Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

N22

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

KW
235
C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Extat et 4ta imo et 5ta editio Elzeviriana / verumtamen hujus inferiores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

JOHANNIS ARN. CORVINI JC.

ENCHIRIDIVM;

Seu

INSTITVTIONES IMPERIA-
les inſertis latioribus materiis,
theoricè, & practicè di-
geſtæ, & explicatæ

Per

EROTEMATA.

*Editio tertia, duabus prioribus ex novâ re-
cognitione emendatior, & auctior.*

AMSTELODAMI,
Apud Ludovicum Elzevirium,
CIↃ IↃC XLIX.

Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Viris Nobiliſſimis, Ampliſſimis, Spectatiſſimis, Prudentiſſimis,

D. ANTONIO OETGENS à WAVEREN, Equiti, Domino in Waveren, Buchſholt, Rugehilles, &c.

D. ANDREÆ BICKER J.U.D. Domino in Engelenburch, Militiæ Urbicæ Tribuno, & antehac Præpotentum Ordinum Generalium uniti Belgii ad Sereniſſimos exteros Principes bis Legato.

D. PETRO HASSELAER, antehac militiæ urbicæ Tribuno, & in Collegio rei maritimæ Præfectorum Delegato, nunc Exprætori.

D. GERBRANDO PANCRATIO.

Reipublicæ Amſtelodamenſis

CONSVLIBVS, ET RECTORIBVS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Viri Nobiliſſimi,

VIrtutem ex animatu creſcere, & ex laborum fructu laborandi deſiderium, compertum nobis eſſe, jam apud vos profeſſi ſumus. Nempe cum hujus Enchiridii noſtri alteram vobis offeremus editionem. Et eſt quidem iſtius profeſſionis ea ratio, quod cum per iſtius Enchiridii primam editionem nos legum cupidæ juventuti ſatisfeciſſe arbitraremur, adque quietem componeremus, avida libelli diſtractio ad novos nos invitaverit labores. Non miramur; imò verò nobis gratulamur placuiſſe libellum. Continet Inſtitutionum Imperialium, brevem quidem; ſed ex inſertis latioribus materiis abſolutam

ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

explicationem,idque erotematicâ doctrinâ, ad imbuendos animos aptiſſimâ. Sed verò iſta aviditas non ſola ſubvertit noſtrum ſilentii decretum. Fuit & pro incitabulo nimia Itali librarii libertas, quâ non ſolum hoc opuſculum noſtrum ſuis typis recudit; ſed & alieno operi novum auſus fuit quærere patrocinium. Dedit quidem patronum virum, ut genere, ita ſtudiis inclytum, Alexandrum Synclyticum; in Antenoræo Lycæo juriſprudentiæ primarium Interpretem; ſed ſine noſtrâ nuncupatione,& quaſi ipſi nos non elegiſſemus patronos idoneos. Equidem id auſus fuit non obſcurè facto ſuo prætendere. Nos verò, viri Nobiliſſimi, uti primum noſtrorum laborum juridicorum fœtum vobis deberi primiter exiſtima-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

vimus; ita etiamnum veſtro nitimur patrocinio. Etenim micat opuſculum noſtrum favoris veſtri ſplendore. Quamobrem fatui eſſemus, ſi id alibi vellemus diverſari. Nempe non conceptum modò, natum, & educatum eſt; ſed & crevit in urbe veſtrâ. Etenim altera nobis impoſita cura effecit, ut ex novâ recognitione novis id augeremus argumentis. Putate titulum de Nuptiis expoſitione ſecundarum Nuptiarum; & concubinatus; ea quæ judicium ſpectant, materiâ juriſdictionis. Sed verò etiam multa paſſim, & brevius expoſuimus, & clarius. Omnia monentibus viris eruditis. Et inde libenter. Etenim judicabamus monitum cùm primâ operis noſtri intentione convenire. Ea fuit, docere per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

inſertas latiores ex toto juris corpore materias Inſtitutionum Imperialium methodo ſolidè compactam proponi poſſe, & integram quidem juris doctrinam. Alia eſt mens umbraticorum Doctorum. vagam eam eſſe, nec in gyrum compelli poſſe prætendunt. At verò ut aliud nos monſtrâſſe nobis perſuademus; ita & in iſto genere plura tentandi nobis non deeſt deſiderium. Alia ut meditemur,& otii ſuadet defectus, & provecta ætas; nec minus practica edendi prurigo. Equidem extare volumus eorum in quibus cum in Friſiâ Orientali; tum in patriâ nos exercuimus monumenta. Quæ dum, adhuc quidem, premimus, vos, viri Nobiliſſimi, & Ampliſſimi rogamus, ut æqui,bonique conſulatis, ſi ob expo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſitas rationes opuſculum hoc tertio vobis offerre audemus, Nec verò diffidimus. Etenim colophonem addidimus, & vobis gratos eſſe qui promovendis ſtudiis impenduntur labores, nobis eſt indubitatum

V. V. N. N. & A. A.

obſervantiſſimus

IO. ARN. CORVINVS IC.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Legum cupidæ Iuventuti

S.

ACcipitis hoc Enchiridio digeſtas per πυσματικὰς ἐρωτήσεις Inſtitutionum imperialium breves expoſitiones, cum inſertarum ex ipſo juris corpore latiorum materiarum augmento; ut felicius vobis ſit ſtudiorum initium, & tutior progreſſio. Nempe, quomodo ex Inſtitutionibus conſtare poßit Iuriſconſultus, docere ſtuduimus; ſcopo ante nos prædicato. Si jura noviſſima minus novis, etiam municipalia, licet adhuc quidem parcè, practica theoricis miſcemus, facimus id, ut, in tantâ variatione, vaſti ſtudii cunabula ex iſtâ conjunctione habeatis. Ordinem judicii tradimus, ne fori planè ignari ex ſcholis prodeatis. Erotematicâ utimur doctrinâ, ut vobis re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſpondentes non modò ipſi vos erudire, ſed & de profectu veſtro arbitrari poſſitis. Alveare damus cum legum, quibus reſponſiones nituntur, & Doctorum, à quibus eas mutuavimus, indicio. Nec erubeſcimus. Etenim novum hodiè nihil dicitur; & fatui ſimus, ſi primam legum doctrinam nobis arrogare audeamus. Vndique hæc in unum comportavimus, ut vos levaremus tædiosâ lectione laxarum expoſitionum. Quibus ſi benè utimini; vix alius reſtabit labor, quàm unde ea ſint collecta cognoſcere. Auſum, quo poſt eruditiſſima præſtantiſſimorum Iuriſconſultorum Breviaria; & nuperum quidem Doctiſſimi Perezii, hoc noſtrum edimus, debetis propenſo in ſtudia veſtra affectui. Sed & prodeſt Reip. literariæ, ſi ſtudiis provecti methodum quâ ea ſolida, breviaque juxta reddidêre, certatim

reve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

revelent. Palma eſt publica. Nec tam librorum nocet numerus, quàm κακοήθως affectata moles. Nos ab humo nitimur, ut alios ad æmulationem excitemus, & hoc Enchiridio promiſſa meditamur. Nec ignorare debetis, ſcholaſticis planè inhærere infra ſenectutem eſſe. Valete.

Illu-

Illuſtriſſimi

D. HVGONIS GROTII

Reginæ, & Coronæ Suecicæ ad Chriſtianiſſimum Galliarum Regem Legati

EPISTOLÆ LACINIATÆ binæ.

PRIOR,

Viro Clariſſimo, Doctiſſimoque

IOANNI ARNOLDO CORVINO.

ENchiridium tuum multum legi, gaudeo. Amo enim Iuriſprudentiam conjunctam cum philoſophiâ; maximè cum phyloſophiâ Chriſtianâ; in cujus dogmatis explicandis ſcio te ſemper ſecutum piæ antiquitatis conſenſum; quo nihil poteſt fieri aut modeſtius, aut tutius, aut ad reſtituendam inter Chriſtianos Eccleſiaſticam

cam pacem convenientius. Quare ut in eo perſiſtas te & rogo, & hortor; quanquam hortatoris nihil egentem. Novi enim Cl. V. prudentiam; quæ & in libris ejus omnibus apparet. Negotium illud, &c. Deus Clar. V.ram, cum D. Voſſio, & D. Barlæo diu patriæ, diu Eccleſiæ univerſæ, diu & literis ſervet incolumes. Lutetiæ XII Novemb. cIↃ IↃ XLIII.

Clar. T.

addictiſſimus

H. GROTIVS.

EPI-

EPISTOLA
ALTERA,

Vir Clariſſime, & Eruditiſſime,

IN negotio quod mihi commendaverat Cl. V. nihil promiſi quod non animo promtiſſimo eram præſtiturus; merentur id & virtutes ſummæ Cl. V. & vetus inter nos amicitia. Et legi cum voluptate Enchiridium, & legam quæcunque à Cl. V. prodibunt; quem ita leges humanas curare, ut & divinarum tam feliciter tractatum ſtudium non omittat, gaudeo publico nomine; eo magis quod methodus illa quam inſiſtit Cl. V. meo judicio optima eſt; nec ullæ, quantumvis blandientes, vanitates me abducent ab eâ viâ quam tot viri pii, ſapientes, eruditi, tum Græcæ, tum Latinæ Eccleſiæ inſtiterunt, &c.

Fine anni cIↃ IↃC XLIII

Lutetiæ,

Cl. V. ſtudioſiſſimus

H. GROTIVS.

IN-

INDEX

Cum materiarum ab Imperatore in ſuis Inſtitutionibus tractatarum ſecundum ordinem Inſtitutionum, tum latiorum à nobis inſertarum.

LIBRO I.

TItul. I. *De juſtitia, & jure.* P. 1
II. *De jure naturali, gentium, & civili.* 6
III. *De jure perſonarum.* 12
IV. *De Ingenuis.* 13
V. *De Libertinis.* 14
VI. *Qui, & ex quibus cauſſis, manumittere non poſſint.* 15
VII. *De lege Fuſiâ Caniniâ tollendâ.* 16
VIII. *De his qui ſunt ſui, vel alieni juris.* 17
IX. *De patria poteſtate.* 18
X. *De Nuptiis.* 19
De Legitimatione. 32
De ſecundis Nuptiis. 29
XI. *De Adoptionibus.* 33
XII. *Quibus modis jus patriæ poteſtatis ſolvitur.* 36
XIII. *De tutelis.* 39
XIV. *Qui teſtamento tutores dari poſſunt.* 41
XV. *De legitimâ adgnatorum tutelâ.* 42
XVI. *De capitis diminutione.* 43
XVII. *De legitimâ patronorum tutelâ.* 44
XVIII. *De legitimâ Parentum tutelâ.* 45
XIX. *De Fiduciariâ tutelâ.* 46
XX. *De Attiliano tutore, & eo qui ex lege Iulia & Titia dabatur.* eod.
XXI. *De Authoritate tutorum.* 49
XXII. *Quibus modis tutela finitur.* eod.
XXIII. *De Curatoribus.* eod.
XXIV. *De ſatiſdatione Tutorum, vel Curatorum.* 53

XXV.

XXV. *De excuſatione Tutorum, & Curatorum.* 57
XXVI. *De ſuſpectis Tutoribus, & Curatoribus.* 60

LIBRO II.

Titul. I. *De rerum diviſione, & acquirendo earum dominio.* 62
II. *De rebus Corporalibus, & incorporalibus.* 80
III. *De ſervitutibus urb. & ruſtic. prædiorum.* 82
IV. *De uſufructu.* 89
V. *De uſu, & habitatione.* 92
VI. *De uſucapionibus, & longi temporis præſcriptione.* 95
VII. *De donationibus.* 99
De donatione mortis cauſâ. 104
De donatione inter vivos. 106
De jure dotium. 109
VIII. *Quibus alienare licet, vel non licet.* 114
IX. *Per quas perſonas nobis acquiritur.* 118
X. *De Teſtamentis ordinandis.* 121
XI. *De militari teſtamento.* 127
De aliis privilegiatis teſtamentis. 131
XII. *Quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum.* 135
XIII. *De Exheredıtatione liberorum.* 139
XIV. *De heredibus inſtituendis.* 145
XV. *De vulgari ſubſtitutione.* 151
XVI. *De pupillari ſubſtitutione.* 156
XVII. *Quibus modis teſtamenta infirmantur.* 165
XVIII. *De inofficioſo Teſtamento.* 169
XIX. *De heredum qualitate, & differentiâ.* 175
XX. *De legatis.* 180
XXI. *De ademtione, & translatione legatorum.* 200
XXII. *De lege Falcidiâ.* 202
XXIII. *De fideicommiſſariis hereditatibus, & ad SC. Trebellianum.* 205
XXIV. *De rebus ſingulis per fideicommiſſum relictis.* 217
XXV. *De Codicillis.* 215

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

INDEX.

LIBRO III.

Titul. I. *De hereditatibus quæ ab inteſtato deferuntur.* 223

De jure Hollandico circa ſucceſſionem. 231

II. *De legitimâ adgnatorum ſucceſſione.* 238

III. *De SC. Tertylliano.* 242

IV. *De SC. Orphitiano.* eod.

V. *De Succeſſione cognatorum.* eod.

VI. *De gradibus cognationum.* 243

VII. *De ſervili cognatione.* 249

VIII. *De ſucceſſione libertorum.* eod.

IX. *De aſſignatione libertorum.* 253

X. *De bonorum poſſeſſionibus.* eod.

XI. *De acquiſitione per arrogationem.* 262

XII. *De eo cui libertatis cauſâ bona addicuntur.* eod.

XIII. *De ſucceſſionibus ſublatis quæ fiebant per bonorum venditiones, & ex SC. Claudiano.* 264

XIV. *De obligationibus.* 265

XV. *Quibus modis re contrahitur obligatio.* 271

De mutuo. eod.

Indebiti ſolutio. 276

De commodato. 287

De precario. 281

De depoſito, & ſequeſtratione. 282

De pignore. 287

XVI. *De verborum obligationibus.* 300

XVII. *De duobus reis ſtipulandi, & promittendi.* 307

XVIII. *De ſtipulatione ſervorum.* 309

XIX. *De diviſione ſtipulationum.* 310

XX. *De inutilibus ſtipulationibus.* 312

XXI. *De fidejuſſoribus.* 317

XXII. *De literarum obligationibus.* 324

XXIII. *De obligationibus ex conſenſu.* 326

XXIV. *De Emtione, & venditione.* 327

De Redhibitione; & Quanti minoris. 338

De Evictione. 340

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De jure retractûs. 341
XXV. *De locatione, & conductione.* 347
De Emphyteuſi. 351
XXVI. *De Societate.* 360
XXVII. *De Mandato.* 365
XXVIII. *De obligationibus quæ ex quaſi contractu naſcuntur.* 368
De contractibus innominatis. 369
De quaſi contractibus, ſeu impropriis. 374
Negotiorum geſtio. 375
Tutelæ adminiſtratio. 377
Rerum communio. 378
Familiæ erciſcundæ. 379
Aditio hereditatis. 382
Indebiti ſolutio. eod.
XXIX. *Per quas perſonas nobis acquiritur.* 383
XXX. *Quibus modis tollitur obligatio.* 384
De ſolutione. eod.
De acceptilatione. 390
De novatione. 392
De delegatione. 394
De mutuo conſenſu. 398
De confuſione. eod.
De compenſatione. 399
De tranſactionibus. 402
De interitu Rei. 407
De Oblatione, & obſignatione. 408
Modi diſſolvendæ obligationis ope exceptionis. 409

LIBRO IV.

Titul. I. *De obligationibus quæ ex delicto naſcuntur.* 412
De furto. 414
II. *De vi bonorum raptorum.* 421
III. *De lege Aquilia.* 424
IV. *De injuriis.* 428
V. *De obligationib. quæ ex quaſi delicto naſcuntur.* 434

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

VI. *De Actionibus.* 437
De actionibus realibus. 439
De rei vindicatione. eod.
De actione confeſſoriâ. 445
De Negatoriâ. 447
De diviſione actionum in civiles, & prætorias. 449
De actione publicianâ. 450
De Reſciſſoriâ. 452
De actionibus revocatoriis. 455
Avocatoriis. 459
De actionibus prætoriis perſonalibus. 462
De conſtitutâ pecuniâ. eod.
De peculio. 465
De actione ex jurejurando. 468
De juramento. 469
De actionibus prætoriis pœnalibus. 482
De præjudicialibus. 486
Tertia actionum diviſio in rei, pœnæ perſecutorias, & mixtas. ubi de actione 491
ex mutuo. 492
Commodati. 494
Depoſiti. 496
Mandati. 499
Pro ſocio. 502
Emti venditi, & contra. 503
Locati, conducti, & contra. 508
Ex contractu emphyteutico. 512
Furti. 513
Vi bonorum raptorum. 514
Legis Aquiliæ. 516
Ex teſtamento pro relictis locis venerabilibus. 517
Actiones mixtæ rei perſecutoriæ. 519
Vbi de actione familiæ erciſcundæ. 520
Communi dividundo. 521
Finium regundorum. 523
Quarta actionum diviſio à quantitate in eas deducta. 527

Vbi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Vbi de actione ſervi corrupti. 526
Quod metus cauſâ. 527
In factum de calumniatoribus. 529
Quinta diviſio actionum in bonæfidei, & ſtricti juris. 531
ubi de
Petitione hereditatis. 533
Actione negotiorum geſtorum. 537
Tutelæ. 538
Pignoratitiâ. 541
Actiones arbitrariæ. 542
Sexta actionum diviſio, ubi 548
De ceſſione bonorum. 550
VII. *Quod cum eo qui in alienâ poteſtate eſt negotium geſtum dicitur, ubi actio.* 553
Quod juſſu. 554
Exercitoria. 555
Inſtitoria. eod.
Tributoria. 557
De peculio; ſed remiſſivè; ut de quâ tit. 6. actum. 558
De in rem verſo. 559
VIII. *De Noxalibus actionibus.* 562
IX. *Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur.* 564
X. *De iis per quos agere poſſumus. ubi* 566
De perſonis quæ in judiciis conſiderantur; in ſpecie
De Procuratoribus. 569
De juriſdictione. eod.
De Advocatis. 574
XI. *De ſatiſdationibus.* 576
XII. *De perpetuis, & temporalibus Actionibus.* 579
XIII. *De Exceptionibus.* 582
XIV. *De Replicationibus.* 588
XV. *De interdictis. Vbi* 590
De operis novi nunciatione. 603
De interdictis Quod vi, aut clam. 604
De damno infecto. 605
De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De poſſeſſione. 605
XVI. *De pœnâ temere litigantium; ubi* 609
De infamia. 610
De ordine judicii. 618
De citatione. 612
De Arreſtatione. 613
De contumaciâ ejuſque pœnâ. 616
De libello. 618
De dilationibus. 621
De feriis. 622
De reconventione. 624
De Interventione. 625
De laudatione, & nominatione authoris. 626
De litis conteſtatione. 627
De poſitionibus. 628
De interrogationibus, & reſponſionibus. 630
De Articulis. 631
De probationibus. 632
De præſumtionibus. 633
De teſtibus. 634
De inſtrumentis. 636
De confeſſione. 641
De concluſione. 644
De ſententiâ, ejuſque effectu. 645
Modi ſententiæ impugnandæ; ubi 648
De nullitate. 650
De appellationibus. 651
De inhibitione. 655
De ſupplicatione. 656
XVII. *De officio judicis.* 657
De collationibus. 661
De fructibus, acceſſionibus, & uſuris preſſiùs. 663
De impenſis. 668
De in integrum reſtitutione. 670
De exſecutione. 671
XVIII. *De judiciis publicis.* 672
Iudiciorum publicorum generalia. eod.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De publicorum judiciorum ſpeciebus. 677
De crimine læſæ Majeſtatis. eod.
De adulterio &c. 680
De vi publicâ & privatâ. 683
De raptu. 684
De homicidio. 685
De veneficio. 686
De Parricidio. 687
De falſo. 688
De peculatu. 689
De plagio. 691
De ambitu. eod.
Repetundarum crimine. 692
Annonæ. 693
Reſiduorum. eod.
De judiciorum concurſu. 694
De fiſci jure. 695

INSTITVTIONES IMPERIALES

Per Erotemata digeſtæ.

LIBER I.

TIT. I.

De Iuſtitia, & Iure.

C*Vr Imperator primum titulum formavit de Iuſtitia & jure?*

℞. Quia ſtatuit in principio finem artis, & ipſam artis Iuridicæ definitionem proponere. *Secundum methodi analyticæ rationem, quâ à doctrinâ finis proceditur ad doctrinam mediorum.*

Quid igitur hic jus ſignificat?

℞. Ipſam juris artem. *Vult. hic. Pac. in Notis.*

Quomodo aliàs accipitur, Vox juris?

℞. Accipitur variè. 1. Pro juris objecto. *l. pen. ff. eodem.* 2. Pro loco in quo jus dicitur. *d. l. pen.* 3. Pro eo quod in jure conſiſtit. 4. Pro neceſſitudine. *l. Vult. ff. eod.* 5. Pro poteſtate. 6. Denique pro arte juris: ut hic. *l. 1. ff. eod.*

Quid eſt Iuſtitia?

℞. Eſt conſtans, & perpetua voluntas jus ſuum cuique tribuendi. *Pr. hic.*

Quid ſignificat in definitione voluntas?

℞. Accipitur pro habitu animi per quem volumus juſtè agere, & ſuum cuique tribuere, ac reipſa, & promptè quidem, (niſi impediamur,) tribuimus. *Pac. in notis hic. Ea quippe eſt natura habitus: & nos iſtâ explicatione juſtitiæ genus proximum exprimere voluimus.*

Cur dicis conſtans, & perpetua voluntas?

 ℞. Quia

℞. Quia intelligitur habitus talis, quo ad id agendum quod perpetua & conſtans præſcribit ratio, firmiter & conſtanter movemur. Nec enim eſt juſtus, niſi qui conſtanter, & firmo animi propoſito quod juſtum eſt agit. *Pac.notis ibidem ex Ariſtotele. Equidem differt habitus à diſpoſitione; quod hæc ſit debilis* ϖῶς ἐν τύπῳ *per intervalla aliquid rectè faciens; habitus firmatè, & conſtanter agens potentia. Ariſtot. in præd. qual.*

Qualis ergo juſtitia hic definitur, divina, an humana?

℞. Humana; Quia illa, non divina, finis juris eſt. *Sed definitur, non ut in homine eſt, ſed ut in ſe eſt. Nov. 69.*

Quotuplex eſt Iuſtitia humana?

℞. Duplex: *Vniverſalis, & particularis.*

Quæ eſt Iuſtitia univerſalis?

℞. Obedientia univerſalis erga omnes leges; divinas & humanas; naturales & civiles. *VVeſ. Par. hic. n. 3.*

Quæ eſt particularis?

℞. Ea ipſa, quæ hic definitur.

Vnde probas particularem hic definiri?

℞. Quia univerſalis juſtitia ad Theologiam potius pertinet; Juriſprudentiæ autem finis Juſtitia eſt, quatenus virtus eſt civilem ſpectans converſationem: Ideóque ſola hic ab Imperatore, & I.C. ubique deſignatur.

Quotuplex eſt Iuſtitia particularis?

℞. Duplex; *diſtributiva,* & *commutativa.*

Quid eſt Iuſtitia diſtributiva?

℞. Eſt æqualis rerum omnium publicarum, munerum, præmiorum, pœnarum, &c. inter perſonas, pro ſingularum merito, congruentiâ, & dignitate diſtributio. *VVeſ. Par. hic. n. 12. l. ult. Cod. de ſtatu. & Imag.*

Quid eſt commutativa?

℞. Eſt

℟. Eſt juſta commutationis rerum in contractibus privatorum ordinatio. *Perez.hic.*

Vtra hic definitur?

℟. Vtraque: illa tanquam ad jus publicum; hæc tanquam ad privatum pertinens.

Qualis proportio ſervatur in utrâque Iuſtitiâ?

℟. In diſtributivâ Geometrica; quæ tum rerum in ſe, tum perſonarum, pro ratione meriti; dignitatis, &c. proportionem ſimul ſpectat. In commutativâ Arithmetica; quæ ſolam rerum æqualitatem conſiderat. *VVeſ. Par.hic.n.11. ſec. Ariſtot.*

Cur dicis in definitione: ſuum cuique tribuendi?

℟. 1. Vt Juſtitia diſtinguatur ſpeciatim à liberalitate; quæ non tribuit alteri quod ſuum eſt, ſed quod ei non debetur. 2. Quia natura Juſtitiæ, quâ communiter ab aliis virtutibus diſtinguitur, eſt ad alium referri. *ex Ariſtot.5. Ethicor. Nicom.*

Quid eſt Iuriſprudentia?

℟. Eſt rerum divinarum, atque humanarum notitia, juſti atque injuſti ſcientia. Vel (ſecundum Celſum) Jus, hoc eſt Juriſprudentia, eſt ars æqui, & boni. *l.1. ff. hoc.tit.*

Cur dicis, ſcientia & ars?

℟. *Scientia* dicitur, non ſecundum accurationem Philoſophicam, quâ ſcientia ab arte diſtinguitur, contemplativa exiſtens, ac in neceſſariis verſans; ſed acceptâ ſcientiæ voce pro effectivâ ſeu practicâ. *Ars* dicitur, non quod mechanica ſit; ſed eo ipſo, quod practica eſt, & uſus ejus non in merâ contemplatione, ſed in praxi (forenſi puta) conſiſtit.

Cur dicis rerum divinarum atque humanarum notitia?

℟. Quia de rebus divinis, & humanis agit Juriſprudentia; *puta, quatenus circa illas de jure quæritur.*

Cur dicis ſcientia Iuſti, atque injuſti?

℟. Vt hoc ipſum, quod modò dictum, doceatur;

puta eatenus tantùm de rebus hic agi, quatenus ad jus, & injuriam referuntur.

Quomodo Celſo dicitur ars æqui, & boni?

℞. Æqui artem Celſus quaſi juſti dixit, privatum jus maximè ſpectans. Boni autem, juris publici ratione; utpote cujus ſuprema lex eſt ſalus populi, & utilitas Reip. licet aliquando in ſpeciem videatur ab æquitate naturali recedere: *ut in Vſucapione.*

Qualia præcepta Iuris hic tradit Imperator?

℞. Non particularia; ea puta paſſim traduntur toto Juris corpore: ſed univerſalia, particularium principia.

Quæ ſunt illa?

℞. Honeſtè vivere, alterum non lædere, ſuum cuique tribuere. §.3. *hic.*

Quæ eſt inter illa præcepta relatio?

℞. Primum univerſaliſſimum eſt, totam rectè in converſatione civili vivendi normam dirigens; Ideoque & duo reliqua præcepta ſub ſe continens.

Quid docet præceptum honeſtè vivendi?

℞. Nihil eſſe juſtum quod non ſit honeſtum.

Quid vetat ſecundum?

℞. Omnem ſive alterius, ſive ſui ipſius in corpore, aut bonis læſionem.

Quid docet tertium?

℞. Non ſufficere ſi nihil in alium, vel in nos ipſos committamus; niſi etiam, non nobis tantùm, ſed & aliis, quod juſtum eſt, præſtemus.

Cur dicitur, non omne quod licet honeſtum eſſe? *l.144. ff. De R.I.*

℞. Significatur omnia quæ ſunt inhoneſta, non eſſe nominatim legibus civilibus prohibita: non harum verò ſimpliciter; ſed & naturalis juris normam, ut viri boni ſimus, ſequendam eſſe.

Cur ergo, & quatenus αὐτοχειρία, id eſt, *ſui ipſius læſio, legibus Romanis permiſſa fuit?*

℞. Ita ut facti ſceleritas non eſſet quidem obnoxia,

noxia; agnoſceretur tamen, & conſcientia metu teneretur. *l. 3. ff. de bonis eor. qui ante ſent. mort. ſibi conſc.*

Quatenus vim vi licet repellere?

℞. Ad defenſionem, non ad vindictam. *l. 3. ff. hic.*

Quotuplex eſt jus?

℞. Duplex: publicum, & privatum. §. 4. *hic.*

Quid eſt publicum?

℞. Quod ad ſtatum Reip. Romanæ, vel cujuſque Reipublicæ utilitatem, per ſe, & principaliter ſpectat. §. *eod.*

Quid eſt privatum?

℞. Quod per ſe, & principaliter ſpectat ad utilitatem privatorum. *eod.* §.

Cujus ratione jus publicum hic definitur?

℞. Boni, ſeu utilitatis ratione. Nam aliàs jus publicum duplici ratione dicitur: vel *utilitatis* tantum, ut hic; vel *authoritatis*. Quo modo etiam jus privatum publicum eſt. Quia non eſt jus, niſi publicâ authoritate. Sic tutela, & teſtamenti factio dicuntur eſſe juris publici. *l.* 17. §. 2. §. 4. *De excuſ. tut. l. 2. §. pen. D. ad munic. l. 3. ff. Qui teſt. fac.*

De quo jure agit Imperator?

℞. De privato tantum. §. 4. *hic.*

Quæ ſunt iſtius Iuris principia?

℞. Collectum eſt ex præceptis naturalibus, aut Gentium, aut civilibus. §. *ult. hic.*

An ex iiſdem collectum & publicum jus?

℞. Collectum quidem eſt ex præceptis gentium, *ſive primævis, ſive ſecundariis*, aut civilibus: non autem ex naturalibus; puta iis quæ ipſa bruta natura docuit. §. *eod.*

Cur non?

℞. Quia verſatur circa ſacra, ſacerdotes, magiſtratus, &c. quæ inter bruta non exiſtunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De quo jure, Deo volente, etiam aliquando agemus per compendium. Imperatorem equidem ſequentes & philoſophos, faciliora præmittimus.

TIT. II.

De Iure Naturali, Gentium, Civili.

QVotuplex ergo eſt jus ſecundum priora principia?

℞. Triplex: Naturale, Gentium, Civile. *Rub. hic.*

Quid eſt jus naturale?

℞. Eſt, quod natura omnia animalia docuit. *Text. Princ. hic. l. 1. §. 3 ff. de Iuſt. & Iure.*

Da exempla hujus Iuris.

℞. Exempla ſunt, maris atque fæminæ conjunctio, liberorum procreatio, atque educatio. *ibid.*

Quomodo jus adſcribitur brutis?

℞. Brutis in definitione jus non tribuitur; Sed docetur tantum, id jus naturale vocari, cujus principia, vel præcepta natura omnia animalia docuit; quæ in homine, ut jus ſint, ratio facit.

Quot modis ergo jus naturale accipitur?

℞. Duobus modis. Vel pro eo quod effloreſcit ex inclinationibus, quæ hominibus cum brutis ſunt communes: vel quod conſiſtit in præceptis & communibus notionibus, homini peculiariter naturâ inſitis, vivendi rectam rationem continentibus. Quod etiam jus gentium dicitur. *Infra §. ſingulorum. de rerum Diviſ.*

Ius gentium ergo quotuplex?

℞. *Primævum*, vel *ſecundarium.*

Quid eſt primævum jus?

℞. Quod naturalis (& ſimplex quidem ac incorrupta) ratio, nudo honeſtorum ac turpium intuitu- inter

inter omnes homines conſtituit; & apud omnes populos peræque cuſtoditur. §. 1. *hic.*

Quid ſecundarium?

℞. Quod per ratiocinationem (ex intuitu neceſſitatis, & uſus) in converſatione civili gentes humanæ, (inter duo mala minus eligentes) ſibi conſtituere. §.2.*hic.*

Da utriuſque exempla.

℞. Ad *primævum* jus gentium pertinent tria præcepta præcedentia generalia: item in Deum religio; pietas in parentes, & patriam. *l.2. ff.de Iuſt. & jur.* Ad *ſecundarium*, bella, captivitates, ſervitutes, dominiorum diſtinctio, contractus penè omnes. §. 2. *hic.*

Cur dicit Imperator contractus penè omnes.?

℞. Quia ſunt quidam contractus, ſeu conventiones & obligationes legitimæ *l. conventionum. l. legitima. ff.de pactis.*

Quid eſt jus Civile?

℞. Eſt, quod quiſque populus ſibi conſtituit. §. 1. *hic.*

Quomodo hæc tria Iura inter ſe diſtinguuntur hîc ſecundum Imperatorem?

℞. Vt *Naturale* jus omnibus quidem hominibus, non tamen ſolis competat. *Civile* ſolis quidem, non tamen omnibus. *Gentium* & omnibus competat hominibus, & ſolis. *Pac. Analyſ. hic.*

Quomodo jus civile à jure gentium diſtinguitur?

℞. Quod jus civile ſit proprium civitatis à quâ conditum eſt; gentium Jure omnes gentes utantur: Ideóque jus civile multiplex ſit, ſecundum civitates à quibus conditum eſt; Gentium unum ſit omnium hominum commune. §.1. & 2.*hic.*

Quando ſimpliciter jus civile nominatur, quod jus intelligitur?

℞. Romanum, tanquam judicatum præſtantiſſimum. §.2. *eod.*

Quotuplex eſt jus civile Romanum?

℞. *Scriptum*, & *non ſcriptum*. §.3.*hic*.

Quid eſt jus ſcriptum?

℞. *Ius ſcriptum* dicitur, quod publicâ authoritate, ejus qui legum ferundarum habet poteſtatem; non privatâ, literis eſt mandatum.

Quot Iuris Romani ſcripti ſpecies recenſet Imperator?

℞. Sex. Legem, Plebeſcitum, Senatuſconſultum, Principum placita, Prætorum edicta, Reſponſa prudentum. §. 3. *eod.*

Quid eſt hic lex?

℞. Quam Populus Romanus Senatorio magiſtratu interrogante, veluti Conſule, conſtituebat. §. 4. *hic.*

Quid Plebiſcitum?

℞. Quod plebs, Plebejo magiſtratu interrogante, veluti Tribuno, conſtituebat. *d.* §. 4. *hic.*

Quid Senatusconſultum?

℞. Quod Senatus jubet, atque conſtituit. §. 5. *hic.*

Quæ dicuntur Principum placita?

℞. Conſtitutiones principum, eorumque decreta, & edicta, poſtquam in eos Imperium & poteſtatem Populus Romanus contulit, pro lege propoſita, ac lata. *Text* §. 6. *hic.*

Quæ ſunt Prætorum edicta?

℞. Quæ Prætores pro ſuâ Juriſdictione propoſuerunt. Ad quæ pertinent quædam ſingularia, quæ Ædiles Curules de quibuſdam cauſis, ad ipſorum notionem pertinentibus, tulerunt. §. 7. *hic.*

Quæ ſunt Reſponſa Prudentum?

℞. Sententiæ, & opiniones eorum, quibus à Cæſare permiſſum erat de jure reſpondere. §. 8. *hic.*

Quomodo ſecundum has ſex ſpecies jus civile ſcriptum aliàs dividitur?

℞. Dividitur in *jus civile in ſpecie* dictum, (quod com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

complectitur omnes iſtas ſpecies, præter Prætorum edicta;) & *prætorium*(quod & honorarium dicitur.) Idemque Prætorum,& Ædilium Curulium edictis conſtat. §.7. *hic. l.7.* §.1.*ff. de Iuſt. & jur.*

Vox legis an unquam aliter quàm ſic accipitur?

℞. Imò pluribus modis accipitur. 1. Latiſſimè pro quovis jure. 2. Pro jure poſitivo. *l.2. & 1. ff.de Leg.* 3. Pro jure ſcripto ſpecialius. *l. 9. ff. de Iuſt. & Iur.* 4. Specialiſſimè pro lege 12. Tabularum.

Quis habet legis condendæ poteſtatem?

℞. Is, penes quem eſt ſummum Imperium. *l.12.§. 1. C. de leg. l.1. ff. de Conſt. Princ.*

Quæ eſt vis, ſeu virtus legis?

℞. Legis virtus eſt imperare, vetare, permittere, punire. *l.7.ff. de Legibus.*

Quis poteſt legem interpretari?

℞. Interpretari leges, *ita ut interpretatio omnes teneat*, poteſt tantum is qui legem ferre poteſt. *d. l. 12.§.1.C. de leg.* Non Judex. Qui tamen eatenus eam explicat, (*ex caſu propoſito in judicio, & ventilato*) ut interpretatio ejus valeat inter partes,ut ſententia. *Bart. in l.1. C. de ll. per l.12. ff. eod. & l.13. C. de ſent. & interloc.*

Quotuplices ſunt leges?

℞. Duplices; vel *generales*, vel *perſonales*.

Quomodo definiuntur utræque?

℞. *Generales* ſunt, quæ omnes tenent: *Perſonales*, quæ privilegia dicuntur, & perſonas quibus, vel res circa quas conceduntur, non egrediuntur; nec in exemplum aliarum, ſive perſonarum, ſive rerum, trahi poſſunt. §.6. *hic. l.2. C. de legib.*

An & populus, ſuperiorem agnoſcens, legem ferre poteſt?

℞. Poteſt. Sed non aliter, quàm ſi poteſtatem habet à Principe conceſſam, vel præſcriptam. *Bart. in l. 9.ff. de I. & I. Quæ leges Statuta dicuntur. Schneidvv. hic. n.14.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An ipſe Princeps legibus à ſe latis obligatus eſt?

℞. Imò ſolutus eſt legibus. *l.31.ff.de Leg.* pœnariis puta. Dignum tamen Principe legibus ſe alligatum profiteri. *l. Digna vox. Cod. de Leg.*

Quæ ſunt regulæ præcipuæ legum, & ſtatutorum interpretandorum?

℞. 1. Leges per interpretationem producuntur ad caſus omiſſos; *ut ubi eadem eſt ratio, licet verba legis ceſſent, idem tamen ſit jus. l. 11. & 13. ff. de leg.* 2. Lex quæ præterita facta condonat, eadem in futurum prohibet. *l.22. ff.eod.* 3. Si duæ leges ſunt ſibi invicem contrariæ, poſterior priore eſt potior; *l. ult.ff. de conſt. princ.* Si non ſunt contrariæ; hæ ex illis, & illæ ex his accipiunt interpretationem. *l.26. & ſeqq. ff. de leg.* 4. In dubio benignior interpretatio, quæ vitio caret, nec Juris inducit correctionem, eſt accipienda. *l. 18. ff. eod.* 5. Leges novæ ita ſunt explicandæ, ut quæ in iis manifeſtâ ratione non inveniuntur deciſa, durare in ſanctione veterum legum intelligantur. *l.26. & 27. ff. eod.* Verba ſtatutorum, ubi id ratio æquitatis admittit, ampliſſimè quidem: *Dd. ad Bart. in l.1.C.de ſum.Trinit.* ſed ubi derogant Juri communi, ſtrictè ſunt accipienda. *c.cum dilectus.De conſuet. Quibus plures addi obſervationes poſſent, niſi compendio ſtuderemus.*

Quæ eſt interpretandarum legum norma?

℞. Æquitas, rectaque ratio; *utpote* quæ anima legis dicitur. *Everard. loc. à rat. legis & ad reſtrict. ipſius legis & ſeqq.*

Quomodo æquitas explicat legem?

℞. 1. Eam ad rectam ſententiam accommodando. 2. Extendendo ad caſus ſimiles lege non expreſſos. 3. Ubi lex obſcura eſt, ipſa æquitas judicii ratio ac regula eſt. *l.placuit. Cod. de Iudiciis.*

Quod eſt Ius non ſcriptum?

℞. Diuturni mores conſenſu utentium approbati. Conſuetudinem vocant. *§. 9. hic.*

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quotuplex eſt conſuetudo?

℞. Duplex: 1. *Generalis*, quæ eſt inſtar legis: 2. *Specialis*, quæ eſt inſtar ſtatuti, & juris municipalis.

Quis poteſt conſuetudinem introducere?

℞. Idem qui legem poteſt condere. *Qui ſuperiorem agnoſcit, eam non introducit ſine iſtius ſuperioris patientiâ. Schneidvv. hic.*

Quæ requiruntur ad eam introducendam?

℞. Tria: 1. *Principium rationale.* Id eſt, ſi ratio fuerit ejus inducendæ, & ipſa rationalis ſit. 2. *Longi temporis præſcriptio.* Id eſt, ſecundum pleroſque, decennii. *In Rub. C. quæ ſit longa conſuetudo l. 3. Actuum*, Ad minimum duorum, pluriumve conſenſu populi approbatorum (*judicialium maximè*) frequentia. *l. 1. C. quæ ſit longa conſ. & c. un. Ext. de conſuet. Schneidvv. eod.*

Quis eſt conſuetudinis effectus?

℞. 1. Jus novum introducit, ubi ſcriptum deficit. §.3. *hic.* 2. Interpretatur legem. *l.37. ff. de leg.* 3. Corrigit legem vetuſtiorem. *l.32. cum ſeqq. ff. de leg.*

Quomodo dividit Imperator Ius ex accidenti?

℞. *In mutabile*, ut jus civile, & gentium ſecundarium: *utpote quod conſuetudine, vel aliâ lege poſtea lata mutatur*: Et *immutabile*; ut jus naturale, & jus gentium primævum; quod apud omnes gentes peræque obſervatur. §.11. *hic.*

Quod eſt generale objectum Iuris?

℞. Judicia. *Quippe quæ tanquam organa ſunt, & media juſtitiæ conſequendæ. Pac. Analyſi ad §. ult. hic.*

Quæ ſunt objecta ſpecialia?

℞. Tria: Primò *perſonæ*; puta tum litigantes, tum judicantes. 2. *Res*, de quibus judicatur. 3. *Actiones* per quas de rebus judicium movetur. §. 12. *eod.*

Quot modis iſta hic ſpectantur?

℞. Duobus: primò per ſe ſingula: deinde ut ſunt judiciorum partes, *Pac. Epitome diſp. 1. theſ. 24.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. III.
De Iure Perſonarum.

PErſonarum diviſio unde ſumitur?

℞. Sumitur. 1. *à Natura.* 2. *à Gentium.* 3. *à Civili jure.*

Quomodo dividuntur perſonæ ſecundum naturam?

℞. Ratione ſexus: & quidem in mares, & fœminas. Qui ut plurimum eodem, interdum diverſo, & quidem vel meliore, vel deteriore jure utuntur. *l.9. ff. de ſtatu hominum.* Hermaphroditis ad ſexum relatis in ipſis prævalentem. *l.* 10. *ff. eod.*

Quomodo dividuntur ſecundum jus gentium?

℞. In liberos, & ſervos. *Princ. hic.*

Qui dicuntur liberi?

℞. Qui vel manſere in libertate naturali, vel ad eàm rediere.

Qui ſunt ſervi?

℞. Qui dominio alterius, vel per violentiam contra naturam ſunt ſubjecti; (*aliàs mancipia dicti; quaſi manu capti,*) *l.*4. §.3. *ff. eod.* §.3. *hic.* vel per culpam lege civili in eam damnati. §.4. *hic.*

Quid eſt libertas?

℞. Naturalis facultas ejus quod cuique facere libet, niſi ſi quid vi, aut jure prohibetur. §.1. *hic.*

Quid eſt ſervitus?

℞. Conſtitutio juris gentium, (& partim juris civilis) quâ quis dominio alieno contra naturam, id eſt, naturalem libertatem ſubjicitur. §. 2. *hic. d. l.* 4. §. 1.

Quot modis fiunt ſervi?

℞. Aut *jure gentium*; & primitus quidem captivitatis jure, *quo quæ ab hoſtibus capimus ſtatim noſtra fiunt. l.*5. §.1. *ff. eod.* Deinde per nativitatem acceſſionis jure; *quo quod ex ancilla noſtra naſcitur noſtrum eſt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eſt. d. l. 5. §. 1. Aut *Iure civili*. 1. Per venditionem; cum quis liber homo, major viginti annis ad pretium participandum ſe venundari patitur: Nempe conditionem ejus liberam emptore ignorante. §. 4. *hic*. 2. Per conjunctionem impudicam dominæ cum alieno ſervo, ex Senatuſconſulto Claudiano, quod ab Imperatore abrogatum. *infra lib.* 3. *Tit.* 13. *de ſucceſſionibus ſublatu, &c.* 3. Damnatione ad metallum; quæ pœna ſervitus dicitur. *Tit.* 16. *lib.* 1. §. 1. 4. Per retractionem in ſervitutem ob ingratitudinem in patronum manumiſſorem. *Nov.* 78. *c.* 2.

Quæ inter ſervos, & liberos homines eſt differentia?

℞. In ſervorum conditione, vel qualitate (licet alii vilioribus, alii honeſtioribus addicantur operis, *l.* 15. §. 1. *ff. de Vſufr.*) nulla eſt differentia. *d. l.* 5. *pr. Quia omnes æquè ſunt ſervi, nullumque habent ſtatum, & pro mortuis in Rep. habentur. l.* 32. *De R. I.* Inter liberos multæ ſunt differentiæ. Et prima quod ſunt, aut ingenui, aut liberti. §. 5. *hic*. Sublata tamen & ipſa eſt, *Novella*. 78. utpote ex quâ omnes liberi ſunt ingenui.

TIT. IV.

De Ingenuis.

QVis eſt ingenuus?

℞. Qui ſtatim ac natus eſt, liber eſt.

Quid requiritur ut quis liber naſcatur?

℞. Matrem aliquo ſaltem tempore dum uterum geſtavit, ſive conceptus, ſive medio, ſive partus, liberam habuiſſe; *l.* 5. §. 2. *De ſtat. hom.* patris hic nullâ habitâ ratione. *Quia quoad naturam partus ventrem ſequitur. Princ. hic. l.* 24. *ff. eod.*

Quid ſi natus ingenuus ab hoſtibus captus in ſervitutem redigatur, & poſtea manumittatur; an ſit libertinæ conditionis?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Non officit ejus natalibus talis captivitas, aut manumiſſio; §. *fin. hic. l. 2. & ſeqq. C. de ingen. man.* omninò autem juſta ſervitus. *Pac. in notis. per pr. tit. ſeq.*

TIT. V.
De Libertinis.

QVi ſunt Libertini?
℞. Qui ex juſtâ ſervitute ſunt manumiſſi, id eſt, è ſervis liberi facti. *Text. Princ. hic.*

Quid eſt manumiſſio?

℞. Eſt de manu, id eſt, de poteſtate datio, ſeu dimiſſio, hoc eſt, datio libertatis. *Text. ibid.*

Quot modis procedebat, & ubi?

℞. Vel fiebat *inter vivos*; idque tum ſolenniter apud Magiſtratum vindictâ, id eſt, virgâ prætoriâ, quâ caput ſervi manumittendi percutiebatur; vel poſtmodum, ex conſtitutionibus Imperatorum, in Eccleſiis, teſte populo, & ſignatore Epiſcopo; tum minus ſolenniter, aut inter amicos, aut per Epiſtolam, aut etiam per adoptionem, & filii nominationem. *Text. hic. & infra de adoptionibus.* Vel *mortis cauſâ*, in teſtamento, item codicillis teſtamento confirmatis; idque ſive directa, ſive fideicommiſſaria; vel per aliam quamlibet ultimam voluntatem fideicommiſſaria ſola. *Vult. hic.*

Vbi expediri poterat manumiſſio?

℞. Vbique, & quovis tempore expediri poterat. *Text. §. 2. hic. Quia voluntariæ erat juriſdictionis. l. 2. De off. Proc.*

Quotuplices erant olim Libertini?

℞. Triplices; alii erant *cives Romani*, & perfectam habebant libertatem; Alii *liberi* quidem erant; ſed non cives, *Latini* dicti; Alii *Dedititii*, ſeu, ut vult Cujacius, Dedititiorum numero; qui ita conſequebantur libertatem, ut morte demum à ſervitute libera-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

liberarentur. Hodie, novâ Juſtiniani conſtitutione, omnes libertini ſunt ingenui, & cives Romani; ſalvo tamen jure patronatus. *Text. hic.* §.3. *& Nov.* 78. *cap.* 1.

TIT. VI.

Qui &, ex quibus cauſis manumittere non poſſint.

AN licet cuique volenti manumittere?

℞. Licet, ut dictum, manumiſſio ſit voluntariæ juriſdictionis; non licet tamen cuique volenti, ſeu pro libitu, & quâcunque ratione, manumittere. *Princ. hic.*

Quâ lege itaque modus manumiſſioni conſtitutus?

℞. Geminâ. primò *Æliâ Sentiâ*: ſecundò *Fuſiâ Caniniâ. Princ. hic. & ſeq. Tit.*

Quis lege Æliâ Sentiâ?

℞. 1. Vt non liceat ei qui non eſt ſolvendo in fraudem creditorum manumittere. *Text. pr. hic.* Niſi teſtamento unum modò ſervum, quem heredem, alium non habens, inſtituat cum libertate, uti creditoribus hereditariis ſatisfaciat, vel ſubhaſtationem bonorum defuncti ſuo nomine patiatur, pro libertatis lucro. §.1.2.*hic.*§.2.*& ſeqq.inf.de hered.inſt.* 2. Vt minori annis viginti non aliter, quam juſtâ causâ manumiſſionis apud conſilium dictâ, approbatâque, liceat manumittere. § 4.*hic.*

Nihil ne hic poſterioribus legibus mutatum?

℞.In primo capite mutatum, ut procedat manumiſſio, quoad ſervum, etiam ſine libertate inſtitutum. §.2.*hic.* Quoad alterum, ex conſtitutione Juſtiniani, *hic.* §. 7. ut liceat minori, dicto modo, ſiquidem annum decimum ſeptimum expleverit, vel decimum octavum attigerit, manumittere, &, noviſſimo jure, anno decimo quarto; id eſt, eodem quo teſtamentum condere poteſt. *Nov.* 119. *cap.*2.

Quis

Quis dicitur in fraudem creditorum manumittere?

℞. Qui vel eo tempore quo manumittit jam eſt, vel ex manumiſſione fit non ſolvendo. *Siquidem fraudandi animo manumittit. Sine quo animo, etſi bona manumittentis non ſufficiant creditoribus, libertas non impeditur. §.3. hic.*

Quæ ſunt juſtæ manumittendi cauſæ ob quas licet minori manumittere?

℞. Si patrem, matrem, filium filiamve, fratrem, ſororem naturalem, pædagogum, nutricem, educatorem, alumnum, alumnamve, aut collactaneum, aut ſervum, non minorem decem & ſeptem annis, procuratoris habendi, vel ancillam in matrimonium habendi gratiâ manumittat. Modò hanc intra ſex menſes, citra juſtum impedimentum, in uxorem ducat. *Text. §.5. hic.*

Quid ſi hæ cauſæ prætextus modò ſint, non veræ cauſſæ?

℞. Si allegatæ ſemel probentur, ſive veræ, ſive falſæ ſint, manumiſſio non retractatur. *§.6. hic. l.4. §.1. l.9. §.1. ff. de man. vind.*

TIT. VII.

De lege Fuſiâ Caniniâ tollendâ.

Quis modus manumiſſioni conſtitutus fuit lege Fuſiâ Caniniâ?

℞. Vt plures ſervos habenti de familiâ à duobus uſque ad decem, partem dimidiam; à decem ad triginta, partem tertiam; à triginta uſque ad centum, partem quartam; à centum uſque ad quingentos, partem quintam; plures autem quàm centum, ex majori numero ſervorum, manumittere non liceret. *Cajus Inſtitutionum lib. 1. Tit. 2. Paulus lib. 4. Sent. Tit. 14.*

Duratne hæc lex?

℞. Non

℞. Non; ſed, tanquam invida, & libertates impediens, nec morientibus idem quod vivis permiſſum concedens, à Juſtiniano ſublata eſt. *Text. hic.*

TIT. VIII.

De his qui ſunt ſui juris, vel alieni.

STatus ſecundum civitatem, & familiam ex quo jure cenſetur?

℞. Ex jure civili.

Quomodo itaque ſecundum jus civile perſonæ dividuntur?

℞. Secundum ſtatum civitatis, in cives & peregrinos; ſecundum familiam in perſonas quæ ſunt ſui, vel alieni juris. *l. 1. ff. hic.*

Cur de priori diviſione in cives & peregrinos hic non agit Imperator?

℞. Quia ad jus publicum pertinet; de jure autem privato tantum agere inſtituit. *Suprà §. 4. Tit. 1.*

Qui ſunt ſui juris, vel alieni?

℞. *Sui juris* ſunt patres familiarum; *Alieni*, qui vel ſunt in poteſtate dominorum, ut ſervi; vel in poteſtate patriâ, ut filiifamilias. *l. 1. §. 1. l. 3. ff. eod.*

Cur dicitur hæc diviſio eſſe ex jure civili?

℞. Quia, licet poteſtas dominica ſit ex jure gentium ſecundario, patria ex jure naturæ ſeu gentium primario; utraque tamen jure civili informata eſt, & variè mutata. *Schneidvv. n. 1. hic.*

Quæ fuit poteſtas jure gentium dominorum in ſervos?

℞. 1. Vt in ipſos jus haberent domini vitæ & necis. 2. Vt quicquid ſervi acquirebant, dominis acquirerent, nec ipſi bona haberent, ſed in bonis eſſent. §. 1. & 2. *hic. d. l. 1. §. 1.*

Quatenus hæc poteſtas jure civili limitata eſt?

℞. Vt non liceret domino ſervum proprium ſine juſtâ causâ magis quàm alienum occidere, & ſi eum

durius

durius quam ferri poſſet, tractaſſet, cogeretur bonis conditionibus, id eſt juſto pretio, eum vendere. *Text. hic.* §.2. *d.l.*1. §.1. *l.*2. *ff. eod.* Deinde ut ſervus interdum fructuario, interdum bonæ fidei poſſeſſori acquireret. *Infr. per quas perſonas*; *lib.* 2. *Tit.*9. §.3. 4. 5.6.

TIT. IX.

De patria poteſtate.

Q*Vi ſunt in poteſtate parentum?*

℞. Sunt liberi noſtri quos ex juſtis nuptiis procreavimus, vel qui poſtmodum in poteſtatem noſtram legitimo modo tranſeunt. *Princ. hic. l.*19. & 24. *ff. de ſtat. hom. l.* 3. *ff. de his qui ſui vel al. jur.*

Quibus modis conſtituitur patria poteſtas?

℞. Tribus; *Iuſtis Nuptiis*, *Legitimatione*, *Adoptione.*

Quotuplex eſt poteſtas patria?

℞. Duplex; vel *naturalis*, ex jure gentium primævo deſcendens, utrique parenti communis; vel *civilis* & legibus Romanis informata, patri, non quà pater eſt; ſed quà paterfamilias eſt, peculiaris.

Qualem hic poteſtatem intelligis?

℞. Civilem, ſecundum quam non mater, ſed pater in poteſtate liberos habet.

In quo conſiſtit poteſtas patria?

℞. *Naturalis* quidem in reverentiâ obſequioque filiali in jungendis & præſtandis. *Civilis* olim quidem eadem erat cum poteſtate dominorum in ſervos; hodie ſimiliter ita coarctata, ut, quoad filii perſonam, in pietate potius, quam atrocitate conſiſtat; quoad bona caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia, liberi pleno dominio, adventitia quoad proprietatem acquirant, ſolùm in iis uſum fructum pater. *l.*6. *C. de bon. quæ lib.* §. 1. *Inſt. per quas perſ. nob. acq.*

Qui ſunt ſub poteſtate patris?

℞. Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Non ſolùm fili, & filiæ primi gradus ſub patris ſui;ſed & ulterioris gradus liberi ſub avi, & proavi ſunt poteſtate; puta ex filio, non ex filiâ nati. §. 3. *hic. l. 4. De his qui ſui vel al. jur.*

Cur non ex filiâ nati?

℞. Quia ipſa filia per nuptias tranſit in familiam viri. §. *fin. hic. Ideò familiæ ſuæ quam propágat caput: ejus in quâ nata eſt, & quæ per eam non propagatur, finis dicta. Vult. in* §.3.*hic.*

TIT. X.

De Nuptiis.

N*Vptiæ, (primus modus conſtituendæ patriæ poteſtatis,) quomodo definiuntur?*

℞. Nuptiæ, ſive matrimonium, eſt conjunctio viri & mulieris, individuam vitæ ſocietatem continens. *Tit.*9.§.1.*ſupra. Modeſtino ſic:* Nuptiæ ſunt conjunctio maris & fœminæ, & conſortium omnis vitæ, divini & humani juris communicatio. *L.* 1. *ff. de Ritu Nuptiarum.*

Qualis conjunctio & conſuetudo in definitione intelligitur?

℞. Non corporum (*quæ extra matrimonium eſſe poteſt*) ſed animorum. *Quia nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. l. Nuptias. ff. de regul. jur.*

Qualem conſenſum intelligis?

℞. Non in futurum, ſed in præſens tempus collatum. *Quod in futurum tempus collatus conſenſus ſponſalia faciat, non nuptias.*

Quid ſunt ſponſalia de jure civili?

℞. Sunt mentio, & repromiſſio, ſeu mutua promiſſio futurarum nuptiarum. *l.*1. *ff. de ſponſal.*

Quatenus locum habent ſponſalia?

℞. Apud Romanos, tanquam contractus præparatorius, pro ſolennitate requirebantur; hodie præcedunt, ut vel tollatur nuptiarum impedimentum;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tum; vel, ſi tolli non poſſit, ipſæ nuptiæ inhibeantur.

Quotuplicia ſunt ſponſalia?

℞. *Iure civili unum* tantum genus eſt ſponſaliorum. *Canonico* jure duplicia faciunt ſponſalia; vel *de futuro* (ut vocant) quaſi concepta per verba futuri temporis (*quæ ſunt ipſa modò ex jure civili definita*) vel *de præſenti*; ſic dicta quaſi concepta per verba præſentis temporis, (*quæ ſunt, quas definivimus, nuptiæ.*) *c. pen. Ext. de ſponſ.*

Quid differunt utraque ſponſalia quoad effectum?

℞. Quod eorum quæ ſunt de futuro effectus ſit tantum ſpes nuptiarum, & jus matrimonii ineundi, *l.* 13. §. 3. *De adult. ideòque diſſenſu ſolvi poſſint: l.* 10. *ff. l.* 1. *C. de ſponſal. c.* 2. *Ext. eod.* ſponſalia autem de præſenti pro vero matrimonio habeantur, *ideoque ſolvi non poſſint. d. c. pen. c.* 13. *de ſponſ. duor.*

Cur dicis nuptias continere individuam vitæ conſuetudinem?

℞. Quia nuptiæ jure civili ſtante matrimonio thori ſeparationem non admittunt. *l.* 8. *& t. t. C. de repud.* Quæ jure canonico licet admittatur; *c.* 16. 32. *qu.* 2. *c.* 2. *Ext. de divort.* tamen individua illa vitæ conſuetudo nuptiarum eſt intentio. *c.* 27. *q.* 2. *c.* 29. *q.* 1.

Cur nuptias dicis conſortium eſſe omnis vitæ?

℞. Quod eâdem fortunâ conjuges utantur.

Cur divini & humani juris communicationem?

℞. *Humani* quidem, quia jure mariti uxor utitur, domicilium ejus, & forum ſequitur, *l.* 65. *De judic. l.* 19. *De juriſd.* dignitates participat: *l.* 13. *C. de dignit. l. fin. C. h. t. Divini* verò, quòd ſacrorum privatorum viri (*quæ Romani olim habebant præter publica*) fiat particeps. *l.* 4. *ubi Goth. C. de crim. exp. her.*

Quæ ſunt neceſſaria ut nuptiæ ſint juſtæ, ſeu legitimæ?

℞. Duo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℟. Duo; 1. ut contrahentes, ſecundum leges, ſint matrimonii capaces. 2. ut contrahant legitimo modo.

Quo omnino jure capacitas ad nuptias conſideratur?

℟. 1. *Secundum jus naturale* ex potentiâ coëundi. 2. *Secundum jus gentium*, ex potentiâ conſentiendi. 3. *Secundum jus civile*, ex juris civilis communione.

Qui ergo rectè contrahunt nuptias?

℟. Mas, & fœmina. Puta. 1. Ii ſoli qui generare poſſunt; *per l.10. C. de repud. ut arceantur caſtrati, quibus ſpes generationis eſt præciſa, non ſpadones ob frigiditatem ad coitum inepti; ut quibus ob eam ſpem nuptiæ jure civili conceduntur. l.39. §.1. De jur.dot.* 2. Qui conſentire poſſunt; non furioſi, (*licet furor ſuperveniens non vitiet præcedentes nuptias.(l.16.§.2. De R.N.* 3. Jure quidem Romano ſoli cives Romani, non peregrini, non ſervi. *pr. hic. l. 3. C. de inceſt. nupt. Qui tamen omnino jure gentium & canonico nuptias rectè contrahunt. c. 1. ext. de conjug. ſerv.*

Quot perſonæ nuptias contrahunt?

℟. Nuptias contrahunt Jure civili, §.6.7. *hic.* itidemque divino, *Math.19.* ſinguli.

Quâ ætate rectè ſponſalia, & nuptiæ contrahuntur?

℟. Nuptias ritè quidem contrahunt mares puberes, & fœminæ viri-potentes; *pr.hic.* In ſponſalibus verò, modò infante major contrahat, ætas non eſt definita. *l. 14. ff. de Sponſal.*

An omnes uxores promiſcuè licet ducere?

℟. Non; prohibita quippe eſt conjunctio nuptiarum, 1. Ratione cognationis, ſive naturalis, ſive civilis, id eſt, adoptionis. 2. Ratione affinitatis. 3. Publicæ honeſtatis. 4. Ratione delicti. 5. Ratione poteſtatis, & officii.

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quomodo ratione cognationis naturalis & civilis?

℞. Inter aſcendentes & deſcendentes in lineâ rectâ in infinitum, *etam ſolutâ adoptione ex qua erat civilis cognatio.* §.1. *hic.*2. In lineâ tranſverſali rurſus inter eos qui ſive ex cognatione naturali, ſive ex civili, ſeu adoptione, parentum & liberorum ſunt loco, §.5.*hic.* Inter fratres & ſorores ſive germanos, ſive uterinos ſemper; inter adoptivos quamdiu durat adoptio. §.2.*& ſeq.hic.*

Quomodo prohibentur nuptiæ ratione affinitatis?

℞. Ratione affinitatis (quæ de *jure civili* ex juſtis nuptiis, *l.*4. §.3.*ff.de grad. & affin.* de *Iure canonico* ex quocunque coitu. *c.* 1. *c. diſcretionem. de eo qui cogn. conſ. uxor)* eſt conjunctio inter virum & conſanguineos uxoris; inter uxorem & conſanguineos viri) eædem locum habent prohibitiones, quæ ratione cognationis naturalis, etiam diſſolutâ affinitate. §.6. *hic.l.*15.*ff.de Ritu Nup.*

Ad quotum gradum prohibitæ ſunt nuptiæ?

℞. In lineâ tranſverſâ æquali ad quartum; ita ut duorum fratrum vel ſororum, vel ex fratre & ſorore liberi jungi poſſint; ultra gradum quartum in linea inæquali, §. 4. *&* 5. *hic.*

Quid dicis de duobus comprivignis?

℞. Duo etiam comprivigni; id eſt, mariti filius ex aliâ uxore, & uxoris filia ex alio viro, vel contra, rectè contrahunt. §.8.*hic.l.*34. §.2. *De R.N.*

Inter quos prohibentur nuptiæ ratione publicæ honeſtatis?

℞. Inter virum Senatorii ordinis ejuſque filium, & libertinam, vel vilem mulierem. Inter patronum ejuſque filium & libertam *l.*44.*ff.de Rit.nupt. Quod ſublatum. Nov.* 78. 2. Inter ſexagenarium & quinquagenariam: *Quod ſublatum. l. pen. C. de nuptiis.* 3. Inter patrem quondam adoptivum & filiam adoptivam emancipatam. §. 1. *hic.*4. Inter virum & filiam uxoris poſt divortium ex alio procreatam. §. 9. *hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

9. *hic. l.* 12. §. *ſi uxor ff. de rit. Nupt.* 5. Inter ſuſceptorem, & eam quam de ſacro fonte ſuſcepit, *l.* 26. *C. h. t. Quæ juris Canonici prohibitio eſt. c.* 1. *in pr. de cogn. ſpirit. in* 6.

Quomodo ratione delicti nuptiæ prohibentur?

℞. Inter raptorem & raptam *l. un.* §. 1. *C. de rapt. virg.* Adulterum & eam cum qua deliquit. *Nov.* 154. *c.* 12. *Quod Iure Canonico quoad raptorem, actâ ab eo pœnitentiâ, & per redditionem mulieris purgato vitio, ceſſat; c. pen. & ult. Ext. de raptor. Etiam quod ad adulterum, purgato ſimiliter vitio. Niſi adfuerit promiſſio nuptiarum, & machinatio in prioris mariti necem. c.* 6. *Ext. de eo qui dux. in matr. quam. poll. adult.*

Quomodo prohibentur nuptiæ ratione poteſtatis & officii?

℞. Inter adminiſtrantem in aliquâ provinciâ & inde oriundam, vel ibi domicilium habentem. *Niſi vel ante deſponſata fuerit, vel finitum ſit officium. l. ſi quis officium.* 38. *ff. eod.* Quæ prohibitio hodie non obſervatur. *Panor. in c. fin. n.* 2. *de ſecund. nupt. Ang. in* §. *ſunt & alia. hic.* 2. Inter tutorem ejuſve filium, & pupillam quondam ipſius; niſi redditis rationibus, & tempore, quod ad reſtitutionem in integrum tributum, effluxo. *Quod ad omnes reddendis rationibus obnoxios extenditur. l.* 62. *pr.* §. 2. *ff. eod.*

Conveniuntne omnes hæ prohibitiones cum jure Canonico?

℞. Jus Canonicum in lineâ deſcendenti cum jure civili convenit. In tranſverſali peculiares habet prohibitiones. 1. Ratione *cognationis naturalis* prohibet nuptias uſque ad quartum gradum, *ſed ſecundum iſtius juris computationem* (*de cujus à computatione civili differentiâ infra dicendum ſub titulo de gradibus*) incluſivè. *c. pen. & c. fin. de conſ. & affin.* 2. Ratione *affinitatis* (cujus tria faciunt genera)

prohi-

prohibitæ ibi ſunt nuptiæ; in primo quidem genere, *ſimiliter ſecundum eandem* computationem, ad quartum gradum incluſivè. *c. pen. eod. ubi Gl. & Dd.* Secundum, & tertium genus olim quidem habuit prohibitionem, licet non tantam; hodie nullam habet. *c. non debet eod.* 3. Ratione *ordinis*, eodem jure prohibentur nuptiæ ſacris initiatis, etiam Subdiaconis, & Religionem ſolenniter profeſſis. *Tot. tit. Ext. de Clericis conjugatis.*

Quæ eſt triplex iſta affinitas?

℞. *Prima* eſt, ſecundum jus civile, modò definita. *Altera*, quando primo generi additur perſona altera. *c.* 53. *q.* 3. *Tertia*, quando ſecundo generi perſona additur. *c.* 35. *qu.* 3. E. gr. Primum genus affinitatis eſt inter prioris uxoris cognatos, & virum; & inter uxorem primam & cognatos viri. Secundum genus eſt inter cognatos primæ uxoris & ſecundam uxorem: item inter eam quam duxit frater uxoris meæ, & me. Tertium inter cognatos primæ uxoris, & cognatos viri, cui ſecunda nupſit. *Vult. Inſt. hic. n.* 50.

Quæ præterea jus Canonicum circa affinitatem habet ſingularia?

℞. 1. Computat gradus affinitatis eodem modo, quo conſanguinitatis; quos in eo non agnoſcit jus civile. 2. Affinitatem conſtituit ex quolibet coitu illicito; jus civile ſolum ex juſtis nuptiis. *d. c. diſcretionem. vid. Ioan. And. in d. c. non debet de conſang.*

Quid circa prohibitas nuptias præterea utroque jure peculiare eſt?

℞. Quod utroque jure nullo modo admitti poſſunt nuptiæ quæ naturali jure prohibentur; quæ civili ſolummodo prohibentur, Magiſtratus officio admitti poſſunt; quæ ſolâ canonicâ inſtitutione prohibentur Pontificis Romani veniâ.

Quæ requiruntur ut nuptiæ legitimo contrahantur modo?

℞. Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Requiritur ad id. 1. Conſenſus contrahentium, iſque plane liber, *l.30. De R.I. l.11. De ſponſal.* olim tam in ſponſalibus quam nuptiis, ſtipulatione tantum, hodie pacto ſaltem expreſſus. *l. 2. 4. 7. ff. eod.* 2. Si contrahentes ſunt in poteſtate parentum, eorum præterea conſenſus requiritur: in filio, etiam milite, *l. 35. De R. N.* ſine ætatis diſtinctione, in filia uſque ad annum vigeſimum quintum. *Princ. hic. Nov. 115. c. Aliud. §. 11.*

Quatenus requiritur uterque conſenſus?

℞. Contrahentium quidem ita, ut ſit de ſubſtantia, etiam ante copulam, jure civili. Modo fœmina ſit deducta in domum viri, & habeatur affectione maritali. Eorum qui habent contrahentes in poteſtate, conſenſus ſimiliter jure civili eſt de neceſſitate, & quidem ut vel præcedat, vel in ipſo actu (taciturnitate patris ſcientis quid agatur pro conſenſu habita. *l.7. De ſponſ. l.5. C.h.t.*) interponatur: niſi pater ſit mente, *l.25. C. h. t.* aut ab hoſtibus captus, ut ubi ſit per integrum triennium ignoretur. *l.9.10.11. De R.N. l.12. §.4. De capt. & poſtlim.* De jure canonico volunt vulgo (*non tamen ſine contradictione*) hunc conſenſum magis eſſe honeſtatis, quam neceſſitatis.

Quotuplex poteſt interponi conſenſus in ſponſalibus, & nuptiis?

℞. Duplex: vel *purus*, per verba de præſenti, (qui ſtatim habet conſummandi neceſſitatem. *Panor. in c. 5. Ext. de cond. appoſ.*) vel *conditionalis*, eam neceſſitatem non habens, niſi poſt eventum conditionis: niſi copula accedat, per quam purificetur conditio, quamvis vir ab illâ ſe nolle recedere expreſsè proteſtetur. *Schneidvv. de ſponſal. n. 36. per c. cum ſuas. 6. Ext. eod. ubi Gl. & Dd.*

Quales debent eſſe conditiones, ut ſuſpendant matrimonium?

℞. 1. Honeſtæ: *Puta, ſi pater conſenſerit. c. de illis. c.*

ſuper eo. Ext. eod.) 2. Poſſibiles. 3. Non adverſantes ſubſtantiæ matrimonii; *Puta ne generetur proles. Hæ enim vitiant matrimonium: inhoneſtæ, & impoſſibiles habentur pro non adjectis. Schneidvv. eod n.35. per cap. fin. Ext. eod.*

Quis eſt effectus legitimo modo contractarum nuptiarum?

℞. Quod nuptiæ dicuntur juſtæ, *pr. hic.* & legitimæ, liberi juſti, legitimi, & in poteſtate patriá. *§ fin. de pot. patr.* Contra ea contractæ, ſi veniunt ſimpliciter contra præcepta juris purè civilis, (*puta contractæ cum peregrinis,*) illegitimæ, inutiles. Imò nullæ quidem ſunt jure Romano; *d. pr. hic.* non tamen deſinunt eſſe nuptiæ jure gentium. Contractæ contra jus naturæ, vel gentium, (*quales ſunt contractæ inter neceſſarios*) aut ipſo jure nullæ ſunt; (*puta ſi error in perſonâ, vel in aliquo accidenti interveniat*) aut inceſtæ dicuntur, aut nefariæ. *§. 12. hic. Cod. de inceſt. & inutil.* Nupt. & *Nov. de inceſt. & nef. Nupt.*

Quæ dicuntur inceſtæ & nefariæ Nuptiæ?

℞. Quamvis inceſtæ, & nefariæ nuptiæ promiſcuè accipiantur; tamen *ſecundùm gl. Rubr. C. eod.* nefariæ Nuptiæ propriè dicuntur, quæ contrahuntur inter adſcendentes, & deſcendentes uſque in infinitum; ſive ſint naturales, & legitimi ſimul, ſive naturales tantum, vel etiam Spurii, & inceſtuoſi. *l. 53. & ſeq. l. fin. ff. de R. N. §. ergo in omnes. Inſt. de Nupt.* Inceſtæ verò Nuptiæ propriè dicuntur contractæ inter conſanguineos collaterales in primo, vel ſecundo gradu lineæ inæqualis. *§. 3. Fratris vero. Inſt. de Nupt.* Vtpote quod & is gradus jure divino ſit prohibitus *Levit.* 18. Idem eſt inter quaſdam perſonas ratione affinitatis in primo, & ſecundo gradu invicem junctas; ut eſt ſocrus, nurus, noverca, privignus, uxor patris. *l. ab inceſtis 9. (de inceſt. Nupt. Schneidvv. ad Inſt. tit. hic. part. tertia. n. 3.*

An

An ad nefarias nuptias etiam ea pertinent, quæ contrahuntur cum patris vel filii concubinâ?

℞. Omnino. *l.* 1. §. *fin. ff.* de Concubinis. *Et ratio eſt, quod concubina dicitur ea, quæ, licet uxor non ſit, nec affectione maritali in domo habetur; cum aliquo tamen vivit, ac corpus miſcet, & voluptatis, & concubitus cauſâ* (unde nomen) *in contubernio & conſuetudine diuturnâ habetur. l.* 4. *ff. de concubinis. Nempe concubina ex ſolâ animi deſtinatione æſtimatur; mixtio verò corporis hic in conſiderationem venit.*

Ipſe verò concubinatus an eſt licitus?

℞. Jure quidem civili eſt extra pœnam, & infamiam. *l. un. C. de concub. l.* 3. §. *fin. ff. eod.* puta iis ita licita, qui uxorem non habent; tanquam majoris mali, puta adulterii & conſtuprationum vitandarum cauſſà permiſſus, *d. l. un. (Sed verò ita, ut unam tantùm habere liceret. Auth. quib. mod. nat. eff. ſui circa finem)* Jure verò divino, & canonico planè eſt damnatus. 1. *Cor.* 5. *ext. de cohabit. cler. & muli. Bart. in l.* 1. *ff. de concub.*

Si jure civili concubinatus eſt extra pœnam; an non ſunt pœnæ illegitimarum Nuptiarum?

℞. Omnino. Et quidem ob hanc rationem, quod cum concubinatus ſit conmixtio maris & fœminæ extra matrimonium, ob majus malum (ut dictum) vitandum permiſſà; illegitimæ Nuptiæ tales dicantur conjunctiones, quæ fiunt ſub colore matrimonii contra expreſſam juris prohibitionem.

Quæ pœnæ ſunt illegitimarum nuptiarum?

℞. Nuptiarum, *etiam Romano jure ſolo illegitimarum*, pœnæ ſunt, quod eodem jure nec vir, nec uxor, nec nuptiæ, nec dos intelligatur, nec ejus repetendæ locus ſit diſſoluto matrimonio; nec liberi ſint in poteſtate patris; ſed, *quo ad eam*, ſpurii: *d.* §. 12. *Niſi adſit alterius è contrahentibus ignorantia. per. l.* 57. §. 1. *De R. N. Gl. in l.* 4. *C. de inceſt. nupt.* Inceſtas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ceſtas, & nefarias nuptias contrahentes infamiâ, *c.4. ubi Gl.cauſ.3.q.4.* publicatione bonorum (quæ liberis, ſi exſtant, uſque ad patris alimenta applicantur) exilio, privatione dignitatis, &, ſi viles ſunt, etiam caſtigatione corporis multantur. *Auth. inceſtas. C.eod. Niſi & hic error ſit, ex ætatis lubricæ lapſu eumque agnitum corrigant. §. eod. hic. Schneidvv. de Nupt. illicitis. hic. n.9. & 15. & ſeqq.*

Sponſalia & nuptiæ quomodo ſolvuntur de jure civili?

℟. 1. Morte naturali unius è contrahentibus. *l.14. §.3. ff. Qui & à quib. man.* 2. Civitate cum libertate amiſsâ, *l.56. ff. ſolut. matr. l.1. De divort. Niſi cum liberta ſint contractæ nuptiæ. l. 45. §. fin. De R. N. Vxores tamen captivorum alteri nubere temerè non poſſunt.* 3. Deportatione ſponſalia quidem; ſed non nuptiæ jure gentium ſolvuntur. *l.13 §.1. De don. int. vir. & ux. l. 24. C. eod. Licet quoad effectum jure Quiritum nuptiæ non ſint. per d. l.56. Cujac. in expoſ. Nov. 22.* 4. Sponſalia inter vivos repudiis ſolvuntur; nuptiæ divortiis. *Vult. Iuriſp. lib.1. cap.21.*

Quatenus repudiis ſponſalia; nuptiæ divortiis ſolvuntur?

℟. Jure civili repudia olim fiebant liberè, alterâ parte pœnitente; *l.10. ff. l.1. C. de ſponſ.* noviſſimo ita, ut pœnitens ſponſus arrhas amittat, ſponſa duplicatas reddat. *l. 5. C. eod.* Divortia etiam ipſa olim lege duodecim tabularum fiebant liberè: quibus poſtea modus conſtitutus eſt: & cum prius cauſæ eorum eſſent arbitrariæ, poſtea legibus ſunt definitæ.

Quod jus in conſiderandis divortiorum cauſis, & modo ſequimur?

℟. Jure quidem Codicis plures, Novellarum pauciores divortiorum ſunt cauſæ; quorum utrumque in jure civili præferimus juri Digeſtorum, ut antiquiori: ſed, cum ad modum, tum ad cauſas divortii jus Pontificium, & Novi teſtamenti, impri-
mis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

mis, conſideramus. *Schneidvv. Inſt. de divortio. n. 13. 14.*

Quæ ſunt cauſæ divortii ex Novo Teſtamento, & Canonibus?

℞. Novum teſtamentum meminit tantum. 1. adulterii. 2. & malitioſæ deſertionis, quando conjunx infidelis à fideli invitâ diſcedit. *Math 5. & 19. Paul. 1 Cor. 7. & 1 Timoth. 5. c. 7. de divort.* Quibus addunt Canones inimicitias capitales, & inſidias in alterius necem. *c. 1. & Gl. 1. in c. 2. Ext. de divort.* Ob quas, (*utpote Novo teſtamento non expreſſas*) habitatio potius ſeparatur, quam matrimonium diſſolvitur. Sed verò etiam ob perpetuam naturalem Impotentiam potius nullæ declarantur nuptiæ, quam ſolvuntur.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

Licetne Nuptias poſt diſſolutionem iterare?

℞. Omnino; non modò cum aliâ conjuge, ſed & cum eâdem, quæ propriè eſt Nuptiarum redintegratio & locum habet tantum nuptiis diſſolutis per divortium, cum aliâ verò conjuge iterantur nuptiæ ſive per divortium ſive mortem alterutrius è conjugibus nuptiæ ſint diſſolutæ.

Quibus caſibus licet redintegrare matrimonium?

℞. 1. Intercedente mutuâ reconciliatione *c. placuit. 3. cauſ. 37. qu. 7.* 2. Superveniente adulterio à parte ejus qui divortium petiit. *c. ex literis ext. de divort.* 3. Facto divortio per errorem. *c. lator. 7. de ſent. & re jud. Quod in cauſſa matrimonii lata ſententia nunquam tranſit in rem judicatam Schneidvv. Inſt. de Nuptiis part. ult.*

Quid juris circa iterationem matrimonii cum diverſa conjuge?

Quod, etiam jure civili, licita eſt, non ſemel modò, ſed ſæpius, *omnes tamen nuptiæ ſecundarum appellatione veniunt, ſed non ſine limitatione.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ, & quotuplex hic eſt limitatio?

℟. *Temporis ratione*; & quidem mulieris reſpectu. Quod viro nullum tempus intra quod ad ſecundas nuptias tranſeat ſit definitum. Mulieri ſoluto per mortem mariti matrimonio, non licebat nubere, niſi poſt annum luctus. *Nov.22. c.16. Idque propter ſanguinis confuſionem, & turbationem ſeminis.* 2. Per ejus culpam facto divortio, ſive ex juſtâ cauſsâ ei à marito miſſum eſſet repudii libellus; ſive ipſa ſine juſtâ tali cauſsâ à marito divertiſſet; non niſi poſt quinquennium *l. 8. C. de repud. Nov. 212. c. 7. 15.* 3. Quemadmodum etiam altero hoc caſu; ſi quidem incertum erat, an maritus ab hoſtibus captus viveret. *l.6.ff. de divort. d. Nov.22. c.7.*

Quæ erant pœnæ mulieris infra annum luctus nubentis?

℟. 1. Infamia, 2. Relictorum à priore conjuge amiſſio. 3. Incapacitas hereditatis legati, vel ſimilis largitionis extraneorum. 4. Nec maritus à muliere iterato nubente plus tertiâ parte bonorum ejus accipere poterat; licet ex priore matrimonio nulli extarent liberi. *Nov. 22. §. primæ. l. decreto. C. quib. ex cauſſ. infam. irroga. l.1. & 2. C. de ſec. nupt. l. ſi qua mulier. C. ad SC. Tertul. Gudelinus de Iure noviſſ.*

Quæ erant pœnæ mulieris ante quinquennium poſt injuſtum divortium nubentis?

℟. Quod & ipſa fieret infamis, & primæ nuptiæ non valerent, *Nov. cap. 22. c. 15. in fine, & cap. 18 verſ. ſimiliter l. conſenſu 8. §. etſi vir. C. de repud.*

Annon ſunt pœnæ ſive viris, ſive mulieribus tempore permiſſo nuptias iterantibus ex jure civili conſtitutæ?

℟. Omnino. Una eſt mulieris propria, Privatio ſcilicet dignitatis priori marito competentis, quâ donec vidua manſit fruebatur. Communes duç. 1. Proprietatis à priore marito acceptorum, aut à liberis prioris matrimonii profectorum; ſi quidem prioris matri-

matrimonii liberi extent (ſolo uſufructu retento) amiſſio. *Nov.22.§.ſi verò.* 2.Præciſa ſive donationis, ſive ultimæ voluntatis ſive contractus titulo diſpoſitio ea; ut non liceat poſteriori conjugi plus requirere quam uni liberorum non exheredati, vel munus legitimâ accipienti *l.ult.C.eod.l.6.C.de ſec.nupt. Nov.22.c.27.*

Sunt hæ pœnæ omnes hodieque in uſu?

℞. Jure pontificio derogatum pœnis feſtinationi nuptiarum impoſitis. *ext. c. de ſec. nupt. & ſeqq.* Relquis minimè. *Pac. Iſagoge. C. de ſec. nupt.*

DE LEGITIMATIONE.

Quis eſt ſecundus modus conſtituendæ patriæ poteſtatis?

℞. Legitimatio. *Text. §.13. hic.*

Quid eſt legitimatio?

℞. Eſt legis actio, quâ liberi, qui nativitate non ſunt in poteſtate patris, poſt eam fiunt legitimi.

Quos licet legitimare?

℞. *Iure civili* quidem liberos tantum naturales ex tali fœmina conceptos, quam in uxorem habere licet: *l.2.5.10.C.de nat.lib. Iure Canonico* omnes ex ſolutis natos. *c.13. Qui filii ſint legit.*

Qui poſſunt legitimare?

℞. 1. Legitimandi poteſtas conceſſa eſt jure civili patri, non matri (*quia non habet liberos in poteſtate.*) 2. Principi (*qui & Comiti Palatino eam poteſt concedere.*) 3. Curiæ. 4. Jure canonico etiam Pontifici competit.

Quomodo legitimat pater?

℞. 1. Contrahendo nuptias cum eâ ex quâ prolem ſuſcepit. *Nov.74.c.1. Qui modus omnino obtinet.* 2 In publico inſtrumento, aut chirographo, habente trium teſtium ſubſignationem; aut teſtamento; aut apud acta filium nominando, vel heredem inſtituendo. *l.7.l.8. Auth. ſi quis. C. de nat. lib. Nov.4.c.2.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quomodo Princeps?

℞. Vel *per ſe*; vel *per reſcriptum legitimum* declarando, vel confirmando teſtamentum patris, quo filium naturalem heredem inſtituit; (*ſine qua confirmatione legitimatio patris eſt ſine effectu.*) vel per *Comitem Palatinum*, conceſſa ei legitimandi poteſtate. *Nov.* 89. *c.* 9. *Treut. de jur. perſ. th.*6. *lit.* g.

Quomodo Curia?

℞. Curia teſte populo, & actis intervenientibus filium quidem legitimat, ſi vel ipſum pater, vel ipſe ſe muneribus & functionibus curiæ, ex qua eſt oriundus offert. Filiam vero, ſi in uxorem datur viro conditionis curialis. *Nov* 89. *c.*2. *Vult. Inſt.*§.12. *hic.*

Quomodo Pontifex legitimat?

℞. Pontifex legitimat quoad effectum ſæcularem, in terris Eccleſiæ, non aliis. *Niſi ex cauſis valde arduis, vel in ſpiritualibus. Cap. per venerabilem, Ext. Qui filii ſunt legitimi.*

Quomodo procedunt ſinguli legitimandi modi?

℞. Modus legitimandi per ſubſequens matrimonium, (*licet aliud intermedium ſit,*) procedit, ſive pater alios habeat liberos legitimos, ſive non habeat. *Auth. Quod jus. C. de nat. lib.* Modus per nominationem filii, à Juſtiniano. *Nov.* 117. *c.*2. introductus, *ex communiori Doctorum ſententia,* hodie non procedit; Vt nec qui eſt per oblationem curiæ, (*cui hodie comparatur ingreſſus in monaſterium.*) Procedebat verò olim, *etſi alii eſſent filii legitimi*, Patre filium, non filio ſeipſum offerente. Per reſcriptum principis, & maximè per Comitem Palatinum, quæ fit legitimatio, requirit. 1. ut nulli ſint patri filii naturales, & legitimi. 2. ut ſubſit legitimandi cauſa juſta, eaque cognoſcatur. 3. ut citentur ad legitimationem videndam quorum intereſt. 4. ut legitimatus ſubſit Imperio principis. *Vide Dd.*

Quis ſingulorum modorum effectus?

℞. Com-

℞. Communis eſt omnium, quod legitimati fiunt legitimi, & poteſtate patris ſubjiciuntur. Per ſubſequens matrimonium legitimati in omnibus naturalium ac legitimorum jure fruuntur. Per reſcriptum legitimati ſimiliter: Sed in feudo & emphiteuſi civili non ſuccedunt (*niſi id reſcripto contineatur*) & ſtatuto excludente fœminas, exiſtentibus maſculis, non continentur. Per oblationem curiæ legimati ſoli patri, non aliis (*quibus dicuntur facti cognati*) ſunt legitimi. Pontificis legitimatio in terris Eccleſiæ omnimodo, extra eas tantum quoad ſpirituales actus prodeſt. *Treut. eod. Theſ.* 7. *per ibi alleg.*

Tit. XI.

De Adoptionibus.

Qvis eſt tertius modus Conſtituendæ patriæ poteſtatis?

℞. Adoptio.

Quid eſt adoptio?

℞. Eſt actus legitimus, per quem is, qui naturâ non eſt, fit filius electione. *gl. in princ. hic. l.* 4. *ff. de adopt. l.* 2. *C. eod.*

Quot ſunt adoptionis ſpecies?

℞. Duæ; 1. *Arrogatio*, (ſic dicta, ſive quod olim fiebat per rogationem populi, ſive ejus rogationis reſpectu, quâ arrogans, an hunc in filium habere vellet, *l.* 2. *ff. hic.* arrogatus, an eſſe vellet filius arrogatoris, rogabatur, *Pac. Analyſ. hic.*) 2. *Adoptio* in ſpecie dicta. §. 1. *hic.*

Quæ ſunt utrique ſpeciei communia?

℞. Convenit utraque ſpecies. 1. *Reſpectu Perſonarum* quæ adoptare, vel adoptari poſſunt, in hoc, quod neutra adoptio conſtat niſi inter eos qui per naturam poſſunt eſſe parentum, & liberorum loco;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

nec niſi inter eos qui habere poſſunt liberos, vel ipſi eſſe in poteſtate parentum. §.4.*hic. VVeſ.par. hic.n.* 4. 2. *Reſpectu modorum* quibus procedit adoptio; idque quadruplici ratione. 3. *Reſpectu effectus*, quem parit adoptio.

Quæ ſunt rationes quibus convenit utraque adoptio reſpectu modi quibus adoptio procedit?

℞. Quod quis poteſt vel arrogare, vel adoptare non tantum in locum filii, & filiæ; ſed etiam nepotis, vel neptis, & deinceps; & quidem ſive filium ipſe habeat, ſive non. §. 5. *hic*. 2. Quod quis poteſt adoptari in alium locum, quam quo eſt apud patrem naturalem; puta filius in locum nepotis, nepos in locum filii. §.6. *hic. l.*10. *l.*37. *ff.hic.* 3. Quod adoptio nec ab abſente per alium poſſit expediri, *l.* 25. §.1. *ff.eod.* nec ad tempus filius adoptari. *l.*34. *ff. eod. & ibi notæ marginales.* 4. Quod utriuſque tam adoptati, quam adoptantis conſenſus requiritur; illius ſemper expreſſus, hujus non ſemper.

Quibus modis convenit utraque adoptio reſpectu effectus?

℞. 1. Quod utraque adoptio adoptanti confert jus patriæ poteſtatis, & ex eâ jus dandi filium adoptivum in adoptionem. §. 1. *hic*. 2. Quod confert jus agnationis, non ſanguinis. *l.*23. *ff. eod.* 3. Quod adoptio in locum filii in ſpecie (*non ea, quæ eſt in locum nepotis l.*10. *ff.eod.*) confert adoptato jus ſuitatis. 4. Quod onera adoptati transfert in patrem adoptivum. *l. penult.ff.eod.* 5. Dignitatem item patris adoptivi in filium adoptatum; *ſed non diminutâ propriâ. l.*37. *ff. d.t.*

Qui ſecundum convenientiam utriuſque adoptionis, ſecundum perſonas, prohibentur adoptare, vel adoptari?

℞. Prohibentur adoptare. 1. Qui vitio inſanabili non poſſunt generare, ut caſtrati. §.10.*hic*. 2. Impubes. 3. Minor ætate majorem, vel æqualis æqualem

lem. *Sed debet adoptans adoptatum plenâ pubertate, id eſt, octodecim annis præcedere.* §. 4. *hic.* 4. Furioſus, dum eſt in furore. 5. Fœmina; niſi indultu principis. 6. Peregrini. §. 8. *hic.* 7. Denique rationibus reddendis obnoxii eos quibus tenentur. Sed nec adoptari poteſt filius naturalis, ad hoc ut legitimetur; nec ab adoptivo patre emancipatus.

Quæ ſunt ſingularia arrogationi?

℞. 1. *Reſpectu perſonarum*; quod arrogatio ſit eorum qui ſunt ſui juris; ſive ſint majores, ſive minores; adoptio, in ſpecie dicta, eorum ſit, qui ſunt ſub poteſtate patriâ. 2. *Reſpectu modi*; quod arrogatio olim fiebat in comitiis per populum, & quidem Romæ tantum; poſtea vel immediatè per principem, vel ejus auctoritate per magiſtratum; & quidem conſentiente ſolo arrogato, ſi major eſſet; ſi minor, & pubes; curatoris conſenſu; ſin impubes, tutoris auctoritate accedente; & quidem præterea causâ cognitâ in arrogatione impuberis; item præſtitâ ab arrogatore ſatisdatione. §. 3. *hic.* 3. *Reſpectu effectus*; Quod arrogatus non tantum ipſe; ſed cum omnibus liberis, & bonis tranſiret in arrogantis poteſtate ita, ut eorundem uſusfructus ſtatim, proprietas non niſi poſt mortem arrogati, puberis facti, acquireretur. §. 3. *hic.*

Qualis cognitio cauſæ hic intercedit in arrogatione impuberis?

℞. 1. *Quoad perſonam arrogantis*, de ejus ætate, probitate; an conjunctus, an extraneus ſit arrogator; an alios habeat liberos. 2. *Quoad cauſam arrogationis*; an honeſta, nec ne. 3. *Quoad facultates pupilli, & arrogatoris comparatas inter ſe*, eum in finem, ut conſideretur an arrogatio expediat pupillo. *Quò tendit tota hæc cognitio.*

Qualis cautio, & quis effectus præſtatur ab arrogatore?

℞. Cavet arrogator perſonæ publicæ. 1. De bonis

arrogati in pubertate decedentis legitimis hæredibus reſtituendis. 2. De eo non emancipando, vel exheredando, ſine legitimâ causâ. 3. De relinquendâ ipſi arrogato, præter propria ipſius bona, quarta parte omnium bonorum ſuorum. §. *eod. hic.*

Quæ ſunt ſpecialia adoptionis in ſpecie dictæ?

℞. 1. *Reſpectu perſonarum*; quod ſit eorum qui ſunt ſub poteſtate. 2. *Reſpectu modi* quo procedit; quod præter adoptantis & adoptati conſenſum requiratur etiam conſenſus expreſſus patris in adoptionem dantis; & ſiquidem in locum nepotis fiat adoptio, etiam filii patris adoptantis. §. 7. *hic.* 3. Deinde quod fit coram magiſtratu tali, apud quem legis eſt actio; *ſeu ſolennitates legibus introductæ peragi poſſunt*; & quidem actis intervenientibus. §. 1. *hic. & 8. Tit. ſeq.* 4. *Reſpectu effectus*; quod 1. hic filius ſolus tranſit in poteſtatem patris adoptivi, non, ſiquos fortè habet, liberi ipſius: 5. Quod licet olim procederet in omni adoptione; jure novo tamen tranſitus iſtè non fiat, niſi quando pater filium ſuum avo, vel proavo materno dat in adoptionem: Si extraneo adoptio tantum confert jus ſuccedendi ab inteſtato in bonis patris adoptantis. §. 2. *hic.*

TIT. XII.

Quibus modis jus patriæ poteſtatis ſolvitur.

QVot modis ſolvitur patria poteſtas?*

℞. Tribus modis; vel ut qui ſub eâ ſunt, fiant ſui juris; vel ut ea modò ſuſpendatur; vel ut in alium transferatur.

Qui ſunt modi transferendæ patriæ poteſtatis?

℞. Transfertur. 1. per *adoptionem*. Olim omnimodo; hodie ſpeciatim, quando pater filium, vel nepotem, dat in adoptionem avo, vel proavo materno. §. 8. *Inſtit. hic.* 2. Per *mortem* avi habentis ne-

potem

potem cum filio proprio ſub poteſtate; eamque ſive naturalem, ſive civilem; id eſt, per avi maximam, vel mediam capitis deminutionem. Vtpote per quam mortem, filio facto ſui juris, nepos à poteſtate avi tranſit in patris ſui poteſtatem. *Vide ſuprà.*

Quomodo ſuſpenditur?

℞. *Captivitate* modò patris habentis, modò filii exiſtentis in poteſtate, donec alteruter vivit. *Idque propter jus poſtliminii, quo ex captivitate eam perditam recuperant reverſi, ut & omnia jura civilia. §.6.hic.*

Quibus modis planè ſolvitur?

℞. *Reſpectu patris*, 1. Delicto; *puta ſi filium infantem exponit. Tit. de infantibus expoſitis C. lib.8.tit.52. vel ei injuſtè alimenta negat. arg.l.4.ff.de lib. agnoſc.* 2. Negligentia, ſi *per decennium pater patitur filium ſe gerere tanquam ſi eſſet ſui juris. Dd. Reſpectu filii*, dignitate ejuſdem, non modò patriciatus, *ſeu ſi fiat conſiliarius principis, ut hic, ſed* & omni alia liberante à curia, *ex Nov.* 81. *Schneid. hic.* conſulatu, conſulari, præfectura prætoria, urbicaria, magiſterio militum, Epiſcopatu, *Reſpectu utriuſque.* 1. morte naturali. 2. maxima capitis deminutione, & media, quæ eſt per deportationem, *Niſi indulgentia Principis in integrum per omnia reſtituantur.* 3. Emancipatione. *Quod utriuſque & patris & filii fiat libertate. §.6.& 10. hic.*

Quid eſt Emancipatio?

℞. Eſt actus legitimus, quo pater filium de poteſtate dimittit. *d.§.6.hic.*

Quomodo fit?

℞. *Olim*, ex legis XII. Tab. præſcripto fiebat ſolenniter per imaginarias venditiones, & manumiſſiones; *Hodie*, iſtis abolitis, duplex eſt; *Anaſtaſiana* & *Iuſtinianea.*

Quæ eſt Anaſtaſiana; & unde dicta?

℞. Eſt ea, qua per reſcriptum Principis impetra-

tum judex competens de emancipatione, ſive præſentis, ſive abſentis docetur. *Sic dicta, quod fiat ex praſcripto Imperatoris Anaſtaſii. l. pen. C. De emanc. liber.*

Quæ eſt Iuſtinianea, & unde dicta?

℞. Juſtinianea *dicta, quod ex Imperatoris noſtri fiat præſcripto.* Ea eſt, qua parentes viâ rectâ judices competentes, vel magiſtratus aditos de filii, præſentis tantum, emancipatione docent. *l. fin. C. eod.*

Vbi, & quando expediri poteſt emancipatio?

℞. Jam explicatum, actis intervenientibus, apud competentem judicem expediri debere. Permittunt tamen eam, ut & adoptionem, fieri extra acta, & locum judicii. *VVeſ. par. de Adopt. n. 5.*

Quis eſt emancipationis effectus?

℞. Effectus emancipationis reſpectu emancipantis eſt, ita liberare à patriâ poteſtate, ut filius invitus in eam, niſi ob ingratitudinem, redigi non poſſit; nec pater adverſus eam, quaſi non ritè factam, controverſiam movere poſſit; licet id poſſit alius. 2. *Legitima jus familiæ & agnationis mutabat; ut &* (niſi, id ut maneret, emancipans in reſcripto impetraſſet) *Anaſtaſiana.* 3. *In Iuſtinianeâ utrumque jus ita manet, ut retentione opus non ſit. Vult. Iuriſp. c. 24. n. 28.* 1. *Reſpectu patris effectus.* 1. *eſt ſucceſſio;* quod in bonis emancipati ſuccedit ut patronus in liberti. 2. *Tutela emancipati filii impuberis legitima.*

In cujus perſonâ emancipatio parit effectum liberationis?

℞. In eo ſolo qui nominatim emancipatur; non tacitè in liberis ita emancipati; etſi nondum natis; modò ante emancipationem ſint concepti. *Quod ſecus eſt in conceptis poſt emancipationem. §. 6. hic.*

Quæ eſt ratio hujus diverſitatis?

℞. Quia an quis naſcatur in poteſtate patris non ex partus; ſed conceptus tempore judicandum, *eod. §.*

Quid hic juris hodie circa ſolennitates de conſuetudine?

℞. Hodie

℞. Hodie conſuetudine non requiruntur in emancipatione ſolennitates judiciales; *Adeò ut ea præſumatur fieri tacitè, cum pater permittit filium res ſuas ſibi habere, eumque dat in matrimonium. Schneidvv. hic.*

TIT. XIII.

De tutelis.

QVi ſunt ſui juris, an omnes eâdem ſunt conditione?

℞. Non; verum vel ſunt eâ conditione, ut nec ſibi, nec ſuis rebus; *vel eá* ut ſibi quidem, non verò ſuis rebus, *vel* ut planè, & ſibi, & rebus, ſuis poſſint providere.

Quæ ſecundum diverſam iſtam conditionem perſonarum ſui juris eſt ratio?

℞. Primi ſunt ſub tutelâ, *ut pupilli*; Secundi ſub curâ, *ut adoleſcentes*; Tertii neutro jure tenentur, *ut viri ætatis perfectæ. Princ. hic.*

Quid eſt tutela?

℞. Eſt vis, ſeu (*ſecundum Theophilum*) *jus*, & poteſtas in capite libero (ſeu *in caput liberum*) ad tuendum eum (ſeu *tale caput liberum*) qui per ætatem ſe defendere nequit, jure civili data, & permiſſa. §. 1. *hic. l.* 1. *ff. eod.*

An igitur qui ſunt ſub tutelâ, ſunt ſui juris, & ſub poteſtate ſimul?

℞. Poteſtas hæc non eſt talis, qualis dominica eſt, & patria (*quarum illa ſolum eam habenti, hæc etiam ei qui ſubeſt, eſt utilis*) ſed onus potius tutoribus, & curatoribus impoſitum, *ipſis modò pupillis, & minoribus utile. Pac. Analyſ. hic. Princ.*

Cur dicis in definitione, jure civili data, vel permiſſa?

℞. Per jus civile lex XII. Tabularum ſtrictiſſimâ ſignificatione intelligitur, & ſignificatur, ſecundum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eam duplicem eſſe tutelam; *legitimam*, eâ lege ordinatam; *teſtamentariam*, ejuſdem legis permiſſu parentibus conceſſam. *Pac. in Notis hic.*

An præter has duas non eſt tertia tutelæ ſpecies?

℞. Imò *dativa*. Quæ non tam prioris legis permiſſu, quàm poſteriorum auctoritate confertur à magiſtratu. *de Attil. Tut. &c. infr. tit.* 20.

Qui ſunt tutores?

℞. Qui eam vim ſeu jus ac poteſtatem habent; *ſic ab officio perſonam pupilli tuendi dicti.* §. 2. *hic. d. l.* 1. §. 1.

Quibus dantur tutores?

℞. Impuberibus cujuſcunque conditionis, etiam perſonis illuſtribus; item naturalibus liberis, & ſpuriis, & quidem uſque ad pubertatem.

Quis eſt ordo inter hæc tria tutelarum genera?

℞. Quod prima ſit teſtamentaria, eâ deficiente ſuccedat legitima, legitimæ dativa. *pr. Inſ. de legit. agn. tut. & pr. de Attil. tut.*

Quale munus eſt tutela?

℞. *Eſt munus publicum*; ita ut jus ejus imponendi, niſi vel lege, vel legis autoritate nominatim conceſſum, non competat alicui: ſive jure magiſtratus, imperii, vel juriſdictionis: *l.* 6. §. 2. *ff. hic.* licet utilitate ſit privatum; atque virile, *l.* 16. *ff. eod.* non competens fœminis: §. 1. *de excuſ. tut. hic. l.* 18. *ff. hic. Niſi quod ſpeciali privilegio matri, & aviæ concedatur. Nov.* 118. *cap.* 5.

Qui poſſunt eſſe tutores?

℞. 1. Ii ſoli qui munerum publicorum ſunt capaces; ſive patres ſint, ſive filii familiarum. 2. Qui perſonæ, & rebus pupilli poſſunt providere, nec prohibentur. *Vide Inſ. tit.* 20. *hoc lib. quæſt. ult.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. XIV.

Qui teſtamento tutores dari poſſunt.

QVali teſtamento conceditur tutores dare?

℞. Vel perfecto; vel codicillis teſtamento ſive judicis authoritate confirmatis. *l.* 3. *ff. de Teſtam. tut. Citra quam confirmationem codicillis teſtamento non confirmatis minus legitimè tutores dantur. Gothofr. in notis. ibid.*

Qui poſſunt tutores teſtamento dare?

℞. *Parentes*; pater quidem abſolutè, §. 3. *Tit. prox.* (*quia liberos habet in poteſtate, cujus poteſtatis effectus eſt tutelæ datio. l.* 1. *ff. eod.*) mater tantum, ſi vel inſtituat liberos, vel iis aliquid relinquat; *l.* 4. *ff. eod.* ut & extraneus iiſdem caſibus. *Ita ut talis tutor à magiſtratu ſit confirmandus.* §. 3. *hic. l.* 2. *l.* 4. *l.* 5. *ff. l.* 2. 5. *C. de confir. tut.*

Quibus poſſunt teſtamento tutores dari?

℞. Poſſunt parentes teſtamento tutores dare liberis impuberibus, quos habent in poteſtate; filiabus omnimodo, tam vivis, quam poſthumis; modò in vivi poteſtate naſcerentur; ſimiliter nepotibus & neptibus quidem; ſed iis tantum, qui poſt mortem avi non ſunt recaſuri in patris poteſtatem. §. 3. §. 4. *Tit. præced.*

Quid ſi emancipato tutor detur?

℞. Per ſe non valet datio, ſed confirmatur à Præſide ſine inquiſitione in idoneitatem tutoris; modò de voluntate patris conſtet, & tutor non ſit per errorem, quaſi idoneus, datus. §. 5. *præc. Tit. l.* 4. *ff. hic. l.* 1. §. 2. *l.* 2. *ff. de confir. tut.*

Qui poſſunt teſtamento tutores dari?

℞. 1. Qui alioqui ad tutelam ſuprà admittuntur, & quibuſcum teſtamenti factio eſt. *l.* 21. *ff. hic.* 2. Servus, tum proprius (*qui eo ipſo tacitè libertatem accipit*) tum alienus. Sed eâ conditione cum liber

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

erit, id eſt, ut liber factus tutelam ſuſcipiat. §. 1. *hic.* 3. Furioſus, eâ conditione, ſi deſinat furor. 4. Minor, conditione, ut major factus tutelam ſuſcipiat. §. 2. *hic.*

Quomodo verò omnino teſtamento tutores dari poſſunt?

℞. 1. Non tantum abſolutè & *purè*, ſed etiam (*quod peculiare in hac ſpecie eſt*) *ex certo tempore, ad certum tempus* & *ſub conditione. l.8.§.2.ff.hic.*2. Non tantum *poſt*, verum etiam *ante heredis inſtitutionem. §.3. hoc.tit.l.3.§.3.ff.de tutel.*

An certæ rei, vel cauſæ tutor dari poteſt?

℞. Non ex ipsâ tutelæ naturâ: *Quia tutela, ut individuum munus, eſt ad univerſum patrimonium, §.17. inſ. de excuſ. tut. utpote perſonam potius, quam bona pupilli ſpectans. §. 4. hic. l. 12. & ſeqq. ff. hic.* Ex accidenti tamen rebus pupilli ſub diverſis provinciis ſitis gubernandis alius tutor adjungitur. *l. 15. ff. hic. l. 10. §. 4. l. 19. ff. de excuſ. tut.*

TIT. XV.

De legitimâ adgnatorum Tutelâ.

Quot modis defertur tutela legitima?

℞. Legitima tutela (*quæ eſt ſecunda*) defertur; vel ex verbis legis XII. Tab. vel ex ejus mente & interpretatione; vel ex moribus. *Pac. Analyſ. hic.*

Quibus caſibus defertur?

℞. Defertur ab inteſtato; id eſt, ſi defunctus vel omninò non fecit teſtamentum: vel fecit quidem, ſed in eo quoad tutelam nihil diſpoſuit: vel ſi eo ordinatus tutor ante teſtatorem mortuus fuerit: *Princ. & §.2. hic. l.6.ff.eod.*

Quibus defertur tutela ex verbis legis XII. Tab.?

℞. Agnatis, & quidem gradu proximis. Qui ſi plures ſunt ejuſdem Gradus omnibus, iiſque majoribus.

bus. *infr.Tit.16. §.7.* Poſtmodum verò, ex conſtitutione Juſtiniani, etiam cognatis. *Nov.118. c.5.*

Quæ eſt ratio deferendæ hujus tutelæ?

℞.1.Proximitas ſanguinis; *quæ eſt naturalis.*2.Jus ſucceſſionis; *quod eſt civile, & agnatis ſolis primitus ex lege duodecim Tab. competebat, l. 1. ff. hic. pr. inf. de legit. patr. tutela. delatum poſtea, ex conſtitutione Iuſtiniani etiam cognatis. d.Nov. 118. c.5.*

Quo ordine ad tutelam vocantur agnati, & cognati?

℞. Vt pro ratione proximitatis vocantur ad ſucceſſionem; ita quo ordine vocantur ad ſucceſſionem, eodem vocantur ad tutelam. *Nov. 118. c. 5. Niſi agnata, fæmina ſit, & hæc non ſit aut mater, aut avia. Sec. jam. dicta.*

TIT. XVI.

De capitis Deminutione.

A*Gnatio, & cognatio quomodo diſtinguuntur?*

℞. Cognationis vox duobus modis accipitur; vel *generaliter*, & complectitur agnationem, & cognationem ſtrictè acceptam, *l. 4.§.2.ff.de gradib.* vel *ſtrictè*, & ſignificat conjunctos per fæminas: agnati verò dicuntur conjuncti per mares. *§.1.Tit.15.ſupra.*

Ex quo jure eſt diſtinctio inter agnationem, & cognationem.

℞. Ex jure civili, ad conſervandas familias olim introducta, & hodie in ſucceſſionibus feudorum inter nobiles obſervata; ut, cum cognatio ſit naturalis, ſive in genere accepta, ſive in ſpecie conſiderata, agnatio, quatenus à cognatione diſtinguitur, ſit juris civilis. *ſupra tit. prox. §.ult.*

Quid ſequitur ex hac diſtinctione?

℞. Vt jura agnationis; ita ipſam agnationem plerumque (*puta exceptâ Iuſtinianeâ emancipatione*)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tione) omni capitis diminutione tolli; ipſam verò cognationem nullâ tolli capitis deminutione; *l.* 8. *De R.I. Licet jura cognationis tollat maxima, & media capitis deminutio, & ſola quidem.* §. 3. *Tit.*15.

Quid eſt capitis deminutio?

℞. Prioris ſtatus mutatio. *Text. princ. hic.*

Quotuplex eſt?

℞. Pro triplici ſtatu, libertatis, civitatis, familiæ, triplex eſt, *maxima, media* vel *minor, minima. Ibidem. l.fin. ff.eod.*

Quomodo definiuntur ſingulæ ſpecies?

℞. *Maxima* capitis deminutio eſt, quâ libertas, civitas, & familia ſimul amittuntur; *ut cum quis fit ſervus. d. l.fin. Media,* quâ, amiſsâ civitate & familia, ſola libertas retinetur; *ut per deportationem. d. l.fin. Minima*, qua retenta libertate & civitate, ſola familia amittitur; *ut per arrogationem, & emancipationem.* §. 1.2.3. *hic. d.l.fin.*

Quid hic juris in manumiſſione, ſolâ dignitatis amiſſione, & infamia?

℞. Manumiſſus ſervus, *quia caput ante non habuit, ſed manumiſſione conſequitur; l.*3. 4. *ff.eod.* Senatu moti: *l.*3. *ff. de ſenator.* ut & ad opus publicum damnati; fuſtibus cæſi; relegati (quia, quæ ad ſtatum pertinent, ſervant) quamvis infamiâ notentur, capite minui non dicuntur. §. 4 5. *hic.*

TIT. XVII.

De legitimâ patronorum Tutelâ.

QVæ *eſt legitima tutela ex mente legis* 12. *Tab. introducta?*

℞. Patronorum tutela in libertos, & manumiſſos impuberes. *Text. hic.*

Quomodo hic mens legis elicitur?

℞. Quia lex patronos ad libertorum ſucceſſionem expreſsè vocat, cenſetur eos tacitè, *ex identitate ra-*

tionis

tionis in agnatis ſupra obſervatæ, ad tutelam vocaſſe, *Text. Pr. hic. l. 3. in pr. ff. de legit. tutor. Ideòque rectè legitima dicta eſt. arg. l. 6. §. 1. ff. de verborum ſignificat. Nempe leges ſcire, non eſt verba earum ſcire, ſed vim & poteſtatem. l. 16. ff. de legibus.*

An hæc ratio non fallit?

℟. Fallit in patronâ; quæ heres quidem liberti, ſed non tutrix eſt, *quia tutela virile munus eſt. Text. hic. in fine.*

TIT. XVIII.

De legitimâ Parentum Tutelâ.

QVæ tutela legitima moribus introducta eſt?

℟. Duplex, *una parentum* in liberos impuberes emancipatos, *altera fratrum* in fratres tales, poſt patris mortem. *Text. hic.*

Quæ eſt legitima parentum tutela, & qua ratione introducta?

℟. Legitima parentum tutela eſt, quæ defertur patri in liberos impuberes emancipatos; olim ea ratione introducta, quod, jure Romano, pater liberis ſuis emancipatis fiebat patronus, in illos idem jus acquirens, quod patroni acquirebant in libertos ſuos; ſucceſſionis jure ceſſante ſecundum agnationem (unde etiam vice legitima hæc tutela dicta eſt. *l. 3. §. fin. ff. de legit. tutor.*) Poſtmodum verò, jure agnationis & cognationis ex conſtitutionibus (ut dictum) confuſo, etiam ex ratione ipſius ſucceſſionis, tanquam poſt emancipationem manentis, cœpit eſſe hæc tutela. *l. 3. ff de legit. Tut. Text. hic.*

TIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. XIX.

De Fiduciariâ Tutelâ.

QVæ eſt fratrum in fratres impuberes emancipatos tutela, & quomodo defertur?

℟. Fratrum tutela defertur in fratres, vel ſorores eorum, earumque liberos, impuberes, emancipatos: atque defertur fratri, ſive uni ſive pluribus adultis, patre tutore ante liberorum pubertatem defuncto. *Text.hic.l.4.ff. de legit.tut.*

Cur Fiduciaria dicitur?

℟. Dicitur hæc tutela ſpecialiter fiduciaria, à fiducia diligentiæ & fidei fraternæ; cum aliàs etiam à contracta fiduciâ, ſeu ritu quo fiebat ipſa emancipatio, ipſa parentum tutela fiduciaria dicatur. *Vlpian.in Frag.tit.* XI.

An utriuſque tutelæ fiduciariæ hodie eſt uſus?

℟. Non; Parentum quidem; quia ex Juſtiniani conſtitutione per emancipationem jus agnationis non tollitur, *Nov.* 118. *cap.* 2. ideòque pater manet tutor, jure agnationis verè legitimus. Fratrum, ob eandem rationem; & quia *ex Nov.*118. inter adgnatos, & cognatos ceſſat differentia. *vid. l.*4. *C. de legit. tut. l. fin. C. de legit. hered.*

TIT. XX.

De Attiliano tutore, & eo, qui ex lege Iuliâ & Titiâ dabatur.

Quæ tutela defertur à lege per officium magiſtratus?

℟. Tutela quæ à lege per officium magiſtratus defertur, & tertiam ſpeciem conſtituit, *dativa* appellatur.

A quo magiſtratu defertur Tutela?

℟. *Olim*

℟. *Olim* deferebatur à magiſtratu, cui, de ea datio lege competebat; *l.6. §.2. ff. de tutel.* Hodie jure magiſtratus, ita ut ex conſuetudine omnes municipales Magiſtratus, & civitatum judices dent Tutores. *l. 3. & Bart. in l. 1. ff. de tut. & cur. dat. &c. Schneidvv. §.5. hic.*

An olim id jus eidem magiſtratui ſemper datum apud Romanos?

℟. Non; Sed *primò* hoc jus ex lege Attilia datum in urbe Prætori urbano, & majori parti Tribunorum plebis; ex lege Juliâ & Titiâ, in Provinciis Præſidibus. *Pr. hic. Secundò* ex conſtitutionibus, ante Juſtinianum, Conſulibus & Prætoribus, abſque Tribunis; ſed ita ut tutelam deferrent ex inquiſitione. *§. 3. hic. Tertiò* tempore Juſtiniani Romæ Præfecto urbis vel Prætori ſecundum ſuam juriſdictionem; in Provinciis Præſidibus, & eorum juſſu, (*ſi exiguæ eſſent pupilli facultates*) etiam Magiſtratibus. *§.4. hic. Quartò*, ex conſtitutione ipſius Juſtiniani, ſiquidem pupilli facultates eſſent uſque ad quingentos ſolidos, data illa poteſtas fuit defenſoribus civitatum, una cum Epiſcopo, vel aliis magiſtratibus, etiam Juridico Alexandrino. *§.5. hic.*

Quomodo dabantur tutores?

℟. Ex legibus quidem ita, ut tutores neque ad rem pupilli ſalvam fore cavendum, neque ad tutelæ adminiſtrationem, ſub tali cautione, ſuſcipiendam, compellerentur. *Quæ cauſa etiam fuit eum modum abrogandi. §. 3. hic.* Poſtmodum, (*maximè ex Iuſtiniani conſtitutione, l. 30. C. de Epiſc. audien.*) non niſi ſub iſtâ cautione præſtita tutela ſuſcipiatur, *quod hodieque obtinet. §. 5. hic.*

Quibus dantur, & dabantur hodie tutores à magiſtratu?

℟. Iis, quibus vel planè non eſſet ex cognatione legitimus, vel ex teſtamento purè datus tutor; ſed datus quidem teſtamento, verùm ſub conditione,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

vel die certo. Item quibus tutor purè datus, vel ob non aditam hereditatem, vel ab hoſtibus captus deficiebat. *Princ. & §. 1. §. 2. hic.*

Quomodo iſtis caſibus dabatur tutor?

℞. Duobus primis caſibus dabatur purè, reliquis vero tamdiu, donec conditio exiſteret, dies veniret, hereditas adiretur, vel tutor captus rediret. §. 1. *eod.*

Quando olim dabantur danturque hodie tutores à magiſtratu?

℞. Tutores dabat, datque hodie magiſtratus, vel requiſitus, vel ſuâ ſponte & ex officio. *VVeſ. par. hujus tit.*

Quæ petunt tutores?

℞. Petunt tutores *ex neceſſitate* quidem mater liberis ſuis, liberti liberis ſui patroni; item omnes qui ad ſucceſſionem pupilli, ab inteſtato, vel ſubſtitutione pupillari vocantur; *idque ob negligentiæ periculum. l. 1. 2. 3. fin. ff. qui petant tutor. Arbitrariè* verò & citra tale periculum, cognati, affines, familiares, imò quilibet ex affectione. *d. l.* 2. Et ita quidem (*niſi alius agnatus eſſet petiturus*) ut ſumptus repetant. *VVeſ. par. tot. tit. ff. qui pet. tut.*

A quibus magiſtratibus petuntur tutores?

℞. Petendi ſunt tutores à magiſtratu in patria pupilli, ex qua per patrem ducit originem, vel ubi habet patrimonium vel integrum, vel majorem ejus partem. *L. unica. C. ubi petatur Tutor.*

Quales dat tutores magiſtratus?

℞. Dat magiſtratus tutores. 1. Primo in ſuo territorio, *l. 1. De tut. dat. ab his qui &c. In quo ſi non invenit idoneum, è vicinis eligit, nomine ad præſidem tranſmiſſo. l. 24. ff. eod.* 2. Etiam invitos, *l. 1. De adm. tut.* matre & avia (*& iis qui excuſantur legibus*) exceptis; *Auth. ad hæc. C. qua. mul. tut. off.* Tales tamen qui non prohibentur tutores eſſe.

Qui prohibentur tutores eſſe?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Alii *naturâ*, ſive propter ætatem, ſive qui propter animi corporisve vitium, nec perſonam pupilli defendere, nec authoritatem ei præſtare poſſunt; *ut furioſi, mente capti, prodigi, muti, ſurdi. l. 1. §. 2. l. pen. ff. de tutel. l. un. C. qui morbo. §. 2. ſup. qui teſt. tut. dar.* Alii *lege*, qui ipſi juris civilis non habent communionem; *ut ſervi, peregrini:* vel non ſunt in territorio tutelam dantis. *l. 1. §. fin. l. 24. ff. de tut. dat. l. 7. C. eod.* Vel etiam *ob ſuſpicionem*, creditores, vel debitores Pupilli, *Nov. 72. c. 2.* Modò debitum non ſit exiguum; (*niſi tales ſint qui ſuſpicione vacant, ex præſumpta affectione in pupillum, ut pater, avus, mater, avia. Nov. 94.*) Item & prohibentur perſonæ turpes. *l. 17. §. 1. ff. de Teſt. Tut.*

TIT. XXI.

De authoritate Tutorum.

QVibus conſtat officium Tutoris?

℞. Officium Tutorum primò pupilli perſonam, deinde (*& minus principaliter*) ejus bona concernit, ac conſiſtit in adminiſtratione negotiorum pupillarium, vel authoritate ipſi negotianti pupillo præſtanda. *Vlp. in Frag. tit. de Tut. §. 24.*

Quibus conſtat adminiſtratio?

℞. Adminiſtratio, quatenus perſonam pupilli concernit conſtat 1. Ejus *educatione*, id eſt, habitatione; *decernendâ apud matrem, niſi vitricum ſuperinduxerit. l. 1. C. ubi pup. educ. 2. Cura alimenti ſecundum pupillaris patrimonii modum. 3. Inſtitutione* in artibus & moribus, *Tit. D. & C. ubi pupillus educari debeat. l. 2. C. de alim. pup. præſt. l. 12. §. 3. ff. de adminiſtrat. tut.* Quatenus verò res pupilli concernit; in earundem 1. *Conſervatione*, ne vel peſſum eant, vel minuantur. 2. *Auctione*, pecunias pupillares in fœnus, vel prædiorum emptionem collocando. 3. *Juſtâ erogatione*, itemque rerum quæ ſer-

vando ſervari non poſſunt *alienatione*; idque in utilitatem pupilli. *tit. D. & C. de adminiſt. Tutor. Obrecht. diſp. de patrim. pupilli. th.* 451.

In quibus vertitur authoritas Tutoris?

℞. In perſonâ pupilli integrandâ in iis negotiis, quæ ipſe pupillus, non tutor gerit. *Nec enim Tutor poteſt in rem ſuam principaliter autor fieri. l. 1. & l. 7. De auth. & conſenſu Tutor.*

Quid ergo hic ſignificat authoritas?

℞. Non exiſtimationem, aut dignitatem authoris; ſed conſilium & interventum, pupilli præſentem actum confirmantem. *Pac. Analyſ. hic.*

An in omnibus negotiis pupillo præciſè eſt neceſſaria?

℞. Omnino *in judicio*; in quo ſine tutore verſari non poteſt, *l 1. C. qui legit. perſ. ſtand. in jud. l. 4. C. hic.* niſi contra ipſum tutorem ei lis ſit. *Quo caſu ei curator datur. §. ult. hic. Nov. 72. c. 2. Extra judicium* in cauſis periculum habentibus dandi; *ſive verè*, ut ſunt ex quibus obligationes mutuæ naſcuntur, vel quibus ipſe pupillus ſolus obligatur, vel quibus alios liberat, puta ſolutione. *l. 9. l. 5. §. 1. ff. hic. l. 44. ff. de ſolut. l. 59. ff. de O. & A. Sive putativè*, ut in adeundâ hereditate, vel fideicommiſſo ſuſcipiendo. §. 1. *hic. d. l* 9. §. 3. §. 4.

Ad quid neceſſaria eſt pupillo tutoris authoritas?

℞. Vt obligetur ipſe, vel alios liberet; non ut ipſe liberetur, vel alios ſibi obliget. *Quod conditionem ſuam meliorem ſine tutoris authoritate, non deteriorem facere poßit. pr. hic.*

An nullis caſibus obligatur ſine tutore authore?

℞. Tribus. 1. Si pubertati proximus dolum commiſit. 2. Vel locupletior factus eſt. *l. 1. §. an in pupillum. ff. de depoſ.* 3. Si obligatio ex re venit, ſine conſenſu. Puta ſi ſocius pupilli in rem communem impendit. *l. 46. ff. de O. A. Vnde fit ut contractum non implens alium convenire non poßit. l. 7. §. idem. De reſcind. vendit.*

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quomodo interponi debet authoritas tutoris?

℟. A tutore præſente, & ſciente quid agatur, *in ipſo negotio*. Non ante, aut poſt tempus; non per epiſtolam, aut nuncium. *Quod ſic interpoſita nihil ageret. §.2. hic. d. l.9. §.pen. ff.hic.*

Quando authoritatem tutor interponit?

℟. Si negotium prodeſſe pupillo exiſtimaverit; Opinione ſit erret, (quamvis revera proſit,) ut interponat, cogi non poteſt. *l. 17. ff. hic. Obrecht. eod. th. 511.*

TIT. XII.

Quibus Modis Tutela finitur.

Q*Vibus modis tutela finitur?*

℟. Modi finiendæ tutelæ ſunt vel *ſpeciales tutelæ*, in omni quidem tutelâ pubertas, quæ in maribus eſt 14. in fœminis 12. anno: *pr. hic.* In teſtamentariâ verò ad certam conditionem, vel diem data, conditionis exiſtentia, vel diei adventus: §. 2. §.5. *eod. l.14. §.3. §.fin.ff.de tutel.* Vel *communes tutelæ & curæ*. 1. In pupillo, & minore minima capitis deminutio. §.4. *hic*. 2. In tutore, vel curatore ſola excuſatio, & crimen ſuſpecti. §. *ult. eod d.l.14. §.4. Quarum illa efficit ne munere iſto gravetur; hoc ut minus honeſtè eo deponatur; de quibus infra ſingulatim.* 3. In utriſque cum tutore & curatore, tum pupillo & minore, mors naturalis vel civilis; id eſt, maxima, vel media capitis deminutio. *d.§.4. §.3. eod.*

TIT XXIII.

De Curatoribus.

C*Vra quid?*

℟. Cura, *ſeu curatio*, eſt poteſtas in capite libero ad gerenda negotia ejus, qui per ætatem, vel

 animi,

animi, aut corporis vitium, ea ipſe gerere non poteſt. *Pac. defin. lib. 4. definit. 132. Perez. hic.*

Quibus dantur Curatores?

℟. 1 Puberibus, viginti quinque annis minoribus. 2. Majoribus iiſdem annis, ſive animi vitio (*ut furioſis, mente captis, prodigis*) ſive corporis morbo tali laborantibus, ut rebus ſuis adminiſtrandis non ſufficiant, *ut mutis, ſurdis, & perpetuo morbo impeditis.* 3. Interdum impuberibus, non idoneum tutorem, licet fidelem, vel ad tempus excuſatum, habentibus. *Princ. §.3.4.5. hîc.*

A quo, & quando dantur Curatores?

℟. Minoribus quidem, & impuberibus dantur ab iiſdem magiſtratibus à quibus & tutores dantur, & quidem petente, poſt pubertatem, ipſo minore. *l.3. §.4. ff. l.5. C. qui pet. tut.* (cui invito non datur, niſi ad litem. *§.2. hic.*) Item Majoribus ad gerenda ſua negotia ineptis, ut *furioſis, & reliquis*; licet iis ex lege duodecim Tab. agnati ſint curatores. *Teſtamento curator quidem non datur, datus tamen à magiſtratibus confirmari poteſt. §.1.2.3. hic. l.1. §. ult. l. 6. l.2. De conf. tut.*

Quamdiu dantur curatores?

℟. Minoribus quidem uſque ad annum vigeſimum quintum, *pr. hic. niſi veniam ætatis à principe impetrent; l. 2. C. de his qui ven. ætat. imp.* Reliquis vel perpetui ſunt curatores, *quibus nulla eſt ſanitatis ſpes*; vel donec convaleſcant; *ut prodigis, furioſis. l.1. in pr. ff. l.6. C. de curat. fur.*

Qui dantur Curatores?

℟. Vel iidem qui tutelam impuberum geſsêre, (*quod moribus confuſa tutelâ & curâ hodie ferè obtinet,*) *Gail. 2. obſ. 96. num. 1. & ſeqq.* vel alii.

Quomodo dantur Curatores?

℟. Vel ad omnia minorum bona adminiſtranda, vel ad aliquam eorum partem; *Cum & ad certam cauſam dentur. §.2. hic.*

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ ergo differentia eſt inter tutorem, & curatorem?

℟. Differunt tutor, & curator 1. Quod tutor datur teſtamento; non curator. 2. Tutor impuberibus; curator puberibus. 3. Tutor invitis; curator volentibus; *niſi ad litem. §. 2. hic.* 4. Tutor principaliter perſonæ; curator rebus. *l.8. ff. de nupt.* 5. Tutor pupillo præſtat autoritatem: curator conſenſum potiùs, *ſeu auxilium*, minori præſtare dicitur. *Text. hic. per totum.*

Quid in ſpecie differt autoritas tutoris, à conſenſu curatoris?

℟. Quòd *autoritas* pupillum, ſine tutore ad contractum perſonam legitimam non habentem, legitimat; *conſenſus* curatoris contractum minoris, conſtantem quidem jure, tamen, propter fragile ejus conſilium invalidum, efficiat validum. *Obrecht. eod.*

An, & quibus caſibus ſub tutore actor datur, vel adjutor?

℟. Actor ad litem; vel adjutor ad negotia extra judicium conſtituitur, & quidem vel à magiſtratu, vel, ejus permiſſu, à tutore. §. *ult. hic. l.13. §. 1. De tutel.* ut & curatore. *l.10. C. de appell.* & quidem ipſorum periculo: 1. Si impediantur, quò minus ipſi negotia gerant. 2. Si tutor non excuſetur. 3. Si pupillus, vel abſens ſit, vel infans. §. *ult. hic.*

TIT. XXIV.

De Satiſdatione Tutorum vel Curatorum.

AN ad tutelæ & curæ adminiſtrationem ſufficit, ritè eſſe conſtitutam?

℟. Neceſſarium eſt, ut etiam ritè ſuſcipiatur. *Treut. hic. theſ. 5.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quemodo ritè ſuſcipitur utraque tutela, & cura?

℞. Ad utramque ritè ſuſcipendam requiritur. 1. *Authoritas*, & *decretum Magiſtratûs*; in dativâ præcisè, *ut tutor & curator ſit*; utpote cujus poteſtas omnis à Magiſtratu eſt. 2. In teſtamento illegitimè conſtitutâ tutelâ vel curâ, *ut ſit legitima*, id eſt, *confirmetur*; *Vtpote citra quam confirmationem idem eſt. ac ſi conſtituta non eſſet.*

Quæ requiruntur, ut ex decreto Magiſtratûs rectè ſuſcipiatur?

℞. Ex decreto Magiſtratûs tria ad hanc rem requiruntur. 1. *Satiſdatio.* 2. *Iuramentum.* 3. *Inventarii confectio.*

Qui tutores, & curatores ſatiſdare tenentur?

℞. Primò legitimi. *l.* 5. §. 1. *De legit. tut.* 2. Ab extraneo, vel à Magiſtratu minore ſine inquiſitione dati; *l* 5. *De conſ. tut.* non verò dati, vel confirmati ex inquiſitione à majore Magiſtratu. §. 11. *hic. l. pen. C. de tut. vel cur qui ſat. non deder.* (*niſi furioſis dati ſint. L. ult.* §. *at ſiquidem Cod. de Curat. furioſ.*) non teſtamentarii, ſine inquiſitione dati; *d.* §. 1. *d. l. pen. l.* 3. *De conf. tut. niſi vel deceptus ſit pater, vel poſt ejus mortem emergat ignota tutoris, ipſo vivente, improbitas. arg. l* 8. 9. 10. *ff. eod.*

Quomodo ſatiſdant tutores, & curatores?

Reſp. Vel ipſi; vel ipſorum nomine fidejuſſores; ita ut utrique obligentur, pignoribus, vel pecunia in vicem ſatiſdationis depoſita. *Gl. & Dd. in l.* 7. *De Prætor. ſtip. Obrecht. eod. th.* 362. *Diſ-Treut. th.* 5. *lit. b. eod. Cantione juratoriâ hic non ſatiſdatur idoneè. Iaſ. in l.* 1. *nu.* 11. *cap. ult. C. de proc. Obrecht. ibid. th.* 361.

Qui omnino hic habentur pro fidejuſſoribus?

Reſp. Non modò per ſtipulationem conſtituti; ſed etiam qui nomen modò paſſi ſunt actis inſcribi; vel tutores eſſe idoneos affirmaverint, vel aliquem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

n tutorem nominaverint. *Tot.tit.ff.de fidejuſſor, & nominator. tutor. & curat.*

Quid ſatiſdant?

Reſp. Satisdant res pupilli ſalvas fore. *l. 4. §. 1. ff. Rem. pup. ſalvam fore.*

An etiam ſatiſdant qui non tenentur; & quo effectu?

Reſp. Ex pluribus tutoribus & curatoribus poteſt unus contutori, & concuratori offerre ſatiſdationem, utrum ſatis accipere, an dare malit; ut qui ſolus ſatiſdat, ſolus adminiſtret. §.1. *hic. l. pen. C. de tut. & cur. qui ſatis non dederunt.*

Quis ergo ex pluribus tutoribus adminiſtrat tutelam?

Reſp. Ex pluribus tutoribus, vel curatoribus adminiſtrat, vel ſatiſdationem offerens; vel quem teſtátor, aut major pars tutorum aut curatorum; aut iſtis diſſentientibus, Prætor elegerit; vel diviſim omnes. §.1. *hic. l.3. §.6.7.8.9. ff. De adm. tut.*

Quod eſt fundamentum præſtandæ ſatiſdationis à tutoribus, & curatoribus?

Reſp. 1. Quòd ex ſua adminiſtratione finita tutela, & cura, obnoxii ſunt reddendarum, & ob ſpecies amiſſas repetendarum rationum; quamvis à patre remiſſarum; *l.5. §.7. De admin. tut.* idque cum geſtorum, tum omiſſorum. *l. 1. De tut. & rat. diſtr.* 2. De rationibus diſtrahendis, ſi quid de rebus pupillaribus ablatum ſit, ut duplum reſtituatur. *l. 2. in pr. & §. fin. ff. de tut. & rat. diſtrah.*

Quæ veniunt in rationes à tutoribus, & curatoribus reddendas?

Reſp. Non tantùm pecuniæ pupillaris ipſa erogatio verùm etiam intereſſe; *ſi in uſuras eam tutor non dederit*; & uſuræ, *ſi in proprios uſus eam convertit. l.7. in pr. & §.4, De adm. tut. l.1. C. de uſur. l.4. C. arb. tut.* Item regulariter culpa lata, & levis; non leviſſima, *Si quidem contra ipſos tutores agatur, ſi contra eorum*

eorum heredes; ne levis quidem præſtanda. l. 1. in princ. & §.3. De tut. & rat. diſt. l. 1. C. de Hered. tut.

Quis eſt effectus ſatisdationis?

Reſp. Quod non tantùm tutores ipſi, ſed & eorum fidejuſſores teneantur. §.2. *hic. t. t. C. de fid. tut.* 2. Poſt utroſque fruſtra excuſſos, fruſtraque, *ut quibuſdam placet*, inſtitutam hypothecariam, in ſubſidium magiſtratûs is tenetur, qui ſatiſdationem accipere debet, ſi vel omnino non accepit, vel non idoneè, ſive dolo, ſive culpa. §. 2. *hic. t. t. ff. & C. de magiſt. conv.*

Quale juramentum præſtant tutores, & curatores, & quare?

Reſp. Juramenti præſtandi eadem eſt ratio, quæ reddendarum rationum. *Iuxta Nov. 72. cap. ult. &c.* non modò de tutela, & cura ſine mora ſuſcipienda; ſed & de utraque ex utilitate pupilli & adoleſcentis adminiſtranda. *L. ult. §. penult. Cod. de adminiſtratione tutorum.*

Qui tutores, & curatores conficiunt inventarium?

Reſp. Cujuſcunque generis; *Gl. in l. 24. C. de adm. tut. Quia inventarium caput eſt reddendarum rationum; Bald. in l. 72. §. 1. De cond. & demonſt.* Nec id, niſi cum doli ſuſpicione omittunt, citra juſtas cauſas. *l. 7. De adm. tut.*

Quæ ſunt juſtæ cauſæ omittendi inventarii?

Reſp. Si 1. Judex ob cauſam confectionem inventarii remiſerit. *Bart. in d. l. 7. 2.* Vel teſtator prohibuerit. *l. fin. §. 1. C. arbit. tut.* nec contra prohibitionem eam magiſtratus imperaverit. *Bart. Bald. Salic. in d. l. fin. §. 1. per l. 8. & 10. De confirm. tut.*

Quid hic eſt inventarium?

Reſp. Codex, in quem omnia bona, & inſtrumenta pupilli referuntur.

Quomodo ritè fiet?

Reſp. Si fit ſtatim poſt tutelæ ordinationem, &

ante

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ante cœptam adminiſtrationem. *Niſi vel juſta cauſa vel tutoris id impediat valetudo. L. tutor ff. de adminiſtratione tutorum.* 2. Si in præſentia perſonarum publicarum fit. 3. Si omnia corpora, & jura pro ſingulorum ratione, quatenus in bonis pupilli reperiuntur, deſcripta, & deſignata continet. *L. tutores. 24. C. de adminiſt. tutor.*

TIT. XXV.

De excuſationibus Tutorum & Curatorum.

AN tutelæ, & curæ onus invitis ita imponitur, ut non admittatur excuſatio?

Reſp. Non admiſſa quidem excuſatio olim ex lege XII Tabb. Sed hodie admittitur omnino immunitatis ex juſta causâ allegatio. *Nec deſinunt propterea hæc munera eſſe publica. Princ. hic. & tit. ff. eod.*

Qui tutores, & curatores poſſunt ſe excuſare?

Reſp. Omnis generis; etiam legitimi. §. *qui autem. hic. L. 1. Cod. de legitimis Tutoribus. Nov. 118. §. pen.*

Cauſæ excuſationum quot ſunt generum?

Reſp. Duorum. Vel enim liberant à ſuſcepta, tum cura tantùm, tum tutelâ & curâ; vel à ſuſcipienda, etiam alterutrâ tantûm, & quidem vel ad tempus, vel in perpetuum, vel in totum, vel pro parte.

Quæ cauſæ liberant à tutela ſuſceptâ?

Reſp. A tutela jam ſuſcepta regulariter non fit liberatio, *l. 17. §. ſanè notum eſt. ff. eod. Quia excuſatio re integrâ proponi debet.* Tamen ab ea liberat, 1. *Morbus*, ſive *animi*, ſive *corporis*, At talis per quem tutor negotiis propriis præeſſe nequit, *ſuperveniens*, & quidem toto quo durat tempore, *l. 10. §. 8. ff. eod.* Ita, ut, ſi temporalis eſt, curator; ſi per-

petuus, alius tutor ſubſtituatur. *d. l.*10.§.8. 2. *Vacatio in publica negotia*; ſive Reip. causâ trans mare tutor abeſſe cœperit; ſive in conſilium Principis aſſumatur, vel dignitate ſenatoriâ ornetur; ſed quatenus durat vacatio. §.2.*hic.l.*30. *&* 15. §.2. 3.*ff.eod.* 3. *Domicilii*, reſcripto Principis, depoſita tutela, facta *tranſlatio* talis, per quam rebus pupillaribus præeſſe tutor nequit. *l.*12. §.1. *ff.eod.*

Quæ liberant à tutelâ, & curâ ſuſcipienda?

Reſp. A tutelâ & curâ ſuſcipiendâ liberat. 1. Ex parte: *ſitus bonorum pupillarium in alia provincia*, quoad illa bona. *L.*2. *&* 11.*C.de excuſat. Tutor.* 2. In totum; *munera quædam* utilitate tum publica, tum privata, tum aliæ cauſæ legibus probatæ.

Ob quæ munera publica excuſatio locum habet?

Reſp. Ob publica quidem hæc. 1. Ob *abſentiam Reip. causâ*; & hæc quidem cum abſentem ipſum, tum totum ejus comitatum excuſat, eâ quidem durante. *l.* 10. §. 2. *ff. eod.* 2. Item ob *adminiſtrationem rerum Principis & fiſci*, quamdiu & ipſa durat. §.1. *hic.* 3. Ob *profeßionem artium*, *& ſcientiarum*, ut Medicinæ, Philoſophiæ, Rhetoricæ, Grammaticæ, (*modo elementa non doceantur, l.*2. §.*ult. ff. de vacat. muner.*) actualem in patria originis, vel Romæ, §.*Item Romæ hic. ſiquidem profitentes ſunt intra numerum.d.*§.*l.*6.§.*Grammatici. ff.eod. l.*5.*C.de profeſſ.* Adde juriſprudentiam; ſed Romæ tantùm, & Conſtantinopoli profeſſam. *d. l.* 6. §.*legum.*

Ob quæ privata munera habet locum excuſatio?

Reſp. privata quæ excuſant munera, ſunt *adminiſtratio trium tutelarum & curarum*; non ex numero pupillorum, ſed ex patrimonii diverſitate, & rationum reddendarum difficultate computandarum; *l.*31. §. *fin.ff.hic.* (*ita ut una oneroſa pro tribus, tres leves pro unâ habeantur*) *d.l.*31.§.*fin.* modò non ſit affectata, & quidem quamdiu durat adminiſtratio. §.5.*hic*,

Quæ

Quæ ſunt aliæ cauſæ legibus probatæ?

Reſp. 1. *Inimicitiæ capitales inter tutorem, & patrem pupilli*, ſive ante teſtamentum ejus ortæ, *propter quas doloſè in tutorem ſit datus*; ſive poſt; *propter quas non ex fide tulam geſturus videatur*. Modò reconciliatio non intervenerit. §.11. *hic. d.l.6.§ 17. ff. eod.* 2. *Controverſia* aut *ſtatûs* à patre pupilli tutori mota. §.12. *hic*. Aut quæ inter ipſum & pupillum eſt de hereditate & bonis omnibus. §. 4. *hic. l. 21. ff. eod.* 3. *Numerus liberorum*, ſed naturalium, & ſuperſtitum, & quidem naturalium, & legitimorum tantùm, quamvis emancipatorum, & in adoptionem datorum; non defunctorum (niſi nepotes extent ex filiis, *non ex filia qui plures unum patrem defunctum repræſentant*) vel in acie occiſi ſint, non adoptivorum, aut nondum natorum. Puta, ſiquis Romæ, tres in Italia quatuor; in provinciis quinque liberos habeat *Princ. hic. l.2.§.3.4.6.7. 8. ff. eod.* 4. *Ætas ſeptuagenaria major*, ſeu completa, & *viginti quinque annis minor*; quæ potiùs à tutela arcet. §.13 *hîc. d.l 2. in pr.* 5. *Cognatio*, ſiquidem occaſione tutelæ adverſus ſororem, vel ſororis filios actionum neceſſitates tutor cogatur ſuſcipere. *L. humanitatis. Cod. hic.* 6. *Paupertas* talis quæ oneri huic imparem faciat. *l. 7. ff. eod.* 7. Talis *negotiorum imperitia*, eique accedens literarum ignorantia, §. 8. *hic.* 8. *Adverſa valetudo*, propter quam ne ſuis quidem negotiis ſupereſſe poteſt. §.7. *hic.*

Quæ excuſant ſpeciatim à cura?

Reſp. 1. *Tutela ejuſdem minoris geſta*, quamvis idem curator teſtamento ſit datus. §.18. *hic.* 2. *Conjugium*; quod à curatione uxoris non tam excuſat propriè maritum, quàm arcet. §. 19. *hic. l.2. C. qui dare. tut. poſſ.* Licèt ſponſus ſponſæ curator dari poſſit. *L.1. in fine. ff. hoc. titulo.*

Vbi debent excuſationes proponi?

Reſp. Apud judicem competentem, id eſt, loci ordi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ordinarium, qui munus injunxit. *Aliter quam in aliis muneribus, in quibus ſuperior adeundus. l. 13. princ. ff. & l.18.C. hic.*

Quæ hujus diverſitatis ratio?

Reſp. Quod tutor, licèt poſſit, appellare tamen non cogatur; niſi poſt rejectas excuſationes. §. 16. *hic. d. l.13. d.l.18.*

Quando debent proponi excuſationes?

Reſp. Intra quinquaginta dies, ſive unam, ſive plures excuſationes tutor habeat, quibus interim per intervalla, licèt aliquibus rejectis, uti poteſt: quos dies intra centeſimum lapidem à loco in quo tutor datus habitans minimè; ſi ultra, omnino quidem, ſed non niſi in ſingulos dies numeratis viginti miliaribus, excedere poteſt. §.16.*hic.*

Quando cedunt hi dies?

Reſp. Ex quo quis novit ſe tutorem datum. §. 16. *hic. l.8.C.l.13.§.2.ff.eod.*

Intra quæ tempora probari debent excuſationes?

Reſp. Probari debent, & totum negotium excuſationis peragi intra menſes quatuor. *L.38. ff.hic.*

Quo periculo proponuntur?

Reſp. Periculo tutorum ipſorum, quo non niſi ex veris allegationibus, iiſque receptis liberantur; minimè verò ſi vel rejiciantur, vel ex falſis allegationibus recipiantur: ſed eidem periculo ab eo tempore, quo adminiſtrationem ſuſcipere debuere, implicantur. §. *ult. hic.l.1.C ſi tut.fal.all.*

TIT. XXVI.

De ſuſpectis tutoribus & curatoribus.

Q*Vomodo deponitur tutela, & cura inhoneſtè?*

Reſp. Per remotionem ob crimen ſuſpecti; ex lege 12. Tab. ex qua & ipſa tutela eſt deſcendens, *Text.princ.hic.l.1.§.2.ff.hic.*

Quis de eo cognoſcit?

Reſp.

Reſp. Romæ Prætor, in provinciis Præſides, & Legatus Proconſulis. §.1. *hic.d l.1.§.1.§.3.* Hodie omnes, quibus dandi tutores jus eſt. *Schneid. hic.*

Quis eſt ſuſpectus tutor, vel curator?

Reſp. Qui vel tutelam jam ſuſceptam, aut curam non gerit ex fide. §.5.*hic.* Vel moribus talis eſt, ut, ne ex fide ſuſcipiendam gerat, metus ſit. §. *ult. &* §.5.*eod. l.8. ff.eod.*

Qui poſſunt ſuſpecti poſtulare?

Reſp. Suſpecti accuſatio, favore pupilli, quaſi publica eſt, & omnibus, modò puberes ſint, patet; etiam mulieribus. *Modò affectu pietatis eam inſtituant: ſive id neceſsitudine faciant, ſive extraneæ ſint*; §.3.4.*hic.l.1.§ pen.& fin.ff.eod.* Minoribus non patet tamen, niſi neceſſariorum conſilio. §.3.4. *hic. l.7.ff.l.6.C.eod.*

Qui poſſunt poſtulari ſuſpecti, & quatenus?

Reſp. Cujuſcunque generis tutores; teſtamentarii, legitimi. Etiam patronus; *Modò famæ ejus parcatur, nec doli fiat mentio.* §.2.*hic.d.l.1.§.5.*

An ad remotionem ſuſpecti accuſatio ſemper neceſſaria eſt?

Reſp. poteſt & Prætor ſine accuſatione, ſi liquet crimen, ſuſpectum tutorem ab officio removere. *L.* 3.4 *l.7. ff.hoc.titulo.*

Quis eſt effectus accuſationis?

Reſp. Vt poſtulato ſuſpecti, quoad cognitio finiatur, adminiſtratio §.7.*hic. alio interim in locum ejus ad gerenda negotia ordinato*, interdicatur; *l. eum quem.7.C.eod.* & crimine probato, vel removeatur modò, vel etiam graviùs puniatur. §.10.*eod.*

Quis eſt effectus remotionis?

Reſp. Si ob dolum fit, infamiam parit; non ſi ob culpam; §.6. *eod.l.3.§.ult.ff.l.fin.C.eod.* vel ſi non expreſſa ſit remotionis cauſa. Accipe hoc, niſi doli nomine accuſatio ſit inſtituta. §.6. *hic. l.4. §.2. ff. eod. Gl.in d.§.6.verb.famoſus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An remotio per oblatam ſatiſdationem declinari non poteſt?

Reſp. Minimè. *Quia ipſa malevolum tutoris propoſitum non mutat. §.ult.eod.*

Quando tutor, aut curator remotione graviùs punitur?.

Reſp. Si latitat ne pupillis alimenta diſcernantur; patitur tutor, præter emptionem, *l. 3. §.14. ff. eod.* etiam pupilli in bona ſua immiſſionem, & eorum, quæ ex his ſervari non poſſunt, diſtractionem. §. 9. *hoc. l.7. §. pen. ff. eod.* Negans per mendacium decerni alimenta pupillis poſſe, item fraudulenter tutelam filiorum, aut nepotum patroni gerens, item datâ pecuniâ tutelam redimens, ad judicem maleficiorum, extra ordinem puniendus mittitur. §. 10. *& ſeq. hic. d.l.3. §. 13. l.9 ff. de tut.*

Quando extinguitur ſuſpecti cognitio?

Reſp. Tutelâ, vel curâ, ſive morte tutoris, vel curatoris, ſive aliâ ratione finitâ, & quidem licèt jam ſuſcepta ſit cognitio. §.8. *hic. & l.11. ff. eod.*

LIBER II.

TIT. I.

De rerum diviſione, & acquirendo earum Dominio.

QVod eſt alterum juris objectum?

Reſp. Res. §. 2. *tit.* 2. *infra.*

Rerum nomine quid continetur?

Reſp. Ut Philoſophis Rei appellatio eſt terminus tranſcendens; ſic Juriſconſultis adeò eſt generalis, ut cætera omnia contineat, quæ non ſunt perſonæ. *Puta, non tantùm continet ipſas res, ſive corporales, ſive incorporales, contractus ſcil. obligationes, delicta, imò*

imò ipſos homines, puta ſervos; ſed etiam earundem cauſas, fructus, & acceſſiones. l 5. & 6. ff. de verborum ſignificationibus. Aliquando tamen ſpeciatim continet res, commercium recipientes; Strictiſſimè reſtringitur ad res corporales. *l.5.6.23. De verb ſign.*

Quatenus Iuriſconſulti conſiderant res?

℞. Non ſecundùm ipſarum naturam, & qualitatem per ſe, ſed quatenus in judicium cadunt.

Quatenus cadunt in judicium?

℞. Vel ratione dominii, *unde petitorium*; vel ratione poſſeſſionis, *unde poſſeſſorium*; vel ratione obligationis; *unde perſonale eſt judicium.*

Quomodo abſolvit Imperator tractationem juris rerum?

℞. Ut jus perſonarum; ſic & jus rerum abſolvit, geminâ diviſione propoſitâ; itidemque modorum acquirendi dominii, *de quibus hic*: item obligationis & poſſeſſionis; *de quibus ſuis locis.*

Quid agit hoc titulo?

℞. Proponit primam diviſionem, & modos dominii acquirendi jure gentium.

Quæ eſt prima diviſio?

℞. Quod res quædam ſunt in patrimonio noſtro; quædam extra patrimonium noſtrum. *Princ. hic.* Quibus addunt res, quæ nec ſunt in patrimonio noſtro nec extra patrimonium noſtrum, *ut ſervitutes, ex l.1. ff. de Vſufr. & uſu leg. An rectè, dubium; & de ſenſu legis, diſputant Doctores.*

Quæ res dicuntur eſſe in, vel extra patrimonium noſtrum?

℞. In patrimonio noſtro dicuntur eſſe, quæ revera ſunt in dominio ſingulorum: extra patrimonium, quæ non ſunt ſingulorum. *Obrecht. Diſp. de rerum diviſ. th.14.*

Res quæ ſunt extra patrimonium quotuplices ſunt?

℞. Vel naturali jure *communes*; vel *publicæ*; vel uni-

univerſitatis ; vel *nullius hominis. Princ. hic.*

Quæ dicuntur communes naturali jure, & cur eodem dicuntur tales?

℞. Ita communes dicuntur, quæ & ſecundùm proprietatem, & ſecundùm uſum ſunt omnium hominum. *Princ. eod Perez. hic.* Naturali autem jure communes eſſe dicuntur; quod naturâ, & ſecundùm proprietatem, & ſecundùm uſum omnia ſunt communia; nec dominia, niſi jure gentium, diſtincta, *Princ. eod.*

Quæ dicuntur res publicæ?

℞. Quæ quoad dominium quidem ſunt alicujus populi, *puta Romani*, propriæ; quoad uſum verò communes. §.2. *hic. Perez. hic.*

An igitur res communes à publicis ſemper diſtinguuntur?

℞. Confunduntur quidem aliquando res communes cum publicis appellatione: *L.14.ff.de acquir.rerum dom.* dari tamen poteſt non una qualitas, quâ diſtinguantur. Puta. 1. *Quod communes quoad proprietatem planè ſunt nullius; publicæ nullius quidem privati, alicujus tamen populi.* 2. *Communium proprietas à ſingulis poteſt occupari, non publicarum.* 3. *Communium uſus omnimodo omnium eſt communis, non hominum tantùm; ſed & animantium; publicarum uſus talis, qui hominum ſit proprius, & ex eorum induſtriâ potiſſimum conſtans; ut piſcari, & navigare. Schneidvv. hic.5.*

Da exempla rerum communium?

℞. Exempla ſunt aër; aqua profluens, *puta fluminum*; mare, *aquarum commune receptaculum*; litora maris; *tanquam maris pars æſtimata.* §. 1. *hic.* Adde, gemmas, & piſces, quatenus mari continentur. §.18. *hic. l.2. §.1.l.3.ff.de rer.diviſ.*

Quid eſt litus maris?

℞. Quatenus hibernus fluctus maximus excurrit. §. 3. *hic.*

Quid

Quid ex hac naturali communione ſequitur?

℞. Quod aëre cuilibet uti; & aquam profluentem haurire; in mari piſcari; ad litus maris accedere, ibidem retia ſiccare, & caſam ædificare poſſit; dummodo à villis & ædificiis abſtineat; *utpote occupatione factis propriis. §.1.hic.l.4.ff.eod.*

Da exempla rerum publicarum?

Reſp. Harum exempla ſunt flumina, & quidem perennia, navigabilia, & ex quibus fiunt talia, ut Rhenus, Rhodanus &c. *L.1. §. fluminum ff. de fluminibus. Non quæ per canales in agros privatorum ducuntur; quæ privata ſunt.* 2. Portus; *id eſt, locus concluſus, naviumque ſtatio concluſa, & munita importandis & exportandis mercibus. L.59.ff.de verb.ſignif.* 3. Ripa; *id eſt, id quod flumen continet naturalem vigorem curſûs ſui tenens. L.1. §. Ripa ff.de fluminibus & l.3. eod.* 4. Alveus. *L.1.§.7.ff.eod.*

An ripæ eodem modo publicæ ſunt, quo flumen?

Reſp. Non. Flumen enim publicum eſt, quoad proprietatem, quoad uſum commune; Ripæ uſus publicus quidem; ſed proprietas eorum, quorum prædiis hæret. §.4. *hic. l.5. ff.de rer. diviſ.*

Qualem uſum in ripis, & fluminibus; & portu intelligis?

Reſp. Talem, ex quo in portu, fluminibuſque piſcari, & per flumina navigare omnibus commune ſit; item ad ripas appellere, funes arboribus ibi natis alligare, aut onus aliquod in his reponere liceat. §.2. & 4. *hic. l.4. & 5. ff.eod.* Non verò molendinum, aliave ædificia in flumine liceat ædificare; *Niſi id juris privatus quis, vel præſcriptione, vel ſpeciali principis permiſſione ſibi acquiſiverit. l.1.& tot. tit. ff. ne quid in loco publ. vel itinere fiat.*

Quid differt ripa à litore?

Reſp. Quod littus, *ut mare ipſum*, ſit nullius, niſi quatenus occupatur; Ripa verò, ſecundùm pro-

prietatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

prietatem privatorum quorum prædiis hæret; at utraque uſu ſunt publica. §.4.5. *hic.*

Quæ ſunt univerſitatis?

Reſp. Quæ ad aliquam civitatem, vel collegium communiter, non ad privatos particulariter pertinent; *ut ſunt theatra, ſtadia, communia nemora, paſcua, annui reditus.* §.6. *hic. l.6.* §.1. *ff. de rer. div.*

Quid differunt à publicis, & communibus?

Reſp. Quod illorum uſus omnibus populis, & gentibus, *ſaltem quoad certos uſus*, competat; horum uſus tantùm membris iſtius univerſitatis: dominio pertinente non ad ſingula membra, ſed ad ipſam univerſitatem. *L. in tantum.* §. *univerſitatis.* §. *de rer. diviſ. & qualitate.*

Quæ res dicuntur eſſe nullius?

Reſp. Res divini juris; ut *res ſacræ, religioſæ, ſanctæ.* §. 7. *hic. d.l.6.* §.2.

Quæ dicuntur res ſacræ?

℞. Quæ non privatâ autoritate, ſed ritè per Pontificem Deo ſunt conſecratæ. §.8. *hic. d l.6.* §.3.

Quotuplices ſunt?

℞. Duplices: vel immediatè Deo, & divino cultui dicatæ; *ut templa, libri ſacri, &c.* Vel miniſtris Eccleſiæ (*puta ſacerdotibus & aliis*) deputatæ; *ut decimæ, reditus annui*, &c. *Schneidvv.* §. *Sacræ n.2. hic.*

Quæ eſt rerum talium affectio?

℞. 1. Quod ſemper maneant ſacræ, ex quo ſemel Deo ſunt dicatæ; nec ad uſus profanos, etiam eo ad quem deſtinatæ ſunt ceſſante, poſſint converti. *d.l.* 6.§.3. *verſ. ſemel.* 2. Vt alienari, & obligari non poſſint; niſi cauſa pietatis, puta redemtionis captivorum, neceſſitatis, vel manifeſtæ utilitatis; & ne his quidem ſine certâ ſolennitate, legibus expreſsâ. §.8. *hic. Nov.7. de non alienand. aut permut. reb. Eccleſ.*

Quæ ſunt res religioſæ?

℞. Quæ privatâ autoritate religioni, id eſt, ſepulturæ, & quidem perpetuò, dicantur. §.9. *hic.*

Quatenus verò locus ſit religioſus? ℞. Qua-

℞. Quatenus revera eo corpus mortuum continetur; vel integrum, vel, ſi diviſim ſepultum, ſit, caput, *l.2.§.5. l.44. De rel. & ſumpt. fun. Hodie cœmiteria ſunt publica loca, mutato jure.*

Quid juris circa res religioſas apud Romanos?

℞. Vt cuique in locum, quem pleno dominio habet proprium, mortuum inferre liceat; non verò, ſi locus vel ſit communis; vel, quoad uſum-fructum, jus in eum habeat alius; vel planè ſit alienus, niſi vel prædii ſocii, uſufructuarii, domini conſenſu (*qui ſufficit, licèt revocetur,*) vel ſecutâ eorundem ratihabitione, *§.9. hic. l.6.§.4.ff. de rer. div. Hodie, jure Canonico, locus non fit religioſus, niſi authoritate, & conſecratione Epiſcopi, c. ad hæc. Ext. de relig. dom.*

Quæ res dicuntur ſanctæ?

℞. Quæ ſanctione aliquâ, id eſt, pœnæ ordinatione, adverſus hominum injurias ſunt munitæ; ut leges, muri tum Vrbis Romæ, tum aliarum civitatum, & municipiorum, portæ civitatis, legati, quatenus iſto officio funguntur, *§.10. hic. & l.8.ff. eod.*

Quæ res dicuntur eſſe in patrimonio noſtro?

℞. Quæ ſunt in dominio ſingulorum, ſive noſtræ, ſive nobis cum aliis communes, ſive planè aliorum, idque jure gentium, vel civili. *§. 11. hic.*

Quid eſt dominium?

℞. Jus quo res noſtra eſt. *l.13.C. de pœnis. VVeſ. par. de acquirend. rer. dom. n. 3.* Vel *ſecundum geminum ejus effectum*, jus de re propriâ, cujus copiam quis habet, liberè diſponendi, vel eam abſentem vindicandi, quatenus lege, vel teſtantium diſpoſitione, vel conventione permittitur. *Sec. Bart. & Dd. in l. 17. §. differentia. ff. de acq. poſſ.*

Quotuplex eſt Dominum?

℞. Dominium propriè nullam diviſionem admittit; ſed magis partitionem. *Obrecht. diſp. de acq. Dom. th. 77.* Docendi tamen gratiâ diſtinguitur inplenum, *quod eſt, quando habemus rei proprietatem, &*

poſſeſ-

poſſeſſionem cum emolumentis; & non plenum, *quando proprietas à poſſeſſione & emolumentis eſt ſeparata. VVeſ. par. eod. n.4.*

Quotuplex eſt dominium non plenum?

℞. Dividitur vulgò in directum; *quod dicitur habere is, penes quem eſt proprietas, ſine fructu & emolumentis, ut dominus feudi & emphiteuſeos*; & utile; *quod habere dicitur is, qui rem cum emolumentis & functionibus habet aliunde, quàm jure proprietatis, ut vaſalli, & Emphiteutæ.*

Quæ ſunt itaque dominii partes?

℞. Proprietas, & poſſeſſio. *Quippe ut plenè, ſic propriè dominus dicitur, qui utramque & proprietatem, & poſſeſſionem rei habet.*

Quotuplici jure res acquiruntur?

℞. Duplici; jure gentium, & civili. §.11. *hic.l.1.ff. de acq. rer. dom.*

Quot modis jure Gentium?

℞. Tribus; occupatione, acceſſione, traditione.

Quot ſunt occupationis ſpecies?

℞. Captivitas, & Inventio.

Quæ res occupantur captivitate?

℞. *Primò* feræ animalia, *Secundò*, quæ ab hoſtibus capiuntur. §.12. *&* 17. *hic.*

Quæ animalia hîc vocantur feræ, & à qualibus diſtinguuntur hac appellatione?

℞. Feræ hîc dicuntur, non præcisè, quæ ferocem habent naturam, *ut leones, lupi*, &c. ſed quæ talem habent, quâ liberè vagantur, nec certâ ſede ſe continent; & à manſuetis, talem naturam non habentibus diſtinguuntur. *Obrecht. diſp. ead. th.64.*

Quotuplicia ſunt, & quotuplex circa eorum diſtinctionem occupatio?

℞. Talia animalia feræ continentur, vel cœlo, *ut volucres*; vel mari, ſeu aquis, *ut piſces*; vel terrâ, *ut cervi, lepores.* Vnde triplex occupationis ſpecies, *aucupium, piſcatio, venatio.* §.12.*hic.*

Quid

Quid juris circa hæc occupationum genera?

℞. Quòd, cum iſta fera animalia ita nullius ſint, ut alicujus hominum eſſe poſſint, naturali ratione cedant occupanti, *Et quidem, quoad feras beſtias, & volucres, ſive in fundo proprio, ſive in alieno capiantur l.1 §.1. l.3.§.1.ff. eod. Quoad piſces, modò capiantur in mari, fluminibus & ſtagnis publicis, non privatis. Quòd tales eorum cenſeantur eſſe, quorum ſunt flumina, vel ſtagna. arg. l.13. §.ult. ff. de injur.*

An igitur venari ubique, & piſcari licet?

℞. Aucupandi quidem, & venandi gratiâ, alienum fundum ingredi cuique licet; prohiberi tamen à domino prævidente poteſt: Piſcari in alieno, id eſt, privato flumine, vel ſtagno, non licet. *arg. d.l. 13. §.fin. cum l.ſeq.*

Quid, ſi quid contra prohibitionem capiatur?

℞. Manet id quidem nihilominus capientis; ſed, ob factam prohibitionem, dominus contra capientem habet injuriarum actionem. *Dd. commun. in d. l.13.§.fin.*

Quatenus id quod capitur ſit capientis?

℞. Fera animalia, etſi vulnerata, niſi apprehenſa fuerint, non fiunt capientis, vel vulnerantis; & manent quidem apprehenſa ejus, donec ejus cuſtodiâ coërcentur; at deſinunt eſſe, & fiunt rurſus occupantis, ſi evaſerint, id eſt, vel oculos capientis effugerint, vel difficilis ſit eorum perſecutio. §.12.& 13.*hic. l.3.§.2. l.5.ff. de acq. rer. dom.*

Quid hîc juris circa apes?

℞. Cum fera apium ſit natura, licèt in arbore alicujus conſederint, non fiunt ejus, cujus eſt arbor, niſi priùs eas alveo ſuo incluſerit; & favos, ſi quos fecerint, eximere quilibet poteſt. Qui tamen, ne in eum finem fundum ingrediatur, prohiberi poteſt. Examen ſi ex alveo evolaverit, non manet domini alvei, niſi quatenus in conſpectu ejus manet; vel facilis ejus eſt perſecutio. §.14.*hic. d.l.5.§.2. cum. §§ ſeqq.*

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid juris circa animalia fera, quæ ex conſuetudine abire & redire, manſueta facta, ſolent: ut apes, pavones, columbæ?

R. Talia noſtra manent eouſque, donec iſtam conſuetudinem retinent. Quam ſi, receptâ naturali feritate, deſerant, rurſus fiunt occupantis. §. 15. *hic.d.l.5.§.5.*

Quid juris circa manſueta animalia, ut gallinas, anſeres, & ſimiles?

R. Si aliquo modo turbati, turbatæve evolaverint, quocunque loco, licèt extra conſpectum ſint, dominorum manent: nec ab alio, niſi per furtum lucrandi animo detinentur. §. 16. *hic.d.l.* 5. §. 6.

Quæ fiunt noſtra ab hoſtibus capta?

R. Vel *ipſi hoſtes*, ut in ſervitutem noſtram deducantur; vel *res ipſorum*. Non immobiles, vel ſoli; id eſt, agri, arces, oppida &c. quæ publicæ fiunt: ſed mobiles, vel moventes. Et ne hæ quidem, niſi juſtum ſit bellum, vel res iſtas hoſtes civibus non abſtulerint antè. §.17.*hic.l.20.§.1.ff. de capt.& poſtl. rev. l. 5. §. fin. l.7. De acq rer dom.*

Qui dicuntur hoſtes?

R. Qui Populo Romano bellum indixerunt; vel quibus à populo Romano indictum; *Cæteri latrones, prædones, piratæ dicuntur; à quibus capti liberi manebant. L. hoſtes 118. ff. de verborum ſignif. ut & à Chriſtianis capti Chriſtiani liberi manent, Quod unius Eccleſiæ cives judicentur.*

Quot modis conſideratur acquiſitio dominii per inventionem?

R. Acquiſitio dominii per inventionem (*quæ eſt occupatio rerum inanimatarum*) conſideratur vel reſpèctu rerum quæ antè nullius fuere; vel talium, quæ nunc quidem nullius ſunt, antè tamen fuere alicujus.

Quomodo reſpectu rerum, quæ nunquam alicujus fuere,

fuere, ut eſt inſula in mari; gemmæ, & lapilli, cæteraque in littore, vel mari exiſtentia?

℞. Ea, ſi inveniantur, modò occupentur, apprehendantur, fiunt inventoris, §.18. *hic*.

Quomodo conſideratur inventio, circa res quæ antè fuerunt alicujus?

Reſp. Res tales, quum diverſi ſint generis, etiam diverſum circa eas jus eſt. Sunt puta. 1. Theſaurus. 2. Res pro derelictis habitæ. 3. Navis levandæ causâ in tempeſtate ejectæ. 4. De rheda currente, non intelligentibus dominis, cadentes; vel caſu alio amiſſæ.

Quid juris circa theſauri inventionem?

Reſp. Theſaurus (*qui eſt pecunia ante omnem memoriam, ut dominum non habeat, recondita, L.31. §. 1. ff. de acq. rerum dominio,*) in loco inventoris, vel religioſo, vel ſacro, ſive fortuitò, ſive data operâ, *ſine tamen magicis artibus*, inventus, totus cedit inventori. Inventus in alieno, ſive privato, ſive publico loco fortuitò, ex dimidiâ parte domino ſoli cedit. Data operâ, theſaurum inveniens (*quòd dominum, & rei reconditæ conditionem ſciat*) ſine furto eum retinere non poteſt. §.39. *hic*.

Quæ res habentur pro derelictis, & quid circa eas juris?

Reſp. Pro derelictis habentur, quas dominus eâ mente abjecit, ut in numero rerum ſuarum eſſe nolit. Ideoque, cum nullius ſint, occupanti cedunt, & prior dominus eſſe deſinit. §.46. *hic*.

Quid juris circa res ſive neceſſitate in mare levandæ navis causâ ejectas; ſive caſu de rhedâ, aliterque fortè ignoranter amiſſas?

Reſp. Manent in dominorum; & inventæ, ſi dominus earum ſciri poteſt, reſtitui debent; nec ſine furto lucrandi animo retinentur. §. 45. *hic. l.9. §. fin. ff. eod.*

Quid ergo hic faciet inventor?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Vt dominum cognoſcat, vel publicè eas proponet, vel inventionem proclamare docebit. Quod ſi tum nemo reperiatur eas vindicans, pro derelictis habentur, & fiunt inventoris; Maximè ſi quidem is pauper ſit; *Quod divitem malint eas in pauperes conferre. Ioh. Faber, & Ang. hic. §. finali.* Præmium tamen inventionis accipere, non petere poteſt. *L. 43. §. 9 ff. de furt.*

Quis eſt ſecundus modus acquirendi dominii?

Reſp. *Acceſſio*: quâ res fit alicujus, quia rei, quæ ipſius eſt, accedit: *acceſſorio rem principalem ſequente.*

Quotuplex eſt acceſſio?

Reſp. Eſt vel *naturalis*, quando rei noſtræ aliquid accedit ſola naturæ operatione; vel *induſtrialis*, quando id fit hominum facto, & induſtria.

Modi acceſſionis naturalis quotuplices ſunt?

Reſp. Duplices. 1. Vel enim *continua* eſt; quando id quod acceſſit, rei noſtræ cohæret; vel *diſcreta*; quando manet ſeparatum. *Obrecht. eod. theſ.* 123. *& ſeqq.*

Qui ſunt modi acceſſionis naturalis diſcretæ?

Reſp. *Procreatio*; puta cum ex ancillis, & animalibus brutis noſtris quid naſcitur. *Quia partus, tanquam ventris pars, ejus dominium ſequitur. §. 19. hic.* 2. Et circumluvio; id eſt, quando in fluvio, & publico quidem, naſcitur non mobilis, ſed ſolo cohærens inſula.

Quid juris circa inſulam talem?

Reſp. *Si in medio naſcitur flumine*, pro latitudine cujuſque prædii, quod utrinque prope ripam eſt, eorum eſt, qui ab utraque parte fluminis prædia iſta poſſident, & quidem pro latitudine cujuſque prædii: *Si alteri ripæ proximior eſt*, eorum tantùm eſt, pro cujuſque prædii latitudine, qui circa iſtam ripam prædia poſſident. *§. 22. hic. l. 7. §. 3. ff. de acq. rer. dom.*

An

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An hoc jus ſemper obtinet?

℞. Ita quidem jus eſt, ſi flumen paulatim circumluendo locum eminentem ſupra alvum faciat, & augeat; vel ſi locum, qui alvi erat, ſiccum relinquens, circumfluere incipat; non verò ſi in duo cornua diviſum, & rurſus inferius unitum, agrum aliquem, vel agri partem includat, & in formam inſularem redigat. *Quia is ager, vel ea pars domini manet.* §.22. *hic.d. l.*7.§.4.

An idem juris in privatis fluminibus & ſtagnis?

℞. Flumina privata, & ſtagna, cum privati juris ſint, quæ in iis naſcuntur eorum manent quorum eſt flumen, vel ſtagnum.

Qui ſunt modi acceßionis continuæ?

℞. Alluvio, coalitio, alvei mutatio.

Quid eſt alluvio?

℞. *Alluvio* eſt incrementum latens; ſeu tale, quo paulatim vi fluminis agro noſtro quid ita adjicitur, ut incrementi momenta percipi non poſſint. §. 20. *hic.d. l.*7.§.1.

Quid juris circa eam?

℞. Alluvione noſtro agro adjectum, licèt alieno agro detractum ſit, noſtrum fit. *d.* §.20.*hic.d.l.*7.§.1.

Quid circa coalitionem?

℞. *Coalitione* accreſcit agro noſtro portio vi fluminis alterius agro detracta, noſtroque adjecta, tum demum, ſi tamdiu agro noſtro adhæſerit, donec vel cum eo coaluerit, vel arbores, quas ſecum traxit, in eum radices egerint. §.22.*hic*.

Quid eſt alvei mutatio?

℞. *Alvei mutatio* eſt, cum flumen, alveo naturali relicto, ita aliò cœpit fluere, ut ex alieno agro, non modò inundato, alveum verum fecerit, §. 23. *hic*.

Quid juris circa eam?

℞. Alveo facto, jus eſt, ut vetus alveus ejuſdem ſit juris, cujus inſulam eſſe diximus, id eſt, eorum ſit qui prope ripam prædia poſſident, pro prædiorum

latitudine; novus fiat publicus. Flumine ad priorem alveum reverſo, novus iſte alveus, nunc relictus, non fit priorum dominorum, ſed eorum qui circa eum prædia habent. §. *eod. d. l. 7. §. 5.*

An idem jus in inundatione?

℞. Cum per inundationem forma agri non mutetur; ager prioris domini ita manet, ut aquâ recedente poſſeſſio ei ſine nova apprehenſione reſtituatur; *d. l. 7. §. 6.* Niſi vel inundatio ſit perpetua, vel alluvionem effecerit. *L. 23. ff. quibus modis uſusfr. amittatur. & §. 24. hic.*

Quotuplex eſt acceſſio induſtrialis?

℞. Vel ex ſolo hominis facto; vel ex parte etiam vi naturæ.

Qui ſunt modi acceſſionis ex ſolo hominis facto, & induſtria?

℞. Specificatio. 2. Intextura. 3. Confuſio. 4. Commixtio. 5. Ædificatio. 6. Plantatio. 7. Satio. 8. Scriptura. 9. Pictura.

Quid vocas ſpecificationem?

℞. *Specificationem* voco, quando non eſt figuræ modo externæ, ſed mutatione formæ, novæ ſpeciei conſtitutio.

Quid juris circa eam?

℞. Circa ſpecificationem hoc jus eſt, ut qui ex propriâ materiâ novam fecerit ſpeciem, ejus fiat dominus: Qui ex aliena, ſiquidem id fecerit bonâ fide, non aliter, quàm ſi materia ad priorem formam reduci non poſſit, aut præter formæ inductionem partem materiæ adhibuerit: Si reduci ad primam materiam poſſit, materiæ dominus ſpeciei fiat dominus. §. 25. *hic. d. l. 7. §. 7.*

Quomodo hoc jus limitatur?

℞. Quod hoc jus procedit, ſiquidem ſpecificatio facta eſt bonâ fide; ſi malâ, ad exhibendum actio, & rei vindicatio, quoad materiam, domino detur; & quoad formam, eam inducens operam perdat. §. *eod. & ſeqq.*

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid eſt intextura?

℞. *Intextura* eſt, quando rei noſtræ augendæ, vel ornandæ gratiâ, vel alio modo aliquid accedit, aut intexitur; ut ſtatuæ, aut menſæ æs; navi tabula; veſtimento purpura.

Quid circa eam juris?

℞. Circa eam id juris, ut res intexta vel accedens cedat rei principali: ſed ita, ut dominus rei intextæ, vel accedentis, ſi id factum bonâ fide, non rei vindicationem, utpote exſtinctæ, ſed condictionem pretii: ſin mala fide factum eſt, adverſus ſurripientem, ſive ipſe, ſive alius eam intexuerit, vel rei principali addiderit, furti actionem, vel furtivam condictionem habeat. §.26.*hic*.

Quid eſt confuſio?

℞. *Confuſio* eſt diverſarum materiarum, puta liquidarum, talis mixtio, qua vel veterem formam amittunt; vel retinent quidem, ſed ſeparari difficulter poſſunt; ut quando ex vino, vel melle fit mulſum, vel duorum generum vina confunduntur.

Quid circa eam juris?

℞. Circa confuſionem id juris eſt; ut quod ex confuſione duarum materiarum, ſive voluntate dominorum, ſive fortuitò factum eſt, id eorundem ſit commune; ſi ignorante eo qui confudit, ipſe ſolus ſit dominus. §.27.*hic*.*d.l*.7.§.8.& 9.

Quid eſt commixtio?

℞. *Commixtio* eſt rerum ſolidarum, quæ ſeparatæ manentes non ſpeciem novam, ſed corpus tantùm, ſeu acervum majorem conſtituunt; puta granorum.

Quid circa mixtionem juris?

℞. Circa eam obtinet, ut miſtum corpus, ſeu acervus communis ſit, & actione communi dividundo ſeparandus, Si quidem ex dominorum voluntate facta eſt commixtio. Si verò caſu, vel ex alterius tantùm voluntate facta eſt, corpus, ſeu acervus non ſit communis; ſed, vel habita ratione qualitatis, vel

quantitatis granorum utrinque collatorum, judicis æſtimatione ſeparandus ſit; vel, ſi integrum alteruter retinere velit, ſecundum judicis æſtimationem, fiat habitâ ratione quantitatis, ſive qualitatis, cuique ſuæ portionis præſtatio. § 29. *hic.*

Quomodo hic conſideranda ædificatio?

℞. Ædificatio hic conſideranda, quatenus quis ædificium, vel in ſuo ſolo ex ſua, vel aliena materia: vel in alieno itidem ex ſua, vel aliena materia exſtruit.

Quid circa ædificationem Iuris?

Reſp. Omnibus caſibus id Juris, ut ædificium ſolo cedat. Quod quidem, ſi ex aliena materia exſtructum, idem tum dominus materiæ manet, qui fuit: Licet, propter legem XII Tab. ſtante ædificio eam vindicare, aut ad exhibendum agere non poſſit: ſed tantùm actione tigni juncti in duplum. §. 29. *hic. d. l.* 7. §. 10. At verò ſi ex ſua materia in alieno ſolo quis ædificat, ſolum ſciens alienum eſſe, & materiam perdit, & operam. *d. l.* 7. §. 12. Si ignorans ac bona fide ædificavit; materiæ pretium, & mercedes fabrorum, (ſoli domino ædificium vindicante,) recipit. *d. l.* 7. §. 12. *verſ. certè ſi.* Si in alieno ſolo ex aliena materia ædificavit; nec vindicare ſoli dominus materiam, niſi reſtituto pretio, poteſt. §. 29. & 30. *hic. Schneidw. eod.*

Quid juris circa plantationem?

Reſp. Idem quod in ædificatione: Puta, ut plantæ, antequam ſolo radicibus coaleſcant, prioris domini maneant: ubi coaluerint, ſolo cedant; in confinio poſitæ, vel prope confinium, ſi radices etiam in fundum vicini egerint, commune ſint. §. 31. *hic. d. l.* 7. § *fin.*

Quid juris circa ſationem?

Reſp. Idem, ut, ſicut plantæ radicatæ ſolo coaleſcunt, ſic & frumentum ſatum ſolo cedat. §. 32. *hic. l.* 9. *ff. eod.*

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid hic juris circa varios caſus in ædificatione expreſſos?

Reſp. Cùm & plantare, & ſerere de ſuo in alieno ſolo, vel in ſuo ſolo de alieno quis poſſit: idem circa hos caſus hîc juris, quod in ædificatione explicatum. Puta quod qui in fundo alieno mala fide plantavit vel ſevit, plantam vel ſemen unà cum opera perdat; ſi bona id fecit fide, pretium plantæ, vel ſeminis, ut & laboris, repetat. Si in ſuo ſolo de alieno plantaverit, vel ſeverit, ſciens furti teneatur, ſi ignorans, plantam domino vindicanti, vel ſemen ſolvat. *d.* §. 5. 31. 32. *hic.*

Quid juris circa ſcripturam?

Reſp. Idem etiam juris eſt in ſcriptura, ut literæ, quamvis aureæ, chartæ cedant. Quæ ſi in aliena charta ſcriptæ ſint bona fide, dominus chartæ, eam repetens, impenſas ſcripturæ ſolvere debeat; ſi mala, eas ſcriptor amittat. §. 33. *hic. d. l. 9. verſ. Literæ.*

Quid juris circa picturam?

Reſp. Picturæ, ſi in aliena tabula imago picta, tanquam eâ præſtantiori, cedere tabulam, ex diverſo Juſtiniano placuit. Vnde fit, ut qui in aliena tabula pingit, & tabulæ, & picturæ dominus efficiatur. §. 34. *hic. In ſcriptura ad* §. 34. *n. 4. hic. idem nunc obtinere voluit Schn.*

Quid hic juris circa vindicationem tabulæ?

Reſp. Quod ſi pictor tabulam pictam poſſidet bona fide, dominus tabulæ eam repetens, picturæ; ſi à domino poſſeſſore tabulam pictor petat, tabulæ pretium ſolvere debeat; adverſus furto tabulam, vel picturam ſurripientem furti ſimiliter competente actione. §. 34. *hic.*

Quis eſt mixtus ex natura, & induſtria acquirendi dominii modus?

Reſp. Fructuum perceptio.

Quid, ut jus circa eam intelligatur, conſiderandum?

Reſp. Fructuum diſtinctio, & perſonarum eos percipientium conditio.

Quotuplices hic fructus conſiderantur?

Reſp. Fructus hic propriè vocantur, non civiles; (*puta penſiones ex rebus locatis, aut aliis; vel uſuræ ex pecunia numeratâ percepta*) ſed qui ex ipſo fundo naſcuntur. Dividuntur in *naturales*, mera naturæ operatione natos; vel *induſtriales*, qui ex fundo quidem; ſed potiſſimum cultura & cura hominum naſcuntur. Vtrique ſubdividuntur in *pendentes*, qui fundo cohærent, & pars fundi judicantur; vel *perceptos*, id eſt, à fundo ſeparatos; vel *percipiendos*; id eſt, qui percipi potuerunt, licèt culpa poſſeſſoris non ſint percepti. Percepti autem ſubdividuntur in *extantes*, & *conſumtos*. *l.* 11. *De V. S. l.* 54. *ff. de uſur. l.* 62. *ff. de rei vend. l.* 44. *eod. Schneidvv. hic.*

Quæ perſonæ hic conſiderandæ?

Reſp. Poſſeſſor, iſque vel bonæ, vel malæ fidei; cum, vel ſine titulo. 2. Vſufructuarius. 3. Colonus.

Quid juris circa perceptionem fructuum quoad poſſeſſorem?

Reſp. *Poſſeſſor bonæ fidei*, ſive titulo oneroſo, ut emtionis; ſive lucrativo, ut donationis, fundum poſſideat, omnes fructus, ſive naturales, ſive induſtriales, *ob culturam & curam*, percipit; &, re nondum evicta à domino ſuperveniente, perceptos retinet; ea evicta, conſumtos retinet tantùm: & extantes reſtituit. §. 35. *hîc. l.* 45. *ff. de uſuris. L.* 22. *C. de rei vindicatione. Malæ fidei poſſeſſor* nullos fructus facit ſuos, ſed omnes indiſtinctè reſtituit. §. *eod. & d. l.* 22. Etiamſi cum titulo poſſideat; utpote furtum committens. §. 2. *Infra de uſucap.* De percipiendis, ſi titulum non habet, etiam tenetur. Minime verò, ſi eum vel coloratum tantùm habet: hæres tamen ejus (niſi & ipſe ſit in mala fide) non reſtituit conſumtos. *Mynſing. hîc.*

Quid juris circa uſufructuarium?

℞. Hic

R. Hic à bonæ fidei poſſeſſore in eo differt, quòd fructus, licèt jam maturos, non faciat ſuos, nec moriens ad hæredes transmittat; niſi antè vel per ſe, vel per alium eos perceperit. *Ratio eſt, quòd pendentes adhuc, ipſo moriente, tanquam pars fundi, totum ſequentes, unà cum fundo ipſo ad dominum proprietatis, extincto per mortem uſufructu, redeant. §. 36. hic. l. 25. §. 1. ff. de uſuris. l. 13. ff. quibus mod. uſusfr. amit.*

Quid juris circa colonum, id eſt, eum, qui ſub annuâ mercede in pecuniâ numeratâ, vel aliâ re, puta ſub certâ quantitate frumenti, agros colendos conducit?

R. Quòd ſimiliter omnes fructus vel per ſe, vel à quocunque alio, licèt non ipſius nomine, perceptos, *aliter quàm uſufructuarius*, ac etiam pendentes adhuc ſuos faciat, & ad hæredes tranſmittat. §. *eod. l. 26.* §. 1. *De furt. l. 60. §. 1. ff. locat.*

Quis eſt tertius modus acquirendi dominii?

R. Traditio, id eſt, rei ſuæ quoad dominium in alium tranſlatio.

Quotuplex eſt?

R. Vel *vera*; quæ fit de manu in manum; eſtque propriè rei corporalis; vel *ficta* ſive quaſi, quæ etiam eſt rei incorporalis, & magis affectu fit, quàm corpore. §. 40. & 43. *hic.*

Quotuplex eſt ficta?

R. Fit vel *Patientiâ*; quæ in corporalibus fit, quando ex uno titulo rem ſuam penes aliquem exiſtentem (*puta commodati, locati, depoſiti*) quis patitur ipſum eandem ex alio titulo (*puta emtionis, vel donationis*, vel alio) tanquam propriam habere. Quæ ita, tanquam brevi manu, tradita fingitur. §. 43. *hic.* In incorporalibus talis patientia pro verâ traditione habetur. Vel *Symbolo*; puta traditione clavium horrei vel cellæ vinariæ, vel inſtrumentorum proprietatis rei venditæ, ex parte tradentis; vel trabium emptarum ſignatione, aut cuſtodis appoſitione, &c. ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

parte accipientis; Quibus ſymbolis ſimiliter res tradita fingitur. Vel *monſtratione.* Puta ſi quis fundum à ſe alteri venditum oculis emtoris ex alto loco ſubjicit eo ipſo illum tradidiſſe intelligitur. Quæ monſtratio, quia ex longinquo fit loco, longæ manûs traditio dicitur. *Obrecht. diſp. de Tradit.*

Quæ requiruntur, ut traditione dominium transferatur?

Reſp. Plura. 1. Vt tradens ſit rei dominus *l. 20. ff. de acq. rer. dom.* vel ejus ſaltem voluntate tradatur, §. 43. *hic. l. 9. §. 8. ff. eod.* 2. Vt tradat animo transferendi dominium. §. 40. *hic. l. 36. ff. de acquir. rer. dom.* 3. Adſit traditioni juſtus titulus *l. 3. 1. ff. eod.* 4. In emtione ſpeciatim, ut vel pretium ſit ſolutum, vel fides de pretio habita. §. 41. *hic.* 5. Rei traditæ adſit acceptatio. *Quod traditum quid non cenſeatur, niſi ſit acceptum.* 6. Vt tradens ſit habilis ad dominium transferendum.

In qualem perſonam poteſt fieri traditio?

Reſp. Non tantùm in certam; ſed etiam in incertam; puta per miſſilium jactum in vulgus. §. 25. *hic. Vt fieri ſolet in ſolemnibus, coronationibus regum, vel principum; & olim, apud Romanos, à Prætoribus vel Conſulibus. Quod poſtea prohibitum, iterum certâ moderatione fuit permiſſum. Nov. 105. cap. 2.*

TIT. II.

De rebus Corporalibus & Incorporalibus.

QVæ eſt altera principalis rerum diviſio?

Reſp. Secunda principalis diviſio (generalis planè, & Juriſconſultis cum Philoſophis communis) eſt, qua res dicuntur vel *corporales*, vel *incorporales. Textus hic.*

Quomodo definiuntur utraque?

Reſp. *Corporales* ſunt, quæ ſua natura tangi poſſunt;

ſunt; ut fundus, veſtis, aurum &c. *Incorporales*, quæ ſua natura tangi non poſſunt, licèt ſemper corpori inhæreant. *Text. hic. l. 1. §. 1. ff. de rerum diviſ.*

Quomodo ſubdividuntur res corporales?

Reſp. In *immobiles*, quæ ſunt vel res ſoli, ut prædium, fundus, area (*quæ in genere pro rebus immobilibus ſynecdochicè ſæpè accipiuntur*) vel ſolo cohærentes, ut fructus, granaria, arundineta nondum cæſa. Vel *mobiles*, ut ſupellex: Vel *moventes*, ut animalia. *Obrecht. diſp. de rerum diviſ. theſ. 116.*

Quotuplices ſunt res incorporales?

Reſp. Hæ ſunt vel *quantitatis*, ut nummus; quatenus in eo non materia, ſed valor conſideratur; pondus; menſura: vel *qualitatis*, qualia ſunt quæ in jure conſiſtunt; ut ſervitutes, hereditas (*puta quatenus ipſum jus ſuccedendi, non hereditaria bona ſignificat*) obligationes, & alia multa. *Text. hic. Vult. Iuriſp. lib. 1. cap. 62.*

Quotupliciter conſiderantur res ſive corporales, ſive incorporales?

Reſp. Vel per ſe ſingulæ & ſimpliciter prout res ſunt; vel quatenus (cum & ipſæ res ſint) ſunt aliarum vel cauſæ, vel acceſſiones. Et ſic res corporales accedunt corporalibus, *ut ancillæ partus (qui in fructu propriè non cenſetur eſſe) vel pecudi fœtus (qui cenſetur in fructu) vel fundo fructus in eo naſcentes.* Vel corporalibus incorporales; *ut ſervitus fundo, hereditas patrimonio defuncti; item impenſæ in rem collatæ.* Itidem res incorporales cauſæ ſunt corporalium, ut cum ex obligatione, vel hereditate nobis quod corporale eſt debetur, *ut fundus, homo, & corpora hereditaria.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. III.

De Servitutibus Vrbanorum, & Ruſticorum Prædiorum.

QVid hic ſignificatur per ſervitutes?

℞. Servitus de qua hic agitur, non eſt qualis ea de qua ſuprà egimus, quâ perſona ſervit perſonæ; ſed, ad iſtius exemplum, in rebus conſtituta.

Quomodo definitur in genere?

℞. Eſt jus in re aliena conſtitutum, quo ipſa præter naturam rei alterius, vel perſonæ, ad uſum inſervit. *l.* 15. §. *fin. ff. de ſervit.*

Cur dicis præter naturam, & in re alienâ hoc jus conſtitui?

℞. Dico *jus in re alienâ conſtitutum*, quia re ſuâ quiſque ſuo proprio, id eſt, dominii jure, ſecundùm arbitrium ſuum, non jure ſervitutis utitur. *l.* 5. *pr. ff. ſi uſusfr. pet. Præter naturam conſtitutum* dico; quia ipſæ res naturâ ſunt liberæ, nec, niſi ſervitus eis imponatur, arbitrio alterius obnoxiæ. *l.* 8. & 9. *C. de Serv.*

Quotuplices ſunt ſervitutes?

℞. Sunt vel *reales* (*prædiales à prædio dominante dictæ*) qua res rei, vel prædium prædio ſervit; vel *perſonales* (dictæ à perſonâ cui ſervitus conſtituitur) quâ res ſervit perſonæ, ut fundus uſusfructuario. *l.* 1. *ff. de ſervitut.* §. 3. *hic Pac. Epit. hic theſ.* 4.

Quomodo dividuntur ſervitutes reales?

℞. Et ipſæ, (*ſecundum prædium dominans, ſeu cui debetur ſervitus*) diſtinguuntur in *ruſticas*, & *urbanas. Rubr. hic.*

Quomodo ipſa prædia diſtinguuntur?

℞. In *ruſtica*, & *urbana*; Itidem non à loco, ſed ab uſu ſumptâ diſtinctione. Vt *urbanum prædium ſit* habitandi cauſa, (*qui uſus urbanus*) licet ruri extructum. *Ruſticum* vel fundus, vel ædificium, licet

in urbe, non habitandi cauſa; ſed vel colligendorum fructuum; vel eorundem, aliarumve rerum conſervandarum cauſa exſtructum: ut horreum, ſtabulum. §. 1. *hic. l.* 1. *ff. Com. præd. l.* 198. *ff. de verb. ſignif.*

Quæ itaque ſunt ruſticæ, & urbanæ ſervitutes?

℞. Quæ vel prædiis ruſticis, vel urbanis debentur.

Quales recenſet Imperator ruſticorum prædiorum ſervitutes?

℞. Servitutum talium duplicia recenſet exempla; vel præcipua, & magis nota. *Princ. hic.* vel obſcuriora. §. 2. *hic.*

Quæ ſunt præcipuæ?

℞. Iter, actus, via, aquæ-ductus. *Princ. hic.*

Quid eſt iter?

Reſp. Eſt jus eundi pedibus, equo, ſella, lectica *l.* 7. & 12. *ff. de ſerv. ruſt. præd.* Item ambulandi hominis; non etiam jumentum agendi, vel vehiculum per fundum alienum. *Princ. hic.* & *l.* 1. *eod.*

Quid eſt actus?

Reſp. Eſt jus agendi jumentum, vel vehiculum *ibid.*

Quid differt ab itinere?

Reſp. quod actu plus quàm itinere contineatur; tanquam in eo quod plus eſt, minus; ideoque qui actum habet, etiam iter habere intelligatur, non contra. *Princ. hic.* & *d. l.* 7.

Quid eſt via?

Reſp. Eſt jus eundi, & agendi, & ambulandi hominis; item tignum & lapidem trahendi, aut rectam haſtam ferendi per fundum alienum. *Princ. hic* & *L.* 1. & 7. *d.*

Quid differt via ab actu, & itinere?

Reſp. Minor quidem eſt differentia inter viam, & actum quoad effectum, quàm inter actum, & iter: differunt tamen. 1. Quòd actus jus eundi, per conſequentiam tantùm, in ſe contineat; via directè, & per ſe. 2. Quòd iter eundi hominis; actus jumentum agendi;

di;via ducendi vehiculi propriè jus eſt. *L.23.ff.de ſervitutibus ruſticorum præd.* 3. Quòd via habet jus trahendi tigni, lapidis, aut haſtam rectam ferendi: ſeu ducendi per agrum alienum excercitum, ſine fructuum læſione. 4. Quòd latitudo actûs, & itineris, (*tanquam jure non definita*) ſit arbitraria; viæ ex lege 12. Tabularum octo pedum in porrectum, ſedecim in amfractum. Quamvis alii itineri duos, actui quatuor pedes in porrectum, & in amfractum octo aſſignent. *l.13. §.2. ff. dict. tit. l.8. ff. eod.*

Quid eſt Aquæ-ductus?

Reſp. Eſt jus aquæ ducenndæ (*fiſtulâ, aut rivo*) per fundum alienum (ſive id fiat ex aqua publica, ſive privata) & quidem quatenus fundo dominanti opus eſt. *L.24. & 33. §.1. ff. eod.*

Quæ ſunt exempla ſervitutum obſcuriorum ab Imperatore recenſita?

Reſp. Aquæ hauſtus, pecoris ad aquam appulſus, jus paſcendi, calcis coquendæ, arenæ fodiendæ: *§.2. hic. & l.1. §.1. ff. eod.* Quibus accenſere potuiſſet alia, quorum in Digeſtis facit mentionem.

Quomodo definiuntur ſingula hic recenſita?

Reſp. *Aquæ hauſtus* eſt, jus hauriendi aquam ex flumine, fundo, vel puteo privato alieno. *l.3. § 3. ff. dicto tit.* *Pecoris ad aquam appulſus*, eſt jus pecus ſuum ad flumen, fontem, vel puteum privatum, alienum, ut ex eo bibat, agendi, *Cæpolla de Ser. Ruſt. Pr. c.2.* *Ius paſcendi*, ut pecora noſtra in agro alieno paſcere liceat. *l.3. §.2. l.4. eod.* *Quod ſervitutem non habenti non licet; niſi ſpeciatim in uſum neceſſarium viatori; ex conſtitutione Frederici de pace tuenda.* *Calcis coquendæ*, quando in alieno prædio, ad mei prædii utilitatem, calcem coquere poſſum. *l.6. §.1. ff. eod.* *Arenæ fodiendæ*; ut in fundo vicino mihi liceat arenam fodere ad prædii mei, ſive urbani, ſive ruſtici, neceſſitatem *l.6. ff. eod. Cæpolla eod.*

An eadem eſt ſervitus arenæ?

℞. Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Non, *quia qui ſervitutem arenæ habet, non tantùm ex fundo alieno ad præcedentes uſus arenam fodere poteſt; ſed etiam ut inde vaſa fictilia venalia faciat. Cæpolla de ſervitutibus cap.* 10. *num.*4.

Quotuplices ſunt urbanorum prædiorum ſervitutes.

℞. Duplices, vel *affirmativæ*, vel *negativæ*; cum ruſticæ omnes ſint affirmativæ. *Cæpolla de ſerv. urb. præd. c.*26. *n.*1.

Quæ ſunt affirmativæ?

℞. 1. *Oneris ferendi*; quâ prædium vicini cogitur ſuſtinere, *pariete, vel columnâ*, onera domûs meæ, talemque parietem is, vel columnam reficere, vel collapſam novare ſuis ſumtibus. §. 1. *hic. l.*33. *ff. de ſerv. urb. præd.*

2. *Altiùs tollendi*, qua quis, volente vicino, pro ejuſdem commoditate cogitur altiùs ædificare: *puta ad ventos, aſpectumque ab ejuſdem ædibus arcendos.* §. *eod. & l.* 2. *l.* 17. §. 2. *ff. eod.*

3. *Tigni immittendi*, quâ licet domino ædium, quibus ſervitus debetur, tignum, *id eſt, trabes immittere* in parietem vicini, ut non minus in eo, quàm in prædii dominantis pariete quieſcat. §. *eod. l.*20. *ff. eod.*

4. *Projiciendi*, qua licet aliquid, *puta arceras*, protendere ſuper aream vicini, *id eſt, habere partes prominentes, unde in vicos nobis ſit aſpectus. l.* 1. 2. *ff. eod. Cæpolla. eod. c.*31. *Projectum enim dicitur id, quod ita protenditur, ut nuſquam quieſcat. l.*241. §. *inter. ff. de V. S.*

5. *Protegendi*; quâ licet tectum extendere ſuper aream vicini, ad proprias ædes à pluviæ injuriâ protegendas. *l.*2. *ff. eod. Cæpolla eod. cap.*31. *Nempe Projecta dicuntur partes tecti prominentes, quibus ſtillicidia arcentur à parietibus; ſuggrundæ vel ſuggrundia aliàs dicta.*

6. *Stillicidii avertendi*, quà licet aquam ex alto

cadentem à ſuo tecto, vel areâ averſam in tectum, vel aream vicini derivare. *Text. d.* §. 1. *hic l.1.ff.eod.* *Quæ ſervitus, etiam collapsâ domo, ex quâ cadit ſtillicidium, manet. l.20.* §.2. *ff. eod.*

7. *Fluminis*, quâ vicinus cogitur aquam pluvialem continuò ex fundo noſtro cum impetu fluentem, per canalem, vel alveum ſuum recipere. §. 1. *hic.l.2.ff.eod.*

8. *Cloacæ*, quâ licet ſordes in, aut per alterius ædes derivare. *l.7. De ſerv. l.1.§ 2. De cloac.*

9. *Luminum*; quâ vicinus lumina noſtra, quibus lumen cœli haurimus, excipere cogitur. *l. 4. ff. eod.*

10. *Proſpectus*, quâ quis habet jus, ut à vicino prædio, ad liberiorem & gratiorem proſpectum, claritatem cœli per feneſtram ſive ex ſuperiore, ſive ex inferiore loco proſpicere poſſit. *l.15.ff. eod.*

Quæ hic ſunt negativæ ſervitutes?

℞. 1. *Altius non tollendi*; quâ proprias ædes altius tollere, invito vicino, non licet. §. 1. *hic. l. altius C. de ſerv. & aqua.*

2. *Stillicidii non avertendi*; quâ prohibere poſſum, ne alteri liceat ſtillicidium ab area ſuâ in meam derivare. *l.17.* §.3. *ibi. gl. ff. eod.*

3. *Ne luminibus officiatur*; quâ prohibere poſſum, ne alter lumina mea, ſive ædificando, ſive aliâ ratione, vel auferat, vel minuat. *l. 15. ff. eod.*

4. *Ne proſpectui officiatur*; qua alteri proſpectum meum minùs liberum, aut gratum reddere non licet. *l.15.ff. eod.*

Quibus differunt ſervitutes prædiorum urbanorum à ruſticis!

℞. 1. Prædiorum genere; quæ ibi ſunt urbana, hîc ruſtica. 2. Vſu & forma ſervitutis; quod ruſticæ tantùm conſiſtunt in patiendo; urbanæ etiam in faciendo, vel non faciendo; puta ut vicinus ædes altius tollat. 3. Ruſticæ omnes ſui naturâ habent inter-

intermiſſionem; urbanæ uſum poſſeſſionemque continuam. *l.28. ff. eod.* 4. In ſervitutibus ruſticis utriuſque prædii vicinitas exigitur; in urbanis non æquè. *Vult. Iuriſp. lib.1. cap.63.*

Qui poſſunt imponere, vel acquirere ſervitutem realem?

℞. Nemo, niſi qui prædium habet. *§.3. hic. Vnde nec dominus communium ædium, nec ſocius communis fundi, nè quidem pro ſuâ parte; nec uſufructuarius, ſive imponere ſervitutem, ſive acquirere poſſunt; vaſallus prædio quidem ut ſervitus imponatur pati: ſed non in præjudicium domini poteſt. §.3. hic. l.1.§.1. ff. Com. præd. l.2. ff. de ſerv.*

Quibus modis conſtituuntur ſervitutes reales?

℞. Variis. 1. *Conventione* inter vivos; puta pacto, vel ſtipulatione, ſive lucrativâ, ſive oneroſa. *§. ult. hic. Per quam tamen potiùs cauſa acquirendi conſtituitur, quàm revera acquiritur ſervitus. Quod acquiſitio fiat per patientiam domini pro traditione accedentem.* L. ult. De ſervit. 2. *Teſtamento, ſeu codicillis,* itidem pro traditione accedente patientiâ. *§. eod.* 3. *Iudicio Prætoris in judiciis diviſoriis. l.23.§.3. ff.* Fam. erciſc. 4. *Longi temporis præſcriptione*, id eſt, decem annis inter præſentes; viginti, inter abſentes, cum poſſidentis bonâ fide, & adverſarii ſcientiâ; vel longiſſimi temporis, *id eſt, triginta, vel quadraginta annorum* præſcriptione, abſque ſcientia iſta, & bonâ fide. *Cæpolla de S. V. P. c.19. n.1. VVeſ. Par. de Serv. n.5. Inter ſervitutes tamen continuas; & diſcontinuas receptâ diſtinctione in foro, volunt has non præſcribi niſi immemoriali tempore. Cæpolla ibid. per totum. Qui & modis ſervitutis conſtituendæ prioribus addit Conſuetudinem.*

Quæ regulæ circa ſervitutum conſtitutionem obſervandæ?

℞. 1. Non poſſe aliquas conſtitui, niſi fundo ſint utiles *l.5. l.19. ff. Serv.* 2. Conceſſâ ipſa ſervitute intelligi

telligi tacitè conceſſa ea, ſine quibus uſus ejus eſſe non poteſt. *l.11 ff. Com. præd.* 3. Ipſo jure ſub conditione, vel ad certum tempus non conſtitui quidem, ſed ex die & ad certum diem promitti poſſe; tamen tempus & modum in ſervitute utendi adjici in conſtitutione poſſe. *l.4. ff. de Serv.*

Quæ regulæ conſtitutâ ſervitute utendi?

℞. 1. Quod ſervitute conſtitutâ ultra prædii dominantis utilitatem, vel neceſſitatem, uti nemo poteſt *l. 5. 24. 29. De ſerv. ruſt.* 2. Quòd id facere debet cum minimo prædii ſervientis damno. *l. 9. ff. De ſerv.* 3. Quòd alteri uſum iſtum concedere, vel ipſam ſervitutem graviorem reddere, *niſi quatenus convenerit*, nemo poteſt. *l.33. §. ult. ff. de Serv. ruſt. præd.*

Quomodo exſtinguitur ſervitus realis?

℞. Variè. 1. *Confuſione* prædii dominantis, & ſervientis; ſive in totum, ſive ex parte, pro confuſionis ratione. *l.1. ff. Quem. ſerv. amitt.* 2. *Remiſſione*, verbis, aut factis declaratâ. *arg. l.14. §.1. de Ser.* 3. *Non utendo* planè loco ſerviente, *l. pen. C. eod. vel ſaltem non jure ſervitutis*, longo tempore; id eſt, ſpatio integro decem vel viginti annorum, pro præſentiâ, vel abſentiâ ejus, cujus prædio ſervitus debetur; idque vel ſimpliciter ſervitutum ruſticarum ratione; ratione urbanarum, ſi libertatis acceſſerit uſucapio. *l.6. De ſerv. præd. urb.* 4. *Conditionis exiſtentiâ*, in ſervitute, in legato fundo ſub conditione conſtitutâ ab hærede. *l.8. ff. Quem. ſerv. am. l.11. §.1 eod. ff.* 5. *Conceſſione* actûs ſervituti contrarii: *Vltimò*, *Rei* ſervitutem debentis, *interitu*, puta loco viæ, impetu fluminis fortè amiſſo, *l.14. ff. d. t.* Variant tamen *Dd.*

TIT.

TIT. IV.
De Vſu-fructu.

Quod ſunt ſpecies ſervitutum perſonalium?

℞. Tres propoſuit Imperator nominatas; *uſumfructum, uſum, habitationem.* Quibus accedunt aliæ innominatæ, quoties quæ ſui naturâ ſunt reales, ita conſtituuntur, ut non rebus; ſed perſonis debeantur. *Vult. Iuriſp. lib* 1. *c.*63. *n.*10.

Quid eſt uſus-fructus?

℞. Eſt jus alienis rebus utendi-fruendi, ſalvâ earum ſubſtantiâ. *Princ. & l.*1. *ff. hic.*

Quid eſt uti-frui?

℞. Eſt omnia commoda percipere quæ occaſione dominii; pro rerum, ſive mobilium, ſive immobilium, ſive moventium ratione, dominus percipere poſſit, ſive naturalia ſint, ſive induſtrialia, ſive civilia. *l.*7. *&* 9. *ff. hic.*

Cur dicis utendi-fruendi re alienâ?

℞. Cum generatim propter naturam omnium ſervitutum, quæ (quod res ſua nemini ſervit) in rebus alienis (ut dictum) conſtituuntur; tum ut hic uſusfructus, qui eſt ſeparatus à proprietate, ab eo diſtinguatur uſufructu, qui, cum dominio conjunctus, ejuſdem pars dicitur. *l.*4. *ff. eod.*

Cur addis utendi-fruendi ſalvâ rerum ſubſtantia?

℞. Duplici id factum de cauſa judicari poteſt; Cum quia hic modus utendi fruendi, in hac ſervitute eſt, ut uſufructuarius re uſufructuariâ utatur, ut bonus paterfamiliâs, id eſt, ita ut eam non reddat deteriorem. *l.*1. *l.*65 *ff. hic.* Tum ut ſignificetur, quod uſusfructus tantummodò duret donec res eſt ſalva, & unà cum re extinguatur. *Princ. hic.*

In quibus rebus conſtituitur uſusfructus?

℞. Propriè in rebus quæ uſu non conſumuntur, ſive mobilibus, ſive immobilibus, ſive moventibus,

in

in aliis non niſi impropriè: & in utriuſque non niſi quatenus fruitioni ſunt accommodatæ. §.2. *hic.*

Quotuplex ergo eſt uſusfructus?

℞. Duplex; *verus*, qui conſtitutus eſt in iis rebus, quæ uſu non conſumuntur, ut in fundo, ædibus, jumentis, ſervis. *Et quaſi uſusfructus*, conſtitutus in talibus rebus, quæ vel revera uſu conſumuntur; ut vino, oleo; vel quaſi conſumuntur, ſeu quæ aſſidua permutatione, quia nobis pereunt, alienatâ proprietate, licèt per ſe durent, videntur exſtingui, ut nummi. §. 2. *hic. Bart. & gl. in l.1. §.14. verb. neceſſaria ff. ad SC.Treb.*

Quid juris circa res quæ nec uſu conſumuntur ſtatim, nec omnino permanent, ſed paulatim uſu tantummodo atteruntur, ut veſtimenta, &c?

℞. Vtrumque uſumfructum recipiunt; verum, & quaſi. Illum, ſi eædem res attritæ reſtitui debent; hunc, ſi aliæ ejuſdem generis, & bonitatis. §.2. *hic. l.15. §. Et ſi veſtimentorum. ff. hic. Pac. Epit. hic. theſ.* 17.

A quo uſusfructus conſtituitur?

℞. 1. *A lege*, ut patri in bonis adventitiis filii familias, *Infrà, Per quas perſon. nob. acquir.* Item in bonis emancipatorum liberorum pro dimidia parte. §. *quoque. eod. Tit.* Matri ad ſecunda vota tranſeunti in bonis à patre profectis, quæ habuit ex ſucceſſione filii prioris matrimonii. *Nov.22.c.46.§.2.2. Per judices*, lata in judicio diviſorio ſententia, qua uni fundus, detracto uſufructu; alteri uſusfructus, citra fundum adjudicatur. *l 6 § 1. hic.* 3. *Longi temporis præſcriptione*, ut in ſervitutibus realibus ſupra dictum. *l. ult. in fine C. de longi tempor. præſcript.* 4. *Ab ipſo domino*; idq; vel *contractibus inter vivos*, vel *ultimâ voluntate*, in vero; vel ultima voluntate tantùm, in quaſi uſufructu. *Tot. tit. De uſufr. earum rerum quæ uſu conſumuntur.*

In quibus bonis conſtituitur uſu-fructus?

℞. Vel

℟. Vel in omnibus bonis *l.29.ff.hic.* vel in bonorum parte. *l.43. eod.* & pro parte quidem vel diviſa, vel indiviſa (*licèt enim aliæ ſervitutes ſint individuæ, tamen uſusfructus eſt dividuus. l.5. De uſufr.*) 2. Purè, & ſub conditione; vel ex die. *l.4.ff.eod.*

Quomodo conſtitutum uſumfr. conſequitur uſufructuarius?

℟. Non, niſi intermedia cautione idonea, fidejuſſoriâ. *l.13. Princ.ff. hic.* Quâ in vero quidem, uſufructuarius cavet ſe re uſufructuaria uſurum boni viri arbitratu, & finito uſufructu eam reſtituturum. *Tot. tit. uſufr. quem. cav.* In quaſi uſufructu tantum de eadem re in genere, aut ejus æſtimatione reſtituenda. *§. 2. hic.*

An ejuſdem cautionis eadem eſt ratio?

℟. Non. Cautio enim accedens vero uſufructui omitti quidem poteſt; ſed ab hærede, non à teſtatore remiſſa: *l.1. Cod. hic & ibi gloſſ. & Dd.* Non in quaſi uſufructu. Cum in eo ſit de ſubſtantia, & per eam iſte uſusfructus conſtituatur, *§.2.hic.* Licèt eam non præſtet 1. Donatarius omnium bonorum reſervato uſufructu. *Dec. in l.28. De R.I.* 2. Fiſcus. *l.1. §.18.ff. Vt leg. nom. cav.* 3. Pater in bonis filiorum. *l.fin. § 4. vers. hoc. C. de bon. quæ lib.*

Quis eſt effectus conſtituti uſus-fructûs?

℟. 1. Perceptio omnium fructuum & emolumentorum ex re uſufructuaria, quæ, non niſi percepta ab ipſo uſufructuario, vel alio ejus nomine, uſufructuarii fiunt. l.14. 21. 27. *ff. hic.* 2. Vt uſufructuarius iſta commoda & fructus vendere, locare, donare, & oppignorare alteri poſſit. *§. 1. tit. ſeq.* 3. Quod pro commodis præſentib. onera etiam ſentit, & impenſas modicas; nec niſi magnas à domino fundi repetat; *l.7.§.2.l.27.§.3.ff. l.7.Cod. hic.* Vectigalia, tributa, licèt extra ordinem impoſita. *l.7. § 2. l.52.ff. hic.* Item onera realia antè impoſita, quamvis ex pacto remiſſa, ſuſtineat. *l.42. ff. de pactis. l.7. ibid.*

gloſſ.

gloſſ. De public. & vectig. 4. Servitutem rei uſufructuariæ imponere non poteſt, nec uſufructuarius omnino, nec dominus talem, quâ uſusfructus fiat deterior. *l.15. §.final. l.16 ff. hic.*

Quomodo finitur uſusfructus?

℞. 1. *Morte uſusfructuarii naturali.* Si civitati relictus, ſpatio 100. annorum, *quaſi longiſsimo vitæ humanæ termino l.56. ff. hic.* 2. *Morte civili* ejuſdem, ſeu maximâ, vel media capitis deminutione §. 3. *hic.* Non minimâ. 3. *Rei uſufructuariæ abuſu* tali, quo ejuſdem ſubſtantia corrumpatur. *l. 10. ff. quib. mod. uſusfr. amit.* 4. *Non utendo longo tempore*, id eſt, decennio, vel vicennio, re uſufructuaria. *§. eod & l. pen. C. hic.* 5. *Confuſione* proprietatis cum uſufructu; ſive proprietatem rei acquirat uſufructuarius, (quæ *conſolidatio* dicitur;) ſive uſumfructum proprietario cedat. *§. eod. hic.* 6. *Rei* totius, vel in aliam formam mutatione. *l.5 §.2. ff. hic.* Vel *interitu. §. eod.* 7. *Reſoluto uſumfructum conſtituentis jure. § eod. hic. vid. tot. tit. ff. quibus modis uſusfructus amitt.* Quaſi uſusfructus amittitur tantùm morte naturali, vel civili uſufructuarii. *l.9. ff. de uſufr. earum rerum quæ uſu conſum.*

Quis effectus finiti uſusfructûs?

℞. Si totus finitur, revertitur ad proprietatem, & acquirit dominus rei ſuæ plenum dominium. Pro parte finitus accreſcit ei cui uſusfructus conjunctim fuit legatus. *l.1. De uſufructu accreſcendo.*

TIT. V.

De uſu & habitatione.

Q*Vid eſt uſus?*

℞. Eſt jus alienis rebus utendi, non fruendi, ſalvâ iſtarum ſubſtantiâ. *§.1. hic. l.1. & 2. D. eod.*

In quibus convenit cum uſusfructu?

℞. 1. Quod iiſdem cum uſufructu modis, & conſti-

tuatur

tuatur & finiatur. *Princ. hic. l.* 1. *ff. eod. l.* 3. §. 3. *De uſufr.* 2. Vtraque ſit ſervitus perſonalis. 3. Quod tam uſus, quàm uſusfructus ſit utendi. 4. Vt fructuarius, ſic uſuarius de re rectè utenda & finito uſu reſtituenda cavet. *l.* 5. §. 1. *ff. uſufr. quem cav.* 5. Conſtituitur uſus in iiſdem rebus cum uſufructu, ſive uſu conſumantur, ſive non conſumantur. *l.* 5. §. *ult. l.* 10. *De uſufr. ear. rer. quæ uſu conſum.*

In quibus differt?

℞. Differentia formalis inter uſumfructum & uſum eſt, quod uſusfructus ſit jus utendi, & fruendi; uſus utendi tantùm; *& ſic uſus ſit quaſi pars uſusfructûs.* §. 1. *hic. Infr. tit. prox. Princ.* Ex qua hæ exſurgunt. 1. Quod uſufructuarius percipit omnes utilitates, & fructus, quæ ex re quocumque modo percipi poſſunt; uſuarius tantùm, quatenus ad uſum quotidianum, id eſt, familiæ ſuſtentationem, ut nec abundet, nec egeat, ſufficit. §. 1. *hic.* 2. Vſufructuarius poteſt commoditatem utendi & fruendi in alium transferre; uſuarius ipſe debet re ſerviente uti. §. *eod. & l.* 11. *ff. hic.* 3. Vſus eſt individuus, ita ut, ſi *ſufficit*, integer plurium eſſe poſſit: uſusfructus integer duorum eſſe non poteſt, diviſus poteſt, & ex parte conſtitui vel amitti. *l.* 5. *ff. de uſufructu, l.* 19. *ff. hic.* 4. Vſufructuarius fructus perceptos, licèt nondum conſumptos, tranſmittit ad hæredes, non uſuarius; ſed quod fructuum perceptorum, vel percipiendorum, uſu finito, reliquum eſt, ad dominum proprietatis redit, *arg.* §. 1. *hic. & l.* 12. *ff. eod. l.* 7. *l.* 9. *ff. de uſufr. Quia ipſe uti uſuarius debet.*

Quomodo Imperator has differentias illuſtrat in exemplis fundi, ædium, ſervorum, vel jumentorum, & pecorum, legato eorundem uſu?

℞. Differentiam usûs, & uſufructûs in fundo ita docet Imperator, ut qui fundi uſumfructum habet, fructus omnes vel ipſe percipere, vel perceptos, ſive percipiendi commoditatem, aut locare, aut vendere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

dere, aut gratis concedere alteri poſſit; uſuarius fructus, & quidem tantùm ad uſum quotidianum, ipſe modò percipere poſſit. §. 1. *hic. l. 11. ff. hic.* 2. Quòd fructuarius in fundo, *utpote quem colere debet*, liberè verſari poſſit; uſuarius hactenus, ut nec domino, nec operis ſit moleſtus *d. §. 1. & d. l. 11.* In ædibus ita, ut qui uſum ædium habet, ipſe tantùm cum familia eas poſſit, non cum aliis inhabitare, & vix hoſpitem recipere; tantùm abeſt, ut eas alteri locare poſſit, cum utrumque poſſit uſufructuarius. §. 2. *hic*. Qui ſervi & jumenti uſum habet, iis tantùm ad opera, vel miniſterium uti poteſt, non fœtus vel partus percipere; cum utrumque poſſit uſufructuarius. §. 3. *hic*. Qui pecorum vel ovium uſum habet, eorundem tantùm opera, *putà ad ſtercorandum agrum*, uti poteſt; non iis quæ ab illis proveniunt, & in fructu ſunt, lacte, agnis, lana, uti. §. *eod.*

An ſemper uſus à fructu diſtinguitur?

Reſp. Non ſemper. 1. Non in rebus, quæ uſu conſumuntur. *l. 3. §. ult. & l. 10. §. 5. De uſufr. ear. rer. quæ uſu conſ.* 2. Nec ſi aliter re uti non licet, niſi fructus percipiantur; ut in uſu ſilvæ ei qui in alia provincia eſt legato. *l. pen. pr. ff. h. t. Pac. epit. hic. Tum enim appellatione uſus intelligitur uſus fructus.*

Quid eſt habitatio?

Reſp. Eſt jus habitandi in ædibus alienis, vel per ſe vel per alium, ſalva rei ſubſtantia. *Text. §. 5. hic.*

Quid differt ab uſufructu, & uſu?

Reſp. Differt ab uſufructu, & uſu, quod neque capitis deminutione, neque non utendo amittatur? *Licèt id jure Codicis mutatum videatur. Vult. Iuriſp. cap. eod.*) Quibus modis uſusfructus amittitur, & uſus. *l. 10. §. 3. ff. de uſu & hab.* 2. Quod uſusfructus, & uſus in aliis rebus etiam ſpectatur, *per ſupra dicta*: in ſolis ædibus habitatio, *ut hic.* §. 5. Ab uſu, puta ædium, ſpeciatim differt; quod habitationem habens ædes alteri locare poſſit; quod non poteſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eſt earum tantùm uſum habens. §. *eod. & §. d. hic.*

De uſucapionibus, & longi temporis præſcriptionibus.

Habuimus modos acquirendi dominii jure gentium. Quotuplices ſunt modi, quibus res acquiruntur modis legitimis, & civili jure?

Reſp. Duplices: vel *quibus acquiruntur per ſingularitatem*; ut uſucapio, aliàs præſcriptio dicta, (*licet hanc proprie rebus immobilibus & incorporalibus ſpeciatim tribuant*) & donatio, item accreſcendi jus: Vel *per Vniverſitatem*, ut ſucceſſio.

Quid eſt uſucapio, ſeu præſcriptio?

Reſp. Eſt acquiſitio, ſeu adjectio dominii per continuationem poſſeſſionis, temporis lege definiti. *l.3. ff.h.t.*

Vnde dicta eſt uſucapio, & quæ ratio etymologiæ?

Reſp. Dicta eſt uſucapio ab uſu & capiendo. Quia ſolo uſu & poſſeſſione res capitur, ſeu acquiritur; ſeu quia uſucapione non ſtatim rei dominium, ſed ejuſdem prius poſſeſſionem, & per hanc dominium, lege eam adjiciente, acquirimus. *VVeſ. par. hic. Princ.*

Ex quo jure civili originem habet?

Reſp. Ex lege *12.* Tab. ne dominia manerent in incerto, boni publici cauſa, *ex negligentia dominorum in poſſeſſione rerum ſuarum tuenda, præſumente lege, ipſos earum dominium transferre voluiſſe. Princ. hic. l. ult. ff. pro ſuo l. 28. ff. de V. S.*

Qui poſſunt uſucapere?

Reſp. Quicunque poſſunt poſſidere. *Duar. hic. cap. 4.* Etiam filiusfamiliàs bona caſtrenſia, vel quaſi; *l. 4. §. 1. ff. hic.* pupillus tutore authore *d. l. 4. §. 2.* &c. *Quia ſine poſſeſſione uſucapio non procedit. l. 25. ff. hic. tantummodo præſcribitur quantum poſſidetur. c. cùm olim, & ibi Dd. Ext. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ res poſſunt uſucapi?

Reſp. Omnis generis, ſive corporales, eæque mobiles & immobiles. *Princ. hic.* Sive incorporales, id eſt, jura, puta ſervitutes. *l.2. l.pen. C.de ſerv. l.16 §. 1.C.de uſufr.* Nomina, actiones, *l.45. De adminiſt. Tut. Guid. Pap.deciſ.99.* Quamvis, ut dictum, res immobiles, & incorporales ſpeciatim dicantur præſcribi.

An promiſcuè res omnes poſſunt uſucapi?

℞ Non; ſed quædam prohibentur uſucapi, ut 1. Res dominio, & commercio noſtro exemtæ, ut liber homo, res ſacra, religioſa *§.1.& l.9.ff.hic.* 2. Res ſive lege, ſive teſtamentis hominum alienari prohibitæ, e.gr. fundus dotalis, *l.4.16. De fundo dotal.* Res immobiles pupilli. *l.48. De acq. rer. dom* Fidei commiſſariæ. *l.ult.§.ſin autem.Com. de leg.* 3. Res vitioſæ, ut ſervus fugitivus, aut aliæ res, furto, vel vi poſſeſſæ. *§.2. Niſi vitium ſit purgatum, id eſt, res in poteſtatem domini ſit reverſa.* 4. Res Fiſci, id eſt, fiſco acquiſitæ. *Niſi antequam fiſco ſint nunciatæ, bonæ fidei emtori ſint traditæ. §.4. hic.* Denique res Eccleſiæ. *l.antepenult.C.de SS. Eccleſ.*

Quæ requiruntur ad perficiendam uſucapionem?

℞. Duo. 1. Poſſeſſio, & quidem juſta, ſeu civilis. *l.25.ff.hoc tit.* 2. Tempus legibus definitum. *Princ.hic.*

Cur dicis poſſeſſio juſta, ſeu civilis?

℞. Quia ad uſucapionem, & præſcriptionem, non tantùm requiritur rei vacantis apprehenſio, ſeu mera naturalis poſſeſſio; ſed talis, quæ animo domini habetur, *c. ſine poſſeſſione. de reg.jur.in.6.* Item *juſtus titulus*, ſeu cauſa poſſidendi ad transferendum dominium idonea; ſive generalis, qui pro ſuo dicitur: ſive ſpecialis, ut emptio, donatio, ſucceſſio, aliæque enumeratæ. *toto tit. ff. de uſucap. & ſequentibus.* 2. *Bona fides*, id eſt, ut rem quis ſit conſecutus ab eo quem putabat habere poteſtatem alienandi. *Princ. hic.* 3. *Traditio* domini, vel poſſeſſoris voluntate facta. *Princ.hic.& l.2.C. de præſc.long temp.*

An

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An ſemper requiritur juſta cauſa, ſeu titulus?

Reſp. Omnino; adeò quidem ut opinatus, ſeu falſus titulus, (*ut ſi quis falsò putet ſe emiſſe quod non emit*) uſucapionem non pariat. §. 6. *hic.* Niſi erroris juſta ſit cauſa. *Vtpote quo caſu uſucapitur pro ſuo. l. 11. ff. pro emtore.*

Quatenus requiritur bona fides?

Reſp. *Iure* quidem *civili* in initio tantùm. *Adeò ut hæredi, ſeu ſucceſſori mala fides autoris, quo minus uſucapere poſſit, noceat; ipſi bonâ fide poſſidenti, ſuperveniens mala fides non noceat. l. 2. & penult. ff. eod. Iure canonico* verò ſemper adeſſe debet bona fides. *cap. poſſeſſor. de Reg. Iuris in 6.*

Quale eſt tempus legibus definitum?

Reſp. Aliud tempus fuit definitum jure veteri, aliud eſt novo. *Iure* enim *XII. Tab.* ad rei mobilis præſcriptionem annus ubique unus; ad immobilis, in ſolo quidem Italico, biennium requirebatur. *Iure novo Iuſtiniani*, in rei mobilis uſucapione triennium, in rei immobilis, inter præſentes, id eſt, in eadem provinciâ habitantes, decennium; (*quod dicitur longum tempus,*) inter abſentes, vicennium, & quidem in toto Imperio Romano requiritur. Quo temporis ſpatio præſcribuntur actiones reales, & criminales ferè omnes, *Sch. hic. de præſcr. ſpeciebus n.* 44. Item publicæ accuſationes. *l. 1. 2. C. ad l. Corn. de falſis.*

An non ſunt plures præſcriptionum ſpecies?

R. Noviſſimo jure etiam eſt præſcriptio triginta annorum. Quomodo præſcribuntur res immobiles ſine titulo, & actiones perſonales. *l. 3. 4. 7. C. de præſc. 30. annor.* Quadraginta annorum; ſic præſcribuntur res ſpirituales, Eccleſiæ, & aliæ. Centum annorum, quâ præſcribuntur res Romanæ Eccleſiæ. *Auth. Quæ actiones. C. de SS. Eccleſ.* Quibus accedit præſcriptio annalis; quæ hodie eſt injuriarum verbalium, *l. 5. C. de injuriis.* Quadriennii, qua privatus præſcribit contra fiſcum. *§. ult. hic.*

 Quomodo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quomodo ſit temporis lege definiti computatio?

Reſp. Non à momento, ad momentum, ſeu ab horâ ad horam; ſed à die ad diem; ita ut totus poſtremus dies pro momento, computetur. *l. in uſucapionibus, 6.ff.hic.l.15.ff.de diverſ.temp.præſcr. &c.*

Qualis requiritur hujus temporis continuatio?

Reſp. Non præcisè talis, ut ſemper & continuò res ejuſdemque poſſeſſio maneat penes unum; ſed ſufficit ſi poſſeſſio ab uno ad alterum legitimè continuetur. §.7 *hic.*

An in quolibet ſucceſſore eodem modo ſit continuatio?

℞. Non. Diverſum quippe jus eſt in ſucceſſore titulo univerſali, *puta inter defunctum, & heredem*; & inter ſucceſſorem titulo ſingulari, *puta emtorem, & venditorem.* Quod in ſucceſſore univerſali ſufficiat bona fides ipſius defuncti, ſi ipſe hæres ſit in mala fide: in ſucceſſore ſingulari tam authoris, quàm ſucceſſoris, id eſt, tam emtoris, quàm venditoris bona fides requiratur. §.7. *hic.l.13.§.1. & §. ſed & quis.ff. de acq.poſſ.*

Quomodo probatur temporis continuatio?

Reſp. Cenſetur probata, ſi modò extremorum temporum, id eſt, initii, & finis; ſeu præſentis temporis poſſeſſio probetur. *Gl. in cap. cum Ecclеſ. x. de cauſ. prop. & pol.*

Quis eſt uſucapionis effectus?

Reſp. Varius. 1. Dominii adjectio, ſeu acquiſitio talis, ut exceptione dominii; non modò adverſus agentes uſucapiens muniatur; ſed etiam ipſam rem ab antiquo domino vindicare poſſit. *l.traditionibus.Cod. de pactis. l. ſi quis emtionis. C.de præſc.30. annorum.* 2 Inducit juſtum titulum. 3. Tollit quamvis obligationem &c. *Vid.VVeſ.par.hic.*

Quid repugnat uſucapioni?

Reſp. 1. *Interruptio*, quâ tempus continuandæ poſſeſſionis interrumpitur. *l.10. Cod.de acq. poſſ. Vtpote quâ inchoata uſucapio adnihilum reducitur, & pri-*

ore

pre nihil commodante, de novo inchoanda eſt. 2. In integrum reſtitutio, quâ uſucapio planè è medio tollitur, ac ſi non fuiſſet. tot. tit. C. ſi adverſus uſucapionem, &c.

Quotuplex eſt interruptio?

℞. Duplex. 1. *Naturalis*; quâ naturali aliquo facto, puta vi fluminis, vel maris; vel hominis ipſius, h.e. cum res mobilis aufertur, vel immobilis occupatur, alicui poſſeſſio interrumpitur. *l. naturaliter. 5. ff. hic.* vel res ab eo, qui eam nomine noſtro poſſidet alienatur. *l. 33. §. 4. ff. eod.* 2. *Civilis*; quæ fit per citationem, vel aliam extrajudicialem denunciationem teſtatò factam. *l. 2. C. de annal. except.* Magis quidem per litis conteſtationem. *l. 10. C. de acq. poſſ. Iure pontificio* ſpeciatim malâ fide ſuperveniente, *cap. ult. de præſcript. Vtpote quo jure bona fides, & in omni quidem Præſcriptionis genere, ut ſemper adſit, requiritur. c. poſſeſſor. de reg. jur. in 6. & ibi Dynus, cùm jure civili ſufficiat eam ab initio adfuiſſe l. 2. pr. l. pen. ff. pro emtore.*

Tit. VII.

De Donationibus.

D*Onatio quomodo eſt modus acquirendi dominii jure civili?*

Reſp. Donatio, licèt juris ſit gentium, & ad contractus potiùs referenda videatur, tanquam modus acquirendæ rei, non corporalis, ſed incorporalis, ſeu obligationis, *arg. Infra de oblig. l. 3. §. 1. ff. eod.* ac inter cauſas uſucapionis referatur: *tit. pro donat. ff.* modus tamen acquirendi dominii jure civili hîc conſtituitur, quatenus, ſecundùm ejuſdem juris informationem, olim non niſi emancipatione, ſeu ſtipulatione, & traditione perficiebatur; licet hodie jure novo, *ut ſtatim dicetur*, aliud obtineat. *Vult. in Inſt. hic latè.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid eſt donatio in genere?

Reſp. Liberalitas, quæ, nullo jure cogente, ex ſolâ animi benignitate alteri conceditur. *l.* 1. *&* 29. *ff. hic.*

Quotuplex eſt?

Reſp. Eſt vel *propria*; quæ eſt ſimplex, & pura, nullam habens cauſam, modum, vel conditionem adjunctam; eâque fit mente, ut donator nullo caſu rem donatam ad ſe velit reverti. *d. l.* 1. *&* 29. Vel *impropria*, quæ fit ob cauſam, ſub modo, aut conditione, cum liberalitate conjunctis; & propriè *munus* dicitur. *Godæus in legem* 194. *ff. de V. S.*

Quid eſt donatio ob cauſam, & ſub modo?

Reſp. *Ob cauſam* donatio eſt, quæ fit ob cauſam impulſivam; cum ideò datur quod aliquid factum vel futurum ſit, quo movetur donator ut donet. *Sub modo*, donatio eſt, cum datur, ut aliquid fiat, vel ſaltem ut fiat cum modo & lege certâ. *l.* 1. *§.* 1. *ff. h. t.* Modus enim pro cauſa finali habetur. *l.* 17. *§.* 4 *ff. de condit. & demonſtrat.*

Quæ eſt conditionalis donatio?

℞. Cum aliquid ita donatur, ut demum fiat accipientis, cum aliquid fuerit ſecutum; vel ſi non ſequatur, ad priorem dominum redeat.

Quid differunt donatio propria, & impropria?

℞. 1. Quòd propria donatio extra caſus & modos lege expreſſos, ne quidem imperiali reſcripto poſſit reſcindi. *l.* 5. *C. de revoc. donat.* impropria, & ob cauſam quidem, eâ non ſecutâ poſſit retractari; vel ſub conditione facta, eâ non impletâ, *l.* 2. 6. *&* 8. *C. de cond. ob cauſ.* 2. Quòd propria, ut rata ſit, modum excedens egeat inſinuatione. *§.* 2. *hic.* Impropria eâ non egeat. *Nov.* 87. *l. pen. C. hic. l. fin. C. de don. cauſ. mort. ibi, DD.*

Qui poſſunt ſimpliciter donare?

Reſp. Omnes qui non prohibentur.

Qui prohibentur?

Reſp. Probibentur 1. *Naturâ*, infantes, & deliri ſenes,

nes, tanquam intellectu carentes. *Ariſt. 4. Eth. cap. 2.* 2. *Caſu*; furioſi, mente capti; *quia in his animus deeſt. l. 23. §. 1. ff. de donat.* 3. *Lege*, qui alienarum rerum habent adminiſtrationem; ut tutor, curator, adminiſtrator civitatis, procurator: *l. 6. C. de adminiſt. tut. coll. cum l. 7. ff. h. t. Niſi tutor ſit Principis Alex. Iaſon. Curt. in l. 22. C. de pactis. Vel procurator ſpeciale habeat mandatum. l. 9. §. pen. ff. hic.* Item qui delinquendi, & fraudandi habent propoſitum. *l. 14. §. pen. ff. qui & à quib. man.* Item qui non habent liberam rerum propriarum adminiſtrationem. *arg. l. 7 pr. ff. hic.* Pupilli, minores, prodigi, uxor res dotales, ne conſentiente quidem marito. *arg. l. 7. pr. h. t. tot. tit. D. & C. de fund. dot. Moz. de perſon. inter quas cadit donatio n. 2. & ſeqq.* Item qui ſunt alieni juris, ut ſervi, filiusfamiliâs. *l. 28. §. ſi filius, aut ſervus ff. de pact. l. 1. princ. ff. h. tit. Iul. Clar. §. donat. qu. 6.* Poteſt tamen filiusfamiliâs donare juſtâ ratione motus, vel in dignitate conſtitutus & de peculio caſtrenſi, vel quaſi. *d. l. 7. §. 1. Moz. & Clar. dict. locis.*

Quæ res poſſunt donari?

℞. Res omnes, tam corporales, quàm incorporales, ſed donantis propriæ. *l. 9. & 35. ff. hic.* etiam omnia bona. *l. 35. §. 4. & 5. C. hic.* Ita tamen ut donator ſibi libertatem teſtandi non auferat; *id eſt, aliquo, de quo teſtetur, reſervato. Dd. communiter.* Non res ſacræ, religioſæ, alienæ: *l. 83. § 5. de V. O. §. nullius. ſup. de rer. diviſ.* non feudum, vel emphyteuſis; niſi conſentiente domino *c. un. § donare. Qual. olim pot. feud. alien. l. 3. C. de jure Emph.*

Quibus poteſt donari?

℞. Culibet: amicis, extraneis, abſentibus, etiam ignotis, *l. 5. ff. hic.* niſi iis donari prohibeatur. *arg. l. 43. §. 1. De procurat.*

Quibus prohibetur propriè donari?

℞. 1. *Naturâ*; infantibus emancipatis. *l. 5. ff. de R. I.* 2. *Caſu*; furioſis, qui infantibus comparantur.

Quod acceptare donationem per ſe non poſſint. *Acceptare tamen illorum quidem nomine à tutoribus, ve[l] ſervo idoneo; & horum nomine à Curatoribus donati[o] poteſt. l.26. C. hic. tit. ff. & C. de adm. tut.* 3. *Lege*, u[t] conjux conjugi, ſtante matrimonio. *t.t. ff. & C. de donat. inter vir. & uxor.* Pater filiofamiliâs & filius patrifamiliàs, *l.17. l.11. hic.* Miles, ſive togatæ, ſive armatæ militiæ focariæ, ſeu concubinæ ſuæ. *l.2. C. de donat. inter vir. & uxor. l. advoc. C. diverſ. judic.*

An nulla donatio inter conjuges valet?

℞. Valet 1. Impropria, puta remuneratoria, reciproca, mortis cauſa *l.7. §.2. l.9. §. fin. ff de don. int. vir. & uxor.* Licet de reciproca quidam diſſentiant, & de remuneratoriâ. 2. Etiam propriâ, ſi donantem non reddit pauperiorem, nec acceptantem locupletiorem. *arg l.7. §.1 ff. eod.* vel detur ad ædium exuſtarum refectionem. *l.14. ibid* vel ſub ipſo divortii tempore. *l.11. §. ult. & l. ſeq. ibid.* Denique, morte donantis. *l.24. C. de don. inter vir. & ux.* vel juramento confirmetur, *Dd. communiter.*

An nulla valet donatio inter patrem & filium?

℞. Omnino. 1. Facta emancipato. *l.31. §. pater. ff. hic.* 2. Impropria, id eſt, remuneratoria. *Communis opinio.* 3. Etiam propria, morte, juramento, firmata. *l.17. C. hic. & Dd. communiter.*

Quibus modis perficitur ſimplex donatio?

℞. Perficitur donatio hodie ſolo conſenſu; id eſt, ſimulac donator animum donandi declaraverit, & donatarii acceptatio acceſſerit; etiam ſcripturâ deficiente, *§.2. hic l.2. ff. eod. Contrà quam olim. Tum enim non perficiebatur, niſi interpoſita ſtipulatione, aut præcedente traditione, pro quo hodie, ex iſto conſenſu ad traditionem condictione ex lege, & (ſi ſtipulatio interceſſerit) actione ex ſtipulatu, modo, ut (dictum,) acceſſerit donatarii acceptatio, cogetur. l.35. §. Sed ſiquidem. C. hic. gl. in §. 38. verb. convincatur. de action.*

Nunquamne ſcriptura præcisè hîc requiritur?

℞. Omni-

℞. Omninò, ſi quidem ſumma donata excedat quingentos ſolidos, id eſt, aureos; *utpote quo caſu requiritur inſinuatio: ſive judicialis, ſive extrajudicialis apud judicem competentem, ut in acta publica ad pleniorem fidem redigatur. l. pen. §. 3. C. eod. Sine qua inſinuatione ultra iſtam ſummam donatio non valet. l. 34. C. eod. Niſi aut à Principe ſit facta, aut in eum collata; l. d. 34. aut in milites à magiſtro militũ. l. 36. §. 1. C. eod. aut pro redimendis captivis. d. leg. 36. pr. aut pro refectione ædium. l. ſiquis §. candemque. C. eod. aut juramento firmata, aut impropria ſit donatio. Dd. communiter.*

Quis eſt effectus inſinuationis?

℞. Quod donatio excedens plenam habet fidem, & ad integram ſummum valet, etiam in bonis extra territorium ſitis in quo facta eſt inſinuatio. *Gayl. 2. obſ. 23 n. 5.*

Quis eſt effectus ipſius donationis?

℞. Effectus donationis perfectæ & ſimplicis quidem eſt, 1. traditionis neceſſitas. Per quam, ſi res donatoris eſt propria, dominii tranſlatio; ſi aliena, uſu-capiendi conditio transferatur. *l. 13. & 25. ff. hic.* 2. Vt repeti res donatæ nequeant. *l. 14. eod.* utpote datæ ne nullo caſu revocari poſſint. 3. Actio ex lege, ſi ſolus conſenſus interceſſit; vel ex ſtipulatu, ſi interceſſerit ſtipulatio, re non traditâ, ut tradatur. *l. ſi quis argentum. §. final. C. hic.*

An nullo caſu revocari donatio poteſt?

℞. Non, niſi propter cauſas lege expreſſas. Puta à *donatore ſolo*, propter enormẽ donatarii ingratitudinem: in cauſis legibus etiam ſpeciatim expreſſis. *l. 1. 7. 9. &* 10. *C. de revoc. don.* 2. *A donatore & liberis, ejus heredibus*, per eorundem ſupervenientiam: *ex tacita puta donationis conditione, niſi liberi ſuperveniant. Goth. ad. d l. 9. arg. l. 3. C. de don. quæ ſub modo.* 3. *Ab heredibus ſolis, legitimâ per donationem defraudatis*, ſpeciatim revocatur talis donatio per querelam, titulo inofficioſæ, quâ res donata, ſaltem ad legitimam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

uſque, revocatur. *Dd. in l.1.C.de revoc.donat.Item l.1, C. de inofficioſ.donat.*

Quot ſunt ſpecies impropriæ donationis?

R. Hujus donationis, (*de qua ſpecialius hic agit Imperator:*) duæ ſunt ſpecies: Eſt enim vel mortis cauſa; vel non mortis causâ, ſeu inter vivos. *Princ.hic.*

DE DONATIONE MORTIS CAUSA.

Quæ eſt donatio mortis causâ?

℞. *Mortis cauſa donatio* eſt, non ea quæ præcisè fit à moriente; ſed quæ, quamvis à ſano, fit propter mortis ſuſpicionem, ita ut ob eam ſe donare exprimat. §.1.*hic.*

Quot ejus conſtituuntur ſpecies?

℞. Tres; 1. Quæ non metu imminentis mortis; ſed extra periculum, ſolâ mortis fit cogitatione, non ſtatim, ſed poſt mortem modò effectum habitura. 2. Quæ eâdem fit conditione à conſtituto in periculo mortis. 3. Quæ ita fit metu mortis & periculi, ut res donata ſtatim quidem fiat accipientis; ſed poſt evitatum periculum repetenda. §. 1. *hic.*

Quot modis ergo fit hæc donatio?

℞. Vel ut incipiat à traditione, vel ut incipiat à ſtipulatione, nudove pacto; idque in ſcriptis, aut ſine ſcriptura. *d. l. ſi quis argentum. §. fin. l.2.C.de donat. cauſ. mort.l.fin. C. de donat.*

Quæ requiruntur ad donationem in causâ mortis?

Reſp. 1. Expreſſa propriæ mortis, vel periculi mentio; citra quam propria donatio, & ſimplex præſumitur. *l.*31.*&* 38.*l.*42.§.1. *De mort.cauſ.don. ubi. gl. & Barth.* 2. Præſentia donantis, & donatarii; *ob acceptationem etiam hic requiſitam. l.*38. *eod.* 3. Quinque teſtium præſentia; *ut in omni ultima voluntate.l.fin. C. eod.* Non inſinuatio; etſi ſummam quingentorum aureorum excedat, *d. l. fin.*

Quis donare cauſa mortis poteſt?

Reſp. Omnes qui teſtamentum facere poteſt, licèt id

id non faciat. *l.25.ff.eod. Quin & ab inteſtato donatio fieri poteſt. Goth. ad d. l.25. Vnde filiusfamiliâs, licèt teſtamentum facere, quamvis conſentiente patre, non poßit; l.19. ff. Qui teſt. fac. poſſ. ejus tamen conſenſu donare mortis causâ poteſt. d.l.25.§.1.*

Quibus poteſt causâ mortis donari?

℞. Iiſdem, & quidem ſolis qui legata accipere poſſunt (*Vt quibus in plериſque hæc donatio comparatur.*) *§.1.hic. & l.9.& 35.ff. eod.* Qui an capaces ſint, non donationis, ſed mortis tempus inſpicitur. *l.22 ff.eod.*

In quibus conveniunt legata cum hac donatione?

℞.1. Quod iiſdem, (ut dictum) legatur, quibus morte donatur. *d.l.9.* 2. Vtrobique idem teſtium numerus requiritur. *l.fin.C.eod.* 3. Per pœnitentiam revocatio locum habet. §.1.l.17. *C.de legat.* 4. Quod, ut legata, ſic donatio hæc per Falcidiam minuitur. *l.27.ff. de don. mortis cauſa l.18. in fin. C.ad l. Fal.* 5. Quod donatario ante donatorem moriente irritatur; *planè ut legatum legatario moriente ante Teſtatorem.§.1.hic.*

Quid differt à legatis?

℞.1. Quod legari abſenti; donari causâ mortis, non niſi præſenti poteſt. *Niſi id fiat per procuratorem l.38. ff.hic.* 2. Quod filiusfamiliâs causâ mortis donare; non legare poteſt *l.25.§.1.ff.hic.* 3. Quod legatum ab herede præſtatur; donatio à donantis traditione incipit. *§.1.infr.de leg.l.19. ff. de reb.cred.* 4. Si legatur in annos ſingulos, plura ſunt legata; ſi ita donatur mortis cauſa, una tantum donatio eſt. *l.35.§.ult.ff.eod. Quamvis obſtare videatur lex 34. Cod. de donat.*

Quæ donari cauſa mortis poſſunt?

℞. Eadem quæ purè, & ſimpliciter inter vivos donari poſſunt (cum quod inter vivos licet, id multò magis liceat in ultimâ voluntate. *Supra de lege Fuſia Caninia toll.* Etiam omnia bona præſentia, & futura: non tamen hereditas tanquam hereditas, id eſt, titulo hereditario. *Quia pactis hereditas non datur. l. hereditas. C.de pactis conventis.*

Quis eſt effectus hujus donationis?

℞. 1. Vt morte inſecuta rata ſit, *quaſi impletâ ejuſdem conditione*; ob non ſecutam mortem donatoris; ſive ob donatarii mortem ante donatoris ſecutam, reſolvatur, *gl. in l. 4. §. 1. verb. ſpopondiſſet. De dol. mal. except. l. 22. ff. hic.* Ita, ut ad res ex donatione traditas repetendas *Rei vindicatio directa*; ſi dominum translatum, *Vtilis*, ſi eâ lege, ut reddetur donatum: ex pœnitentia, *condictio*, detur. *l. 22. l. 30. ff. eod. §. 4. hic.* 2. Quod revocari pœnitentiâ à donatore, non minus quam legatum poſſit, vel alia quævis ultima voluntas. *Vtpote cui, quoad effectum quidem, potius quàm contractui ſimilis eſt, & per clauſulam de non revocando adjectam, in donationem inter vivos tranſit. l. 27. ff. hoc. tit.*

DE DONATIONE INTER VIVOS.

Quotuplex eſt donatio inter vivos?

℞. Iſtius donationis plures ſunt ſpecies, pro conditionum, vel cauſarum, ſub quibus fiunt, ratione: Præcipuæ ſunt, remuneratoria, & quæ fiunt nuptiarum causâ, *Clar. §. donatio. quæſt. 2.*

Quæ eſt remuneratoria?

℞. Remuneratoria (*ad quam Reciproca refertur*) eſt donatio, qua aliquid (animo remunerandi acceptum beneficium, vel præcedentem donatione mutua compenſandi) in alium confertur. *Obrecht. de donat. propter nuptias, th. 135.*

Qui poſſunt remunerationis causâ donare?

℞. Omnes qui aliàs poſſunt donare ſimpliciter, & in quos beneficium conferri poteſt. *Eſt enim ad ἀντίδωρα obligatio naturalis. l. pen. §. 1 ff. de donat.*

Quæ requiruntur in remuneratoria donatione?

℞. Plura. 1. Beneficium, quod compenſetur remuneratione. 2. Vt remunerandi cauſa, aliquid in alium, ſive tradendo, ſive promittendo conferatur. 3. Vt res donata accipiatur. 4. Vt in donatore

adſit

adſit remunerandi animus. 5. Vt remuneratio fiat pro menſura accepti beneficii. *Quod aliàs id quod excedit, in ſimplicem donationem tranſeat; niſi vel nobilis, vel dives ſit qui hoc modo donat. Ext. de donat. nobil. Tiracq. in l. 8. n. 73. C. de revoc. donat.* 6. Ut beneficium, quod remuneratione compenſatur, nominatim exprimatur. *Obrecht. eod. th. 166. & ſeqq.*

Quis eſt hujus donationis effectus?

℞. In pleriſque idem qui in donatione ſimplice inter vivos: nempe 1. quod data repeti non poſſint. 2. & tradi debeant. 3. tradita dominium transferant, vel uſucapiendi conditionem: 4. revocari poſſit per ingratitudinem, & ſupervenientiam liberorum, *§. 2. hic, Obrecht. eod. th. 203. & ſeqq.* Differt tamen ab ea, quod remunerator de evictione teneatur, non ſimplex donator. *l. 132. ff. de verb. obligationibus.*

Quotuplex eſt donatio quæ fit nuptiarum causâ?

℞. Triplex; ſponſalitia munera; arrhæ ſponſalitiæ; dos & donatio propter nuptias; cujus pars dotalitium, *Obrecht. de don. non mortis cauſa. th. 5.*

Quid ſunt ſponſalitia munera?

℞. Sunt munera quæ ſponſus, ſocer, aut ſocrus, ſponſæ, aut ſocero; vel contra ſponſa ſponſo, dat matrimonii contemplatione; vel etiam mera liberalitate. *Obrecht. eod. th. 6. ſec. Rubr. C. de don. ante Nupt.*

Quis eſt iſtius donationis effectus?

℞. Effectus talis donationis eſt, ut ſiquidem ſit facta mera liberalitate, ſive ſecutæ ſint nuptiæ, ſive non, mortuo donatario reddantur: matrimonii futuri contemplatione data reddantur donatori, ſi oſculum non intervenerit; ſecus non reddantur data ſponſæ à ſponſo: data ſponſo à ſponſa, ex parte dimidia, *l. ſi à ſponſo. C. de donat. ante nupt. Hodie moribus noſtris ſponſalitia quidem munera dantur, & accipiuntur; ſed ſive ſponſus, ſive ſponſa moriatur, nulla datur ſuperſtiti condictio, licèt oſculum intervenerit; ſed morte donatio confirmatur. Obrecht. eod. latè.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ ſunt arrhæ ſponſalitiæ?

Reſp. Quæ dantur in argumentum, & confirmationem contractorum ſponſaliorum.

Quid differunt à ſponſalitia largitate?

Reſp. Tribus modis. 1. Quod arrhæ dantur à ſponſo ſponſæ; non contra: ſponſalitia munera utrimque. 2. Non ſecutis nuptiis culpâ ſponſi, is arrhas amittebat: ſi culpâ ſponſæ eſſet; ipſa duplicatas eas reddebat; cum ſponſalitia munera tantùm in ſimplum redderentur. *l.15. C. de ſponſ. & arrhis.* 3. Secutis nuptiis, ſponſalitia munera nullo caſu ſponſo reddebantur. *l.11. C. de donat. ant. nupt.*

DE IURE DOTIUM,

Et donatione propter nuptias.

Quid eſt dos?

Reſp. Variè à variis definitur. Nobis eſt, jus in re, quod marito à muliere, vel ab alio pro eo, conſtituitur, ad ſuſtinenda matrimonii onera, *l.3. l.71. ff. de Iure dotium.*

Quis eam conſtituit?

Reſp. Vel mulier ipſa, ſi eſt ſui juris; vel alius pro ea, ſive ipſa ſit ſui, ſive alieni juris, iſque ſit vel pater, vel parens paternus. id eſt, avus; ſive extraneus. *Vult. Iuriſp. lib.1. cap.20.*

Quotuplex itaque eſt dos?

Reſp. Dividitur in *profectitiam*, & *adventitiam*, *l.5. pr. & §.12. ff. hic. l.un. §. Et ut plenius. C. de rei. vx. act.*

Quæ eſt profectitia?

Reſp. Quæ à patre mulieri conſtituitur: ab avo, aut proavo paterno; *ſive pater ipſe eam dederit, ſive alius ejus nomine & juſſu. Modò pater dederit eam, tanquam pater, vel avus tanquam avus; non ſi dederit tanquam debitor, vel tanquam alterius qui dotem promiſit fidejuſſor. l.5. §.1. 67.11. de Iur. dot.*

Quæ eſt adventitia dos?

℞. Quæ

℞. Quæ ab alio quàm à patre, avo, aut proavo paterno conſtituitur; puta, à matre, avo materno, fratre, vel ſorore, de bonis ipſorum, & facto; vel à tutore; aut curatore mulieris, & quidem de ipſius filiæ bonis, vel facto: *Atque ita quæ ab extraneis conſtituitur*, dos adventitia *dicitur. l. un. §.13. l.6. C.hoc.tit.*

Quomodo utraque dos ſubdividitur?

℞. In *receptitiam*; quando conſtituens de ea, ſoluto matrimonio recipienda, eſt ſtipulatus; & *non receptitiam*: in qua talis ſtipulatio non interceſſit. *Vlp. Fragm.tit.de dot.* 2. In *veram* dotem; quæ vero accedit matrimonio; & *putativam*; quæ accedit matrimonio illegitimo; quanquam veræ dotis habeat privilegia, *l.22. §.13. ff. ſol.matr.* Adde *nullam*; quæ nuptiis nullis accedit. §.12. *ſupra de Nupt. Vult. Inſt. ad d.§.n.8.*

Qui poſſunt dotem conſtituere?

℞. Dotem conſtituere quivis poteſt, cujuſcunque ſit ſexûs & conditionis, etiam minor: modò eam conſtituat modicè: & quidem ita, ut dotem promittendo omnes obligentur; etiam interpoſitus fidejuſſor. *l.41. De jure dotium.*

An omnes eodem jure conſtituunt dotem?

℞. Non: ſed alii eam ante promiſſionem tenentur conſtituere; alii promittunt liberè, & non obligantur, niſi ex ſua promiſſione.

Qui tenentur conſtituere dotem?

℞. Tenentur dotem conſtituere, & cogi poſſunt pater naturalis, & legitimus, filiam, habens in poteſtate. *l.9. De R.N. l.51. l.5. §.4. De vir.dot. l.6. De collat. Niſi ipſa ſit hæretica, turpiter vivens; aut inſcio patre minor, viginti quinque annis nubat; l.19. §. 1. C. de hæret. Nov.* 115. *c.3. §.11. & 14. l.19. C. de inoff. teſt. naturalis ſit, aut ex damnato coitu nata, Nov.* 89. *c.12. l. 41. §.11. De legat. 3. aut ipſe pater, avus, aut proavus inopes ſint. arg. l.14. l.25. §.1. ff. Quæ in fraud. cred.* Adoptivus pater an teneatur filiam adoptivam

dotare, ambigitur à Dd. *Obrecht. diſp. de patr. mul. th.98.* 2. Item tutores,& curatores, pro modo facultatum ipſarum puellarum, & matrimonium dotare tenentur; *ſi habeant modò unde dotentur. l.* 60. *ff. de jure dot.*

Qui conſtituunt dotem liberè?

℞. Mater filiæ; avus maternus nepti; frater ſorori. Niſi inopes ſint; *utpote quo caſu eam dotare tenentur; l.14. C.eod.Bart.in 8. l.45.ff.ſolut.matr.arg.l.13.§.fin. ff. de adm. tut. & ib. Dd.* Reliqui planè pro arbitrio dotem conſtituunt.

Quæ res dantur in dotem?

℞. Res omnes quæ in commercio ſunt, etiam incorporales; ut hereditas, uſusfructus (*quo conſtituto non fructus; ſed ipſum jus utendi-fruendi in dote eſt.l. 7.§.2.De I.D.*) nomina, ſervitutes, actiones,*l.52.66. 78.ff. hic. l.5. 17. C.hic.* (Non res alienæ, *l.13.C.hic. quæ tamen uſucaptæ à marito, & conſumtæ dotales fiunt. t. t. ff. pro dote. l.81. ff. h.t.*) Omnino indefinitè promiſſæ, ſeu ad arbitrium boni viri reducendæ, *l.69.§.4.ff.hic l.3.C.de dot.promiſſ. Treutl.diſp. de jur. dot. th.4.*

Quanta dos conſtituenda?

℞. Quantitas conſtituendæ dotis lege non eſt definita: *Adeò ut mulier omnia ſua bona in dotem dare poſſit, l.mulier.ff.l.4.C.de jur.dot. Quamvis in ea conſtituendâ læſis ſuccurratur. l.un.C ſi adv.dot.l.6.l.12. §.1.ff. h.t.* Pro modo tamen legitimæ conſtituenda eſt filiæ paternæ hæreditati renunciati. *l.29. l.35.§. 2. C.de inoff.teſt. Et patris bona tum conſideranda tempore mortis, non dotis datæ .arg. l. 3. §. fin. De bonis libert. Caſtr.d.l.35.*

Quibus modis conſtituitur dos?

℞. Vel *expreſsè*; idque tum ultimâ voluntate. *l.* 48. *§.1.hic.* teſtamento, codicillis, aliâque, *l.2.l.7.ff. hic*, tum inter vivos, ſolo conſenſu; ſive cum ſtipulatione, *l.21. 22.23. ff. eod.* unde *promiſſa*, ſive cum

cau-

cautione, undè *cauta.arg. l.13.§.2.ff.de act.emt.* ſive cum traditione, *l.46.h.t.* eâque tum fictâ, ceſſione; *Ulp. Fragm. tit. hic.* §. 10. patientiâ, *arg. l. ult. ff. de ſerv.* acceptilatione: *l.* 43. §. 1. *hic.* delegatione *l.* 33. *eod.* nudâ debiti remiſſione: *l.*58.§.1.*hic.* tum verâ. Et utroque quidem modo vel æſtimatò, *id eſt rerum dotalium pretio deſignato*, vel inæſtimatò; *id eſt, eodem pretio non deſignato,l.40.l.65.§.7.ff.hic.* Vel *tacitè*, caſibus *l.*13. 30. 40. 64.*ff.de jure dotium* expreſſis. *Quo modo etiam mulier, ſecundò nubens, ſi liberos non habet; priorem dotem repetiiſſe; ſin liberi extant; tantum conſtituiſſe quantum unus liberorum prioris matrimonii acciperet l.6. pr. C. de ſec.nupt. Et facto divortio, ſi ad virum redeat, itidem priorem dotem repetiiſſe cenſetur, l.13. l.40.ff.hoc.tit.*

Quid refert æſtimatò, vel inæſtimatò dos ſit conſtituta?

℞. Hoc intereſt, quod dotis priori modo conſtitutæ ut dominium, ſic periculum ad maritum ſpectat; inæſtimatò ſi ſit tradita, licèt dominus juris ſit maritus, *l.75.l.7.§.3.ff.l.23.l.30.C.eod.* & quoad commoda rei dotalis pro domino habeatur; *d.l.7. in pr.* tamen rei dotalis periculum ad fœminam, tanquam naturalem ejus dominam, ſpectat, *l.plerumque. Cum ll.ſeqq.ff.de Iur. dot. In dubio autem præſumitur æſtimatò dotem ab uxore datam.*

An ſemper dos nudè conſtituitur?

℞. Plerumque ejus conſtitutioni ſolent addi Pacta, quæ *dotalia* vocamus. Eum in finem, ut vel certam reddant dotem, *ut, qualis quantaque ſit, conſtet*; vel de lucro dotis, aliiſque circumſtantiis conditionem ponant. Quæ, (*niſi cauſam dotis reddant deteriorem. l.14. & ſeq.ff.de pact. dot.vel bonis adverſentur moribus*) omnia ſervanda ſunt, *l.* 5. 6.*ff.eod.*

Quis eſt effectus conſtitutæ dotis?

℞. Non unus. 1. Actio bonæ fidei, competens marito adverſus promiſſorem, quâ quovis modo conſti-

tutam

tutam dotem petat. *Bart. & gl. in l. 5. ff. ſolut. matr.* 2. Taçita hypotheca in bonis promiſſoris. *l. un. §.1 2. C. de rei ux. act.* 3. Actio ex emto, rebus in dotem æſtimatò datis. *l.16. & 34. ff. h.t.* 4. Quòd fructus rei dotalis maritus lucratur ad onera matrimonii ſuſtinenda, *l.3. 10. §.3. ff. hic.* 5. Quod ſoluto matrimonio datur ſimilis actio ex ſtipulatu mulieri, ejuſque patri, vel heredibus adverſus maritum, ejuſve heredes, ad dotem repetendam, *tot. tit. & C. ſolut. matr. dos quem. pet.* Imò & rei vindicatio, & hypothecaria. *l. 20. 39. C. hic. l.12. qui pot. in pign. Conſtante matrimonio, niſi ad inopiam vergente marito, cui inſciens uxor nupſerit, hac repetitio non datur. Gayl. 2 obſ. 84.*

Quid eſt donatio propter nuptias, olim ante nuptias *dicta?*

℞. Eſt actus, quo maritus ipſe, vel alius ejus nomine res mobiles, vel immobiles, aliaſve propter dotem, vel nuptiarum affectionem mulieri confert.

Quis eam conſtituit, & quâ in re?

℞. Tum maritus, tum pro eo quilibet *N. 119.* & quidem in re qualibet, tam mobili, quàm immobili.

Quæ requiruntur in eâ conſtituendâ?

℞. Vt fiat animo propter nuptias donandi; *qui ſi abſit, in aliud genus donationis tranſit.* 2. Vt conſtituatur, augeatur, minuatur pro dotis ratione, etiam conſtante matrimonio *jure novo, non veteri. §.3. hic. l. 29. C. de don. ant. nupt. Auth æqualitas C. de pact. conv. & ibi gl. & Dd.* 3. Vt, ſi excedat quingentos aureos, actis inſinuetur. *Noviſſimo quidem jure ex parte viri, non mulieris; quatenus nimirum vir pro ratâ donationis propter nuptias lucrum ex dote captat, Nov. 127. c. 2. utpote quod lucrum finis eſt ipſius inſinuationis.* 4. Æqualitas verò in conſtituenda hac donatione, jure veteri quoad ipſa pacta, non quoad quantitatem eſſe debuit; noviſſimo etiam quoad quantitatem, *Nov. 97. c.1.* Hodie rurſus iſta æqualitas non obſervatur, *Gayl.*

Gayl. 2. obſerv. 78. n. 5. Olim ante nuptias debuit conſtitui, nec poſt eas conſtituta procedebat: jure novo, & conſtitui, & augeri & minui poſt nuptias poteſt, ſicut & dos. §. 3. *hic.*

Quis eſt effectus hujus donationis propter nuptias?

℞. 1. Quod, ne maritus ulla bona dotalia alienare, vel pignori obligare poſſit, mulieri in hac donatione adverſus omnes poſſeſſores actio in rem competat. 2. Quod fortius jus habeat in rebus ſic donatis ac pro dote recuperandâ, *ut not. in l. aſſid. C. qui pot. in pign.* 3. Commiſſo adulterio à marito, uxor cum eo agens civiliter, hanc donationem lucratur. *Nov. 117. c. 9. §. 4. & 5.* 4. Marito vergente ad inopiam, uxor eam à creditoribus revocare poteſt. *l. ubi, ibique Authent. C. de jur. dot.*

Quæ eſt dotis, & hujus donationis comparatio?

℞. Inter dotem, & hanc donationem ita comparatum eſt, ut iiſdem paſſibus in pleriſque ambulent. 1. eodem tempore conſtitui, augeri, minui poſſint. 2. eâdem quantitate, iiſdemque conditionibus. 3. ut ſicut fictione juris dotis dominium tranſit in virum; ſic donationis propter nuptias dominium tranſeat in uxorem. 4. ut, ſoluto matrimonio, dos ad uxorem, vel ad eum redit, qui dedit; ſic hæc donatio redeat ad maritum. *Nov. 97. c. 1. & 2. l. ult. C. de don. ante nupt. Pac. Ep. diſp. hic. in th. 22.* Differunt tamen in eo, quòd maritus lucratur fructus dotis durante matrimonio: uxor verò matrimonio durante, fructus donationis hujus non lucratur. *l. 7. De I. D. arg. d. Auth. Æqualitas gl. in §. 3 verb. exſequentur. hic.*

An mulier nihil ex hac donatione, vel aliis mariti bonis unquam lucratur?

℞. Poteſt ex hac donatione, vel aliis mariti bonis mulier lucrari, ſoluto matrimonio; idque ex conventione, & pacto (*quæ bonorum pars* dotalitium *dicitur, & pro conſuetudine conſtituitur:*) niſi per adulterium, injuſtam ſeparationem, vitæ turpitudinem, vel

aliis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

aliis modis ipſa eâ ſe fecerit indignam. *Et lucrari quidem mulier poteſt dotalitium, ſive pleno dominio ſive quoad uſumfructum tantùm.*

Quid differt hæc donatio à ſponſalitiis muneribus?

℞. 1. Quod ſponſalitia munera propriè ante nuptias dentur; hæc etiam poſt nuptias fiat. §. 3. *hic.* 2. Quod ſponſalitia munera verè fiant uxoris, ſiquidem ſuis uſibus ea retinuerit; *l.16.C.de don.ant.Nupt.* & diſſoluto matrimonio repeti non poſſint à maritis; *Vult.Iuriſp. l.1.c.18. n.15.* hæc ante nuptias conſtituta repeti poſſit. 3. Quod ſponſalitia munera conſtituantur, tam à sponsâ, quàm à ſponſo; hæc donatio tantùm à marito, vel alio ejus nomine.

Quis eſt tertius modus acquirendi dominii hoc titulo ab Imperatore propoſitus, & an hodie obtinet?

℞. Tertius modus acquireudi dominii olim erat, jure civili, per jus accreſcendi; hîc ita explicatus, quod ſervi communis ab altero dominorum libertate donati pars ſocio accreſcebat: Is verò acquirendi modus à Juſtiniano ſublatus, per Conſtitutionem, quâ ut dominus iſte partem pretii pro ſervo ita manumiſſo accipere cogeretur, conſtituit. §. *ult. hic.* Pro quo jure, in ultimis potiſſimùm voluntatibus, aliud jus accreſcendi hodie obtinet. De quo agetur infra *tit. de Legatis* fuſiùs. Et illud eſt, quando duobus in eodem jure, ſive ſucceſſione exiſtentibus, uno non petente, ſeu non concurrente, ſeu concurrere deſinente, ejuſdem portio alteri petenti & concurrenti accreſcit. *Tot.tit.De Vſufr.accreſc.*

TIT. VIII.

Quibus alienare licet, vel non licet.

D*Ixiſti ſuprà, effectus dominii eſſe liberam de reb. noſtris præſentibus diſpoſitionem, & earundem abſentium vindicationem; An ergo earundem alienatio*

(quæ

quæ eſt dominii tranſlatio, l.1. C.de fundo dot.) omni-us ſemper, & ſolis dominis competit?

Rꝶ. Alienatio, (*ſeu omnis actus, per quem dominium transfertur,*) non ſemper omnibus, nec ſolis domi-nis competit.

Vnde hoc fit?

Rꝶ. Id inde eſt, quod verus dominus non ita eſt rei ſuæ moderator & arbiter, quin legis diſpoſitio eum moderetur. *Vnde eatenus domino tantùm alienare li-cet, quatenus id lex permittit.* Deinde quod ipſe do-minus ſibi ipſi poteſtatem ex dominii jure compe-tentem minuere, vel planè auferre poteſt.

Quæ exempla proponit Imperator dominorum, qui cum domini ſunt, res ſuas ipſi alienare non poſſunt?

Rꝶ. 1. Maritum in fundo, ſeu re dotali. 2. Pupillum, & minorem.

Quid ergo hic juris circa maritum in re dotali?

Rꝶ. Maritus, (ut & ſponſus) etſi conſtante matri-monii ſubtili ratione efficitur dominus rei dotalis; tamen fundum, id eſt, res ſoli; & immobiles dota-les, ſeu in dotem datas; ſeu quaſi dotales, & pecuniâ dotali comparatas qualeſcunque; etiam mobiles, quæ ſervando ſervari poſſùnt, inæſtimatò in dotem da-tas etiam conſentiente muliere, vel ſponsâ *l.un.§.15. C.de rei ux.act. (etiamſi conſenſus mulieris juramento ſit firmatus, utpote contra legem facto l.5. C. de Legib.)* jure quidem civili (*non in caſu juramenti de jure ca-nonico c. cùm contingat. de jurej.*) alienando, vel di-ſtrahere, vel oppignorare non poteſt. *Pr. hic. Bart. in l.1.n.18.ff.ſolut.matr.*

An nullo id poteſt caſu?

Rꝶ. Mobiles quæ ſervando ſervari non poſſunt, tan-quam viliores *gl. & Dd. in Auth.ſive à me.C. ad SC. Vell.* aut etiam immobiles æſtimatas, *d. l.un. §.15.* ſi ſolvendo eſt, *d. Auth. ſive à me.* 8. *l.20. C. de I. Dot.* conſenſu mulieris alienare poteſt. *Bard. eod.* 2. Cæte-ras non poteſt alienare, niſi propter neceſſitatem, & quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

quidem non aliam, quàm ſuſtentandæ conjugis, & liberorum. *Iohan. Fab. poſt gl. in verbo prohibetur hic. pr.*

Quid juris circa pupillos & minores?

℞. Circa pupillum, pupillamve id jus eſt, quod rem nullam aut alienare, aut rei mobilis, ſive immobilis poſſeſſionem, nequidem naturalem, in alium transferre poſſit. 2. Vt nec pecuniam alteri mutuare, nec creditori ſuo in ſolutum dare poſſit, ita ut accipientis fiat; niſi præſente, atque authore tutore. Quod, ſi aliter pupillus faxit, vindicare pecuniam, ſi extat, vel bonâ fide conſumtam condicere; malâ fide conſumtam, ſibi exhiberi petere poteſt. 3. Vt, nec ipſi ſine tutoris authoritate, ita ut liberetur, ſolvere pecuniam debitor poſſit. Quam tamen, ſi vel eam ſalvam habet adhuc pupillus, vel ex ea factus ſit locupletior, debitum ſolutum iteratò tutor repetere non poteſt, *§.2.hic.* Adulti minores ſimiliter, curatorem habentes, ſi quicquam alienant ſine ejus conſenſu, contractus, ipſo jure nullus eſt: ſi non habent curatorem, ſubſiſtit quidem contractus; ſed læſi in integrum reſtituuntur, *l.3. C. de reſt. in int. min.*

Qui accenſentur minoribus curatorem habentibus, quoad rerum ſuarum alienationem?

℞. Prodigi. *d.l.3.l.6.ff.de verb.obl.* Item furioſi. *§.3. ſupra de Curat.* Quibus eodem jure accedunt filiusf. *reſpectu bonorum adventitiorum, in quibus pater habet uſumfructum. l fin.§.5.verſ.filius C. de bon.quæ lib.* Vaſallus ſimiliter; *quatenus feudum ſine conſenſu domini & agnati: c.1. de al. feud. pat. c. imperialem, de proh.feud.al.per Frider.* Emphyteuta, *quatenus intra duos menſes, ex quo atteſtationem domino miſerit, emphiteuſin, ſine conſenſu domini non poteſt alienare; l.fin. C. de jur. emphyt. Ob jus videlicet, quod dominus directus in emphyteuſin & feudum habet.* Item Majeſtatis, aut perduellionis crimine, aut hæreſeos nota damnati. *De quibus omnibus infrà ſuis locis.*

Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Qui habent alienandi poteſtatem, cũ non ſint domini?

℞. Creditor in re ſibi oppignorata; tutor & cura-
ɔr in rebus pupilli & minoris, & ſimiles rerum a-
enarum adminiſtratores; quatenus quidem ipſis fa-
a eſt poteſtas.

Quatenus jus alienandi pignoris habet creditor?

℞. Creditor, ſive res oppignorata ut vendi poſſit,
onventum ſit; ſive non, vendere illud poteſt, debi-
ɔre in morâ ſolvendi exiſtente; *ſed juxta leges con-
entionis, quæ venditionem interceſſerit: ut l. 4. De
ct. pignor.* Si nihil de eâ convenit, poſt unam de-
unciationem, debitori teſtato factam, ut pignus
ıat, & inde expectatum biennium: *l. fin. §. 1. C. de jur.
lom. imp.* Si expreſsè inter partes convenit de pi-
ınore non diſtrahendo, poſt factam trinam denun-
iationem, cum curſu, biennii, fiet condemnatio
ɔer judicem, petente creditore, ut pignus diſtraha-
ur. *§. 1. hic. Gl. Bart. in d. l. 4.*

*Quid, ſi pignus non inveniat emtorem, nec id debi-
tor luat?*

℞. Petente creditore, conſtituetur per judicem
tempus debitori, intra quod pignus luat, ea lege, ut
ſi in mora ſit, liceat creditori id habere dominii ju-
re: ita tamen, ut, ſi poſt idem tempus intra biennium
offerat totum debitum, cum omni damno & inter-
eſſe, per juramentum creditoris aſſerendi, adhuc id
luere poſſit. Idque ſecundùm conſtitutionem *l. 3. §.
2. C. de jure dominii impetrando.*

*Quomodo res eorum qui ſunt ſub tutelâ, & curâ, à
tutoribus & curatoribus alienantur?*

℞. Iſti quidem res pupilli, vel minoris mobiles quæ
ſervando ſervari nequeunt, liberè alienant; mobi-
les, quæ ſervari poſſunt; vel immobiles non, niſi
vel à pupilli parentibus permiſſa ſit alienatio, (*quo-
rum ſola ita ſufficit voluntas, ut aliud non requira-
tur, l. 1. & 3. t. .t c. Quand. decr. opus non eſt.*) vel
ſi non eſt permiſſa adſit juſta alienandi cauſa, pu-
ta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ta æris alieni à pupillo debiti, quod diſſolvi aliter non poſſit, *l.5.§.9.ff.l.13. C.de præd.min.* aut pupillus aliunde ali non poſſit; aut dividere cum majore provocante habeat neceſſe. *l. pen. C.eod.* & cognitio magiſtratûs circa eandem neceſſitatem, *l. 11. C. eod.* ut poſt eam decretum interponatur. *Quorum trium uno deficiente, aut etiam ex falsâ causâ interpoſito decreto, adeò nulla eſt alienatio, l.5.C.eod. ut à quocunque poſſeſſore, etiam abſque pretii reſtitutione, vindicari prædia vendita poſſint, l.4.l.6. C.eod. Niſi vitium ſuppleverit confirmatio principis.l.1.§.2.l.2.ff.de rebus eorum, qui ſub tut. vel curâ ſunt ſine decreto non alienandis, l.1. & 3. C. de præd.minor. & 12. C.quand. decret.non eſt opus.*

Qui præterea res non ſuas rectè alienant?

℞. Omninò alii rerum alienarum adminiſtratores ordine legitimo eas poſſunt alienare, ut procurator, juxta mandatum; Prælatus Eccleſ. ſecundùm modum canonibus conceſſum. Similiter judex res alienas alteri adjudicando. *§. ult. infra de Off.jud.* Item Princeps lege ordinando uſucapionem. *Tr. ſupra de Vſucap.*

TIT. IX.

Per quas perſonas nobis acquiritur?

S*Vprà actum de modis acquirendi dominii, tum jure gentium, tum civili per ſingularitatem: nunc videndum, per quas perſonas ita nobis acquiratur, ſive dominium, ſive poſſeſſio.*

℞. Acquiritur ita, non tantùm per nos ipſos, (*quod non eſt dubium,*) ſed etiam per alios.

Per quas alias perſonas nobis acquiritur?

℞. 1. Per eas, quas in poteſtate habemus, ſive liberos noſtros, ſive ſervos, 2. Per ſervos alienos, in quibus ſive uſumfr. ſive uſum tantùm habemus. 3. Per

liberos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

liberos homines, vel ſervos quos bonâ fide poſſidemus. 4. Per extraneam, *Pr.hic.*

Quomodo acquirimus per liberos noſtros, quos in poteſtate habemus?

℞. Per liberos noſtros, quos in poteſtate habemus, olim parentibus acquirebatur, ſine diſtinctione, quicquid ullo jure ad ipſos perveniret, excepto peculio caſtrenſi, id eſt, quod in caſtris aut occaſione militiæ armatæ acquirerent. Ex Juſtiniani conſtitutione hodie, quod ex re patris filio obvenit, totum acquiritur patri. Quod ex occaſione militiæ, ſive armatæ, ſive togatæ filio obvenit, totum ipſi filio acquiritur. Quod præter utramque iſtam cauſam filio obvenit; (*puta ex ſucceſſione materna, vel alia, induſtriâ, aut fortunâ proſpera,*) in eo ipſi filio proprietas, patre uſumfr. habente, acquiritur. §. 1. *hic. l.6.C. de bon. quæ lib.*

Quid acquirit pater filium habentem peculium adventitium emancipando?

℞. Olim tertiam partem dominii in iſto peculio retinebat; hodie, ex Imperatoris noſtri conſtitutione, manente penes filium integrâ proprietate, retinet tantùm pater dimidiam partem uſusfructûs. §. 2. *hic. d. l.6.§.3.*

Quomodo acquirimus per ſervos proprios?

℞. Cum ſervi nihil proprium habere poſſint; citra ullius peculii diſtinctionem; ita acquirimus per eos, ut quod ex traditione nanciſcuntur, ſive ex ſtipulationis, donationis, legati, aliâve qualibet causâ, id nobis etiam ignorantibus, & invitis obveniat; imò verò etiam hereditas; ſed non niſi noſtro juſſu adita; *ne æri alieno invitum, aut ignorantem dominum ſubjiciant. l.25.§. juſſum. ff. de acq. her. §.3. hic. l.10.§.1. ff. de acq. her.*

Quomodo acquirimus per ſervos, in quibus tantùm habemus uſumfructum: vel uſum?

℞. Per eos acquirimus tantùm, quod, ſive ex re
noſtrâ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

noſtrâ, ſive ex operâ ſua acquirunt. Quod extra illas causas conſequuntur, ad dominum proprietatis redit. §.4. *hic.* Si in ſervis uſum tantùm habemus tantùm acquirimus quod ex re uſuariâ conſequuntur. *Quod operas ſervi uſuarius alteri locare non poßit. l. per ſervum. pr. ff. de Vſu. & Hab.*

Quomodo acquirimus per liberum hominem, vel ſervum alienum, quem bonâ fide poßidemus?

℟. Circa liberum hominem, quem errore facti nobis ſervientem, tanquam ſervum; vel ſervum alienum, quem ſimiliter errore, tanquam meum poſſideo, idem juris eſt, quod circa ſervum uſufructuarium; ut ex præcedentibus duabus cauſis nobis acquirant. Sed circa id quod ex aliis cauſis acquirunt, id juris eſt, ut id ad ipſum acquirentem pertineat, ſi liber eſt: vel ad dominum, ſi ſervus eſt; niſi bonæ fidei poſſeſſor ſervum uſuceperit utpote quo caſu, (*cum ſervus domini factus ſit,*) per eum ex omnibus cauſis ipſi acquiratur. §.4. *eod. Verſ. idem placet.*

An uſufructuarius ſervum uſucapere non poteſt?

℟. Non poteſt. 1. Quia non poſſidet civiliter, ſed naturaliter tantùm, & quidem non ſibi, ſed proprietario. 2. Quia ei deeſt bona fides, quod ſciat ſervum eum eſſe alienum. § 4. *hic.*

Quid verò & quatenus per præcedentes perſonas acquirimus?

℟. Non proprietatem modò; ſed & poſſeſſionem. Per liberos quidem noſtros, & ſervos proprios omninò; vel ſaltem ut per eos nobis uſucapio procedat. *l.* 14. *ff. de acq. poſſ.* Per cæteros verò, quatenus poſſeſſionem ex re noſtra, vel operis ſuis adepti fuerint. §. 3. & 4. *hic.*

An per liberas perſonas, in quas nihil juris habemus, ſeu extraneas, (ut hic vocantur) nihil acquirere poſſumus?

℟. Per tales, ſive etiam per ſervos tales alienos nihil nobis acquiri poteſt; excepto procuratore, à nobis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

bis, vel coram, vel per nuncium, aut epiſtolam, cum mandato, ut nobis acquireret, conſtituto. §.5. *hic. l.* 1. §. 20. *De acq. poſſ.*

Quid acquiritur nobis per procuratorem?

℞. Procurator acquirit nobis poſſeſſionem, non ſcientibus modò; ſed & ignorantibus eam traditam, modò ipſam, ut nobis acquireret, acceperit. *l.* 1. §. 20. *&* 21. *De acq. poſſ.* Ejus verò poſſeſſionis interventu (*ſed ex causa juſtâ*) dominium; ſi quidem is, qui poſſeſſionem tradidit, dominus fuerit, & dominii transferendi mentem habuerit. *l.* 13. *ff. de acq. rer. dom.* vel uſucapiendi facultatem, ſi dominus modò fuerit eâ opinione; & ipſi rem noſtram procuratori traditam novimus. §. 6. *hic.* Niſi eamente procuratorires ſi tradita, ut non prius noſtra eſſet, quàm ad manus noſtras pervenerit. *Quippe quod tum, ut noſtra ſit, debeat ad manus noſtras perveniſſe. l.* 1. §. *per procur. ff. de acq. poſſ.*

TIT. X.

De Teſtamentis ordinandis.

AN præter præcedentes modos acquirendi dominii per ſingularitatem non ſunt alii?

℞. Omnino; puta legata & fidei commiſſa. *Quæ, quod eorundem explicatio in teſtamentorum materiâ commodius procedat, ad eam ab Imperatore referuntur.* §. *ult. tit præced.*

Quot modos acquirendi dominii jure civili per univerſitatem, ſeu ſucceſſionem, recenſet Imperator?

℞. Plures; puta hereditatem, bonorum poſſeſſionem, arrogationem, libertatum conſervandarum causâ addictionem; denique quæ olim fiebant per bonorum venditiones & ex S. C. Claudiano. *Supr. tit. prox.* §. 6.

Quid eſt hereditas?

℞. Hereditas nihil aliud eſt, quàm ſucceſſio in u-

 niverſum

niverſum jus, quod defunctus tempore mortis habuit. *l.63.ff.de R.I. Nempe licèt* hereditatis *vox quandoque accipiatur pro rebus hereditariis; t. t. ff. fam. hercisc. tamen Iuriſconſultis propriè nomen juris eſt, ipſum jus ſuccedendi in bona defuncti notans. Suprà de rebus corp. & incorp.*

Cur dicis in definitione in univerſum jus?

℞. Quod omnia jura, tam activa, quàm paſſiva, *h. e. omnia commoda & incommoda* defuncti in heredem tranſeant. *Adeò ut heres una eademque perſona cum defuncto cenſeatur, & quidem ſive ex aſſe heres ſit, ſive ex parte inſtitutus. Quia in partem univerſi ſuccedit, & in eâ perſonam defuncti repræſentat.*

Quamobrem dicis, Quod defunctus tempore mortis habuit?

℞. Quia ex eo demum tempore incipit eſſe hereditas. *l.1. De her. vend. ff. qui Teſt.fac.poſſ.l.1.*

Quot modis defertur hereditas & acquiritur?

℞. Duobus; vel *ex teſtamento*, quæ *teſtamentaria*; vel ab *inteſtato*, quæ *legitima ſucceſſio* dicitur. *De illâ prius agit Imperator, quod ſucceſſioni ab inteſtato non eſt locus, donec ex teſtamento heres ſperatur. l. 69. ff. de R.I.*

Teſtamentum unde dicitur?

℞. Ex eo quod ſit teſtatio mentis: *Princ. hic. Non ex verbis, more Grammaticorum, ſed ex re, more Iuriſconſultorum, vocis notatione mutuata.* Quia teſtandæ mentis cauſa teſtamenta conficiuntur.

Quomodo definitur?

℞. Teſtamentum eſt voluntatis noſtræ juſta ſententia, de eo quod quis de bonis ſuis poſt mortem ſuam fieri velit, directam heredis inſtitutionem ſui natura continens. *l. 1. ff. qui Teſt. fact. poſſ.*

Explica definitionem?

℞. Dicitur teſtamentum *ſententia*; quia certam diſpoſitionem continere debet. Dicitur *ſententia voluntatis noſtræ*; quia ut ratum ſit, debet ex propria te-

ſtantis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſtantis voluntate proficiſci, & continere liberam teſtatoris diſpoſitionem, non vi, aut metu extortam, nec delinimentis, & inſtigationibus novercalibus inductam; nec in alterius voluntatem collatam, aut ex alterius arbitrio pendentem; non captatoriam. *l. 4. ff. de inoff. teſt. l. 32. l. 70. ff. de hæred. inſtit.* Dicitur *juſta ſententia*, quaſi legitima, id eſt, ſecundùm præcepta legum facta. Dicitur *de eo quod quis* (puta teſtator, & ſolus quidem) *de bonis ſuis fieri velit*; ut à contractu diſtinguatur, qui duorum conſenſu conſtat. *l. 19. l. 20. ff. de V. S.* Adjicitur: *poſt mortem*; quia teſtatoris voluntas uſque ad mortem eſt ambulatoria. *l. 1. C. de S. S. Eccl. l. 4. De adim. leg.* & morte primùm teſtamentum vires accipit. *Nov. 22. cap. 2.*

Teſtamenta quo jure introducta?

℞. Teſtamenta, ſi ſimpliciter pro ultima voluntate accipiuntur, origine & inventione juris gentium ſunt. Si ſtrictè accipiuntur, pro teſtamento, ut modò deſcriptum eſt, ſecundùm juris civilis informationem; etiam juris civilis dicitur; eoque ſenſu teſtamenti factio ad jus publicum refertur. *Quia jus teſtandi legum, non privata auctoritate defertur. l. 3. ff. qui teſt. fac. poſſ. Vigl. in* §. *2. hic. n. 5.*

Quotuplex eſt teſtamentum?

℞. Duplex: vel *perfectum*, quod directam heredis inſtitutionem continet; modò definitum: Vel *imperfectum*, quòd modò habet ordinationes alias, citra talem heredis inſtitutionem, ut Codicillus. de quo infra.

Quotuplicia fuêre teſtamenta perfecta jure veteri?

℞. Tria *ex jure civili.* 1. Quod calatis comitiis, in pace pro concione populi fiebat. 2. Procinctum dictum; quo in bello utebantur milites, accincti armis & in prælium exituri. 3. Quod duobus prioribus ſucceſſit, *per æs & libram* dictum; *Quia fiebat per imaginariam quandam familiæ venditionem, qua quinque teſtibus, iiſque civibus Romanis, & libripende*

præſentibus cum eo qui familiæ emtor dicebatur, per iſtam quaſi venditionem ſucceßio deferebatur. §. 1. *hic.* Ex *jure prætorio* talis teſtandi forma introducta, qua (ſublata imaginaria iſta venditione) loco libripendis & familiæ emtoris adhuc duo teſtes, & ita ſeptem numero, nec eorundem modò præſentia, ed & ſigna requirebantur. §. 1. 2. *hic.* Denique *jure civili, cum prætorio juncto*, conſtitutum, ut uno eodemque tempore, ſeptem teſtibus adhibitis, cum eorundem, ipſiuſque teſtatoris ſubſcriptione, & ſignaculo, teſtamenta firmarentur, §. 3. *hic.*

Quotuplicia ſunt teſtamenta jure novo?

℞. Teſtamentum perfectum jure novo, vel eſt *commune*; *id* eſt, quod habet ordinarias ſolennitates, ſeu quot fit communi & conſueto juris ordine ſervato: vel *privilegiatum*, quod, licèt iſtæ ſolennitates non ſint obſervatæ, ſingulari tamen valet privilegio. Vel *plus quàm ſolemne*; in quo, ut valeat, præter communes ſolennitates, aliquid obſervandum.

Quotuplex eſt utrumque genus teſtamentorum, puta commune, & privilegiatum?

℞. Vel *ſcriptum*, vel *nuncupativum*. §. *fin. hic.*

Quæ ſunt conſideranda in omni teſtamentorum genere?

Reſp. Duo 1. An is qui teſtamentum facit habeat teſtamenti factionem. 2. an teſtamentum fiat ritè. *l. 4. ff. hic. Cujac. Parat. D. & C. hic.*

Quæ ſunt conſideranda ut ſciatur, an ritè fiat teſtamentum?

Reſp. Duo ſimiliter. 1. ipſa teſtamenti ſubſtantialis forma; id eſt, heredis inſtitutio. 2. Externæ in ſingulis teſtamentorum ſpeciebus requiſitæ ſolennitates.

Quod eſt teſtamentum ſolenne in ſcriptis?

Reſp. Eſt voluntas ultima, quam teſtator privatim, coram ſeptem teſtibus, ad id ſpecialiter rogatis, proponit in ſcriptis, ſive manu propria, ſive per alium, *ſcripta*, ab ipſo tamen teſtatore ſignata ſit, cum certa

quadam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

quadam ſolennitatum obſervatione. §.2.*hic & l. jubemus. C. De teſtam.*

In quibus conſiſtunt ſolemnitates externæ in teſtamento in ſcriptis obſervandæ?

Reſp. In duobus. 1. teſtium adhibitione. 2. ipſo teſtationis facto.

Quæ obſervanda in teſtium adhibitione?

Reſp. 1. Vt teſtes adhibeantur idonei. 2. numero ſeptem. 3. & quidem rogati. 4. non detineantur inviti. 5. ſint in præſentia teſtatoris, & eum videant. 6. Teſtamento ſubſcribant per ſe ſinguli. 7. id ſignent ſuis, vel alienis annulis. *Text. hic. & l. hac conſultiſſima C. eod.*

Quæ ſolemnitates obſervandæ in teſtandi facto?

Reſp. 1. Vt teſtator voluntatem ſuam in ſcripturam redigat ipſe; vel ab alio ſcriptam ipſe ſubſcribat; vel, ſcribendi ignarus, octavum teſtem, qui ipſius nomine ſubſcribat, adhibeat. 2. Scripturam conſignatam, vel ligatam, vel tantùm clauſam involutamque coram ſeptem teſtibus proferat, eâque voluntatem ſuam ultimam contineri, ſeu id eſſe ſuum teſtamentum dicat. 3. A teſtibus ſubſcriptionem, & ſubſignationem petat. 4. Iſta omnia, ut & teſtium ſubſcriptio, & ſubſignatio, fiant uno contextu; id eſt, uno eodemque tempore, nullo alieno actu extraneo interveniente, & teſtibus ad extremam uſque conteſtationem ſimul manentibus. *d. l. hac conſultiſſima, & §.4. hic.*

Quod ſi omnes iſtæ ſolennitates non ſint obſervatæ?

Reſp. Adeò ſunt obſervandæ omnes, ut ſi appareat aliquem voluiſſe ſolenniter in ſcriptis teſtari, nec iſtas ſolennitates obſervaverit; tale teſtamentum, ne quidem ut nuncupativum, ſit valiturum. *Clarus §. Teſtamentum: quæſt.* 4. *n.* 3. Secus, ſi non conſtat de tali teſtantis intentione. *Quia tum ſubſiſtit ut nuncupativum, Clarus ibidem n.* 2.

Qui ſunt hîc idonei Teſtes?

Reſp. Ii quibuscum teſtamenti factio eſt, §.6. *hic.* ſed mares, homines liberi, puberes; etiam ex una domo plures, §. 8. *hic.* Vt pater & filius, item duo fratres, (*in teſtamento quidem extranei*) etiam legatarii, & fidei-commiſſarii, & perſonæ iis conjunctæ, & quas ipſi in poteſtate habent. In ſumma, qui ſpeciatim non prohibentur.

Qui prohibentur eſſe teſtes?

℟. 1. Heres inſtitutus, & in cujus ipſe eſt poteſtate, vel quem ipſe in poteſtate habet, vel qui cum ipſo eſt in poteſtate; *in eo quidem teſtamento in quo heres is eſt inſtitutus*. 2. mulier. 3. ſervus. 4. impubes. 5. furioſus; præterquam tempore dilucidi intervalli. 6. mutus, ſurdus. 7. prodigus cui bonis interdictum eſt. 8. improbi, & legibus inteſtabiles. §. 6. 8. 9. 10. *hic.*

Quo tempore conſideratur teſtium conditio?

℟. Eo quo ſignant teſtamentum; *excepto uno caſu; puta, ſi, qui liber communi opinione erat, iſto tempore revera ſervus fuit. Vtpote quo caſu, licèt nullum eſſet teſtamentum jure, tamen ex æquitate ſuſtinetur,* §. 7. *hic. l. 1. C. de teſtam.*

In quâ chartâ poteſt ſcribi teſtamentum, & quot codicibus confici?

℟. Poteſt teſtamentum in quâlibet materiâ ſcribi, & pluribus quoque codicibus authenticis, eodem tenore conſcriptis, confici. §. 12. & 13. *hic.*

Quid eſt Teſtamentum nuncupativum?

℟. Quod fit teſtatoris voluntate coram ſeptem teſtibus, rogatis, præſentibus, & vocem teſtatoris exaudientibus palàm nuncupatâ, integrâque teſtatione itidem uno contextu abſolutâ; ſive ſcriptura nulla interveniat; ſive interveniat quidem, verùm non ad ſolennitatem, ſed tantùm probationis ergò. §. *ult. hic. l. 21. ff. eod.*

Quatenus hoc teſtamenti genus convenit, & differt à teſtamento inſcriptis?

℟. Con-

℞. *Convenit cum teſtamento in ſcriptis* 1. Quòd in nuncupativo etiam ſeptem, idonei, eique rogati teſtes requiruntur. 2. Quòd teſtes à teſtatore, ut teſtentur, rogatos intelligere debent. *l.20. §.9.ff. Qui Teſt. fac. poſſ.* 3. Quòd teſtatio debet fieri uno contextu. *Differt à teſtamento in ſcriptis.* 1. Quòd ſola conſtat nuncupatione, & fieri poteſt ſine ſcriptura, *§. ult. hic.* 2. Si ea adhibetur; quòd id fiat tantùm probationis ergo, non quod ipſa ſit de teſtamenti ſubſtantia. De qua eſt in teſtamento in ſcriptis. *d. §. ult.* 3. Quòd hic teſtes tantùm audire ſermonem teſtatoris heredem palàm nuncupantis, & intelligere, in teſtamento verò in ſcriptis etiam voluntatem ejus ſcriptam ſignare debeant.

Tit. XI.

De Militari Teſtamento; cui adde cætera privilegiata.

Quot ſunt genera teſtamentorum privilegiatorum?
℞. Plura. 1. Militare. 2. Inter liberos. 3. Ad pias cauſas. 4. Ruſtici. 5. Oblatum principi. 6. Factum apud acta judicis. 7. Factum tempore peſtis. 8. Quibus additur, *ex jure Canonico*, factum coram Presbytero Parœciali.

Quid eſt militare teſtamentum?

Reſp. Teſtamentum militare (*dictum non modò quod à milite; ſed quod jure militari factum ſit.*) eſt teſtamentum juſtum, minus ſolenne, à milite in expeditione, vel acie conſtituto, omiſſis, vel omnibus, vel aliquibus teſtamentorum ſolennitatibus, ita factum, ut tamen de ejus voluntate conſtet.

Quæ ſunt privilegia militibus ſecundùm teſtamenti factionem conceſſa?

℞. Varia; Alia *quoad perſonam teſtantis.* Puta quòd miles mutus, ſurdus, *ſed caſu talis factus. Viglius ad*

ad §.3.hic.) item filiusfamiliàs, *§.1.hic.* Item de crimine militari condemnatus, teſtari poſſint. *l. 11. ff. de mil. teſt.* Alia *circa ſubſtantiam diſpoſitionis:* Puta quòd poteſt mori pro parte teſtatus, & inteſtatus. *l. 6. ff. eod.* Item non tenetur liberos ſuos vel inſtituere, vel nominatim exheredare; ſed poteſt tacitè eos præterire. *§. ſed in exhered. Infra de exhered. lib.* Præterea poteſt ex certo tempore, & ad certum tempus heredem inſtituere. *l. 41. ff. & l. 8. C. hic.* Item deportatum inſtituere. *l. 13. §. & deportati ff. hic.* Filio teſtamentum facere; licèt ſibi non fecerit. *l. in fraudem. §. 5. ff. hic. Poteſt tam extraneo; quàm filio puberi, heredi inſtituto directè ſubſtituere; & quidem vel certâ ætate expreſſâ, vel nullâ. Infra §. extraneo. de pupil. ſubſt. l. 4. §. penult. ff. hic. Poteſt quoque decedere cum pluribus teſtamentis. l. 19. ff. hic. Non tamen poteſt aliquid focariæ ſuæ relinquere. d. l. 41. §. mulier.* Aliaque circa ſolennitates teſtandi, & teſtium adhibitionem.

Quatenus remiſſæ ſunt militi ſolennitates teſtandi?

Reſp. Imperator remiſit illis generaliter ſolennitates jure civili in teſtamentorum ordinatione obſervandas, ita; ut quomodo velint, teſtari poſſit; & quoquo modo, ſive ſcripto ſive ſine ſcripto facta ab ipſis teſtamenta ſint, rata ſit eorum voluntas. Adeò ut ſi ſcribunt teſtamentum, non integris literis, (ut pagani *Auth. quod ſine. C. eod.* tenentur heredem ſcribere;) id notis facere poſſint. *Pr. hic. & §. 1. l. 1. l. 40. ff. l. 17. C. eod.*

Quæ remiſſa illis ſunt circa teſtium adhibitionem?

℞. *Quoad perſonam teſtium*; quod hic teſtes eſſe poſſint, peregrini, & mulieres. *Quoad numerum*; quod hic duo ſufficiant. *Quoad teſtandi ſolennitatem*; quod hîc non requiritur ut teſtes ſint rogati aut in conſpectu militis, aut ſubſcribant, aut ſignent teſtamentum; aut ſi per nuncupationem miles teſtetur, ut teſtamenti integrum tenorem percipiant; ſed, ſi vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

quædam tantùm ex iis de quibus deponunt intelligant, ſubſiſtat teſtamentum, *Facit l.1. l.40. ff.hic.*

Quatenus obtinent præcedentia?

℞. Eatenus tantùm, quatenus conſtare poteſt de militis teſtantis voluntate §. *planè. hic.*

Quomodo poteſt conſtare de ejus voluntate?

℞. Conſtabit de militis voluntate vel ſcripturâ quâvis, ſive in vaginâ, aut clypeo, ſanguine, aut in pulvere gladio notatâ in extremo vitæ: *l.25.C.hic.* modò intelligatur, & militis teſtantis eſſe apparuerit. §. 1. *hic.* Vel ſine ſcripturâ convocatis teſtibus, ſaltem duobus, qui, licèt non ſint rogati, affirment, militi verè fuiſſe voluntatem teſtandi. §.1. *hic. gl. in d.l.15. C.in l.10. l. 24. ff. eod.* & id quidem in acie. Non, ſi fortè extra eam in conviviis, aut jocosè aliquem ab eo heredem dictum teſtentur. *d.§.1. hic.*

Vbi ergo teſtari milites debent, ut his privilegiis gaudeant?

℞ In caſtris, & in expeditione occupati: non extra caſtra, & citra expeditionis neceſſitatem in aliis locis verſantes. *Quod ibi; licèt (etiam filiusfamiliâs (propter militiam) teſtari miles poßit; teſtari tamen debeat, modo communi; id eſt, iiſdem adhibitis ſolennitatibus, quas adhibere debent pagani. §. illis autem. hic.*

An in expeditione verſans præcedentibus privilegiis pariter gaudet?

℞. Ita gaudet privilegiis iſtis, ut extra congreſſum hoſtium duos debeat teſtes adhibere, ſpecialiter rogatos, remiſſis cæteris ſolennitatibus juris civilis, *gl. in l.15. C.hic.* In acie, & conflictu ſi verſatur, ſufficit indicio, vel ſignis tantùm voluntatem ejus eſſe expreſſam. *d.l.15.Nov Leonis 40.*

Quamdiu valent militum privilegia?

℞. Durat vis teſtamenti in caſtris jure militari facti; quatenus teſtatores militant, & in caſtris degunt; poſt miſſionem, ſive honeſtam (*quæ fit militiæ tem-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

pore finito) ſive cauſariam (*puta ob cauſam aliquam neceſſariam impetratam*) ſi quidem pura eſt teſtantis diſpoſitio, intra annum tantùm; ſi conditionalis, etiam poſt annum, donec conditio heraedi adſcripta exiſtat. §.3.*hic.& l.26.ff.eod.*Ignominioſa miſſio ſtatim perimit privilegium. *gl in dict.§.3. d. l.26.*

An ex his privilegiis poteſt valere militis teſtamentum ante militiam non jure factum, obtenta eo ſolo, quod teſtator factus eſt miles?

Reſp. Non, niſi illud reſignaverit miles factus, & quaedam adjecerit, ſive detraxerit; vel aliàs manifeſtaverit ſe illud valere velle. *Quod ſic valeat, quaſi ex nova militis voluntate.§.4.hic.*

An non ſunt quaedam privilegia militis circa teſtamenti infirmationem?

Reſp. Circa teſtamenti infirmationem etiam plura ſunt militum privilegia. 1. Quod ratione perſonae ipſius, minimâ capitis deminutione, *puta, ſi vel paterſamiliâs miles ſe in arrogationem dedit; vel filiusfamiliâs emancipatus, vel in adoptionem datus ſit*, teſtamentum non fiat irritum. §.5. *hic. l.22.23.ff.hic.* 2. Quoad ipſum teſtamentum; quod militis teſtamentum prius non rumpatur per poſterius, niſi expreſſa revocatione. *l.19.hic.* 3. Nec rumpatur agnatione poſthumi (*ſive ſciverit uxorem eſſe praegnantem, cum poſthumum praeteriit: ſive ignoraverit eſſe praegnantem*) ſiquidem voluit heredem eſſe quiſquis ſibi naſceretur, *l.7.ff.l.10 C.hic.* 4. Nec quaſi agnatione poſthumi; *puta ſi miles arrogaverit filium, vel nepos in locum filii ſucceſſerit.l.8.ff.hic.* 5.Contra militis teſtamentum non datur querela inofficioſi. *l. 27.§.2.ff.de inoff. teſt. & l.ult.pr.C.eod.*nec bonorum poſſeſſio contra tabulas. *l. 30. ff. hic. Puta, ſiquidem ſcit ſe habere, liberos quos praeterit; aliàs praeterire liberos non poteſt; ſed communi jure uti debet. l.9. C. hic.*

Suntne & alia militum privilegia?

℞. Sunt;

℞. Sunt; ſc. quod excuſatur ab ignorantiâ juris. *l. Regula.§.1.ff.de jur. & fact. ign.* Quod torqueri nequit, *l.milites.C.de quæſt.* Nec propter debitum capi poteſt; puta, quia damnatus tantum, in quantum facere poteſt, tenetur. *l.miles. & l.item ff.de re jud.* De quibus ſuis locis.

Quomodo amittit miles privilegium teſtandi?

℞. Si de deſertâ acie & fide; ſi de amiſſis armis, læsâ majeſtate; vel altero gravi crimine damnatur. *l. ex militari.§ 1.ff.hic.gl.in §.3.hic.*

An ſoli filiofamiliàs militi privilegium teſtandi conceſſum?

℞. Vt filiofamiliâs militi de peculio caſtrenſi datum teſtandi privilegium; ita etiam togatam militiam exercenti, de quaſi caſtrenſi teſtandi idem datur privilegium, *ad exemplum filii militis:* ſed eâ lege, ut id faciat non militari; ſed communi jure.*§.fin. hic.l.fin.C.de inoff. teſt.*

An noſtri temporis militibus eadem teſtandi privilegia competunt?

℞. Omnino talibus, qui in expeditione verſantur; itidem limitaneis ad hoſtium repentinas incurſiones intentis: *Dd. communiter*, non præſidiariis; ut nec militibus togatis; puta advocatis, aliiſque juris in Academiis profeſſoribus; *ut jam dictum.*

DE ALIIS PRIVILEGIATIS TESTAMENTIS.

QVod eſt teſtamentum inter liberos, & quatenus privilegiatum?

℞. Teſtamentum parentum inter liberos privilegiatum eſt, quo liberos heredes inſtituit: quoad patrem liberorum legitimorum; & naturalium ſimul; quoad matrem (*niſi illuſtris ſit*) etiam reſpectu naturalium tantùm. Et quidem ſimiliter tale hoc eſt privilegium, quod, modò quoad voluntatem teſtan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tium ſit perfectum, id eſt, totam voluntatem parentum exponat (licèt quoad juris civilis ſolennitates ſit imperfectum,) nihilominus ſubſiſtat; ſive ſit ſcriptum, ſive nuncupativum. *Dd. communiter.*

Quid hîc ſufficit ratione teſtamenti in ſcriptis?

℞. Olim quidem, quodcunque parentum ſcriptum ſuffecit. *l. ult. C. fam. herciſc.* at poſteà requiſitum, ut pater manu propriâ claris, & propriis literis liberorum nomina, & uncias ex quibus heredes eos eſſe vellet; item res ſingulas inter ipſos diſtribuendas, unà cum teſtamenti facti tempore, ſcriberet. *Nov.* 107. *c.* 1. *Et valet quidem hoc teſtamentum, licèt adhibiti teſtes nulli fuerint, modò manum patris liberi agnoſcant. Gayl.* 2. *obſ.* 112. *n.* 78.

Quid ratione teſtamenti nuncupativi?

℞. Sufficit ſimiliter duos adhiberi teſtes, licèt non rogatos; modò ſint idonei. Qualis hîc etiam eſt mulier. *Ius enim gentium, non civile, in teſtamento patris inter liberos conſideratur. d l. ult. gl. in Auth. quod ſine. C. de teſtam.*

Quorum reſpectu effectum habet hoc teſtamentum imperfectum?

℞. Habent teſtamenta imperfecta inter liberos effectum ipſorum liberorum tantùm ratione; non extraneæ perſonæ ipſis fortè adjunctæ. Cui ſi quid relictum, liberis accreſcit. *l. hac conſultiſſimâ.* §. 1. *C. eod.* Niſi forte teſtamentum palàm teſtibus nuncupatum. Quo caſu liberi ex eo legata extraneis præſtare coguntur. *Nov.* 107. *cap.* 1. *in fin.*

Quod eſt teſtamentum ad pias cauſas, & quatenus privilegiatum?

℞. Teſtamentum ad pias cauſas dicitur, quo vel Dei, divinique cultûs amore, Eccleſiis; vel miſerabilium perſonarum commiſeratione xenodochiis, pauperibus, captivis aliquid relinquitur. Quomodo, ſi quis supremâ voluntate quid diſponit, ſimiliter de jure canonico (*etiam in foro civili obſervando*, duo

teſtes

teſtes, etiam non rogati, licèt mulieres, ſufficiunt. *cap. relatum* 1. *de Teſtam.*

Quatenus ruſtici teſtamentum eſt privilegiatum?

℞. Teſtamentum ruſticorum eatenus eſt privilegiatum, quod ipſis & numerus ſeptem teſtium, & ſubſcriptiones ſunt remiſſæ. *Niſi eo loco ubi ruſticus teſtamentum facit, ſeptem literati adſint (Quo caſu omnes ſubſcribere debent) Vel adſint quidem teſtes, ſed ii non literati. Quo caſu non minus, quàm quinque teſtes adhiberi debent; & ſi unus, duo vel plures adſunt literati, ii pro aliis debent ſubſcribere; ita tamen ut & cæteris teſtibus cognita ſit voluntas teſtatoris. l. ult. C. de T.*

Quid eſt teſtamentum factum coram Principe?

℞. Coram principe fit teſtamentum, quando quis voluntatem ſuam ſupplici libello complexus, Principi offert, & in ſcrinia deferri petit, & Princeps eandem receptam, & in conſiſtorio lectam, per magiſtrum libellorum in ſcrinia refert. *l.* 19. *omnium. C. de teſtam.*

Quomodo fit teſtamentum coram judice?

℞. Cum quis ſcriptum quo voluntatem ſuam comprehendit, vel judici, vel municipibus offert, & actis inſeri petit: Vel, (*quod ad nuncupativi ſpeciem referri debet*) cum quis in loco judicii apud acta, coram judice, vel municipibus palàm voluntatem ſuam declarat; & iſtis authoribus ad acta publica referri petit. *d. l. omnium.*

Quatenus utrumque hoc teſtamenti genus eſt privilegiatum?

℞. Teſtamentum coram Principe factum (*utpote coram tot nobilibus, & probatis perſonis lectum*) omnes teſtamentorum ſolennitates dicitur ſuperare, & conſcientiâ Principis, fidem ſuam ad ejuſdem cuſtodiam adſtringentis, tenere. Teſtamenti coram judice & municipibus facti volunt quidem fidem etiam eſſe publicam; modò in actis inveniatur: *d. l. omnium & l. ſancimus. verb. vel inter acta manifeſtaverit C. de.*

 Teſtam.

Teſtam. Malunt tamen alii etiam hîc ſaltem duos requiri teſtes, qui ita factum eſſe coram judice teſtamentum declarent. *d. l. omnium, in verb. idoneis teſtibus. l. 12. De teſtib.*

Quatenus privilegiatum eſt teſtamentum factum tempore peſtis?

℞. De hoc teſtamento nihil certi jure definiunt Doctores: tamen conveniunt, ob neceſſitatem de ſolennitatibus juris civilis aliquid relaxandum; *ex l. 8. C. de teſtam. Ad exemplum teſtamenti militaris; quod tempus belli & peſtis æquiparentur. Puta, quando peſtis ita graſſatur, ut plurium teſtium copia haberi non poſſit, coram quinque teſtibus: vel etiam (maximè ſi ipſe teſtator correptus ſit peſte) minori (puta duorum vel trium) numero teſtium, etiam in terris imperii, ſubſiſtere. Gail. 2. obſ. 118. n. 18.*

Quatenus ſubſiſtit teſtamentum, jure Pontificio factum coram presbytero parœciali?

℞. Si coram duobus, vel tribus teſtibus eſt factum; ut in omni ultima voluntate, eodem jure. *c. cum eſſes. 10. de teſtam.*

Quatenus circa teſtium adhibitionem ſubſiſtunt teſtamenta moribus Batavicis?

Reſp. Permiſſum quidem in Batavia communi jure, h. e. ſeptem teſtibus abhibitis facere teſtamentum; fiunt verò plerumque, & ſubſiſtunt teſtamenta moribus, vel coram duobus Scabinis, & Secretario facta; Vel coram Notario, & duobus teſtibus idoneis; viris, non mulieribus. *Ill. Grotius Introd. Iur. Holl. lib. 2. c. 17.*

In qualibus teſtamentis requiruntur de jure communi plures ſolennitates præter ſuprà expoſitas, & quæ?

℞. Præter ſolennitates ſuprà expoſitas requiritur 1. In teſtamento ejus qui literas ignorat, teſtis octavus ſubſcriptor. *d l. hac conſultiſsima.* 2. Cæcus teſtari debet per nuncupationem (*quod ſcribere non poſſit;*) & ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

& ita quidem,ut teſtes ſeptem cum Notario; vel, ſi ejus copiam habere non poteſt, octavum teſtem qui ejus munere fungatur, adhibeat, & coram iis heredem, ejuſque dignitatem declaret; is verò voluntatem teſtatoris exceptam in ſcripturam redigat; eamque cum teſtibus reliquis conſignet, ſimul & ſubſcribat. *l.*8. *C. qui teſt. fac. poſſ.* 3. In teſtamento ejus qui liberos habet in poteſtate, requiritur ſpeciatim, ut eos vel inſtituat, vel expreſsè exhæredet. *tit.* 13. *infra.*

TIT. XII.

Quibus non eſt permiſſum facere Teſtamentum.

AN igitur omnibus eſt permiſſum facere teſtamentum?

Reſp. Verbis legis XII. Tab. *Vt quiſque legâſſet ſuæ rei, ita jus eſto*; latiſſima quidem poteſtas teſtandi civibus Romanis fuit tributa; ſed id vel authoritate legum, vel interpretatione jura conſtituentium eſt coanguſtatum. *l.*120. *De V. S.*

Quotuplex eſt prohibitio?

Reſp. Prohibitio eſt vel talis, ut teſtamenti factio activa aliquibus omnino negetur; vel ut non poſſint teſtari, niſi ſub certo modo.

Quæ ſunt cauſæ, ob quas aliqui omninò prohibentur teſtari?

Reſp. Variæ. 1. *Defectus communionis juris civilis*, vel circa eam dubitatio. 2. *Poteſtatis defectus.* 3. *Defectus facultatis teſtandi*, ſeu earum rerum quas natura ad teſtamenti factionem requirit. 4. *Legis prohibitio*, qua inteſtabiles fiunt.

Qui prohibentur teſtari quod non ſunt cives Romani?

Reſp. Servi, *l.*16.19.20. *ff. qui teſt. fac. poſſ.* ne quidem permittente domino, *Quia præterquam, quod nihil*

nihil proprii habent de quo teſtentur ; ipſi pro mortuis habentur. 2. Capti ab hoſtibus; *Quorum tamen teſtamentum ante captivitatem factum, ſi apud hoſtes dec edunt, Lege Corneliâ confirmatur : ſi redeunt, jure poſtliminii valet.* §. *ult. hic. l.* 12. *ff. eod. l.* 18. *De capt. & poſtl. rev.* 3. Obſides à nobis hoſtibus, vel ab hoſtibus nobis fidei ſervandæ causâ dati (*quod captivorum loco habeantur. l.* 31. *De jure fiſci.*) Niſi hoc nominatim iis à Principe permittatur. *l. obſides, ff. qui teſt. fac.* Vel eis uſus togæ Romanæ conceſſus fuerit; *Vtpote quem tantùm cives habent. l.* 32. *De jur. fiſc.* 4. Capitali, non aliâ pœnâ, & quidem cum effectu, *id eſt, non ſuſpensâ per appellationem ſententiâ,* damnati. *l.* 13. §. 2. *l.* 8. §. 2. *ff. qui teſt. fac. Ante damnationem, quamvis poſt accuſationem inſtitutam, factum teſtamentum valet, l.* 9. *ff. eod. Niſi vel peculatus, vel læſæ majeſtatis ea ſit. l.* 20. *ff. de accuſ. & inſcript. Vel reus ſibi mortem conſciverit. l.* 3 *ff. de bonis eorum qui ſibi mort.*

Qui prohibentur teſtari ob dubitationẽ ſtatûs, & cur?

℞. De ſtatu ſuo ſive dubitantes, ſive errantes teſtari prohibentur; quod integro judicio teſtamentum faciendum. *l.* 14. *l.* 15. *ff. qui teſt. fac.* Tales verò ſunt 1. Qui neſciunt an ob hoſtibus, an à latronibus ſint capti 2. Relegati, qui capite ſe minutos putant. 3 Filius ejus qui ab hoſte captus eſt, patris captivitate ita pendente; ut reverti poſſit. *l.* 12. *&* 15. *ff. eod. Vide tamen Nov. Leonis.* 37.

Qui prohibentur teſtari ob defectum poteſtatis.

℞. Filiusfamiliâs; & adeò, ut ne quidem id poſſit patre conſentiente. *Quod ita alieno juri eſt ſubjectus, ut nihil proprii habeat (de qualibus tantum bonis lex* XII. *Tab. teſtari permittit. d. l.* 120. *de V S.)* niſi miles ſit, & de peculio caſtrenſis (*quod poteſt etiam militari jure)* vel de quaſi caſtrenſi) *quod poteſt tantùm more pagano)* teſtetur. *Quod in his pro patrefamiliâs habeatur.* §. 1. *hic.* §. *ult. tit. de militari Teſt. l.* 4.

ff. de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ff. de jud. De cæteris teſtari nullo modo poteſt. *l. pen-ult. C. eod.*

Qui prohibentur ob defectum facultatis teſtari?

℞. Qui vel defectu judicii, ſive per ætatem, *ut impubes*; ſive per morbum animi, *ut furioſus (cui prodigus comparatur, ideòque & hic ei jungitur) & mente captus*: ſive per morbum corporis, *ut mutus, ſurdus*, teſtari mentem non poſſunt legitimo modo; vel qui alieno juri ſubjecti, non habent de quo teſtentur.

Qua ergo ætate poteſtas conceſſa teſtandi?

℞. Poteſtas teſtandi conceditur demum puberibus, id eſt, maſculis decimo quarto, fœminis duodecimo anno completo, *l. A qua ætate 5. pr. ff. eod.*

Quatenus furioſis, mente captis, prodigis teſtari prohibitum?

℞. Furioſis quidem, & mente captis prohibita eſt tantùm teſtamenti factio morbi tempore. Ita ut teſtamentum iſtorum quidem, ſive ante, ſive poſt morbum factum, ſubſiſtat, ut & à furioſo ſpeciatim factum (quę habere ſolent) intervallorum dilucidorum tempore. Modò talia ſint intervalla quibus mentem ipſis conſtare planè conſtat. *l. 9. C. eod.* Prodigi ſimiliter, ante prodigalitatem, & poſt factum valet teſtamentum. *§. 2. hic. l. 18. ff. eod.* In prodigalitate, id eſt, dum ei bonorum adminiſtratio eſt interdicta, factum, non valet, niſi poſteritati ſuæ conſuluerit, & ſanè ſit teſtatus. *Nov. Leon. 39. Vigl. ad §. 2. hic.*

Quatenus mutis & ſurdis prohibitum teſtari?

℞. Mutum & ſurdum intelligimus, non qui difficulter, ſed qui planè nihil loquitur, vel audit. *§. 3. hic.* Circa quos variatum jure; ita ut olim ne eo quidem caſu quo mutus ſcribere, & ſurdus loqui potuit, teſtamentum facere poſſent, niſi Principis indultu. *l. 6. §. 1. & l. 7. ff. eod.* Ex conſtitutione Iuſtiniani ita res deciſa eſt, ut qui mutus ſimul & ſurdus ſit natus, minimè, ne quidem ad pias cauſas, teſtari poſſit. *l. 10. C. eod.* nec quidem etiam jure militari; quod nec milita-

militare poſſit: teſtari verò poſſit ex accidenti talis factus, ſiquidem literas teneat. *d.l.* 10. aut miles ſit. *§.2.ſupra de milit.Teſt.ubique Vigl.* Sive natura, ſive caſu ſurdus tantùm, ſi loqui; mutus tantùm, ſi ſcribere novit, teſtari poſſit. *d.l.*10. *in fin.*

Quatenus prohibentur teſtari inteſtabiles facti?

Reſp. Eatenus, quod legis prohibitione ſpeciali inteſtabiles jubentur eſſe non ſolum ii, qui aliis teſtimonium dicere nequeunt: ſed etiam quibus teſtimonium dici non poteſt. *l.26.ff. eod.* At cui teſtimonium dici nequit, ejus teſtamentum (*quod non niſi adhibitis teſtibus valet*) non poſſe valere, certum eſt.

Qui ſunt tales?

Reſp. Tales ſunt. 1. Damnati ob crimen famoſum, *l.18.§.ult.ff. eod.* 2. Mulier nubens intra annum luctûs. *t.t.ff.de his qui not.inf.* Quæ tamen tertiam partem bonorum marito ſecundo relinquere poteſt. *l.1. C. de ſec. nupt.* Quibus adde hæreticos, & qui iis favent; ſi intra annum ex quo ſunt excommunicati ſatisfacere contempſerint. *Auth.credentes C.de hæret.* Vſurarios manifeſtos; niſi prius de uſuris ſatisfaciant, vel de ſatisfactione conveniant. *c. quanquam. de uſuris in 6.*

Quibus conceditur tantùm teſtari ſub modo?

℞. Cæcis, & iis qui literas ignorant. Vtpote quibus tantùm conceditur teſtari ſecundùm modum. *l.hac conſultiſsimâ. 8. C. eod.* præſcriptum, & in fine Tit. præcedentis à nobis explicatum. *Quibus adde Vaſallum, quod ad feudum attinet. Vt cui non niſi conſenſu domini feudi, & agnatorum, (niſi heredem inſtituat ad quem feudum alioqui erat venturum, aut ipſum ſit francum) teſtari eſt permiſſum. c.1.de ſucceſſ.feud.c.1. §.donare. Qual.ol.feud.al.pot.*

TIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Tit. XIII.

De Exheredatione liberorum.

Hactenus ſolennitates externæ teſtamentorum, & qui teſtamenti factionem habeant activam: dic, quæ eſt forma teſtamenti interna, quâ ab aliis ultimis voluntatibus diſtinguitur?

℞. Heredis directa inſtitutio. *Vtpote ex quâ vim accipit. Quæ ideò totius teſtamenti veluti caput & fundamentum dicitur. §. 34. Infra de legatis.*

Quid eſt heredis inſtitutio?

℞. Eſt ſucceſſoris in univerſum jus quod defunctus tempore mortis habuit, ſive ſcripto, ſive nuncupatione, *id eſt, vivâ voce,* facta deſignatio. *l. 1. §. 1. ff. de hered. inſtituendis.*

Quotuplex eſt?

℞. Duplex: vel *prima*, que nomen retinet, & inſtitutio in ſpecie dicitur; *de quâ primo agendum;* vel *ſecunda*, quæ Subſtitutio dicitur, *de quâ deinceps.*

Licetne teſtatori, quos velit, heredes inſtituere pro libitu?

℞. Non: ſed alios tenetur inſtituere, vel exheredare, *quales ſunt liberi ipſius;* alios poteſt quidem inſtituere, non tamen tenetur, *quales ſunt præter liberos alii Romani cives:* Alios non poteſt inſtituere, *de quibus Tit. ſequente.*

An ut pater præciſè liberos inſtituere, vel exheredare tenetur; ſic & mater?

℞. Pater quidem tenetur liberos ſuos præciſè inſtituere, vel exheredare, ut valeat ejus teſtamentum. *Pr. hic.* Mater verò, & avus maternus poſſunt eos præterire; ſed eorum ſilentium eſt pro exheredatione. *§. 7. hic.*

Quid eſt exheredatio?

℞. Eſt juris ſuccedendi, quod alicui in bonis alterius

rius competebat, vel competere potuit, ademptio; ſeu à teſtatore facta hereditatis privatio.

Quid eſt præteritio?

℞. Quando talis, cui jus ſuccedendi competit, neque inſtituitur heres, neque expreſsè, ut oportet, exheredatur: ſed vel planè omittitur ſilentio, vel ei modò aliquid legatur.

Quotuplex ergò eſt exheredatio?

℞. Duplex 1. *Propria*; quando talis ab hereditate excluditur, qui ex lege, ſeu ipſo jure eſt heres deſignatus, *ut ſuus*, ſeu qui debuit neceſſariò heres inſtitui. 2. *Impropria*, quando ab hereditate removetur talis, qui ipſo jure non eſt heres, nec neceſſariò inſtitui debet; *ut extraneus. l.*132. *ff. de verb. oblig.*

Quomodo fieri debet exheredatio, ut ritè fiat?

℞. 1. Si fit conſultò, non temerè, aut iracundiæ calore; utpote qualis non valet exheredatio; etſi juſta ejus ſit cauſa. *l.*19. *C. de inoff. teſt.* 2. Si fit nominatim; §. 1. *hic. id eſt, nomine, prænomine vel cognomine filii expreſſo; ut conſtet de quo filio pater ſenſerit. l* 1. *De lib. & poſth.* 3. Vt fiat purè; non ſub conditione, *utpote cum nec ſub conditione inſtitui filius ſub poteſtate poſsit. d. l.* 1. §. *purè. De lib. & poſt.* 4 Quibus acceſſit ex jure noviſſimo, ut fiat ex juſtâ causâ taſtamento expreſsâ, *Nov.* 115. *c.* 3.

An ergo circa hanc exheredationis doctrinam non idem ſemper fuit jus Romanus?

℞. Minimè; ſed valde hîc fuit variatum, & ita quidem, 1. ut hoc jus quo pater liberos ſuos debuit inſtituere, vel nominatim exheredare, tantùm concerneret filios primi gradûs, quos habebat pater ſub poteſtate; ſive jam natos, ſive poſthumos, eoſque ſive naturales, id eſt, ex juſto matrimonio procreatos; ſive legitimos tantùm, id eſt, adoptivos; ita ut filios vel alios per virilem ſexum deſcendentes, etiam utriuſque ſexûs, id eſt, nepotes & neptes, etiam

tiam

iam poſthumos & poſthumas inter cæteros exhere-
dare poſſet; & has quidem modò illis aliquid, vel
antillum, relinqueret; ne per oblivionem præteri-
æ viderentur. *Trin.*§.1.4. *hic.* 2. Quod Prætor, iſtius
uris moderatione, omnes liberos qualeſcunque, ſi
non inſtituerentur heredes, juſſit exheredare, vel
nominatim, ut maſculos; vel inter cæteros, ut fæ-
minas; & præteritis, etiam emancipatis, dedit bo-
norum poſſeſſionem contra tabulas teſtamenti. §.3.
hic. 3. Poſteà Juſtinianus ſuâ conſtitutione, jure no-
vo, ſublatâ ſexûs & emancipationis differentiâ, vo-
luit omnes liberos, ſive mares, ſive fæminas, ſive e-
mancipatos, ſive ulterioris gradûs, natos, ſive poſt-
humos, nominatim inſtitui, vel exheredari: circa
adoptivos filios ſervatâ definitione *l. penult. C. de a-
dopt.* expreſſa.

*Quæ verò circa jus vetus quoad effectum exhereda-
tionis, & præteritionis erat differentia?*

℞. 1. Si pater filios præteriſſet quos in poteſtate ha-
bebat, ejus teſtamentum adeò erat inutile, ut ne
quidem, filio ante eum mortuo, vires acciperet. *Quod
initio non conſtiterit.* 2. Si filias natas præteriiſſet,
vel nepotes ex filio, aut alios utriuſque ſexûs; valeret
quidem teſtamentum; ſed ita, ut præteritæ perſonæ,
ſcriptis heredibus accreſcerent, & numerum here-
dum augerent; ſuis quidem heredibus in viriles tan-
tùm partes, extraneis in partem dimidiam. *Vlp. t.*22.
§.14. 3. Poſthumo præterito, ſive maſculo, ſive fœ-
minâ, valebat quidem teſtamentum; ſed agnatione
poſthumi, vel poſthumæ rumpebatur. §.2. *hic.* Ut &
hodie rumpitur. *l.*4. *C. De inoff. teſt.* ſive mares, ſive
fœminæ, modò integri naſcantur. *l.*3. *C. eod.* nec ſint
abortivi; *l.*2. *C. eod.* Nec etiam poſſunt exheredari;
*Cum in eos vitium ingratitudinis non cadat. l.*32. §. *fin.
C. eod.*

*Quæ veteris iſtius juris in iſtis omnibus videtur fuiſ-
ſe ratio?*

℞. Veteris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Veteris iſtius juris, *reſpectu filiorum qui ſunt ſui poteſtate, neceſſariam inſtitutionem quod attinet*, cauſa erat, patria poteſtas civilis (*cujus reſpectu, una videbatur filii perſona cum defuncti patre*) & inde exiſtens Jus Suitatis; quod vivo patre eſſent quaſi domini paternorum bonorũ. *Reſpectu neceſſariæ exheredationis*, ratio eſt, quòd iſta dominii præſumtio non aufert patri de bonis ſuis libertatem teſtandi. *Reſpectu conceſſæ præteritionis filiarum*, ratio fuit; quòd filiæ minus, quàm filii patri viderentur conjunctæ civiliter quia per eas non continuatur familia paterna, ſed ipſæ nubendo in familiam viri tranſeunt. *Ratione juris ſpecialis poſthumos concernentis*; quod hi in iis quæ commodum ipſorum ſpectant, pro jam natis habeantur.

Quotuplices ſunt poſthumi?

℞. Poſthumi dupliciter accipiuntur, *propriè*, & quidem tam hîc, quàm extra materiam ſucceſſionis, pro iis, qui poſt mortem patris naſcuntur. *l.* 3. §. 1. *D. injuſt. rupt. irr. teſt.* 2. *Impropriè*, & quidem in doctrinâ ſucceſſionis, ſpeciatim ex lege Velleja, qui ante mortem quidem teſtatoris naſcuntur; ſed reſpectu teſtamenti facti dicuntur Poſthumi *d.l.*3. §. *in fin.* Et ſic dicitur Poſthumus tribus modis. 1. Qui poſt factum teſtamentum vivo teſtatore naſcitur ſuus heres. *d.l.*3. §.12. *l.*12. *ff. eod.* 2. Nepos qui natus quidem eſt ante teſtamentum factum; ſed poſt illud factum, mortuo priore inſtituto, in locum ejus ſuccedendo fit ſuus. *l.*13. *ff. eod.* 3. Poſt teſtamentum natus, non ſuus; ſed qui priore inſtituto defuncto, in locum ejus ſuccedendo fit ſuus. *Qui* poſthumus Julianus *dicitur. l. Gallus. ff. de lib. & poſthum.*

Qui hîc omnino poſthumorum loco veniunt?

℞. Hi omnes poſthumi ſunt; & quidem vel ſui, qui ſic nati ſunt, ut ſui eſſe poſſint; verè quidem ſi nemo eos in jure ſuitatis antecedit, ut filius in poteſtate patris exiſtens ante ejus mortem. Suorum loco habentur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

pentur, vel quaſi ſui ſunt, nepotes; qui ſui modò ſunt ſpe, & potentiâ; puta mortuo eo qui ipſos antecedit. Vel alieni; qui nati, teſtatori non ſunt ſui heredes futuri, ſed extranei; ut nepos ex filio emancipato.

Quid novo juri additum hîc jure noviſsimo?

℞. Quod ſive parentes, ſive liberi ſint exhæredandi, non permittatur exheredatio; niſi ſit juſta exheredandi cauſa, nominatim teſtamento expreſſâ, ab herede probanda. *Nov.*115. *cap.*3. *&* 4.

Quæ eſt iſta cauſa?

Reſp. Vtrimque generalis cauſa eſt, ingratitudo.

An ob quasvis ingratudinis cauſſas licet ſive parentes, ſive liberos exheredare?

Reſp. Non; ſed ob eas tantùm quæ ſpeciatim legibus, & nominatim *Nov.* 115. *cap.* 3. ſunt expreſſæ.

Ob quas parentibus licet exheredare liberos ſecundùm iſtam Novellam?

Reſp. Ob cauſas quatuordecim, ibi definitas. 1. Si quis parentibus ſuis manus intulerit. 2. Aliamve gravem injuriam & inhoneſtam. 3. Si parentem in cauſis criminalibus (*niſi contra principem, vel Remp. ſint*) accuſaverit. 4. Si ut maleficus, cùm maleficis verſetur. 5. Si vitæ parentum ſit inſidiatus. 6. Si delator contra eos extiterit. 7. Si novercæ, vel concubinæ patris ſe miſcuerit. 8. Si pro patre carceri incluſo detrectaverit fidejubere. 9. Si parentes teſtamentum facere prohibuerit. 10. Si ſit hiſtrio, & cum hiſtrionibus maneat, parente (*ejuſdem conditionis non exiſtente*) invito. 11. Si filia libidinosè ante annum vigeſimum quintum vixerit, & ut ita vivat, honeſtum matrimonium reſpuit. 12. Si liberi parentem furioſum neglexerint, & is poſteà ſanus factus teſtetur. 13. Si parentem captivum non redemerint. 14. Si ſint hæretici. *d.Nov.* 115. *cap.*3.

Ob quas cauſsas liberis licet parentes exheredare?

Reſp. Tales ſunt. 1. ſi vitæ liberorum fuerint inſi-

diati. 2. ſi pater nurui, aut concubinæ filii ſe miſcuerit, ſi liberos ſuos prohibuerit teſtari de peculio caſtrenſi, vel quaſi. 4. ſi pater matrem, vel mater patrem interfecerit. 5. ſi liberis furioſis alimenta denegaverit. 6. ſi captivos reducere neglexerit. 7. ſi liberos criminaliter accuſaverit, ob cauſas principem vel Remp. non concernentes. 8. ſi ſint hæretici. *d. Nov.* 115. *c.* 4.

An non ſunt cauſæ exheredationis in fratribus, vel ſororibus?

℞ Statuuntur quidem in his vulgò tres cauſæ exheredationis, *ex Nov.* 22. *c.* 47. 1. ſi frater mortem fratri machinetur. 2. eum criminaliter accuſet. 3. facultatibus ejus magnum damnum inferat: *Sed, cum Exheredationis verbum, ut antè dictum, fratribus non rectè tribuatur (quod inſtituere frater fratrem non cogatur) ſtatuendum, ibi non proponi cauſas ob quas exheredari, ſed ob quas à lucris nuptialibus arceri frater poſsit.*

An non ſufficit habere alias æquè graves, vel etiam graviores exheredandi cauſſas, quàm dictá Novellâ 115. *ſunt expreſſæ?*

℞. Statuunt quidem Doctores communiter ob tales etiam procedere exheredationem, ſed quia Imperator (*cum querimonia quod cauſæ exheredationis antea vagæ eſſent, & incertæ,*) eas ſollicitè definiverit, prohibendo ne alias apponere liceret, placet magis *cum Viglio ad* §. *fin. hic & Con. lib.* 10. *comment. cap.* 10. non ſufficere. *Maximè cùm odioſa ſint reſtringenda. Vnde & Menochio. lib.* 2. *de arb. judic. quæſt. cent.* 3. *caſu* 277. *placet, an juſta ſit exheredationis cauſa, arbitrio judicis relinquendum. Quod non judicamus abſonum.*

An miles, & mater liberos ſuos tenentur nominatim exheredare?

℞. Non; ſed utriuſque ſilentium eſt pro exheredatione; quaſi nominatim facta eſſet. Militis quidem,

quidem, ob privilegium circa teſtamenti factionem ipſi conceſſum, & antè explicatum; ſiquidem non ignoraverit, ſe liberos habere, aut uxorem prægnantem eſſe, alias teſtamentum ejus ipſo jure nullum eſt §.6.*hic*. Matris verò, aut cæterorum per matrem aſcendentium; ſive ſciverint, ſive ignoraverint ſe liberos habere; ita ut adverſus præteritionem concedatur liberis querela inofficioſi. *Idque, quia liberos non habent in poteſtate. §. ult. hic.*

Tit. XIV.

De Heredibus inſtituendis.

Hactenus qui debeant inſtitui; dic qui poſſint inſtitui, ita ut etiam omitti liberè poſſint?*

℟. Ii ſunt extranei; hoc eſt, alii præter parentes & liberos naturales, & legitimos, vel legitimos tantùm; etiam collaterales, hoc eſt, fratres, vel ſorores. *Qui tamen ſi ſint conſanguinei, turpibus perſonis præferuntur. l.27. C. de inoff. teſt. Niſi fratri cauſa aliqua ingratitudinis objici poſſit. Nov.22. cap.47. vel & ipſe turpis perſona ſit. l.11. C. de inoff. teſt. vel ſervus neceſſarius ſit inſtutus. d. l.27. in fine.*

Quales extraneos permiſſum eſt inſtituere?

℟. Qualeſcunque; tam liberos homines (*modò teſtamentum ipſi facere, vel ex eo accipere poſſint,*) quàm ſervos: eoſque vel dominio pleno, vel proprietate tantùm noſtros, vel alienos, ſive planè, ſive proprietate tantùm, uſumfructum teſtatore habente. *Princ. hic.*

Quomodo ſervos proprios permiſſum inſtituere?

℟. Vel cum; vel ſine libertate; (*Quod ea, ut ſine quâ hereditatem accipere non poteſt; inſtitutus tacitè inſtitutioni ineſſe videatur;*) niſi aut adulterio dominæ ſint commaculati, *Princ. hic.* aut in fraudem creditorum inſtituti *ſuprà lib. 1. tit. 6.*

Quis eſt effectus Inſtitutionis quoad ſervum proprium?

℞. Vt ſiquidem domini Teſtatoris manet ſervus uſque ad mortem, liber fiat, & heres; ſed neceſſarius, ut adire hereditatem cogatur. Antè manumiſſus, liber quidem & heres fiat; ſed voluntarius. *Vt invitus adire hereditatem non cogatur; alienatus à vivo teſtatore, nec liber ipſe, nec heres ſit; ſed novus dominus; & ejus injuſſu hereditatem adire non poſsit. §. ſervus autem. hic.*

Quando, & quomodo alienus ſervus rectè inſtituitur?

℞. Tum, ſiquidem cum domino eſt teſtamenti factio. *l.31.§.fin. ff. hoc. tit. Vtpote quia ex domini perſona heres inſtituitur.* Cum libertate tamen non rectè heres inſtituitur *l.3.ff.eod. Quod ſervus adeundo hereditatem domino quidem acquirere; Teſtator autem eum inſtituendo jus dominii in eum transferre non poſsit.* Inſtitui verò poteſt, ſub conditione, cum liber erit, *l.7.l.49.ff.hic.*

Quis eſt effectus hujus Inſtitutionis?

Reſp. Quod ſervus manens ejus domini cujus fuit tempore facti teſtamenti, ejuſdem juſſu: ſin fuerit ante mortem Teſtatoris alienatus, ejus domini juſſu adire debeat hereditatem, cujus tempore mortis Teſtatoris fuit: vivo teſtatore manumiſſus, vel eo antequam adeat, mortuo, ſuo arbitrio adire hereditatem poſsit. *§. ſervus a. hîc.*

An & ſervus alienus poſt mortem domini rectè heres inſtituitur: hoc eſt, an poteſt inſtitui, cùm dominus ejus mortuus eſt.

℞. Omninò. Planè ut ejus qui in utero eſt ſervus rectè inſtituitur. *Quia ut hic in iis quæ commodum ejus ſpectant, pro jam nato habetur: ita mortui domini hereditas perſonam ejus repræſentat, & quidem fictione juris. §.2.hic & ibid. Viglius.*

Quid ſi inſtitutus ſit ſervus plurium dominorum?

℞. Si cum omnibus teſtamenti factio eſt, omnibus acquirit, quorum juſſu adiit hereditatem, pro domi-

nii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

nii portione; non jubentium portiones, jubentibus tacitè accreſcunt. §. 3. *hic.*

Qui prohibentur omninò inſtitui?

℞. 1. Qui juris civilis carent communione, ut deportati (*niſi à milite*) peregrini, *l. 1. C. hoc. tit.* Item ſervi pœnæ *l. 17. ff. de pœn.* 2. Lege inteſtabiles eſſe juſſi; *hoc eſt, ob carmen, vel crimen famoſum condemnati: item mulier ante annum luctûs nubens. l. 1. C. de ſec. nuptiis. Quod jure pontificio ſublatum. c. pen. c. ult. Ext. De ſec. nupt.* 3. Læſæ majeſtatis accuſati. *l. 5. C. ad leg. Iul. Majeſt.* 4. Apoſtatæ *l. 3. C. de Apoſtatis.* 5. Hæretici, *l. 4. §. 5. de hæret.* 6. Collegia illicita *l. 8. C. hic.* 7. Liberi ex damnato coitu nati. *Nov. 89. cap. ult.* 8. Perſonæ planè ita incertæ, ut nec ex poſt facto, nec vel per conſequentiam certæ fiant. *Vlp. in Fragm. tit. 22. § incerta. De facie modò ignotos, l. 11. C. hic. vel per conſequentiam alicujus corporis modò notos (licet aliàs omninò ignotos) inſtituere licet. Vt & pauperes, favore piæ cauſſæ. l. 24. 28. 49. C. de Epiſc. & Clerc. Quia collegia licita, & nota inſtituere hodie licet. d. l. 8. C. hic. & corpus teſtatori notum unius perſonam ſuſtinet. l 5. ff. quod cujuſque univerſ. nom.*

Quot heredes licet inſtituere?

Reſp. Heredum inſtituendorum numerus lege non eſt definitus; ſed ab arbitrio Teſtatoris pendet ita ut quot velit, uſque in infinitum heredes facere poſſit. §. *& unum. hic. l. 9. §. 12. ff. eod.*

Quid requiritur ut ſive unus, ſive plures inſtituantur heredes, rite fiat inſtitutio?

Reſp. Quatuor. 1. Debet heres manifeſtè, hoc eſt, vel nominatim, vel certâ demonſtratione, quæ nominis vice fungi poſſit, inſtitui. *l. 9. §. 8. l. 48. §. 3 ff. hic & l. 34. ff. de condit. & demonſt.* 2. Vt ſcribatur, vel nuncupetur heres verbis idoneis, hoc eſt, expreſſis & affirmativis talibus, ut certò conſtet quem velit Teſtator heredem eſſe. *l. 15. C. de Teſtam.* 3. Vt teſtator ſi plures heredes inſtituit, exprimat ex qualibus parti-

bus ſingulos heredes eſſe velit. 4. Vt, ſive unum, ſive plures inſtituit, exprimat quomodo heredes eſſe velit.

Quotuplicia ponuntur verba idonea?

℞. 1. *Directa*, quæ ſui naturâ efficiunt, ut heres inſtitutus hereditatem à teſtatore ipſo immediatè accipiat, ut *Titius heres eſto. Bart. in l. 15. nu. 42. De vulg. ſubſt. per l. 14. C. de fideic. l. 2. C. com. de legat. 2. Obliqua*; quæ efficiunt, ut meditatè, hoc eſt, per alterum accipiat hereditatem, ut *rogo te, ut à Titio hereditatem accipias*; vel, *Semproni rogo te, ut Titio hereditatem meam reſtituas. l. 38. §. ult. l. 33. l. 34. §. ult. De legat. 3. 3. Communia*; quæ utramque habere poſſũnt ſignificationem; ut verbum *ſubſtituo, l. 4. §. 1. De vulg. & pup. ſubſt. volo pervenire, habere, pertinere, ſuccedere, reverti, devolvi. Bart. & gl. d. loc. n. 45. 47. 48. & ſeqq.*

Quas partes ſingulis heredibus poteſt aſsignare Teſtator, ſi plures inſtituit?

℞. Similiter quas voluerit; ſive æquales, ſive inæquales. §. 5. *hic & l. 13. §. 5. ff. hic.*

An igitur non eſt certa hereditatis diviſio ex lege?

℞. Eſt quidem lege introducta ea diviſio, quâ in aſſem hereditas, *hoc eſt, in duodecim uncias*, dividitur; verùm non ideò introducta, ut eam teſtator præcisè ſequeretur, ſed ut haberet quomodo mentem ſuam eloqueretur. *d l. 13. §. 1.*

An itaque certis nominibus ſingulæ partes ab unciâ uſque ad aſſem ex lege enunciantur?

℞. Omninò, ut duæ unciæ dicantur Sextans, *quaſi ſexta pars aſsis*; tres, Quadrans, *quaſi quarta pars aſsis*; quatuor unciæ, Triens, *quaſi tertia pars aſsis*: Quincunx, dicuntur quinque unciæ; Semis, quaſi ſemi as, ſex unciæ; Septunx, ſeptem; Bes, *quaſi bis triens*, octo; Dodrans; *quaſi demto quadrante as*, novem; Dextans, *quaſi demto ſextante as*, decem; Deunx: *quaſi demta una uncia as*, undecim unciæ; §. 5. *hic.*

An

An igitur Teſtator variè hereditatem dividere poteſt?

℞. Omninò; & quidem. 1. Aut ſine partibus. 2. Aut ut ſingulis heredibus partes ſint adſcriptæ; aut ut quibuſdam non ſint adſcriptæ. 3. Ita ut vel plures aſſignatæ ſint partes quàm continet as, vel pauciores. Vt ſic tot unciæ faciant aſſem, quot teſtator voluerit. §. 5. *hic.*

Quid juris in hac diverſâ diviſione?

℞. 1. Si unus ſine partibus inſtituitur, vel ex parte quidem aliquâ, ſed nullo coherede nominato, is heres eſt ex toto aſſe. *Quod nemo ſimul teſtatus, & inteſtatus mori poſsit, niſi ſit miles.* §. 5. *hic.* *l.* 7. *De R.I.* Si plures inſtituuntur non nominatis partibus, ex æquis partibus heredes ſunt. §. 6. *hic.* *l.* 9. §. 12. *ff. hic.* Niſi quidam conjunctim, quidam disjunctim ſint inſtituti, ut e. g. *Titius, & Cajus heredes ſunto, Mævius heres eſto. Quo caſu conjuncti pro uno ſunt.* *l.* 15. & 17. §. 1. *ff. hic.* 3. Partibus in quorundam perſonis expreſſis, in aliquo, non is, ſi qua aſſi pars deſit; ex eâ heres eſt. Sin plures ſine parte adſcripti, in eandem omnes concurrunt. *d.* §. 6. *d. l.* 17. 4. Partibus in ſingulis perſonis adſcriptis ſi pars aſſis vacet, ea pro ratâ portione ſingulis accreſcit; ſi verò deſit, pro ratâ ſingulis decreſcit. §. 7. *hic.* 5. Si plures unciæ quàm duodecim ſint diſtributæ, aliquo ſine parte inſtituto, is quod dupondio, hoc eſt, alteri aſſi deeſt, habebit. *l.* 18. *l.* 87. *ff. eod.* Dupondio diſtributo, ſi alius ſine parte inſtituitur; idem juris eſt. §. 8. *hic.*

Quomodo omninò poteſt Teſtator, ſive unum, ſive plures inſtituere heredes?

℞. Vel purè; *id eſt, ſimpliciter, citra ullam adjectionem:* vel ſub conditione. Ex certo tempore, & ad certum tempus non poteſt: ſed ita adjectus dies pro ſupervacuo, & heres pro purè inſtituto habetur. §. 9. *hic. Niſi incertum tempus adjiciatur; quod pro con-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ditione habetur, l. 75. De cond. & demon. & valet inſti-tutio. §. 9. hic. l. 62 ff. eod.

Quid eſt conditio hoc loco?

Reſp. Eſt adjectio, quâ inſtitutio heredis in futurum eventum ſuſpenditur. *Quæ natura conditionis eſt in omni eo quod agitur. Adeò ut quæ in præſens, vel præteritum tempus confertur; quamvis per conditionalem particulam enunciata, revera conditio non ſit. l. conditio in præteritum* 106. *ff. de V. O. Vult. hic Inſt. §. 3. n. 6.*

Quotuplex eſt conditio?

Reſp. Conditio eſt vel *poſsibibis*, cui res aliqua non eſt impedimento, quo minus exiſtere poſſit; vel *impoſsibilis*, cui tale impedimentum eſt.

Quotuplex eſt conditio impoſsibilis?

Reſp. Statuitur plerumque triplex. 1. *Naturâ*; quum per naturam aliquid fieri non poteſt. 2. *Lege*; cùm pro conditione ponitur res lege prohibita; ut ſi parentem non alueris. *Quippe quod lege nobis non licet, id nec poſſe judicamur.* 3. *Facto*, cum id quod naturâ, & lege fieri poteſt, propter facti difficultatem nobis impoſſibile judicatur. *Quibus addunt, impoſsibile ex perplexitate verborum; veluti, Si Titius heres erit, Sejus heres eſto: Si Sejus heres erit, Titius heres eſto, l. 16. ff. de cond. inſtit.*

Quid juris circa has conditiones?

Reſp. Conditio naturâ, & lege impoſſibilis pro non adjectâ habetur. *l. 20. ff. eod. Aliter quàm in contractibus, quos vitiant. Quod ipſum hic faciunt conditiones facto, & perplexitate verborum impoſsibiles. l. 16. ff. eod. Idque ex præſumptione juris; quod ita inſtituenti non fuerit inſtituendi animus; licèt quoad conditionem ex facto impoſsibilem Doctores diſſentiant. Viglius hic.*

Quotuplex eſt conditio poſsibilis?

Reſp. Vel *poteſtativa*, in poteſtatem heredis inſtituti collata; puta *Cajus heres erit, ſi centum aureos dederit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

derit. 2.*Caſualis*; quæ non in arbitrium heredis; ſed in fortunam confertur, *Vt ſi navis ex Aſiâ venerit.* 3. Vel *mixta* ex utraque præcedente, ſeu caſuali & poteſtativâ conſtans. *Paul.l.ſi jam facta.§.1.ff.de cond. & demonſt.*

Quid circa poſsibilem conditionem juris?

Reſp. Quod omnis talis conditio adjici inſtitutioni poteſt, & adjecta ſervari debet.*l.4.ff. de hered.inſt. l.44.l.55. De cond. & demonſt.*

An nulla hîc differentia heredum reſpectu?

Reſp. Omninò. Extraneus ſub quâvis conditione poſſibili inſtitui poteſt. Suus heres tantùm ſub poteſtativa. *l.15. l.ult. De cond. inſt. Sub quâ inſtitutus (quod eam implere poteſt) pro purè inſtituto habetur. Si verò in incertum caſum inſtituitur, quia ut is non eveniat, fieri poteſt, non exſpectato eventu ſtatim pro præterito habetur. VVeſ par.de condit.inſtit.n.4.*

An ſub pluribus conditionibus inſtitui poteſt?

Reſp. Omninò: & quidem vel *conjunctim*, ſi illud, & illud factum fuerit. *Quo caſu omnibus parendum eſt.* Vel *disjunctim*,& alternativè, puta ſi hoc, aut illud factum fuerit, *& ſufficit cuilibet parere; hoc eſt, alteram adimpleri.§.11.hic.l.5.ff eod.*

Quis eſt effectus inſtitutionis?

Reſp. 1. Succeſſio in univerſum jus quod defunctus tempore mortis habuit. *l. hereditas. De reg. jur.* 2. *Quod jura omnia tam activa, quàm paſſiva, aditâ hereditate in heredem tranſeunt. §.2. infra de perpet. & temp. act.*

TIT. XV.
De vulgari ſubſtitutione.

H*Actenus de primâ heredis inſtitutione: quæ eſt ſecunda, & quo modo definitur?*

Reſp. Secunda heredis inſtitutio, ſubſtitutio dicitur; eſtque in ſecundo, & ulteriore gradu here-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

dis, ſeu ſucceſſoris deſignatio. *Gl. Accurſ. ſup. Rubr. ff. hic. Secundi quippe gradûs appellatione etiam tertium & quartum heredem notamus, & (ut & nomine ſecundarum nuptiarum) ulteriores.*

Quomodo hîc gradus numerantur?

℞. Non ex perſonarum numero, vel ſcripturæ ordine; ſed ex ordine ſucceſſionis. *l. 2. §. 6. ff. eod.*

Poteſtne Teſtator plures gradus heredum facere in ſuo teſtamento?

℞. Poteſt, in quantum velit heredes ſubſtituere. *Text. Pr. hic.*

Quotuplex eſt ſubſtitutio?

℞. Dividitur multis modis; præcipua autem diviſio eſt quâ dividitur in *directam*, & *obliquam.*

Quæ eſt directa?

℞. *Directa* (quæ & propria) eſt quæ fit verbis directis &, civilibus, legitimis, immediatè ipſum ſubſtitutum reſpicientibus; in caſum ſi primus heres deficiat: puta, *Titius heres eſto, ſi heres non erit, Sempronius heres eſto. Schneidvv. ad d. pr. hic.*

Quæ eſt obliqua?

℞. *Obliqua*, ſeu, *fideicommiſſaria* & precaria (*quæ impropria*) eſt, quæ fit verbis non directis, ſed obliquis & precariis, non ad ipſum ſubſtitutum immediatè directis, ſed ad inſtitutum heredem; cujus fidei committitur, ut hereditatem acquiſitam reſtituat alteri. e g. *Titius heres eſto, ac rogo eum, ſeu fidei ejus committo, ut hereditatem reſtituat Sempronio.*

De quâ ſpecie ſubſtitutionis hîc agitur, & quomodo ſubdividitur?

℞. Agitur hîc de directâ; quæ à variis ſubſtituendi formis, vulgò dividitur in vulgarem, pupillarem, exemplarem, compendioſam, & breviloquam, ſeu reciprocam. *Et malè quidem; quia exemplaris cum ſit ſpecies pupillaris; breviloqua & compendioſa, vel vulgaris, vel pupillaris; ſeparatam ſpeciem facere non poſſunt.* Secundùm Imperatorem hîc, (*ut & in Dige-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſtis) à duobus caſibus, & conditionibus ſubſtitutioni inhærentibus formaliter, (puta hereditatis non acquiſitæ, & mortis filii impuberis) diſtinguitur in vulgarem, & pupillarem. *l.39.§.filio.ff.hic.*

Quotuplex eſt utraque?

℞. Duplex, vel *expreſſa*; quæ fit verbis conditionis præcedentis negativè expreſſis, vel *tacita*; quæ ita fit, ut conditio negativa; *ſi heres non erit*, diſertè non exprimatur; ſed talibus verbis affirmativis, quibus tacitè conditio negativa ſubaudiatur; ut cum duo heredes ſibi invicem ſubſtituuntur, ut, *Titius & Sejus heredes ſunto, eoſque ſibi invicem ſubſtituo*, vel *Titius & Sejus, uter eorum vixerit, heres eſto. Schneidvv.hic.n.9.*

An utriuſque hujus modi tacitè ſuſtituendi idem effectus eſt?

℞. Non; *Prioris modi* hic eſt effectus, ut ſi coheredum unus aditâ hereditate decedat, alter coheres non ſuccedat; ſed tum demum, ſi non aditâ hereditate moriatur. *Poſterioris* hic effectus eſt; ut ſi uterque inſtitutus vixerit, uterque ſit heres: Si unus vel nolit, vel non poſſit eſſe heres, alter ſolus ſit heres. *l.24. ff.de hered. inſtit.*

Quæ eſt altera ſubdiviſio?

℞. Quod ſubſtitutio eſt vel *ſimplex*, ſeu μονόπλευρ☉ quæ ab unâ tantùm fit parte, hoc eſt, ſic, ut inſtituto ſubſtituatur is, qui non eſt coheres; ut *ſi Titius heres non eſt, Cajus heres eſto*. Vel *duplex*, ſeu *reciproca*; cum coheres coheredi ſubſtituitur, ut, *Titius heres eſto: ſi heres non eſt, Cajus heres eſto; ſi Cajus heres non eſt, Titius heres eſto.§.1.hic.*

Quæ eſt vulgaris ſubſtitutio?

℞. Vulgaris ſubſtitutio (*ſic dicta quod vulgò à quolibet teſtatore fiat*) eſt directa ſecunda inſtitutio, quæ fit jure communi à quolibet teſtatore, cujusvis ætatis heredi, in hunc caſum, ſi heres non erit: ſive ita generaliter expreſſum, ſive ſpecialius expreſsâ hujus

deficientiæ cauſâ; puta ſi noluerit, vel non potuerit eſſe heres. *l.1.§.1.ff. hoc Tit.l.8.C.de impub.ſubſtit.l.3. C.de hered.inſtit.*

Vbi omninò fieri poteſt ſubſtitutio hæc?

℞. Tantùm in teſtamento. *l.36. ff. hic. In codicillis nec inſtitui, nec ſubſtitui directè poteſt.§ pen inſ. de codicill. niſi à milite, aut à parentibus inter liberos teſtantibus. l.hac conſultiſsimâ.§.ex imperfecto.C. de teſtam. Benignè tamen ſubſtitutio talis facta in codicillis, trahitur in fideicommiſſum.l.76.ff.ad.S.C.Trebel. Niſi teſtator ſe teſtamentum, non codicillos facere putaverit.l.fin. §.1. C. de codicillis.*

Qui omninò vulgariter ſubſtituere, & ſubſtitui poſſunt?

℞. Quilibet qui inſtituere, vel inſtitui poſſunt; *hoc eſt, qui teſtamenti factionem cum teſtatore habent, cujuſcunque ſint conditionis; liberi, vel ſervi, tam proprii, quàm alieni; cum quibus (puta ex perſona dominorum) teſtamenti factio eſt.Vlp. Frag.22.l.5 ff.de ſerv. leg.Perez.hic.*

Quibus poteſt ſubſtitui?

Reſp. Omnibus ſimiliter cujuſcunque conditionis, & ætatis heredibus; ſuis, extraneis, liberis, ſervis iiſque non tantùm alienis: *Sed & proprio ſervo qui neceſſarius heres eſt. Eo effectu, ut ſervo inſtituto non adeunte, per ſubſtitutum ſuſtineatur, nec deſeratur Teſtamentum. Perez. hic.*

Qualiter ſubſtitui poteſt?

Reſp. Poſſunt ſubſtitui, vel ſingulis, ut *Titius heres eſto; ſi Titius non eſt, Cajus heres eſto*: vel unus in locum plurium; *Titius & Cajus heredes ſunto: ſi heredes non ſunt, Sejus heres eſto*: vel plures in locum unius; ut *Titius heres eſto; ſi heres non eſt; Cajus & Mævius heredes ſunto*: vel unus & ibidem ſibi: cum pluribus inſtitutis unus ex inſtitutis, cæteris omnibus ſubſtituitur: puta *Titius, Cajus, Mævius, Sejus heredes ſunto, ſi non ſunt; Cajus heres eſto*: denique

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

cum invicem ipſi inſtituti heredes ſubſtituuntur, ut *Titius & Cajus heredes ſunto, eoſque ſibi invicem ſubſtituo.* Quæ eſt ipſa reciproca à Modeſtino; à Doctoribus verò breviloqua dicta ſubſtitutio. §. 1. *hic. l.38.§.1.ff.eod.*

Quomodo inter ſubſtitutos dividitur hereditas?

Reſp. Eodem ferè modo quo inter inſtitutos. Quia pluribus ſubſtitutis partes à Teſtatore factæ ſervantur, iis non factis (*ſi quidem ſubſtituti prius non ſunt inſtituti*) ex æquo omnes heredes ſunt. *l.9.§.12. De hered.inſtit.*& unus ſubſtitutus in totam hereditatem inſtitutus intelligitur. Pluribus verò inſtitutis, ſi invicem ſibi ipſi, aut plures ex his uni ſubſtituantur, tum ſubſtituti videntur ex iiſdem partibus ex quibus ſunt inſtituti §.2. *hic l.5.9.24. ff. hic. Puta ſi quidem ſub generali appellatione heredum ſunt inſtituti. d. l 5. Quod ſi propriis nominibus quidam expreſsè ſunt ſubſtituti, viriles partes inter eos factæ videntur. arg. l. 124. De legatis 1. & l. 24. ff. ad S.C. Trebel. Vel ſi æqualiter gravati ſunt ſubſtituti ad æqualia onera. Tunc enim quia ad perſonas fuit habita relatio, meritò viriles partes in ſubſtitutione factæ cenſentur. §.2. hic, & ibi gloſſa, & Gl. in l.1.C.de impub.ſubſt.*

Quid juris ſi inſtituto heredi dato ſubſtituto coherede, alius ei fuerit ſubſtitutus: puta ſi teſtator inſtituit Titium & Cajum, & Cajo Titium coheredem ſubſtituit, & Titio deinde Sejum?

℞. Ad utramque partem tertius ſubſtitutus, (ſi neuter inſtitutorum hereditatem adierit) admittitur; Puta non tantùm ejus cui ſubſtitutus eſt, ſed etiam alterius qui ſolum eſt inſtitutus; & eidem etiam ſubſtitutus cenſetur. §.3.*hic.l.27.l.41.ff.eod.*

Si quis ſervo per errorem quaſi liber eſſet inſtituto ſubſtituatur; quid juris, ſi is juſſu domini hereditatem adeat?

℞. Propter errorem teſtatoris, & præſumptionem, quod eum, ſi ſciviſſet ſervum eſſe, fortè non inſtituiſ-

ſet (*licèt regulariter inſtitutus, & ſubſtitutus ſimul in ſucceſsione non admittantur*) uterque extra ordinem æquis portionibus defuncto ſuccedit. §. 4. *hic.*

Qui ſunt effectus ſubſtitutionis vulgaris?

℞. 1. Quòd inſtituto ex alterutrâ causâ (*puta quod vel non poſsit, vel nolit*) hereditatem non adeunte, vel aliàs irritâ factâ inſtitutione ipſa locus fiat ſubſtituto; excluſo tum inſtituti herede, (*quod hereditas non adita tranſmitti non poſsit*) tum jure accreſcendi; *quod hoc jus tacitè ex legibus deſcendat, cum ſubſtitutus expreſsè vocatur. l. 2. §. fin. l. 4. ff. hoc. tit. Perez. hic.* 2. Quòd hæc ſubſtitutio expreſsè facta continet tacitam pupillarem. *d. l. 4. l. un. C. de Caduc. tol. l. un. C. de his qui ant. apert. tab.* 3. Quòd hoc modo ſubſtitutus non inſtituto (*utpote qui nunquam fuit heres*) ſed ipſi teſtatori ſuccedat. *Princ. hic.*

Quomodo exſtinguitur vulgaris ſubſtitutio?

℞. 1. Inſtituto hereditatem adiente, *hoc eſt, deficiente ſubſtitutionis conditione, ſi heres non eſt. l. 5. C. hic.* Idque ſive omnes inſtituti adeant, ſive unus ex copulative inſtitutis. *Quia ei qui adit, pars deficiens accreſcit, eam ob cauſam; quod non cenſeatur vocatus ſubſtitutus, niſi in caſum ſi nullus adeat ex inſtitutis. l. 33. §. 1. ff. eod.* Deficiente conditione alia ſubſtitutioni appoſita. 3. Si ipſe ſubſtitutus repudiavit hereditatem. *l. 2. & 4. C. de repud. hered.* 4. Filiofamilias pupillo facta ſpeciatim extinguitur completa pubertate. *l. in pupillari ff. hic.*

TIT. XVI.

De Pupillari ſubſtitutione.

QVid eſt pupillaris ſubſtitutio?

℞. Pupillaris ſubſtitutio eſt quâ pater liberis ſuis impuberibus, quos in poteſtate habet, non recaſuris in alterius poteſtatem, ſubſtituit in eum caſum, ſi heredes erunt, & in pupillari ætate deceſſe-

deceſſerint. *Vnde & pupillaris dicta. Princ. hic. l. 2. ff. eod.*

Quo jure introducta eſt?

Reſp. Non tam lege; quàm moribus populi Romani; idque ex intuitu patriæ poteſtatis, eodem jure propriè obtinentis. *Quia, cùm pater & filius viderentur quodammodo una eſſe perſona; patris teſtamentum etiam ipſius filii eſſe cenſebatur. l. 2. ff. hic. Vigl. ad pr. Inſt. hic. Cum verò iſta poteſtas moribus patriæ non obtineat; ceſſat & iiſdem pupillaris ſubſtitutio.*

Quotuplex eſt hæc ſubſtitutio?

Reſp. Ex præcedentibus quidem liquet etiam hanc eſſe, *vel expreſſam*, quæ verbis fit, ſive generalibus, ſive ſpecialibus; *ſi filius heres non erit, vel ſi heres erit, & in pupillari ætate deceſſerit*: vel *tacitam*, cum interpretante lege, præſumtam mentem teſtatoris filio in poteſtate impuberi ſubſtituentis vulgariter, etiam ita facta cenſetur iſta ſubſtitutio, ut (*ſiquidem aditâ hereditate filiusfamilias impubes in pupillari ætate deceſſerit,*) planè ac ſi expreſsè pupillariter ſubſtitutus eſſet, etiam in iſtum caſum ſubſtitutus eſſe cenſeatur. *l. 2. §. ſed & ſi quis. ff. eodem. Sed nos hîc conſideramus diſtinctionem hujus ſubſtitutionis eam, quâ dividitur in veram, vel quaſi pupillarem, ſeu exemplarem.*

Quæ eſt vera pupillaris?

Reſp. Ea ipſa quæ modò eſt definita.

Quæ requiruntur, ut huic ſubſtitutioni ſit locus?

Reſp. 1. Requiritur ut ſubſtitutus ſit è liberis teſtatoris, & quidem in poteſtate. 2. Impubes. 3. Vt maneat in poteſtate teſtatoris ſubſtituentis donec vivit. 4. Vt morte ſubſtituentis fiat ſui juris, nec recidat in alterius poteſtatem. 5. Vt pater ſubſtituens ſibi ipſi prius faciat teſtamentum, & in eo impuberem filium vel expreſsè inſtituat, vel exheredet. 6. Denique ut hereditas patris adeatur. *Niſi pater ſit miles. Cujus ſub-*

ſubſtitutio pupillaris valet etiam eâ non aditâ. §. 2. *&* 5. *& ibi gl.hic. l.*2. 4.5. *ff.eod.*

Cur pater prius ſibi debet facere teſtamentum?

℞. Quia pupillaris ſubſtitutio eſt quaſi pars, & ſequela teſtamenti paterni, *l.*38.§.3.*ff.eod.*nec valet, niſi patris teſtamentum ipſum valeat. §.2.*&* 5. *hic.*

An cum pater ſibi, & filio facit teſtamentum, ordo ſcripturæ ſemper requiritur?

℞. Non ſemper; puta, ſi filius impubes ſit inſtitutus à patre. Omnino, ſi eſt ab eo exhæredatus. *Quo caſu debet pater ſibi priùs, quàm filio heredem ſcribere. l.*2.§.*prius & ſeqq.ff.hic.*

Qui poſſunt pupillariter ſubſtituere?

℞. Pater, aut ſi quis adſcendentium alius liberos habet in poteſtate; non mater: *Quippe quæ liberos in poteſtate non habet. Bart.ad d.l.*2.*n.*7 *ff.eod.*

Quibus poteſt ſubſtitui hoc modo?

℞. Liberis naturalibus, & legitimis ſimul, legitimatis, etiam arrogatis, impuberibus in poteſtate exiſtentibus, iiſque vel inſtitutis, vel exheredatis; non tantùm jam natis, ſed & poſthumis qui olim quidem exheredari poterant, ſed hodie non niſi inſtitutis. §.4.*verſ.quæcunque. hic. Auth.non licet, ibi Dd. C. de lib. præt.* etiam nepotibus in poteſtate exiſtentibus. *l.*2. *ff.eod.*

An ergo extraneo ſubſtitui non poteſt?

℞. Extraneo, vel filio puberi, non quidem pupillariter ſubſtitui poteſt; ſed omninò tamen per fidei commiſſum; ita ut obligetur hereditatem alteri reſtituere, eamque vel totam, vel ex parte. §.9.*hic.*

Quot liberis poteſt ſubſtitui?

℞. Vel ſingulis, vel ei qui eorum impubes noviſſimè morietur. *Singulis quidem; ſi neminem eorum inteſtatum voluerit mori. Noviſſimo; ſi legitimarum hereditatum, hoc eſt, ſuccedendi ab inteſtato jus inter eos integrum cuſtodire voluerit.* §.6.*hic.*

Quæ eſt formula ſubſtitutionis pupillaris?

℞. Hæc;

℞. Hæc; Titius filius meus heres eſto; & ſi heres non erit: vel erit quidem, ſed antequam pubes factus ſit, moriatur, Sejus heres eſto. *Trinc. hic.*

Quomodo omninò ſubſtitui pupillariter poteſt?

℞. Vel purè, vel ſub conditione, quemadmodum & inſtitui poteſt. 2. Vel nominatim, vel generaliter. Illo modo, *Titius filius meus heres eſto: ſi heres non erit, vel impubes moritur, Sejus heres eſto.* Hoc modo; *Quiſquis mihi heres erit, is filio meo impuberi intra pubertatem morienti heres eſto.* §. 7. *hic.* l. 8. & l. 10. *ff. hic.*

Quid refert nominatim, an generaliter fiat ſubſtitutio?

℞. Hoc, quod ſi fiat nominatim; ſubſtitutus hereditatem pupilli conſequitur, etiam paternâ repudiatâ. Generaliter ſi fiat; non aliter eam conſequitur, quàm ſi & ſcriptus fuerit heres, & patri heres exſtiterit, hoc eſt, ejus hereditatem adierit. Aliàs enim pro non ſcripto habetur, & ſic teſtamentum infirmatur. Item pro quâ parte heres fuerit factus, pro eâdem ſubſtitutus intelligitur. *d.* §. 7. *hic* & *l.* 8. & 10. *ff. eod. Perez. hic.*

An ſubſtitutio ſemper palàm debet fieri?

℞. Vt non intereſt in quâ parte teſtamenti fiat inſtitutio; Sic teſtator, vulgari ſubſtitutione factâ, in prioribus teſtamenti partibus, poteſt in inferioribus pupillarem ſcribere, eaſque conſignare, ac in priore teſtamenti parte cavere, ne inferiores tabulæ filio, & quidem adhuc impubere, vivo aperiantur. §. 3. *hic.*

An in unum caſum ſubſtitutus expreſſè, puta vulgariter, *etiam in alterum caſum*, hoc eſt, ſubſtitutioni pupillari peculiarem, *tacitè ſubſtitutus videtur?*

℞. Omninò, *ut modò dictum*, vulgaris expreſſa continet tacitam pupillarem, & contra; ſi pupillariter ſubſtituit, pupillaris expreſſa in ſe continet tacitam vulgarem. *l.* 4. *ff. l.* 4. *C. hic. Aliter quàm in vulgari ſubſtitutione, in quâ in unum caſum,* (puta ſi noluerit)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

luerit) *expreſſè ſubſtitutum, volunt Doctores non cenſeri ſubſtitutum in alterum caſum* , (ſi non potuerit eſſe heres) *omiſſum. Licet hic varient. Treut. diſp. hic. th. 6. lit. a.*

An igitur expreſſæ & tacitæ ſubſtitutionis pupillaris eadem eſt vis?

℞. Non. Nam illa matrem pupilli adeò excludit, ut nec de inofficioſo teſtamento queri poſſit: hæc, matre pupilli ſuperſtite, nulla eſt, & inutilis, *l. 45. ff. eod. l. 8. §. ſed nec impuberis. ff. de inoff. teſt. Pac. Epitome hic. th. 15.*

Quis eſt effectus ſubſtitutionis hujus?

℞. Varius. 1. Quòd expreſſa pupillaris continet tacitam vulgarem. *l. Iam hoc jure.* 4. *ff. hic.* 2. Quòd per eam ſuccedítur non patri teſtatori, ſed ipſi pupillo impuberi, ſiquidem heres exiterit; *& quidem in bonis ejuſdem tam adventitiis, quàm à patre profectis, l. 10. §. ad ſubſtitutos. ff. hic.* 3. Quòd expreſſa pupillaris excludat à ſucceſſione pupilli omnes ejus aſcendentes per lineam maternam, etiam ipſam matrem. *l. 5. pr. ff. hic. (cui tamen inopi alimenta præſtanda ſtatuunt. Zaſius Tract. de ſubſtit. c. 2. tit. pup. ſubſt. effect.) Tacitâ ſubſtitutione matrem non excludi, jam dictum. Diſp. Dd.*

Quomodo extinguitur hæc ſubſtitutio?

℞. 1. In teſtamento quidem pagani pubertate ejus cui ſubſtituitur; id eſt, in maribus 14, in fœminis 12. anno completo: tanquam unâ ſubſtitutionis causâ, puta pupillari ætate, ſublatâ. §. 8. *hic. l.* 14. *ff. hic. Quod tempus miles ex privilegio excedere poteſt. l. 15. ff. l. 8. C. eod.* 2. Si pubertate brevius tempus definivit teſtator, eo completo. *l. 21. ff. hic.* 3. Emancipatione, vel adoptione pupillariter ſubſtituti; *tanquam ſublatâ causâ alterâ ſubſtitutionis hujus, id eſt, patriâ poteſtate. l. 41. §. cum filia ff. hic.* 4. Subſtitutionis conditione deficiente. *l. 8. ff. eod.* 5. Teſtamento ipſo, & inſtitutione patris omninò infirmata. *Pr. hic l. 2. §. 1. ff. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ff.eod. 6. Non aditâ hereditate teſtatoris. *d. l.2. §.1. l.* 10. §. 4. *ff. eod. Secùs ſi ex parte infirmetur; putà per querelam inofficioſi, aut per bonorum poſſeſſionem contra tabulas. l.8.§.ſed nec impuberis. ff. de inoff.teſt.l.34. §. ult. D. hic.*

Quid differt ſubſtitutio hæc à vulgari?

℞. 1. Vulgaris à quovis teſtatore cuivis heredi fieri poteſt; pupillaris à ſolo patre, ſolis liberis, in poteſtate exiſtentibus, iiſque impuberibus. 2. Vulgaris fit jure communi; pupillaris contra regulas iſtius juris (*ſecundùm quod alius pro alio non facit teſtamentum*) moribus, ut dictum, ſolius patriæ poteſtatis, & pupillaris ætatis intuitu introducta eſt. *Pr. hic. Verſ. nam moribus.* 3. In vulgari ſubſtitutus ſemper fit heres teſtatori; in hac ſubſtitutione ita tantum, ſi non extiterit heres filius; Si verò extiterit, ipſi filio fit heres; Si verò extiterit, ipſi filio fit heres; ita, ut non ejus modò; ſed & patris bona ſimul capiat. *Text.pr. verſ.quo caſu. l.4. ff.eod. Puta quia filius adeundo, hereditatem paternam ſuam facit, & ad ſubſtitutum tranſmittit.* 4. In vulgari ſubſtitutione una tantùm eſt hereditas; duæ in pupillari. *l. 10. ff. hîc. Quod hîc duo ſint quodammodo teſtamenta; & quòd non ſibi tantùm, ſed & filio pater teſtetur. §. 5. hic.*

Quæ eſt ſubſtitutio quaſi pupillaris?

℞. Hæc ſubſtitutio (*ad exemplum prioris à Iuſtiniano introducta, ideoque* exemplaris *à Dd.communiter, elegantius Iuſtinianea dicta eſt*) eſt quâ parentes liberis puberibus, mente capitis, aut furioſis, ſive in poteſtate eorum exiſtant, ſive non, ſubſtituunt in eum caſum, ſi quidem priuſquam mentis fiant compotes, moriantur. *§. 2. hic l.9. C.hic.*

Qui poſſunt quaſi pupillariter, ſeu exemplariter ſubſtituere?

℞. Parentes utriuſque ſexus, etiam mater, modò honeſta ſit, nec tranſierit ad ſecunda vota: *Quia non patriæ poteſtatis, ſed humanitatis ſolùm hic habetur ratio.*

ratio. l. 9. C. hic. Vtroque parente ſimul ſubſtituente, patris præfertur ſubſtitutio, *ſecundùm Zaſium de ſubſt. cap. 4. Nec filius patri furioſo ita ſubſtituit. Bartolus & Dd. in l. ex facto. 31. ff. hic.*

Quibus exemplariter ſubſtitui poteſt, & quo caſu?

Reſp. A patre quidem liberis naturalibus & legitimis ſimul; vel legitimis tantùm, etiam nepotibus, & neptibus, mente captis, furioſis & prodigis (*Quod & ad mutos, ſurdos, extendunt. in d. l. hoc facto Dd. non admittendum niſi ſpeciali conſenſu Principis accedente*) niſi ante morbum fecerint teſtamentum. *Zaſ. in d. c. 4. Quia malum ſuperveniens ante ritè factum non vitiat.* Mater verò liberis etiam tantùm naturalibus ita ſubſtituit. *Dd. in d. l. ex facto. 31. ff. h. t.*

Qui ita poſſunt ſubſtitui?

Reſp. Hoc (*aliter, quàm in ſubſtitutione verè pupillari, quâ quivis ſubſtitui poteſt*) lege ita definitum eſt: ut primo ſubſtituendi ſint liberi ipſius furioſi. 2. His deficientibus, fratres & ſorores. 3. Poſt hos, extranei. *l. humanitatis. 9. §. 1. Cod. hic. Gothof. ad Schneidvv. hic.*

Quæ ſunt requiſita hujus ſubſtitutionis?

Reſp. 1. Reſpectu patris ſubſtituentis, ut filius ſit legitimus. Reſpectu matris, naturalem eſſe ſufficit. 2. Vt ſit talis, qui non recidat in poteſtatem patris poſt mortem avi ſubſtituentis. 3. Vt furioſus decedat durante morbo. 4. Vt & hic pater ita ſibi faciat teſtamentum, ut filium, ſaltem in legitimâ, inſtituat. *Bart. in d. l. ex facto. Schneiddvv. hic.*

Quis eſt effectus hujus ſubſtitutionis?

Reſp. 1. Quod expreſſa quaſi pupillaris, vel exemplaris in ſe continet tacitam vulgarem. 2. Quod & hoc modo ſubſtitutus, poſt parentis, & filii obitum, in utriuſque bona ſuccedat. 3. Quod etiam per hanc ſubſtitutionem expreſſam mater arcetur à ſucceſſione filii furioſi. *Zaſ. d. loco cap. 3. Breder. Analyſ. hic.*

Quomodo finitur?

Reſp.

Reſp. 1. Ceſſante furore, vel morbo, vel omninò; vel per longum ſaltem intervallum dilucidum: *Quod iſtius intervalli tempore furioſus ipſe teſtari poſſit. Secus ſi id breve, & tale eſt, ut de ſanâ mente teſtantis conſtare non poſſit, Zaſius per l.9. C. qui teſt. fac. poſ.* 2. Liberorum ſupervenientiâ. *d.l.31.* 3. Per incapacitatem heredis ſubſtituti. 4. Per ipſum teſtamentum ſubſtituentis ſublatum. *Schneidvv. hic.*

Quid differt à verè pupillari?

℞. 1. *Hæc* fit puberi, ſed furioſo & dementi; *illa* impuberi, etiam ſanæ mentis. 2. *Illa* fit à patre tantùm jure patriæ poteſtatis; *hæc* quoque à matre humanitatis ratione. 3. *Illâ* ſubſtitui quivis poteſt, etiam extraneus, pro ſubſtituentis arbitrio; *hic* ordo ſubſtituendi legibus definitus eſt, nec ſubſtitui extraneus poteſt, niſi liberis, fratribus & ſororibus furioſi deficientibus. 4. *Hæc* tantùm deficiente morbo, & agnatione ſui heredis; *illa* ætate pupillari exſtinguitur. *Per ante dicta.*

Explicâſti hactenus geminam ſubſtitutionis ſpeciem ab Imperatore propoſitam, vulgarem & pupillarem; & ſub hac quidem etiam quaſi pupillarem, ſeu exemplarem à Dd. vocatam; ſub illâ etiam reciprocam, ſeu breviloquam Doctoribus dictam; quando, puta, plures unâ verborum conceptione ultrò citróque inſtituuntur & ſubſtituuntur: *dic nunc porrò, quis ſit effectus hujus reciprocæ, ſeu breviloquæ ſubſtitutionis?*

℞. Varius. 1. Quòd quando duo extranei inſtituuntur, & ſibi invicem ſubſtituuntur, ea continet duas vulgares. 2. Duas pupillares; cum fit duobus filiis impuberibus exheredatis. 3. Duas fideicommiſſarias quando fit liberis impuberibus inſtitutis, in codicillis. *l.76. ubi Bart. ff. ad SC. Treb.* 4. Duas pupillares & vulgares ſimul; quando fit duobus filiis impuberibus in poteſtate exiſtentibus. *Quia pupillaris expreſſa, ut dictum, tacitam vulgarem in ſe continet.* Duas tantùm dico ſubſtitutiones; continere tamen & plures

poteſt

poteſt pro numero liberorum, utpote ſecundùm quem hæ ſubſtitutiones augentur. *Bart. in l. Lucius & Dd. ff. hic. Schneidvv. hîc.*

Quæ eſt compendioſa ſubſtitutio?

℞. Sic dicitur, quæ ita facta, ut ſub compendio verborum plura tempora, vel tractum temporis contineat, plures ſimul ſubſtitutiones comprehendit; & ita fit: *Cajum filium meum inſtituo, & quandocunque deceſſerit, ſubſtituo Mævium.* Quia ſic, *ſiquidem decedat filius impubes, pupillarem; ſi pubes in furore decedat, exemplarem; ſi non adita hereditate, vulgarem; alias directam vel fideicommiſſariam ſubſtitutionem (prout vel directis, vel obliquis & precariis verbis concipitur) continet. Schneidvv. hic.*

Quis eſt effectus hujus ſubſtitutionis compendioſæ?

℞. Effectus hic diſtinguitur tum ratione verborum quibus concipitur; tum ratione perſonarum à quibus fit hæc ſubſtitutio. Sic puta; ut quando fit à milite directis verbis; (puta, *quandocunque filius meus deceſſerit, Cajus heres eſto,*) filio decedente in pupillari ætate, valeat ſubſtitutio jure communi, & habeat vim ſubſtitutionis pupillaris. *l.10. §.5. l.15. ff. hic.* Si poſt pubertatem; valeat tantùm jure militari, & capiat ſubſtitutus tantùm bona patris cum fructibus extantibus, non filii aliunde acquiſita. *ut in d.l. centurio. ff. eod.* 2. Per obliqua & precaria verba concepta, valeat jure fideicommiſſi. *l.41.§.3. ff. eod.* 3. Concepta per communia, ſiquidem mater non eſt in medio, valeat jure directo; aliàs tantùm fideicommiſſario: ita ut ſubſtitutus per matrem ſuccedat: *Vide not. in l.8. C. hic.* 4. Facta verò à pagano filio in pubertate decedente, valeat jure directæ pupillaris; *l.14. ff. eod.* Facta filio puberi, ad fideicommiſſariam trahatur. *Dd. in l.7. ff. eod.* Facta verbis communibus, intra filii pubertatem, etiam matre in medio exiſtente, vim pupillaris habeat: poſt eam ad fideicommiſſariam ſimiliter trahatur. *ut. not. in d.l.76.* Obliquis

verbis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

verbis facta, fideicommiſſariæ tantùm vim habeat. *Schneidvv. eod. ex d. l. 41. §.3.*

Tit. XVII.
Quib modis teſtamenta infirmantur.

H*Actenus quibus modis teſtamenta conſtituuntur jure: dic ita conſtituta quouſque valeant?*

℟. Teſtamenta jure facta valent, donec ſive jure civili, ſive jure prætorio infirmentur. *Pac. Epit. th.23.*

Quomodo infirmantur jure civili, & prætorio?

℟. Infirmantur jure civili, vel ipſo jure, (*de quibus infirmandi modis hoc titulo.*) Vel officio judicis (*de quo modo infirmandi titulo proximo*) Jure prætorio per bonorum poſſeſſionem contra tabulas; *de quo infirmandi modo ſub titulo de bonorum poſſeſſionibus. lib. 3. tit. 10. inf. hic.*

Quot modis infirmatur teſtamentum ipſo jure?

℟. Cum rumpitur, vel irritum fit. *Princ. hic.*

Quando dicitur rumpi?

℟. Cum, in eodem ſtatu manente teſtatore, ipſum teſtamenti jus vitiatur. §.1. *hic.*

Quot modis hoc fit?

℟. Per agnationem ſui heredis, ſive veram, ſive quaſi; *puta per poſthumum natum; vel filium, ſive arrogatum, ſive adoptatum à teſtatore* (*adſcendente cujus in poteſtatem tranſit, non extraneo. Gl. verb. conſtitutionem. pr. hic.*) *poſt factum teſtamentum.* §.1. *hic. l.*1.3. 8. *ff. eod.* 2. Per poſterius teſtamentum jure perfectum *idque; ſive ex priore aliquis heres extiterit, ſive non exiſtat: modò caſu aliquo eſſe heres potuerit.* Et hoc quidem modo adeò prius rumpitur teſtamentum, ut, licèt ex poſteriore nemo heres extiterit, prius tamen non convaleſcat; ſed ad ſucceſſionem legitimi heredes vocentur. §.2. *hic.* Item, licèt heres in poſteriore teſtamento jure perfecto ex rebus certis tantùm ſit inſtitutus. §.3. *hic. l.*29. *ff. ad SC. Treb. Quia talis*

lis heres (nullo coherede dato) habetur pro in univerſam hereditatem inſtituto.l.1.§.4.De her.inſt.(puta, ne quis partim teſtatus, partim inteſtatus decedat:) Coherede dato, pro legatario habetur. l.13.C.de hered.inſt.

Quid ſi teſtator dicat in ſecundo teſtamento, ſe velle prius valere?

℞. Eo quidem caſu tollitur nihilominus teſtamentum de rigore juris, *per l.* 55. *De legat.* 1. ita ut non valeat jure teſtamenti: ſuſtinetur tamen benignè, ut valeat jure fideicommiſſi. Puta ita, ut inſtitui ex re certâ in ſecundo teſtamento (reſervato eo in quo ſunt inſtituti, aut ſuppletâ quartâ ex SC. Trebelliano) videantur gravati reliquam hereditatem reſtituere iis qui in priori teſtamento erant inſtituti.*l.*29. *ff. ad SC.* Treb. *&* §. 3. *hic.*

An nullo caſu per poſterius teſtamentum imperfectum prius tollitur?

℞. Omninò. 1. Iis caſibus, qui excipiuntur *l.ſancimus. C. de teſtam.* 2. Quando teſtamentum primum tantùm eſt validum jure militari.*l.*34.§.1.*De teſt.milit.* 3. Quando primum teſtamentum, cum prius eſſet de jure communi validum, factum eſt deinde militare. *d. l.* 34. §.1.*l.*2. *De injuſt. rupt. teſt.* 4. Cùm in ſecundo teſtamento imperfecto inſtituuntur venientes ab inteſtato. *d.l.*2. 5. Aut ipſe Teſtator in ſecundo teſtamento imperfecto, propter offenſam ipſi datam, hereditate indignum eſſe inſtitutum profitetur. *l.* 4. *C. de his quibus ut indignis.*

An ſola pœnitentiâ, & mutatâ modò voluntate Teſtatoris, infirmatur teſtamentum?

℞. Nullo modo. §.7.*hic. Quia ſolâ voluntate teſtatoris teſtamentum non conficitur; ſed factum ejus requiritur. Vnde etiam hîc in diſſolvendo teſtamento, ut ad factum deveniat, requiritur. Puta, ſi non ritè fecit aliud teſtamentum, ut ſaltem teſtamentum ſcriptum inciderit, vel cancellaverit, vel ſigilla removerit; vel nuncupativi teſtamenti non exemplum modò,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſed ipſas tabulas authenticas inciderit. Si ſe inteſtatum velle mori ſignificavit. l. penult. C. de Teſtam. Denique ſi ad declaratam teſtato pœnitentiam curſus decennii acceſſerit, à die primi teſtamenti computandi. Dd. Clarus hic quæſt.91.

Quomodo irritum fit teſtamentum?

℞. Irritum fit Teſtamentum, quoties manente eodem jure teſtamento, conditio teſtatoris, & per hoc vires teſtamenti minuuntur. §.4. *hic.*

Cur diſtinguis inter rumpi, & irritum fieri teſtamentum?

℞. Licèt & quæ rumpuntur irrita fiant; & ea quæ ſtatim ab initio non jure fiunt, irrita ſint; item ea quæ jure facta ſunt, & poſtea per capitis deminutionem irrita fiunt, rupta dici poſſint: diſtinguuntur tamen hæc, ut diſtinguatur modus infirmandi teſtamentum, ex perſonâ teſtatoris, à modis quibus infirmatur citra teſtatoris ſtatum mutatum.

Quibus modis fit irritum teſtamentum?

℞. Fit irritum teſtamentum, vel *ratione teſtatoris*, 1. Per quamlibet capitis deminutionem ipſius teſtatoris, etiam minimam. §.4.5.*hic.l ſiquis filio. §.irritum.ff. de injuſt. rupt. irr.fact.teſt.* 2. Si teſtator vel ipſe, ſe metu pœnæ imminentis interfecerit: vel memoria ejus poſt mortem ſit damnata. *l.6.§.7.§.14.ff. eod.* 3. Militari factum jure poſt lapſum annum à miſſione. *l.7.ff.eod.* Vel *ratione heredis inſtituti.* 1. Herede ſcripto hereditatem non adeunte. *l. 1. ff. eod.* 2. Teſtatorem captum ab hoſtibus non liberante *Auth.ſi captivi. Cod de Epiſc.& Cler.* 3. Teſtatorem furioſum factum negligente cuſtodire. *Quo caſu ei tanquam indigno hereditas aufertur. Auth. liberis. C. de Epiſc. aud.*

An per capitis deminutionem ſemper fit irritum teſtamentum?

℞. Non. Nam 1. Teſtamentum militis per minimam capitis deminutionem non infirmatur. §. *ult. ſup.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſup. de Mil. Teſt. 2. Nec filiifam. de bonis caſtrenſibus; licèt emancipetur, vel ab extraneo adoptetur, *ſecund. Vigl. ad §. alio modo. hic.* Omninò ſi ſe in arrogationem dans in alienam tranſeat familiam. *Not. in l.8.§. ſi poſt factum. ff. de jure Codicill.*

An ſemel irritatum teſtamentum manet irritum?

℞. Imò verò per capitis deminutionem irritatum convaleſcit; ſi modò defunctus mortis tempore & civis Romanus, & ſuæ poteſtatis fuerit; *§. 6. hic. Et quidem in mediâ & maxima capitis deminutione, tanquam neceſſaria, abſque ulla nova declaratione. Quod mutaſſe voluntatem teſtator non præſumatur. arg. l.11. §. ſi rem. De legat. 3. In minima, ſeu voluntaria capitis deminutione, ſiquidem codicillis teſtamentum confirmet. l.11. §. 2. De bon. poſſ. ſec. tab. Dd. hic.*

Quo jure convaleſcit irritum teſtamentum?

℞. Regulariter jure prætorio. *§.6. hic.* Sed & civili & quidem duobus caſibus. 1. Si teſtator ab hoſtibus captus redierit; *ex jure poſtliminii, quod civili jure introductum.* 2. Si ob crimen damnatus in integrum reſtituatur à Principe. *l.6. §. pen. ff. de injuſt. rupt. teſt. Quia Princeps prætorio jure non utitur.*

Quale teſtamentum convaleſcit hoc modo?

℞. Teſtamentum ſcriptum, ſolenne dictum; *puta ſeptem teſtium ſignis confirmatum:* non nuncupativum; *utpote in quo iſta ſolennitas confirmationis non requiritur.*

Quid ſi in teſtamento perfecto Princeps ſit inſtitutus litis cauſa, vel non litis cauſa in imperfecto?

℞. Neutrum teſtamentum admittitur. Non illud; quia licèt ſimpliciter Princeps heres inſtitui poſſit, invidioſum tamen Principi tales adire hereditates, à quibus terrore ſuo propinquos & creditores abſterreat. *l. penult. ff. de hered. inſt. tot. tit. C. ne liceat potentiores hered. inſt.* Non hoc; quia, licet Princeps legibus ſolutus ſit; tamen legibus vivit. *§. ult. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Tit XVIII.

De inofficioſo Teſtamento.

Quomodo infirmatur teſtamentum officio judicis?

℞. Per querelam inofficioſi teſtamenti.

Quod teſtamentum dicitur inofficioſum, ſeu contra officium pietatis factum?

℞. Tale teſtamentum, in quo vel ſine juſtâ causâ exheredati ſunt liberi aut parentes; vel iis caſibus præteriti, in quibus præteritio eſt pro exheredatione. Vel perſonis turpibus heredibus inſtitutis, fratres, conſanguinei, & quidem durante, vel diſſolutâ agnatione. *Pr. hic. Pac. Epitome. hic.*

Quibus remediis infirmatur tale teſtamentum?

℞. Ordinariis quidem; ſi quidem tale ſit, ut talibus remediis impugnari poſſit. Quibus demum deficientibus ad hanc querelam, *quâ defuncti dementia arguitur,* deveniendum. *§. 7. hic.*

Quo jure introductum eſt hoc remedium?

℞. Civili jure; an prætorio introductum ſit, incertum: & potius cum utroque jure remedium ordinarium deficeret, utroque introductum volunt. *Vult. hic. n. 2.*

Quid eſt querela inofficioſi teſtamenti?

℞. Eſt imploratio officii judicis adverſus heredem ſcriptum, qui hereditatem jam adiit, aut eum qui ſit loco heredis (*puta fideicommiſſarium univerſalem;*) quâ petitur teſtamentum, tanquam inofficioſum, reſcindi. *l. 17. l. 19. ff. hic. Nov. 115. c. 3. in fin.* vel (*cumulatâ hereditatis petitione, ad quam inſtituendam hoc remedium eſt præparatorium*) hereditatem actori, tanquam proximo ab inteſtato heredi, adjudicari. *l. 34. C. hic. l. 20. ubi Gl. ff. eod.*

Quibus datur hoc remedium?

℞. 1. Deſcendentibus utriuſque ſexûs, *l. 53. l. 27. §. 3. ff. l. 7. 15. 22. C. eod.* ſive legitimis & naturalibus

ſimul ſive legitimis tantùm, id eſt, adoptatis ab aſcendente, *modò in poteſtatem adoptantis tranſierint, & jura ſuorum nacti ſint. l.8. §.15. l.29. §.3. ff. §.2. ubi Dd. hic.* & quidem iis tanquam proximioribus, qui ab inteſtato alios excluderent; ſive ſint primi, ſive ulterioris gradus. §.2. *hic.* Non naturalibus, aut ſpuriis: *niſi adverſus teſtamentum matris. §.1. & 2. hic. aut avi materni. d.l.29 §.1. ubi Gl. & in l.pen. C. ad SC. Orphit.* Nec poſthumis (*contra quàm olim*) jure novo, quo exheredari non poſſunt; non arrogatis: *Vtpote quibus, ex conſtitutioni Divi Pii, aliter proviſum. l. 8. §. 15. ff. hic.* 2. Parentibus utriuſque ſexus, ſive liberos habeant poteſtate, ſive non habeant, modò ipſis ab inteſtato fuiſſent ſucceſſuri. *l.1. & 14. ff. hic. Gl. in d.l.1. l. ult. C. eod.* 3. Fratribus & ſororibus germanis, & conſanguineis, ſiquidem inſtituti ſpeciatim ſint turpes perſonæ: *id eſt, uſurarii, infames, ſimileſque: non uterinis, aut aliis ultra fratres, & ſorores cognatis. §. 1. hic. l.1. ff. l.21. l.27. C. eod.*

Contra quos datur?

℟. Contra heredes ſcriptos & nuncupatos, ſive directos, ſive fideicommiſſarios, item eos qui heredis locum obtinent, & quidem poſt aditam hereditatem. *l.8. l.15. §. fi. l.17. & 24. 29. §. fi. ff. l.31. l.1. l.10. l.36. C. eod.*

Ad quid & quo effectu datur?

℟. Ad teſtamentum officio judicis reſcindendum. Eo effectu tantùm, ut, licèt olim per querelam hanc rectè intentatam in totum corrueret, *l. 8. §. fin. l.9. l. 18. ff. eod.* hodie tantùm reſcindatur ſecundùm articulos inſtitutionis, ſalvis cæteris, id eſt, legata & fideicommiſſa, aliaque concernentibus. *Nov. 115. cap. 3. Auth. Ex cauſa. C. de lib. præt.*

Vbi intentanda eſt querela hæc?

℟. In eâ provinciâ, in quâ ſcriptus heres habet domicilium *l.29. §. fin. ibique gl. verb. domicilium. ff. hic. Niſi forte exheredatus ſit in poſſeſſione hereditatis,*

quam

quam ſcriptus heres petit, & agat in modum contradictionis. l. 8. §. 13. ff. hic, & ibi gl.

Quamdiu durat hoc remedium?

℞. Quinquennium tantùm. *l. 9. ff. hic.* Poſt quod tempus agens, (ſi quidem tacuerit) excluditur quidem à querela; *l. ſi quis filium. C. hic.* jus tamen ſibi ſervat uſque ad annum triceſimum petendæ legitimæ, vel ſupplementi, *Vtpote quod, inſtar aliarum actionum perſonalium, perpetuum eſt. Angelus. hic.*

An non tranſmittitur hæc querela ad heredes?

℞. Omninò: ad ſuos quidem indiſtinctè; *d. l. ſi quis filium.* ad extraneos non niſi præparata. *l. 6. §. fin. ff. l. 5. l. 34. l. 36. §. fin. C. hic. Et tranſactione quidem finitâ ab heredibus reſuſcitari nequit. l. 6. C. de tranſactionibus, ibique Donellus.*

An nullo caſu ceſſat?

℞. Non uno; ſed, *ſecundùm antè-dicta*, ſi aliud remedium, quoad defuncti hereditatem, vel ejus partem perveniat heres, ſupereſt. 2. Si per ſilentium quinquennii tacitè, vel expreſsè querelæ ſit renunciatum. *d. l. ſi quis filium.* 3. Si legitima, ſive tota, ſive ex parte, actori ſit relicta. §. 3. *hic. Et quidem (ut volunt) inſtitutionis titulo. Parte enim relicta, ad ſupplementum agitur; nec querela inſtituitur, niſi nihil relictum ſit. §. 6. hic. l. 30. C. eod.* 4. Si actor voluntatem defuncti approbaverit; ſive agnoſcendo directè, vel indirectè legatum ſibi relictum. *l. 12. ff. eod.* ſive patrocinium præſtando his, qui ex teſtamento, ad petenda legata, agunt. *l. fin. ff. eod*

Quid eſt legitima?

℞. Legitima nihil aliud eſt quàm portio ejus, quod ab inteſtato quis habiturus eſſet, lege definita. *Per Auth noviſsima. C. hic.*

Quibus debetur?

℞. Ab aſcendentibus debetur, deſcendentibus; viciſſim à deſcendentibus aſcendentibus, quos jure inſtituere debent; & ſine juſtâ causâ exheredare non licet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quo jure debetur?

℞. Deſcendentibus quidem jure naturali; collateralibus jure civili deberi (*caſu quo inſtitui debent*) conſentiunt Doctores. Aſcendentibus,) *ob turbatum ſucceſſionis naturalem ordinem,*) civili, an naturali jure debeatur, diſſentiunt.

Quomodo relinquenda?

℞. Olim relinqui potuit, ſive hereditario, ſive alio ultimæ voluntatis titulo. *An ſolo inſtitutionis titulo relinqui debeat, variant Dd. Illud expeditum eſt; relinqui debere ſine ullo onere, aut gravamine, aut dilatione. l. Quoniam in prioribus. C. hic.*

Quota pars eſt bonorum?

℞. Olim indiſtinctè erat quadrans. §. *ult. hic.* Hodie triens, quatuor aut paucioribus relictis liberis. Si plures relicti; ſemiſſis: *d. Auth. noviſſima.* non tantùm in legitimâ deſcendentium: ſed etiam aſcendentium: *Gl. in d. Auth. noviſſima.* non tranſverſalium; in quibus augmentum illud *Dd.* communiter non admittunt. *Nov. 18. c. 1. & ibi gl.*

An nihil detrahitur de bonis hereditariis, antequam legitima debeatur?

℞. Non debetur niſi deducto ære alieno, & impenſis funeris. *l. 8. §. quarta, ibique Dd. ff. hic.*

An in vitâ patris peti poteſt?

℞. Vivente patre legitima non debetur; nec cogi poteſt pater (*etiam prodigus*) ut eam aſſignet. *l. 1. §. ſi impubere ff. de collat. Bald. in l. non poteſt. De adopt.*

Quid ſi pater eam non aſsignaverit?

℞. Poſt mortem patris aſſignabitur judicis arbitrio, prout commodiſſimè fieri poteſt: *Quod filius eam ſuo arbitrio eligere non poſſit. Baldus in l. jubemus C. ad SC. Trebellian.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. XIX.

De Heredum qualitate, & differentiâ.

AN heredes teſtamento inſtituti omnes ſunt eâdem qualitate?

℞. Non; ſed triplices ſunt: aut neceſſarii; aut ſui & neceſſarii; aut extranei, ſeu voluntarii. *Pr.hic.*

Qui ſunt neceſſarii?

℞. Servi proprii à teſtatore heredes inſtituti; Sic dicti: *Quia velint nolint coguntur eſſe heredes. §. 1. hic.*

Quæ requiruntur, ut aliquis ſit heres neceſſarius?

Reſp. Tria. 1. Vt ſervus ſit tempore facti teſtamenti 2. Mortis teſtatoris tempore. 3. Vt non ſit legatus alteri. *Quia ante mortem teſtatoris conſecutus libertatem, extraneus eſt heres. §.3.hic. Legatus alteri, legatario acquirit. gl. in §.1. hic.*

Qui ſunt ſui, & neceſſarii heredes?

Reſp. Sui, & neceſſarii heredes ſunt liberi qui ſunt in poteſtate teſtatoris morientis; ſive filius, ſive filia; nepos, neptiſve ex filio, & cæteri. §.2.*hic.*

Cur ſic dicti?

Reſp. *Sui dicuntur*; quia filius & pater una eademque perſona cenſentur, & ille quidem, vivo etiam patre, paternorum bonorum habetur dominus. *l.fin. C.de impub. & aliis ſubſt. Vt non mutari, ſed continuari in eo bonorum paternorum dominium videatur. l.11. ff. de lib. & poſth. Vnde &* domeſticus heres *dicitur. Neceſſarii dicuntur*; quia & ipſi, velint nolint, de jure civili, heredes eſſe cogebantur; & quod hodie ab hereditate paternâ abſtinere poſſint, Prætoris modò habent beneficio. §. 2. *hic. l. 1. C. de repud. & abſt. her.*

Quæ requiruntur, ut aliquis ſit ſuus & neceſſarius heres?

℞. Duo præcipuè. 1. Vt ſit tempore mortis in poteſtate

teſtate teſtatoris. §.2.& 3.*hic*.2.Vt obtineat primum locum, nec eum alius antecedat.§.*eod.*

Qui ſunt heredes extranei?

℞. Cæteri, qui teſtatoris juri ſubjecti non ſunt. *Adeò ut extraneorum loco etiam ſint liberi emancipati, aut à matre (quæ liberos in poteſtate non habet) inſtituti. Item ſervus heres inſtitutus quidem; ſed ante mortem à teſtatore manumiſſus. Quia ex teſtamento libertatem non habet.* §.3.*hic.*

Cur dicuntur extranei?

℞. Quia non ſunt in teſtatoris poteſtate: *Dicuntur & voluntarii; quia inviti heredes eſſe non coguntur.* §. 3. *hic.*

Quæ requiruntur ut heredes extranei, ſeu voluntarii capere hereditatem poßint?

℞. Vt ſint capaces hereditatis; ſeu ut ſit cum iis teſtamenti factio. Et quidem, 1. Tempore conditi teſtamenti, ſicut ab initio conſtiterit inſtitutio 2. Tempore mortis; *utpote quo demum effectum habet teſtamentum.* 3. Tempore aditæ hereditatis: *Quia eo tempore, quo acquirunt hereditatem, maximè inſpiciendum eſt, an acquirere poßint.* §. 4. *ibi Schneidvv. hic.*

An in cæteris heredibus eadem tempora conſideranda?

Reſp. In neceſſario herede duo tantùm conſiderantur tempora, facti teſtamenti, & mortis; eademque in ſuis.

An nulla hic diſtinctio?

Reſp. Omninò; quia ſi ſuccedunt ab inteſtato, requiritur capacitas tantùm tempore mortis: ſi verò ſuccedunt ex teſtamento, ſimiliter duo iſta tempora, mortis & facti teſtamenti tantùm conſiderantur. *Puta ſi quidem purè ſint inſtituti. Sin verò ſub conditione; pro tempore mortis, tempus exiſtentis conditionis, & aditæ hereditatis (medii temporis non habitâ ratione,) attendendum eſt. Schneidvv. hic. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An eadem tempora ratione legatorum conſiderantur?

℟. In legatis conſideratur tempus, quo cedit legatum reſpectu capacitatis judicandæ in legatario; *l. intervenit. ff. de legat. præſtand. Id eſt, in legatis puris tempus mortis teſtatoris: in conditionalibus tempus exiſtentis conditionis. l. unica §. 1. & 7. C. de caduc. toll.*

Cum heredes inſtituti eâ, quam dixiſti, ſint qualitate & differentiâ; dic, quis eſt effectus immediatus, & proprius inſtitutionis heredum iſtius differentiæ intuitu?

℟. Sicut finis teſtatoris heredem inſtituentis eſt, ut heres ipſo mortuo in hereditatem in quam eſt inſtitutus, ſuccedat; ita effectus proprius inſtitutionis eſt poteſtas iſtam hereditatem adeundi, vel cùm aditionis neceſſitate, vel cùm libertate abſtinendi, & repudiandi, pro diversâ heredum qualitate, *ſecundùm antè dicta.*

Quid eſt aditio hereditatis?

℟. Eſt actus extranei heredis (*non ſui, qui ſe immiſcere hereditati paternæ dicitur. l. 8. C. de jure delib.*) quò hereditatem ſibi delatam vindicat. *Obrecht. hic th. 625.*

Quando dicuntur ſui heredes ſe immiſcere hereditati, vel extranei eam adire?

℟. Hoc fit ſolo animo. *l. 88 ff. de acq. her. l. 9. C. de jure delib.* Declaratur verò animus, duobus modis, vel verbis, vel facto, ſeu reipsâ. *§. 7. hic.*

Quando verbis?

℟. Quando animo deliberato dicit quis ſe velle heredem eſſe, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato; licet id facto nondum declaraverit, hoc eſt, pro domino rerum hereditariarum ſe non geſſerit. *Vlp. Frag. Tit. Qui her inſt. poſſ. §. 22. §. eod. hic.*

Quando facto?

℟. Pro herede ſe gerendo; ſeu quando quis rebus

hereditariis, tanquam heres utitur. §.*eod.* Seu quando actum heres exercet, qui non niſi hereditario jure, & titulo exerceri poteſt, *l.20. ff. de acq. hered. Vlp. d. loco. Marant. repet. in l. is poteſt. 18. ff. eod. n.53. Vt ſi quis res hereditarias vendat, prædia colat, locet &c.* §.7. *eod. Item creditoribus hereditariis ſolvat. l.2. C. de jure delib. Vel de bonis hereditariis teſtamentum, aliaque ſimilia faciat. l. 6. C. eod. Obrecht. eod. th. 635. &c.*

Quando dicuntur heredes repudiare hereditatem, vel ab eâ abſtinere?

Reſp. Iiſdem modis repudiatur hereditas, quibus aditur; h. e. vel ſolâ animi declaratione, quâ dicit ſe heredem eſſe nolle, vel facto; *hereditate puta in alium tranſlatâ, ſimilibuſque actibus quibus ſe averſos, ab hereditate declarant.* §. 2.7. *hic. Marant. eod.*

Quomodò debet fieri aditio, & repudiatio?

Reſp. 1. Liberè; *l.16. C. de jur. delib. l.85. De acq. her.* 2. De re certò conſtare; *l. fin. C. de cond. ind.* Niſi ſint ſui: *l.63. ff. eod.* 3. Et utrum ex teſtamento, an ab inteſtato; & quotâ ex parte hereditas ſit delata: *l.15. cum ll. ſeqq. l.93. ff. eod.* 4. pure; *l.51. §.1. ff. eod.* 5. In ſolidum. *l.1.2. ff. eod. l.7. ff. de reg. jur.*

Quis eſt effectus aditionis?

Reſp. Præcipuus effectus aditionis eſt, quòd omnes actiones, & jura defuncti, tam activa, quàm paſſiva; (ut loquuntur) ſeu quæ defuncto, & in defunctum competunt, in heredem tranſeant; ita ut heres omnia onera hereditaria ſubire, & creditoribus hereditariis, ac legatariis ſatisfacere teneatur; §.5. *hic.* §.1. *infrâ de oblig. ex quaſi contr. l. ult. C. de jur. delib.* & vice verſa bonis, actionibus & juribus hereditariis tanquam ſuis utatur.

An ex aditâ hereditate eadem eſt heredis obligatio quoad creditores hereditarios, & legatarios?

℞. Creditoribus hereditariis tenetur heres, ex quaſi contractu, *Infrà tit. eod. (quia adeundo cum iis con-*

trahere

trahere videtur) in ſolidum, etiam ultra vires hereditarias; *ut de proprio, quod debito deeſt, ſupplere teneatur. l.fin.* §.1. *& ibi Dd. C.de jur. deleg.* Legatariis olim ultra vires hereditarias non tenebatur, (*ut nec defunctus*) *l.*15.*C.de legat.* Hodie omnino; niſi inventarium confecerit. *Nov.* 1. *de hered. & Falc.*

An contra iſtam obligationem nullum jure proditum remedium?

℞. Ex jure, conſtitutionibuſque anterioribus proditum quidem jus deliberandi; quo heredi, ne temerè vel adiret vel repudiaret ſuo damno delatam hereditatem, deliberandi ſpatium datum; primitus quidem ita, ut à Teſtatore præfigeretur, *Vlp. frag. tit.*22. §. *cretio.* Poſtmodùm ut ex lege eſſet annus, à die mortis ipſius Teſtatoris, vel ſcientiâ de delatâ hereditate numerandus. *l.*19.*C.de jur.delib.*& ſiquidem (*quando de tempore à lege conceſſo aliquid eſſet elapſum*) peteretur ab Imperatore itidem annus à die conceſſionis: ſi à judicibus, novem menſes; non minùs tamen, (*ſiquidem arbitrari vellent, quod poterant*) quàm centum dies. *l.* 2.*ff. de jur. del.* Non tamen erat conceſſum remedium quo intra elapſum tempus deliberationis non repudiatâ hereditate, ab iſtâ obligatione liberarentur heredes; quantumvis ære alieno ipſa gravata eſſet. *l. ult.* §. *ſin autem. C. de jur. delib.* Conceſſum verò eſt tale remedium, ab Imperatore noſtro, beneficium inventarii dictum. §. *Extraneis. hic. d. l.ult.*§ *ſin autem dubius.* 2.

Qualibus heredibus, & quoties concedebatur beneficium deliberandi?

℞. Concedebatur ſemel tantùm. *d. l.* 2. (*Niſi magna cauſſa aliud ſuaderet l.* 3. 4. §. *eod.*) cùm olim jure civili eſſet peculiare extraneorum; factum deinde eſt commune omnium jure prætorio, eratque in heredes tranſitorium: in ſuis ratione cujuſlibet hereditatis; in extraneis, modò ratione teſtamentariæ, *l.* 19. *C. de jur. delib. l.* 2. *C. ad SC. Orfic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid eſt beneficium inventarii?

℞. Quo ſolenniter confecto rerum hereditariarum inventario, intra tres menſes; vel, ſi alibi ſitæ ſunt, intra annum, licet heredi ita adire hereditatem, ut non teneatur ultra vires bonorum hereditariorum, nec ſibi in aliquo præjudicet, ejus juris reſpectu quod ipſe adverſus defunctum habebat; item Falcidiam, & impenſas in confectionem inventarii ipſius factas detrahat, aliaque commoda lucretur. *De quibus ſtatim latiùs. §. eod. hîc.*

Quid vocas Inventarium?

℞. Inventarium (*ſic dictum, quòd in eo inveniatur omnium rerum hereditariarum deſcriptio. l. ult. C. arbit. tut.*) eſt legitima bonorum in hereditate repertorum annotatio, & in ſcripturam redactio. *Vult. Inſt. hic. n. 6.*

Quæ ſunt neceſſaria de jure, ut inventarium ritè conficiatur?

℞. Sunt ea comprehenſa, *d. l. ult. C. de jur. delib.* & quidem præcipua. 1. Vt inchoëtur intra triginta dies à ſcientia delatæ hæreditatis. 2. Citatis per judicem legatariis & creditoribus. 3. Abſolvatur intra ſexaginta dies; ſiquidem res hereditariæ ſint in eodem loco; aliàs intra annum à morte teſtatoris numerandum. 4. Scribatur manu publici Notarii, præſentibus legatariis, & fideicommiſſariis omnibus; vel ſi eorum copia non ſit, tribus teſtibus idoneis heredem cognoſcentibus. *Nov. 1. c. 2.* 5. Ei ſubſcribat heres. 6. Ipſumque inventarium omnia bona mobilia, immobilia, corporalia, incorporalia; juraque defuncti tam activa, quàm paſſiva contineat. *d. l. ult.*

An hodieque iſta omnia in confectione inventarii requiruntur præcisè?

℞. Hodie ſufficit inventarium pro more cujuſque loci confici, *Roll. à Val. de Invent. pag. 20.*

Quid ſi inventario confecto comperiantur res omiſſæ?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℟. Si quidem dolo omiſſæ eſſent; heres de jure Digeſtorum amittebat tantùm Falcidiam in re ita omiſſa, & occultata, *l. 49. ff. ad Leg. Falcid.* & ſi ſuus heres eſſet, beneficium abſtinendi, *l. 71. §. 3. l. 4. ff. de acq. hered.* De jure novellarum totam Falcidiam in omnibus amittit legatis, *cap. 2. verſ. ſancimus, Nov. de her. & Falcid Gl. ibi verb. non forte.* Sin bona fide; de novo eas addit inventario. *Ad quem effectum utiliter addi ſolet Proteſtatio de adjungendis quæ per imprudentiam ſunt omiſſa.* Neutro verò jure ob omiſſa tenetur heres creditoribus, & legatariis ultra vires hereditarias; ſed modò ob confectionem inventarii omnino neglectam, *Schneid. ſecund. Angel. hic per d. Nov. cap. 2. §. ſi non fecerit.*

Dic latiùs, quæ ſint commoda ritè confecti inventarii?

Reſp. Plurima; quorum præcipua ſunt: 1. Quòd heres non tenetur, ultra vires hereditarias. *d. §. 6. hic.* 2. Habet Falcidiam ſalvam. *d. l. ult. §. 4.* 3. Deducit funeris, inſinuati teſtamenti, & confecti inventarii, aliarumque cauſſarum neceſſariarum impenſas. *d. l. ult. §. 9.* 4. Poteſt creditoribus & legatariis primò venientibus bona fide ſolvere, donec aliquid ex defuncti bonis ſupereſt. *d. l. ult. §. 4.* 5. Et quidem utriſque vel pretium, vel rem ſolvere, ſeu rem hereditariam in ſolutum dare. *d. l. ult. §. 6.* 6. Æris alieni lucrandi cauſſâ res hereditarias, etiam ſine ſubhaſtatione, vendere. *d. l. ult. §. 6.* 7. Diſtributo ita defuncti patrimonio, ſupervenientibus creditoribus nulla contra heredem competit actio: ſed quam habere ſibi perſuadent, contra creditores, & legatarios inſtituere debent. *d. l. ult. §. 5.* 8. Obligationes, & actiones heredis contra defunctum non confunduntur; ſed ſalvæ heredi manent. *l. ult. §. 9.* 9. Non tenetur heres niſi de rebus quæ in inventario reperiuntur. *d l. ult. §. 10.* 10. Non currit creditoribus hereditariis, intra tempus inventarii, præſcriptio: *d l. ult. §. 11.* 11. Nec heredi

cum inventario juramentum in litem defertur; etſi moram faciat. *d.l.ult.* §.14. *in fin. Obrecht. d.diſp.*§.*de confectione inventarii th.* 573. *& ſeqq.*

Quæ ſunt incommoda inventarii planè omiſſi?

℞. Quòd heres non habeat poteſtatem aditam ſemel hereditatem repudiandi, ſed legatariis, fideicommiſſariis, & creditoribus teneatur ultra vires hereditarias in ſolidum, §. *eod. verſ. niſi omiſſa, hic.*

An revocari aditio, & repudiatio hereditatis nunquam poteſt?

℞. Minor, qualiſcunque ſit heres, læſus in integrum reſtitui poteſt. Major, ſi extraneus ſit heres, non admittitur revocatio, *l.*4. *C. de repud. hered.* Vt nec ſi ſuus eſt, poſt diſtracta bona hereditaria: omnino; ſi ſalva ſunt, intra triennium à die repudiationis. *l. fin. C. eod.*

TIT. XX.

De Legatis.

L*Egatorum materia quamobrem hîc tractatur?*

℞. Legata, etſi ſunt quartus modus acquirendi dominii jure civili; tamen hîc tractantur tanquam appendices (ſeu acceſſoria) teſtamenti. Quatenus eo ſive perfecto, ſive imperfecto relinquuntur.

Quid ſunt legata?

℞. Legata ſunt donationes à defuncto relictæ, ab herede præſtandæ, §. 1. *hic.* Vel delibatio, ſive deminutio hereditatis, quâ teſtator ex eo quod (*vi inſtitutionis*) univerſum heredis foret, aliquid alteri collatum vult, *l.*116. *De legatis.* 1.

Explica priorem ab Imperatore hic propoſitam definitionem?

℞. Legatum dicitur *donatio*; quia proficiſcitur ex purâ liberalitate. *Quædam donatio*; quia legando quid impropriè donatur, *A defuncto relicta* [*puta non tan-*

tùm teſtamento, ut olim; ſed quavis ultimâ voluntate, l.36. De leg. 2.] ut à donatione cauſsâ mortis diſtinguatur; quæ non relinquitur ab uno, ſed duorum conſenſu conſtituitur: *Ab herede præſtanda.* 1. quòd, ſecundùm definitionem alteram, ſit delibatio hereditatis. 2. Quod legatarius non propriâ autoritate apprehendere legatum poſſit, ſed modis legitimis ab hærede petere debeat.

Quot ſunt genera legatorum?

℞. Olim fuère, *ſecundùm modum legandi*, varia. 1. Per *vindicationem*; quæ fiebant verbis, *do, lego; capito, ſumito.* 2. Per *damnationem*; puta verbis, *damnas eſto heres meus*, vel *damno, jubeo heredem meum hoc, vel illud dare, vel facere.* 3. *Sinendi modo*, puta, *damnas eſto heres meus ſinere; ſeu ſinito, vel permittito Titium talem rem ſibi ſumere, vel habere.* 4. *Per præceptionem* hoc pacto; *heres illam rem præcipito.* Hodie, ex conſtitutione Imperatoris noſtri, omnibus legatis, quibuſcunque verbis relictis, una, eademque eſt natura, vis, ac poteſtas; ac per verba qualiacunque relinqui poſſunt. *Modò ex iis de mente Teſtatoris legantis conſtet. §.2. hic. l.1.2.C. com. de legat. Nempe, Quod ſolennitate verborum ſublatâ, mens potiùs Teſtatoris hodiè ſpectetur.*

An etiam olim ſingulis modis res omnes legari poterant?

℞. Imò verò cuique legatorum generi formulæ iſtæ erant aſſignatæ; ita, ut 1. per vindicationem tantùm poſſent legari res Teſtatoris propriæ; ſive mortis, ſive conditi Teſtamenti tempore. 2. Per damnationem, res propriæ Teſtatoris & alienæ. 3 Sinendi modo res propriæ Teſtatoris & heredis. 4. Per præceptionem nonniſi heredibus ſcriptis legabatur. *Theophil. hic.*

Eſtne hodie differentia inter legata, & fidei-commiſſa?

Reſp. Olim major erat differentia; quia legatum directis modò, & civilibus verbis, iiſque latinis, & tantùm quidem in teſtamento, vel codicillis, teſtamento confirmatis, relinqui poterat; fideicommiſſa verò quibuſcunque verbis; etiam ſolo nutu ab inteſtato. Hodie Imperator legata (*quoad effectum quidem*) fideicommiſſis exæquavit; & ſic quod deerat legatis, ex naturà fideicommiſſorum ſupplevit; & quod amplius eſſet in legatis, per hoc naturam fideicommiſſorum auxit. *Salvâ tamen utriuſque ſubſtantiâ. Nempe quod legatum per mortem Teſtatoris legatario ſtatim directè; fideicommiſſum verò ex fide, & per manum reſtituentis heredis fiduciarii acquiratur. §. 3. hic. l. 1. C. com. de leg.*

Quatenus ergo adæquatio legatorum, & fideicommiſſorum intelligatur?

℞. Quod 1. iidem poſſunt fideicommittere, qui legare, *not. poſt text. in l. 1. 2. ff. de leg. 1.* 2. iiſdem fideicommitti, quibus legari. 3. eædem res legari, quæ fideicommitti. 4. iiſdem verbis legari, & fideicommitti; modò ſint idonea. 5. iiſdem actionibus legata parantur, quibus fideicommiſſa, *l. 1. & 2. C. com. de leg. Schneidvv. ad §. 3. hic.*

Qui poſſunt legata relinquere?

Reſp. Iidem qui teſtari poſſunt *l. 2. De leg. 1. ut qui teſtari prohibentur, nec legare poſſint. l. 1. De leg. 3.*

Quorum res legari poſſunt?

Reſp. 1. Res Teſtatoris, §. 4. *hic.* etſi ſint oppignoratæ; §. 5. *hic.* vel eas Teſtator putet alienas eſſe, §. 11. *hic.* 2. Res ipſius heredis. §. 4. *hic.* 3. Res communes Teſtatoris cum alio, *gl. hic. l. 5. §. 1. 2. ff. de leg. 1.* 4. Res prorſus alienæ, §. 4. *hic.*

Quæ res legari non poſſunt?

Reſp. 1. Quæ purè, & omninò non ſunt in commercio, *l. 39. §. 9. 10. l. 40. ff. de leg. 1.* 2. Quæ nec ſunt, nec eſſe poſſunt. 3. Res ipſius legatarii. *d. §.* 4. *Puta quia quod cujuſque eſt, ejus amplius fieri non poteſt.*

Quo

Quo effectu res Teſtatoris oppignoratæ legantur?

Reſp. Eo, ut ſiquidem Teſtator ſciens eas oppignoraverit, teneatur heres eas luere, & Legatario liberas præſtare; (*quod ad luendum obligatus videatur*) idque ſive ipſi creditori, ſive alteri res ſint legatæ, & quidem quovis tempore ante mortem obligatæ. Si obligatas teſtator ignorans legaverit, liberatio ad legatarium ſpectat; niſi ſolutâ quantitate nihil reſiduum legato eſſet, *d.§.5.l.57.De legat.*1. aut res oppignoratæ conjunctæ perſonæ ſint legatæ, §.5. *hic.l.10. C.eod.* aut ſint legatarii propriæ, quas alteri oppignoravit. *l.86. De leg.1.*

Quomodo valet legatum rei propriæ tanquam alienæ; hoc eſt, quam Teſtator putat alienam eſſe?

℞. Quod hic error voluntatem Teſtatoris non impedit, ſed faciliorem reddit; eò quòd res aliena etiam legari poteſt, licet Teſtator putaverit eſſe ipſius legatarii. *Puto quod exitum voluntas defuncti habere poteſt, ne præſumatur Teſtator luſiſſe in ultimâ ſuâ voluntate.* §.11. *hic.*

Quatenus res heredis legari poteſt, & quo effectu?

Reſp. Legatum hoc procedit, ſive teſtator ſciverit, ſive ignoraverit rem heredis eſſe *d.§.4.l.67.§.8. De legat.* 2. (*Quia ipſius teſtatoris, cum quo heres unus idemque eſſe intelligitur, cujuſque voluntatem implere omni modo tenetur, putatur eſſe.*) Sed dominium non transfertur, niſi ſubſecutâ traditione. *arg. l.*54. De *R. I. Iaſ. in l.*10.*n.*10. *C. hic. Cum ſine eâ dominium rei propriæ ipſius teſtatoris ipſo jure tranſeat in legatarium,* §.4. & *l.*14. §.*fin.ff.de uſucap. l.* 64. *De furt.*

Quatenus res teſtatori cum alio communis legari poteſt?

Reſp. Ita, ut ſi rem communem habeat cum extraneo vel herede, partem ſolùm ſuam, & jus, quod habet, legâſſe videatur. *l.ſervi §. cum fundus, De leg.*1. *junct. l.*25.*De V.S.*

Qua-

Quatenus legari poteſt res aliena?

Reſp. Eatenus tantùm, quatenus legatarius ejus rei habet commercium, *l.*114. §. 4. *De legat.*1. *l.*11. §. 16. *De leg.* 3. & defunctus ſcivit rem alienam eſſe. *d. l.* 10. *C. hic. Quam ſcientiam non heres, ſed legatarius, tamquam actor, & quidem ob præſumtam Teſtatoris ignorantiam rei alienæ, probare tenetur*, §. 4. *eodem.*

Quo effectu legatur res aliena?

Reſp. Non in veri domini; ſed heredis præjudicium. Vt eam à vero domino redimere, & ſi id poteſt, ipſam; ſecus æſtimationem ejus juſtam legatario præſtare teneatur. *l.*14. §. *fin. De leg.* 3. *d.* §. 4. *Quæ tamen, ſi commercium ejus rei non eſt, vel rem adpiſci non poteſt, non debetur. Quod* (ut dictum] *talis rei legatum nullius eſt momenti*, §. 4. *eod. l.*39. §. 10. *ff. de leg.*1.

Quid ſi res legata, ſive propria teſtatoris, ſive aliena evincatur; cui perit?

℞. Si quidem ſimplex eſt legatum, in legato generis tenetur heres, ſi quidem rem talem dederit cujus dominium transferre non potuit. *Bart. poſt gl. in l.* 71. §. 1. *De leg.*1. Re in ſpecie legatâ, eâque propriâ Teſtatoris, ſi tota ratione dominii (per imprudentiam ſcilicet Iudicis. *l.* 51. *De evict.*) evincitur, ne hîc quidem tenetur heres; niſi cauſſam dedit evictioni, *l.*24. *C. de fideic.* Sin tantum ratione juris quod quis habet in re (*niſi id tale ſit per quod non minus tota legatario auferretur, & Teſtator ſcivit rem legatam alteri obligatam eſſe, gl. in l.*1. §. 1. *ff. de leg.*1. *aut ab eo ignorante legata ſit conjunctæ perſonæ, aut nihil commodi ex re legatâ penes legatarium maneat*) heres omninò non tenetur. *d. gl. in l.* 71. §. 1. *&* §. *fin.* In prælegato uni ex cohæredibus facto, non debetur evictio; Pluribus ſi factum; debetur quidem; ſed per viam retentionis, non actionis, *l.*77. §. 8. *ff. de leg.*2. *Gloſ. hic, & Schneid. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid ſi legatarius rei alienæ legatæ vivo teſtatore factus fuerit dominus?

℞. Si id factum ex cauſsâ onerosâ, puta emtionis; actione ex teſtamento pretium conſequetur: ſin ex lucrativâ, ut donationis, vel ſimili; agere non poteſt. *l.*108. §.4. *De legat.* 1. (*quia duæ cauſsæ lucrativæ in unum hominem, eandemque rem concurrere non poſſunt*, §.6. *hic.*) niſi æſtimationem modò rei legatæ ſit conſecutus. Quo caſu rem legatam petere poteſt, non contra, ſi rem ita conſecutus eſt, petere poteſt æſtimationem, §.*eod.*

Quid ſi legatarius fundi alieni ſibi deducto uſufructu legati proprietatem ignorans emerit, & poſtea mortuo uſufructuario totus fundus ad eum pervenerit; an totius fundi æſtimationem ab herede petere poteſt?

℞. Omninò quidem de rigore juris. Sed nudæ proprietatis, non uſusfructûs æſtimatio ex æquitate, & officio judicis ob dictam regulam (*puta ne duæ cauſſæ lucrativæ circa uſumfructum concurrant*) præſtabitur, §.9.*hic.*

Quæ & quales res omninò legari poſſunt?

℞. Res omnis generis; tum corporales, ſive fungibiles ſint, ſive non ſint: eæque vel in ſpecie, vel genere, *ut triticum, vinum, oleum, fundi inſtrumentum, peculium, penus, ſupellex, alimenta, cibaria, aurum, argentum, mundus, ornamentum, unguenta, veſtes, ſtatuæ, &c.* Tum incorporales; *ut ſervitutes, opera, nomen, liberatio, dos, optio, electio; item factum ab herede præſtandum, &c. tit. hic. & ff. titt. ſpecial.* Nec tantùm res præſentes, ſed & futuræ, *l.* 24. *De leg.* 1. *l.*15. *l.*17. *De leg.*3.

Quomodo res futuræ legari poſſunt?

℞. Quia ſpes loco rei ſuccedit: *Puta fructus qui ex fundo naſcentur, partus ancillæ ſperatus.* §.7. *hic.*

Rebus præſentibus legatis, quid legato vini continetur?

Reſp. Lega-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Reſp. Legato vini continetur. *1.* Quod ex vino eſt factum; & vini nomine Teſtator à ſe relictum habuit; etiam acetum. 2. Vaſa, minùs ampla, cum vino vendi ſolita; non dolia majora ad perpetuum uſum ſervata, nec zythum, ſeu cerviſia. *l.9. l.1. l.3. § 1. ff. de trit. &c. legato.*

Si vinum, frumentum, oleum non expreſſa ſive qualitate, ſive quantitate legetur, quid juris?

Reſp. Si certa menſura, vel pondus non adjectâ qualitate legatur, liberum eſt heredi, cujus generis velit frumentum, aut oleum legatario ſolvere, *l.4. ff. eod.* Non tamen peſſimi. *arg. l.37. De leg. 1.* Non adjectâ quantitate, non quantum heres velit, ſed quantum teſtator reliquit, legatum putatur, *l.7. ff. eod.*

Ædibus legatis quid juris?

Reſp. *1.* Quod non ipſæ tantùm ædes, ſed & ædibus (*licèt poſt factum teſtamentum*) adjecta (*ut columnæ, marmora*) legato cedunt. *§.19. hic.* 2. ædibus conſumtis tamen area debetur, *l.49. ff. de Rei Vind.*

Grege legato quid juris?

Reſp. Planè, ut ædium legatum, ſic & hoc legatum, (*quod univerſitatis eſt*) augmentum, & decrementum recipit. Nempe, *1.* Si grex legatus fuerit, etiam eæ oves quæ poſt factum teſtamentum gregi adjiciuntur, legato cedunt. 2. Itidem (*puta quoad proprietatem*) ſi poſtea ad unam ovem pervenerit, quod ſuperfuerit, hoc eſt, unica illa ovis, debetur, & vindicari poteſt, *& in ea grex intelligitur, §.18. hic. l.21 l.22. De legat. 1.* Quod legato tantùm gregis uſufructu, poſtquam ad decem capita is pervenerit, extinguitur uſusfructus, *l. fin. ff. quib. mod. uſufr. amitt. l. ult. De abig. Rationem comparationis inter ædes, & gregem, vide in textu, §.18. hic.*

Fundo inſtructo, vel cum inſtrumento, ſive fundo & inſtrumento legato, quid juris?

Reſp. Nihil intereſt, ſi fundum & inſtrumentum legare velis, quomodo trium iſtorum modorum leges.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ges, *l.1.l.5.ff. de inſtructo, vel inſtr. leg.* Fundi tamen inſtructi; quam cum inſtrumento relicti legatum plenius eſt. *Goth.ibid.ex l.12.§.27.ff.eod.* Quod inſtrumento ea duntaxat continentur, quæ aut quærendi, aut cogendi, aut conſervandi fructûs gratiâ parantur, & ſine quibus fundus inſtructus eſſe non poteſt, *d.l.12.§.15.ff.eod.* Inſtructo verò, non modò quæ fundo neceſſaria ſunt; verùm etiam quæ teſtator habuit & præterea quibus fundum ſuum inſtruxit. *Quid autem omninò in ejuſmodi legatis contineatur, explicatur tit.eod.In omnibus verò id juris; ut fundo alienato, & inſtrumenti legatum extinguatur. Planè ut vino cum vaſe legato, ſi vinum deſit, nec vas debetur l.1.§.1.ff.eod.§.17.hic.*

Peculio legato quid juris?

Reſp. Peculio (*quod quid ſit, alibi exponitur*) legato id juris, 1. ut quidquid ei vivo Teſtatore accedit aut decedit, legatarii damno ſit. *l. 1. 2. De pecul. legat.* 2. Quòd teſtatori, vel ejus liberis, vel etiam ſibi debetur, deducat heres, *l.6.& 21.ff.de pecul.leg.* 3. Si ſervo manumiſſo legatum; ab ipſo acquiſita cedunt legato: minimè, ſi legatum extraneo; niſi ex rebus peculiaribus auctum fuerit peculium, §.20.*hic.*4. Servo exſtincto cui legatum, ſimul exſtinguitur ipſum legatum, *l.1.& 2.ff.eod.*

Quando omninò videtur ſervo legatum peculium?

Reſp. Non niſi exprimatur; ſive ſervus ſit ſimpliciter legatus; ſive libertas data. *l. antep. ff. eod.* Videtur tamen legatum, cum rationibus redditis liber eſſe ſervus juſſus eſt, & reliqua inferre §. *eod.*

Penu legatâ, quid juris?

℞. Penoris appellatione licet propriè ea tantùm eſculenta, & poculenta contineantur, quæ contrahuntur, & reconduntur longioris uſus gratiâ: in eâ tamen legata continentur 1. quæcunque eſui, potuique ſunt comparata. 2. ea quæ non eſſe, ſed per quæ eſſe ſolemus, ut oleum, garum, muria, &c. (*niſi alia ſit*

teſta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

teſtatoris mens) *l.3. De penu leg.3.* vaſa penuaria *d.l.3. §.fin. l.4.ff. eod.* Transfunditur verò hoc legatum (*quod penus facilè corrumpitur*) poſt moram heredis in obligationem pecuniæ. *l.1.ff.eod.*

Supellectile legatâ, quid juris?

Reſp. Legatâ ſuppellectile (*ſeu domeſtico patris familiâs inſtrumento,*) eæ res contineri videntur, quæ ad uſum ejus quotidianum paratæ ſunt, & quidem uſu rerum, & moribus civitatis Romanæ imitatâ appellatione, cujuſcunque ſint materiæ, modò domum inſtruant, & in aliam ſpeciem (*ut penus, aurum, argentum factum, veſtis ornamenta, inſtrumenta agri, domus*) non tranſeant; *Quòd ſpecies potius rerum, quàm materia attendatur, Adeò ut, de quibus non dubitatur, quin in alio genere ſint, legato non contineantur; in iis verò de quibus, an in eodem ſint, dubitatur, legantis mens, & quomodo iis uſus ſit, inſpiciatur. l.7. De ſupell. leg.* Quæ verò hoc legato ſupellectilis in univerſum contineantur, *legibus, 3.4.5. ff. eod.* ſpecialius recenſentur.

Alimentis, vel cibariis legatis, quid juris?

℞. 1. *Alimentis* legatis, cibaria quoque, & veſtitus, ac habitatio (*ſine quibus corpus ali non poteſt*) debentur; non diſciplina; *niſi aliud teſtatorem ſenſiſſe probetur, l.6. & 7. ff. de alim. & cib. leg. Cibariis,* ſeu *diariis (hoc eſt, quotidiano victu)* legatis, nec habitatio, nec veſtiarium, nec calcearium debetur, *l.21 ff. eod. & ibi Gothofr.* Pecunia certâ in alimenta legatâ, ea debetur. *l.10. & 12. ff. eod.* Non adjectâ quantitate; vel quid defunctus præſtare ſit ſolitus, vel aliis ejuſdem ordinis reliquerit, videndum. Si neutrum appareat, ex charitate ejus cui fideicommiſſum datum eſt, modus ſtatui debet, *l.pen.princ.d.t.* Ex certo prædio alimentis relictis, à quolibet poſſeſſore præſtanda ſunt, *l.2.§.1. l.12.ff.eod.* 2. Finitur hoc legatum morte legatarii; ex naturâ quidem ſuâ; niſi aliud voluerit teſtator. *l.14.pr.l.20.§.2.l.13.§.ult.ff.eod.*

Auro,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Auro, & argento legato, quid juris?

℞. Quicquid auri, argentique, ſive factum, ſive infectum ſit, relictum, etiam vaſa aurea, & gemmis legatis gemmea vaſa, legato continetur; non pecunia ſignata, *l.19.princ.& §.ult. De aur. arg. leg.* Certum auri, & argenti pondus ſi legatum; magis quantitas legata videtur, nec ex vaſis tanget, *d.l.19.§.1.* Si auri facti pondus legatum; ex facto argento debebitur legatum, nec vaſcula ſeparabuntur, *d.l.19.pr.*

Mundo, & ornamentis, & unguentis legatis, quid juris?

Reſp. Legata mundi, & ornamentorum differunt. Illo equidem ea omnia continentur, quæ ad mundum ſpectant; hoc eſt, quibus mulier fit mundior, ut ſpecula, unguenta, lavatio, riſcus, &c. *Niſi valetudinis cauſſa parentur, l.25.§.10.§.fin. l.32.§.7.l.39.d.t.* Hoc ea quibus mulier ornatur; ſeu quæ non niſi corporis ornandi causâ parantur; ut inaures, armillæ, viriolæ, annuli, *d.l.25. §. ornamenta. verſ.ornamentorum.* Non veſtes; *quia potiùs tegendi corporis cauſſa parantur.* Vnguentis legatis, ea quibus, ſive voluptatis, ſive valetudinis cauſſâ ungimur, legata videntur, *l.21.§.1.ff.eod.*

Veſtibus, aut veſtimentis legatis quid juris?

℞. Veſtis, an veſtimenta legentur, nihil refert, *l. 23. pr. ff. eod.* Continentur autem ea appellatione omnia veſtimenta lanea, lineaque, vel ſerica, vel bombycina, quæ induendi, præcingendi, amiciendi, inſternendi, injiciendi, accubandive cauſſâ parata ſunt, & quæ his vice acceſſionis cedunt, *ut inſitæ picturæ, & clavi, qui veſtibus inſuuntur, d.l.23. §.1. per tot. etiam quæ ex veſte ornatûs potiùs gratiâ, quàm quo corpus tegatur, comparantur; ſi quidem eo nomine ſunt repleta. l.26. eod.* Sed & veſtimentum, id eſt, quod detextum eſt, id eſt, remotum à texendo (*ſive ſit inciſum à globo, vel tela, ſive non; modò conſummatum ſit*) non ſtamen, neque ſubtemen, aut ve-

ſtis

ſtis nondum detexta, *l.22. eod.* nec etiam pannus ad vendendum, non ad uſum legantis factus, *gl.1. in add. ad l.23. eod.* Indiſtinctè autem prolatæ veſtis appellatione tam virilis, quàm muliebris, & ſcenica, etiamſi tragœdica, aut citharœdica ſit, continetur, *l.127. ff. de V.S.* Virilis verò veſtis legato ea tantùm continentur, quæ ipſius patrisfamiliâs; muliebris, quæ matrisfamiliâs cauſsâ paratæ ſunt; minimè quibus viri, vel mulieres inhoneſtè utuntur, *l.33. eod. & ibi Gothof.* Quibus promiſcuè, ſine reprehenſione, viri & mulieres utuntur, communium veſtium legato continentur, *d.l.23.§.pen.*

Statuâ, & imagine legata, quid juris?

℞. Statuâ legatâ, etiam vindicari à legatario poteſt brachium ex alia ſtatua ei adjectum, *l.14. d.t.* nec minuit legatum primæ formæ additum, *Goth. eod.* Imagine legata, ſi eam deraſerit heres, tenetur legatario, licèt tabulam ſolverit. *Quia non tabula, ſed imaginis fuit legatum, l.12. ff. eod.*

Quales omnino ſervitutes legari poſſunt?

Reſp. Tam perſonales, quàm reales, *tit. ff. de uſufr. legato. Item de ſerv. legata: Vtraſque quippe non pactionibus modo; ſed & ultimis voluntatibus conſtitui, ſuprà dictum.*

Quomodo, & quo effectu uſusfructus legatur?

Reſp. Et hoc ſuprà explicatum, *tit. de uſufr.* Hîc addimus; poſſe uſumfructum, vel ſolum, vel cum proprietate legari. Item alteri proprietatem, alteri uſumfructum, *Quod ſi fiat (niſi detracto uſufructu ſe fundum legare expreſſerit) uſusfructus inter duos legatarios communicabitur. l.19. ff. de uſufr. leg.2.* Idque vel ſingulis, vel etiam in genere muncipibus *(quo caſu centum anni obſervandi. l.8. eod.)* Ita & cum adjectione, ut alternis annis debeatur. *Quo caſu plura ſunt legata, non unum. l.83. eod.* Planè ut in legato annuo, cui legatum uſusfructus, ex parte quidem, ſimile eſt, *Paul. lib.3. ſent. tit.6.*

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quod eſt annuum legatum, & quid in eo juris?

Reſp. Legatum annuum dicimus, quando in ſingulos annos aliquid legatur, *l.1.ff.de an. leg.* In eo quod primi anni eſt, purum; ſequentium conditionale eſt, ob tacitam, quæ huic legato ineſt, conditionem, *ſi vivat. l.4. ff. de an.leg. Quia ipſi legatario, puta ejus alendi cauſſa, non ejus heredibus conſulere voluiſſe defunctus videtur. Vnde nec mortuo legatario ad heredes tranſit, d.l.4.*

Quæ ejus cum uſufructu eſt comparatio?

Reſp. Simile eſt cum eo, quod utrumque legati genus morte finitur. Differt 1. Quod capitis deminutione hoc legatum non finitur; qua finitur uſusfructus. 2. Quod ingreſſu cujuſlibet anni debetur, ut licet deceſſerit legatarius, ejus anni legatum heredi relinquat; cum fructuarius non niſi perceptos fructus, non pendentes, licet maturi ſint, transmittat *l.8.ff.eod. Quod & in habitationis legato obtinet l.13. C. de uſufr.*

Quæ operæ legari poſſunt, & quid differt hoc legatum ab uſus-fructûs legato?

℞. Legari poſſunt operæ tam liberi, quàm ſervi. Differt autem hoc legatum ab uſu-fructu. 1. Quod operæ non amittuntur capitis deminutione, vel non utendo. 2. Operas, non ipſi modò locare poſſimus, & ex iis mercedem accipere; ſed & ſervus, cujus operas ipſi habemus, eas locare poteſt. 3. Ad heredes operarum legatum tranſmittitur. *Gothofr. ad text. in l.2.ff. de uſu & uſufr. reditu, &c.*

Reditum fundi, vel omnium bonorum, annuum ſi quis leget, quid juris?

Reſp. Conſimile & hoc legatum eſt legato uſusfructûs, aut annuo. *l.16.& 17.ff.eod.* Vt ad heredes legatarii non tranſeat; ſed morte ejus finiatur *l.22.ff. eod.*

Quomodo legari poſſunt ſervitutes reales?

Reſp. Vel principaliter, & expreſsè, ut *viam per*

meam

meum fundum tibi lego. l.2. De ſerv. leg. Vel in conſequentiam, *ut l.1.eod.VVeſ. Parat. eod. Puta quando res ſerviens legatur ut nunc eſt* (quod præſumitur,) *cum ſuis ſervitutibus legata videtur, Gloſſ. & addit. marg. in d. l.*

Quatenus nomina rectè legantur?

Reſp. *1.* Quando teſtator alteri legat quod ſibi à Titio debetur. §.21. *hic. Quo caſu heres actiones ſuas legatario cedere tenetur, §.21. hic. l.34. De leg. 3. Ipſe tamen etiam, antequam cedantur; utiliter experitur, l.18. C. eod.* 2. Quando ipſe debitor id quod debet creditori legat. *Quo caſu inutile eſt legatum; niſi plus ſit in legato, quàm in debito; puta ſi legetur purè quod non debetur, niſi ſub conditione, & in diem. §. 14. hic.* 3. Quando creditor ſuo debitori legat id quod debet, *Quo caſu liberatio legata dicitur. §.13. hic.*

Liberatio quot modis legatur?

Reſp. Quatuor modis: 1. Si dicat Teſtator, Tale debitum peti nolo; vel remitto debitori actionem. *Quo caſu liberatur debitor ab omni debito, gl. hic & l.3. ff. De liber. leg.* 2. Quando dicit ſe nolle rationes exigi ab eo qui ipſius negotia geſſit. *Quo caſu ſimiliter ab omni debito liberatur, præterquam ab eo quod penes ſe habet, & ipſius eſt teſtatoris; vel ab eo quod dolo fecit, l.9. ff. eod.* 3. Quando damnat heredem, ne exerceat actiones contra debitorem, *Fab. hic. n.1.* 4. Quando legat debitori chirographum, *d.l.3.§.1. & ibi Bart. Schneidvv. hic.* Legatur verò etiam liberatio, vel ſimpliciter & in totum; vel ad tempus. Item vel ipſi debitori, vel etiam ejus heredibus & fidejuſſoribus, *l.5. l.15. ff. eod. §.13. hic.*

Quis eſt effectus legatæ liberationis?

Reſp. Quòd is, cui liberatio legata, ſi ſolus eſt debitor, quatenus quidem ea legata eſt, non tantùm habet, exceptionem contra heredem debitum exigentem, vel ſimpliciter, vel ante tempus legati, ab ipſo,

ejus

ejus herede, vel eo qui heredis loco eſt, §.13. *hic.* verùm etiam actionem, ut eum per acceptilationem liberet. Si verò habet correum debendi; tantùm per pactum perſonale, non per acceptilationem liberatur. *Quod uno ex correis debendi liberato, alter non cenſeatur liberatus, niſi ſint ſocii, & niſi paciſcentis liberationem interſit*, §. 13. *hic & l.3.* §. 3. *& ibi Bart. ff. de lib. leg. Schneidvv. hic, & ibi Goth.*

Quatenus dos rectè à marito uxori legatur?

Reſp. Quia plenior eſt legati, quàm de dote actio; §.15. *hic*: Puta, quod legatum ſtatim; dos verò annuâ, bimâ, trimâ die olim: hodie poſt annum mobilia (*licet immobilia ſtatim*) peti poſſint, *l. un.* §. *cum autem, verſ. exactio. C. de rei ux. act.* 2. De dote datur actio in quantum maritus, vel ejus heres facere poteſt, *l.12. & 13. ff. ſol. mat.* Legatum verò (*niſi ſicubi* [*de commodo ſcilicet repræſentationis, non de dote ipſa. Gl. in l.2.* §.12. *verb. conſecuturam. De dot. præl.*] *Falcidiæ ratio aliud ſuaſerit*) in ſolidum petitur & exigitur, *l.57. ff. ad L. Falc.* 3. Pacta in præjudicium uxoris circa reſtituendam dotem facta, eâ prælegatâ, tolluntur. *l.1.* §.1. *De dot. præl. Gloſ. hic, & Schneidvv.*

Optionis, & electionis legatum quid eſt?

Reſp. Licèt hæc legata, tanquam diverſa, in inſcriptione tituli in Digeſtis proponantur, (*quod optio ſolenniter olim proponeretur; arbitraria eſſet electio:*) tamen hodie adæquata ſunt, *l. ult. C. com. de legat. VVeſ. par. hic.* Eſtque hoc legatum optionis, cum Teſtator ex ſervis, vel aliis rebus ſuis legatarium optare jubet, ſeu eligere, quam volet §.23. *hic.*

Circa illud legatum quid juris?

Reſp. 1. Quod hîc expreſsè legatâ optione legatarii eſt electio; ea quidem, ut etiam quod optimum eſt, eligere, & optare ei liceat, *l.2. De opt. leg. Gl. in l. fin.* §.1. *ſup. verb. ex ſervis. C. Com. de leg.* 2. Semel tantùm fit electio, & omne jus legati primâ teſta-

tione, quâ ſumere ſe dixerit legatarius, conſumit, ut mutari non poſſit, *l. antep. ff. de opt. leg.* 3. Legatarius, antequam eligat moriens, jus optandi jure novo ad heredem ſuum tranſmittit, §. 23. *hic*. 4. Pluribus exiſtentibus legatariis quibus optio relicta eſt, ſi diſſentiant in eligendo, ſive unius legatarii plures heredes ſint, & circa optandum inter ſe diſſentiant, ſorte hoc dirimendum, ut ſententia ejus in optione præcellat ad quem ſors pervenerit. §. 23. *eod.* 5. Legatarius legata optione poſt aditam hereditatem, ut aliquid agat, optare debet, *l. 16. ff. eod.* Quo ceſſante Prætor decernit tempus intra quod optet. *l. 6. ff. eod.*

Quid quoad electionem, ſeu optionem juris circa legatum generis; (hoc eſt, quo generaliter res aliqua legatur) nullâ certâ ſpecie, ſeu (ut loquuntur Logici) *individuo expreſſo?*

Reſp. 1. Nihilominus electio eſt legatarii, Teſtatore plures ejuſdem rei ſpecies, ſeu individua habente §. 22. *hic. Maximè ſiquidem verba exſecutiva teſtamenti ad legatarium dirigantur; ſecus ſi ad heredem. Graſ. §. legatum. qu. 62. n.* 2. Sed ita, ut nec optimum legatarius accipiat, vel peſſimum accipere cogatur, *l. 37. ff. de leg. 1.* 2. Poſtquam elegit, ſimiliter variare non poteſt. 3. Heres ſi eligat, peſſimum dando, nec ipſe liberatur, *l. 110. ff. de leg. 1.*

Facto ab herede præſtando legato, quid juris?

℞. Equidem ita legari poteſt, ſi quidem factum legatario eſt utile; *veluti ut heres domum illius reficiat, vel illum alieno ære liberet*, §. 21. *hic*. Sed non niſi per damnationem, ex facti naturâ. *Vult. Inſt. hic.* Id verò hîc juris eſt, ut ſi heredes ſint plures, omnes in ſolidum teneantur, *l. fideicommiſſa. §. ſi in opere. ff. de leg. 3. An autem præcisè ad factum teneatur heres; an verò præſtando intereſſe liberetur, Vide Ang. hic. Schneidvv. hic remiſſivè.*

Eadem re duobus Teſtamentis legatâ, quid juris?

Reſp. Intereſt, utrùm rem, an æſtimationem legatarius

tarius ſit conſecutus. Nam ſi rem eſt conſecutus ex uno teſtamento, non agit ad æſtimationem ejuſdem ex altero. Æſtimationem ſi conſecutus eſt ex uno teſtamento, ex altero ad rem agere poteſt. *Quia licèt pretium loco rei ſæpe ſuccedat; aliud tamen res eſt, aliud pretium.* §. *hac ratione. hic.l.34.* §.2. *ff. De legat.* 1. Eodem verò teſtamento ſi res, vel quantitas eadem ſæpius legetur, res illa regulariter ſemel tantùm debetur, *d.l.34.* §.1.

An eadem res pluribus legari poteſt?

℞. Omnino; idque vel conjunctim, vel diviſim.

Quomodo?

Reſp. Conjunctim ita: *Sejo & Titio Stichum do, lego.* Diviſim, ſeu disjunctim ita: *Titio hominem Stichum do, lego; Sejo hominem Stichum do, lego.* §.8. *hic.*

Quotuplex eſt conjunctio, vel disjunctio?

Reſp. Triplex eſt conjunctio. *Quidam dicuntur conjuncti re tantùm*; puta, quando duobus, aut pluribus una eademque res in ſpecie, non unâ oratione, ſed ſeparatim, expreſsè legatur; ut, *Titio lego fundum Tuſculanum: Sejo fundum Tuſculanum lego. Quidam ſunt conjuncti verbis tantùm*; puta, qui unâ oratione conjunguntur: ut, *Titio & Sejo fundum Tuſculanum æquis partibus do, lego.* partibus puta in oratione expreſsè aſſignatis. *Quidam re & verbis ſimul*; puta, quibus unà oratione eadem res partibus non aſſignatis legatur, *Titio & Sejo fundum Tuſculanum do, lego.* Disjunctis dupliciter legatur. 1. *Quando re & verbis legatarii ſunt disjuncti*: puta, *lego Titio dimidiam partem fundi Tuſculani; Sejo dimidiam ejuſdem fundi partem alteram.* 2. *Quando legatarii verbis tantùm ſunt disjuncti*; ut, cum eadem res duobus in ſolidum legatur in diverſis orationibus, ut: *Sejo Stichum do, lego. Titio Stichum do, lego* §.8. *Schneidvv. eodem.*

Eadem re pluribus legata, quid juris?

℞. Sive conjunctim, ſive diviſim res pluribus ſit le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

gata, ſi ambo perveniant ad legatum, ſcinditur inter eos legatum, & dividitur. Altero deficiente, vel ad legatum non perveniente, totum ad collegatarium pertinet, §.8. *hic. Id eſt, accreſcit ei portio quam alter legatarius cepiſſet, & ad heredem non tranſmittitur. l.un. §.11. C.de caduc. tollend.*

Quibus legari poteſt?

Reſp. Omnibus, cum quibus teſtamenti factio eſt paſſiva, *Id eſt, qui ex teſtamento capere poſſunt, §.24. hic.*

An incertis perſonis legari poteſt?

Reſp. Perſonis planè quidem incertis, ſed qui ex futuro eventu certificari poſſunt, puta quas Teſtator incertâ opinione animo ſuo objiciebat; *Veluti ſi quis dicat: Quicunque filio meo filiam ſuam in matrimonium dederit, ei heres meus illum fundum dato*; olim minimè, nec quidem à milite, legari, aut fideicommitti poterat: hodie utiliter legari poteſt, niſi omnino incerta maneat perſona. *Quo caſu nec hodie legatum valet, Gl. & Bart. in l. quidam relegatus, De reb. dub. Schneidvv. hic.* Si ex incertis perſonis alicui ſub certâ demonſtratione legatur (*puta ſic, Ex cognatis meis qui nunc ſunt, heres fundum illum dato ei, qui filiam meam in uxorem duxit*) & olim valuit, & hodie valet legatum. *Quod demonſtratio vice nominis fungatur. §.25. hic.* Nomine legatarii expreſſo, ſi plures iſtius ſint nominis; ſubſiſtit quidem; ſed, propter incertitudinem inutile fit legatum; & poteſt heres cui volet, ſolvere, *l.8.§. ſi inter duos. ff. De legat. 2. l.10. verſ. ſed et ſi. ff. de reb. dub. Niſi de ſe ſenſiſſe Teſtatorem legatarius probet, Schneidvv. hic.* Incertæ perſonæ, per errorem juris, non facti, ſolutum neutro jure heres repetit, *hic. Text. & ibi Vult.*

An poſthumo legari poteſt?

Reſp. Poſthumo quidem ſuo poteſt, & potuit ſemper legatum relinqui; alieno olim non potuit; hodie,

hodie, ut inſtitui, ſic & legari ei poteſt. § 26. & 27. *hic.*

An ſervo heredis?

Reſp. Non poteſt ei pure legari. *Quia tale legatum cedit à morte Teſtatoris, & quicquid ſervus acquirit, domino acquirit; ut ſic idem eſſet heres & legatarius; Quod fieri non poteſt; quia ſibi ipſi nemo legare poteſt.* Sub conditione poteſt. §.32. *hic.*

Quid ſi ſervus vivo teſtatore manumittatur?

Reſp. Ne ſic quidem valet legatum tale purum, propter regulam Catonianam hanc: *Quod legatum purum non valet, ſi teſtator ſtatim moreretur; id ex eo non convaleſcit, quod teſtator diutius vixit, l.1. ff. de Reg. Caton.* In conditionalibus legatis, (*in quibus eventus conditionis ſpectatur*) alia eſt ratio. *l.3. eod.*

Quid ſi, inſtituto ſervo herede, domino aliquid purè legetur?

℞. Valet legatum. *Quia hereditas à legato ſeparata eſt, & per eum ſervum poteſt aliquis heres effici: ſiquidem ante juſſu domini aditam hereditatem ſit manumiſſus.* Quod tamen legatum evaneſcit, ſi in domini poteſtate manens, ejuſdem juſſu hereditatem adeat. *Ob eandem cauſam, qaod idem dominus, & legatarius, & heres eſſe non poſſit.* §.33. *hic.*

Errore in nomine, & re legatâ an vitiat legatum?

Reſp. Error talis (ſive ſit in nomine proprio, prænomine, cognomine, agnomine) ut non vitiat inſtitutionem, aut alios contractus; ſic nec legata. Modò de perſona conſtet. *Quia nomina rerum ſignificandarum cauſa tantùm ſunt reperta. De quibus ſi alio modo cognoſci poſſit, nihil intereſt, nec vitiatur actus.* Idem eſt ſi erratum ſit in nomine proprio rei legatæ, quando de corpore proprio conſtat. Puta, cum ab homine eſt impoſitum: *ut ſi fundum Semproniamum ſub nomine Corneliani legaverit.* Si nomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

rei eſt appellativum, (hoc eſt, communi uſu tantùm receptum) vitiatur legatum; *ut ſi orichalcum legare volens veſtimentum dixerit.§.29. hic l.4. De legat. 1.*

Quid, ſi vel res legata, vel perſona legatarii falsò demonſtretur?

Reſp. Ne ſic quidem vitiatur legatum: Puta; *Cùm demonſtratio rei cognoſcendæ cauſa adhibeatur; re cognita, nec ipſa curetur.§.30. hic. l.33. & 34. De condit. & demonſt.* Rei autem falſa demonſtratio eſt, cum Stichum, quem legat Teſtator, vernam vocat, qui talis non eſt. In legatario falſa demonſtratio eſt, cum Sempronio tanquam Titii filio legatur, qui talis non eſt.§.30.*eod.*

An falſa cauſſa adjecta legatum vitiat?

Reſp. Minimè, §.31.*hic. (Puta, ſi legato non cohæret,)* ſed in eo abundat, *l.17.§.2.ff.de cond. & dem. Abundantia autem, & ſine neceſſitate adjecta non ſolent vitiare ſcripturas. l. non ſolent. de R.I.* Conditio, *quia eſt de ſubſtantia conditionalis legati*, ſi adjecta; non debetur legatum; niſi eâ impleta. *d.l.17. §.3. Vult. ad §. eundem.*

Quomodo omnino legari poteſt?

Reſp. Vel purè; vel adjectione diei, modi, conditionis, cauſſæ.

Explica ſingulos modos legandi?

Reſp. *Purè* legatur, quando legatur ſimpliciter: citra ullam adjectionem. *Cum adjectione diei*; cum ſive certus dies nominatur, ſive incertus, quo legatum peti poſſit. *Sub conditione*; quando legato conditio adjicitur in futurum, (quæ quotuplex ſit, ſupra explicatum in materia inſtitutionis heredum) *Sub modo*; quando ita legatur, ut in futurum quid fiat, aut non fiat; hoc eſt, cauſſa finali addita. Ex *cauſſa*; cum teſtator exprimit, quid ipſum ad legandum moverit.

Quis eſt effectus Legatorum?

Reſp. Trans-

Reſp. Tranſlatio dominii, idque ſtatim à morte teſtatoris: in legato quidem puro. *L.64.De furt. Ita tamen ut poſſeſſionem legatarius, nec propriâ auctoritate, l.13.ff. quod met. cauſſ. nec viâ executivâ apprehendere poſſit, l.1.C.com.de leg. ſed actiones competentes ad eam conſequendam intentare debeat. l. 1.2. C. eod. Treut. hic. theſi 7.*

Quot actiones competunt ad legatum conſequendum; & quando?

Reſp. Tres: 1.Perſonalis ex quaſi contractu; *ob hereditatem ab herede aditam.* 2.Hypothecaria; *ob tacitam hypothecam in bona defuncti legatario pro ſolutione legati competentem, l.1.com.de leg.* 3. Rei vindicatio. *d. l.1. 2. Competunt autem poſt aditam tantùm hereditatem. Gl.in l.qui filio. §.1. De her. inſt.ibi Dd. Vt per eas tum rem legatam, tum ejuſdem fructus, & acceſſiones poſt moram conſequamur, d. l. 1.2. Treut. eod. Omnes quidem, ſi res legata teſtatoris fuit propria: Si aliena fuit; rei vindicatione exceptâ. Quia rei alienæ dominium teſtator transferre non poteſt, l.54.ff. de R.Iur.*

An igitur in omni genere legatorum res legata eodem tempore debetur, & peti poteſt?

Reſp. Non. Legatum enim conditionale nec capi, nec peti poteſt, niſi eâ impletâ; *l.un.§.final. C.de caduc. toll.* Die adjecto ſtatim quidem debetur legatum, ſi certus eſt; *d.l.un.* §.5. peti tamen non poteſt, niſi ejus adventu: *l.213. De V.S.* Incertus dies (*ut dies mortis*) pro conditione habetur. *d.l.un.* §.7.

An refert, quo ordine in teſtamento legetur?

Reſp. Olim quidem præciſè præcedere debebat heredis inſtitutio, *tanquam caput, & fundamentum totius teſtamenti.* Hodie nihil intereſt, quâ parte teſtamenti legetur; nec tam ſcripturæ ordo, quàm voluntas teſtatoris attenditur, §.34. *hic.*

An etiam ſic rectè legatur, cùm heres meus mortuus fuerit, do, lego: Vel ſimili modo poſt mortem teſtatoris?

Reſp. olim quidem ita legabatur inutiliter; hodie omnino utiliter; §. 35. *hic. Quia actiones ex legato demum poſt mortem incipiunt ab heredibus, & contra heredes. l.un. C. ut act. & ab her. & cont.*

An pœnæ nomine legari poteſt; id eſt, coërcendi heredis cauſâ, quò aliquid magis faciat, aut omittat?

Reſp. Olim ita inutiliter ut legabatur, ſic transferebatur, aut adimebatur legatum. Hodie, ſublatâ ſcrupuloſitate juris veteris in donatione pœnam, vel odium non admittentis, generaliter valet legatum tale, ultimæ voluntatis favore. *Quem imprimis jus novum attendit*, §. 36. *hic. Niſi pœna ſit adjecta diſpoſitione de natura, facto, vel jure impoſſibili; vel quæ eſt contra bonos mores. l.* 15, *De cond. inſt.*

TIT. XXI.

De ademtione, vel tranſlatione legatorum.

HActenus, quibus modis legata relinquuntur; explica jam modos quibus exſtinguuntur, tranſferuntur, auferuntur, & pro non ſcriptis habentur; denique quibus augentur, vel minuuntur, & dic primò

Quibus modis exſtinguitur legatum?

Reſp. 1. Si rei legatæ dominium ex alia cauſa lucrativa ad legatarium, *non per aliam perſonam acquiſitum*, vivo teſtatore pervenerit. §. *ſi res aliena. ſupra. De legat. l.*108. §. 1. *De leg.* 1. 2. Si legatarius vivo teſtatore deceſſerit; & ſic caducum fiat legatum. *lege Vnica* §. *in noviſſ. Cod. de cad. coll.* 3. Si conditio legati defecerit, *l.* 2. *De cond. & demonſt.* 4. Si res legata commercio eximatur; aut ſine dolo, vel culpâ heredis perierit. §. *ſi res legata. ſupra de legat.*

Quid eſt legatorum ademtio?

Reſp. Eſt eorundem per Teſtatoris pœnitentiam revocatio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quot modis revocatur legatum?

Reſp. Vel tacitè, vel expreſsè.

Quibus modis tacitè?

Reſp. 1. Nudâ Teſtatoris voluntate; cum rem legatam alteri donat. *l.18. ff. hic.* (*licet donatio non valeat, l.24. §.1. ff. eod.*) vel eam citra neceſſitatem vendit. *§. ſi rem ſuam. tit. præced.* 2. Ex præſumta modò voluntate, per inimicitias inter Teſtatorem & Legatarium ſupervenientes, nec reconciliatione ſublatas; modò graves ſint, *l.3. §. ult. l. 22. ff. eod.*

Quo modo expreſſè legata revocantur, & adimuntur?

Reſp. 1. *Verbis*, vel directè contrariis, vel aliis quibuſcunque, ex quibus contraria voluntas revocatoria Teſtatoris conſtet, *l.5. D. eod.* idque ſive eodem teſtamento, ſive alio æquè ſolemni, vel etiam Codicillis. *l.17. l. pen. §.1. ff. eod.* 2. *Facto aliquo*; puta ſi Teſtator eam teſtamenti partem in quâ legatum reliquerat, & conſultò quidem, deleat, *pr. hic & l.1. §.3. de his quæ in teſt. del.*

Quis eſt effectus ademtionis?

Reſp. Quòd legatum manet penes heredem cum ſuo onere, *l.19. ff. hic.*

Quot modis fit tranſlatio legati?

Reſp. 1. Mutatâ perſonâ legatarii; *ut ſi quod Titio legatum fuit, legetur Sejo.* 2. Mutatâ perſonâ oneratâ legati præſtatione: *ut ſi quod Sejus heres juſſus eſt dare Titio, jubeatur dare Cajus cohæres.* 3. Mutatâ re legatâ; *cum pro fundo legato, legatur pecunia.* 4. Mutato modo legandi, *id eſt, mutato legato puro in conditionale; & contra:* item quibus modis aliis vel ſimpliciter, vel variè conjunctis transferri legatum poteſt. *§.1. hic. l.6. l.24. ff. eod.*

Quomodo aufertur legatum legatario?

Reſp. Aufertur legatario, ut ab indigno, *puta ſi teſtamentum quaſi inofficioſum, vel falſum accuſaverit, tot. tit. C. & ff. de his quæ ut indign.* 2. Quando le-

gatarius ante traditionem, uxorem Teſtatoris poſt ejus mortem ſtupravit. *gl. ord. in l. 27. C. de fideic. Schneidvv. n. 21. hic.*

Quando habetur pro non ſcripto?

Reſp. Quando aut jam defuncto legatur, aut ita ſcriptum eſt, ut intelligi non poſſit. *l. 2. & penult. ff. ff. de his quæ pro non ſcript. hab.*

TIT. XXII.

De Lege Falcidiâ.

QVomodo augentur legata?

Reſp. 1. Si teſtator legato aliquid adjiciat. *l. ult. ff. de adimend. leg.* 2. Si rei legatæ aliquid accedat. §. 17. 18. 19. 20. *&c. tit. præced. de leg.*

Quomodo minuitur legatum?

℟. 1. Contrariis modis: ſi vel teſtator aliquid legato detrahat, vel per ſe rei legatæ decedat. §§. *iiſdem.* 2. Per plurium legatariorum concurſum ad eandem rem legatum. §. *ſi eadem. tit. eod.* 3. Si legatarii quantum legatam eſt capere non poſſunt; *ut ſi Teſtator legitimos & naturales liberos habens, his ultra unciam relinquat. Nov.* 89. *c.* 12. Denique per legem Falcidiam.

Quæ eſt lex Falcidia?

℟. Lex Falcidia *lata eſt à Falcidio Trib. plebis,* quâ cavetur ne plus Teſtatori legare liceat, quàm dodrantem bonorum ab ipſo relictorum, *id eſt, ita modo ut quarta pars eorum inſtitutis heredibus ſalva maneat.* §. 2. *hic. l.* 1. *ff. eod.*

Quæ ejus introducendæ fuit ratio?

℟. Eſt ipſorum Teſtatorum gratiâ introducta; ne ſcilicet ipſorum voluntates (*quibus ex lege* 12. *Tabb. totum ſuum patrimonium legatis erogare poterant*) irritæ fierent, heredibus pro nullo, vel minimo lucro

here-

hereditatem adire recuſantibus. Idque quia lege Furiâ (*quâ ne cui plus quàm mille aureos legare liceret;*) & Voconiâ, (*qua ne plus quàm heres, haberet legatarius, cautum fuit;*) non ſatis iſti malo tollendo proviſum videretur. *VVeſ. par. hic.*

Quot igitur ſunt capita legis Falcidiæ?

℞. Duo; *Primum* confirmando legem 12. Tabb. cavet ut cives Romani, qui Teſtamentum facere vellent, (*quo ſolo legari poterat, §. ult. Inf. de fideic. her.*) per legem latam, res ſuas prout vellent dare, vel legare poſſent: *Alterum*, quo dictus modus legatorum, civibus conſtitutus, ut ita legarent, ne minus quàm quartam partem heredes ex eo teſtamento caperent, *l. 1. ff. hic. VVeſ. par. eod. n. 4.*

Quibus competit ergo beneficium legis Falcidiæ?

℞. *Ex intentione legis* heredibus ſcriptis, *l. un. C. quor. leg. ubi Bart.* eorumque ſucceſſoribus, & heredibus, *l. 10. l. 16. C. hic.* non legatariis, nec fideicommiſſariis, *l. 1. §. denique, l. 28. ff. ad SC. Trebell. l. 47. ff. hic.* Et, pluribus quidem inſtitutis heredibus, ſingulis competit. *§. 1. hic, & l. in ſingulis. ff. eodem: Ex accidenti* etiam heredibus ab inteſtato; *puta quando fideicommiſſa per codicillos, aut alio modo ab inteſtato ita relinquuntur, ut univerſa hereditas fideicommiſſo gravetur, l. 18. ff. hic. Nov. 1. c. 4. §. 2.*

Licetne ergo ſingulis heredibus Falcidiam detrahere?

℞. Omnino è legatis ſinguli detrahunt pro ea parte, in qua ſunt inſtituti; ut iſtius partis quartam ſalvam habeant. *Planè ut heres ex aſſe inſtitutus ſimiliter de omnibus legatis, ut quartam hereditatis ſalvam habeat, detrahit ſolus. §. 1. hic. l. 77. ff. eod.*

Quo tempore ſpectatur quantitas patrimonii ad quam detractio Falcidiæ dirigitur?

Reſp. Eo quo teſtator mortuus eſt. Ita ut, ſive poſt factum teſtamentum ultra tempus mortis, ſive poſt mortem teſtatoris auctum, vel deminutum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſit idem patrimonium, nihil id ad rem faciat: ſed omne commodum tale, & incommodum hereditatis ad heredes pertineat, non ad legatarios. § 2. *hic. l. 56. pr. l. 73. ff. eod. Quod ſi de quantitate illâ diſſentiant heres, & legatarius; heredis eſt eam probare. l. 15. De probat.*

An nulla bona, antequam legis Falcidiæ ratio ineatur, ſunt deducenda?

℞. Omnino. 1. Æs alienum (*utpote quo demum deducto bona cujuſque intelliguntur. l. 39. §. 1. de V. S.*) Etiam id quod defunctus ipſi heredi debuit. *l. 6. C. hic. Niſi hanc deductionem prohibuerit. l. 12. ff. eod.* 2. Impenſa funeris, *§. fin. hic.* ſecundùm qualitatem perſonæ, & quantitatem patrimonii defuncti facta. *l. 12. §. pen. l. 14. §. hæc actio. De religioſ.* 3. Pretia ſervorum in teſtamento manumiſſorum. *§ ult. hic.* 4. Legata ad pias cauſas, *Dd. per Nov. 131. cap. 12. Quo facto bona reſidua æſtimantur, deque iis, pro rata cujuſque portione, Falcidiæ quarta detrahitur. §. 8. hic.*

Quæ in eam imputantur?

℞. Cum Falcidia ſit quarta hereditatis; in eam imputantur tantùm quæ jure hereditario, non legati, fideicommiſſi, vel implendæ conditionis cauſâ capiuntur. *l. 91. l. 74, ff. hic.*

An Falcidiæ detractio aliquando non ceſſat?

℞. Omnino in pluribus caſibus. 1. Quando teſtator eam prohibuit. *Nov. 1. cap. 2.* 2. Si heres inventarium non fecit. *Nov. ead.* 3. Si integra legata ſolvit; vel ſciens, vel ſaltem non per errorem facti. *l. 1. & 9. C. eod.* 4. Vel Teſtatori, aut ipſi legatario ſe integra legata ſoluturum promiſit. *l. ult. C. eod.* 5. In teſtamento militis. *l. 7. C. hic.* 6. In dote prælegatâ. *l. 57. ff. hic.* 7. In legatis ad pias cauſſas. *Nov. 130. c. 12.* 8. In re ita relicta, ut alienari prohibita jubeatur manere apud heredes legatarii. *Auth. ſed & in ea re. C. h. t.* 9. Si æs alienum facultates defuncti exhauſit. *l. 16. C. hic.* Denique, ſi inſtrumenta litis legata. *l. 15. C. eod.*

Tit. XXIII.

De Fideicommiſſariis hereditatibus & ad SC. Trebellianum.

P*Oſt explicatam ſubſtitutionem directam, ad Obliquam tranſit Imperator, quæ* fideicommiſſaria, *item* precaria *dicitur; Explica rationem iſtarum appellationum?*

℞. Patet ea ex antè dictis. *Obliqua* enim dicitur, quia fit verbis non ad ſubſtitutum immediatè, ſed ad inſtitutum, cum onere hereditatem reſtituendi, directis. *Fideicommiſſaria*, (ut & *precaria*) dicitur, ex ratione juris veteris; quia reſtitutio fidei inſtituti committebatur; hoc eſt, precativo modo mandabatur, ut pudore ſolo rogati fideicommiſſum contineretur, nec is id de quo rogatus erat, ut reſtitueret, cogi poſſet, *princ. hic.*

Vnde, & quando factum, ut res (puta reſtitutio rogata) *alioqui ſui* (ut dicis) *natura libera, facta ſit neceſſaria, & jure ſtare cœperit?*

℞. Factum id, ut ait Imperator, paulatim. 1. Et quidem ex Auguſti Cæſaris permiſſu, Lentulo ut per fideicommiſſum aliquid faceret roganti id concedentis, ejuſque, voluntatem defuncti implentis, exemplo. *Princ. tit. prox. de Codicillis.* 2. Ex ejuſdem, poſtquam per ipſius ſalutem rogatus quis ſemel iterumque diceretur, ut Conſules autoritatem ſuam interponerent jubentis conſtitutione. Quæ popularis viſa in perpetuam deinde abiit juriſdictionem, Prætoribus in urbe, & deinde in Provinciis Præſidibus demandatam, §. 1. *hic Sueton Claudius Cantiuncula, & Pacius in Notis hic.*

Quid eſt fideicommiſſum?

℞. Eſt liberalitas, quæ verbis precariis, vel alio quocunque ultimo judicio precariæ voluntatis miniſte-

rio alterius commiſſæ in aliquem confertur. *Perez. hic. Vlp. Frag. tit.* 24.

Quotuplex eſt fideicommiſſum?

℞. Eſt vel *univerſale*, quando univerſum defuncti patrimonium, vel ſecundùm eam partem, in quam heres inſtituitur, reſtituendum committitur, (*de quali fideicommiſſo hoc titulo agitur.*) Vel *ſingulare*, ſeu *particulare*, quando res aliqua particularis, ſeu corpora ſingula de hereditate reſtituenda alicui committuntur, puta, ſcyphus, lectus. *De quali titulo ſequente.*

Quot modis utrumque fideicommiſſum relinquitur?

℞. Vel *expreſsè*, puta ſi dicat Teſtator: *Titius heres eſto, & rogo ut hereditatem Sempronio reſtituat.* Vel *tacitè* ex præſumtâ Teſtatoris mente; puta *ſi pater, filio & filia heredibus inſtitutis, vel utrique, vel eorum alteri mandet, ne condat teſtamentum. Quia videtur voluiſſe, ut alter alteri hereditatem reſtitueret, Schneid. hic.* Aliiſque modis, *de quibus Graſſ. §. fideicommiſſ. quæſt.* 4. *& Mantic. de conject. ult. volunt. lib.* 8. *tit.* 1.

Vbi omnino relinqui poſſunt fideicommiſſa?

℞. Tam in teſtamento, quàm ab inteſtato §. 2. §. 10. *hic.*

Quomodo in teſtamento?

℞. Ita, ut 1. directus heres inſtituatur, qui hereditatem adeat, ſive ejus partem; idque vel purè, vel ſub conditione, vel (*licet id aliàs non liceat*, §. 9. *ſuprà de heredit. inſtit.*) ex certo die. 2. Vt ejus fidei committatur, ut eam hereditatem alteri reſtituat, §. 2. *hic.* vel totam, vel ejus patrem. *l.* 16. §. 4. *ff. ad SC. Treb.*

An fideicommiſſum in Teſtamento relictum nunquam valet ſine heredis inſtitutione?

℞. Nunquam, (*Quandoquidem Teſtator voluit condere Teſtamentum*) Omnino valet, ſi voluit facere

Codi-

Codicillos, & relinquere fideicommiſſum ab inteſtato, §. 10. *hic. Sed & valet in dubio adjectâ clauſulâ codicillari, l.1. ff. de jur. Codicill. Schneidvv. eod.*

Quomodo fideicommiſſa relinqui poſſunt ab inteſtato?

℞. Quando legitimus heres, vel honorarius rogatur, ut totam hereditatem, vel partem ejus reſtituat alteri. *Quod defunctus non auferens iis bona, nec alium inſtituens eos tacitè ad hereditatem vocare judicetur. §.10. hic. & l.8. §.1. ff. de jur. codicill.*

Quæ fideicommiſſa omnino ab inteſtato relinqui poſſunt?

℞. Tam univerſalia, quàm particularia: etiam legata; *tanquam particularibus fideicommiſſis adæquata, l.1. ff. de leg. 1.* Vtpote quæ directè ab inteſtato relicta, (*quomodo relinqui non poſſunt, ut nec hereditas directò codicillis, l.2. C. de codicill.*) trahantur in fideicommiſſum. *l.6. §.1. ff. ad SC. Treb.*

Quis eſt effectus fideicommiſſorum?

℞. Secundùm antedicta, effectus fideicommiſſorum, pro diverſitate temporum fuit varius. Primitus infirmá erant, *Quod rogatu & precibus niterentur, quæ nullam obligationem rogata præſtandi inducebant.* Major eorum vis fuit, ex quo in perpetuam jurisdictionem abiêre. Nempe, ut non modò rogati heredes mandatam hereditatem, quatenus mandata eſſet, reſtituere cogerentur: *l.19. ff. eod.* 1. ſed etiam eâ reſtitutâ non minùs actiones hereditariæ, cùm activæ, tum paſſivæ apud hæredes (*qui tales ſemel facti nunquam eſſe deſinunt. l. 88. De hered. inſtit.*) manerent; atque ita ſoli creditoribus hereditariis reſpondere deberent, ſoli debitores hereditarios convenire poſſent. 2. Quòd ita licet bona nulla heredes, vel non in ſolidum haberent; ſoli tamen creditoribus ſolvere, & deinde à fideicommiſſario totum, vel pro parte repetere: & vice verſa, quod heredes à debitoribus prius exegiſſent, id fideicommiſſarius ab eis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

exigere teneretur, §. 3. *hic. & ibi Ægid. Hortenſ.*

Quomodo per hoc incommodum non defecêre fideicommiſſa?

℞. Factum id partim inductâ, ex diſciplina Juriſconſultorum, proviſione inter heredem, qui totam hereditatem reſtituere rogatus eſſet, & fideicommiſſarium, ut uno numero, ſeu venditione imaginaria venderetur hereditas, & deinde de emtæ & venditæ hereditatis commodo, & incommodo pro ea parte quæ apud heredem manſiſſet, & ea quæ reſtituta eſſet inter eos communicando; ſtipulationes interponerentur. Partim quod Neronis temporibus poſtea non ſolùm eidem malo SC. Trebelliano proviſum, (ſublata per illud ſuſpicione incommodi & periculi, vel litium:) ſed etiam, cum nihilominus, deficerent fideicommiſſa ex moroſitate heredum, quod nihil commodi, aut non pro reſtitutione hereditatis referrent, poſtmodum, Auguſti Veſpaſiani temporibus, iſti malo SC. Pegaſiano ſuccurſum eſt. §. 4. 5. *hic. Hortenſ. ad d.* §. 3.

Quatenus ſuccurſum priori malo per SC. Trebellianum?

℞. Quatenus eo cautum, ut ſi hereditas ex fideicommiſſi cauſſa reſtituta eſſet, omnes actiones, quæ jure civili heredi, & in heredem competerent, (*hoc eſt, activæ & paſſivæ, ut loquuntur,*) ei, & in eum darentur, cui ex fideicommiſſo reſtituta eſſet hereditas; Atque ita is, poſtquam heres eſſe non poſſit, (*quatenus qui heres eſt, non deſinit eſſe heres, l. 8. ff. de her. inſt.*) loco heredis, ſeu pro herede factus eſt, *l. 18. in fin. ff. ad l. Falc. &c. ab Hort. ibid. allegatæ,* exinde Prætor actiones (*utiles ſcilicet*) ei & in eum qui recipit hereditatem, (*ne amplius ſtipulationibus iſtis inter eum & heredem opus eſſet. §. 7. hic. Paul. lib. ſent. 4. tit. 2. Hortenſ. eod*) quaſi heredi & in heredem dare cœpit. §. 4. *hic.*

Quatenus alteri malo ſuccurſum per SC. Pegaſianum?

℞. I. Qua-

℟. 1. Quatenus eidem heredi, cujus fidei commiſſum eſſet, de tota hereditate vel ſupra dodrantem reſtituendâ conceſſum quartam partem retinere, vel ſupplere; perinde atque ex lege Falcidiâ, cum legatis exhauſta eſſet, & ſupra dodrantem onerata, ut ad adeundam ſponte, & reſtituendam hereditatem eo præmio alliceretur, permiſsâ etiam eâdem retentione ex ſingulis rebus per fideicommiſſum relictis, §. 5. *eod.* 2. Quatenus ſi ne ſic quidem lubens adiret, expreſsè ei impoſitum eſt, ut, poſtulante id fideicommiſſario, adiret, atque aditam hereditatem, tanquam ex SC. Trebelliano, ſine ullâ retentione, (transferendis tamen in fideicommiſſarium actionibus, & oneribus) reſtitueret, § 6. *verſ. ſed ſi recuſabat. hic. Vlp. tit. 26. Regul. ſi heres. Hortenſ. eod.* 3. Quartam verò ſi retineret; pro eâ retentione ipſe heres ſolus ex eodem SC. onera hereditaria ſuſtinebat: ipſe autem, qui ex fideicomiſſo recipiebat hereditatem, partiarii legatarii loco erat; ut ipſe creditoribus maneret obnoxius, & ipſi debitores ei obnoxii in ſolidum, *Hortenſ. ad. §. 5. hic.*

An ergo per geminum hoc SC. plenè fideicommiſſorum juri fuit proviſum?

℟. Minimè. Nam 1. licet per SC. Trebellianum à periculi, & litium ſuſpicione heres liberaretur; nihil tamen ex reſtitutione hereditatis, vel totius, vel partis ſentiebat: Ex Pegaſiano verò licet quartam retineret, pro tantillo tamen commodo periculum, lites, & onera hereditaria ſuſtinere cogebatur. 2. Per SC. Pegaſianum Trebelliano tantum ſuccurſum eo caſu, quo heres hereditatem, vel totam, ſupra dodrantem reſtituere rogatus eſſet, infra, vel juxta ſupra dodrantem rogato heredi minimè, ſed Quarta penes heredem manebat. 3. Et ſic SC. Trebellianum, quod prius ſimpliciter, & abſciſsè conceptum fuerat, ad eundem caſum quo infra, vel juxta dodrantem hereditas reſtituenda eſſet, per Pegaſianum fuit

reſtri-

reſtrictum; ita ut eodem tantùm caſu hereditas reſtitueretur, & diviſis quidem pro ratâ inter heredem, & eum qui hereditatem recipiebat (qui per hoc SC. loco heredis, ſeu pro herede factus erat, cùm heres eſſe non poſſet,) tanquam heredem actionibus hereditariis, *l.* 18. *in fin. ff. ad leg. Falc. l.* 44. *§. ult. ff. ad SC. Treb.* 4. Et ſi quis totam hereditatem, vel ſupra dodrantem reſtituere rogatus omittere quartam vellet, modò negotiis hereditariis non implicaretur, ſi ſemel eam volens adierat, ea tamen ſuſtinere ex SC. Pegaſiano cogebatur, nec Trebelliano locus erat. Adeò ut rurſus ſic ad remedium ſtipulationum fuerit recurſum, §.6. *hic. Hortenſ.eod.*

Quomodo utrique præcedenti malo medicinam adhibuit Iuſtinianus?

℞. Suo more jura coacervando, hoc eſt, quod per Pegaſianum Trebelliano fuerat derogatum, ei ita reſtituendo, ut ſive ſupra, ſive infra dodrantem rogatus ſit heres reſtituere, Trebelliano locus ſit & in fideicommiſſarium actiones tranſeant. 2. Ei addendo, quod Pegaſiano erat proprium, ut qui ſupra dodrantem, vel totam hereditatem reſtituere rogatus eſſet, quartam ſupplere, vel retinere poſſet ſi libens adiret, coactus non poſſet; cogi tamen ex Trebelliano poſſet, ut antè potuerat ex Pegaſiano: Atque ita anſam iſtis ſtipulationibus inter heredem, & fideicommiſſarium præcidendo. §.7. *hic Hortenſ.eod.*

Quis ergo eſt effectus fideicommiſſorum univerſalium ex iſto novo jure?

℞. 1. Rogatæ reſtitutionis neceſſitas, ſeu quod heres directus gravatus cogitur adire hereditatem, & reſtituere aditam fideicommiſſario, *l.* 14. *§.* 1. *ff. ad SC. Treb.* 2. Quod quatenus reſtituitur, actiones hereditariæ juxta SC. Trebellianum, unà cum hereditate, utiles quidem, non directæ, & eo quidem (quo ſtatim dicam) modo, reſtituantur, & transferantur in fideicommiſſarium, §. 7. *hic. Ita quidem, ut nec*
heres

heres directus effectualiter à creditoribus hereditariis conveniri, nec ipſe, ſi vellet, contra debitores hereditarios, cum effectu agere poßit, *l.* 1. §. 4. *ff. ad SC. Treb.* 3. Quod juxta SC. Pegaſianum (*ſed quaſi ex Trebelliano*) ſupra dodrantem, vel de totâ hereditate reſtituendâ gravatus, (*ſponte quidem, hereditatem ſi adeat*) quartam, vel totam retinere, vel ſupplere, & errore facti ſolutam repetere poſſit. *l.*6.§. *fin. l.*9. *C.ad L. Falc.* 4. Quod ita retentâ Quartâ ex utriuſque SC. confuſione actiones hereditariæ pro ratâ portione inter heredem, & fideicommmiſſarium dividantur; totâ hereditate reſtitutâ in fideicommiſſarium in ſolidum; ut ſi heres à Teſtatore juſſus eſt rem certam deducere, etiamſi res illa, vel exæquet, vel excedat Quartam. Quia rem quaſi loco legati retinet, quod onus hereditarium non agnoſcit, tunc deliberare poſſit fideicommiſſarius, an expediat ſibi reſtitui, §.9. *hic.*

Quatenus poteſt heres cogi, ut hereditatem adeat; & quo effectu?

℞. Omnino officio judicis, tribus concurrentibus. 1. Si ipſum fideicommiſſum eſt univerſale, non particulare, *Legatarius enim heredem ut adeat, cogere non poteſt*, *l.*16. §. *Et generaliter.ff.ad SC. Treb.* 2 Si fideicommiſſarius eſt capax fideicommiſſi. 3. Si cavet heredi de damno, quod ex aditâ hereditate incurrere poſſit, *l.* 4. *l.* 36. *ff. ad SC. Treb.gl. hic & Schneidvv. ex eâ. eod.* Coactæ verò aditionis is effectus eſt, quòd heres periculo adeat fideicommiſſarii; ipſe nec damnum, nec commodum, puta quartæ Trebellianicæ, ex aditione & reſtitutione ſentiat, *d. l.* 4. §.7. *hic.*

Quibus omnino heredibus competit hoc beneficium?

℞. 1. Omnibus tam ex teſtamento; quàm ab inteſtato ſuccedentibus, §.22. & §. 10. *hic.* 2. Et quidem ſive ex aſſe heredes inſtituti; ſive datis cohæredibus; & utrique totum, quod acceperunt; aut jus partem

rogen-

rogentur reſtituere, §. 8.9. *& 10. hic. Et quidem licet Reip. ſit reſtituenda hereditas, l.3.C.ad SC. Treb. Treut. de leg. Falc. th.7. lit. g.*

Quæ imputantur in quartam Trebellianicam?

℞. Non tantùm ea quæ jure hereditario, (*ut in Falcidiâ*) ſed etiam quæ quovis alio jure, ſive legati, fideicommiſſi, vel conditionis implendæ cauſsâ, judicio defuncti capiuntur *l.19. ff ad leg. Falc.* etiam fructus intermedio tempore ab eo, qui ſub conditione, & in diem gravatus eſt, percepti. (*Non percepti à purè rogatis.*) *l. in fideicommiſſaria. C. ad SC. Treb. Gayl. 2. obſ.* 133. *n.* 3. Præterquam in liberis primi gradûs fideicommiſſo gravatis, *l. Iubemus. ff. eod. Gayl. eod. n.* 4.

An non ut Falcidia, ita Trebellianicæ detractio aliquando ceſſat?

℞. Omninò. 1. Prohibitione expreſsâ ipſius teſtatoris, *Nov.1. c.2. verſ. ſi verò expreſſim, ibi gl. (Quippe Falcidia licet ab ea differat, æquiparatur in hoc)* quæ tamen ceſſat in liberis primi gradûs, *Gayl.2. obſ.* 138. *n.*15. *Clarus §. Teſtamentum. qu.*62.*n.*1. 2. Coactè ab herede aditâ hereditate; *ut dicitur §.7. hic. l. 4. ff. eod.* 3. In fideicommiſſis ad pias cauſſas, *Gayl. 2. obſ.* 119. *n. 6.* 4. Si æs alienum totam hereditatem abſorbet, *l. 1.§.18. ff. l.5. Cod. eod.* 5. Prohibitâ fideicommiſſi alienatione, *Auth. ſed eâ in re. C. ad l. Falc.* 6. Non impleta poſt officium judicis voluntate defuncti, *§. ſi quis autem non implens. Auth. de hered. & Falc.* 7. Quarta errore juris ab herede, vel ſcienter ſoluta, *l. error facti. Cod. ad l. Falc.* 8. Si in re certa inſtitutus eam gravatus eſt reſtituere, *Com. opin. Treutl. eod. th.* 10. *Ob non confectum Inventarium Trebellianicam non amitti, verius eſt, & in Camerâ Imperiali obtinet, Gayl. 2. obſ.* 138. *in fine. Perez hic.*

An omnis generis heredes fideicommiſſo pariter gravari poſſunt?

℞. Mi-

℟. Minimè. In liberis enim, aliiſque, quibus legitima debetur, ad eam tantùm uſque gravamen hoc procedit. *Quod ea nec onus admittat. l. quoniam in prioribus. C. de inof. teſt. Gayl. 2. obſ. 119. totum.* Vnde & ignoranter impoſitum ab ea rejicitur.

Filius verò fideicommiſſo gravatus, an ſolùm unam Quartam detrahit?

℟. Omnino de jure Civili; ſive purè, ſive ſub conditione ſit inſtitutus, *l. 8. §. quoniam ff. de inoff. teſt. l. 6. C. ad SC. Treb.* De jure Canonico recepta & comprobata ſententia purè gravatus ſimiliter unam detrahit, *Quod duas deductiones jura eodem tempore non permittant. l. jubemus. C. ad SC. Treb.* Sub conditione, vel in diem gravatus duas. Legitimam tanquam jure naturæ ſibi debitam, Trebellianicam, tanquam fideicommiſſo gravatus, ut quilibet extraneus, *c. Raynutius. Ext. de Teſtam. Gayl. 2. obſ. 21. per totum.*

Duarum Quartarum facis mentionem, ſed dic obiter, quot Quartarum jam feceris mentionem, & an non ſint aliæ?

℟. Facta eſt mentio *ſuprà. tit. de adopt.* Quartæ, quæ debetur arrogato exheredato, vel ſine cauſſà præterito, ex reſcripto divi Pii. 2. *Legitimæ*, quæ liberis & parentibus, fratribus etiam & conſanguineis debetur turpibus perſonis inſtitutis. *§. 3. tit. de inoff. teſt.* 2. *Falcidiæ*, quæ heredibus legato, *tit. præced. prox.* 3. *Trebellianicæ*, quæ heredibus fideicommiſſo, ultra dodrantem oneratis debetur (*quæ appellatio Falcidiæ, & Trebellianicæ ob adæquata fideicommiſſis legata promiſcua ſæpe eſt in jure, l. 41. §. 3. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. l. 86. ff. ad leg. Falc. & aliis. Falcidiæ pro legitimâ impropria & rarior. l. quiſquis. §. 1. C. ad l. Iul. Majeſt.* Sunt verò etiam præter has, 4. Quarta conjugi inopi relinquenda. *l. fin. C. unde vir & uxor.* 5. Quæ curiæ municipali debetur ex bonis decurionis extraneum heredem habentis. *l. fin. C. quando & quib. quarta*

*quarta pars, lib.*10.6. Quæ debetur concubinæ in domum, ut in uxorem duceretur receptæ, *Nov.*75.*cap.*5.

Ad fideicommiſſum ut redeamus; dic, heres, ſi ſponte adierit hereditatem, quomodo ad reſtitutionem fideicommiſſarius agere poſſit?

℞. 1. Actione perſonali ex teſtamento, & hypothecariâ, *l. fin. §. ſed quia. C.comm.de leg.* Non reali, ſeu rei vendicatione. *l.*63. *ff.ad SC. Treb.junct. l.*23. *ff. de R.V. Quia dominium (ex quo rei vendicatio naſcitur) nondum tranſlatum. Gomez. tom.*2.*cap.* 4. *n.*7.14.

Quot modis fit reſtitutio?

℞. Duobus, 1. *Re*; quando heres vel per ſe, vel per alium facto reſtituit fideicommiſſario res hereditarias, vel permittit, ut ab eo apprehendantur, & poſſideantur. *l.facta.*63.*ff.ad Treb.* 2. *Verbis*; quando ſine reali reſtitutione, ferre ſe ut fideicommiſſarius res & jura hereditaria habeat pro reſtitutis declarat. *Schneidvv.hic.ad §.*7. *Graſſ.§.hic.quæſt.*45.

Quid intereſt, re, an verbis fiat reſtitutio?

℞. Re ſi fiat; tranſit dominium & poſſeſſio in fideicommiſſarium. Sin verbis; dominium quidem tranſit, non poſſeſſio ante apprehenſionem. *Planè ut nec aditione factâ per hereditatem univerſalem. d. l. facta. Gomez. eod. n.*13.

Quæ veniunt in reſtitutionem in fideicommiſſo univerſali?

℞. *1. Ea quæ heres gravatus habet ex titulo hereditario; non quæ ex alio. l. coheredi. §.* 3. *ff. de vulg. & pup. ſubſt. Mant.de conject. ult. vol. lib.* 7. *tit.*8. *n.*1. Ideoque. 1. non Legitima filii univerſali fideicommiſſo gravati. *Quia eam filius non ex providentiâ Teſtatoris habet, ſed legis ibid. n.* 2. 2. Non dos matris, *ob eandem rationem, ibid.n.* 3. 3. Non quod heredi à defuncto debetur; quamvis per aditionem confuſis actionibus. *eod.n.* 15. 4. Non feuda antiqua; *utpote in quibus ſucceditur ex judicio domini concedentis. Graſſ. eod. q.*50. *n.* 2. Omnino, ſi eſt hereditarium merè, &

pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

pro ſe, & omnibus heredibus. *Graſſ. eod.* aut fideicommiſſarius in inveſtiturâ eſt comprehenſus. *eod. n.* 5. 5. Non emphyteuſis Eccleſiaſtica, *Niſi & hic fideicommiſſarius beneficio concedentis ſit capax fideicommiſſi. Mantic. eod. tit. 9. n.* 5. Privata omnino, ſive pro ſe, & heredibus quibuſcunque, ſive indefinitè, & pro heredibus ſit conceſſa. *Graſſ. eod. q.* 51. 6. Non ſepulchra gentilitia. *Graſſ. eod. q.* 53. II. *Etiam prælegata.* Siquidem extraneus ſit rogatus reſtituere filio teſtatoris, *Graſſ. eod. q.* 47. *in fine.* Item quando aliàs apparet id teſtatorem voluiſſe: puta ſi per verba univerſalia heredem gravavit, ut omnia, bona qualiacunque reſtitueret, *Graſſ. eod. quæst.* 47. *Mantic. eod. per totum.* III. *Fructus percepti vivo Teſtatore, Item mortis tempore pendentes, Item hereditate jacente percepti. l. ita tamen. §. 1. ff. ad SC. Trebell.* Minimè percepti poſt aditam hereditatem ex negligentiâ quidem, vel abſentia fideicommiſſarii, *l. mulier.* 22. *§. ſi heres. ff. eod.* Omnino percepti ex mora heredis gravati non ſolventis, & ſi teſtator juſſit fructus reſtituere, *Gomez. eod. n.* 15. IV. *Quod heres habet ex ſubſtitutione vulgari,* Non quod habet ex pupillari. *Niſi vel coactè adierit, vel poſt fideicommiſſariam facta ſit pupillaris ſubſtitutio, & heres gravetur omnia reſtituere, Gomez. eod. n.* 17.

Quid ſi heres gravetur reſtituere quod ipſo moriente ſupererit?

℞. 1. Olim in totum relicta alienandi habebat poteſtatem, *modò non alienaret dolo, & ad minuendum fideicommiſſum.* Hodie quidem ita relicta uſque ad quartam alienare, & de iis diſponere poteſt; quartam verò omnino debet fideicommiſſario ſervare, nec eam etiam bona fide, alienare poteſt. *Ad quem etiam veniunt omnia non alienata, & de quibus diſpoſitum non eſt, Auth. Contra cum rogatus. C. ad SC. Trebell. Graſſ. eod. q.* 54. *Gomez. eod. n.* 17.

Quis debet ſolvere legata, & debita; heres, an fideicommiſſarius?

℞. Po-

℟. Poteſt quidem heres, antequam reſtituat, ſolvere creditoribus, & legatariis. *Sed tanto minùs reſtituet fideicommiſſario. l.27.§.qui ex.7.ff.ad SC.Trebell.* Non tenetur verò ſolvere, ſi nihil retinet: *Si quartam retinet, pro ratâ tantùm creditoribus, ſolvit; legatariis verò niſi pro eo, quod ultra Quartam habet. Text. l.1. §.pen.ff.eod.Schneid.hic.*

An non is, cui cum reſtituendi onere aliquid relictum eſt, rogari poteſt, ut id totum, vel partem alteri relinquat?

℟. Omnino quidem: Nec primò tantùm, ſed & ſecundò, &c. *Ita tamen, ut iſtis caſibus non ſit locus SC. Trebelliani beneficio, l.22. §. ultim. ff. eod.*

Quid, ſi an ipſum fideicommiſſum relictum ſit, nec ne, quæſtio oriatur; cujus eſt, an ſit relictum, probare, & quomodo probabit, relictum eſſe?

℟. Probatio incumbit ei, qui hereditatem ſibi ex cauſſâ fideicommiſſi deberi contendit. *l. 17. De probat.* Probabit autem vel per ſcripturam, vel per quinque teſtes: & his deficientibus ex novâ Juſtiniani conſtitutione, poſt præſtitum juramentum calumniæ, delato heredi juramento. Quod ſi præſtare recuſat; ad reſtitutionem tenetur, *§.12. hic. l. fin. C. de fideicomm.* *Nec enim refert juramentum, nec quicquam cavillari poteſt, niſi de minùs ſollemni voluntate teſtatoris excipiat; quo caſu auditur, l.23. C. eod.*

Quomodo exſtinguitur fideicommiſſaria obligatio?

℟. 1. *Revocatione* Teſtatoris *per nota.* 2. *Caducitate*; idque vel herede ante aditam hereditatem moriente: *l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. ff. ad Treb. Gomez. eod. n. 8. Niſi priùs coactus fuerit adire. eod. aut hereditas ſit transmiſſa ex potentia ſuitatis, ſanguinis, aut jure deliberandi, Gomez. eod.* Vel fideicommiſſario mortuo ante inſtitutum; Non quidem in fideicommiſſo purè & ſimpliciter relicto, (*quia tale fideicommiſſum transmittitur ad heredes, l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. verb. ſuſcepiſſet.*) ſed in relicto ſub

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

conditione, & in diem incertam; hoc eſt, in tempus mortis gravati, cùm extraneus filio eſt ſubſtitutus, *l. un. §. ſin autem. C. De caducis tollend. Gom. eod. n. 9. Quando fideicommiſſarius eſt deſcendentibus Teſtatoris, variant Doctores. Communis tamen eſt opinio, etiam ſic exſtingui fideicommiſſum; niſi aliter de mente Teſtatoris conſtet. Graſſ. quæſt. 67. n. 6. 7.* 3. In conditionali diſpoſitione, vel ipsâ *conditione deficiente (ad quem caſum etiam referimus ſupervenientiam liberorum, ex præſumta voluntate Teſtatoris; quia fideicommiſſum relictum præſumitur ſub conditione, ſi ſine liberis deceſſerit,)* aut mortuo ante eventum conditionis fideicommiſſario. *Vtpote ante quem dies fideicommiſſi non cedit, l. 4. & 5. l. 21. ff. Quand. dies leg. & fid. cedat.*

TIT. XXIV.

De ſingulis Rebus per fideicommiſſum relictis.

QVid eſt fideicommiſſum particulare, ſeu ſingulare?

℟. Eſt donatio quædam, quâ res ſingularis aliqua, cum onere reſtitutionis per ultimam voluntatem relinquitur; puta equus, ſcyphus, &c. *Res enim ſingulas intelligit Imperator quæ univerſitati, qualis eſt hereditas, opponuntur, tit. præcedente. Gilman. hic.*

Quomodo relinqui poſſunt res ſingulæ per fideicommiſſum?

℟. Relinqui poſſunt res ſingulæ per fideicommiſſum tam ab herede, quàm à fideicommiſſario; etiam à legatario. (hodie quidem, non olim) *princ. hic. Ita tamen, ut non plus is gravetur à teſtatore, quàm honoratur. §. 2. hic. l. 114. §. 1. ff. de leg. 1. Tantundem ut præſtet, quantum accepit, rogari poteſt, nullo Falcidiæ beneficio competente, l. 47. §. 1. ff. ad l. Falcid.*

Vnde hoc fit, quod à legatario per fideicommiſſum

 relin-

relinqui poſſit, hoc eſt, is rogari, ut rem ſibi legatam alteri reſtituat?

Reſp. Propter fideicommiſſa legatis exæquata. *Schneidvv. hic & ibid. Gothofr. in margine. Quæ adæquatio in quibus conſiſtat, ſuprà Tit. de Legat. explicavimus.*

Quæ res ſingulatim per fideicommiſſum relinqui poſſunt?

℞. 1. Res propriæ, ſive ſint ipſius fideicommittentis, ſive heredis. 2. Etiam alienæ; ſed cum diſtinctione, & onere ſuprà ſub titulo de legatis explicatis; *ut ſcilicet neceſſe habeat rogatus, aut ipſam rem redimere & præſtare; aut æſtimationem ejus ſolvere. §. 1. hic.* 3. Itidem non tantùm corporales, ſed & incorporales; ut, libertas ſervo; eique ſive proprio, ſive legatarii, ſive extranei, modò ſit cum hoc teſtamenti factio. §. 2. *eod. l. alieno. 31. ff. de fideicom. libert.* & quidem ut vel heres, vel legatarius, vel fideicommiſſarius rogetur.

Alieno ſervo ita relictâ libertate, quid juris?

℞. Etiam alienus ſervus redimi, & manumitti debet. Si dominus ſervi eum vendere nolit, ipſe verò ex judicio teſtatoris aliquid percepit, ad id cogi poteſt. *l. ſi te. C. de fid. lib.* Si non; cogi quidem non poteſt ut eum vendat; non exſtinguitur tamen ſtatim fideicommiſſaria libertas; ſed differtur, donec vel dominus voluntatem mutet, vel ſervum redimendi alia ſe offerat occaſio: §. 1. *&* 2. *hic.*

Quot modis contingit ſervis libertas ultimâ voluntate?

℞. Duobus, vel *directè*; quando ipſe Teſtator ſervum Teſtamento manumittit, hoc modo: *Pamphilus ſervus meus heres eſto. Et is ſervus ſit libertus ipſius Teſtatoris, id eſt nullius, &* Orcinus *dicitur.* Vel *obliquè*, quando Teſtator mandat heredi ut ſervum dimittat; *qui ita manumiſſus ſit libertus heredis manumiſſoris, & eum pro patrono cogitur agnoſcere. Libertatem*

tatem autem ſervus non conſequitur, niſi & teſtamenti facti & mortis tempore fuerit Teſtatoris. §. 2. *hic.*

Quibus verbis fideicommiſſa relinqui ſolent?

℞. Olim quidem tantùm per verba ſollemnia precaria, *peto, rogo, fidei tuæ commito, &c.* Hodie, poſtquam in neceſſitatem juris abiere, per qualiacunque. *Modò talia ſint, ex quibus conſtet voluntas Teſtatoris fideicommiſſo gravantis, l. 2. C. com. de legat.* imò etiam ſolo nutu; *modò de animi judicio conſtet. l. 21. ff. de leg. 3.*

TIT. XXV.

De Codicillis.

HActenus *de Teſtamento perfecto: imperfectum Teſtamentum quid vocas; & quomodo definis?*

℞. Imperfectum Teſtamentum Codicillus dicitur, & definitur: ultima teſtati, & inteſtati voluntas minùs ſolennis, de eo quòd quis poſt mortem de bonis ſuis fieri velit, citra directam heredis inſtitutionem. *§. fin. hic. Vult. hic. & Brederod. Analyſi eod.*

Quando cœperunt in uſu eſſe?

℞. Ex perſonâ Lentuli, Auguſti tempore. Vnde etiam eſſe fideicommiſſa diximus, tam univerſalia, quàm ſingularia: ob quæ fideicommiſſa Codicilli, potiſſimùm ſunt inventi. *Text. princ. hic ibi Vult. & ſupra de fideicomm.*

Explica definitionem?

℞. Dico Codicillum eſſe *ultimam voluntatem*; quia ſpecies ultimæ voluntatis, & teſtamentum eſt, ut dictum; ſed imperfectum. Dico eſſe *voluntatem teſtati & inteſtati*; Quia non tantùm ab eo fieri poſſunt codicilli, qui teſtamentum perfectum fecit; ſed & ab eo qui non fecit. *Nempe Teſtamentum tale (quia de ſui naturâ heredis inſtitutionem directam continet, & ſollemnitates quidem ordinatas)* κατ᾽ ἐξοχὴν *teſtamen-*

tum dicitur; & inteſtatus (nempe quoad heredem) mori, qui ſine tali moritur teſtamento. Dico *minùs ſollemnem*: Quia iſta ſollemnia quæ deſiderat teſtamentum, non deſiderant omnia Codicilli. Dico *de eo, quod quis de bonis ſuis fieri velit, citra heredis inſtitutionem*: Quia hereditas Codicillis nec dari, nec adimi poteſt; *ſecundùm ea quæ modò latiùs dicentur.* §. 2. *hic.*

Quomodo fieri poſſunt Codicilli ab inteſtato?

℞. Quando teſtator, non condito ſollemni Teſtamento, Codicillos facit; iique ideò per ſe ita ſtant, nec ullo modò à teſtamento dependent; ſed fidei heredis legitimi committitur ut præſtet Codicillis contenta. §. 1. *hic Schneidvv. eod.*

Quot modis fiunt Codicilli Teſtato?

℞. Teſtato fieri dicuntur Codicilli, cùm fiunt ab eo qui teſtamentum fecit. Fit autem hoc ita, ut vel Codicillos faciat ante teſtamentum: *Quo caſu cùm olim non valerent, niſi expreſſè ſequente teſtamento confirmarentur; hodie, etſi id non factum, ipſo jure confirmati cenſentur; niſi appareat Teſtatorem voluntatem ſuam mutâſſe.* §. 1. *hic, l.* 3. §. *fin. ff. eod.* Vel poſt Teſtamentum, prius conditum: *Quo caſu etiam olim, niſi Codicillorum faciendorum teſtator meminiſſet, non valebant. Hodiè pro Codicillis præſumtio eſt nihilominus; & tacitè confirmati putantur. arg. l. Sancimus, C. de teſt. fac. l.* 3. & 2. *ff. hic. VVolf. hic.* Vel in Teſtamento; *Quando quis facit ſollemne teſtamentum, & in ſubſidium Codicillos, per inſertam clauſulam codicillarem; quâ rogatur,* ſi teſtamentum non valet jure Teſtamenti, ut valeat jure Codicillorum, vel alio meliori modo, *Schneidvv. hic. De quâ clauſula infrà hic.*

Quæ omnino Codicillis relinqui poſſunt?

℞. Legata, fideicommiſſa, ſive generalia, ſive particularia; non hereditas: directè quidem, ita ut nec dari, imò nec confirmari; *l.* 3. *l.* 2. *C. eod. Vult. hic.* nec (per exheredationem) quidem adimi; nec conditio inſti-

inſtitutis heredibus, Codicillis adſcribi, nec iis directe ſubſtitui poſſit. *Per fideicommiſſum iis ideò hereditas poteſt relinqui; quia eo caſu non tam heres conſtituitur quis, quàm ut hereditatem heredi reſtituat, rogatur. §.2.hic.Vult.hic.*

Quid ſi hereditas directè Codicillis ſit data?

℞. Licèt talis diſpoſitio ſit contra naturam Codicillorum; ſuſtinetur tamen benignè, ac ſi obliquè facta eſſet; & cenſentur heredes legitimi rogati, ut hereditatem inſtituto reſtituant. *l.3.ff.hic.*

Dixiſti, in Codicillis non requiri eas ſollemnitates quæ requiruntur in teſtamento; an igitur nullæ in iis requiruntur?

℞. Imò verò & Codicilli habent ſuam ſollemnitatem; ſed non talem, qualem deſiderant teſtamenta; & probationis cauſſa potiùs, quàm ordinationis, §. *ult.hic.* (h.e.*potiùs probationis ergo, quàm ob ſollemnitatem præcisè requiſitam, l.fin. C.de fideicom.*) Puta 1. hîc ſufficiunt quinque teſtes, *qui in omni ultimâ voluntate requiruntur. l. ult. §.fin.C.hic.* 2. Ut ii adhibeantur uno eodemque tempore. 3. Idque ſcripto, ſive ſine ſcripto (*nec enim ſcriptura hîc præcisè requiritur, Gl. & Dd. ſuper. Rub. hic.*) fiant Codicilli. 4. Si ſcripto fiant; ut ab iiſdem ſubſcribantur. Non præcisè ut ſigillent; nec ut ſint rogati requiritur, ſed poſſunt caſu intervenire, *l.fin.C.eod.& ibi Iaſ.n.* 12. Et hîc femina admittitur teſtis. *gl. in d.l.fin. Schneid. hic.*

Quæ igitur & hîc requiruntur, ut valeant Codicilli?

℞. Duo ſimiliter ſupra Tit. de Teſtam. ordinandis dicta. Nempe 1. ut qui Codicillos fecit, habeat codicillandi poteſtatem. *Quam habet is demum, qui teſtamentum facere poteſt. l.6. §.3. l.8. §.2. ff. l.5. C.hic.* 2. Vt Codicilli quidem ritè ſecundùm leges ſint facti. §.4. *De teſtament.* Puta ut eæ ſaltem obſerventur ſollemnitates, quæ hîc ſufficiunt. *ſupra.*

Quæ eſt ergo differentia inter Teſtamenta, & Codicillos?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Differunt I. *Ratione ſolennitatum*, (*quæ hic ſint minores.*) 1. Quatenus hîc non requiritur, ut teſtes ſint rogati, ſed poſſunt fortuitò accedere. 2. Non requiruntur eorum ſigilla. 3. Nec præcisè ſcriptura, *d. l. fin.* 4. 4. Mulier hîc poteſt eſſe teſtis. *Quæ contraria ſunt omnia in Teſtamento ſolemni.* II. *Ratione materiæ* Teſtamentum non conſiſtit citra heredis inſtitutionem: quæ codicillis directè fieri non poteſt, ut dictum. *Declarari tamen in Codicillis poteſt, quem heredem in teſtamento Teſtator ſenſerit; & pro teſtamentario nihilominus habetur. l. 77. ff. de hered. inſtit.* III. *Ratione numeri.* Non poteſt enim quis diſcedere cum pluribus ſolemnibus Teſtamentis (*quod prius per poſterius rumpatur:*) omnino poteſt cum pluribus Codicillis *l. 6. §. 1. ff. hic. Ob non requiſitas tantas ſollemnitates ordinationis. §. ult. hic Schneidvv. hic.*

Quis ergo eſt effectus præcipuus Codicillorum?

℞. Quod ſcripta in Codicillis præſtari debent; legata puta & fideicommiſſa, quæque eis relinqui poſſunt; & quidem vel ab herede ſcripto, *l. 2. §. 1. ff. eod. ſi cum Teſtamento:* vel ab herede legitimo, *ſi ſine eo facti ſunt. l. 16. ff. eod. Schneidvv. hic. n. 6. ad §. Codicillis.*

Quibus modis infirmantur Codicilli?

℞. Iiſdem, quibus teſtamentum: (*præſertim ſi cum teſtamento fuerint facti; utpote à quo omne robur capiunt.*) *De quibus modis ſuprà.* Facti ſine teſtamento ſimiliter quidem iiſdem modis infirmantur; ſed unico caſu excepto; puta agnatione poſthumi; ut per quam Teſtamentum quidem; non tamen Codicilli tales infirmantur, (*licet infirmentur Codicilli cum Teſtamento facti;*) Sed rogatus cenſetur talis poſthumus præſtare Codicillis relicta. *l. ab inteſtato. ff. eod. Schneidvv hic.*

Quis eſt effectus clauſulæ Codicillaris?

℞. Præcipuus eſt, quòd ultima voluntas, quæ defectu aliquo ſollemnitatum jure teſtamenti non poteſt valere,

valere, recipiatur jure Codicillorum; & ita effectum ſortiatur, ut heredes legitimi de reſtituenda hereditate heredi ſcripto, rogati videantur, & ſic teſtamentum fideicommiſſi vim habeat. *Modò Codicilli ratione voluntatis ipſius Teſtatoris ſint perfecti, & ipſe Codicillator habeat teſtamenti factionem. Quia iſti defectus Codicillis non ſupplentur. Schneidvv. hic.*

Quatenus cum pluribus Codicillis quis mori poteſt?

℟. Vt, licet diverſarum ſint rerum; priores per poſteriores non cenſeantur revocati; niſi quatenus iis expreſsè derogatur; cum in Teſtamentis etiam citra clauſulam derogatoriam, prius infirmetur per poſterius. *Ratio eſt; quia Codicillis res ſingulæ, univerſa hereditas teſtamentis relinquitur, §. fin. hic. Perez. hic.*

Quâ actione petitur fideicommiſſum Codicillis relictum?

℟. Vel condictione ex lege, vel utili actione ex teſtamento. *Quia Codicilli vim teſtamenti obtinent. Gl. in §. 2. verb. relinquitur. hic. Schneidvv. hic.*

LIBER III.

TIT. I.

De Hereditatibus, quæ ab inteſtato deferuntur.

HActenus de hereditatibus Teſtamentariis, ſequuntur Legitimæ: Dic, quæ eſt legitima hereditas; & cur ſic dicta?

℟. Legitima hereditas eſt, quæ jure legitimo ab inteſtato defertur. *l. 1. ff. de ſuis & leg. hered.* Vocatur legitima (*etſi & teſtamentaria ſit talis*) κατ' ἐξοχὴν: quia ex ſolâ eſt lege; cum teſtamentaria ſit etiam ex voluntate Teſtatoris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quis dicitur mori inteſtatus?

℞. Qui hereditatem relinquens aut omninò non fecit teſtamentum, aut non jure fecit, aut quod fecerat ruptum irritumve factum eſt, aut ſi ex eo nemo heres exſtitit. *princ. hic.*

An ſucceſſio ab inteſtato apud Romanos ſemper eodem jure proceſſit?

℞. Imò verò, ſi in ullo juris articulo, in hoc mirabiliter apud eos variatum. Vt tria inveniantur jura: 1. jus XII. Tabularum. 2. prætorium. 3. Imperatoriæ conſtitutiones, etiam Novellæ.

Quæ fuit ratio ſucceſſionis ex lege XII. *Tabularum?*

℞. Lex iſta vocabat ad hereditates inteſtatorum maſculorum, citra diſtinctionem ſexûs, ſuos heredes, (*h. e. eos qui fuerunt in poteſtate patrum defunctorum, & eis gradu fuerunt proximi mortis tempore, §. ſui ſup. de hered. qual. & diff.*) ſive primi gradûs; ſive ulterioris iſtis deficientibus: ſed nepotes tantùm ex filio. *Quia ex filiâ nati non ſunt ſui.* Ad fœminarum inteſtatarum hereditatem advocabat agnatum proximum, excluſis ipſius feminæ liberis. 2. Deficientibus ſuis (*excluſis emancipatis ab utriuſque parentis hereditate*) vocabat agnatos proximos præciſè, *§. 1. hic. Vlp. Fragm. Tit. 27. princ.*

Quæ fuit ratio ſucceſſionis ex Iure prætorio?

℞. Quod ſi neque ſui, neque adgnati eſſent (*cùm nihil Lex* XII. *Tabularum conſtituiſſet*) Prætor tertio loco *non ad hereditatem, ſed, ad bonorum poſſeſſionem*, vocabat defuncti cognatos proximiores. *§. 7. hic.*

Quot ergo erant ordines ſucceſſionis apud veteres Romanos?

℞. Tres: 1. Suorum. 2. Adgnatorum ex lege XII. tabularum. 3. Cognatorum ex jure prætorio. Quibus deficientibus fiſcus hæreditatem vindicabat; *tanquam legitimo hærede vacantem*; donec Prætor, *per Edi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Edictum unde vir & uxor, conjuges vocaret, *tt. D. & C. Vnde vir & uxor. Vult. hic. n.17.*

Quis eſt ordo ſucceſsionis ex Conſtitutione Imperatoris Novellæ?

℞. Primus ordo eſt deſcendentium, 2. Adſcendentium, 3. Collateralium, 4. Viri & uxoris, 5. Fiſci. *Nov.* 118.

Cur ordo deſcendentium eſt primus?

℞. Quia iſti ad bona parentum veniunt, quaſi ad propria ſua bona, quorum etiam vivis adhuc parentibus quaſi domini fuere, §. *ſui inf. h. t.* & ad ea ſuorum parentum communi, & naturæ voto vocantur. *l. 7. §. fin. ff. Si tab. null. teſt. extabant; adeò ut hæc ſucceſsio à jure naturali originem habeat, l. fin. pr. ff. de bon. dam.*

Quales deſcendentes eo ordine, & quomodo vocantur?

℞. Deſcendentes hîc vocantur liberi, tam naſcituri, quàm nati; tam feminæ, quàm mares; tam emancipati, quàm ſui; tam primi, quàm ulteriorum graduum; tam ex filio, quàm filia; tam ex emancipato, quàm ſuo nato. *Quòd per Imperatorem noſtrum ſublata omnis ſit emancipationis & ſexûs differentia.* Ea verò eſt ſuccedendi ratio in deſcendentibus, quòd filii primi gradûs in capita, ulterioris gradûs (*ſive ſoli ſint, ſive cum primi gradûs liberis concurrant*) in ſtirpes ſuccedant, *d. Novel. cap. 1. vers. In hoc. & §. ult. hic.*

Quid eſt in ſtirpes, & in capita ſuccedere?

℞. In capita fit ſucceſſio, quando tot partes fiunt hereditatis, quot ſunt capita ſuccedentium. In ſtirpes, quando non ipſorum capitum ſuccedentium; ſed ſtirpis, ſeu perſonæ in cujus locum ſucceditur, in dividendâ hereditate habetur ratio. Puta ſi defuncti ſit filius, & ex altero filio nepos unus, vel etiam plures, ad nepotem unum vel plures ita pertinet hereditas, ut filius ſolus mediam partem habeat, & nepotes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

quotquot ſunt, alteram dimidiam; *Ratio eſt quod cùm loco patris ſui ſuccedentes æquum ſit, ut eam partem accipiunt, quam pater, ſi viveret, habiturus eſſet, Vlp. fragm. tit. 27. §. 1. §. cum filius, hic.*

An non poſt ſublatam à Iuſtiniano liberorum diſtinctionem in materiâ ſucceſſionis, quæ erat jure veteri, ratione patriæ poteſtatis, & ſexûs, etiam nunc remanſit aliqua?

℞. Omnino; ſed illa duntaxat, quæ ſumitur non tam ex modo, quàm jure filiationis, quatenus licet liberi omnes naturam habent communem, tam legitimi, quàm illegitimi; ex legibus tamen, quoad ſucceſſionem meliore jure ſunt legitimi, quàm illegitimi; utpote ex quibus ſucceſſio, licet à natura ſit, etiam ipſa formam ſuam accipit. *Rationem, qua ob delicta, & pœnam parentum à ſucceſſione liberi arcentur, hîc non oſtendimus.*

Quæ ſpecies liberorum, ſive legitimorum, ſive illegitimorum, hîc conſideranda?

℞. Liberi *legitimi* ſunt vel nati ex juſtis nuptiis; vel facti tales; idque ſive legitimatione, ſive adoptione. *Illegitimi* ſunt nati ex alio quovis coitu, ſive aliquando tantùm apud Romanos permiſſo, ſive omninò damnato. Illo, ut nati ex contubernio, vel coitu meretricio: hoc, ex inceſtu, adulterio, ſtupro. *Vult. hic. num. 21.*

Quæ eſt ratio ſucceſſionis, legitimorum reſpectu?

℞. Optimo jure ſunt nati *ex juſtis nuptiis*. Equidem ſuccedunt parentibus non tantùm in allodialibus, ſed & in feudalibus; licet non eodem jure. *Vult. hic. n. 22. Legitimati per ſubſequens* (etiam poſt aliud intermedium. *Ant. Gab. de legit. concl. 1.*) *matrimonium*, ſive nati ſint ex eâdem, ſive ex aliâ matre, unà cum filiis naturalibus, & legitimis ſuccedunt. *§. hi verò Auth. quib. mod. nat. eff. ſui.* (*Adeò ut ſi fiant patri ſui heredes, excludant ſubſtitutum. Graſſ. §. hic. quæſt. 19. n. 1.*) etiam in feudis is. *Dynus de Succeſſ.*

n. 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

n. 5. Legitimati per reſcriptum, tantùm ſuccedunt patri nullis exſtantibus liberis naturalibus, & legitimis ſimul. *Auth. item ſine. C. de nat. lib. Novel. 89. c. illud tamen. Non in feudo, niſi id reſcripto contineatur. Dd. communiter. De legitimatis per oblationem Curiæ, quia is modus ab uſu receſſit, Graſſ. eod. n. 16.* tacemus. *Legitimi* (*ſeu* adoptivi, *ſic propriè dicti*) durante adoptione uſque ad mortem adoptantis extranei, utrique patri adoptanti, & naturali unà cum aliis liberis naturalibus ſuccedunt, & rationem ſuorum heredum habent. *Licèt in adoptantis poteſtatem non tranſeant, §. in teſtatorem, & ibi gl. §. ſed ea omnia. h. t. Brederod. Anal. hic.* Nullis exſiſtentibus liberis naturalibus, & legitimis patri (*niſi ſint emancipati*) adoptivo ſoli (*excluſis defuncti parentibus*) ſuccedunt; ſed non agnatis, aut cognatis. *l. 2. §. liberi, ff. ad SC. Tertyl. l. cum in adoptivis, §. ſed ne articulum, C. de adopt.* Adoptati ab adſcendente (*h. e. avo paterno, vel materno,*) etiam emancipati (*ſed non niſi patre naturali mortuo*) ſuccedunt. *Nov.* 118. *cap. nullam. Quid hîc in arrogatis ſit ſingulare, infrà ſub tit. de Succeſſ. per arrogationem explicabitur.*

Quæ eſt ratio ſucceſſionis reſpectu illegitimorum?

Reſp. Naturales tantùm, *id eſt, ex concubina nati,* ſuccedunt (primi quidem gradûs, non nepotes, *Vult. hic n. 26. per l. fin. in fin. C. de natur. liber.*) patri ſuo, ſine legitimis liberis mortuo, in duabus unciis unà cum matre dividendis. In reliquis ſuccedunt proximi cognati, *c. ſi quis. Nov. 89. quib. mod. nat. eff. leg.* Exſtantibus liberis legitimis, vel uxor legitimâ, non ſuccedunt; *alendi tamen ſunt boni viri arbitrio. Nov. 89. c. 12.* matri [non tamen illuſtri] unà cum liberis legitimis ſuccedunt. *l. pen. §. 4. & 6. C. ad SC. Orficianum.* Inceſtuoſi, nefarii, adulterini, adeò non ſuccedunt, ut nec alimenta jure civili iis debeantur. *Nov. 74. c. 6. & 89. c. 14. Auth. ex complexu, C. de*

inceſt.nupt. Quæ illis conceduntur Canonicâ æquitate. Dd. vulgo.per.c.5. Ext.de eo qui dux quam poll.ad. De natis ex contubernio dicetur infrà *ſub tit.de ſerv. cognat.*

Quomodo ſuccedunt adſcendentes; & quando?

℞. Adſcendentium (*quorum nomine non modò pater & mater; ſed avus, avia aliique ſuperiores, uſque ad tritavum intelliguntur*) ſucceſſioni locus eſt deficientibus deſcendentibus (*ut avos non naturâ quidem, ſed turbato mortalitatis ordine miſeratio ad bona liberorum admittat. l.7.§.fin.ff.ſi tab. teſt. null. exſtab.* Eſtque talis, ut ſervatâ gradûs prærogativa hîc proximus parens excludat remotiorem, nec repræſentationi locus ſit, ſed & in parentibus eadem penè ratio ſuccedendi, quæ in liberis. *Auth.defuncto.verb.ſalva gradûs prærogativâ, C. ad SC. Tertyll.*

Explica eam rationem ſecundùm diverſa parentum genera?

℞.1.*Parentes naturales, & legitimi ſimul utriuſque ſexûs* 1.Si ſoli nullis exiſtentibus defuncto fratribus, vel ſororibus ſuperſint, æqualiter ſuccedunt qui eodem ſunt gradu; non habitâ ratione ſexûs; nec utrum per lineam paternam, an maternam adſcendant. Et quidem in ſtirpes, diviſâ æqualiter inter eos qui à patre, & eos qui à matre adſcendunt hereditate; nec habitâ ratione, paterna ſint bona, an materna, *d. Nov.118.c.2.& Auth.defuncto.*2.Exſiſtentibus fratribus; vel eorum liberis, fratres aut ſorores germani, unà cum proximis adſcendentibus ſuccedunt; *ſed fratres in capita; fratrum, vel ſororum liberi in ſtirpes, d.Auth. defuncto. & Nov.118.c.3.*Nepotibus ulterioribus excluſis. *Auth. poſt fratres. C.de leg.her. & ibi gloſſ.Graſſ.§.ſucceſſio ab inteſt.qu.23.n.4. Non fratres & ſorores; ſive conſanguinei, ſive uterini; hoc eſt, ab uno latere tantùm conjuncti. d. Auth. defuncto. puta non à latere patris vel matris ſuperſtitis conjuncti. De à latere defuncti, ſeu mortuario conjunctis dubitant*

Dd. *Graſſ. d.§. q.24. n.5.* II. *Parentes legitimi tantùm*, id eſt, *adoptivi*, ſuccedunt quidem liberis ſanguine junctis, putà ex filia nepotibus: extraneis liberis adoptatis non ſuccedunt, *§. ſed hodie, ſup. de Adopt. l. pen. C. eod.* De Succeſſione *patris arrogantis* infrà dicetur. III. *Naturales tantùm* ſuccedunt liberis ſuis naturalibus; quatenus ipſi liberi parentibus ſuccedunt. *Novel.89.c.13.* Adeoque pater (*cùm ſit incertus*) nullo modo, *l. Si ſpurius, ff. unde cognati.* Mater, & ſi illuſtris ſit, & liberos naturales, & legitimos habeat; omnino, *§ fin. & ibi Aug. Iuſt. ad SC. Tertyll. Quoad matrem tamen illuſtrem diſſentit Accurſ. in d.§. fin. Inceſtuoſis parentibus, & ex damnato coitu*, nulla datur ſucceſſio. *d. Auth. ex complexu. Alendi tamen ſunt à liberis inceſtuoſis in caſu neceſſitatis. Auth. inceſtos, C. de inceſt. & inutil. nupt.*

Quomodo ſuccedunt collaterales?

℞. Collaterales, *h. e. à latere defuncto ſecundùm diverſas parentum, & liberorum ſpecies conjuncti. Dyn. de ſucceſſ. n.6. (quorum ſucceſſioni locus eſt deficientibus & deſcendentibus, niſi quatenus cum adſcendentibus concurrunt,)* ſuccedunt hoc ordine. I. Succedunt defuncto *fratri vel ſorori fratres, & ſorores utrimque conjuncti; etiam per ſubſequens matrimonium legitimati*, in bonis tam paternis, quàm maternis aliiſque. Si ſoli ſunt, in capita; fratrum & ſororum filii, ſi concurrant, in ſtirpes. *Nov. 118. c.3.* Si verò ſoli ſunt, & ipſi in ſtirpes ſuccedunt jure civili ſecundùm Accurſum, contradicente Azone: *Pro quo à Carolo V. Cæſare deciſum, ſuccedere in capita. Graſſ. d §. qu.3. n.4.* Poſt utrimque conjunctos vocantur conjuncti ab uno latere, eorumque liberi, *Auth. poſt fratres. 1. C. de leg. her.* Ita ut in bonis paternis conſanguinei ſoli uterini ſuccedant. *Novell. 84. c.1.§.1. & ibi gl. verb. meliora.*

II. *Fratres legitimi tantùm, ſeu adoptivi*, non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſuccedunt ſibi invicem; ſic extranei ſunt. (*Quia extranei adoptio quoad ſucceſſionem hodie nihil operatur. l.pen. C.de adopt.*) omninò ſi ab adſcendente ſint adoptati, *ſec. antè dicta. Naturales & ſpurii*, unà cum fratribus uterinis ſolis, non cum aliis ſuccedunt. *Ex damnato coitu nati* ſibi invicem non ſuccedunt, *ſec. antè dicta.*

III. Fratribus omnibus deficientibus, & eorum liberis, reliqui cognati ulterioris gradûs, ex ſolâ gradûs prærogativa vocantur in capita. *Dd. in Auth. poſt fratres 2. d.t. & §. fin. de ſubſt. hic.*

Quando, & quomodo conjuges ſibi invicem ſuccedunt?

℞. Quando defunctus moritur ſine deſcendentibus, adſcendentibus, collateralibus uſque ad decimum gradum incluſivè, *per §. ult. infr. de ſucceſſ. cognat.* vel potiùs uſque in infinitum (*cum Nov. 118. quâ abrogatis omnibus anterioribus legibus de inteſtatorum hereditatibus profeſſus ſe eâdem velle omnes caſus complecti, nullum Imperator huic ſucceſſioni terminum ſtatuat:*) Siquidem nec pactis dotalibus, nec locorum ſtatutis exiſtentibus aliter ex diverſo proviſum: Niſi vel in alterius necem ſint machinati; vel tempore mortis fuerint ſeparati. *Quibus caſibus, ſive occidens, ſive cauſſam ſeparationi præbens non ſuccedit. Graſſ. d. §. 38. 2.* Sed verò etiam liberis defuncti exiſtentibus tribus, (*ſi matrimonium ſit ſine dote*) ſiquidem maritus dives, uxor inops fuerit in quartam ipſa; ſi plures ſint, in partes viriles unà cum liberis ſuccedit. *Auth. præterea. C. unde vir. & Nov. 53. c. 6. & Nov. 117. c. 5. Graſſ. eod. q. 29. n. 3.*

Quando, & quomodo ſuccedit fiſcus?

℞. Fiſco præferuntur ſocius liberalitatis Cæſaris, *l. un. C ſi liber. imper. ſoc. ſine her. deceſſ. lib.* 10 & collegia licita. *l. 1. & t.t. C. de hered. decur.* & quidem in caſibus. *tit. C. de hered. decur.* expreſſis. Succedit autem fiſcus planè ita deficiente legitimo ſucceſſore,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ut ejus non ſit ſpes (*non quidem ut heres ſed tanquam in bona vacantia, ita ob iſtum defectum nominata. l. 1. C. de bon. vacantib. cum* jacens *dicatur* hereditas, *nondum quidem adita, ſed de qua ſpes eſt futurum, ut adeatur.*) Modò ea bona intra quadriennium agnoſcat, *l. pen. C. eod. Quod aliàs bonorum poſſeſſor præſcriptione adverſus fiſcum ſit tutus. l. 1. §. 2. ff. de jure fiſci, Schneidvv. hic.*

An non etiam fiſcus aliquando ſuccedit extra ordinem, etiam exſiſtentibus legitimis heredibus?

℞. Omninò, & ita quidem, ut etiam propiores excludat; Sed id fit ex accidenti, Puta. 1. Quando defunctus relinquit conjunctos ſanguine ad ſucceſſionem inidoneos, *ut ex damnato coitu natos, ſec. ante dicta.* 2. Aut propter crimen læſæ majeſtatis, perduellionis, hereſeos, hereditatis incapaces. *l. is qui. ff. ad l. Iul. Majeſt. §. interdum hic, & ibi gl. l. 1. ff. de jure fiſci.* 3. Aut qui non vindicarunt necem defuncti, *d. l. 1. l. 1. C. de his quib. ut indig.* Vel qui teſtamentum defuncti tanquam falſum, vel nullum accuſaverunt. *l. 8. §. meminiſſe. 21. ff. de inoff. teſt. tot. tit. ff. & C. de his quib. ut indig. Schneidvv. hic.*

Poſt explicatos ordines ſuccedendi ex jure communi, dic, quatenus hoc jus commune locum habeat?

℞. Quatenus ab eo non eſt receſſum ſive ſtatutis, ſive moribus. Quod quidem apud varias Nationes vario factum eſt modo.

DE IVRE HOLLANDICO CIRCA SVCCESSIONEM.

QVatenus ab eo receſſum moribus, & ſtatutis Hollandiæ noſtræ?

℞. *Circa ſucceſſionem duplex olim jus fuit conſuetudinarium in Hollandia; unum Aſingicum, vel Aeſ-domicum dictum; alterum Scabinicum, ſeu Scabinale, & inter ſe diverſum, & in Hollandiæ partibus*

tibus diverſum obtinens : utrumque poſtea geminâ Conſtitutione ab Illuſtr. Hollandiæ Ordinibus interpolatum; quarum una 1580. ejuſdemque declaratio 1594. altera 1599. emanavit. Illuſtr. Grot. introd. ad jus Holland lib.2. cap.28.

Quibus Theſibus conſtat Ius Scabinicum, vel Scabinale?

Reſp. *Iſto jure habebatur ratio lineæ, unde bona eſſent profecta, (ut eò redirent;) non graduum, quo ſuperſtites defunctum contingerent, proximitas. Repræſentatio eodem jure locum habebat in infinitum.* Grot. eod.

Secundùm quæ axiomata primus ordo ſucceſſionis erat liberorum in ſtirpes; ut gradu remotiore nepotes, ſive pares, ſive diſpares ſuccederent in ſtirpes. Cl. Neoſt. de pact. dotal. obſ.2. in Notis.

Secundus, utriuſque parentis (ſi quidem ambo eſſent ſuperſtites) excluſis defuncti fratribus, & ſororibus. Sed non tam quòd gradu defuncto proximi eſſent, quàm quòd ab iis bona profecta cenſerentur. Neoſt. eod.

Alter parens, ſi modò ſupereſſet; excludebatur à ſucceſſione in bona liberorum, quæ deferebatur defuncti à latere, unde bona profecta eſſent, cognatis. Neoſt. eod.

Vtroque parente mortuo, ſuccedebant defuncto fratres & ſorores, ita ut germani geminâ diviſione conſanguineis, & uterinis partem auferrent. Puta quòd duplici vinculo, & patris, & matris defuncto eſſent conjuncti. Neoſt. eod.

Poſt fratres, ſorores, eorumque deſcendentes, defuncto ſuccedebant avus, & avia, ſi ſimul, ſive paterni, ſive materni in vivis eſſent. Neoſt. eod.

Alter tantùm ſi ſupereſſet, iſque vel paternus, vel maternus, is excludebatur à ſucceſſione, delatâ eâ defuncti heredibus, hoc eſt, cognatis, puta patruis, avunculis, cæteriſque in ſtirpes. Neoſt eod.

Quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quibus Theſibus conſtat jus Aſingicum, ſeu Æſdomicum?

℞. *Hoc jure non attendebatur linea, à qua bona eſſent profecta, ſed gradus modò, quo defunctum ſuperſtites attingerent, proximitas, omni ſemotâ repræſentatione.* Neoſt. eod.

Ita quidem ut inferioris lineæ primus, ſecundus ſuperioris, tertius tranſverſalis in ſucceſſione ordo eſſet. Neoſt. eod.

Vnde fiebat, ut

1. *Parentibus ſuccederent liberi gradu proximi, remotioribus excluſis.* Neoſtad. eod.

2. *Poſt liberos, parentes, ſeu adſcendentes pro gradûs cujuſque prærogativâ.* Neoſt. eod.

3. *Fratres & Sorores, uterini, conſanguinei tantùm eſſent, an germani, nihil intererat.* Neoſt. eod.

4. *Poſt fratres ſuccedebant fratrum filii, unà cum patruis & avunculis, in capita.* eod.

5. *Et ſic deinde tranſverſales proximi, graduum tantùm, ſecundùm antè dicta, habitâ computatione.* Cl. Aſſeſſor Neoſt. eod. Puta, *non lineæ unde bona eſſent profecta*, ſecundùm ante explicata axiomata. Illuſtr. Grotius eod.

Dixiſti utrumque iſtud jus conſuetudinarium recentiore geminâ conſtitutione, ab Illuſtr. Hollandiæ Ordinibus eſſe interpolatum; ſed expone capita prioris conſtitutionis quæ anno 1580. emanavit, ſecundùm eidem anno 1594. adjunctam declarationem.

℞. *Poſt clauſulam, quâ, cùm juri ſcripto communi, tum moribus, & obſervantiis* (ut loquuntur) *prioribus omnino abrogatum.* Pol. Ord. art. 19. *circa ſucceſſionem ab inteſtato in bona qualiacunque patrimonialia Ordines dicti ita conſtituêre; ut primò liberi, cæterique deſcendentes ſuccederent parentibus in infinitum, & quidem in ſtirpes, jure repræſentationis.* Art. 20. eod.

Deſi-

Deficientibus deſcendentibus, parentes ſuccederent liberis, ſiquidem ambo eſſent ſuperſtites, Artic. 21. eod.

Altero parente, vel utroque deficiente, fratres & ſorores, ſive ab utroque, ſive ab uno latere, (ſed ab eo unde bona ſunt profecta) conjuncti, eorumque liberi & nepotes; ita tantùm quatenus ſunt defuncto, non ſuperſtiti, conjuncti, excluſo parente ſuperſtite, cæteriſque ab ejus latere conjunctis. Art. 22. & 23. Decl. verb. *En dat deſelve*: item, *En dat niet alleen.*

Vnde fit, ut diviſâ in duas partes hereditate, defuncti, utrimque conjuncti, h. e. germani fratres, vel ſorores, cum ab uno latere tantum conjunctis ita concurrant, ut ſiquidem ii ſint tantùm vel conſanguinei, vel uterini; germani unum ſemiſſem capiant ſoli, alterum cum conſanguineis, vel uterinis fratribus & ſororibus dividant. Si verò ſunt conſanguinei & uterini ſimul, unum ſemiſſem cum conſanguineis; alterum cum uterinis dividant. *Art.* 22. 23. *Decl. princ.*

Deficientibus fratribus & ſororibus germanis, eorumque liberis & nepotibus, ſi ſimul ſuperſint conſanguinei & uterini, vel illorum, horumve liberi, aut nepotes; itidem diviſâ in duas partes hereditate, in unam partem ſuccedunt conſanguinei, ſeu à patre, in alteram uterini, ſeu à matre defuncto conjuncti; in capita quidem fratres & ſorores, eorum verò liberi & nepotes in ſtirpes. Artic. 23. & 27.

Sin verò fratres, & ſorores, ſive conſanguinei, ſive uterini, eorumque liberi & nepotes ſoli ſuperſint; in diviſæ, ut dictum, hereditatis ſemiſſem unum ſuccedunt tales fratres, ſorores, eorumque liberi & nepotes in ſtirpes; in alterum ab altero latere cognati proximi, ſive conſanguinei, ſive uterini in capita: ita quidem, ut non attendatur, an plures ſint cognati, vel adgnati. Artic. 27. eod.

Deficientibus fratribus, ſororibus, eorumque liberis

&

& nepotibus, vel ulterioribus deſcendentibus ſuccedunt avus & avia; ſiquidem uterque ſit ſuperſtes: Art. 24. 26. eod.

Altero tantùm ſuperſtite, diviſæ in duas partes hereditatis ſemiſſem unum capit avus, vel avia ſuperſtes; alterum defuncti avi, vel aviæ cognati proximi. Artic. 25. 26. eod. Decl. verb. *Dat niet alleen.*

Et ſuccedunt quidem liberi in bona parentum ſecundùm hanc conſtitutionem ita, ut factâ prius collatione eorum, quæ ſive in dotem, ſive in donationem propter nuptias ſive promovendæ ipſorum negotiationi, aut ex ſimilibus cauſſis acceperunt, ſive bonorum ipſorum, ſive pretii ex tempore donationis æſtimandi, ſive ipſius æſtimationis (ſi quidem æſtimato bona ſint data) habitâ ratione, inter ipſos & ſuperſtitem patrem, vel matrem æqualiter dividantur. Quod non in primis tantùm; ſed & ſecundis nuptiis locum habet. Art. 29. eod.

Obtinent verò præcedentia ſecundùm dictam conſtitutionem, quatenus à defuncto per Teſtamenta, pacta dotalia, vel per bonorum adſignationes apud Conſilium Orphanis præfectorum à ſuperſtitibus factas, aliaſve diſpoſitiones, aut contractus aliter non eſt proviſum. d. art. 29.

Quæ eſt ratio ſucceſſionis ſecundùm poſteriorem conſtitutionem, quæ anno 1599. emanavit?

℞. *Convenit cum priore, quòd primus ordo ſucceſſionis ſit deſcendentium; ita ut parentibus aliiſque adſcendentibus in infinitum ſuccedant in ſtirpes.* d. Conſt. art. 1.

Item quòd ſecundus ordo ſit parentum, ita ut deficientibus deſcendentibus, ſi uterque parens ſit ſuperſtes, in bona defunctorum liberorum ſuccedant univerſaliter. Art. 2. eod.

Alter modò parens ſi ſuperſit, is cum defuncti fratribus & ſororibus germanis, item ſive conſanguineis, ſive uterinis tantùm (puta iis qui defuncto à latere mor-

mortuario ſunt cognati) *eorundemque liberis & nepotibus concurrit; ita quidem ut unum ſemiſſem hereditatis capiat ſolus ſuperſtes parens, alterum fratres eorundemque liberi & nepotes inter ſe dividant.* Art. 2. & 3. eod.

Deficientibus fratribus & ſororibus, ſive germanis, ſive conſanguineis & uterinis; ſuccedit ſolus parens ſuperſtes, excluſis omnibus transverſalibus cognatis, etiam fratrum & ſororum, ſive germanorum, ſive conſanguineorum & uterinorum liberis & nepotibus. d. Art. 3.

Convenit etiam hæc conſtitutio cum priore in hoc, quòd utroque parente deficiente, ſuccedunt fratres & ſorores, ſive germani, ſive conſanguinei, ſive uterini in capita, eorundemque liberi & nepotes in ſtirpes, factâ hereditatis diviſione ſecundùm rationem in priore conſtitutione expoſitam. Ibid. Art. 22. 23. hac Art. 4.

Item quòd deficientibus fratribus & ſororibus germanis, eorundemque liberis & nepotibus (ſi ſolum concurrant, ſive uterini, ſive conſanguinei) diviſâ in duas partes hereditate unum ſemiſſem capiant conſanguinei; alterum uterini in capita; eorundemque liberi & nepotes in ſtirpes. Art. 5. hic.

Exſiſtentibus tantùm, ſive uterinis, ſive conſanguineis, eorundemque liberis & nepotibus, ii ſecundùm hanc Conſtitutionem modò ſuccedunt defuncto univerſaliter; ſiquidem adſcendentium nullus ab altero latere defuncto conjunctus ſuperſit: Vtpote quo caſu deficiente, fratres tales & ſorores in unum ſuccedunt ſemiſſem; in alterum talis aſcendens, vel adſcendentes in capita. Art. 6. eod.

Deficientibus fratribus & ſororibus, eorum liberi, vel nepotes (ſi quidem pares ſint gradu) in capita ſuccedunt; in ſtirpes, ſi gradu diſpares ſint. Artic. 11. eod.

Deficientibus non modò fratribus & ſororibus qualibuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

libuſcunque; ſed & eorum liberis & nepotibus; vocantur ad ſucceſſionem adſcendentes proximi (licet ab uno latere avus & avia ſimul; ab altero alter tantùm eorum ſuperſit) *in capita; itidemque ulteriores defuncto gradu pari conjuncti.* Art. 7. eod.

Adſcendentes ſi deficiant; ſuccedunt univerſaliter à fratrum & ſororum nepotibus deſcendentes proximi, ad quintum uſque & ulteriores gradus, in capita; excluſis ulterioribus tranſverſalibus cognatis; nec habitâ ratione, an à germanis conſanguineis, vel uterinis fratribus, aut ſororibus deſcendant. Art. 8. eod.

Præcedentibus perſonis omnibus deficientibus, ſuccedunt univerſaliter defuncti patrui, avunculi, amitæ, materteræ, in capita, eorundemque liberi primi gradûs in ſtirpes. Similiter citra geminæ, & ſimplicis conjunctionis diſcrimen. Art, 9. eod.

Iſtis (hoc eſt, patruis, avunculis, amitis & materteris) deficientibus (ſimiliter citra dictum diſcrimen) ſuccedunt cognati proximi, atque ita unà cum conſobrinis, patrui, avunculi, amitæ, maternæ magnæ in capita. Art. 10. eod.

Secundùm hanc conſtitutionem repræſentatio in lineæ tranſverſæ gradibus, ſuprà expoſitis, locum non habet inter gradu pares; Art. 11. *Niſi eo caſu, quando defunctus non relinquens cognatos conſobrinis proximiores, unà cum conſobrinis, ſobrinis propiores, hoc eſt, conſobrinorum liberos relinquit. Vtpote quo caſu conſobrini quidem in capita, eorum verò liberi in ſtirpes ſuccedunt; ſed ſalvo, quoad duplicem & ſimplicem conjunctionem in hereditatis diviſione, antè notato diſcrimine.* Art. 12. eod.

Cujus quidem diſcriminis ita hac Conſtitutione habetur ratio, ut tamen non attendatur, unde, & à quo latere bona ſint profecta; item patrimonialia, ſeu hereditaria ſint; an acquiſita, nec ne. Caſibus, de quibus eàdem Conſtitutione nihil definitum, reſervatis diſpoſitioni juris communis; Circa feuda jus conſuetudinarium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

rium in Hollandiâ ante obſervatum Ordines confirmârunt, Art. 13. 14.

An in omnibus Hollandiæ partibus utraque obtinet conſtitutio?

℞. *Minimè; ſed cùm prior antè, ut eſſet univerſalis, facta eſſet.* Pol. Ord. Art. 19. *deinde per poſteriorem eidem derogatum, tantùm quoad urbes, & territoria eâdem expreſſa; Nempe Harlemum, Leydam, Amſterodamum, Alcmariam, Hornam, Enchuſam, Edamum, VVoerdam, Nardam, Monichedamum, Medenblicum, Mudam, Purmerendam; item alias Civitates, Dominia, Inſulas, Pagos, Vicinias ad Rÿnlandiæ, & VVoerdanum Territorium, pertinentes, & tam ad Orientem quàm Boream, cùm in Hollandia, tum in Friſiâ occidentali ſitas: exceptis VVadinxveno, Boſcopio, Revico, Slupico, Blommendalio, Middelburgo; pagis ibidem circa Goudam, cùm ad Orientem, tum ad Occidentem ſitis, unà cum appendentiis eorum. Vtpote in quibus, ut & in cæteris Hollandiæ hîc non enumeratis Vrbibus, Pagis, Locis, prior obſervatur conſtitutio.* Tex. d. Conſtitutionis princ. Prior Auſtralis, poſterior Borealis Hollandiæ juris nomine vulgo deſignatur.

TIT. II.

De Legitimâ Adgnatorum ſucceſſione.

POſt demonſtratum ordinem ſuccedendi legitimum cùm ſecundùm jus vetus, juxtà ac novum, Romanum; tum ſecundùm conſuetudinarium, & ſtatutarium patriæ noſtræ, cùm nihil reſtet, niſi ut breviter explicentur ea, quæ Imperator tractat Titulis ſequentibus;

Dic, quid explicat Imperator hoc titulo?

℞. Iſtam theſin, quâ ante dictum ex lege XII. Tabul. cum fuiſſe ordinem ſuccedendi, ut 1. hereditas defer-

ferretur ſuis. 2. deficientibus ſuis (*ita quidem ut non modò non exſtarent, ſed nec ſperaretur futurum ut exſiſterent:*) item iis quos vocabat Prætor (*puta emancipatis*) & iis quos vocabant conſtitutiones (*id eſt, nepotes ex filiabus*) tunc ea l. XII tab. ad adgnatum proximum pertinuiſſe hereditatem.

Cùm etiam ſui heredes ſint adgnati; qui hic vocantur tales?

℞. Intelliguntur ſpeciatim adgnati transverſales. Qui & ipſi vel ſunt adgnati conſanguinei, (puta fratres & ſorores, & ii quidem tantùm) iiq; vel propriè, tales puta, qui ex eodem ſanguine ſunt nati, vel impropriè, ut adoptivi, §. *non tamen hic.* etiam poſthumi, *pr. hic.* Vel adgnati tantùm, ut ulteriores. *Princ.* §. 1.

Quid circa talium adgnatorum ſucceſſionem docet Imperator?

℞. Docet 1. Poſt ſuos ad ſucceſſionem non modò vocatos fuiſſe adgnatos naturales, & legitimos ſimul; ſed & adoptivos. §. 2. *hic.* 2. Et quidem ex lege XII. tab. proximos, excluſis remotioribus; omnibus verò ejuſdem gradûs admiſſis, modò maximum decimo gradu (*quem longiſſimum hîc vocat Imper. Vult. Inſt. hic.*) diſtarent à defuncto, §. 5. *hic.* 3. Proximos judicatos qui defuncto ab inteſtato morienti proximi eſſent mortis tempore. Teſtamentum ſi feciſſet; qui tum erant proximi cum cœperit certum eſſe nullum heredem exſtiturum, §. 6. *hic.* 4. Ex lege XII. Tabul. adgnatos omnes, tam mares, quàm feminas, ad ſucceſſionem vocatos, poſteà verò *hoc eſt, lege Voconiâ, l. 1. §. poſt ſuos & l. 2. ff. de ſuis & leg.*) inter maſculos quidem, etiam longiſſimo gradu, ultro citroque captam hereditatem, ſed inter feminas minimè, niſi conſanguinitatis jure, adeóque niſi, etiam conſanguineæ, hoc eſt, ſorores eſſent, non ulteriùs. 5. Ex edictis Prætoris lineâ cognationis introductâ, cognatos ad bonorum poſſeſſionem vocatos, *unde cognati* appellatam. 6. Suâ conſtitutione ſecundùm

veſtigia legis XII. Tabul. omnes legitimas perſonas per virilem ſexum deſcendentes, ſive mares eſſent, ſive feminæ, ad ſucceſſionem ſecundùm gradûs prærogativam vocatos. 7. Licet cognati non eſſent, ad ſucceſſionem tamen jure adgnatorum vocatos germanæ, vel uterinæ ſororis filium, vel filiam, §. 4. *hic. Quibus addi Vulteius vult, ex Auth. ceſſante. C. de legit. her. ſororem uterinam.*

An non etiam hodie, quoad adgnatorum ſucceſſionem ad jus vetus aliquando relabimur?

Reſp. Imò verò tribus modis? 1. *Pactis*; puta, quando filia ita elocatur, ut acceptâ dote renunciet paternæ hereditati, & inter nobiles frequentiſſimis, & licet pacta de futura hereditate jure civili non valeant, *l. 3. C. de collat.* ſi juramento confirmentur, ſubſiſtentibus, *c. quamvis. ext. de pact. in 6.* 2. *Statutis*, ut exſtantibus filiis, vel adgnatis, feminæ excludantur; quamvis filiæ ſint. *Qualia valere Dd. communiter volunt, Schneidvv. ad* §. 3. *hic.* 3. In feudis adgnatos excluſis cognatis ſuccedere, conſtat §. *hi deficientibus. de ſucceſſ. frat. vel grad. ſucc. in feud Schneidvv. eod.*

Quid præterea hic docet Imperator?

Reſp. Duo 1. (*quod ὕστερον πρότερον dictum intellige.*) Licet pater ad emancipati filii ſucceſſionem jure veteri non vocaretur, niſi contractâ fiduciâ (*id eſt, ſalvo jure ſuccedendi*) eum emancipaſſet; ex diverſo ſuâ Conſtitutione, omnimodè ad eam vocari. 2. Licet, ex interpretatione legis XII. Tab. gradus ſequens non admitteretur, deficiente proximo antecedente; *aliter quàm in tutelâ*) Prætorem, motum æquitate naturali, ex ſuo Edicto (*quod Succeſſorium vocant*) hereditatem proximo non acquirente, ulteriorem gradum vocaſſe, (*Ita puta, ut ulterior iſte gradus inter cognatos vocaretur. ſec. Vult. Inſt. hic.*) Se verò id ipſum Edictum ſuâ conſtitutione confirmâſſe. §. 7. *hic.*

Quot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quot modis locum habet hoc edictum?

℞. Duobus: 1. de capite (*hoc eſt, ordine ſuccedendi uno*) in caput (*hoc eſt, in alium ſuccedendi ordinem*) Ita ut uno ordine deficiente, alter ordo ſuccedat. 2. De gradu in gradum; ita ut in eodem ordine unâ perſona, *puta proximâ*, deficiente, ſuccedat altera remotior, *Schneidvv. eod. n. 5. 6.*

An verò in omni capite ad aliud; vel omni gradu ad alium, locum habet hoc Edictum?

Reſp. In omni quidem capite ad aliud poteſt locum habere, *Princ. hic.* etiam de capite ſuorum heredum ad caput adgnatorum; Sed jure quidem civili: non aliter, niſi ſui non exſtent. (*propter immiſcendi neceſſitatem*) Ex jure prætorio, (*propter abſtinendi beneficium,*) etiam exiſtentibus ſuis, ſi quidem ii repudient hereditatem. De gradu in gradum in omni ordine ſimiliter locum habere poteſt: (*etiam in ſuis heredibus; ſed non niſi iis abſtinentibus, vel repudiantibus hereditatem paternam; ob idem abſtinendi beneficium; in adgnatis verò non modò ob admiſſos jure Prætorio cognatos; ſed & ob adgnatos remotiores ex conſtitutione Iuſtiniani admiſſos, §. 7. hic.*) Excepto capite viri & uxoris. *Quia in hoc capite gradus eſſe non poſſunt. Schneidvv. hic. n. 17. & ſeqq. ſec. Dd. ibi alleg.*

An habet locum hoc ſucceſſorium Edictum in ſucceſſione ex Teſtamento?

℞. Non in ſucceſſione ſecundùm voluntatem defuncti. *Niſi quatenus Teſtator ſuâ diſpoſitione alium heredem ſubſtituit, in caſum deficientis inſtituti.* Omnino contra eam, ſi exheredatus filius de inofficioſo agere non velit. *Quòd eo caſu nepos admittatur, l. 31. ff. de inoff. teſt. §. 7. hic ibi Schneidvv.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. III.

De S. C. Tertylliano.

Q*Vid docetur hoc titulo?*

℞. SC. Tertylliano matrem, lege XII Tabul. à ſucceſſione liberorum excluſam, ita ad eam eſſe admiſſam, ut ei trium liberorum jus daretur, §. 2. *hic.* Ab Imperatore verò ei proſpectum, cùm ut non attento liberorum numero ſimpliciter liberis ſuis ſuccederet, §. 4. *eod.* (*eâ lege, ut filio impuberi poſt patris obitum tutores peteret*) tum, ut ipſa tutrix eſſe poſſet; *modò SC. Vellejano, & ſecundis nuptiis renunciet*, §. 6. *eod. Auth. matri & aviæ. C. quand. mul. tut. off. fung. pot.*

TIT. IV.

De S. C. Orphitiano.

Q*Væ eſt ſumma hujus Tituli?*

℞. Vt ex SC. Tertylliano mater admiſſa eſt ad ſucceſſionem liberorum; ita ex Orphitiano liberos, etiam vulgo quæſitos (*ſed primi gradûs*) admiſſos fuiſſe ad ſucceſſionem matris defunctæ, *Princ. hic.* remotioris gradus admiſſos Principum Conſtitutionibus, §. 1. *hic.* Hæreditates autem ex SC. Tertylliano, & Orphitiano, delata, capitis deminutione non perimi, § 2. *hic.* Omiſsâ ex pluribus heredibus legitimis hereditate, iſtorum portionem reliquis eam adeuntibus accreſcere, & ad heredes tranſmitti, §. *ult. hic.*

TIT. V.

De Succeſſione Cognatorum.

Q*Vid hoc titulo docetur, quoad ſucceſſionem Cognatorum?*

℞. Eos

℞. Eos ex lege XII. Tabl. planè fuiſſe excluſos per fiſcum; ex Prætoriâ æquitate admiſſos quidem [*ſed ad bonorum poſſeſſionem,*] tertio ordine: ſed ita, ut adgnati iis præferrentur, nec eo tantùm ordine per feminas conjunctos; ſed & adgnatos emancipatos (*tanquam naturâ cognatos, per emancipationem non ſublatâ naturali cognatione:*) Itidemque liberos in adoptionem datos ad patris naturalis; (*& quidem etiam vulgo quæſitos*) ad matris, & aviæ, non patris ſucceſſionem admiſſos eſſe. *Princ.* §. 1. 2. 3. 4. *hic.* Et admiſſos quidem à Prætore proximitatis nomine; hoc eſt, ex edicto, *unde cognati*, qui uſque ad ſextum gradum cognationis eſſent; cum adgnationis jure vocarentur, etſi decimo gradu eſſent, §. *ult. hic. Iure verò noviſſimo ſublatâ adgnationis, & cognationis differentiâ cognati, cum adgnatis, pari ordine ita ſuccedunt; ut etiam adgnatos remotiores excludant. Nov.* 118. *C.* 4. *Ad quotum uſque gradum Tit. primo dictum. Schneidvv. hic.*

TIT. VI.

De Gradibus cognationum.

C*Vm ob factam in explicatione tum hereditatum, tum nuptiarum, & Tutelarum cognationis, ejuſdemque linearum, & graduum mentionem, iſtorum conſtitutionem expediat pleniùs explicare; atque hîc quidem graduum cognationis numerationem doceat Imperator; explica primò, quid ſit cognatio?*

℞. Cognatio eſt vinculum juris, ſeu neceſſitudo inter eos intercedens, qui de communi ſtipite manant, *Perez. hic.* Cognati quippe dicuntur, *quaſi unà, vel ex uno nati, l.* 1. §. 1. *ff. unde cognati l.* 4. §. 1. *ff. de gradibus. Vnde & συγγενεῖς Græcis, l. ult.* §. 1. *ff. de Gradib.*

Quotuplex conſtituitur cognatio?

℞. Iam antè dictum conſtitui duplicem: 1. Naturalem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

lem. 2. Civilem. Vtraque ſecundùm cognationis cauſſam, ſubdividitur in naturalem, & civilem ſimul; vel inter naturalem, & civilem tantùm. Naturalis nomen cognationis retinet, eſtque tantùm ratione ſanguinis, adeóque per feminas, etiam ex illicito coitu. *Qualis, quatenus ſanguinis, & feminarum ratione tantùm conſideratur, naturalis tantùm dicitur, §. 1. 2. 3. 4. ſupra de ſucceſſ. cogn. l. ult. §. 4. ff. de grad.* Civilis eſt vel ex juſtis nuptiis (*per quas cum ſanguinis ratione concurrente legitimo vinculo, inde naturalis & civilis ſimul eſt*) Vel per adoptionem, citra naturam, & ad ejus modò imitationem; *eaque eſt, quam merè civilem vocavimus.* Vtraque adgnatio in ſpecie dicta. Licet ad quam naturâ concurrit cum lege, etiam ut verè, ita propriè ſit cognatio; altera non niſi impropriè cognatio dicatur, *§. 1. & 2. ſup. de legit. adgnat. ſucceſſ. item. lib. 1. Tit. XVI. ſuprà.*

Quomodo numeratur omnino cognatio?

℞. Cognationis, & adgnationis quidem naturalis eadem, quod graduum numerationem, eſt ratio, *§. 1. 8. hic.* Vt autem numerari gradus utriuſque poſſint, lineis diſtinguuntur ſeu limitibus; lineæ gradibus. *Vult. Juriſp. cap. 8. n. 47.*

Quid hic eſt linea, ſeu limes?

℞. Series perſonarum ad unum ſtipitem relatarum. *Analect. Marp. ad §. 1. Inſt. de Nupt.*

Quid lineæ gradus?

℞. Gradus (*ad ſimilitudinem ſcalarum dictus l. ult. §. 10 ff. hic.*) eſt tranſitus de proximo cognato in proximum cognatum; quo, quæ perſona ſtipiti ſit proxima, cognoſcatur, *VVeſ. par. hic n. 1.*

Linea, ſecundùm quam gradus conſiderantur, quotuplex?

℞. Duplex; una *recta*, (quæ & *limes directus* dicitur, *l. 9. ff. de gradibus*, eſtque inter parentes & liberos.) Altera *Tranſverſa*, (quæ eſt inter fratres & ſorores, cæteroſque cognatos, *Princ. hic.*)

Linea

Linea utraque quotuplex?

℞. Recta; *una ſuperior*, quæ eſt parentum, ſeu adſcendentium. *Altera inferior*, quæ eſt liberorum, ſeu deſcendentium, *Princ.eod.* Tranſverſa; vel *æqualis*, quando cognati æqualiter diſtant à ſtipite, *e.g. frater & ſoror, duo conſobrini, ſobrini. Vel inæqualis*, quando ab eo diſtant inæqualiter. Ex.gr. *Patruus, amita, & fratrum, ſororumque filii & filiæ, &c.*

Liberorum nomine qui omnino veniunt?

℞. Filius, filia; nepos, neptis; pronepos, proneptis; abnepos, abneptis: atnepos, atneptis; trinepos, trineptis. *l.*10. §.7. *ff hic. Qui infra hos ſunt communi nomine* poſteri, poſteriores, minores *vocantur. d.l.*10. §.7. *Vult.Inſt. de Nuptiis.*

Qui veniunt nomine parentum?

℞. Pater, mater; avus, avia; proavus, proavia; abavus, abavia; atavus, atavia; tritavus, tritavia. *Qui ſupra hos ſunt majores, (ita tamen, ut omnes parentum nomen retineant,) dicuntur communi nomine, d.l.* 10. §.7.

Tranſverſa linea unde dicta?

℞. Quia quando de cognatione aliquorum eſt quæſtio, ut intelligatur quæ inter eos eſt cognationis ratio, primò omnium in lineâ rectâ quærendus eſt ſtipes proximus, utrique communis, & ab hoc communi ſtipite eundum in tranſverſum, & quaſi ad latus, (*unde &* Collateralis *dicitur.*) *Quæ tamen cognationis ratio magis cognoſcitur ex linearum gradibus.*

Quomodo computantur gradus?

℞. Iſtius computationis alia eſt ratio ſecundùm jus civile; alia ſecundùm jus Canonicum, (*ut ſuprà de Nuptiis dictum*) ita ut jus civile gradus conſiderans præcipuè propter ſucceſſiones, quæ deferuntur de perſona in perſonam, gradus numeret ſecundùm ſingulas perſonas: Canonicum, conſiderans potiùs gradus nuptiarum, duorum conſenſu conſtantium;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eâ de cauſſa duas etiam perſonas in iis numerandis conjungat. *VVeſ. par. hic. n.2.*

Quæ ergo eſt regula computandorum graduum ſecundum jus civile?

Reſp. Vnica in utroque lineæ genere, & quidem hæc: *Tot eſſe gradus cognationis, quot ſunt generationes.* Secundùm quam eodem jure ita computantur gradus, ut collaterales tot gradibus à ſe invicem diſtare dicantur, quot inter eos interceſſerunt generationes; vel quot inter eos ſunt intermediæ perſonæ; computatis illis de quorum generatione quæritur, unâ, *puta communi ſtipite*, demtâ. *Vult. Inſt. eod.*

Quomodo eodem jure ſecundùm hanc regulam numerantur gradus in omni lineâ?

Reſp. Ita ut in linea recta inferiore, *primo gradu*, ſint filius, filia; *ſecundo*, nepos, neptis; *tertio*, pronepos, proneptis; *quarto*, abnepos, abneptis; *quinto*, atnepos, atneptis; *ſexto*, trinepos, trineptis; & ſic deinceps, ſecundùm præcedentes regulas. Poſteri cæteri ſequuntur ordine, quatenus generatione ſunt proximi. In linea ſuperiore recta, *primo gradu* ſunt, pater, mater; *ſecundo*, avus, avia; *tertio*, proavus, proavia: *quarto*, abavus, abavia: *quinto*, atavus, atavia: *ſexto*, tritavus, tritavia: & ſic deinceps. Cæteri majores dicuntur eodem generationis ordine. In linea Transverſa; deficiente, ſecundùm jam dicta, *primo* gradu; *ſecundo gradu ſunt:* frater, ſoror, *tertio*, fratris, ſororiſque filius, filia: item patruus, amita, avunculus, matertera: *quarto*, fratris, ſororiſque nepos, neptis: item patruus magnus, amita magna: avunculus magnus, matertera magna: adhuc conſobrinus & conſobrina: *quinto*, fratris, ſororiſque pronepos, proneptis: item propatruus, proamita: proavunculus & promatertera, ſeu propior ſobrino, propior ſobrinâ, h.e. patrui magni, avitæ magnæ, avunculi magni, materteræ magnæ filius & filia: *ſexto*, fratris, ſororiſque abnepos, abneptis: item abpatruus, abamita:

amita; abavunculus, abmatertera; item propatrui, proamitæ; proavunculi, promaterteræ filius, filia: item conſobrini, conſobrinæ nepos, neptis; item ſobrini, Et ſic rurſus deinceps, eodem quo in lineâ rectâ dictum eſt ordine, ſed ſecundùm lineæ hujus transverſæ, vel æqualitatem, vel inæqualitatem. Priorum verò graduum omnium nomenclaturam cùm *tit. hoc* habes, tum *d. l.* 10. §. 12. 13. 14. *ff. eod.* Et ibidem etiam gradum ſeptimum in utraque linea per denominationes explicatum.

Quæ ſunt regulæ computandorum graduum ex jure Canonico?

℞. Computatio graduum Canonica tribus regulis continetur. Prima eſt in linea recta, conveniens cum jure civili; *Quot generationes numerantur, tot numerantur gradus, demto ſtipite. Puta quia inter adſcendentes & deſcendentes in linea recta nuptiæ in infinitum ſunt prohibitæ.* In linea transverſa duæ ſunt regulæ à jure civili recedentes, Vna in linea æquali, (*hoc eſt, quando de quorum cognatione quæritur, directè in diverſis lineis ſibi invicem ſunt oppoſiti,*) hæc, *Quoto gradu unuſquiſque eorum diſtat à ſtipite, eodem diſtant inter ſe.* Ex. gr. patruelis, & conſobrini diſtant gradu ſecundo à communi ſtipite; ergò eodem gradu diſtant inter ſe. *Qui tamen jure Civili diſtant quarto gradu.* Altera in linea inæquali, (*hoc eſt, cùm ii de quorum cognatione quæritur non directè; ſed obliquè, ſibi invicem opponuntur,*) hæc puta; *Quoto gradu remotior diſtat à ſtipite, eodem diſtant inter ſe.* ex. gr. ſic fratris filius à patruo diſtat gradu ſecundo, quia eodem diſtat ab avo, communi ſtipite; *Qui tamen jure civili diſtant gradu tertio.*

An non alia hic diverſitas?

℞. Omninò, & quidem jam notata, 1. Quod jure Canonico in linea transverſa etiam eſt locus primo gradui; cùm in ea non ſit locus juri civili. *Adeò ut hoc jure frater & ſoror, aut duo fratres à ſe invi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

cem diſtent primo gradu. 2. Cùm jure civili ſingulæ perſonæ generatæ gradum adjiciant, tam in linea transverſa, quàm directa, idemque hoc jure in directa tantùm; in transverſa duæ perſonæ ſimul junctæ hîc uno gradu duntaxat cenſentur. 3. Cùm jure civili ad gradum inveniendum, in linea collaterali etiam ſtipitem conſiderent, atque ad eum primò adſcendant, & deinde deſcendant; hoc jure ex diverſo non attenditur ſtipes, ſed quaſi per ſaltum de ſcala una in aliam fit tranſitus.

Quæ eſt ergo numeratio graduum ſecundùm jus Canonicum?

Reſp. Hoc jure in linea rectâ, quoad computationis rationem in numerandis gradibus, non eſt à juris civilis computatione differentia, ſive quoad adſcendentes, ſive quoad deſcendentes. In linea transverſa *primo* gradu, *ſecundùm regulam jam notatam*, in æquali lineâ ſunt duo fratres, vel frater & ſoror; *ſecundo* duo patrueles, amitini vel conſobrini (*licet omnes iſto gradu juncti communi appellatione* conſobrini *dicantur*, *l.* 10. §. 9. *ff. hic.*) *tertio* propatrueles, ſeu propiores ſobrino ſobrinæve; & ſic deinceps. Secundùm regulam in linea æquali, primum rurſus gradum facientibus fratribus, & ſororibus, patris frater, ſive patruus diſtat à fratris ſui filio ſecundo gradu, patrui nepos tertio; & ſic deinceps.

Hactenus ratio computandi gradus cognationum; cur affinitatum non ſit mentio in Rubricâ?

℞. Quia affinium non ſunt gradus jure civili, *l.* 4. §. 5. *ff. hic. Ratio eſt, quia gradus, ut dictum, eo jure hereditatum conſiderantur cauſâ, quæ ad affines non devolvuntur.* Cùm verò (ut ſub tit. de Nuptiis dictum) jure Canonico (*quo non minùs inter affines, quàm conſanguineos nuptiarum prohibitarum conſideratur ratio,*) eodem modo computentur, quo gradus conſanguinitatis, *c. pen. & fin. ext. eod. VVeſ. par. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eod. iſtiuſmodi computationis nunc explanatam rationem etiam in eâdem attendet Lector.

Tit. VII.

De ſervili Cognatione.

Q*Væ eſt ſumma hujus tituli?*

℟. Cùm cognatio (*tanquam ratione ſanguinis conſiderata*) merè naturalis ſit, & quatenus merè eſt naturalis inter ſervos, ſeu potiùs in ſtatu ſervili, & contubernio conceptos, & natos locum habeat: docet Imperator, 1. Talem cognationem antiquo jure nullam fuiſſe computatam. 2. Se verò ſuâ conſtitutione, (*in Codice hodierno non exſtante*) humaniter conceſſiſſe; ut, (*non quidem durante ſtatu ſervili; ſed poſtquam ad libertatem ſervi perveniſſent*) ipſorum manumiſſorum liberi parentibus, iidemque liberis, & ipſi invicem ſibi, (*ſed cum certâ limitatione*) ſuccederent, [*Cùm jure vetere eo defuncto ad patronum integrum ipſorum ſpectaret patrimonium. Princ. hic.*]

In fine tituli, [*quaſi per recapitulationem,*] jura ſucceſſionis cognatorum in genere duabus regulis attingit. Quarum prima; *non ſemper gradûs; ſed ſæpe magis ordinis in ſucceſſione haberi rationem.* Altera; *primum ordinem præferri ſecundo; ſecundum tertio, &c. Non habitâ ratione propinquitatis graduum in ordine remotiore. §.1. hic. Vbi exempla.*

Tit. VIII.

De Succeſſione Libertorum.

Q*Vomodo, & quatenus de ſucceſſione libertorum agit Imperator?*

℟. Poſt abſolutam ſucceſſionẽ, quâ ingenuis ſucceditur, ſive ex adgnationis, ſive ex cognationis jure; ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

plicat Imperator rationem ſucceſſionis, quâ ſuccedìtur libertis ex jure patronatûs.

Quid docet ſummatim circa iſtam ſucceſſionem?

℞. Duo docet, 1. Quod ita circa eam ſit variatum jure, tum ratione cauſſæ teſtati, tum ratione cauſſæ inteſtati. Vt 1. *ex lege* XII. *Tabul.* liberti inteſtati hereditas primò pertineret ad ſuos heredes; Nullo ſuo relicto, ad patronum: *In teſtamento autem liberè patronum præterire poßet. Princ. hic.* 2. *Iure Prætorio* deinde cautum; ut ſi teſtatus mori vellet libertus, cogeretur dimidiam partem bonorum patrono relinquere: inteſtatus ſi moveretur, (*niſi naturales relinqueret liberos*) eadem ad patronum, non minùs etiam relicto filio adoptivo, pertineret, §. 1. *hic.* 3. *Ex Lege Papiâ*, ſi centenarius, hoc eſt, 100. millia ſeſtertiûm habens in bonis, & relictis minùs quàm tribus liberis, ſive teſtatus, ſive inteſtatus libertus moreretur, virilis portio patrono debebatur, tribus liberis relictis planè repellebatur, §. 2 *eod.* 4. *Ex conſtitutione ipſius Imperatoris*, ſi libertus minor centenario, hoc eſt, minùs centum aureis in bonis habens teſtatus moreretur, patronus planè excludebatur: ſin inteſtatus, & nullis quidem relictis liberis; in ſolidum ſuccedebat. Sin major centenario, ſive teſtatus, ſive inteſtatus, relictis liberis cujuſcunque ſexûs & gradûs moreretur; nihil patrono debebatur: iis verò quos haberet, teſtamento facto exheredatis, licet aliis heredibus inſtitutis, patronus præteritus ad tertiam (non dimidiam, ut antea) bonorum partem per bonorum poſſeſſionem contra tabulas ita admittebatur, ut minus conſecutus ad ſupplementum agere poſſet. §. 3. *eod. VVeſ. par. de jur. Patron.* 11. Docet Imperator in fine, & quidem obiter, cum olim obtinente diſtinctione inter libertinos, ut alii eſſent cives Romani, alii non eſſent, primorum tantùm eſſent ſucceſſiones; hodie confuſâ libertinorum conditione ita, ut omnes ſint cives Romani, eas indiſtinctè

inter

inter qualeſcunque libertinos obtinere. *§. ult. hic. Schneidvv. Pacius Analyſi hîc.*

An verò ſolus Patronus liberto ab inteſtato ſuccedebat?

℞. Equidem poſt ejus mortem ad ſucceſſionem vocabantur liberi, ſive eſſent in patroni poteſtate, ſive emancipati. *l.7.§.parvi autem. ff.de oper. libertor.* & quidem proximiores tantùm, excluſis remotioribus. 2. Liberis deficientibus, patroni adgnati, & cognati; ſalvâ gradus prærogativâ, & utrique quidem, ſive liberi, ſive cognati, uſque ad quintum gradum. *§. 3. verſ. multis. hic. Pac. in notis, eod. ex Cujac.*

Quo ordine ergo ſucceditur liberto inteſtato mortuo?

Reſp. 1. Vocantur liberi ipſius liberti. 2. Fratres ejus, & parentes 3. Patronus. 4. Liberi ipſius patroni, uſque ad quintum gradum. 5. Ex tranſverſo patrono conjuncti ad eundem uſque gradum. *Pac. Analyſi hic.*

An verò jus patrono, ex jure manumiſſionis beneficio conceſſum, conſtat ſolâ ſucceſſione jam expoſitâ?

Reſp. Minimè: ſed 1. ut liberis parentum; ſic liberto patroni perſona ſemper honeſta, & ſancta eſſe debet, *l.antep.ff.de obſ.par. & patr. præſt.* 2. Inde obſequia utriſque debentur, *l.generaliter. ff. de in jus voc.* 3. Si contra faxint, arbitrariè puniuntur, *l.3. & 4. C. de patr.pot.l.1. ff.de obſ. par. & patr. l.un. C.de ingrat. lib.* 4. Vt filius emancipatus in poteſtatem; ſic libertus in ſervitutem revocatur ob ingratitudinem, *l.4. ff.eod.* 5. Patronus à liberto, & parentes à liberis ſine venia in jus vocari non poſſunt, *l. 2. C. l. 3. cum ſeq. ff.de in jus vocan.* 6. Nec famoſa actio, aut exceptio datur in patronum, *l. 2. 5. 6. 7. ff. de obſeq. par. & patr. præſt. Schneidvv.hic & VVeſ.par. ff. de obſeq. &c.* 7. Libertus patronum pro modo facultatum alere cogitur, *l.5.§.18. ff.de agnoſc.liberis.* 8. Denique, præter obſequia, liberti patronis operas debent;

 non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

non liberi parentibus, *l. pen. ff. de obſeq. &c. Quod ſpeciem ſervitutis habentia ingenuis imponi nequeant. VVeſemb. par. ff. de oper. libert.*

Quales operas debet libertus patrono; & quamdiu?

℞. Operas non debet libertus patrono; niſi vel juramento, vel ſtipulatione promiſſàs, (*ut ſolet fieri*) tempore manumiſſionis, *l. 7. ff. de oper. liber. l. ult. De lib. cauſâ.* Et quidem donec vel ſolvantur voluntate patroni, *l. liberta. ff. de oper. lib. l. liberta. C. eod.* vel libertus duos filios habeat, vel unum per quinquennium habuerit in poteſtate, *l. 37. ff. eod.* vel infirmitate & ſenio pæſtare ea non poſſit. *l. 15. 16. 17. 34. 35. ff. h. t.*

An hoc Ius patronatûs hodieque obtinet?

℞. Minimè; ſed [cum ſervitute] exſulat è Rep. Chriſtianâ. Referri tamen 1. eò poteſt jus ſucceſſionis, hodiéque obtinens, adſcriptitiorum [*qui abuſivè* eygene luyden: *& in jure* glebæ adſcripti, *in Galliâ* manus mortuæ, *vocantur,*] reſpectu; *Vtpote de quibus in Sueviâ, VVeſtphalia, & alibi conſuetudine obtinet; ut ad eorum ſucceſſionem nemo perveniat niſi certâ re, vel pecuniâ domino fundi datâ; ut & ſi extra illud territorium transferre domicilium velint; etiam iiſdem plerunque teſtandi facultate ad certam ſummam reſtrictâ. Franc. Huſan. de uſu hodierno juris ſervorum d. Analect. hoc tit. in fine.* 2. Sed verò etiam aliud eſt Ius patronatûs Eccleſiaſticum, non ex jure civili; ſed ex jure Canonico explicandum, *Quod eſt Ius præſentandi inſtituendum ad beneficium Eccleſiaſticum ſimplex, & vacans, eo competens quod quis Eccleſiam conſtruxit, fundavit, dotavit, vel ipſe, vel is à quo cauſſam habet. Abb. Hoſt. extr. de jur. patr.*

TIT. IX.

De aſſignatione Libertorum.

QVæ eſt ſumma hujus Tituli?

℞. Imperator 1. proponit à Regulâ proximo titulo traditâ (quæ eſt: *Bona Libertorum ad liberos omnes patroni in poteſtate exiſtentes ejuſdem gradûs æqualiter pertinere,*) hanc exceptionem: Niſi pater uni ex liberis ſuis libertum, vel libertam adſignet (*hoc eſt, propriè, ac peculiariter attribuat*) ut is ſolus, & patronus, ſit, & in bona liberti jus habeat, excluſis cæteris, niſi is cui adſignatus ſit, ſine liberis deceſſerit, *Princ. hic.* 2. Docet adſignari ab eo, qui plures liberos habet, eorum cuilibet poſſe, ſive primi, ſive ulterioris gradûs, ſine ſexûs diſcrimine; modò is ſit in adſignantis poteſtate; eâ per emancipationem ſoluta, ſimul evaneſcere adſignationem, §. 1. 2. *hic.* (*Quod jure Novellarum ſublatum putant,*) *Analect. Marp. hic.* 3. Poſſe adſignationem fieri ſive teſtamento, ſive ſine eo, etiam quibuſcunque verbis.

TIT. X.

De Bonorum poſſeſſionibus.

HActenus primus modus acquirendi dominii per univerſitatem, nempe hereditas; ſequitur ſecundus; bonorum poſſeſſio, §. ult. ſup. lib. 2. tit. 9. dic quid ſit Bonorum poſſeſſio?

℞. Bonorum poſſeſſio, una voce, *ſicut Iuriſdictio,* dicta [*licet inverſo ordine leges aliquando poſſeſſionem bonorum nominent, ut l. 4. §. 1. ff. de off. ejus cui mand. juriſd.*) eſt jus [*prætorium*] perſequendi, retinendive patrimonii, ſeu rei, quæ cujuſcunque cùm moreretur fuit, *l. 3. § 2. ff. de bon. poſſeſſ.*

Cur dicis bonorum poſſeſſionem eſſe jus?

℞. Vt à poſſeſſione nudè ſic dicta diſtinguatur, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eſt rei detentio, ſeu detentatio, *l.1.pr. & l.3. §.1. l.23. ff. de acq. poſſ.* &, licet cum jure conjuncta eſſe poſſit; tamen in acquirendo plus facti habet, quàm juris, *d.l.1.§.3. & Gayl. 2. obſ.129. n.3. & 152. n.9.* hæc verò bonorum poſſeſſio merum juris nomen ſit, *l. 119. de V. S.* Vtpote ſucceſſionis univerſalis ſpecies. *Schneidvv. hic. n. 2.* ſicut & hereditas.

Quomodo bonorum poſſeßionem non minùs quàm hereditatem, dicis eſſe ſpeciem ſucceßionis univerſalis?

℞. Quia, ut hereditas eſt ſucceſſionis univerſalis ſpecies ex jure civili; ſic bonorum poſſeſſio eſt ſucceſſio univerſalis ex jure prætorio.

Quatenus ergo conveniunt hereditas, & bonorum poſſeßio?

Reſp. Conveniunt (*ſaltem ferè*) effectu: *Quippe bonorum poſſeßio, æquè ac hereditas, omnia commoda ac incommoda hereditaria in ſe habet, d. l.1.ff. h. t. & in omni cauſâ bonorum poſſeſſor loco & vice heredis eſt, l. 117. ff. de R. I. & l.2. ff. h.t. Vt omnia bona defuncti non minùs nanciſcatur, quàm ſi jure civili heres* eſſet, *l. 208. De V.S.*

Quæ in effectu differentia?

Reſp. Volunt quidem aliqui jus dominii, quod nanciſcitur bonorum poſſeſſor, non tam eſſe proprietatis, quàm poſſeſſionis: *Vult. Inſtit. hic. n.8.* (*quod duæ iſtæ partes dominii jure civili quidem conjunctæ eſſe poßint; à Prætore verò tantùm poßit eſſe dominium poſſeßionis, per quod omnia commoda bonorum poſſeſſor conſequatur.*) tamen verum dominium, non ſolam poſſeſſionem, *ſecundùm communiorem ſententiam* bonorum poſſeſſor conſequitur. *Schneidvv. hic, & ibi Gothofr.*

Quomodo differt hereditas à bonorum poſſeßione?

Reſp. 1. *Origine.* Hereditas enim eſt ſucceſſio univerſalis ex jure civili, *Lege puta, SCtis, Conſtitutionibus Principum, &c.* Bonorum poſſeſſio ex juriſdictione Prætoris introducta. *Princ. hic. 2. Formâ.* Per

heredi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

hereditatem directè, & ipſo jure ſucceditur: per bonorum poſſeſſionem tantùm tribuitur jus perſequendi, retinendique patrimonii, quod defunctus tempore mortis habuit. *Analect. Marp. hic.* Quorum illud fit actionibus prætoriis & poſſeſſoriis; hoc exceptionibus, *Anal. eod. Treut. eod. th.1. lit.c.*

Quæ ex utrâque hac cùm convenientiâ, tum differentiâ, eſt obſervatio?

Reſp.1. In genere bonorum poſſeſſionem non malè hereditatem dici (quatenus puta in genere ſucceſſionis conveniunt, *planè ſicut arrogatio, ſpecies cùm ſit adoptionis, etiam adoptio dicitur,*) *l. 138. ff. de V.S.* in ſpecie tamen ut origine, & forma; ita & appellatione ab eâ diſtingui, *Vult. Inſt. eod. n.* 10. 2. Hereditatem, (*quod per eam ipſo jure ſucceditur*) ab herede ſolo citra judicis autoritatem adiri poſſe, *l. 6. C. de jur. delib.* Bonorum poſſeſſionem (*cùm tantùm tribuat jus perſequendi & retinendi patrimonii*) agnoſcere volentem, judici voluntatem ſuam (*licet non, ut olim, diſertè eam petere*) hodieque exponere debere, *l.3. §. ſi cauſſa. ff. hic l. fin. C. qui admitt. ad bon. poſſ.*

Quæ cauſſa fuit Prætori bonorum poſſeſſionis introducendæ?

Reſp. 1. *Iuris civilis emendatio*, idque per ſupplementum in cauſsâ inteſtati (*quomodo introducta bonorum poſſeſſio unde liberi, & unde cognati*) tum in cauſſâ teſtati (*in bonorum poſſeſſione contra tabulas*) 2. *Ejuſdem juris confirmatio*; idque admittendo ad bonorum poſſeſſionem vocatos jure civili ad ſucceſſionem teſtati, *in bonorum poſſeſſione ſecundùm tabulas, data heredibus inſtitutis*; item inteſtati, *in bonorum poſſeſſione unde liberi, unde legitimi. Schneidvv. eod. n. 5.*

Quotuplex eſt bonorum poſſeſſio?

Reſp. Bonorum poſſeſſio variè dividitur: 1. Ratione ſucceſſionis ſecundùm quam datur. 2. Ratione modi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

modi quo edicto eſt ſtabilita. 3. Secundùm rationem qua à Prætore conceditur. 4. Ratione emolumenti, quod is qui eam accepit, conſequitur.

Explica ſingulas diviſiones?

℞. *Ratione ſucceſſionis ſecundùm quam datur*; alia eſt bonorum poſſeſſio ex teſtamento; alia ab inteſtato. *Ratione modi, quo edicto eſt ſtabilita*; alia ordinaria, puta aliqua parte edicti fundata, *Dd. in §.2. verſ. aliam verò hic:* alia extraordinaria, ad ſimilitudinem modò prioris, vel extra ſucceſſoriæ diſpoſitionis ordinem contingens. *Anal Marp. ad §.1. hic. Ratione modi, quo à Prætore conceditur*; alia edictalis, decretalis alia; diviſione variè à Doctoribus explicata. Nobis quidem, Edictalis dicitur in abſtracto conſiderata, quatenus edicto Prætoris defertur; (*unde de plano etiam, citra cauſſæ cognitionem, dari poteſt, Goth. ad l. 3. §. 8. ff. hic & Dd. com.*) donec certæ perſonæ non decernatur, generis nomen retinens. Decretalis verò, quam adverſus petentem edictalem bonorum poſſeſſionem objectis difficultatibus, Prætor cum cauſſæ cognitione, adhibito decreto (*unde ejus nomen*) decernebat, *Menoch. de adipiſc. poſſ. rem. 1. n. 17. 18. Et inde quidem edictalis ordinaria eſt, extraordinaria decretalis. Calv. lexico verb. Bon. poſſeſſio, diverſ. 3. Ratione emolumenti, quod accipiens bonorum poſſeſſionem conſequitur*, alia eſt quæ datur cum re; quando eam accipiens cum effectu bona retinet; alia ſine re, cùm alius jure civili evincere hereditatem poſſit; veluti ſuus heres, *Vlp. Fragm. Tit. 28. Giphan. Comment. ad Inſt. hic.*

Quas bonorum poſſeſſiones recenſet Imperator ex jure veteri?

℞. Duas ex teſtamento; quarum 1. contra tabulas. 2. Secundùm tabulas. Octo ab inteſtato, 1. Vnde liberi. 2. Vnde legitimi. 3. unde decem perſonæ. 4. Vnde cognati. 5. Tanquam ex familiâ. 6. Vnde patroni, patronæve, &c. 7. Vnde vir & uxor. 8. Vnde cognati manumiſſoris. §. 4. *hic.*

Quot

Quot ex jure novo?

℞. Ex iſtis decem bonorum poſſeſſionibus docet Imperator à ſe ſublatam quæ vocatur, 1. Vnde decem perſonæ. 2. Tanquam ex familiâ. 3. Vnde patroni patronæve, &c. 4. Vnde cognati manumiſſoris; admiſſis cæteris. Et tanquam jure novo recenſet, 1. Ex teſtamento bonorum poſſeſſionem contra tabulas. 2. ſecundùm tabulas. Ab inteſtato, 3. unde liberi. 4. unde legitimi. 5. unde cognati. 6. unde vir & uxor. Et eæ quidem ordinariæ, §. 2. Quibus acceſſit tanquam. 7. extraordinaria, ut ex legibus. §. 4. *hic.*

Explica quatuor bonorum poſſeſſiones juris veteris à Iuſtiniano ſublatas: & da rationem, cur ſublatæ ſint?

℞. Per primam *unde decem perſonæ*. Licet jure civili emancipato is ſuccederet qui eum manumiſerat, quaſi patronus: Prætor ſi extraneus eum manumiſiſſet (h. e. pater fiduciarius, cui pater naturalis filium ſuum vendiderat,) præferebat ei extraneo, ſeu patri fiduciario defuncti patrem, vel matrem, vel cæteros ab Imperatore in textu nominatos. *Quæ ſublata eſt ratione ipſâ emancipandi per imaginarias venditiones ſublatâ: omnibuſque parentibus manumiſſoribus conceſſo privilegio ab Imperatore. Pac. Anal.* Per ſecundam, *tanquam ex familiâ*, vocabantur ad ſucceſſionem qui erant de familiâ (*puta transverſales adgnati. Cantiuncula hic.*) Patroni. Per tertiam, *unde Patroni*, &c. vocabantur patroni, patronæque, & ii qui non ex transverſo, ut præcedentes; ſed adſcendendo & deſcendendo eos contingerent; puta liberi, & parentes. Sublatâ utrâque per Imperatoris conſtitutionem de juris patronatûs directione; de quâ §. 3. *ſupr. de ſucceſſ. libert.* Per quartam, *unde cognati manumiſſoris*, vocabantur cognati patroni: & ipſa ſublata propter cauſſam recenſitam. *Text. §. 3. & ex eodem Cantiuncula.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Explica bonorum poſſeſſiones quæ ſecundùm jus novum remanſêre, & primò duas ex cauſâ teſtati?

Reſp. *Bonorum poſſeſſio contra tabulas*, (*hoc eſt, teſtamentum*) datur liberis naturalibus, & legitimis, ſine juſta cauſſa exheredatis, vel à matre præteritis, vel ab avo materno; iiſque ſive natis, ſive poſthumis, ſive in poteſtate, ſive emancipatis, ſive etiam arrogatis. *l.1. pr.§.2.5.6. l.8.§.2. De bon poſſ. cont.tab.* 1. Legitimis tantùm, & quidem contra quodvis teſtamentum, modò ritè ſit factum, (excepto matris teſtamento, *§. ult. ſup. de exher. lib. & ibi Mynſ. & Vigl.*& militis, *Puta in hoſtili agro decedentis*; *l.un. De bon.poſſ. ex teſt.milit.* quorum teſtamentum quocunque modò factum valet,) Intentanda ante aditionem hereditatis *l. 4. ff. de bon. poſſ. cont. tab. & ibi Bart. Goth.* & ſic aditionem impediens, *l fin. C.eod.Treut. hic. th. 3.* *Secundùm Tabulas* bonorum poſſeſſio, (*priori contraria, ideoque cum eâ non concurrens, l. fin. C.de bon. poſſ. contr. tab.*) 1. datur heredibus ſcriptis ſecundùm tenorem teſtamenti, & 2. iis deficientibus, ſubſtitutis, juris civilis confirmandi gratia. *§.1. hic. l.2. § 4. l.6.l.17. De Bon. poſſ.ſec.tab.* Quæ ipſa pro aditione ita eſt, ut qui eam petiit, eo quòd jure prætorio heres eſt; adiiſſe hereditatem cenſeatur, *Baccovius ad Treut. hîc th.4. lit. e.*

Explica bonorum poſſeſſiones; quæ ſecundùm jus novum remanſêre ab inteſtato?

Reſp. Succeſſionis ab inteſtato ordinem eum ſecutus Prætor qui in l.xii Tab.exſtat, fecit per bonorum poſſeſſionem *unde liberi*, primum ordinem liberorum, ſive ſuorum, ſive emancipatorum, ſive poſthumorum, ſive (*ſed durante adoptione*) adoptivorum. *Perez. hic.* 2. His deficientibus per bonorum poſſeſſionem *unde legitimi*, adgnatorum, *h. e. à patre conjunctorum*; Per bonorum poſſeſſionem *unde cognati*, vocavit deinde cognatos; h. e. à matre conjunctos, (*quamvis jure civili non agnitos*,) ita ut ordine ſuc-

ceſſivo proximi admitterentur, *VVeſ. Parat. unde cognati num. 4. Vbi etiam explicat, quid hodie obtineat.* Per bonorum poſſeſſionem *unde vir & uxor*; poſt adgnatos ad decimum uſque gradum, excluſo fiſco, ad eandem vocavit virum, & uxorem qui quæve mortis tempore in juſto matrimonio fuerit, *l. un. §. 1. ff. und. vir. & ux. Quibus omnibus quatenus prolixius jure communi conſulatur, Auth. præterea C. unde vir & uxor. Auth. ut liceat matr. & aviæ; Item municipalibus ſtatutis paſſim, videre eſt. VVeſ. par. eod. num. 1.*

Quæ eſt extraordinaria bonorum poſſeſſio?

℟. Eam unicam recenſet Imperator, *Ex legibus* dictam; quæ datur iis, quibus ex novis legibus aut à Senatu, aut à Principe ſpecialiter bonorum poſſeſſionem delatam Prætor compererit, *Quæ ſi ex teſtamento delata; cum bonorum poſſeſſione ſecundùm tabulas; ab inteſtato delata, cum bonorum poſſeſſione unde liberi, &c. concurrat; is cui defertur optionem à Prætore habet, utrâ volet uti; ordinariáne an hac extraordinariâ propoſitâ. Cantiuncula hîc ad §. ſeptima.*

An non & aliæ extraordinariæ huic accenſentur?

℟. Omninò. 1. *Carboniana*, à Carbone Prætore dicta; quæ datur filio impuberi, cui quæſtio ſtatûs movetur; an inter liberos ſit, cauſsâ ſummatim cognitâ; ita ut ei dilato ſtatûs judicio, in tempus pubertatis poſſeſſio detur, cùm cautione de bonis reſtituendis, ſi filius non ſit *Tit. ff. de Carb. Edict. & l. 1. & 3. C. eod.* Ideò extraordinaria dicta, quod tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato competit; & poſſeſſionem, ut dixi, tantum, non proprietatem (*niſi in probatione non eſſe filium cui quæſtionem movent, adgnatis deficientibus,*) tribuat, *Schneidvv. hic.* 2. *Ventris nomine*; quâ mulier, & moriente marito, & tempore quo petit ſe immitti in poſſeſſionem, verè prægnans, favore partûs, mittitur in poſſeſſionem bonorum mariti defuncti, ut de bonis ejus alatur; curatore bonis dato, qui alimenta & ad partum neceſſaria præ-
ſtet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſtet pro mariti dignitate; donec vel enixa ſit, ve constet non eſſe prægnantem *tot.tit.ff.de vent.in poſſ mitt.Schneidvv.eod.* 3. *Litis adgnoſcendæ cauſſa*, ſeu *præparatoria querelæ de inofficioſo teſtamento*; quæ datur filio emancipato exheredato, vel præterito ad conſequendam facultatem intentandi querelam inofficioſi teſtamenti (ad quam aliàs ex lege XII. tabularum non admittitur:) & ita quidem, ut illam tantùm licentiam, non etiam ſive proprietatem, ſive poſſeſſionem, tribuat, *Gl. in l.8 pr.verb.bonorum.De inoff. teſt.*

Qui, & quomodo agnoſcere bonorum poſſeßionem poſſunt?

℞. Bonorum poſſeſſionem non ſolum agnoſcere, ſeu acquirere quis per ſemetipſum poteſt; ſed etiam per alium: *l.3.§.acquirere.l.pen.l.fi.De bon.poſſ.* Impubes per tutorem, *l.ſervus §.impubes.ff.hic.l.infantis.l.bonorum.C qui adm.ad bon.poſſ.* (qui tamen eum nomine pupilli repudiare non poteſt, *l.8.ff.hic.*) Municipiorum nomine Syndicus, *l.3.§.4.ubi gloſſ.hic.* Pater infantis, *l.7.§.1.ff.hic.l.1.De bon. poſſ.fur.* Procurator, etiam non habens ſpeciale mandatum, *d. l. 3.§.4. hic.* Poteſtque eam adgnoſcere filiusfamil. etiam ignorante patre, *l.1. C. qui admit. ad bon. poſſ.* & invito, *l. ult. C. de bon. quæ lib.* mulier, ſervus, *l. 7. hic.*

Intra quod tempus adgnoſcenda bonorum poſſeſſio?

℞. Intra tempus legitimum propter creditores, ne circumducerentur longiore morâ, definitum, *§.4. hic.l.1.§.12. De ſucceſſ.edict.* nec ignoranti currens. *l. 9.h.t.l.5.C.qui admitt.ad bon.poſſ.* (*Quo elapſo proximo in ordine jus accreſcendi, ita tamen ut & ei ſua tempora currant, §.4. & 5. hic, tribuitur*) Eſtque ad id liberis, & parentibus tam naturalibus, quàm adoptivis anni: adgnatis, cognatis, viro & uxori, centum dierum ſpatium; utile, non continuum, *§.4. & 6.hic.* à die ſcientiæ currere incipiens, *l.2.& l.quamdiu.*

diu. C. qui adm. ad bon poſſ. Cum ad hereditatis petitionem de jure civili competant 30 *anni; qui & ignoranti currunt. l. licet. C. de jur. delib.*

Quomodo peti, & adgnoſci debet?

℞. Olim neceſſe erat ut per libellum peteretur certâ verborum ſollemnitate, à judice pro tribunali ſedente. *l.* 3. §. *ſi cauſſa. ff. hic.* Secundùm jus Imperatoris ſufficit, ut coram eo adgnoſcentis voluntas quibuſcunque verbis declaretur, nec decretum judicis quidem (*niſi in Carbonianâ, & quæ ventris nomine datur*) requiritur, *l. fin. C. qui adm. ad bon. poſſ.* actis tamen adgnitio ut de eâ conſtet, inſerenda. *Bald. in d. l. Cyn. in l. certum C. Vnde legit.*

Quis eſt effectus agnitæ bonorum poſſeſſionis?

℞. Effectus jam conſtat ex antedictis, quando, quomodo bonorum poſſeſſio cum hereditate effectu conveniat, explicatum.

An verò hodieque bonorum poſſeſſio neceſſariò petenda, vel ſaltem utiliter petitur?

℞. Curiosè hæc diſputant. Dd. Communior ſententia eſt, ſi jus Juſtinianeum ſpectetur; licet poſt ſublatam emancipitionis, & patriæ poteſtatis; item adgnationis, & cognationis differentiam cauſsâ introducendæ bonorum poſſeſſionis ceſſante, etiam ipſa, tanquam effectus ceſſet; maximè quidem poſt præſcriptum ſucceſſionis ordinem, *Nov.* 118. tamen eam quidem non neceſſariam, competere uti volentibus; ut rectè *Klingius hic.* Qui ſpeciatim caſus quibus utilis, imò ferè neceſſaria eſſe poſſit, exprimit; & ex eodem, *Schneldvv. hic.* (*quos adire lector poteſt*) &, juxta eos, Oldendorpius, *claſſ.* 5. *art.* 6. Qui anxiam iſtam de neceſſitate bonorum poſſeſſionis diſputationem ineptam exinde judicat; quòd olim iis etiam, qui jure civili admittebantur, bonorum poſſeſſionem Prætor decreverit. §. *Noviſſime enim. hic.* Mores ævi noſtri ſi ſpectemus, nulla bonorum poſſeſſionis; ſed tantùm hereditatis, & aditionis ex jure

civili

civili (quod in jure municipali, ſive Conſtitutionibus Imperii Regum ac Principum, ſecundùm quam ratio ſucceſſionis maximè, ſive ſtatutis civitatum, & nominatim quidem in Batavia procedit,) ſolet fieri mentio; Vt rectè notat *Gyphanius hic*.

TIT. XI.

De Acquiſitione per Arrogationem.

QVis eſt tertius modus acquirendi dominii per univerſitatem?

℞. Eum proponit Imperator hoc titulo; eſtque qui fit per arrogationem; id eſt, per adoptionem ejus qui eſt ſui juris. Per quam pater legitimus, ut in perſonam; ita & in bona arrogati jus tale acquirit, ut, donec vivit, arrogatus eorum tantùm habeat uſumfructum: poſt mortem arrogati ſine deſcendentibus, ſi quidem is ſit emancipatus, & patre naturali vivo vel matre decedat, excluſus à patre naturali, vel matre; imò verò etiam utroque parente naturali mortuo, (ſi quidem arrogatus impubes deceſſerit) nihil acquirat parens adoptivus; ſed bona arrogati heredibus ab inteſtato reſtituat: Sin pubes arrogatus deceſſerit, exſtantibus germanis fratribus & ſororibus, unà cum iis in capita; deſcendentibus, adſcendentibus, & fratribus ac ſororibus germanis deficientibus, ſolus in arrogati bona univerſaliter ſuccedat, *tit. hic. & ibi Brederod.*

TIT. XII.

De eo, cui Libertatis cauſâ bona addicuntur.

QVis eſt quartus modus ſuccedendi per univerſitatem, ab Imperatore propoſitus?

℞. Addictio bonorum; qui eſt modus acquirendi dominii, Conſtitutione divi Marci introductus, quo, auto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

autoritate judicis, cui eâ de re notio competit, dominium bonorum defuncti qui ſolvendo non erat, transfertur in eum, qui cavet ſe debita defuncti exſoluturum.

Cur dicuntur addici bona libertatis cauſſâ?

℞. Quia favore libertatum à defuncto relictarum potiſſimùm introductus eſt hic modus; & per conſequens etiam, ne defuncti bona cum dedecore ipſius nomine; ſed iſtius nomine cui addicta ſunt, tanquam ſucceſſoris anomali ſeu extraordinarii, venderentur, *ſec. gl. in §. fin. ſuper verbo ſucceſſor. Vult. Inſt. ad pr. hic.*

Quæ requiruntur ſecundùm dictam conſtitutionem, ut huic modo ſit locus?

℞. 1. Vt ſive in teſtamento, ſive ab inteſtato relicta ſit alicui, vel pluribus libertas, ſive directa, ſive fideicommiſſaria. 2. Vt herede, ſive teſtamentario, ſive legitimo hereditatem adire, aut bonorum poſſeſſionem agnoſcere nolente, nullus exſiſtat ſucceſſor. 3. Vt à judice competente, vel ab eis quibus libertas relicta, vel ab alio, ſive legatario, ſive fideicommiſſario, ſive alio extraneo, ſub cautione de ſolido quod cuique debetur ſolvendo, addictio petatur, eaque cautio idoneè præſtetur. *Text. hic.*

Quis effectus addictionis reſpectu eorum, quibus relicta libertas?

℞. 1. Vt libertas iis ſit ſalva, non minùs, quàm ſi hereditas adita eſſet, vel omninò quatenus relicta; vel ſi non aliâ conditione, quis nollet bona ſibi addici, quàm ut qui directè libertatem acceperunt ipſius liberti eſſent, ſiquidem ii conſentiant, quorum de ſtatu agitur, ut ipſius liberti fiant. 2. Vt ſi minor inſtitutus abſtineat ab hereditate, ejuſque bona addicta ſint; quamvis is poſtea reſtitutus hereditatem accipiat, libertates datæ tamen non avocentur. *Text. hic.*

TIT.

TIT. XIII.

De Succeſſionibus ſublatis, quæ fiebant per bonorum venditionem; & ex SC. Claudiano.

QVos modos ſuccedendi per univerſitatem præterea hoc titulo proponit Imperator?

℞. Duos: unum ex Senatus-conſulto Claudiano; alterum qui erat per bonorum venditionem: Vterque ab Imperatore ſublatus. Planè, ut & præcedentis per addictionem, ob ſervitutem à Chriſtianis exſulantem, nullus eſt uſus.

Quæ erat ſucceſſio per bonorum venditionem?

℞. Talis quâ debitori in ſolutione ceſſanti, & poſt propoſitam adverſus ipſum actionem fraudationis cauſſâ latitanti, in omnibus, tanquam mortuo, ita ſuccedebat creditor, ut bona ejus diſtrahere ſollemniter poſſet. *Text. & Kling. hic. Cui rei noviſſimo jure hic modus eſt adhibitus, ut creditores pro quantitate modo debiti ſui, ſummariè declarati, in poſſeſſionem bonorum defuncti mittantur. Novell. 52. & Auth. & qui jurat. C. de Bonis autoritate judicis poſſidendis.*

Quæ erat ſucceſſio ex SC. Claudiano?

℞. Quâ mulier libera ſervo contra domini denunciationem ſe jungens, eidem domino cum omnibus fortunis addicebatur, & cum libertate ſubſtantiam amiſſam acquirebat. *Text. hic. Sublata & ipſa propter nimiam aſperitatem, permiſſâ domino in ſervum ſuum animadverſione, & à libera muliere avulſione:* Si proprio ſervo ſe mulier junxerat, decapitabatur, ſervus comburebatur. *l. un. C. de mulier quæ ſe prop. ſerv. junx. Canonico jure inter ſervum, & liberam; & contrà, matrimonium eſſe poteſt, per tot. tit. ext. de conjug. ſerv.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Tit. XIV.

De Obligationibus.

Titulus hic quomodo connectitur cum præcedentibus?

Reſp. Duobus ſolet connecti modis. 1. Quaſi Imperator, poſt abſolutum tum perſonarum, tum rerum tractatum, ad actiones tranſeat, & iſti tractatui obligationes præmittat, tanquam actionum, perſonalium maximè, materiam. Deinde quòd cùm Imperator, *lib. 2. tit. 2.* inter res incorporales numeret hereditates, obligationeſque; poſt explicatas hereditates, nunc ad obligationes tranſeat. *Schneidvv. hic.*

Quid eſt obligatio?

Reſp. Definitur ab Imperatore juris vinculum, quo neceſſitate aſtringimur alicujus rei ſolvendæ, ſecundùm noſtræ civitatis jura. *princ. hic.*

Quæ hîc obligatio, & ſecundùm quid definitur?

℞. Secundùm gloſſam 1. *hic.* definitur obligatio efficax, ſive naturalis & civilis ſimul; quæ, ex partium conſenſu orta, & legibus civilibus approbata, exigendi habet effectum; Et quidem ſecundùm effectum qui eſt aſtringere homines ad ſolvendum, faciendum & dandum id, quod debent. *Schneidvv. eod. n. 9.*

Quotuplex eſt obligatio?

Reſp. Rectè dividitur in naturalem, & civilem.

Quæ eſt obligatio naturalis?

Reſp. Naturalis obligatio dicitur, qua quis ex mera æquitate naturali; vel diſpoſitione juris gentium obligatur, & à jure civili non eſt informata. *l. 95. §. naturalis. ff. de ſolut.*

Quotuplex eſt obligatio naturalis?

Reſp. Rurſus duplex; aut quæ provenit ex naturali jure primævo, & ſolo naturæ inſtinctu, quem bruta cum hominibus habent communem; qualis eſt educatio ſobolis, &, (*ut aliqui volunt*) obligatio antidoralis: (*ut puta quod naturæ inſtinctu omnes creatu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ræ ad benefaciendum benefactori moveantur.) aut ex ſecundario ſolis hominibus proprio; id eſt, ratione naturali. *Kling. Schneidvv. hic.*

Quæ dicitur propriè obligatio naturalis?

℟. Quæ eſt ex jure naturali ſecundario, ſolis hominibus proprio, *Quia, ut dictum ſupra, etiam inſtinctus nobis cum brutis communes, ut jus ſint, ratio facit. Schneidvv. eod.*

Quot habet hæc obligatio naturalis principia?

℟. Duo: 1. Naturalem æquitatem in genere. Quotieſcunque ſcilicet naturalis æquitas per ſe ſuadet aliquem obligari, licet expreſsè non ſic conſenſerit. *Qualis eſt obligatio ad obedientiam erga majores, & magiſtratus; Ne quis locupletetur cum aliorum jactura, Delinquentis obligatio ad pœnam.* 2. Æquitatem naturalem in ſpecie; puta ex conſenſu, quando ſola æquitas naturalis, citra legem ſcriptam obligationem fidei ſervandæ ſuadet. *Schneidvv. eod.*

Quæ dicitur obligatio civilis?

℟. Civilis obligatio dicitur à lege civili, à quâ ortum habet, ſive id fiat inventione tantum: ut non habeat fundamentum in naturali æquitate; ſed in ſolâ legis civilis diſpoſitione, vel approbatione. *Puta, quando contractus jure gentium introductus per jus civile approbatur, & informatur.*

Quotuplex eſt civilis obligatio?

℟. Duplex: vel civilis tantùm; puta quæ propter ſolam legis auctoritatem obligat, licet non adſit æquitas naturalis: vel mixta, quando ad legis auctoritatem naturalis æquitas accedit. *Schn. eod.*

Qui ſunt effectus obligationis naturalis tantùm?

℟. 1. Quod parit exceptionem; non actionem. *l.* 7. §. 4. *De pact.* 2. Quod naturaliter tantum debitum, ſi ſolutum fuerit, repeti non poteſt. *l.* 10. *De O. & A.* 3. Quod ei intervenire poſſit fidejuſſor, *l.* 16. §. 3. *De fidej.* & pro eo pignus conſtitui. *l.* 14. §. 1. *De pign.* 4. Compenſatio in ea locum habeat. *l.* 6. *De compenſ.*

5. Quod

5. Quod novari, & in conſtitutum deduci ita poſſit, ut debitum peti, & exigi poſſit. *l.1.§.illud. De novat. l.1. §. Debitum, De conſtit. pecun.*

Quis effectus eſt obligationis civilis tantùm?

℞. 1. Producit actionem, ſive ab initio fuerit ſola; ſive conjuncta cum naturali; ſed ſublatâ naturali, actionem quidem, non exactionem producit. *Quia per exceptionem non numeratæ pecuniæ elidi actio poteſt. §. 11. de except.* 2. Pignus quidem, & fidejuſſor ei accedere poſſunt; *l. 16. §.3. l.3. C. de non num. pec.* In conſtitutum verò deduci non poteſt, *l. 3. De conſt. pec.* nec ejus prætextu compenſatio objici *l. 14. De compenſ.* 3. Debitum iſto modo quocunque errore ſolutum repeti poteſt. *l.16. §.3.§.7. De cond. ind.*

Quis effectus obligationis mixtæ, ſeu naturalis & civilis ſimul?

℞. Vt non ſolùm pariat actionem; ſed etiam officium exigendi habeat. *juxta definitionem traditam princ. hic. l.42. §. ea obligatio. ff. de procur. l. 13. C. de contr. emt.*

Civilis tantùm obligatio quomodo aliter dividitur?

℞. In civilem, ſeu legitimam, (hoc eſt jure civili introducta, vel approbata,) & prætoriam, id eſt, jure honorario, ſeu prætorio introductam. *§. 1. hic.*

Quæ eſt tertia obligationum diviſio?

℞. Quæ à materia ſumitur: puta quod obligatio ex contractu eſt, vel quaſi; ex maleficio, vel quaſi. *§. 2. hic.*

De quo obligationum genere primo agit Imperator?

℞. De obligationibus ex contractu. *Text. §. 2. hic.*

Quid eſt contractus?

℞. Eſt conventio duorum, pluriumve in idem placitum cauſſam habens, (*id eſt, civile negotium dandi,*

vel faciendi) per quam producit obligationem, & actionem. *Perez. hic.*

Quid eſt conventio?

Reſp. Duorum, pluriumve, qui natura, vel legibus convenire poſſunt in unum placitum conſenſus, alicujus dandi, vel faciendi cauſſa. *l.1.§. conventionis ff. de Pact.*

Quotupliciter conſenſus conſideratur in conventione?

Reſp. Dupliciter: 1. *Quatenus verus eſt*; qui revera intervenit, facto hominis in id deſtinato, ut per illud conſentire dicatur; ſive id fiat expreſsè verbis, vel re declaretur; ſive tacitè, cùm quis non diſſentiendo conſentit in actu qui geritur, & prohiberi ab ipſo, ſi diſſentiret, potuiſſet. 2. *Quatenus fictus eſt*; nimirum à lege, propter factum aliquod, etſi, de conſenſu conſtet, partes ob naturam, & rationem negotii quod inter ipſas eſt, conſenſiſſe fingente. *Vult. juriſprud. cap. 27. n. 19. &c.*

Cur dicis in definitione, conventio cum cauſâ?

Reſp. Vt à nudo pacto contractûs diſtinguatur, quod eſt conventio ſine cauſſa: ideoque non parit civilem obligationem. *Vult. Inſt. hic n. 22.*

Quæ ſolent in contractibus conſiderari?

Reſp. Tria: 1. *Subſtantialia*, qualia dicuntur ea ſine quibus contractus conſiſtere non poteſt, *Vt in emtione, venditione*, res, pretium, conſenſus, *& in omni quidem contractu non conſenſus modò, ſed & bona fides, libera voluntas, certa ſcientia.* 2. *Naturalia contractuum*, qualia ſunt ea, quæ, etſi non exprimantur, tacitè tamen ſecundùm naturam contractui inſunt, licet, (*ſalvâ naturâ contractûs,*) pacto, vel planè tolli, vel mutari poſſint, *ut in contractu emtionis evictio.* 3. *Accidentalia*, quæ vel ſunt ſollemnia quædam ad validitatem contractûs, præter ſubſtantialia & naturalia, requiſita, *ut decretum judicis in rebus minorum alienandis*: vel planè talia, ut præter natu-

naturam, contractui accedant pacto contrahentium, *veluti ut depoſitarius culpam præſtet : Perez. hic. Cujuſmodi pacta dicuntur contractui legem dare, quod ſemper prius quid inter contrahentes actum ſit videatur, quàm quid contractus natura ferat.*

Cùm bona fides, & libera voluntas ſint de omnium contractuum naturâ; quid juris, ſi in contractu, vel dolus, vel metus inſit?

℞. Quoad dolum diſtinguendum, an contractus ſit bonæ fidei, an ſtricti juris; item an dolus dederit cauſſam contractui; an inciderit in contractum: Si dolus dedit cauſſàm contractui ſtricti juris, valet quidem is de rigore juris, ſed actione, vel exceptione doli infirmatur. Si dolus inciderit in contractum ſtricti juris, idem dicendum; minimè ſi id fiat in contractu bonæ fidei; *Quia & iſte contractus tunc valet ipſo jure, (cùm liber fuerit conſenſus contrahentis;)* Propter incidentem tamen dolum agitur actione ex eodem contractu ad purgandum dolum, in tantum quanto minoris res valuerit: *Perez. hic.* Contractus metu initus non eſt quidem ipſo jure nullus; ſed tamen, dummodo is juſtus fuerit, actione quod metus causâ reſcinditur. *l. 1. ff. l. 4. 5. 9. C. Quod vi metuſve cauſſa.*

Quotuplices ſunt contractus?

℞. Variè dividuntur, 1. Vel ſunt *proprii*, vel *improprii:* Illi, qui ſunt ultro citroque obligatorii; *ut contractus emtionis, venditionis, & alii;* Hi, cum unus tantùm contrahentium obligatur, ut *mutui*, ubi recipiens pecuniam tantùm ad reſtituendum; *& donationis*, ubi donans ad tradendum tantùm obligatur. 2. Dividuntur contractus in *nominatos & innominatos : Nominati* autem dicuntur qui proprium nomen habent à lege iis attributum, ut *locatio, conductio, ſocietas, mandatum*, &c. *Innominati*, qui tale nomen non habent, ſed generali, & vago modò nomine utuntur. *Schneidvv. hic.*

Quot ſunt ſpecies innominatorum contractuum?

℞. Reducuntur ferè ad quatuor. 1. *Do ut des.* 2. *Do ut facias.* 3. *Facio ut des.* 4. *Facio ut facias*; quibus adjungitur *permutatio*. Quod nomen licet ſpeciale videatur; tamen, quia in genere comprehendit omnem contractum, per quem res cum re permutatur; ideò nihilominus Permutationis contractus innominatus dicitur.

Feciſti mentionem contractuum ſtricti juris, & bonæ fidei; dic, quo ſenſu ſic contractus dividantur, cùm ad omnium contractuum ſubſtantiam bonam fidem requiri diximus?

℞. Contractus bonæ fidei dicuntur, non quatenus bona fides dolo opponitur; ſed quatenus ſignificat id quod bonum & æquum eſt, quod in illis bona fides ita exuberat ut alter alteri obligetur, non præcisè ad id quod in contractum eſt deductum; ſed ad id, quod (*licet de eo non convenerit,*) ex æquo, & bono præſtare oportet, *e.g. uſura à die moræ.* Contractus ſtricti juris dicuntur, in quibus omnia ſtrictè accipiuntur, nec præſtare oportet, niſi id de quo nominatim convenerit. *Schneidvv. eod.*

Quæ eſt diviſio contractuum ab Imperatore propoſita?

℞. Imperator contractuum quatuor facit ſpecies ſecundùm modos quibus perficiuntur, puta, aut re contrahuntur; ut *mutuum*, *commodatum*, *depoſitum, pignus*; aut verbis; ut *ſtipulatio*, *ſeu verborum obligatio*; aut literis; & *literarum obligatio dicitur*; Aut conſenſu; ut *emtio venditio, locatio conductio, ſocietas, mandatum. Text. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. XV.

Quibus modis re contrahitur Obligatio.

CVr *Imperator, cùm omnes contractus conſenſu conſtent, dicit alios re, verbis, literis; alios conſenſu contrahi?*

℞. Quia in aliis contractibus, præter conſenſum partium, vel res, vel verba, vel ſcriptura, ut conſtent, præcisè actu ipſo intervenire debet: in aliis verò non ita; ſed iidem, modò partes conſentiant in id quod agitur, perficiuntur. *Schneidvv. hic.*

Quinam ſunt contractus re conſtantes?

Reſp. In genere definiri poſſunt contractus quibus, re tradita, & accepta, obligamur ad ejuſdem reſtitutionem; aut, (*ſi id fieri nequeat*) ad æſtimationem, & Intereſſe. *Vult. juriſprud. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 16.

Quot ſunt contractus re conſtantes?

Reſp. Enumerantur ab Imperatore quinque: Mutuum, Indebiti ſolutio, Commodatum, Depoſitum, Pignus. *Qui quidem vel in re ipsâ ſpectantur, ejuſque uſu*, ut mutuum, & commodatum; *Vel citra rem, & quidem vel in ejus cuſtodiâ*, ut depoſitum, *vel ſecuritate*, ut pignus. *Text. princ. Vult. eod.*

DE MVTVO.

Quid eſt mutuum?

Reſp. Mutuum (*ſic dictum, quia ita datur, ut ex meo tuum fiat, princ. hic. Iuridicâ, non Grammaticâ derivatione*) eſt contractus juris gentium, re conſtans, ſtricti juris; quo quantitas alicui eâ lege datur, ut eadem nobis in genere, non in ſpecie reddatur. *Treutl. diſp. theſi* 1. *Perez. hic.*

Quæ requiruntur ad contractus hujus ſubſtantiam?

Reſp. Quatuor. 1. Animus contrahentium talis, ut non

non idem corpus quod traditur in ſpecie, ſeu (*ut Dialectici loquuntur,*) in individuo; ſed in genere reddatur. *l.2. De reb. cred.* 2. Vt etiam id, quod redditur, ſit ejuſdem generis. *d.l.2.* 3. Vt mutuum contrahatur in quantitate. *Quo nomine venit res quæ uſu conſumitur, quæve pondere, numero, & menſurâ conſtat; ut oleum, vinum, & pecunia numerata. Quæ, quia una ſpecies vice alterius fungi poteſt*, fungibiles *dicuntur.d.l.2.§.14.*Vt res ita tradatur accipienti, ut dominium ejuſdem in eum transferatur. *d. l. 2. §. 2. Schneidvv. hic. Perez.eod.*

Quid ſi ſiat, ut eadem res in ſpecie reddatur?

℞. Si id fit ex propoſito, (*quod ita conventum*) conventio cadit in aliam ſpeciem contractûs; *puta commendati; arg l.24. l.25. §.1. ff. depoſ.* Sin ex accidenti; *puta quòd pecunia mutuatâ mutuò accipiens poſtea fortè non indigeat*, non deſinit eſſe mutuum; *Accurſ.d.l.2.* Vt nec ſi ex cauſsâ neceſſitatis res ejuſdem generis non reddantur; *puta, pro pecunia frumentum, arg. l. 9. C. de reſcind. vend. Schneidvv. hic.n.13.*

An quatuor iſtis concurrentibus ſemper eſt mutuum?

℞. Omninò, ſi hoc agatur. Poteſt tamen eſſe etiam alius contractus; ſi aliud agatur. *Non minus quàm poteſt eſſe depoſitum; licet terminos depoſiti contrahentes egrediantur. l.24. 25. §.1. ff. depoſ. Schneidvv.eod. n. 16.*

Quænam, præter ſupra dicta ſubſtantialia, ad mutuum requiruntur?

℞. Gloſſa *hic in verb. mutui* requirit quatuor. 1. Vt res quæ data eſt ad numerum, ad hoc ſit inventa, ut numeretur; *Licet communiter ſentiant Dd. ſufficere, ſi res in ſuo genere functionem recipiant, id eſt, bonitate, & qualitate ſint conformes. Bart. & Paul.de Caſtr. in d. l. 2. §. mutui:* 2. Vt rem functionem de conſuetudine habere, probetur. 3. Vt res de ſui naturâ adaptetur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

pretur ad numerum, pondus, & menſuram. 4. Vt etiam ipſorum contrahentium actus accommodetur rei aptitudini; *puta ut pecunia detur ad numerum. Schneid. eod. n.17. & ſeq. Dd.in l. 2. §. mutui dati. ff. de reb. cred.*

Quotuplex eſt mutuum?

℞. Duplex: Naturale, & civile (*ut quidem communiter ſtatuunt, alioqui propriè unicum tantùm eſt mutuum,) Schneidvv. hic. n.22. Naturale,* ac verè mutuum eſt, cùm ipſe creditor re ipsâ mutuum numeravit. *Civile* mutuum eſt, quod fictione tale eſt. *Kling. Brederod. hic.*

Quomodo ſubdividitur naturale mutuum?

℞. In *merè naturale*; quando abſque ullâ ſtipulatione, & ſic nullâ obligatione aut jure cogente, pecunia reipſa numeratur, & dominium ejus in mutuatarium transfertur. *Schneid. eod. n. 22. Kling. eod.* Vel *in naturale, cui civile cooperatur*, id eſt, *per fictionem accedentem*; puta quando pecunia quidem revera numerata eſt; ſed fingitur alium numeraſſe quam qui revera numeravit; puta dominum numeraſſe cum ſervus numeraverit. *Schneidvv. & ibi in margine Gothofred. Kling. eod.*

An non & Civile mutuum ſubdividitur?

℞. Omninò dividitur ſimiliter in *merè civile*, puta quando aliquis chirographo confitetur ſe pecuniam accepiſſe quam non accepit. Et *civile cui natura cooperatur*, puta quando obligationem de mutuanda pecunia realis numeratio ſequitur. *Schneidvv. eod Kling. eod.*

An non aliquando, cùm initio non eſt contractum mutuum, ex poſt facto confirmatur?

℞. Omninò, & quidem, 1 per conſumtionem, pecuniæ alienæ mutuatæ, *l.13. ff. ſi cert. pet.* 2. per uſucapionem. *l. 15. §. ſed ſi nummi. ubi Gl. De cond. ind.* 3. conditionis eventum. *l.8. ff. ſi cert. pet.* 4. ſupervenientiam dominii in mutantem ex cauſſa de præteri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

to. *d. l.* 8. *verſ item ſi.* 5. ſecutam ratihabitionem *Schneid. eod. n.* 27.

Qui poſſunt mutuare?

Reſp. Qui conſentire poſſunt; *modò rerum, quæ mutuò dantur, dominium habeant & adminiſtrationem. l.*2. *§. penult. De reb. cred. ibi gl. & Dd.*

An adminiſtratores civitatum mutuare poſſunt, aut mutuo accipere; & quid juris, ſi mutuo accipiant, vel dent?

Reſp. Poſſunt quidem utrumque, quatenus mandatum habent: Si verò mutuò accipiant, eatenus Civitates obligant, quatenus in Reip. utilitatem verſam eſſe pecuniam creditor probat; *l.*27.*ff.eod.* Secus ipſi qui contraxerunt ſoli tenentur. *d. l.* 27. *Non ex mutuo quod cum ipſis non contractum*; *arg. l.* 19. *ff. eod. Don. in d. l.*27. *n.*1. *ſed condictione ob cauſam dati, cauſâ non ſecutâ. Treut hic. th.* 5. *l. e. Niſi ſpecialiter id illis conceſſum fuerit. l.*13.*pr. De inſtit.act.*

Qui poſſunt mutuo accipere?

Reſp. Patresfam. puberes, & mentis compotes; Filium fam. ſi mutuo accipiat pecuniam numeratam, SC. Macedonianum perpetuâ exceptione tuetur. *l.* 7.*§.*3.*ff.ad SC. Maced.* Pupillum mutuo abſque tutore accipientem tum demum contractus obligat, ſi locupletior factus *eſt: Treutl.th.* 9. *hic. Nempe ex vi conſtitutionis D. Pii per.l.*3.*ff.commod.jun.l.*3.*§.*4.*De neg.geſt. Treut. l.eod.*

An non aliquando ceſſat Senat. Conſult. Macedonianum?

Reſp. Omnino, & his quidem potiſſimùm caſibus. Si filiusfamilias pro patrefamilias publicè habeatur, & in eo errore, ipſi probando, creditor fuerit, *l.*3.*pr. ff.ad SC. Maced. & ibi Coſtal.* 2. Si pro Patrefam. filiusfam. ſe geſſerit, & id creditori ipſius conditionem ignoranti, perſuaſerit. *l.pen.D.eod. l.*1.*C.eod.* 3. Si volente patre pecuniam mutuo acceperit, *l. ſi permittente. l. Macedoniani. C. eod.* vel mutationem pater

ratam

ratam habeat. *l.fin.C.eod.* 4. Si filiusfam. ſit miles; *l. 1.§.fin. ff. eod. ut qui ad quantitatem peculii caſtrenſis tenetur.l.2.ff.eod.*5.Si ſit ea dignitate qua hodie patria poteſtas tollitur. *Nov.*81. *Goth. in not.ad l.1.§.fin.ff.ad SC. Maced.* 6. Si pecunia in eam rem accepta quæ oneribus patris incumbit, *l. item ſi.§.ſed etſi filiusfam.* 2.*&* §.13.*ff.eod.* 7.Si filiusfam. factus paterfam. debitum, vel ejus partem agnoverit; puta ſi expromiſerit novatione, vel partem ejus ſolverit, *d. l. item ſi. §. fin. l. 2. C. eod.* 8. Si non nummis principaliter, ſed emtione (*& quidem ſine fraude*) mutuum contraxit, & de pretio, ac uſuris ſtipulatione interpoſita in creditum iverit. *d. l.* 3. *§. penult. l. ſi filiusfam. C. eod. Vult. juriſpr. lib.* 1. *cap.* 31. *num.* 20. *& ſeqq.*

Quæ ex hoc contractu naſcitur actio?

Reſp. Certi condictio, *princ.hic.* item mutui actio, & ſi certum petatur, & (*ſi quidem pecunia ſit credita ſub uſuris*) Calendarii actio dicta, *Treut. hic th.* 9. qua conventus creditum, & totum quidem, *l.* 41. §. 1. *De Vſur.* in eodem genere, bonitate, & qualitate (*licet hoc nominatim cautum non ſit*) reddere compellitur, *l.2.§.1. hic.De quo infrà latius ſub tit. de Actionibus.*

An nummos mutuò acceptos eâdem formâ, vel materia debitor reddere cogitur?

Reſp. Minimè. Ob æſtimationem potiùs nummorum; quàm corpora credita, *arg.l.*94. §.1.*ff.de ſolut. l.*19.§.2. *De cond.ind.Treut. eod.th.*12. *Quæ quomodo mutata nummorum ſive intrinſecâ, ſive extrinſeca bonitate ad rectam ſolutionem* (puta an ex tempore contractûs, vel ſolutionis,) *inducenda, infrà explicabitur.*

Cùm in hoc contractu res non ſpecie, ſed genere reddatur; dic quomodo, ut ne plus, vel minus reddatur, ad æqualitatem ſit revocatio?

Reſp. Vel per numerum, *ut in pecunia*; vel per pon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ctus, *ut in cibis, pane*, &c. vel menſuram, *ut in vino, oleo, liquoribus*, &c. Puta pro rei in mutuum deductæ ratione. *Et eſt quidem hæc cauſſa, cur ſolas res fungibiles in mutuum venire dixerimus. Vult. Inſt. hic. n.* 11. *princ.*

Quid, ſi res debita amplius non reperiatur, aut à debitore præſtari non poſſit?

℞. Æſtimatio ejus rectè ſolvitur, *ſecundum definitionem præcedentem*, *Nov.* 4. *c.* 3. In cujus inducendæ ratione (pro natura judiciorum bonæ fidei, ſive ſtricti juris, item obligationum in diem conceptarum,) rei judicatæ, ſive litis conteſtatæ *l.* 22. *De reb. cred.* ſive ejus temporis, quo dies venit, habenda ratio. *d. l.* 22. *l.* 59. *ff. de V. O. Treut. eod. th.* 13.

Quid, ſi res mutuò accepta fortè amiſſa ſit?

℞. Id non liberat debitorem, licet caſu ſit amiſſa, *l.* 11 *C. ſi cert. pet. Niſi ſive mora reſtituendi, ſive culpa caſum præcedens, debitori queat imputari, l.* 12. *§.* 3. *Depoſ. l.* 5. *§.* 4. *ff. Commod. vel aliud actum ſit, Treut. eod. th.* 14.

INDEBITI SOLVTIO.

Quomodo indebitum refertur inter contractus re conſtantes, cùm potiùs ſit diſtractus?

℞. Quia indebitum, quaſi mutuò datum, atque ita indebiti ſolutio, quaſi mutui datio cenſetur; & inde repeti poteſt: (*Promutuum Cujacio dictum*) Diſtractus verò non eſt, niſi ex parte ſolventis. *Vnde & inter diſtractus à Iuſtiniano infra refertur.*

Quid ergò vocat Imperator hìc indebitum?

℞. Indebitum dicit pro indebiti ſolutione; *h. e. quando quis per errorem id ſolvit quod non debet*, *§.* 1. *hic.*

Quæ ex indebiti ſolutione naſcitur obligatio?

℞. Ea quod indebitè ſolutum accipiens, per interventum rei ipſi ſolutæ obligatur, ad illud, quod

ſic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſic indebitè ſolutum eſt, reſtituendum. *Schneidvv. hic.*

An hoc procedit indiſtinctè in omni indebito?

Reſp. Non.

Quotuplex ergo eſt indebitum?

Reſp. Quadruplex, 1. Quando, quod civiliter indebitum, naturaliter eſt debitum; *puta, ſi quis id ſolvat quod debet, ex ſola obligatione naturali; ex.gr. ex nudo pacto, vel teſtamento minus ſollemni.* 2. Indebitum naturaliter, & debitum civiliter; id eſt, *debitum per chirographum ſpe futuræ numerationis datum, pecuniâ non numeratâ; puta, ex contractu literarum.* 3. Indebitum naturaliter & civiliter ſimul, i.e. *quod neque civili, neque naturali obligatione debetur.* 4. Indebitum ope exceptionis, ſive temporalis, ſive perpetuæ, ſive dubiæ, ſive ad rigorem juris conſervandum introductæ, *ut eſt exceptio Epiſtolæ D. Adriani in materia fidejuſſionis. Schneidvv. hic. n.2.3.4.5.*

In quo genere indebiti hic contractus locum habet, & quatenus locum habet repetitio?

Reſp.1. Locum habet in naturaliter, & civiliter indebito; ſed ſi errore facti, non ſi errore juris indebitum eſt ſolutum, *l.10.C.de jur.& fact.ign.* Ex.gr. *ſi heres integra legata ideò ſolvit, quod ſufficientem adeò putavit eſſe hereditatem, ut nihilominus Falcidiam poſſet retinere; non ſi ſe eam retinere poſſe ſimpliciter ignoravit. l.9. C.ad L. Falc.* 2. In civiliter debito, & naturaliter indebito, indiſtinctè ſive facti, ſive juris error interceſſerit. *gl.& Dd.in l.1.de cond. ind.* 3. In utroque modo indebito ſimiliter. *Dd.dd.ll.* 4. In indebito ope exceptionis, non datur repetitio, ſi ea eſt temporalis. *l.10. ff. eod.* Vt nec in perpetua, ſiquidem ea eſt odioſa, *ut in exceptione SC. Macedoniani. l.40.ff. eod. Puta ſi filiusfam. mutuo acceptam pecuniam ſolvit, non repetit; licet ſolutionem per iſtius S.C. exceptionem declinare potuiſſet.* Omninò, ſi eſt favorabilis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

lis, *ut in exceptione SC. Vellejani*, & quidem quocunque errore ſit ſolutum. Ex. gr *mulier fidejubens, ſi ſolverit id debitum pro quo fide juſſit, repetitionem habet, quomodocunque erraverit. d. l. 40.* In dubiâ exceptione [*puta in debito ſub conditione*] omninò, ſi quidem ante eventum conditionis; minimè ſi eâ exſtante ſit ſolutum, *l. 16. ff. de cond. indeb.* In exceptione ad rigorem juris introductâ, [*puta ſi ex pluribus fidejuſſoribus unus per errorem ſolus totum debitum ſolverit*] repetitioni locus non eſt. *Bart. & Dd. in d. l. 1. Kling. Schneidvv. hic.*

Per quam actionem datur repetitio?

℞. Per condicticiam, *Text. hic.* Condictionem indebiti *vocamus; de qua infra.*

Quæ requiruntur, ut competat?

℞. Vt ſolutio actualiter intervenerit, & quidem per errorem, eumque non tantum ſolventis; ſed & recipientis, *d. l. 1. §. 1. Quia qui ſciens indebitum accipit, furtum committit, l. 18. ff. de cond. furt. qui ſciens indebitum ſolvit, donare videtur. l. 53. ff. de R. I.*

Quod eſt ejuſdem contractus fundamentum?

℞. Naturalis æquitas puta; ne quis cum alterius jacturâ locupletetur. *l. 14. ff. eod. Nempe hic quicquid non ex æquo, & bono debetur, indebitum cenſetur. l. 13. 15. 47. 64 66. ff. eod. Treut. hic. th. 8. lit. D.*

Cùm hujus contractus ſit fundamentum, ne quis locupletetur cum alterius jactura; dic, quid juris ſi quidem indebitum quis ſolverit pupillo ſine tutoris authoritate?

℞. Si quidem pupillus factus inde eſt locupletior, omnino tenebitur indebiti condictione; ſecus minimè; *Puta non magis quàm mutui datione; ex qua ſine tutoris auctoritate pupillus non obligatur, §. 1. hic. & l. 13. §. 1. l. 7. ff. de ſolut. l. 5. ff. de auct. tut. Perez. hic.*

DE COMMODATO.

Quis eſt contractus tertius re conſtans, & quomodo definitur?

℞. Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Contractus commodati is eſt quo res aliqua gratis conceditur certi uſus gratiâ; non ut alia ejuſdem generis, ſed eadem ſpecies (*ſeu idem individuum*) nobis reſtituatur; *Sic dictus, quod res ad commodum utentis datur. Schneidvv. hic.*

Explica definitionem?

℞. *Gratuitum* dicimus hunc contractum; quia mercede tali caſu intercedente locatio eſt; §.2. *hic. Vſus gratiâ* dicimus; ad differentiam pignoris & depoſiti: quæ ſecuritatis gratiâ ſunt, aut cuſtodiæ *Certum uſum* dicimus; ad precarii, ut & mutui, differentiam; in quo non eadem ſpecies, ſed idem genus redditur. *Schneid. Kling. hic. Concedi rem* dicimus; quia hic nec eſt dominii tranſlatio, nec poſſeſſionis, quæ commodans retinet. *l. rei commodatæ.* 8. *ff. hic. Kling. hic.*

In quo differt ergo hic contractus à mutuo?

℞. 1. Quod hic accipiens non fit dominus rei commodatæ, ut in mutuò rei mutuo datæ; ſed commodans proprietatem retinet. *d. l.* 8. 2. In mutuo res eadem genere modò; hic eadem ſpecie redditur. 3. In mutuum veniunt quantitates (*ſeu res fungibiles*) tantùm: in commodatum, corpora, vel ſpecies; etiam aliæ.

Qui poſſunt commodare, & quibus?

℞. Omnes, ſive liberi ſint, ſive ſervi, etiam filiusfamilias; nec modò bonæ fidei poſſeſſor, ſed & prædo. *l. ſi ſervus & ſeq. ff. hic.* item qui uſumfructum, habitationem, vel aliam ſervitutem habet, *Bart. Bald. in l.*1. *ff. hic. arg. l.*9. *De donat.* uxor rem viri, *l.*24. §. 6. *ff. ſolut. matr.* Et quidem unicuique, etiam impuberi. *l.* 3. *ff. hic.* item libero homini bonâ fide ſervienti, *l.*13. §. *fin. ff. eod.* uni, pluribuſve, *l.* 5. §. *fin. ff. eod.* Non furioſo. *Quia in eum non datur actio commodati; ſed tantùm ad exhibendum. l.* 1. *in fin. l* 2. *ff. hic.*

In quibus rebus poteſt commodatum contrahi?

℞. In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. In rebus moventibus, mobilibus ſive corporalibus, ſive incorporalibus, *puta habitatione.* Non in iis quæ uſu conſumuntur, *l.1.§.1. verſ inter commodatum.l.3 §fin.ff.commodati.* Niſi ad pompam, vel oſtentationem tales res dentur. *d.l.3.§ fin.*

Quæ veniunt in hoc contractu præſtanda ex ipſa contractûs naturâ?

Reſp. Vt rem, quam commodatarius utendam accepit, eadem ſpecie (*idque loco, & tempore, quatenus conventum l.ſicut certo.pr. ff.eod.*) reſtituat, unà cum acceſſoriis; *veluti equum cum pullo; domum cum ſupellectile.d.l.ſi ut certo.§.uſque adeo.ff.eod.* Et quidem (culpâ puta commodatarii *l. 10. l. ult.ff. eod.*) non deteriorem factam. *§.2. hic. l.3.§.1.ff.eod. Nempe res dicitur propriè reddita, quæ non redditur deterior.*

Quæ veniunt in hoc contractu præſtanda ex accidenti?

Reſp. 1.Dolus. 2.Omnis culpa. *l.18.ff.eod. Quia regulariter hic contractus accipientis gratiâ contrahitur, ſecundùm legem contractus. l.5.§ 2.9. ff.eod.l.23. De R I.* Niſi aut utriuſque contrahentis gratiâ, aut ſolius commodantis initus ſit. *Priore caſu non præſtatur culpa leviſſima; Poſteriori culpa modò lata: d.l.18. in fin.l.5.§.10.l.10.§.1.l.11.l.12.ff.eod.* Neutiquam verò præſtatur hic caſus fortuitus; (*puta incendii, ruinæ, naufragii, latronum, hoſtiumve incurſus,*) niſi quem culpa, aut mora præceſſit, *l.5.§.4.eod.arg.l.5.ff. ſi cert.pet.* aut id pacto conventum. *l.1. C.h.t.* aut res æſtimatò data fuerit, & de æſtimatione reddendâ conventum ſit. *d.l.5.§.3. Text. hic. Schneid.eod.*

Quotuplex actio oritur ex hoc contractu?

Reſp. Duplex; *Directa*; quæ datur commodanti adverſus commodatarium, ejuſque heredem, *l.3.§.3. l.17.§.2.ff.eod.* ſive rei commodatæ dominus ſit, ſive non; *etiam prædoni*, ut finito uſu, aut tempore præſcripto elapſo, res commodata reddatur; *d.l.17.§.ult. d.l.18. §.ult.* Re deterioratâ, id quod intereſt; *d.l.3.*

§.1.

.1. peremtâ, æſtimatio præſtetur. *d.l.17.§.fin.* 2. *Contraria*; quæ datur Commodatario adverſus Commodantem, ſi re commodatâ eum planè non patiatur uti, *d.l.17.§.1.2.4.* vel uſum ejus intempeſtivè auferat, vel damna ex vitioſa re, ſcienter commodatâ, paſſus ſit. *d.l.18.§.pen.*

DE PRECARIO.

Feciſti ſtatim mentionem precarii, & ab eo commodatum diſtinxiſti; dic, quid vocas Precarium?

℟. Precarium dicitur genus liberalitatis; (*contractus etiam vocatur, l.23.ff.de R.I. accedens ad contractum innominatum do ut facias, ut rem cum mihi libuerit reſtituas. Treut.de commodato, th.5. lit.e.*) quo quid precibus petentis utendum conceditur tamdiu, quoad is qui conceſſit patitur. *l. 1. pr. l.2. in fin. ff. de prec.*

An ergo donatio eſt?

℟. Minimè. Quia in ea transfertur dominium, & traditione ſemel perfectâ, nec ipſa revocari, nec res repeti poteſt. *Tot tit.C.de revoc.don.* Precarium verò non dominium, ſed uſum transfert; & datur ut repeti res poſſit. Vnde precarium magis affine eſt commodato. *VVeſ. par.Tit. De precario.*

Quatenus precarium ſimile eſt commodato?

℟. 1. Quatenus ad contractus, eo quo dictum modo, etiam refertur, *l. 23. De R.I.* 2. Inter eaſdem perſonas etiam abſentes contrahitur, *l.3.ff.hic.* 3. In rebus etiam iiſdem *l.1.§.1.ff.commod. l.4.ff.hic.* (*licet precarium magis ad res immobiles; commodatum magis ad mobiles Hotomannus pertinere putet, in comment. ad tit. commod. Treut. eod.*) 4. Obligationem habet ad reſtituendum, *l 2.C.hic.* 5. Quatenus finitur morte ejus, cui conceſſum eſt. *l.12.§ 1.ff.eod.*

Quomodo differt à commodato?

℟. 1. *Quoad formam*, commodatum juris civilis regulis informatur, *l.7.§.1.De pact.* precarium in ter-

minis

minis juris gentium ſubſiſtit, *l.1.§.2.ff.hic.* 2.*Finem* in precario, neque uſus rei, neque tempus eſt defin tum, ut in commodato. *l.12.ff. hic. VVeſ. par. eo* 3. *Præſtationem*; In commodato dolus, culpa, ac cu ſtodia venit; in precario tantùm dolus, & lata culp *l.8.§.3.ff.eod.* 4.Addo, quòd ex contractu commoda actio datur commodati qualem diximus; ex precari ne quidem præſcriptis verbis actio datur; ſi rem a vivum reſecemus; ex æquo tamen & bono ei acti accommodatur; ac tacito potius, quàm expreſſo ne gotio: & aliàs ſi ex jure quod in re habet, precariu dans agere velit, tum rei vindicatio datur, *l 9.2 de R.V.* tum interdictum, *l.2.§.2. l.14. & tot. tit. ff hic.Treut.de commod.th.5.lit.1.*

DE
DEPOSITO, ET SEQVESTRATIONE.

Quis eſt quartus contractus re conſtans, & quomodo definitur?

℞. Depoſitum (*quod &* commendatum *dicitur*) eſt contractus realis de re certâ gratis cuſtodiendâ ſub fide eandem in ſpecie reſtituendi, quandocunque deponenti libuerit. *§.penult.h.t.Vult. juriſp. lib 1. cap.33.*

Explica definitionem?

℞. *Contractus* dicitur gratuitus; quia & hic, ſi merces intervenerit, locatio potiùs eſt. *l.1.§.8.9.ff. depoſiti. De re cuſtodienda*; ad differentiam aliorum contractuum re conſtantium formalem deſignandam *Quia reliqui fiunt, vel ut res planè fiat accipientis*, ut mutuum & indebitum; *vel uſus gratiâ*, ut commodatum; *vel ſecuritatis*, ut pignus; *cum hic ſimplex ſi tantùm cuſtodia. l.1.pr.ff. eod. l.110. De V.S. Eandem rem reddendam*, cùm dico, integram reddendam deſigno; non deterioratam, *l.1.§.16.ff.eod. Cùm redden-*

dam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

dam ad libitum deponentis dico, à commodato hunc contractum diſtinguo; quatenus ille, cum regulariter fiat commodatarii cauſsâ, certum habet tempus reddendi præfinitum; Hic verò, cum deponentis hoc ſit negotium & utilitas, ex ejus voluntate tempus pendet. *d.l.*1. §.22. §.*pen. Perez.hic.*

An ut deponens rem ſuam quovis tempore repetere, ſic depoſitarius ſuo officio liberari poteſt?

℟. Omninò: *l.*5.§.*fin.ff.eod. Quia ad rem cuſtodiendam, non ad ſervandam tenetur.*

Quotuplex eſt depoſitum?

℟. Dividitur in depoſitum *Vulgare*, ſeu *in ſpecie dictum*; quo res non litigioſa ab uno, vel pluribus deponitur, *Vult.juriſpr.eod. n.*2. *Treut. eod.th.*4. Et *ſequeſtrationem*; quæ eſt depoſitio rei litigioſæ, ſeu controverſæ, apud ſequeſtrum à pluribus in ſolidum facta, *Vult.eod.Treut. eod.th.*8. Eâ puta lege, ut, lite quidem pendente, cuſtodiatur; finitâ verò, reſtituatur victori. *l.*5.§.1.& 2. *l.*7. & *penult.ff.eod.*

Quomodo ſubdividitur?

℟. In *voluntarium*, & *neceſſarium*. Equidem licet depoſitum, in ſpecie dictum, plerumque ſit voluntarium, ſeu conſilii deliberati; interdum tamen eſt neceſſitatis urgentis; puta tribus illis caſibus: incendii, ruinæ, naufragii, *l.*1. §.1.2.3.*ff.hic. Vult.eod. n.*2. Et ſequeſtratio non tantùm fit jurisdictionis, ſeu magiſtratus autoritate, patre, ſive utraque, ſive alterutrâ invitâ; *quæ* Iudicialis *dicitur, l.un.C.de proh.pec.ſequeſtr.* ſed & partium conſenſu; *quæ* Conventionalis *dicitur, l.*39.*ff. de ſolut.l.*39. *De acq.poſſ.*

An licita eſt ſequeſtratio?

℟. Voluntaria regulariter, *l.*5. & 6.*ff.h.t.* Neceſſaria non *d.l.un.* niſi ex juſtis, & urgentibus cauſſis. *Vult.eod.n.*8.

Quibus caſibus indulgetur, & quatenus?

℟. 1. In cauſſa denegatæ cautionis, *l.*7.§.*fin.ff.qui ſatis.cog.* 2. Metus armorum, *l.*13.§.3.*ff.de uſufr.*

3. Vel dilapidationis rei litigioſæ , debitore de fug ſuſpecto. *c.3. de ſeq. poſſ. & fruct.* 4. Denique quotie cunque ex periculo in mora ejus eſt neceſſitas. *Fer rar. in form. ſequeſtri, ſeu ſaximent. Vult. eod. n.* 11. In dulgetur verò ita, ut, eâ durante, parti agenti ſumtu ad litem , & alimenta egenti præſtentur. *l. ult. C. d ord. cogn. Quia per judiciale ſequeſtrum poſſeſſio, & dominium non adimitur. l.3. §. fin. De acq. poſſ.*

Quæ ejus rei eſt ratio ?

℞. Quia involuntariè rem ſuam deponens ejus ne dominium, nec poſſeſſionem tranſtuliſſe videtur, *d. l.* 17. §. 1. *Licet in voluntariâ ſequeſtratione ea transferr poſſit. Quod tamen non fit, niſi id partes velint. arg. d. l.* 17. §. 1. *Vnde id multo minus meritò fieri cenſetur in judiciali; quæ fit parte invitâ.*

Quæ ergo in ea juris ratio circa poſſeſſionem?

℞. Tanquam dubia relinquitur in ſuſpenſo, done vel partes inter ſe de lite amicè convenerint, vel judicis ſententiâ quis poſſeſſor ſit, & eſſe debeat declaretur. *d. l. 39. Vult. eod. n.* 7.

Qui poſſunt deponere?

℞. Omnes: ſive patresfam. ſint, ſive filiifam. *l. 19. ff. h. t.* ſive liberi, ſive ſervi, *l. 1. §. 27. 30. 31. l. 11. ff. h. t.* etiam prædones, & fures, *d. l. 1. §. 39. quibus tamen dominus verus ſuperveniens præfertur. l. 31. §. 1. ff. h. t. Gayl. 1. obſ. 70 VVeſ. par. hic. n. 7.)* & quidem ſive unus, ſive plures, *(quo caſu ſinguli pro parte tantùm agunt ; niſi aliter convenerit. d. l. 1. §. 44. d. l. 17.* Non verò deportatus , *Eo quidem effectu ut actionem habeat. Quia amiſit ea quæ ſunt juris civilis; Fiſco tamen id quod depoſitum eſt, reſtituendum. d. l. 31. pr. hic.*

Quæ res poſſunt deponi ?

℞. Omnes quæ ſub factum, cuſtodiamque cadunt, *d. l. 1. h. t.* tam propriæ, quàm alienæ ; *d. l. 1. §. 39. d. l. 31. §. 1. h. t. (quæ apud dominum fruſtra deponuntur; quatenus ex eo is non obligatur alteri rem ſuam reſtituere,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ero, l.15.ff.h.t. d.l.31. eod.) Sed mobiles tantùm, in
depoſito quidem in ſpecie ſic dicto.

Ad quid tenetur depoſitarius?

℞. Ex natura quidem contractûs ad rem depoſitam
cuſtodiendam, & eandem in ſpecie, ſeu individuo
reddendam, *ſec. definitionem datam. Licet aliquando
fit ut in genere reſtituatur; ut in quantitate non obſi-
gnato depoſitâ, arg. l.29. pr. hic. (quia eo in caſu actum
videtur ut tantundem modò reddatur,) vel ſi etiam ita
convenerit, ut depoſitâ pecuniâ depoſitarius utatur, &
uſuras ſolvat, VVeſ. hic n.5. ff. ex l.24. l. ſeq. §.1. hic.
Quibus caſibus, licet termini depoſiti excedantur, ta-
men lex contractûs ſervanda.* Ex accidente verò de ſo-
lo dolo: *d.l.1. §. ult.* & (*ut ſubaudiunt* Dd.) de lata
culpa *l.32. ff. eod.* non de levi; minus de leviſſima, aut
de caſu fortuito. *Text. hic.* Quia ſolius deponentis
gratiâ fit hic contractus *l.20. l.32. ff. eod.*

*An nullo caſu culpam leviſſimam, vel caſum præ-
ſtat depoſitarius?*

℞. Caſibus pluribus. 1. Si de eo expreſsè ſit conven-
tum. *d.l.1. §.6. §.35.* 2. Si fuit in mora reſtituendi. *l.12.
fin. ff. eod.* 3. Si culpa caſum præceſſit. *c. fin. eod.* 4. Si
obtulit ſe depoſito. *d.l.1. §.35.* 5. Si pro cuſtodia quid
accepit. *d.l.1. §. 8. Non tamen duobus his poſterioribus
caſibus de fortuito caſu tenetur. Gl. in d.l.1. §.35. & Gl.
in d.c. fin.*

An & uſuræ debentur depoſitario ex mora?

℞. Omnino debentur ex mora in reſtituendo fa-
cta, *ut in omnibus bonæ fidei judiciis, l.24. & ſeq.
§.1. ff. hic. l.2. C. eod.* Attamen qui eas accipit, de-
poſiti privilegiis renunciâſſe cenſetur. *l.7. §.2. ff. eod.
Treut. eod th.7.*

Quæ ſunt privilegia depoſiti?

Reſp. 1. Quod in eo non admittitur compenſatio,
l. ult. C. de compenſ. l. pen. C. hic. 2. Inſtrumentum depo-
ſiti habet paratam exſecutionem. *l. 14. §.1. C. de non
num. pec.* 3. Quod depoſitario condemnato non datur
qua-

quadrimeſtre ſpatium ad ſolvendum, *VVurmſ.prac* *obſ.tit.23.obſ.1.* 4. Quod deponens, in repetitione re depoſitæ exſtantis, præfertur omnibus depoſitar creditoribus anterioribus, etiam mulieri. *Vaud. 1 var.qu.21.in fin. idque quia rei depoſitæ non modò pro prietatem; ſed & poſſeſſionem retinuit. Treut. eod.the 7.lit.f.*

Ad quid tenetur ſequeſter?

℞. 1. Ad rem ſibi commiſſam diligenter cuſtodien dam. 2. Etiam diſtrahendam; ſiquidem id uſus ferat pretio depoſito rei loco, *Puta in rebus quæ ſervand ſervari nequeunt, & quarum diuturnior cuſtodia bo no patriſam. diſpliceret. Fac.c.2.hic. Dd.in l.7.§.fin. ff Qui ſatiſd.cog.* 2. Et finitâ ſequeſtratione bonâ fid reddendam. *facit.l.1.§.22.l.5.§.2.ff.hic.* 4. Deniqu quod pacto, vel judicis ſententiâ continebitur im plendum. *d.l.5. §.2.l.12.§.2.3. ff.eod.*

Cùm ſequeſtrum dixeris ſpeciem eſſe depoſiti, quo cum depoſito in ſpecie ſic dicto in genere modò conve niat; expone, in quibus ab eo ſit diverſum?

℞. 1. Quod, cum in genere res omnes quæ ſub factum cuſtodiæ cadunt deponantur, ſequeſtrum in ſpecie ſi rei litigioſæ. *d.l.17.§.1.ff.hic.* 2. Vnus poteſt rem nor controverſam deponere: non niſi plures, puta litigantes, rem litigioſam. *d.l.17.§.1.l.6.ff.eod.* 3. Apud ſequeſtrum unuſquiſque, cum rem totam ſuam putet, in ſolidum videtur deponere: qui rem communem deponunt pro parte tantùm, quâ nôrunt ſe eſſe modò dominos. *l.17.l.1.§.31.§.44.ff.eod.* 4. Rei depoſitæ poſſeſſio non tranſit in depoſitarium; ſequeſter autem (*non quidem in judiciali, ſed voluntariâ ſequeſtratione*) ut dictum poſſidet; niſi aliter actum ſit. *VVeſemb.parat. hic. n.7. per l.39. De acq. poſſ.* 5. Depoſitum eſt rerum mobilium; ſequeſtratio etiam aliarum. *Vult.juriſpr.eod.n.13.*

Quomodo tollitur ſequeſtrum?

℞. Solo judicis decreto; *D.l.un. Dd.ad d.l.7.§.fin.*

niſi

niſi ſufficienter ſatisdetur. *Nec enim juratoria cautio ſufficit: licet in perſona fide digna aliter communiter arbitrentur. Mynſ.2.obſ.11. Treut. hic th.12.*

Quæ actiones oriuntur ex hoc depoſiti contractu?

℞. Duæ, 1. Actio depoſiti *directas* quæ datur deponenti; etiam furi & latroni. *l.1.§.ſi prædo.39.ff.hic.* ac utiliter etiam, ſi ut tertio depoſita res reddatur conſentum. *VVeſ.hic.n.7. per. l.26. ff. hic.* adverſus depoſitarium; heredi, & in heredem; *d.l.1.§.45. 46.* (*Non tamen adverſus tertium poſſeſſorem; niſi ceſſis actionibus. l.16. l.1. §.11. ff.eod. quia cum eo non eſt contractum.*) ad repetendam rem depoſitam, vel ejus æſtimationem; ſi peremta ſit, aut deteriorata: *Quatenus nimirum dolus, vel lata culpa depoſitarii arguitur de quibus tantùm eum teneri diximus,*) & regulariter quidem in ſimplum, *l.1.§.ait Prætor.hic. Niſi incendii, ruinæ, naufragii, vel tumultûs cauſſa res ſit depoſita, vel depoſitarius mendacii ſit convictus. Vtpote quibus caſibus is condemnatur in duplum. l.1.§.1. & 2.l.18. ff. eod.* 2. *Contraria*; quæ datur depoſitario, & ejus heredibus, contra deponentem, & ejus heredes, ad repetendos ſumtus in rem depoſitam impenſos. Et aliquando etiam ad Intereſſe. *Puta ſi ſervum furem quis ſciens deponat, Schneid. hic. De quibus etiam actionibus infrà plura.*

DE PIGNORE.

Quis eſt ultimus contractus re conſtans, & quomodo definitur?

℞. Pignus, (*non, ut aliàs, pro re oppignoratâ, ſed pro conventione acceptâ voce*) eſt contractus realis, quo creditori jus in re alterius conſtituitur, propter crediti reſtituendi fidem, & ſecuritatem, eo perſoluto ſolvendum, §.4. *hic. Treut. hic theſ. 1. Eodem ſenſu hypotheca dictum, l. 5. §. penult. ff. hic. quoad uſum nominis, adeóque hypothecariam actionem, (quia ſive pignus ſit, ſive hypotheca, ſemper in rem agitur contra*

quemvis poſſeſſorem;) non quoad modum conſtituendi. Quia pignus, quaſi à pugno, dicimus, quod ad creditorem tranſit, l.9.§.prop.ff.de pig.act.l.238.§.2.ff.de V.S.

Quæ eſt natura hujus obligationis realis?

℞. Quod accedat principali alicui obligationi, eju[s] firmandæ cauſsâ. *l.5.ff.hic.l.43.ff.de ſolut.*

Quali omnino accedit obligationi?

℞. Cuivis, & cujuſvis generis, *l.5. ff. de pignor. ne[c] pro ſorte tantùm, ſed & pro uſuris.l.11.§.ſi in ſortem, ff. de pig. act.* præſenti, præteritæ, futuræ, *d. l.5.ff. hic.*

Quotuplex eſt pignus?

℞. Dividitur, vel *ratione cauſſæ efficientis, in expreſſum,* hominis expreſsâ voluntate conſtitutum, ſive unius, ſive duorum: *Voluntarium dictum:* Et *tacitum,* ex diſpoſitione legis & præſumtâ modò voluntate hominis conſtitutum, *t.t. ff. In quib. cauſ. tac. pign. contr.* Vel *ratione materiæ;* in generale & ſpeciale.

Quot modis conſtituitur unius voluntate?

℞. Duobus, 1. Teſtatoris teſtamento rem aliquam creditori pignori eſſe jubentis juſſu. *l.26. ff. de pign. act. l.12. De alim.legat.*2. Magiſtratûs autoritate.

Quotuplex eſt pignus autoritate Magiſtratûs conſtitutum?

℞. Pignus hoc *(neceſſarium dictum, quod domino etiam invito conſtituatur, Vult. ad §. item Serviana Inſt.de act. num.11. & cauſa modò formali, ac ſubjecto diſtinctum, Vult.eodem n.29.)* eſt duplex: I. *Prætorium,* decreto Magiſtratûs conciliatum extra ſtrepitum judicii per miſſionem creditoris in poſſeſſionem rerum creditoris, vel unius, vel omnium, *Vult. juriſpr. c.33.n.27. Sive ob non factam ſolutionem, aut alioquin ob contumaciam debitoris; ut & quando vicinus de damno infecto, aut heres de legato in diem, aut ſub conditione præſtando cavere detrectant. Schneidvv. lib.3.tit.6. §.item Serviana, nu.6.* II. *Iudiciale,* præcedente definitivâ ſententiâ in cauſsâ judiciali conſtitutum per judicem qui eam tulit, *t.t.C.ſi*

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

in cauſſ. jud. Puta quod rei judicatæ exſecutor ex bonis condemnati juſſu Magiſtratus cap. Treut. hic. th. 3.

Quod eſt pignus duorum voluntate conſtitutum?

℞. Conventionale ex partium conſenſu non conſtitutum modò, ſed & traditum, (*quod propriiſſimè pignus dictum diximus*) ſive modò conſtitutum, ſed non traditum (*hypotheca dictum*) *Vult. Iuriſp. c. 34. n. 30.*

Pignus tacitum, quomodo, ſecundùm ea quæ dixiſti, definis?

℞. Quod quidem apertè expreſſum non eſt (*ſeu expreſſâ partium conventione conſtitutum*) tacitâ tamen pactione pignori ineſſe nihilominus creditur, *ex l. 3. C. In quib. cauſ. pig. tac. contr. Vult. eod. n. l. 8. in marg.*

A quo conſtituitur hoc pignus?

℞. A lege, ſive ſtatuto; ob ſingularem favorem, ſeu privilegium; & quidem vel perſonam creditorum, vel ipſam crediti cauſam ſpectans. Ita quidem ut ſine ullo hominis facto, occaſione tamen facto aliquo hominis ei datâ inducatur. *t. t. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. cont. D. & C. Vnde* legitimum, & legale *dicitur.*

Vndè dicitur tacitum?

℞. Indè quod homo faciens id cujus occaſione pignus à lege conſtituitur, in pignus ipſum conſentire præſumatur. *Vult. eod. n. 8.*

In quibus definitum eſt lege tacitum pignus reſpectu ipſorum creditorum?

℞. 1. Sic fiſcus habet, hypothecam tacitam in bonis debitorum ex cauſsâ tributorum, & ſuorum contractuum, *l. 1. & 2. C. in quibus cauſſis pignus & hyp. tacit. cont.* 2. Vxor in bonis mariti pro reſtitutione dotis. *l. un. §. 1. C. de rei uxor. act.* 3. Pupillus, & minorennis in bonis tutorum, & curatorum pro adminiſtrationis officio, *l. fin. ff. in quib cauſſ. l. 20. C. de adm. tut.* 4. Item pupillus in bonis mariti ſecundi cui mater tutrix nupſit non petito alio tutore, nec reſtituta tutela; ut & in bonis ipſius matris, *l. pen. C. In quib. cauſ. pign. tac. con. Novell. 22. c. 40. & Nov. 94. c. 2.*

Item in re ex pupillaribus pecuniis emta. *l.3. pr. ff. de rebus eorum qui ſub tut.* 5. Civitates in bonis adminiſtratorum. *arg. l. fin. C. quo quiſque ord. conv. Neg. de pign part.2. membr.4. n.119.* 6. Eccleſię in bonis prælati *c illud 11. q.13. Neguz. eod. n.120. & ſeq.* 7. Filius ratione bonorum adventiciorum in bonis patris. *l.8. §. 4. C. de ſec. nupt. l.6. §.2. l. fin. C. de bon. quæ lib.* 8. Milites in re emta ex ipſorum pecunia, *l. fin. C. hic. Nov.53. c.5.*

In quibus definitum eſt tacitum pignus ex cauſſa debendi?

℞. 1. Legatario in bonis teſtatoris pro legato conſequendo. *l.1. C. comm. de leg.* 2. In illatis, & invectis in prædium pro penſione, & damno rei locatæ conductæ: *l.2.4.6. ff. In quib. cauſ. pig. tac. l. fin, C. eod.* In urbanum quidem indiſtinctè; in ruſticum, ſi quidem ſciente domino illata, *Treutl. eod. theſ 4.* 2. Vel ſi ita conventum nominatim *Vult. eod. n.13.* 3. In fructibus fundi, vel rei oppignoratæ à debitore, vel ejus herede perceptis *l. 3. C. eod.* nondum conſumtis. *l.15. pen. ff. eod. Quod conſumti condicantur. l. 16. §.4. eod.* 4. In mutuo ad refectionem ædium, (*non navis, aut alterius rei,*) *Don. tract. de pign. c. 4. Treut. ex eod. ibid. Diſſ. Dd.* Mutuanti in iiſdem ædibus, ad quas creditum. *l.1. ff. eod. l.52. §.10. ff. pro ſocio.* 5. In eo qui aliquem ab hoſtibus redemit in redemto, uſque ad pretii ſolutionem, *l. 2. C. de capt. & poſtlim. l. 21. ff. eod.* 6. In militia emta ad ejus emtionem mutuata pecuniâ, *l fin. C de pign. Nov.53. c.5. Vult. eod. n.24.* 7. Venditori contra emtorem ex emto agentem an rem tradendam, nec integrum pretium offerentem, *l.13. §.8. ff. de act. empt. l.22. ff. de hered. vend.* Non re tradita, aut fide de pretio habita. *Treut. eod. lit. o. Poteſt tamen, donec pretium integrum ſolvatur, expreſſa conventione pignus contrahi. Treutl. eod.*

Cum ratione materiæ, ſeu rei pignori obligatæ, dixeris pignus eſſe vel generale, vel ſpeciale: dic, quid vocas Pignus generale, *& quid in illud venit?*

℞. Ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. *Generale* pignus eſt, cùm omnia bona debitoris indiſtinctè pignori obligantur, ſive præſentia tantùm, ſive indiſtinctè. *Quo caſu ad futura etiam trahitur, l.fin.C.quæ res pign.obl poſ. Bart.in l.1.ff.de pign.* Item ad actiones, & nomina, *l.4.C.quæ res pig.ſiquidem ſimpliciter bona ſint nominata, non ſi mobilia, & immobilia in ſpecie ſint expreſſa. Quod neutrâ appellatione jura contineantur, arg. l.15. §.2.ff.de re jud.niſi aliter contrahentes ſenſiſſe appareat.* Item merces venales, *l.34.pr.ff.de pign.* Bona emphyteutica, *l.31. & ibi Goth. ff. eod. Niſi oppignorentur pro quantitate, vel æquante, vel excedente pretium ipſorum; nec luitionis ſpes ſit. Quod tunc alienata intelligantur, Neguz. part.2. memb.2.n.28.* Minimè verò ad res, quas quis veriſimiliter in ſpecie obligaturus non eſſet, *l.6. cum 3.ſeqq. ff. eod.* vel ſub pœnâ prohibitas alienari; ut feudum. *c.1.pr. de prohib. feud. alien. per Frider.* Ad bona fideicommiſſo ſive puro, ſive conditionali onerata, *l. fin.§.2. C. Com.de leg.* Nec ad bona ejus qui pignorantis eſt heres. *l. 29. pr. de pignor.* Nec ad dotalia, *arg. l.un.§.15.C.de rei uxor.act.* Nec ad jus patronatûs, *c.cum Bertholdus, de ſent. & re judic.*

Quod eſt Pignus ſpeciale; *& quid in illud venit?*

℞. Quod præciſè in rebus certis, aut parte tantùm bonorum conſtituitur, *l.1. princ. l. 15. §.1.ff. de pign.* Hoc ultra ſpecificata non extenditur, niſi quoad rerum iſtarum, vel bonorum acceſſoria. *Vt eſt quod per alluvionem fundo obligato accrevit, l.16. pr. ff.eod. & ibi Gothof.* Item, *proprietati accedens uſusfructus.l.18. § 1. De pign.act. partus ancillarum, l.26.§.fin.l.29.§.1. ff. de pignor. Ac proinde & dotis, vel alterius cauſſæ privilegiatæ uſuræ, & acceſſiones, Fanenſ.de pign.pact. 2.memb.4. n.47.& ſeqq. Treutl.eod.th.2.lit.f.*

Qui poſſunt oppignorare?

℞. Ii in quorum bonis res oppignoranda tempore conventionis eſt, *l.6. C.ſi res al. pign.dat. ſit.* & alienandi ejus habent poteſtatem, *l.ult.C.eod.* I. Vt verus

dominus, *l. 6. C. quæ res pign. oblig.* vel quaſi; ut Emphyteuta; *modò canonem ſolvat, l.31. ff. de pignor.* Superficiarius; *modò domino ſolvat ſolarium. l.13. §.3. eod. l.15. ff. qui pot. in pign. hab.* Bonæ fidei poſſeſſor, cui Publiciana competit, *l. 18. l. 21. §. 1. ff. de pign.* Et quidem unus dominorum rem communem, *l. un. C. ſi res com. pign. ſed pro parte tantùm ipſius, l. 7. C. com. utr. jud. Vt & paſſim. C. de com. rer. alien.* Item qui dominorum loco habentur; ut tutores, & curatores rem pupillorum, vel minorum, &c. *l.27. ff. de adminiſt. tut. Sed debito modo; id eſt, nec ſine juſtâ cauſsâ, nec ſine judicis decreto, l. 1. l. 7. §. 5. ff. de reb. eor. qui ſub tut. & cur. l. 16. De pign. act. Non pupillus ſine tutoris autoritate, l. 1. ff. quæ res pign. dar. poſſ. vel etiam cum eo, immobilia ſine judicis decreto. l. 1. §. 1. l. 7. §. 1. De reb. eor. qui ſub tut.* II. Procurator rem ſuam, pro domino *l. 5. §. 1. ff. de pign. Non rem domini citra ejus voluntatem, l. 1. C. ſi res al. pign.* III. Mulier pro ſe rem ſuam, *l. 13. & 16. ff. ad SC. Vell. Si pro alio ipſa, vel alius pro eâ id fecerit, utriq; ſuccurritur, l. 2. ff. quæ res pign. obl. l. 11. C. de diſtr. pign. Mulieri; quia pro alio intercedens SC. Vell. liberatur. l. 1. §. 1. ff. ad SC. Vell. Alii, quia dicto SC. tota obligatio improbatur. l. 16. § 1. ff. eod.* IV. Pater res peculiares filii, *l. 34. §. 1. De cont. emt. Quod peculii dominium, & poſſeſſio penes patrem ſit. l. 93. ff. de R. I. Non filius ipſe; Ob eandem rationem. l. 1. §. 1. ff. Quæ res pign. dar. poſſ. Niſi pro cauſſa peculiari; & liberam peculii adminiſtrationem habeat. l. 18. §. fin. l. 19. De pignor. act. Nec pater res adventitii peculii. Quia licet patris in iis ſit uſusfructus; proprietas tamen eſt filii. l. 6. C. de bon. quæ lib.*

Quæ res oppignorari poſſunt?

℞. Qualeſcunq; 1. Quæ revera in oppignorantis ſunt dominio. 2. Vel in quaſi dominio; ut prædia vectigalia, ſuperficiaria, & quæ à non domino bonâ fide acquiruntur. *Secundùm ante dicta.* Etiã nomina creditorum, *l. 4. C. quæ res pig. obl. poſſ. l. 18. De pig. act.* Vſusfructus,

fructus, *arg. l. 9. addita l.11. §.2. ff. de pig. Sed tuitione Prætoris, l.11. §. Vſufr. Niſi ſpecialiter ſint prohibitæ.*

Quæ prohibentur oppignorari?

℞. Prohibentur quædam oppignorari *naturâ*; ut res ſacræ, ſanctæ, & religioſæ, *c.1. ext. de pign.* iiſque annexæ, ut Jus patronatûs, *c.Cum Bertholdus. de ſent. & re jud. Mozz. hic. n.*14. *l.3. C. quæ res pign. Quia non ſunt in commercio.* Vniverſitatis. *Sed quidem à ſingulis; quia non ſunt ſingulorum, l.4.§.1. De Acq.R.D.* Liber homo, *l.6.C Quæ res pign. obl. quia nullius in bonis eſt. l.19. ff de acq.rer.dom.* Res alienæ purè, & in domini quidem præjudicium. *l. 2. & tit. per totum. C.ſi res al. pign. dat. Quia is qui in re nullum jus habet, nec alteri jus conſtituere poteſt, l. nemo ff. de R. I.* niſi ipſius domini conſenſu, vel ratihabitione, *l.aliena res. pr. ff. de pign.act.* Item niſi debitor jus aliquod in rem habeat; *Quia tum obligatio quoad id jus valet, l.grege, §.1. & ſeq. l.18. ff. hic.* Valet & facta obligatio ſub conditione, ſi ſua erit, *l.17.§.7. gl. in l. 1. ff. de pign.* Servitutes prædiales, ſive urbanæ. *Vt nec etiam tuitione Prætoris conſiſtant, arg. l.ſi is qui.11.§.ult. ff.hic.* ſive ruſticæ. *Quæ tamen tuitione Prætoris conſiſtunt. Nempe, quia ſervitutes ruſticæ prædio vicini non cohærent; ſed potiùs ſunt in prædio vicini & ſunt in prædio noſtro cui debentur, & per continuam poſſeſſionem ſervari non poſſunt, l. 14. ff. de ſervit. Vrbanæ verò non ſunt in prædiis urbanis; ſed his cohærent; puta urbani prædii ſuperficiei, per quam poſſeſſio retinetur, l. 20. ff. de ſervit.* Quædam *Lege.* 1 Vt prædia, vaſa, & veſtes Eccleſiæ, *tanquam ad religionem neceſſaria, l.ſancimus, 21. C. de SS. Eccleſ. niſi ob redemtionem captivorum, famem, d.l.21.* Res feudales, *c.1. de proh.feud.al.per Frid. Gayl.1.obſ.117.* 2.Fundus dotalis, *l.un.§.15. C. de rei ux.act.* 3.Res litigioſa, *l.1.§. ult. ff quæ res pign. Quia ob dubium litis eventum non omnino noſtræ videntur.* 4.Res Minorum; *Ob prohibitam earundem alienationem, (cujus ſpecies eſt oppi-*

gnoratio,) ſine decreto judicis, l.1.C.de præd. & ali.reb. min. 5. Res fideicommiſſo obnoxiæ, *l.* 5. *C.quæ res pign.* 7. Inſtrumenta ad agriculturam pertinentia, *l.* 7. *cum l.& Aut.ſeq.quæ res pign. Ne tributorum illatio in mora fiat.*

Quomodo conſtituitur pignus?

℞. Conſtituitur pignus quibuſcunque verbis, etiam ſine ſcripturâ, *l.4. ff.de pig.* & ſubſcribendo contractui, in quo res ſua obligatur. *l.fidejuſſ.§.1.ff.de pign. & ibi Gl. Bart. Mozz. hic.col.3.n.7.* Etiam per pactum inter creditorem, & debitorem initum, ut liceat creditori alienare rem aliquam pro ſuo credito. *Text. & ibi not.Bart. in l.3.§.fin.ff. qui pot. in pign. Mozz.eod.n.9.* Et quidem vel purè, vel adjectâ conditione, & die. *l.6. & ibi Gl.ff.quib.mod.pig.& hypot. ſol.d.l.4. De pign.* aliiſque pactionibus *Et ratum quidem habendum, quomodocunque conſtituatur. Niſi conſtitutio juri adverſetur. l.55. De leg.1.Nov.22.c.33.*

Da exempla pactionum, quæ adjici pignoris conſtitutioni ſolent?

℞. Sunt ea varia: conſideranda quatenus ſunt prohibita, vel permiſſa. Permiſſa dico; quia tanquam accidentia; non attingentes ipſam contractûs ſubſtantiam, (*de talibus enim loquimur*) adeſſe, vel abeſſe poſſunt, citra ſubjecti (*h.e. ipſius contractûs*) corruptionem. *Mozz. de pign. col. de accidental.5.n.1.*

Da ergo exempla pactorum prohibitorum?

℞. Tale eſt. 1. Pactum legis commiſſoriæ, (*Puta quando convenit, ut res pœnæ nomine ob non impletam contractûs legem retineatur, tanquam quæ in commiſſum ceciderit.l.4.de leg.commiſſ.l.fin.C.de pact. pign.*) adeò improbatum, ut nec juratum valeat. *Panorm.in c.ſignificant. hic. Idque quod, tanquam fiduciæ adverſum, in hoc contractu iniquum cenſeatur; ne debitor præter ſpem, quod ſuum eſt, amittere; vel iniquè vendere cogatur. Treut.hic th. 6. In contractu emtionis & venditionis admiſſum, l.1. & per tot.ff.de leg.*

leg.commiſſ. l. commiſſoriæ. C. de pact. inter emt. & vend. Rationem infrà dabimus. 2. Pactum, ut ne liceat luere pignus per 30. annos; *Quia prohibitio perpetua cenſetur, & per conſequens alienatio præſumitur.l.fin.ibi gl.C.de pact.pign. Mozz.eod.n.24.* 3. Pactum ne liceat debitori vendere pignus, *l.ſi creditor. §. ult. ff. de diſtract. pign. Quomodo etiam adjectâ pactione ne creditor vendat pignus, vendi nihilominus poſſit, ſupra ſub.tit. Quib. al. licet.vel non.dictum.*

An pactum legis commiſſoriæ hic ſimpliciter eſt prohibitum?

℞. Omninò: 1. Siquidem ſit conceptum per verba directa dominii tranſlationem importantia. (*Ex.gr. niſi ſolvatur infra tale tempus debitum, res oppignorata ſit in ſolutum tradita creditori; vel ſit creditoris; vel ſit ei vendita; vel jus ei faciendi quod vult; & ſimilia,*) Vndè nihil operatur. Non ſi per verba obliqua, eam non importantia. *E g. cùm debitor, ſi non ſolverit in termino, ipſe promittit dare in ſolut.Text. & ibi gl.in l.1. verb.pertinet.C.de pact.int.emt. & vend. Neguz. de pig. in 4. part. pr.in pr.* Vndè & operatur, ut poſt elapſum ſolvendi terminum creditor quidem retinere pignus poſſit, ſed ſalvo debitori ante venditionem, vel dationem in ſolutum jure debitum offerendi, & ſolvendi, & tuendi pignus, *Moz.eod.n.5.per l.3.C.de pign. & Neguz. d. loc.* 2. Non valet quidem tale pactum principio: ſed omninò poſt intervallum adjectum; ſaltem ad retentionem, & exceptionem, *l. quamvis. & ibi Bart.in 2.opp. & in l.Titius.ff. de pign. act. Mozz. eod. n. 12. Quia ab egente debitore initio extortum videtur.* 3. Valet adjecta clauſula, ut pignus ſit venditum, & in ſolutum datum pro juſto pretio, *ob ceſſantem damni ſuſpicionem*, æſtimatione judici commiſsâ, *Mozz. eod. n.13.* 4. Non valet quidem, ſi quidem initum ſit inter creditorem ipſum, & debitorem, factum à debitore cum fidejuſſore, vel alio extraneo à creditore, omninò, *l.ſin.pr. & ibi Bart. & Salic. ff.de contr.emt. Quia*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ibi agitur de præjudicio tertii. 5. Valet favore dotis. Quando quidem agitur de dote dandâ marito; (*licet diſſentiant Dd. apud Mozz. eod. n.* 16.) minimè verò appoſitum in favorẽ mulieris creditricis pro reſtitutione ſuæ dotis. *per l. quamvis. ff. de ſol. Mozz. cod. n.* 8.

An cum pacto ἀντιχρήσεως *conſtitui pignus poteſt; puta, ut creditor rei oppignoratæ fructus lucretur uſurarum loco, aut aliquid pro uſu pecuniæ accipiat?*

℞. Licet creditor de jure fructus rei oppignoratæ non lucretur, ſed in ſortem imputet; conſtitui tamen iſtâ lege pignus poteſt: (*& quidem, licet ſuperet legitimum uſurarum modum;*) ſed modò fructuum proventus ſit incertus. *Quòd, propter iſtam incertitudinem, hoc pactum admittatur, & citra eum exceſſus, tanquam injuſtus non admittendus cenſeatur, vid l.* 11. *§.* 1. *De pign. l.* 14. 17. *C. de Vſur. & per d. l.* 17. *Balduin. Gayl.* 2. *obſ.* 3.

Quis eſt effectus pignoris ritè conſtituti?

℞. 1. Vt creditor pignus conſecutus, ei incumbere, 2. Non conſecutus, id perſequi, 3. Si ei incumbat, ſolutione principalis debiti non ſecutâ, diſtrahere poſſit. 4. Eâdem ſecutâ, debitori reſtituere teneatur.

Quomodo pignori incumbit creditor?

℞. Ita, ut teneat quidem rem pignori traditam, ſed non poſſideat, *l. pen. §. creditor. ff. qui ſatiſd. cog. Quia non animo domini, ſed ipſi debitori tenet, l.* 13. *ff. de uſurp. & uſuc.* (*Vnde nec eo uti poteſt. Quia pignus ad ſecuritatem; non ad uſum, datur, §. ult. hic.*) ne quidem miſſus in poſſeſſionem juſſu Magiſtratûs ex primo decreto; in perſonali quidem actione. *Quia cuſtodiam tantùm adipiſcitur, l.* 3. *§. quod autem.* 23. *ff. de acq. poſſ. Quod in perſonam potius jus habet; eam verò poſſidere nequeat; in rem verò ejus, modo in ſubſidium mittatur, Obrecht. diſp. hic theſ.* 355. Omninò in actione reali; *Quia in hac ſe jus in re habere creditor dicit, & contumax debitor à poſſeſſione depellitur, l.* 15. *§. ſi ante. ff. de damn. infect.* Vel in actione perſonali immiſſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

miſſus ex ſecundo decreto, *Quia & tum demum debitor contumax repellitur.*

Quomodo perſequitur pignus?

℞. Actione quidem *Servianâ directâ*; quâ res in prędium ruſticum à colono illatas, & quidem pro mercede vel deterioratione rei expreſsè obligatas, creditor contra quemvis poſſeſſorem vindicat, §. *item Serviana. inf. de act. Treut. hic. th.* 7. Vel *quaſi Serviana*; quâ vindicat res inquilini tacitè, vel alterius debitoris quomodocunq; obligatas. §. *eod.* Vt ita pignoris ſibi conſtituti poſſeſſionem ipſe conſequatur, *VVeſ. par. de diſtr. pign. n.* 1. *De quibus actionibus infrà pluribus.*

Quatenus, & quando pignoris diſtrahendi creditori poteſtas eſt?

℞. Poſtquam ipſe poſſeſſionem pignoris fuerit conſecutus, & moram commiſerit debitor in ſolutione: ſive omnino ceſſet, *l.* 4. *ff. l.* 7. *l.* 9. *C. de diſtr. pign.* ſive modò partem debiti, vel ſolvat, vel offerat, *l.* 3. *l. quamdiu, ibique Gothofr. in notis. C. eod. Quod idem eſt ac ſi non ſolviſſet; ut infrà dicetur ſub tit. Quib. mod. obl. ſolv.* Sive pactum de diſtrahendo ſit adhibitum, (*quod olim ſollemne fuit, l.* 4. *C. de act. pign.*) ex eodem pacto, tanquam ex voluntate debitoris; *l. fin.* §. 1. *C. de jur. dom. imp.* poſt ſolemnem tamen commonefactionem (*aliàs pignoratitiâ teneretur, d. l.* 4. *d. l.* 9.) ſive eo non adjecto, *Quod eo jure utamur, ut non appoſitum pro convento habeatur, l.* 4. *De pign. act. VVeſ. par. eod. n.* 2. auctore judice, & bonâ fide, ſecundùm modum in jure cònſtitutum, & à nobis ſuprà *ſub d. tit. Quib. alien. lic. vel non licet* expoſitum.

Quid ſi res pluribus ſit oppignorata; quid, circa pignoris perſecutionem vel diſtractionem, juris?

℞. Diſceptari eo caſu ſolet, uter alteri ſit præferendus. Et quidem regula hîc eſt, quòd (*temporis habitâ ratione, non contractûs principalis, ſed pignoris conſtituti, l.* 8. *l.* 10. *ff. qui pot. in pign. l.* 2. *l. licet. C. eod.*) qui prior tempore, potior ſit jure; etiam is qui in prioris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

locum ſucceſſit, ſive offerendo, obſignatoque, ſi prior accipere nolit, deponendo, ſive ſolvendo debitum, *l.1. C. qui pot. in pign. l. fin. C. de his qui in prior. cred. loc.* Eodem tempore re pluribus obligatâ, omnes concurrunt, (*ſive in ſolidum, ſive pro parte; prout inter contrahentes convenit: ſi nihil convenit pro quantitate debiti, l. 16. §. 8. ff. de pign. l. 7. ff. Qui pot. in pign.*) Ita tamen, ut poſſidentis cauſſa prævaleat. *Quia ſibi vigilavit, l. 10. ff. de pign.*

An hoc in omni pignoris genere locum habet?

℟. Ita quidem, ut nihil interſit, pignus ſit conventionale, prætorium, (*licet de eo quidam dubitent, Cuj. l. 5. obſ. c. 30.*) an judiciale: res generaliter, an ſpecialiter obligata, (*Ita tamen, ut non debeat qui generale pignus habet, ſi aliunde ei ſolvi poſſit, ſecundo creditori pignus ſpeciale auferre. l. 2. C. de pign. l. 2. 3. §. 1. ff. qui pot. in pign.*) an tacitè, *l. un. C. rem. alien. gerent. non interd.*

An verò præcedens regula prælationis ſecundùm temporis prioritatem aliquando non fallit?

℟. Fallit ob privilegium conceſſum aliquibus: idque tum ratione perſonarum; tum ratione cauſſæ contractûs.

In quibus fallit ex privilegio ratione cauſſæ contractûs?

℟. In eo qui pecuniam mutavit, & quidem expreſsè, in refectionem, vel conſervationem alicujus ædificii, (*quia reficiens ſalvam fecit pignoris cauſſam,*) modò ædes, reverà ſint reparatæ, & ad reparationem pecunia, & neceſſariò quidem, fuerit impenſa, ac nominatim ea res pignori obligata, *l. 7. & l. Interdum. cum ſeq. ff. Qui pot. in pign.* 2. In mutuante pro aliquâ re emendata, *puta novo ædificio, navi*, vel de novo facienda; eâ lege, ut res talis emta, vel facienda ei pignori ſit obligata, *d. l. 7. Nov. 97. c. 3. in pr.* 3. Qui in funera & exequias pecuniam impendit, *l. pen. ff. de relig. & ſumt. fun. Religionis, & publicæ utilitatis cauſsâ, ne inſepulta relinquantur cadavera; Adeò ut tales*

nec à dote, l.19. ff. eod.nec ab expreſſo anteriore pignore vincantur, Iaſ.& Dd.in l.fin.§.9.C.de jur. delib. 4.In ſumtibus medicis, & pharmacopolis præſtandis in mortui valetudinem, vel in teſtamenti inſinuationem, inventarii confectionem, vel alias hereditatis cauſſas impenſis; *l.4. C.de pet.hered. l.3. C.de relig. & ſumt. fun. Dd in d. l. fin.§.9.* 5. Qui ſervum captum redemit, *l.12. §. 21. De capt. & poſt.*

In quib.fallit eadẽ regula ex privil. ratione perſonæ?

℞.1.In pupillo;ratione rei ipſius nummis comparatæ, *l pen.C.de ſer.pign.dat.l.7.ff.qui pot. in pign.* item in bonis tutorum, *l.ult. De tut.rat.diſtr.*2.In muliere; quoad perſecutionem dotis numeratæ, non confeſſatæ, *l.12.C.qui pot.in pign.*nec quoad paraphernalia, & donationem propter nuptias, *d. l.12.§.2. An verò expreſſam anteriorem hypothecam habentibus præferatur, variant Dd.* 3.In fiſco; in debitis, *non in pœnis, l. 28.ibi Bart.De jure fiſci. l.un.C.de pœn.fiſc.* An & hîc circa expreſſam hypothecam? *Diſſ.Dd.& Gl.in d.l.12. VVeſpar. ff.qui pot.in pign. Obr.diſp.de pign.theſ.237. & ſeq.* Plures caſus, quibus prior regula fallit, enumerat *gl. in l. privilegia. ff. de priv. cred. in verb. ex cauſſ. Dyn.in c.Qui prior.de R.I.in 6. Neguz. de pign. & hypot.part.5.memb.2.per tot.Vide Gayl.2.obſ.25.n.5.*

Quomodo ſolvitur pignus?

℞. 1. Debiti ſolutione, ſive vera & naturali; *l.9. §.3. De pign.act.l.pen.C.eod.* ſed integra, *l.6.C.de diſtr.pig.* ſive ficta, puta, principalis debiti remiſſione, *l.1.§.1. ff.quib.mod.pign.ſolv.*aut ſi paciſcatur ne petat, *l.5.§. 2.ff. quib. mod. pign.vel hypot.ſolv.* aut obligationem novet, *l.18.ff.de Novat.*aut debiti nomine ſatisfieri ſibi permittat. *l. 6. in pr. & §.1. ff. quib.mod pign.ſolv.* 2.Oblatione, conſignatione, & depoſitione debiti, *l. 1.C.qui pot.in pign.l.fin.C.de pign.act.*3.Voluntate creditoris expreſſa; *putà per pactum, ut ab hypothecâ recedatur, l.5.ff.quib.mod.* Vel tacita; *ſi creditor venditioni pignoris conſentit, l.4.§.1.l.8.§.6.7.8.ff.eod. Puta*

omni alienationi, atque etiam novæ obligationi. l. 12. ff. eod. VVeſ. par. eod. n. 2. (*quod non cenſetur feciſſe, etſi id vendi ſciat. Niſi cùm agitur de libertate, l. 1. C. de remiſſ. pign. aut de re fiſci, l. 8. C. eod.*) *Si tamen ſalvam voluerit pignoris eſſe cauſſam, aut ex pretio venditionis ſibi ſatisfieri, non ſecutâ ſolutione, jus ſuum retinet. l. ſicut. §. illud. ff. eod.* 4. Rei pignoratæ, ſive corporalis, ſive incorporalis interitu totali; non partiali. *d. l. 8. l. 16. §. 2. ff. hic. l. 21. De pign. act.* 5. Tempore; *ſi quidem ad certum tempus modò eſt conſtitutum, l. 6. pr. ff. quib. mod. pign. ſolv.* 6. Mutatione debitoris, *l. 1. §. fin. ff. eod.* 7. Sententia, vel jurejurando: *Puta ſi judicatum ſit, vel juratum pignus non eſſe obligatum, l. 5. §. fin. l. 13. ff. eod. VVeſ. par. eod. per totum. Treut. eod. th. 9. per totum.*

Pignore ſoluto, quid juris?

℞. Oritur ex iſta ſolutione actio pignoratitia duplex: Vna *directa*; qua agit debitor adverſus creditorem ſine legitima cauſſa pignus retinentem, ut ſibi rem oppignoratam reſtituat, unà cum fructibus, *§. fin. hic l. 9. l. 22. l. 40. §. 2. ff. de pign. act l. ult. C. eod.* & damnum datum in re oppignoratâ reſarciat, *l. 14. 25. eod.* Altera *contrariâ*; quâ creditor agit adverſus debitorem ad id, quod ipſi pignoris cauſsâ abeſt, *l. 16. §. 1. eod. Treut. theſi ult. eod.*

Quæ omninò veniunt in hoc contractu præſtanda ex accidenti?

℞. Dolus, lata, leviſque culpa. *Quia utriuſque, & creditoris, & debitoris hîc cauſſa. Hujus, ut ei pecunia credatur; Illius, ut in tuto ſit creditum, Text. hic.* Non leviſſima; *Quia illa ei imputatur, cujus ſolius gratiâ contractum.* Non caſus fortuitus; modò ne præceſſerit creditoris culpa. *Quia placuit & eum ſecurum eſſe.*

TIT. XVI.

De Verborum Obligationibus.

QVæ eſt ſecunda ſpecies contractuum?

℞. Eorum qui verbis contrahuntur, & *verborum*

rum obligationes dicuntur; quia ad eorum ſubſtantiam certam verborum ſolemnitas, interrogatione ſtipulatoris, & reſponſione promiſſoris conſtans, requiritur. *Aliàs ſtipulationes dicti.Text.pr.hic.*

Quæ eſt contractûs ſtipulationis origo?

℞. Contractûs hujus origo ex Jure Civili eſt: *Introductus, ut promiſſio temerè facta à conſulto concepta, jure diſtingueretur. Ita quidem, ut, cùm ex nudo pacto, (in quo conſenſus plerumque leviter interponitur,) actio jure civili non detur; ſed tantùm exceptio, (quod iniquum videretur homines leviter verbis illaqueari,) daretur ex ſtipulatione meditatâ.*

Quid eſt contractus ſtipulationis, ſeu verborum obligatio?

℞. Stipulatio (*à ſtipulo, quod veteribus firmum ſignificabat, dicta. pr. hic.*) eſt verborum conceptio, quibus is qui interrogatur, ſe id quod interrogatus eſt, congruâ, & in continenti ſubſequente reſponſione, daturum, aut facturum promittit, eâ reſponſione ad idem dandum, vel faciendum obligatur. *pr. hic. l.*5. §.1. *ff. de verb. obl.*

Quæ omnino requiruntur ad ſtipulationem?

℞. Plura: 1. Vt fiat verbis expreſſis, & quidem ex utrâque parte contrahentium intervenientibus; *l.*1.§.2.*ff. eod.* olim neceſſariò verbis ſollemnibus, & ad id ordinatis; hodie quibuſcunque idoneis; licet linguâ diversâ prolatis, §.1.*hic*.2. Ita ut præcedat interrogatio; ſequatur reſponſio, ſeu promiſſio, *Gl.in* §.1.§.2. & quidem talis, quæ interrogationi conveniat, *d.l.*5.§.*ſtipulatio*.3. Vt reſponſio interrogationem in continenti, aut poſt modicum intervallum ſequatur, *l.* 1. §. 1. *eod.* 4. Vt (*quod ſequitur*) fiat inter præſentes, ſermonis, & auditûs capaces; & quidem ita, ut ſive per ſe, ſive per interpretem, ſonum verborum audientes, invicem ſe intelligant, & exaudiant. *d. l.* 1. §. 1. §. *fin.* 5. Vt contineat aliquid dandum, vel faciendum. *d.* §.*ſtipulatio, hic*. 6. Promittat factum ſuum, non a-

lienum. *l.ſtipulatio iſta.38.ff.eod.Schneidvv.hic.n.16.*

Quotuplex eſt ſtipulatio?

℞. Diviſiones ſtipulationis ſunt variæ. *Prima* ſecundùm rem in ſtipulationem deductam. Sic aut eſt *certa*, aut *incerta*; *Quatenus vel res certa, vel incerta in ſtipulationem deducitur; h. e. quatenus vel apparet, quid, quale, quantum ſit quod ſtipulamur; ut, vini amphora* 100, *Stichus, Pamphilus: vel quando id non apparet; ut, homo, vinum.* 2. Alia eſt *dividua*; quæ eſt rei dividuæ, ſeu quæ pro parte ſolvi poteſt; *ut, decem:* Vel *individua*; quæ eſt rei individuæ, ſeu quæ ita ſolvi non poteſt; *ut, Servitus*: Vel *mixta*, quæ eſt rei partis quidem dationem natura recipientis; ſed, niſi tota detur, ſtipulationi non ſatisfiat; *ut, hominis.* 3. Vel *dandi*, vel *faciendi*; prout vel res danda, vel factum in ſtipulationem deducitur. *pr. & §. ult. h. t. Pac. Epitome hic theſi* 28. *Altera*, ſecundùm modum quo ſtipulatio concipitur.

Quotuplex eſt ſtipulatio ſecundùm modum ſtipulandi?

℞. Triplex: 1. *Pura*; quæ fit purè, citra diei, vel conditionis adjectionem; *ut, decem mihi dare ſpondes.* 2. *In diem*; quando adjecto die aliquid ſtipulamur; ut, *Kalendis Ianuariis decem dabis? Dabo.* 3. *Conditionalis*, quando conditio ſtipulationi adjicitur; ut, *ſi navis ex Aſiâ venerit, decem dabis? Dabo. Pac. eod.*

Quis eſt effectus ſingularum harum ſtipulationum?

℞. Quod *purè* promiſſum ſtatim peti poteſt, ut confeſtim eodem die agi poteſt, §.2. *hic. l.*14. *De R I.* & quidem ſine ullo laxamento, *l.* 118. §. 1. *De V. O. Niſi vel rei, vel facti natura temperamentum aliquod concedat, l.*41. §.1. *ff. eod. ibi Donell. n* 49. *Miſerationis tamen gratiâ modicum tempus arbitrio judicis concedendum volunt, per l.* 105. *ff. de ſolut. In diem* promiſſum ſtatim quidem debetur; ſed, priuſquam dies venerit, peti non poteſt: & ne eo quidem ipſo die quo ſtipulatum eſt; ſed modò præterito; *Quòd in favorem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

vorem debitoris adjectus videatur, §.2.*hic. Niſi expreſſè aliter actum ſit inter partes; aut dies adjectus tantùm præſentis oſtendendæ obligationis, non differendæ ſolutionis cauſâ, l.*118. §.1.*eod.* Quod *ſub conditione* ſtipulatum eſt, (ſeu *in diem incertum; qui conditioni comparatur*) pati non poteſt ſive à ſtipulatore ab heredibus, niſi demum exſtante conditione. §.4. *hic.*

Quid, ſi in diem, & ſub conditione ſimul ſtipulatum ſit?

℞. Collata die, & conditione in perſonam promiſſoris, dies eſt exſpectandus, antequam ex ſtipulatu agatur. *l.*8. *ff.eod.* 1. Vtrâque collatâ in perſonam extranei, agi poteſt conditione exſiſtente. *l.* 10. *ff. h.t. Treutl.hic theſi* 7. *lit. g.*

Quid, ſi ſtipuler 10. *aureos, quoad vivam dare ſpondes; pura, an in diem ſtipulatio eſt?*

℞. Pura. Quia tempus non differendæ, ſed multiplicandæ obligationis cauſâ adjectum cenſetur, *l.* 118.§.1. *h.t.* Vndè obligatio, cùm ſit juris; (*ut omnia quæ juris ſunt*) ſui naturâ perpetua eſſe cenſetur; ut eam extinguere non poſſit tempus. *Contra quem juris rigorem, heres ſtipulatoris pacti exceptione ex æquitate ſummovetur: Quòd qui ad vitam ſtipulatur, ne heres peteret, ſtipulatus videatur.* §.4. *hic.*

Quæ eſt differentia inter ſtipulationem, & legatum annuum?

℞. Quod ſtipulatio in annos ſingulos ſit perpetua; *l.*16.§.1.*ff.h.t.* legatum annuum morte legatarii finiatur. Idque, *quia in ſtipulatione, ut debitori diviſis penſionibus, conſuleretur, non ut ſtipulatori præcisè proſpiceretur (quod contrahentes non ſibi tantùm, ſed & heredibus, etſi id non expreſſerint, proſpexiſſe videntur, l. veteris. C. de contr. & com. ſtip. Gayl.* 2. *obſ.*2. *n.*10.) *tempus adjectum cenſetur; legatum verò alimentorum cauſâ relictum, & ut legatario conſuleretur, ac ad ejus vitam tantùm relictum putatur. Ideóque quòd tacitam videatur habere conditionem,* ſi vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

vat legatarius (*ut antè dictum*) *primo anno pro conditionali habetur. l.4. & 8. ff. de legat.an.*

An non & locus adjici ſtipulationi poteſt; & quo jure?

℞. Fieri id omnino ſolet; ut, *Carthagini dare ſpondes:* & tum quidem, licet formâ, & conceptione verborum purè ſtipulatio facta videatur; pura tamen non eſt, ſed reipſa tempus habet adjectum; atque in effectu in diem ſtipulatio eſt; ut ab eo, qui Carthagini ſe daturum promiſit, antequam eò vel venerit, vel venire potuerit, exigi non poſſit, §.5. *hic.*

Quid, & quotuplex eſt conditio?

℞. Conditio eſt, quando aliquid confertur in caſum dubium, (*ſeu contingentem,*) & ſic in futurum eventum: Eſtque vel poſſibilis; vel impoſſibilis; vel etiam (*ut volunt*) neceſſaria. Vt antè *tit. de her. Inſt.* explicatum.

Quomodo ergò in ſtipulationibus conditiones exprimuntur?

℞. Secundùm quidem naturam conditionis, in futurum. Si quæ in præteritum, vel præſens tempus referuntur, (*cum propriè conditiones non ſint,*) aut ſtatim infirmant obligationem; aut omninò non differunt; ut puta: *ſi Titius conſul fuerit; vel ſi Mævius vivit, dare ſpondes? Nam quod ſi iſta ita non ſint; ſtatim inutilis eſt ſtipulatio. Si ita ſunt; cùm per naturam certa ſint, obligationem non morantur; licet fortè apud nos incerta ſint, l.37. & ibi Dd. ff. ſi cert. pet. § 6. hîc.*

Quot modis in futurum exprimi conditio poteſt?

℞. Duobus: Vel affirmativè; puta, *promitto tibi decem, ſi hoc anno Romam Cæſar venerit.* Vel negativè; *promitto tibi decem, ſi eò non venerit.*

Quis eſt effectus affirmativè conceptæ ſtipulationis?

℞. Is quem ante dixi; ut antequam exſiſtat conditio, neque obligatio ſit, neque actio. Et quidem modò conditio ſit dubia, non neceſſaria; id eſt, talis quæ certam, & infallibilem cauſſam habet, quâ certò ex-

ſtitura

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſtitura ſit; *Quod ſecundùm antedicta, talis ſtipulatio pro purâ habeatur, §.6. hic.* Nec impoſſibilis. *Quia talis vitiat ſtipulationem. Aliter quàm in teſtamentis. Itidem ſecundùm antedicta.*

Quis eſt effectus ſtipulationis negativè conceptæ?

℞. Si quidem concepta eſt ſub conditione poteſtativâ; puta, *promittis mihi decem, ſi Capitolium non adſcendero*, is effectus eſt, ut non impleatur, niſi poſt mortem; *Ac proinde talis eſt ac ſi ſtipulatus eſſem: cum moriar mihi decem promittis?* Si certum tempus adjectum eſt, eo tranſacto purificatur, *l.*48. *l.* 115. §. 1.*ff.h.t.Perez.hic.*

An verò non eſt inutilis talis ſtipulatio, ſub conditione poteſtativâ ſimpliciter conceptâ?

℞. Minimè; Quia, cùm per mortem purificetur, tranſit in heredem, qui ex ea obligatione agere poteſt. Nec fit utilis per cautionem Mutianam. *Vtpote quæ, ex communi Dd. ſententiâ, in ultimis quidem voluntatibus; l.*318. 73.77. *De cond. & dem. ſed non in contractibus locum habet. Gl.& Dd.in l.*7.*verb.neceſſitas. De cond. & dem. Vnde fit ut, præſtita licet cautione, ſtipulator ſtatim petere non poßit, l.*99. §.1. *de V. O.*

Quæ deducuntur in ſtipulationem?

℞. Jam ante notatum, non tantùm res deduci in ſtipulationem; ſed etiam facta: & inde ſtipulationes alias eſſe *dandi*, alias *faciendi*.

Explica plenius quæ ſint ſtipulationes dandi; quæ faciendi?

℞. Stipulationes *dandi* ſunt, in quibus hoc agitur, ut res aliqua promiſſori detur, ſive corporalis, ſive incorporalis; ſive ſpecies, ſive genera: *Faciendi* verò, in quibus facta verſantur; ſive negativè, *ut aliquid à nobis non fiat*; ſive affirmativè à nobis comprehenſa, *ut quid faciamus*, §.7. *hic.*

An hæc duo ſtipulationum genera ejuſdem ſunt naturæ?

Reſp. Imò verò inter ea magna eſt differentia.

1.Quod

1. Quòd dandi ſtipulationes ferè ſint dividuæ; faciendi individuæ. *Giſan. ad l.2. §.4. ff.h.t.* 2. Inde fit ut in ſtipulationibus dandi heredes agant, & conveniantur pro portionibus hereditariis, in ſtipulationibus faciendi in ſolidùm plerumque teneantur. *d.l. 2. 3. & 4. & l. 5. §.ult. ff. eod.* 3. Factum ſibi, & uni ex heredibus rectè quis ſtipulatur; non rem: *Quia facta ſunt perſonalia; non jura. l. 137. §.ult. ff. eod. & ibi Giſan.* 4. In ſtipulationibus dandi venit res ipſa, & vera ejus æſtimatio; *l. 91. §. 6. ff. eod.* In ſtipulationibus faciendi intereſſe: *l. 72. v. Celſus. ff. eod. Quod quia eſt incertum, utpote in facto conſiſtens, & difficilis probationis; conſultum pœnam (quæ in locum ejus quod intereſt ſuccedat) in iſtiuſmodi ſtipulationibus ſubjicere. §.ult. hic. l. fin. ff. de præt. ſtip.*

Stipulationes quæ in faciendo, vel non faciendo conſiſtunt, an præcisè obligant?

Reſp. Quæ in faciendo conſiſtunt, ita obligant, ut ſi factum præſtari poteſt, præcisè ad id agi poſſit, *l. 72. pr. & ibi Dd. l. 75. in fin ff. h. t. Pari ratione, ut in ſtipulationibus dandi cogi promiſſor poteſt ad dandum rem promiſſam; nec per oblationem ejus quod intereſt, invito creditore, debitor promittens liberatur. Vtpote quo caſu ei invito aliud pro alio ſolvi non poßit.* In ſtipulationibus non faciendi, pœna non addita, præſtatur id quod intereſt. *Perez. hic.*

Quales res, & facta in ſtipulationem deduci poſunt?

℞. In ſtipulationem deduci poſſunt, quæ dari, fierive poſſunt, *(ut res, quæ in commercio non ſunt, eximantur,)* ſive omnino tales ſint; ſive ex parte ſtipulatoris tantùm. *Si ex parte promiſſoris tantùm tales ſunt; valet ſtipulatio, ut ſaltem id quod ſtipulatoris intereſt præſtetur. l. 83. §. 5. & l. 34. ff. hic. Treutl. hic th. 3. lit.* a.

Quot res in ſtipulationem deduci poſſunt?

Reſp. Vna, pluresve.

Plures res ſi in ſtipulationem deducantur, quid juris?

Reſp. Plures res ſi conjunctim in ſtipulationem deducantur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ducantur; omnes peti poſſunt: Si disjunctim, penes promiſſorem electio eſt. *Niſi eam ſtipulator conſtituerit. l.75.§.8.l.106.ff.hic Cujac. in l.27.§.7. de pact. Treutl. eod.lit.b.*

Tit. XVII.

De Duobus reis Stipulandi, & promittendi.

Qvot perſonæ ſtipulari, & promittere poſſunt?

℞. Vnus, pluresve. Qui rei ſtipulandi, vel promittendi dicuntur; *Quatenus quidem in hunc contractum veniunt. Princ. hic.*

Quis dicitur reus ſtipulandi, vel promittendi?

℞. Stipulandi quidem reus is dicitur, qui interrogat, & ſibi aliquid dari, fierive ſtipulatur. Reus promittendi, qui reſpondet, & aliquid dare, vel facere alteri promittit. *Text. eod.*

Quomodo conſtituuntur duo, pluresve rei ſtipulandi?

℞. Ita, ſi pluribus interrogantibus aliquid ſibi dari vel fieri, poſt omnium interrogationem de eâdem re, eodemve facto ſeparatim factam promiſſor conjunctâ oratione reſpondeat; *Spondeo*, ſive *utrique veſtrûm dare ſpondeo:* Si prius uni, deinde alteri interroganti reſpondeat, alia, atque alia erit obligatio; nec creduntur duo rei ſtipulandi eſſe. *Text.eod.l.duos reos. 6.ff. eod.*

Quomodo conſtituuntur plures rei promittendi?

℞. Quando duo, pluresve ſtipulanti eandem rem, vel factum promittunt; ſive reſpondent conjunctim omnes; ut *Mævi* 10.*aureos dare ſpondes, & Sej eoſdem* 10. *aureos dare ſpondes?* Si Titius ſtipuletur, & omnes reſpondeant ſimul, *ſpondemus*; Vel ſinguli ſeparatim, *ſpondeo, Text. eod.l.4.h.t.Perez.hic.*

Quæ ergo requiruntur, ut plures reï debendi, vel ſtipulandi dicantur?

Reſp. 1. Vt in ſtipulationem deducatur eadem res, vel quantitas, *l.2. l.15.ff.eod.* 2. Vt ſtipulatio, & pro-

miſſio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

miſſio fiat à pluribus ex eâdem cauſsâ, *puta mutui* &c. *ſec.Bart.in d. l.*15. 3.Vt quilibet promittat in ſolidum. *per l.*11. §. *ff. eod.* 4.Vt quilibet eorum principaliter, non alter acceſſoriè ſit obligatus. *Bart. in l.*9. *in* 5. *quæſt. ff. eod.*

An rei ſtipulandi, & promittendi, duo, pluresve ut conſtituantur, id expreſſim ſemper dicendum in inſtrumento contractûs?

℟.Imò verò conſtituuntur etiam, quando id actum eſſe apparet ex naturâ, & conceptione verborum; Puta 1. Per clauſulam obligandi in ſolidum in inſtrumento expreſſam, *l.reos.*11.*in fin.ff.hic.* 2.Per dictionem alternativam, vel disjunctivam, quæ cuilibet actum in ſolidum tribuit; *Vt ſi teſtator Cajum, & Titium heredes inſtituens, dicat: Cajus aut Titius* 10.*dent Sempronio, uterque in ſolidum obligatur. l.*8. §.1. *ff. de legat.*1. 3. Per dictionem diſtributivam, quæ cuique in ſolidum actum attribuit; *Vt, ſi Cajus, & Titius cuilibet, vel uterque eorum mihi eadem* 10. *promittat l.*44. *prin.junct.Gl.*1.*ff.de leg.*2. 4.Per copulativam; *Modò iidem ſint actus ſtipulandi, & una oratio promittentium, & res eadem pluries fuerit repetita & promiſſa, d. l. reos.*11. *ff. eod. Schneidvv.hic.n.*11.10.

Quis eſt effectus plurium reorum ſtipulandi, & promittendi?

℟.Effectus ſtipulationis, *reſpectu reorum ſtipulandi*, eſt, quòd ſi plures ſint, ut ſingulis in ſolidum debeatur; & ex iis quilibet id quod in ſtipulationem deductum eſt, petere, & exigere; *l.* 2. *ff. eod.* & quidem à quolibet ex reis promittendi poſſit: eorum verò uno ſolvente ita perimatur obligatio, ut correus ſtipulandi nihil petere poſſit, *d.l.*2. & adverſus eum is cui ſolutum eſt promiſſorem ſe defenſurum cavere teneatur. *l.*11.§.21. *De legat.* 3. *Reſpectu reorum promittendi*; ſi plures ſint, quòd ſinguli in ſolidum teneantur; Ideòque ſinguli in ſolidum ad electionem creditoris conveniri & excuti poſſint. *l.*1.*C.eod.*§.1. *hic ibi. Schneidvv.*

An

An nihil hic Iure novo mutatum?

℞. Jure veteri ad diſcernendum an aliqui duo rei eſſent, inſpiciebatur quid actum eſſet; *ut ex mente contrahentium, an duo eſſent rei judicaretur.* Hodie, eo non conſiderato, non judicantur duo rei eſſe, niſi expreſsè dictum ſit, ſingulos in ſolidum ſe obligare. 2. Quòd licet id dictum ſit; tamen conventus in ſolidum, diviſionis beneficio, poſtulare poſſit, ut creditor actionem dividat, & pro parte virili ipſum tantum conveniat: *Modò reliqui correi ſint ſolvendo, & præſentes, & beneficio iſti non ſit renunciatum. Auth. hoc ita. C. de duob. reis.*

An duobus reis promittendi exſiſtentibus ſolutio unius alteri prodeſt?

℞. Omninò (ut jam dictum) *l.2. & 3. ff. hic.* Et quidem aliter quàm in delictis à pluribus commiſſis; in quibus pœna unius non liberat alterum. *l.11. §. ſed ſi plures. ff. ad l. Aquil.*

An ex duobus reis promittendi ſinguli pariter ſemper obligantur?

℞. Non: ſed eorum alius purè, alius in diem, vel ſub conditione obligari poteſt; nec impedimento eſt dies vel conditio, quo minùs qui purè obligatus eſt, poſſit nomine eorum qui aliter obligati ſunt, conveniri; *§. ult. hic. Quia eorum obligationes pro diei, aut conditionis eventu ad paritatem deduci;* id eſt, (ut loquuntur) *purificari poſſunt. Perez. hic.*

TIT. XVIII.

De Stipulatione Servorum.

Q*Væ eſt ſumma hujus tituli?*

℞. Quod non tantùm liberi homines; ſed & ſervus ſtipulari poſſit: Non quidem ex ſuâ perſonâ (*cùm juris civilis; quo hic contractus introductus, communionem non habeat; l.32. De R. I.*) ſed ex perſonâ domini, & ejus quidem non tantùm viventis, *l. 45. De V. O.* ſed & defuncti. *l.61. De acq. rer. dom.*

Vtpote

Vtpote cujus perſonam, ſaltem in acquiſitione eorum quæ ſunt juris, (non quæ factum perſonæ deſiderant, l. 27. ff. hic.) repræſentet, ut ipſi domini ſtipulari judicentur. Princ. hic.

An refert, quomodo in ſtipulationibus ſervorum verba ſint concepta?

℟. Minimè quidem, re in ſtipulationem deductâ. Adeò ut, eo caſu, ſive ſibi, ſive domino, ſive imperſonaliter ſervus ſtipuletur, domino acquirat. *l. 15. ff. eod. Planè ut liberi exſiſtentes in poteſtate acquirunt patri, §. 1. hic.* Omninò ſi factum in ſtipulationem deductum, ab ipſo ſervo quidem expediendum. *l. 38. §. 6. De V. O.* Puta ſi ſibi jure agere licere ſervus ſtipuletur, ipſe tantùm prohiberi; non dominus, debet, *§. 2. hic.* commodum tamen facti domino acquiritur. *gl. hic. Quia cùm factum ſit perſonale, ad dominum non tranſit. Goth. in not. ad Schneidvv. hic.* Si factum expediendum à promiſſore ſtipulatur; (*puta ut promiſſor domum ædificet*) domino acquirit. *gl. & Dd. in l. 1. §. 1. ff. de V. O.*

Cui ſtipulando acquirit ſervus communis?

℟. Vtrique dominorum pro dominii portione. *Niſi juſſu unius, vel alicui nominatim ſtipulatus ſit, vel res alterius domini ſit. Tunc enim uni ſoli in ſolidum acquirit, §. 3. hic.*

TIT. XIX.

De Diviſione Stipulationum.

PRopoſuiſti plures diviſiones ſtipulationum; an non ſunt præterea aliæ?

℟. Omninò (*pro diverſitate juris, quo ſtipulationes introductæ ſunt;*) aliæ ſunt judiciales, aliæ prætoriæ, aliæ conventionales, aliæ communes; id eſt, tam prætoriæ, quàm conventionales. *princip. hic.*

Quæ ſunt ſtipulationes judiciales?

℟. Quæ mero officio judicis viventis, ubicunque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ei æquum viſum fuerit, exercentur, & à jure civili, non prætorio ſunt inventæ. *Vt eſt cautio de dolo, de ſervo qui in fugâ eſt perſequendo, pretiove reſtituendo.* §.1 *hic, ibi Schneidvv.*

Quæ ſunt prætoriæ?

R. Quæ ſunt à jure prætorio, non civili, id eſt, quæ per prætorem mortuum in edictis ſuis inventæ, per judicem vivum exercentur. Ita ut à mero prætoris officio extra judicium re necdum in judicium deductâ interponantur. Ex. grat. cautio damni infecti, ſeu nondum facti quod futurum veremur. *Puta cùm vicinus cavet de præſtando damno quod ab ædibus ruinoſis metuimus. t. tit. De damn. infect.* 2. Vel legatorum; id eſt, *quæ exigitur ab herede dubiæ fidei de legatis præſtandis, t. t. ff. ut legat. nom. cav.* 3. Item ædilitiæ ſtipulationes. *Puta quia ædilitium jus Prætorii pars eſt.* §. 2. *hic.* ut de ſanitate pecoris præſtandâ, &c. *l.1. ff. de Ædilit. edict.* §. 2. *eod. ibi Schneidvv.*

Quæ ſunt conventionales ſtipulationes?

R. Quæ ex conventione utriuſque partis contrahentis concipiuntur citra juſſum, aut judicis, aut prætoris; *Quarum totidem ſunt genera, quot ferè rerum contrahendarum. Quod nullum ferè negotium geri poſſit, cui ſtipulatio non ſoleat confirmandi gratiâ adhiberi.* §.3. *hic. Perez. hic.*

Quæ ſunt communes?

R. Quæ ſive jubente prætore extra judicium, ſive officio judicis in judicio interponuntur; *Vt cautio rem pupilli ſalvam fore, quæ à tutore; & de rato, quæ ab omnibus præſtatur qui alieno nomine agunt.* Dici tamen etiam communes poſſunt quæ partim prætoriæ, partim conventionales ſunt. *Qualis ipſa eſt ſtipulatio rati.* §.3. *hic. Schneidvv. eod. n.7. & 8.*

Quid prodeſt ſcire, ſintne ſtipulationes prætoriæ, an judiciales?

R. 1. Quod judiciales non præciſè requirant fidejuſſores, & pignora; ſed ſimplici cautione per promiſſionem

miſſionem regulariter expediri poſſint: in prætoriis fidejuſſores regulariter requirantur, *l.7.ff. de prætor. ſtip.l.3. & ibi Iaſon.C.de V.S.2.* Prætoriæ ſtipulationes pœnales anno finiuntur; judiciales ſunt perpetuæ. *infra. de perpet. & tem act. Schneidvv. hic.*

TIT. XX.

De Inutilibus ſtipulationibus.

D*Iximus ſuprà qui ſtipulari poſſint, quæ res in ſtipulationem deduci, & quomodo ſtipulatio concipiatur; dic nunc, quot modis vitietur ſtipulatio, & inutilis fiat?*

℞. Vitiatur ſtipulatio, & inutilis fit; Ratione I. Materiæ; II. Formæ; III. Finis; IV. Cauſſæ efficientis; V. Accidentis. *Pacius Epitome hic.*

Quomodo ratione materiæ?

℞. Ratione *materiæ in ſtipulationem deductæ* vitiatur ſtipulatio, cum res promiſſa eſt, vel *natura* planè impoſſibilis; *ut nec ſit, nec eſſe poſſit in rerum naturâ,* ut *Hippocentaurus,* §.1.*hic.l.97.§.de V.O.* Vel quæ fuit quidem, ſed deſiit eſſe tempore ſtipulationis; ut *Stichus mortuus,§.eod. & ibi gl.verb.credebat.* Niſi id factum ſit ex culpa promiſſoris. *Tunc enim in odium debitoris adhuc exſtare fingitur. l.88. De V.O. ſec.d.gl.& Ang. hic.* Vel jure præſtari non poteſt; puta, quoad res quæ non ſunt in commercio; ut *res ſacræ, ſanctæ, religioſæ, publicæ, liber homo, etiam in eventum quando ſervus factus fuerit.* Res propriæ, vel alienæ in eum caſum, quo propriæ ſint futuræ, *l 87.l.Nemo.81.pr.ff. de V.O.§.item nemo.hic. Quia quod noſtrũ eſt, amplius noſtrum fieri non poteſt. l. 14. §. 2. De except. rei jud.* Cum *facta* in ſtipulationem deducuntur, vitiatur ſtipulatio, ſi ſunt turpia, vel jure prohibita, *l 26. l.61. l. 35. De V.O.* Si factũ, vel datio, aliena; idq; tum reſpectu promiſſoris in tertium extraneum directè effectum promiſſionis conferentis; *Puta cùm quis alium*

datu-

daturum facturumve promittit ; Ratio eſt in l. 83. ff. eod. & Quia factum alienum non eſt in poteſtate promiſſoris, l.38. ff. eod. §. 1.2.3. 4. & ibi Schneidvv. Tum reſpectu ſtipulatoris jus agendi , & obligandi in tertium conferentis: *Quia alteri ſtipulari, & ſtipulando acquirere non licet, ſed ſibi tantùm proprium intereſſe. §. 18. hic. d.l.38. §. alteri. 17.*

Promiſſio facti alieni an nunquam valet?

℞. Omninò certis caſibus, 1. Si promiſſio fiat ſub pœnâ, §. 18. *hic. Sed ne tum quidem eſt obligatio facti; ſed potiùs pœnæ ratione, §.18. hic.* 2. Si promittatur factum heredis ipſius promittentis , *l. 38. ff. eod. Quia proprium factum promitti cenſetur ; Quod heres & defunctus una eademque perſona cenſeantur. Nov. 48. pr.* 3. Quando quis promittit ſe facturum , & curaturum ut alius tertius faciat , vel det; *ut in ſtipulatione judicio ſiſti, §.3. hic. l.81. ff. eod. l. fin. §. fin. ff. ſi cert. pet. Quo caſu in id quod intereſt obligatur ; quod factum proprium promiſiſſe conſeatur. Liberatur tamen ſi ſecerit quantum potuit ; niſi ſit adjecta pœna. Schneid. hic.* 4. Quando ad factum alienum, in ſtipulationem deductum, ipſe promiſſor tenebatur. *l.14. §. ſed & ſi quis, ff. de conſtit. pec. Quia intelligitur promittere ſe curaturum, ut alius faciat, vel det.*

An non etiam certis caſibus valet ſtipulatio reſpectu ſtipulatoris jus obligandi , & agendi in tertium conferentis?

℞. Omninò, 1. Quando ſtipulator ſubjectus eſt juri ejus cui ſtipulatur ; puta filius patri, ſervus domino, §. 13. & 18. *hic. Niſi ſubjectio tantùm ſit ratione reverentiæ ; qualis eſt inter Vaſallum, & dominum; libertum, & patronum. Paul. de Caſtro. in d. l.38. §.17.* 2. Si promiſſio juramento eſt firmata. *c. Cùm contingat: Ext. de jurejur.* 3. Aut fiat locis piis , aut pauperibus. *Bald. in l. illud. C. de SS. Eccleſ.* 4. Niſi interſit ſtipulantis, § 20. *hic.* 5. Si procurator domino ſtipuletur, *l. ſi procuratori. 79. ff. eod.* Vel de conſuetudine aliud

introductum ſit. *per l. 32. ff. de legib. Schneidvv. hic.*

An non itaque tertius extraneus ſtipulationi adjici poteſt?

℞. Omnino; ſed modò ſolutionis ergo, *h.e. ut cum effectu liberationis tutò ſolvere ei poſſit promiſſor,*) non ut extraneo obligatio acquiratur; ſed ipſi ſtipulatori, §. 4. *hic. Qui proinde id quod ſolutum eſt actione mandati, vel negotiorum geſtorum repetit, gl. hic. in* §. 4.

Quid, ſi quis ſibi, & extraneo copulativè ſtipuletur, cui acquiritur?

℞. Pro parte tantùm valet ſtipulatio. Ita ut extraneo nihil acquiratur; ſed ſtipulanti pro parte dimidiâ ejus quod promiſſum eſt, §. *Quod ſi quis. hic. V*[illegible] *nec utile per inutile vitietur, nec jus accreſcendi (ut nec in aliis contractibus, text. hic. & in l. 110. ff. eod. ubi hoc not. Dd.) locum habeat. Schneidvv. hic.* Niſi ſtipulatio ſit facta copulativè ei qui noſtro juri ſubjectus eſt; puta patri, & filio; domino, & ſervo; *Quia patri, & domino tantùm etiam ſic ſtipulatum cenſetur. §. ei verò hic. l. 39. l. 40. l. 45. l. 50. ff. eod.*

Quid ſi disjunctivè quis ſibi, aut alteri ſtipuletur:

℞. Valet ſtipulatio; *Quia cùm unicuique in ſolidum ſtipulatum cenſeatur; in ſolidum ſtipulatori obligati*[o] *acquiritur. Suprà de duob. reis.*

Quomodo vitiatur ſtipulatio reſpectu formæ?

℞. Si proximè tit. 16. ſupra tradita ad ſtipulationum formam requiſita non ſunt obſervata: & in ſpecie, 1. Si concepta inter abſentes; puta per epiſtolam aut nuncium, *l. 1. ff. eod* (*quæ tamen coram iterari po*[…] *teſt. Sed & creditur Scripturæ dicenti partes præſentes fuiſſe, donec contrarium probetur. §. 11. & §. 16 hic. l. 14. C. de contr. & com. ſtip.*) 2. Item ſi quis a[d] ea quæ interrogatus eſt, non convenienter reſpon[…] deat, §. 5. *hic. Veluti ſi interrogatus de decem, reſpondea*[t] *de quinque: d. l. 1. §. 4. vel purè ſtipulanti ſub condi-*

tion[…]

tione promittat, vel in diem; & contra. d.l.1.§.3. Modò quidem iſtam diverſitatem diſertè exprimat: Non ſi ad interrogationes ſimpliciter reſpondeat Promitto. Tunc enim idem quod in ſtipulationem deductum ſpopondiſſe videntur, §.5. hic. ubi Gl.

An iſta diverſitas interrogationis, & reſponſionis æqualiter vitiat ſtipulationem?

℞. Non. Omnino enim vitiat, 1. Si diverſitas eſt circa ſpeciem; *ut ſi quis ſtipulanti bovem, promittat equum, §. ſi de alia. 22. hic.* 2. Si eſt circa modum obligandi; *ut in exemplis in præcedente reſponſione.* Sin circa quantitatem; vitiatur modò in eo in quo promiſſio interrogationi non convenit, *Ex. gr. ſtipulanti quinque ſi quis decem promittat, valet ſtipulatio quoad quinque; non ultra. Niſi diverſitas illico placuerit. Si ſtipulanti decem, quinque promittis; valet ſimiliter quoad quinque. l.1. § ſi quis ſimpliciter.3. ff. eod. Schneidw. hic. ad §.5.*

Quomodo vitiatur ſtipulatio reſpectu finis?

℞. Id jam ex parte dictum eſt; puta ſi quis alteri extraneo, id eſt, in ejuſdem utilitatem ſtipuletur, citra ullum ſuum intereſſe. Ita ut non ſolam quidem ſolutionem; ſed ipſam in eum conferat obligationem. §. 4. 18. 19. *hic.*

Quomodo vitiatur ratione cauſſæ efficientis?

℞. Quando ſtipulando contrahunt, qui vel omninò; vel ita ſaltem contrahere non poſſunt. Puta. 1. Si contrahentium alter in alterius eſt poteſtate. §.6. *hic.* 2. Si alteruter, ſive per vitium animi omninò non poteſt contrahere, *ut infans, furioſus, mente captus; d. l.1. in pr.* ſive per vitium corporis *(ut mutus, ſurdus)* in ſpecie non poteſt ſtipulari; ſive per defectum juris, *ut prodigus, pupillus ſine tutore auctore, impubes in poteſtate patris, §.6. 7. 8. 9. hic. l.6. De V. O.*

Quomodo vitiatur ſtipulatio ex accidenti?

℞. 1. Si impoſſibilis conditio ſtipulationi adjiciatur. §.10. *hic.* Omninò quidem ſi ſit affirmativè con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

cepta de jure, & facto impoſſibilis, §. 10. *hic. Quod negativè concepta, impoßibili conditione, pro pura habeatur ſtipulatio. l. 7. ff. eod.* 2. Sic reſpectu temporis in ſtipulatione adjecti olim quidem non valebat ſtipulatio, poſt mortem ſtipulatoris, vel promiſſoris concepta, *Puta pridie quàm moriar dare ſpondes. Quia impoſſibilis videbatur conditio & alteri facta ſtipulatio.* Hodie valet; *Quia & ab heredibus, & contra heredes incipiunt obligationes: l. un. C. ut act. & ab her. & contr. her.* Vnde & ſimiliter ſtipulatio; *Cùm moriar dare ſpondes?* & apud veteres valuit, hodieque magis valet. §. 14. *&* 15. *&* 12. *hic.*

Stipulatione poſt mortem conceptâ, quis à quo exigit promiſſum?

℞. Heres ſtipulatoris exigit ab herede promiſſoris; ſi quidem utrinque poſt mortem ſtipulatio facta eſt. *d.* §. 15. *Vnde & poſt mortem alterius rectè concipitur ſtipulatio. Quod nec hic quidem libertas contrahentium (ex quorum conſenſu valent ſtipulationes) ſit reſtringenda. d. l. un. C. ut act. & ab. hered. & cont. her. Perez. hic.*

An non & præpoſteratione vitiatur ſtipulatio?

Puta ſi quis ita ſtipuletur: ſi navis ex Aſiâ venerit, hodie dare ſpondes? id eſt, ita ut obligatio concipiatur ante eventum conditionis?

℞. Olim quidem tanquam contra naturam conditionis (*quæ rem in eventum futurum ſuſpendit*) concepta vitiabatur: Valet hodie. *Quod hodie in contractibus non tam verborum ſubtilitas, quàm mens contrahentium inſpicitur; l. 3. §. 9. De adm. leg. Quæ eſt, ut tum præſtetur promiſſum, cùm verificatur conditio. §. 13. hic. ibi. Schneidvv.*

Verbum PROMISIT *in inſtrumento conceptum, an arguit ſollemnitatem debitam in ſtipulatione interceßiſſe?*

℞. Omninò: & quidem ſive ſcriptura ſit publica, ſive privata, §. 16. *hic. & l. 1. C. de contr. ſtip.* Secus eſt,

ſi teſtes idem deponant. *Quia tantùm debent deponere de facto ſub ſenſum corporeum cadente, ex quo reſultat ſtipulatio; ſcilicet quòd audiverint interrogationem & reſponſionem, &c. Schneid.hic. l.20. §. penult.ff.de teſtam. Dd. & gl. in l.1. C.de uſur.*

Dic etiam, ad quid obligetur, ſi promiſſor rebus pluribus in ſtipulationem deductis ad omnes ſimul ſimpliciter reſpondeat, Promitto?

℟. Ad omnes tenetur; Si quas excipit; ad eas ſolummodò tenetur. *l.134.§ 3.ff.de V.O. Quia tot ſunt ſtipulationes, quot in eam deducta ſunt ſpecies,§.17.hic.ibi Schneidvv.*

Quis eſt effectus ſtipulationis conditionalis, ſi ante eventum conditionis moriatur ſtipulator?

℟. Cùm ſtipulationes conditionales hodiè ad heredes transmittantur; heredes ſtipulatoris adverſus promiſſorem, ejuſve heredes agere ex eâ poſſunt, eveniente conditione,§.24.*hic. Quod conditio exiſtens hic ad tempus contractûs rerotrahatur; ac tunc habeatur perinde, ac ſi purè contractum eſſet.*

Quid juris, ſi quis hoc anno, vel menſe dari ſtipulatus ſit?

℟. Cùm tempus, ſecundum ante dicta, in favorem debitoris adjectum cenſeatur: hoc caſu non niſi omnibus partibus anni, vel menſis præteritis peti poteſt, quod in ſtipulationem eſt deductum.§.25. *hic. ſecundum ante dicta.*

Quotuplex oritur actio ex verborum obligatione?

℟. Duplex: condictio certi, ſi certa; Actio ex ſtipulatu, ſi incerta eſt ſtipulatio. Vtraque juris civilis, in heredes tranſitoria. *De quibus infra latius.*

TIT. XXI.

De Fidejuſſoribus.

C*Vr materia fidejuſſorum præcedenti ſubjungitur?*

℟. Quia ut verborum obligatio, tanquam

principalis, ſtipulationis ſucceſſu conſtat; ita & fidejuſſoria tanquam acceſſoria, ſine ſtipulatione non perficitur. *Perez. hic.*

Quot modis accipitur fidejuſſor?

℞. Latè & ſtrictè: Latè pro omni eo, qui alterius obligationem ſuſcipit, & fide ſuâ eſſe jubet; *Vnde fidejuſſores dicti, l.7. §. 8. ff. de dol. mal. Val. Franc. pr. de fidejuſſ. c.1. n.3. VVeſ. par. hic. n.2.*

Quot modis ita latè dictus accipitur fidejuſſor?

℞. 1. Pro *mandatore*; hoc eſt, *eo cujus mandato contrahitur*; id eſt, *qui mandat alicui credi, aut cum eo contrahi, atque ita fide ſuâ eſſe jubet. l.12. §.14. ff. mand.* 2. Pro *conſtitutore*, qui per nudum pactum conſtituit ſe ſoluturum quod debet alius. *§. de conſtitut. inf. de action.* 3. Pro *ſponſore*, qui ſponte pro alio intercedit. 4. Pro *expromiſſore*, qui principaliter ſe obligat pro eo, qui non poterat efficaciter obligari. *gloſſ. ſing. in Nov. 4. c. 1. verb. fidejuſſoris. Hyp. de Marſil. ad Rubr. de fidejuſſ. Gayl. 2. obſerv. 28. num. 1.*

Quis eſt fidejuſſor in ſpecie, & propriè dictus?

℞. Is qui pro alio principali debitore, ſuo nomine ſtipulanti, promittit, & ſalvâ manente principali obligatione, eam fide ſuâ eſſe jubet; *id eſt, pro eâ ipſe ſe obligat, l.8. l.4.5. l.23. ff. hic. l.12. C. eod. Trent. th.1. hic. Vnde &* adpromiſſor *dicitur.*

Quomodo ergo hic contractus definitur?

℞. Fidejuſſio eſt contractus verbis conſtans, alienæ obligationi firmandæ ita accedens, ut fidejubens, ſalvâ principali obligatione, pro principali debitore fidem ſuam apud principalem creditorem ita interponat, ut, ſi contigerit iſtum fide, & bonis deficere, ipſe ſit ſoluturus; *§.1. hic. Perez. hic.*

Qui poſſunt fidejubere?

℞. Omnes qui ſtipulari poſſunt; niſi ſpecialiter prohibeantur; ut feminæ, auctoritate SC. Vellejani. *t. t. ff. & C. ad SC. Vell.* milites, *l. milites 31. C. de loc. cond.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Servi extra rem peculiarem, inſcio domino, *l. 19. & 20. ff. hic.*

Qualibus omnino obligationibus fidejuſſio accedere poteſt?

℞. Omni omnino obligationi, 1. qualitercunque contractæ (*ſed ſecundùm leges efficaci. Gl. in §. 1. hic. pr. l. 46. ff. eod.*) ſive re, ſive verbis, ſive conſenſu: 2. Cujuſcunque juris, ſive naturalis ſit, ſive civilis, ſive naturalis, & civilis ſimul, *§. 1. hic. l. 1. ff. eod.* ſive criminalis, *l. 8. §. 5. 6. ff. eod.* At hactenus tantùm, ut ſe ad pœnam pecuniariam, *per l. 4. De cuſt. reor.* non corporalem fidejuſſor obliget, *Dd. vulgo in l. 70. §. fin. per l. 13. ff. ad l. Aquil. Apud alios dubio non caret. Arum. diſp. hic & alii.* 2. Et quidem ſive ſit ipſa principalis, ſive acceſſoria; ut & fidejuſſor fidejuſſoris detur, *d. l. 8. §. fin.* qui indemnitatis, *Belgis* Waers borch dicitur.

Quomodo accedit fidejuſſoria obligatio principali?

℞. Ita ut vel præcedat principalis obligatio; Vel ſequatur & præcedat fidejuſſio, *§. 3. hic.* Modò certò tamen ſit ſecutura principalis: *Quia citra eam non conſtat fidejuſſio, §. 3. hic. l. 57. ff. h. t. Quod quis pro ſe ipſo fidejubere non poſſit: Vnde fidejuſſio præcedens trahitur ad tempus principalis obligationis.*

Quæ ergo requiruntur ad formam fidejuſſionis?

℞. Plura: 1. ut fidejuſſor ſe obliget ſuo nomine, & quidem pro debito alieno. *Ex ante dictis.* 2. Vt id faciat citra novationem; *id eſt, ita ut ſuo inventu priorem obligationem non tollat; ſed debitor principalis nihilominus maneat obligatus. Secundùm ante dicta.* 3. Vt fiat ſollemnitate ſtipulationis, *l. 12. C. hic. Quæ adeò hic jure neceſſaria; ut, licet aliàs jure Canonico ex nudo pacto oriatur actio; tamen fidejuſſio pacto nudo præſtita, eodem jure non valeat. Vaſq. Ill. qu. lib. 1. c. 33. n. 2.* Hodie tamen ejus neceſſitas ſublata. *Treut. hic theſi 4. lit. a.* 4. Vt ad idem ſe obliget fidejuſſor,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

quod eſt in principali obligatione: *l.8.§.7.8. ff. hic.* Ita ut plus non debeat fidejuſſor, ſive quantitatis, ſive rei, *l.16.§.1. ff. eod.* ſive loci, *l.16.§.2. ff. eod.* ſive temporis, *l.49.§.2. ff. eod.* ratione plus intelligatur, *§. 5. hic. Ne plus ſit in acceſſorio, quàm in principali. §.eod.*

An fidejuſſor non poteſt efficaciùs obligari, quàm principalis debitor?

℞. Omnino. Nempe poteſt obligari fidejuſſor ſub juramento, *Vult. juriſpr. lib.* 1. *cap.* 39. Sub inſtrumento habente paratam exſecutionem. *VVeſ.par.hic. n 5.* principali tantùm ſimpliciter obligato.

An & in minorem partem, & leviorem conditionem obligari poteſt?

℞. Omninò; ut 1. fidejuſſor debitore in centum obligato tantùm obligetur in quinque. 2. Principalis purè, fidejuſſor ſub conditione. 3. Vt Fidejuſſor in tempus brevius quàm principalis. *§.5.eod Si fortè tamen fidejuſſor in duriorem cauſſam accipiatur, ex benigniori ſententiâ placet eum teneri ad id quod debet principalis, nec perimi obligationem fidejuſſoriam. Dd. communiter.*

Qualis debet dari fidejuſſor?

℞. Idoneus; exceptis neceſſariis perſonis, à quibus qualiſcunque accipi debet: *l. edicto. 1. & 2. ff. in jus vocati ut eant.*

Quomodo æſtimatur idoneitas?

℞. 1. Ex *perſonâ fidejubente*; ſi talis ſit, ut ſtipulationem efficaciter de jure contrahere poſſit; Vnde *femina*, propter SC. Vellejanum. *milites*, *l. milites, C. de locat. & cond.* & *minores, l. 3. hic.* propter reſtitutionis in integrum periculum, non ſunt idonei fidejuſſores. 2. Ex *facultatibus*; ſi rem in fidejuſſionem deductam ſolvere poſſit. *l. 234. §. 2. De V. S.* Si copiam faciat ſui conveniendi, *l.2. ff. qui ſatisd. cog. Quales qui non ſunt, licitè recuſantur. l.3. ff. hic.* Qui-

tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tamen eos recipit, probâſſe videtur; *d.l.3.* adeout tutiori cautioni locus non ſuperſit. *Treut.hic theſ.2. lit.* f.

Quis eſt effectus fidejuſſionis?

Reſp. Quòd fidejuſſor ad id, quod tempore fidejuſſionis in obligatione principali fuit, ſive ſors, ſive uſura, peræquè teneatur ac principalis debitor; *l.4. in fin.ff.hic.* Nec ipſe tantùm; ſed & heredes ipſius, *§.2.hic.d.l.4. etiam ejus non factâ mentione,l.13.C.de contr.ſtipul.* Non verò ad id, quod ex mora, & delicto debitoris accedit, *l.centum.81.ff. de eo quod certo loco, l.22.De act.& oblig. Niſi in omnem cauſſam fidejuſſerit, l.54.ff.locat.cond.*

Quatenus tenentur heredes?

Reſp. Si plures ſunt, pro partibus hereditariis; ſi unus, in ſolidum. *l.24. l.49.§.1.ff hic.*

Quatenus obligantur fidejuſſores?

Reſp. 1. Si plures ſunt, in ſolidum non minus obligantur, & conveniri poſſunt,*l.4. hic.l.3.16.23.C.hic.* 2. Etiam ante principalem debitorem, *l.2.3.5. C.hic. Vtrumque ſecundùm Ius vetus.*

An Ius vetus ratione fidejuſſionis adhuc hodie obtinet?

Reſp. Non.Sed conceſſa ſunt in jure fidejuſſoribus quædam beneficia ex æquitate.

Quæ ſunt illa?

Reſp.Reſpectu *rei principalis,beneficium ordinis;*quod & *excuſſionis,* & *de fidejuſſoribus* dicitur: quo creditor prius reum principalem cogitur excutere *Auth. præſente. C. h.t. Nov. 4.§.ſi quis igitur.* 2. Reſpectu *confidejuſſorum,* beneficium diviſionis à D.Adriano conceſſum. Nempe,cùm plures confidejuſſores ſunt, ut, licet ſinguli ipſo jure teneantur in ſolidum, conveniri tamen non poſſint, niſi pro parte virili, *§. 4. hic.* 3. Reſpectu *creditoris,* & *confidejuſſorum ſimul,* conceſſum eſt fidejuſſori beneficium *cedendarum actionum;* quo is ſolidum debitum ſolvere credito-

ri non tenetur niſi petenti ipſi ab eo ceſſis actionibus *l.11. l.21. C.hic. Vt iſtius ceſsionis beneficio modò quod ſupra ſuam partem ſolvit, à confidejuſſoribus petere poſsit. Bart. in l.7.ff. hic. Treutl. th.6. hic. lit.* a. Quâ ceſſione negatâ ultra partem virilem non tenetur, *l. 2. C.hic. Hypp. de Marſ. eod. n.27.*

Quatenus juvatur beneficiis excuſſionis fidejuſſor & diviſionis?

℞. Ope exceptionis: & quidem ante concluſionem in cauſſa propoſitæ (*ex benigniore ſententia.*) Quâ omiſſa judicium contra fidejuſſorem procedit ſecundùm jus vetus; tum quoad ordinem exſecutionis; tum quoad condemnationem ſingulorum fidejuſſorum in ſolidum. *Gayl.2. obſ.27. n.1.2.3.4.5.*

Beneficia iſta an competunt ſolis fidejuſſoribus?

℞. Imò verò aliis acceſſoribus; ut mandatariis, & conſtitutæ pecuniæ reis. *Nov. 4. c. 1. & l. ult. C. de conſt. pec.*

Beneficium ordinis an nunquam ceſſat?

℞. Omnino: quando reus principalis eſt abſens; *Nov.4. c.1.* vel notoriè inops & non ſolvendo; ita ut facilè, & quidem cum effectu, conveniri non poſſit; vel etiam ſi ſit potens, ut creditor ab eo creditum exigere non auſit. *Comm. opin.* 2. Si naturaliter tantùm ſit obligatus, *l. 25. ff. h.t.* 3. Si huic beneficio fidejuſſor renunciaverit: *d. Auth. præſente. l. penult. ff. de pact.* 4. Si negaverit ſimpliciter ſe fidejuſſiſſe. *l.10. §.1. ff. hic.* 5. Si excuſſionem contra reum principalem impediverit. *c. qui fruſtra. Ext. de uſur.* 6. Si bona rei principalis ſint apud fidejuſſorem, *Mynſ. 2. obſerv.15.* 7. Si ſe ut principalem obligavit novandi animo. *Caſtr. in l.30. §.1. De pact. Non ſi celebrat tantùm fidejuſsionis contractum d. Nov.4. c.1. ubi gl.* 8. Pater non fruitur beneficio excuſſionis adverſus filium pro quo fidejuſſit, &c. *l. 3. §. ſed utrum. ff. de minor. Gayl. 2. obſ. 27. per totum. Hering. tract. de fidejuſſ. part. 1. cap. 27.*

Bene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Beneficium diviſionis an nunquam ceſſat?

℞. Omnino ſimiliter: 1. Si unus fidejuſſorum tantùm fuerit præſens, & ſolvendo. §.4. *&* *l.26.ff.l.10.* *§.1.C.h.t.* 2. Si ei beneficio ſit renunciatum, *l.ult.ff.l.pen.C.de pact.* 3. Si fidejuſſor negaverit ſe fidejuſſiſſe, *d.l.10.§.1.* 4. Si unus plurium confidejuſſorum, (*ſive ratione pupillaris ætatis, ſive ſexûs muliebris, aut ſimili*) inefficaciter ſit obligatus.*l.48.pr.&§.1.ff.h.t.* 5. Inter principalem fidejuſſorem, & hujus fidejuſſorem: *l. ſi plures.27.§.fin.eod.* Denique in obligationibus faciendi. *l. 27. ff. de V. O. Pacius Epitome hic theſi 20.*

Actionibus ceßis & factâ ſolutione, quod jus competit fidejuſſori adverſus principalem debitorem?

℞. Vt ab eo non tantùm principale debitum; ſed omne damnum, expenſas, actione mandati, vel negotiorum geſtorum repetere poſſit, *§.6.hic. l.20.pr. & §.1.l.33.35.ff.mandati.* contra pignorum poſſeſſores hypothecacia utili. *l.2.11.14.C.hic.*

An hoc ſemper verum?

℞. Omninò; niſi pro invito fidejuſſit. *l.6.§.ſi paſſus. l.40.ff.mand.* vel donandi animo, *d.l.6.§.ſi paſſus.* Vel ſciens, aut per ignorantiam juris, exceptionem omiſit, quâ contra creditorem uti potuit. *l.29.ff.& l.10.C.mand.*

Quando ceßio actionum petenda eſt?

℞. Ante ſolutionem: *l.76. De ſolut.* Quod *etiam recte conventus fidejuſſor, niſi iſtâ ceſſione impetratâ, ſolvere non cogatur; &, ſolutione factâ, tanquam per eam obligatione principali ſublata, fruſtra hæc exceptio objiciatur, niſi aut creditor ſponte cedere velit, l.36.ff.hic, aut eâ lege, ut actiones, cederentur, à fidejuſſore ſit ſolutum. l.11. C.eod.*

An non & ante factam ſolutionem ad liberationem fidejuſſor agere poteſt?

Reſp. 1. Imò; ſi fidejuſſor fuerit condemnatus. *l. ſi pro ea. 10. C. mand.* 2. Si reus bona ſua dilapidet, ut

ad inopiam vergat, *d l. ſi pro ea.* 3. Si fidejuſſor ab initio actus; ut ſibi liceat ante ſolutionem convenire debitorem, *l. ead.* 4. Si reus in facienda ſolutione diu ceſſaverit, *l. Lucius.* 38. §. 1. *D. eod.* Maximè ſi in promtu pecuniam fidejuſſor non habeat, & moleſtus ſit creditor. *c.3. ext. hic. & d.l. Lucius. Pac.eod. theſ.* 25.

Quibus modis tollitur fidejuſſio?

℞. Iiſdem modis quibus ſtipulatio, vel contractus principalis. Puta 1. ſolutione ejus quod debetur, *l.* 43. *De ſolut.* 2. Novatione, *l. novatione. C. hic. de quibus infra latius.* 3. Prorogatione termini à creditore ſuo debitori facta contra leges conventionis ad certum tempus obligationem reſtringentis. *Treutl. th. ult. hic.* 4. Confuſione actionis inter debitorem & creditorem, *l.* 39. §. *ult. De ſolut.* 5. Præſcriptione, *l.2.C. de conſt.pec.* 6. Sententiâ definitivâ. 7. Præſentatione rei principalis in judicio ſemel factâ; niſi totius judicii fidejuſſor ſit acceptus. *VVeſemb. par. hic.* aliiſque modis.

TIT. XXII.

De Literarum Obligationibus.

QVæ eſt tertia ſpecies obligationum?

℞. Literarum obligatio.

Quomodo contrahitur?

℞. Quando quis debitor ſpe futuræ numerationis, ex promiſſo creditoris concepta, dat alicui chirographum, quo confitetur ſe pecuniam certam accepiſſe mutuò, quam tamen non accepit: *Schneidvv. hic.*

Quo jure introducta?

℞. Iure Civili. *Licet alii plerique contractûs juris gentium ſint. gloſſ. in* §. *jus autem gentium. verb. pene Supra de I. N. G. & C.*

Quomodo hîc eſt obligatio, & quod ejus fundamentum; cùm reverà non ſit pecunia numerata?

Reſp.

Reſp. Licet nulla quidem hic videatur eſſe obligatio; cùm ob defectum conſenſus (*quia ſcribens chirographum tantùm videtur voluiſſe ſe obligare, quatenus pecunia numeraretur*) tum quod naturalis æquitas non permittit, ut obligeris ad reſtituendum quod non accepiſti: contra eam tamen jus voluit ex iſta confeſſione naſci obligationem, ne dubia ſit ſcripturarum fides. *Argum. ejus quod alibi de uſucapionibus. Pac. Epitome hic. theſi* 28.

Cur literarum dicitur obligatio?

Reſp. Quia ad eam Scriptura adeò requiritur, ut ejus efficacia omnis ex ſcriptura pendeat.

Quæ eſt efficacia hujus obligationis?

Reſp. Ante biennium non eſt ita efficax, quin reo competat exceptio non numeratæ pecuniæ, *l.* 14. *C. de non num. pec.* per quam actor repellatur; niſi revera numeratam debitori probet, *l.* 3. *C. de non num. pec. Ex æquo puta, & bono contra rigorem juris introducta.* Nec poſt biennium; *ſi quidem reus ſuam probet exceptionem. d. l.* 3. *C. eod. Dd. communiter.*

Quando ergo proponi debet exceptio iſta, & quo effectu proponitur?

Reſp. Olim debuit proponi intra quinquennium; hodie, ex Iuſtiniani conſtitutione, intra biennium, idque continuum, *Text. hic. & d. l.* 14. Ad præcedentem quidem effectum, ut liberetur reus confeſſus ac (*contra naturam aliarum exceptionum, l.* 1. *De except. l.* 19. *De probat.*) onus probandi in actorem derivet. Quo poſt biennium, eam ſi proponat, ſe gravat. *Per ſtatim dicta.*

Contra qualem omnino ſcripturam competit hæc exceptio?

Reſp. Contra omnem quæ de jure, & conſuetudine fidem facit, ſive publica ſit à Notario concepta (*licet aliàs publico inſtrumento credatur, donec contrarium probetur, l.* 18. *C. de probat.*) *quatenus hoc caſu confeſſionem tantùm probat; non numerationem. Schneid.*

hic.per Bart.in d.l.3.in pr.lect. Sive privatâ manu debitoris confecta, licet ſigillo ſignata, *Schneidvv. hic ex Fabro eod. n.10.*

In quo contractu omnino locum habet?

℞. Tantùm in contractu mutui, *gl.fin.hic*, non alio, puta depoſiti, emti; &c. *Vtpote in quibus confeſſio præjudicat confitenti, l.generaliter. C.de non num. pec. Schneidvv.eod.*

Quibus caſibus ceſſat hæc exceptio?

℞. 1. Si debitor partem ſortis, vel uſurarum ſolvendo cautionis fidem agnoverit, *l.4.l.11. C.de non num. pec.* 2. Si ſubſtitutus ſucceſſit in locum ejus qui erat obligatus. 3. Si transactionis cauſsâ certam ſummam caverit. *d.l.11.* 4. Si quis caverit argentariis certam quantitatem. *Nov.136.c.5.* 5. In inſtrumento depoſitionis certarum rerum. 6. In apochis publicis. 7. In apochis ſolutæ dotis, *l.in contractibus.14.§.1.C.de non num.pecun.*

An non & creditori ſolutam ſibi pecuniam à debitore quæ ſoluta non ſit apochâ confeſſo, eadem exceptio non factæ ſolutionis datur?

℞. Omninò; ſed modò intra triginta dies præciſè. *d.l.14.§.2.* Vt iis elapſis non audiatur, licet onus probandi in ſe recipiat. *Dd.vulgo in d.l.14.§.2.*

Quotuplex oritur actio ex hac obligatione?

℞. Duplex: vel condictio ex lege, *Text. hic. gl. in verb. condictio*; vel actio ex ſtipulatu, *ſi ſtipulatio intercеſſit. Dd.in d.l.generaliter.*

TIT. XXIII.

De Obligationibus ex Conſenſu.

QVæ eſt quarta ſpecies contractuum?

℞. Eorum qui ex conſenſu dicuntur: Ita, etſi nullus contractus conſenſu vacet, ſpeciatim dicti; quod neque ſcriptura, neque verborum ſollemnitas, nec res ad eorum ſubſtantiam præciſè requirantur: ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſed ſecundùm ſui naturam ſolo conſenſu perficiantur; ideóque inter abſentem per epiſtolam, aut amicum fieri poſſint. *Text.hic.l.2.§.12.ff.de Obl. & Act. Perez.hic.*

Cur dicis ſecundùm ſui naturam?

℞. Quia in his ex accidenti; puta ex pacto (*quo contractus formantur, præſertim qui conſenſu perficiuntur, l.1. §.ſi convenit, ff.depoſ.l.7.§.adeò.ff.de pactis.*) fieri poteſt, ut ſolus conſenſus non ſufficiat; ſed aliquid, puta ſcriptura, ad eorum perfectionem requiratur. *Vt in emtione venditione, ſi eam contrahentes nolint eſſe perfectam, niſi in ſcripturam redigatur. Quia nec eo caſu aliter, niſi inſtrumenta emtionis, vel propriá contrahentium manu, vel per alium, ſcripta, ab ipſis verò ſubſcripta ſint, vel ſi per tabellionem, niſi & completiones acceperint, perfecta cenſetur §. in iis autem tit. prox. ſequent. Schneidvv. hic, in pr.*

Cujuſmodi ſunt hi contractus?

℞. 1. Omnes ſunt bonæ fidei; hoc eſt, tales, in quibus non tantùm ea quæ à contrahentibus dicta ſunt, vel literis expreſſa, debentur, ſed & alia, quæ naturalis æquitas ſuadet alterum alteri præſtare. *Text. hic.* Cùm in ſtricti juris contractibus (*qualis eſt verborum obligatio*) modò præcisè præſtentur quæ ſunt expreſſa; ut infrà latiùs dicetur. *Text.hic.* 2. Hi contractus ſunt ultrò citróque obligatorii, cùm ex ſuperioribus quidam ex una tantùm parte obligationem pariant; ut *mutuum, ſtipulatio, literarum obligatio.*

TIT. XXIV.

De Emtione & Venditione.

QVot ſpecies contractuum conſenſu conſtantium proponit Imperator?

℞. Quatuor: Emtionem-venditionem, Locationem-conductionem, Societatem, Mandatum.

Emtio-venditio quot modis accipitur?

℞. Ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Ad legem XII Tab. relata omnem contractum comprehendit, per quem dominium transfertur, *l. ſtatu liberi, §. 1. ff. de ſtatu liber. Puta, quia omnis tranſlatio, & mutatio familiæ per emtionem, id eſt, per æs & libram; ſed ferè tantùm imaginariè, celebrabatur, Treutl. Diſput. hic theſi* 1. *lit.* b. *ex Vlp. Frag. tit.* 19. Speciatim accipitur pro certa contractûs ſpecie, quæ à permutatione quidem originem ſumpſit, ab ea tamen differt, & diſtinctum contractum facit, §.2. *hic. l 7. De cont. emt.*

Quomodo definitur emtio venditio in ſpecie dicta?

Reſp. Contractus bonæ fidei ſolo conſenſu initus, de re aliquâ emtori tradendâ; idque pro certo pretio venditori in nummis ab eo dando, *arg. pr. de oblig. ex conſenſ. l.3 ff. de Oblig. & Act. l.2. §.1. De contr. emt.*

Qualis ergo oritur ex hoc contractu obligatio?

Reſp. Reciproca. *Vna,* qua emtor venditori ad perſolvendum pretium: *Altera,* qua venditor emtori ad rem ei tradendam obligatur.

An ergo hîc geminus eſt contractus?

Reſp. Minimè; ſed unus tantùm. Vndè & emtio-venditio conjunctim, quaſi una vox, ut ſupra bonorum poſſeſſio, & in ſeq. Titulo locatio-conductio ſcribitur; licet diviſim non minùs enuncietur. *Quatenus contractus duorum voluntatibus conſtat. Tex. hic. Quod & in bonorum poſſeſſione obſervavimus.*

Dixiſti hunc contractum à permutatione habere originem; diverſum tamen eſſe: dic, quâ in re differant?

Reſp. 1. Quod in permutatione res pro re detur, ſeu pecunia pro pecunia; hîc pro pecunia, ſeu pretio res. *Gl. in l.1. verb. poſtulabis. C. de rei. permut.* 2. Quòd permutatio non perficiatur, niſi re ſecutâ; emtio-venditio ſimul atque in rem ſeu pretium fuerit conſenſum; etſi numeratum non fuerit pretium, vel traditio facta. *l. 1. pr. & §.2 ff. eod. Text. pr. hic. Plures recenſet Schneidvv. § item pretium.*

Quæ ergo ſunt hujus contractûs ſubſtantialia?

Reſp.

Reſp. Tria: 1. Vtriuſque contrahentium conſenſus, *l.9.ff.hic.* 2. Res, ſeu merx, quæ venditur. *l.8.ff.eod.* 3. Pretium. *l.2.§.ſine pretio.eod.ff.* Non verò arrha, vel Scriptura. *Vtpote ſine quibus contractus hic conſiſtere poteſt; niſi aliter expreſſè conventum ſit l. 1. C. de fid. inſtr. l.35. ff. hic.*

Qualis hic eſſe conſenſus dicitur?

Reſp. Spectatur in duobus. 1. Reſpectu ſubſtantiæ contractus. 2. Reſpectu modi conſenſum adhibendi. *Vult. Iuriſp. lib.1. cap.35. n.44.*

Qualis debet eſſe conſenſus ſecundùm ſubſtantiam hujus contractûs?

Reſp. 1. Debet eſſe de non contrahendo, ſed in ipſum contractum emtionis venditionis; *Quia promiſſio de contractu emtionis ineundo & celebrando, non facit contractum emtionis. Vultej. eodem.* 2. Non in pretio tantùm, vel re; ſed in utroque. *l. in venditionibus, 9. ff. de contr. emtion.*

Qualis ergo diſſenſus hic vitiat contractum, rei reſpectu?

Reſp. 1. Non qui in ſolo eſt nomine, *d. l.9. §.1.* quando puta rem, in quam eſt conſenſum, unus aliter appellat quàm alter; *Ex. gr. ſi eundem fundum in quem conſenſum eſt, unus Sempronianum; alter Sejanum appellat.* 2. Nec omnis qui in re eſt; ſed ſi ſit in ipſo corpore, *Puta ſi venditor Cornelianum, emtor Sempronianum fundum intellexit, d. l. in venditionibus.* vel in ſubſtantia, ſeu materia rei., *ex. gr. ſi æs pro auro venditum. d. l. in venditionibus. §. 2.* Puta 1. ſi in ea omnimodo erretur: (*ſecus non; puta ſi inauratum pro ſolido auro vendatur, l.14. ff. eod.*) Adeóque ſi in materia toto genere diverſa erretur. (*ſecus ſi ſpecies modò una alterâ ſit melior; puta ſi quis Rhenenſe aurum emens, putet ſe Hungaricum emiſſe, l.11. §.1. l.10. ff. eod.*)

Qualis diſſenſus vitiat, reſpectu pretii?

℟. Id cùm in quantitate, & valore magis, quàm in

re

re conſiſtat, ſimpliciter habendum, ſi venditor minus putavit quàm emtor, emtionem ſubſiſtere in minori ſummâ; ſi majus, impediri contractum. *Vult. eod.*

Qualis conſenſus debet eſſe ſecundùm modum eundem adhibendi?

℞. Debet is eſſe directus in negotium præſens, non in futurum, *ut ſtatim dixi. Aliàs enim vel pactum erit de non contrahendo; vel alius contractus, quàm emtionis. Vult. eod. n.57.* 2. Ab utraque parte liber; *l.11. C. eod. Quia dolo ſi quis inducatur ut emat, vel vendat, emtio nulla eſt. l.1. C. de reſc. vend.* Non ſimulatus, puta ut ſpecie emtionis donatio tegatur. *l. 20. l.46 ff. locati.* 4. Mutuus; Puta de re, & pretio, *l.35.§.1. ff. eod.* Denique perſpicuus & clarus: *Obſcurus ſi ſit, valet quidem contractus; ſed interpretatio ſit contra eum, qui potuit apertius dicere, & cujus ita non eſſe locutum intereſt. l.39.ff. de Pact.*

An nemo ergo cogi poteſt, ut rem ſuam vendat?

Reſp. Imò certis caſibus Dd. allatis. Ex. gr. vel in teſtamento à teſtatore, *l.66. ff. de leg.1.* Vel ratione communionis, à ſocio; *l.13. §. idem ff. de act. emt.* Vel ob ſævitiam dominorum in ſervos ex lege; *§.2. ſup. de his qui ſunt ſui vel al. jur.* Vel ſi Reſpublica, aut civitas aliqua prematur inopiâ annonæ: *Tum enim cogi poſſunt cives, ut eam vendant. l.1. §. cura carnis. ff. de off. præfect. urb. Mynſ.5. obſ.27.* Multiſque aliis caſibus, *Quos vide apud Socinum, Regula.435.* Vendenda verò res juſto pretio. *l. un. C. de annon. & capit. adm. Vult. eod.*

Quæ res omnino poſſunt emi-vendi?

Reſp. Omnes, ſive corporales, ſive incorporales; puta *actio, hereditas:* exſtantes; futuræ, *modò futuræ ſperentur.* Propriæ; alienæ: *iis exceptis, quæ jure prohibentur distrahi.*

Quomodo poſſunt vendi res alienæ, cùm oppignorari non poſſint?

Reſp.

Reſp. 1. Quia ex natura hujus contractûs venditor rem tantùm tradere & de ejus evictione tenetur, *l.16. §.2. De act. emt.* & ſi rem tradere non poteſt, præſtando emtori intereſſe liberatur, *ſec. ea quæ ſequuntur.* Ipſe verò dominus rem ſuam evincere officio judicis poteſt. *l. 1. De evict.* 2. Quod ſuper evictione etiam ſtipulatio ſive ſimplæ, ſive duplæ. *Puta, quâ vel ſimplum pretium, vel ejus duplum ſe reſtituturum promittit, l.16 l.17. l.18. l.37. l.60. ff. eod. Ita ut de eâ emtori caveatur,* inter contrahentes intercedit. *VVeſ. par. hic. num.2.* Adeóque ſive ex emto, ſive ex ſtipulatu evictionis actio competat, & quidem re ſive totâ, ſive ex parte evicta. *l. 48. l.58. ff. eod. Niſi emtor litem contra ſe motam autori ſuo, aut heredi, l. 8. & 21. C. eod. denunciaverit, aut rem alteri obligatam ſciens emerit, l.27. C. eod. Vtpote quòd eo caſu nec pretium repetere poſſit. Facit d. l.27. Sed & de his infrà.*

Quæ res ergo non poſſunt emi-vendi?

Reſp. *Iure naturali*, non poſſunt emi-vendi. 1. Quæ nec ſunt, nec fore ſperantur, *l.44. l.57. ff. de contr. emt.* 2. Res divinæ, ſacræ, ſanctæ, religioſæ *l.14. C. de SS. Eccl. Tamen inter ignorantes earum qualitatem (ſaltem emtore eam) ignorante, inita venditio eatenus valet, ut venditor emtori ad intereſſe teneatur, §.5. hic. l.62. §.11. hic. ff.* 3. Liber homo; *l.70 ff. eod.* adeóque res quævis, quæ non poteſt eſſe in commercio, *l ſi in emtione. §. 1. eod. ff. Iure civili*, non poſſunt vendi. 1. Res publicæ, univerſitatis; *l.6. ff. eod. Niſi cum certis ſolemnitatibus, l. fin. C. de vend. reb. civit. de quib. Bart. Bald. & Canon.* 2. Res furtivæ, vel vi poſſeſſæ. *§.2. inf. de uſuc. l. ſi in emtione. 34. §.3. ff. de contr. emt.* Dotales; & donationes propter nuptias, *ſupr. quib. al. licet, vel non licet.* 4. Emphyteuticæ, *non requiſito domino, l fin. C. de jur. emph.* 5. Litigioſæ; *niſi alienatio eſſet neceſſaria, l. fin. Auth. ſi heres. C. de litig.* 6. Subjectæ reſtitutioni, *l. fin. § ſed quia. 2. C. Com. de legat. Niſi favore dotis, aut donationis propter nuptias; item alimentorum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

rum, Auth. res quas. C. eod. Et piæ cauſſæ, arg. l. 25. §. fin. ff. ad SC. Treb. vel neceſſitatis. Auth. contra cum rogatus. C. ad SC. Trebell. Sed non niſi legitimè à judice. Bart. in l. fin. §. etſi præfatam, C. de jure delib. 7. Cupreſſi in luco Daphnenſi, *tot. tit. C. de cupreſſ. ex. luc. Daphn.* Vltimò, venena mala, &c. *l. 35. §. veneni mali. ff. de contr. emt. Ex Principum conſtitutionibus in ſpecie.* 1. Vendere non licet purpuram, & ſericam hominibus privatis: arma barbaris. 2. Vinum, oleum, aliudve liquamen uſus cauſsâ paratum: 3. Annonam popularem, & militarem. 4. Eunuchos, ſive ſpadones. Liberos proprios; *(quod alias ex lege* XII *Tab. fieri poterat)* niſi egeſtate cogente, & victus cauſsâ. *t. t. C. quæ res ven. non poſ. l. 1. 2. C. de pat. qui fil. ſuos diſtr.*

Quatenus valet venditio rei alienæ?

℞. Eo caſu, ſi contrahentes, vel emtor ſaltem neſciverit rem alienam eſſe; aut ſcientes, ſaltem bonâ fide contractum ineant; idque ſive omnino, ſive ex parte res ſit aliena, *l. 1. & ſeqq. C. de reb. al. non alien.*

An ut venditio, ſic emtio rei ſuæ valet?

℞. Minimè: In tantum, ut, etſi juſſu emtoris, ignorantis rem ſuam, alteri tradideris, non tranſeat in eum dominium, *l. 16. l. 34. §. 4. l. 15. §. 2. ff. de contr. emtion.*

Quale debet eſſe pretium?

℞. 1. Debet eſſe certum, *§. 1. hic. (quod quamdiu definitum non eſt, non naſcitur obligatio,)* ſive in conventione quantitas abſolutè exprimatur à partibus utrimque; ſive relatè ad aliquid ex quo certum eſſe poſſit; puta, *Tantum dabo quanti Titius emit. l. 7. §. hujuſmodi. 1. ff. de cont. emtion.* 2. Debet conſiſtere in pecunia numeratâ, certæ & quidem taxatæ quantitatis, *§. 2. hic. Vtpote quòd in hoc emtio venditio à permutatione diſtinguatur: Vel aliàs contractus ſit innominatus,* Do, UT DES.

Quid ſi pretium in arbitrium tertii conferatur?

℞. Pretio in arbitrium unius contrahentium, ſive emtoris, ſive venditoris collato, puta, *vendo tibi fundum, quanti æſtimavero; vel æſtimaveris*, nulla erit obligatio, & inutilis contractus. (*Quod rei ſolvendæ ſic non erit neceſſitas, l.35. §.1. ff. l.13. C. de contr. emt.*) In arbitrium tertii collatum valet; modò is æſtimaverit: ſecus ſi noluerit, vel non potuerit æſtimare, *§.1. hic. l. fin. C. eod.*

Quando igitur cenſetur perfectus contractus?

℞. Statim atque de pretio, ejuſque quantitate, reque tradendâ inter partes convenerit; etſi pretium nondum ſit numeratum; nec traditio rei interceſſerit, nec arrharum nomine quicquam ſolutum ſit, *Pr. hic*. Aut in ſcripturam contractus non ſit redactus, *ibid. Niſi expreſſè convenerit, ut ſine ſcriptura non conſiſtat*. Quo caſu tum demum perfecta cenſetur venditio, poſtquam in ſcripturam redacta eſt: *ibid. & ſec. antè dicta.*

Quatenus dicis perfectum ſic eſſe contractum; cùm in eo & rei traditio, & pretii ſolutio requirantur?

℞. 1. Quoad *obligationem* perfectus quidem hoc caſu dicitur contractus, & quod *actionem*; ita ut parte invitâ recedi ab eo non poſſit *l. ſicut. 5. C. de O. & A.* 2. Reſpectu *periculi, & commodi rei venditæ*; quod utrumque, poſt iſtum conſenſum, regulariter ad emtorem tranſit, *§.3. hic. l.8. ff. de peric. & com. rei vend.* 3. Reſpectu ejus, *quod poſt iſtum conſenſum utrimque neceſſitas oritur, & rei tradendæ, venditoris; & pretii ſolvendi emtoris reſpectu.* Quæ omnia quando ita convenit tum demum certa ſunt, poſtquam inſtrumenta emtionis ab ipſis contrahentibus vel ſcripta ſunt, vel ſubſcripta. *princ. hic. & ſuprà.*

An pœnitentiæ locus eſt ſemper, ſi iſtorum, quæ antè dicta ſunt, aliquid deeſt?

℞. Omninò; niſi arrharum nomine aliquid fuerit datum: *Quo ſubſecuto, quocunque modo celebratus fuerit*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

fuerit contractus, emtor contractum adimplere recuſans perdit quod dedit. Venditor duplum ejus quod accepit, reſtituere cogitur, licet ſuper arrhis nihil ſit expreſſum. Princ. hic.

Quis primus adimplere contractum debet?

Reſp. Is qui prior agit ex contractu; idque ſecundùm regulam generalem, Quòd qui ex contractu aliquo agere velit ultra, citroque obligatorio, & ad eum implendum partem alteram cogere, ipſe prius eam impleviſſe; vel ſaltem, ut impleat, paratum ſe præſtare debet. Puta emtor ad traditionem agere volens, debet offerre pretium; Venditor ad pretii ſolutionem agere volens, rei offerre traditionem, *l. Iulianus §. offerre, l. qui pendentem, 25. ff. de act. emt. VVeſ. par. eod. n. 7.*

An verò ad rei traditionem, & pretii ſolutionem præcisè hic contrahentes tenentur?

Reſp. Imò. Venditor præciſè rem tradere debet, nec præſtando intereſſe liberatur, modò facultatem rei tradendæ habeat, *l. 11. §. 2. l. 30. §. 1. ff. de act. emt. vend.* Secus, ex benigniori ſententiâ præſtando intereſſe liberatur. Pretium ita emtor venditoris facere debet, ut in eum dominium transferat. *d. l. 11. §. 2.* Niſi ejus fidem venditor ſit ſecutus, *l. 19. ff. hic. Vt in emtione, in qua ſolutio in diem collata eſt; puta cùm tempus indulgetur.* Non ſoluto pretio, nec fide de eo habitâ, res emtæ adeò non fiunt accipientis: ut, emtore bonis cedente, venditor eas vindicare poſſit, ac cæteris creditoribus præferatur. *arg. l. 19. & 53. ff. eod. Gayl. 2. obſerv. 15. num. 4. per text. in l. ventri. §. in bonis. De priv. cred.*

An res vendita ſemper eſt periculo emtoris?

Reſp. Nequaquam; ſed certis caſibus manet periculo venditoris. Puta, 1. ſi res vendita ſub conditione, perierit. *Secus ſi deterior tantùm facta ſit, quod ad emtorem tantùm ſpectat. l. 8. l. 10. De per. & com. rei vend.* 2. Si res in genere vendita, *Gl. in l. quod ſi neque. ff. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eod. aut talis, quæ in numero, pondere & menſurâ conſtet. *Quod ejuſdem rei tum demum perfecta cenſeatur venditio, cum ea admenſa, appenſa, aut numerata fuerit; quaſi ſub iſta conditione facta. l.1 l.4.§.fin. l.15.eod.l 34 §.5. l.35. §.7.ff. hic.* 3. Si dolo vel culpa venditoris res perierit, §.3. *hic.* *Niſi emtor aut ſolus, aut poſterior moram commiſerit. Vtpote quo caſu venditor dolum tantùm præſtat; quòdſi ſolus, aut poſterior venditor moram fecerit, res ipſi perit. l.17 .De peric.& com.rei vend.* 4. Si venditor cuſtodiam & periculum rei venditæ in ſe ſuſceperit. § 3. *verſ.ſanè.hic. d. l 35. §.4.* 5. In venditione alternativa (*ut, Sticho, aut Pamphilo vendito*) ſi pariter uterque perierit, ad emtorem quidem ſpectat periculum: ſi alteruter tantùm; prioris interitus ad venditorem; poſterioris ad emtorem ſpectat. *l.34. §. ſi emtio. ff.de contr.emt.*

Quot modis contrahi emtio poteſt?

Reſp. Aut purè, aut ſub conditione; §. 4.*hic.* aut in diem, *l 41.ff.eod.* ex die, *l.fin. ff.eod.* ad diem, *l.80. §. Sylva. ff.eod.*

Explica, quid juris circa hos modos?

Reſp. Valent quidem tales contractus; *ſed ſub conditione initi ſic tantùm, ſi conditio, non ſi res, vel pretium in emtoris conferatur arbitrium.* In diem, ad diem, vel ex die cum contrahitur emtio, (*quibus modis quomodo contrahatur, ex antè dictis patet,*) niſi dies adjunctam habeat conditionem, ita cenſetur contracta obligatio, ut non ipſa; ſed rei tantùm traditio ſuſpenſa videatur. *d. l.fin. l. 213. ff.de V.S. §.2. ſup.de verb.obl.*

Ad conditionales venditiones quænam ſingulariter referri poſſunt?

Reſp. Venditiones eæ, quibus res ad deguſtandum, vel ad menſuram venduntur; puta ut emtio vini non ſit rata, antequam vel deguſtatum, vel admenſum ſit: Vel utrumque factum.

Quid juris circa ſingulas iſtas venditionis ſpecies, quoad rei venditæ periculum?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Reſp. Si ad deguſtationem ſolam venditum, vel menſuram; periculum vini ad emtorem tantùm ſpectat poſtquam deguſtatum, vel admenſum ſit. Vltimâ conditione, id eſt, utrâque conditione ſi venditur, periculum qualitatis uſque ad deguſtationem ad venditorem; poſt eam demum ad emtorem: periculum ſubſtantiæ ſeu rei interitus, donec vinum admetiatur, quamvis deguſtatum, ad venditorem pertinet. *l.34.§.alia & l.35.§.pen.ff.hic.l.15. De peric. & com.rei.vend. VVeſ.par.de per.& com.rei vend.per.totum.* Si vinum ſimpliciter, ſeu per averſionem vendatur; omne periculum ſtatim ad emtorem tranſit, *l.4.§.fin. l.ſi vina ff.eod. Pac.epitome hic th.19.*

Quid vocas per averſionem vendere?

Reſp. Cùm res ut eſt venditur. Vnde ſtatim perficitur emtio, cùm emtor nec deliberandi tempus, nec probandi poſtulaverit, *Calv.lexic.*

An huic contractui non ſolent aliquando pacta adjici?

Reſp. Omnino; & ſunt quidem eorum frequentiſſima: addictio in diem, lex commiſſoria, & pactum de retrovendendo.

Quot modis fit addictio in diem?

Reſp. Vel purè; ſed ita ut, oblatâ meliori conditione, liceat ab emtione recedere: vel ſub conditione, ut perficiatur emtio, niſi melior conditio offeratur, *tot. tit. de in diem addict. VVeſem. eod.*

Quid eſt hîc lex commiſſoria?

Reſp Conventio, quâ cavet venditor, ut, niſi pretium intra certum diem ſolvat emtor, res ſit inemta, *t.t. de leg.commiſſ.*

Quid eſt pactum de retrovendendo?

Reſp. Quando res ita diſtrahitur, ut, oblato quandocunque vel intra certa tempora pretio, res reſtituatur, *l.2.C.de pact.int.emt. Quod pactum etiam ad heredes tranſit, & extraneo cedi poteſt. per not. Gayl.2. obſ.2.n.4.5.*

Qua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ actiones naſcuntur ex hoc contractu?

℞. 1. Actio *emti*; quæ datur emtori contra venditorem ad rem venditam tradendam, ſeu vacuam ejuſdem poſſeſſionem præſtandam, & poſt moram ad hoc quod intereſt, ita ut etiam petantur rei venditæ fructus & acceſſiones. Altera *ex vendito*; competens venditori ad conſequendum id, quod emtor ex contractu à ſua parte præſtare debet; puta ad pretii præſtationem. *tit. tot. ff. de act. emt. vend. Treutl. hic th. 11. De iſtis, ut & de omnibus actionibus infrà.*

An contractus hic ſemel perfectus ita à partibus utrimque conſummari debet, ut reſcindi non poſſit?

Reſp. Imò verò reſcinditur (*etiam ex intervallo*) re integra, (*id eſt, re nondum traditâ aut pretio numerato*) mutuo conſenſu: non una parte invita, *l. Nihil tam. 35. ff. de R. I. l. 3. C. de reſc. vend. VVeſ. par. ff. de reſc. vend. n. 1. & ſeq. quamvis emtori per fidejuſſorem de re tradendâ; Venditori de ſolvendo pretio per arrham, aut aliâ ratione cautum ſit.* Re non integra non reſcinditur venditio; nec cætera quæ eam ſunt ſecuta; *id eſt, traditio, numeratio, & cautio,* ſimul reſcindantur. *VVeſ. par. eod. n. per l. 2. ff. de reſc. vend. l. ſi ab emtione, ibi Dd. ff. de pactis. Vult. juriſp. eod. n. 79.* 2. Si venditor in rei immobilis, vel mobilis pretioſæ venditione ſupra dimidium juſti pretii ab emtore deceptus ſit. *l. 2. l. ſi voluntate. C. de reſcind. vend. §. ſi quis in fraudem. Inſt. de action. Optio tamen datur emtori, vel rei redhibendæ, vel ſupplendi pretii, d. l. 2.* 3. Si propter tributa publica ſub haſta bonis debitoris per ambitionem, & gratiam in ejus fraudem venditis, penſionem offerat; *l. 16. C. eod.* Item ſi quis fundum debentem cenſum fiſco vel Reip. ea lege emat aut vendat, ne onus illud emtorem ſequatur; *Quo caſu & res, & pretium in ærarium reducitur, in utriuſque contrahentis damnum.* 4. Si pater filium diſtraxerit, unicuique licet eum in libertatem aſſerere, etiam ipſi patri, & filio diſtracto; ſed man-

cipio vicario, & pretio oblato, &c. *Cujac parat. d patrib. qui fil. ſuos diſtraxer. Vult. eod. n. 79 & ſeq.*

Dixiſti, ex deceptione ultra dimidium juſti pretii reſcindi venditionem; an ergo non licet contrahentibus ſe invicem circumvenire?

℞. Omnino quidem quoad pretium (*ſed citra doli propoſitum*) infra dimidium, *l. 16. §. 4. ff. de minor. Idque ex uſu juris gentium, l. 22. §. fin. ff. locati. §. adeò Inſt. eod. & ratione rerum variè æſtimatarum.* Non verò quoad res emtas venditas, cognitis earundem vitiis antè celatis. *l. 8. verſ. quod ſi. in fin.* De *per. & com. rei vend. Treut. hic. th. 4. lit.* d.

De Redhibitione, & Quanti minoris.

Quid ergò Iuris circa rerum emtarum vitium?

℞. Quod ob earundem traditarum vitium (*corporis, non animi, niſi corpus domino reddat inutile l. 4. §. 1. l. 17. §. 1. §. 2. De ædil. Edict.*) ex Ædilitio edicto (*licet de ſervis, & jumentis tantùm loquatur; tamen non modò de omni pecude, l. 38. §. 2. 3. 4. ff. eod. ſed etiam de re quavis mobili & immobili obtinet. l. 1. pr. l. 49. ff. eod. l. 4. C. de Ædil. Ed.*) redhibitio fiat, (*ſed non in debitis fiſcalibus, l. 1. §. 3. ff. eod.*) vel quanti minoris ſupplementum.

Quid eſt redhibitio?

℞. Redhibitio (*quaſi redhabitio dicta, l. 21. ff. eod.*) eſt venditionis reſolutio, quâ omnia in integrum reſtituuntur; perinde ac ſi neque venditio, neque emtio interceſſiſſet, *Puta, re ab emtore venditori; à venditore emtori pretio cum uſuris, & intereſſe, l. 27. l. 29. §. 1. ff. eod. omnibuſque acceſſionibus, & emolumentis reſtitutis, damnoque culpâ dato reparato, l. 60. l. 31. §. 19. l. 33. ff. eod. VVeſemb. par. hic n. 7. Ad quam quæ datur actio,* redhibitoria *dicitur.*

Qualia vitia in ſpecie dant locum redhibitioni?

℞. 1. Talia, quæ ſi emtor ſciviſſet, rem non emiſſet, *l. 48. §. 4. ff. eod. Cujus ignorantia hîc omninò deſideratur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tur. l.1. §.6.ff. eod. Cùm ceſſet actio, ſi vel monitus vitium ſciverit, vel id apparuerit. l.14.§.fin. ff.eod.

Quid ſi venditor ipſe vitium ignoraverit?

℞. Non prodeſt ei ignorantia. Scientia ex diverſo ad intereſſe obligat. *l.1.C.eod. Ignoraverit verò, an ſciverit vitium, Iudex ex vitii qualitate, & circumſtantiis arbitrabitur. Scotanus eod.*

Quo tempore debet res eſſe vitioſa, ut ſit locus redhibitioni?

℞. Venditionis. Ante quam licet præceſſerit, ſublatum, *l.1.§.pen.ff.eod.* vel poſt ſecutum, nocet emtori, *l.3.C.eod. Præſens fuerit, an ſecutum ſit, judicis eſt arbitrium. Scotanus eod.*

Quando quanti minoris ſupplementum habet locum?

℞. Cùm tale eſt vitium, quod emtor, ſi ſciviſſet, rem non emturus fuiſſet, niſi minori pretio.

Quod eſt illud ſupplementum?

℞. Quando non quidem reſcinditur contractus; ſed emtori reſtituitur de pretio quanti minoris res valuit, cùm emeretur à venditore idem vitium ignorante, *Cujac.par.eod. VVeſ.eod.n.5. Ad quod data, actio, quanti minoris;* & æſtimatoria *dicitur.*

Quid differunt hæ duæ actiones?

℞. 1. Quòd redhibitoria datur ſolùm in vitiis uſum rei impedientibus: Quanti minoris etiam in aliis, *VVeſ.par.hic.* 2. Prior ſolvit planè contractum; altera pretium modò reducit ad æqualitatem. 3. Prior ob rei vitium intra ſex menſes, ob ornamenta jumentorum intra 60 dies; altera intra annum à die ſcientiæ, *l.55. ff. eod.* inſtituenda, *l.19. §. fin. l.38. ff. eod. Treutl eod.th.3.*

Eſtne in electione emtoris, utrâ agere velit?

℞. Omnino. *arg. l.48. §.2. ff.eod. At verò licet actum fuerit æſtimatoriâ, cùm res adeò eſt nullius pretii, ut non expediat domino eam habere, officio Iudicis continebitur, ut redditâ re pretium reſtituatur,*

l.43. §. 6. ff. eod. l.25. §.1. ff. de Except. rei jud. Scotanus eod.

De Evictione.

Cùm alienam rem vendi quidem poſſe dixeris; ſed eâ evictâ, venditorem ad intereſſe emtori teneri; dic, quia ſit evictio?

℞. Rei noſtræ, quam adverſarius legitimo titulo acquiſiverat, per judicem facta recuperatio, *l.24. l.56. & ſeq. ff. de evict.*

Unde, & quatenus de eâ præſtanda tenetur venditor?

℞. Tenetur, ſive tota res, ſive pars (*& quidem ſpecie vendicationis, non alia actione l.38. §.2. De V.O.*) evincatur, *l.1. l.36. ff. de evict. VVeſ. par. eod. n.9.* vel ex ipſa contractus natura; & quidem ad pretii reſtitutionem, & id quod intereſt, *l. 60. l. 70. ff. eod.* Vel per ſtipulationem; (*per quam, ſine ſatisdatione tamen caveri ſolet*) eamque vel ſimplæ, quando conventum inter partes, ut, re victâ, ſimplum pretium præſtetur (*quo caſu & ad pretium, & ad intereſſe ſimiliter agi poteſt, dd. legibus.*) Vel duplæ, quando venditor duplum pretii, re evictâ, promiſit, *l.17.48. l.53. ff. eod. Quo caſu tenetur modò in id, quod per ſtipulationem promiſſum, l.64. per tot. ff. eod. VVeſ. par. eod. n. 8. & ſec. ante dicta.*

Quomodo committuntur hæ ſtipulationes?

℞. Cùm res evincenti judicio reſtituta. 2. Emtor æſtimationem præſtare coactus. 3. Poſſeſſor, ab emtore conventus, abſolutus eſt, *l.16. §.1. l.31. l.34. §.1. ff. eod. VVeſ. par. eod.*

An in ſolo contractu emtionis locum habet evictio?

℞. Imò verò & in permutatione, *l.29. C. eod. arg. l.1. C. de rer. per.* datione in ſolutum, omnique alio contractu, ex quo per titulum oneroſum quid acquiritur, *Scotan. eod. Non in donatione, ſive à conventione, ſive à traditione inceperit, l.2. & ibi Duarenus C. hic. Treut. eod. th.5. lit.d.*

Quæ

Quæ nomine evictionis competunt actiones?

℞. Secundùm antè dicta, 1. Ex emto, tanquam ex naturâ contractus; quâ pretium, quo res æſtimata tempore emtionis, & quanti emtoris intereſt rem non eſſè evictam, petitur. 2. Ex ſtipulatione, ſive ſimplæ, quâ (*quia & ipſa hic eſt naturalis*) idem petitur, quod ex emto: ſive duplæ, qua ſolum petitur, quod in ſtipulationem eſt promiſſum. *VVeſ.par. eod.n. 9.*

An non aliquando ceſſant hæ actiones?

℞. Omnino, 1. Si emtor litem contra ſe motam autori ſuo, aut heredi, *l.8.21.C. eod.* etiam ſcienti, *l.55.§. fin.l.56.§.4.ff.eod.* ante condemnationem, *l.29.§ 2.ff. eod.* (*modò cauſſa venditionis non ſit notoriè injuſta, in d.l.8.*) nunciare neglexerit. 2. Si ſciens rem alienam alteri obligatam emerit, *l.27 C.eod.* 3. Si juſtis defenſionibus & appellationibus non ſit uſus, *l.29.§.1.Gl. 1.18.ff.eod.* 4. Si ſponte cum agente tranſegit, *l.56.§.1. l.63.eod.* 5. Si per injuriam res ei auferatur, *l.51 ff.hic.* 6. Vel ex facto, culpâve emtoris, *l. 27.ff. eod.* vel negligentiâ, *l.55.l.66.ff.eod.* 7. Si præſcriptio à tempore venditionis cucurrit, *l.54.ff.eod.* 8. Si non contra formam conventionis; ſed aut ex ſui natura, vel facto autorum ipſius emtoris res evincatur. *Cravetta conſ. 24.n.1. VVeſ.eod.n.10. & ſec. ante dicta.*

De Iure retractûs.

Dixiſti, quomodo res vendita evinci poſſit à domino: an verò re propria venditoris venditâ, tertius ſibi eam ita redhibere aliquando non poteſt, ut ipſi emtori in re emtâ præferatur?

℞. Omnino: & dicitur quidem id jus προτιμήσεως, *id eſt, prælationis;* item jus retractûs, & congrui.

Quæ iſtius juris origo?

℞. Probatum id prius Romanis, quoad proximos, & conſortes, *l.6. C.Theodoſ.de contr. emt.* & abrogatum conſtitutione Impp. Valent. Theod. & Arcadii, *l.14.C.de contr.emt.* Deinde rurſus in feudis conſtitu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tione Friderici, & variarum nationum legibus aut conſuetudinibus obtinet, *Gothofr. ad d. legem. Syntagm. Tholoſ. lib.26. c.1.* (*Quomodo in Batavia noſtra obtineat, vide Ill. Grot. introd. Iuriſpr. Holland. lib.3. c. 16.*) & partim etiam ex conventione. *Vnde in municipale, & conventionale non malè dividitur, Vigel. Method. jur. controv. lib.6. initio.*

Retractus municipalis quorum conſideratione conceditur?

℞. Vel conſanguinitatis, (*qui gentilitius dicitur*) vel vicinitatis, vel conſortii, *ſeu ſocietatis.*

Quid eſt retractus gentilitius?

℞. Facultas redimendi rem immobilem venditam æquali pretio, ratione proximitatis, intra certum tempus competens. *Syntagm. eod. n.1.*

Quæ res poſſunt retrahi?

Reſp. Immobiles tantùm; *Syntagm. eod. cap.2. num.1.* (*non mobiles, nec moventes*) & iis accenſiti annui reditus, cenſus, penſiones perpetuæ; ut & veſtigalia, portoria, uſusfructus venditur. *eod. numer.* 3.4. Et quidem in genere retractus gentilitii tales res tantùm, quæ ſunt de genere, & familiâ, & è bonis majorum. *Syntagm. eod. num.6. Non noviter emta à venditore, eod.*

An omnes res immobiles gentilitiæ, & quidem quocunque caſu retrahi poſſunt?

Reſp. Minimè. *Nec enim poſſunt retrahi.* 1. Limitaneæ regni, proximiore cui Princeps minùs fidit, eas retrahere volente *l. quicunque. l. fin. C. de fundis limit. lib.11.* 2. Aut Regi venditæ, *Papon. lib.11. tit.7. art.15. Syntag. eod. n.8.* 3. Aut ob crimen ad fiſcum delatæ. (*Quia hic nulla eſt venditio*) Omnino delatæ per contractum. (*Quia in contractibus privatorum loco eſt*) *l.1. C. de jure fiſci lib.10.* 4. Nec venditæ ab Eccleſiâ. (*Quia proximos non habet.* Omnino Eccleſiæ venditæ, *Syntagm. eod. n.12.* 5. Nec decimæ Eccleſiaſticæ, *Synt. eod. n.13.* 6. Nec heredibus venditæ.

(*Quia*

(*Quia jus familiæ non videtur mutatum, eod. n.14.*) 7. Non una ex pluribus rebus ſimul venditis, vel pars ex toto. *eod. n.15.* 8. Non res venditæ pro augendis ſcholis, & eccleſiis. *Quia utilitati publicæ privata cedit. eod. n. 16.* 9. Non feuda vendita. *Ne vaſalli cogantur habere dominum, quem nolunt. eod. n.17.*

An verò refert, quo contractu, aut titulo alio, res ſunt alienatæ?

Reſp. Omnino. 1. Quia res venditæ valido contractu tantùm retrahi poſſunt. *Syntagm. eod. c.3. n.1.* Non donatæ, *eod. cap.7.* 2. Aut relictæ titulo inſtitutionis generalis, aut ſpecialis. *eod. num.3.* 3. Aut datæ tranſactione, *eod. cap.8.* 4. Non rerum diviſione. (*Quia diviſio nullum jus novum tribuit; ſed ante quæſitum modò diſtinguit.*) 5. Non mutuatæ, commodatæ, locatæ, *eod. c.11. n.1.* Omnino datæ in ſolutum. (*Quia cenſentur alienari cum onere. eod. n.3.*) Non permutatæ, *cap.12. num.1. Niſi in fraudem fiat permutatio. eod. n.2.*

Qui poſſunt retrahere?

Reſp. Proximus. Non remotior. (*niſi intra tempus retractus proximo ſilente, eod. cap.17. n.8.*) & quidem conſideratâ proximitate venditionis tempore. 2. Si plures ſint, eodem gradu; omnes quidem ſi velint, *n.6.* (*Nec enim ab emtore cogi poſſunt ut retrahant, n.8.*) Sed non tanquam proximus ipſe venditor; ex novo etiam jure. *eod. cap.14. num.1.* Aut ex ejus perſona ipſius heres, tanquam heres. Omnino verò ut proximior, *eod. cap.15.* Sed & proximi heres, ſuus quidem, extraneus non; niſi defunctus vel cœperit, vel dixerit ſe velle retrahere, *eod. n.2. Cedere verò jus retractus extraneo proximus non poteſt. eod. cap.18.*

An omnes proximi retrahere poſſunt?

Reſp. Minimè, 1. Nec enim retrahunt niſi & naturali, & civili vinculo ſint conjuncti venditori; non adoptati, vel affines; nec ſpurii bona patris. *eod c.17.* 2. Nec ii quidem niſi res redhibendas emere poſſint:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Vnde non retrahunt, qui munera & officia quæ rebus retrahendis hærent, præſtare non poſſunt, eod. cap. 16. Vt femina in feudo non femineo, cap. 1. de nat. ſuc. feud. eod. n. 1. 2. Perſonæ Eccleſiaſticæ in feudis temporalibus, quatenus ea habere non poſſunt. eod. n. 3. 3. Non qui jure civili pro mortuis habentur; *ut deportati.* 4. Nec, ſi quidem in prima traditione appoſitum, ne quis extra rectam lineam retrahat, à latere proximiores, *eod. n. 7.*

Quorum locorum conſuetudinibus regitur retractus gentilitius?

Reſp. Eorum quibus res venditæ ſunt ſitæ; non quibus venditores, vel retrahentes habitant. *Tholoſ. eod. cap. 19.*

Quis eſt modus conſtituendi, vel proſequendi retractus?

℞. Proximus retrahere volens debet 1. Extra judicium emtorem interpellare, ut ſecundùm conſuetudinem loci huic juri ſatisfaciat; & in recuſantem inſtituere actionem in rem ſcriptam. *Tholoſ. eod. nu. 2.* 2. Pretium æquale, & quodcunque pretii nomine additum, cum legitimis impenſis in rem, & inſtrumenti venditionis confectionem factis reſtituere, *eod. n. 2. 3. 4.* 3. Idque ſtatim: *ut de pretio & cæteris emtor fidem habere non teneatur. eod. n. 5. (Puta, quia cogit ad venditionem.)* Et quidem integrum, *n. 22.* 4. Vel ſaltem offerre realiter in pecunia numerata; idque in domo emtoris. 5. Eo abſente, Iudicem qui de oblatione ſtatuat adire, & conteſtatione facta pecuniam deponere, vel apud ædem ſacram, vel alio loco publico, vel apud Iudicem, *eod. n. 2. 3. 4. 5. 6.*

Quod tempus ad retrahendum conceſſum proximis?

℞. Annus, & dies, ut refert jus Pontificium. Sed & longius, vel brevius ſecundùm locorum conſuetudines, à die ſcientiæ, etiam in minoribus currens. *Quia conſuetudines ſunt ſtricti juris; & minores quoque*

que obligant, l. fine herede, §. Lucius. ff. de admin. tut.) Quo elapſo, non datur regreſſus. *eodem.*

Quis finis retractûs gentilitii, & quæ hujus juris ratio?

℞. Finis, & ratio præcipua hujus juris eſt bonorum in familia conſervatio. *eod. cap. 25. n. 5.*

Quatenus, & unde competit retractus, ratione vicinitatis?

℞. Ex conſtitutione Friderici, poſt Theodoſium, & ſpeciali locorum conſuetudine. Sed quidem, ſi nullum prædium inter vicinum, & venditum prædium ſit medium, *Vigel. h. qu. 5. Reg. 19.* Licet prædii venditi partem ſibi venditor reſervaverit, *Capyt. deciſ. 38. Vigel. eod.* Minimè, ſi vel aliud prædium eſt intermedium; vel vicinus ratione prædii ruſtici urbanum velit retrahere. *Afflict. deciſ. 223. Vigel. eod.*

Quatenus, & unde competit ratione ſocietatis?

℞. Socio competit ex iiſdem conſtitutionibus, etiam omnium bonorum ſocio, intra annum à ſoluta ſocietate, in parte alteri ſocio durante ſocietate per retractum acquiſitâ, oblato pro rata pretio, *Vigel. eod. reg. 21.*

Quis eſt retractus conventionalis; & unde?

℞. Qui eſt ex partium conventione, & quidem ex pacto de retrovendendo; quo inter venditorem, & emtorem convenit, ut vel intra certum tempus, vel ſine temporis definitione quandocunque, venditor poſſit rem venditam oblato pretio retrahere. *Vigel. de retract. conv. qu. 2.*

Aliquando tamen citra pactum ex ſtatuto obtinet, ut, bonis debitorum venditis, vel neceſſitate in ſolutum datis, liceat ea intra certum tempus redimere: De ſponte in ſolutum datis dubitatur, Vigel. eod. quæſt. 2.

An non hoc jus etiam interpoſito tali pacto aliquando ceſſat?

℞. Omnino: 1. Si minor emens hoc pactum vendi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tori fecerit; vel tutor & curator ejus. 2. Vel prælatus in præjudicium Eccleſiæ. 3. Vel procurator, aut alius adminiſtrator in præjudicium domini. 4. Vel filiusfamiliâs ſine conſenſu patris. 5. Si non in ipſo contractu, ſed modò in præfatione ejus eſt facta mentio. 6. Vel modò ex intervallo contractui ſit additum. 7. Vel contractus principalis non conſiſtit. 8. Vel pacto adjectum tempus intra quod redimere non liceat. 9. Si poſtea pacto retrovendendi ſit renunciatum à venditore. 10. Si modus pacto adjectus deficiat. 11. Si agens non ſervârit conditionem pacto de retrovendendo additam. 12. Si res vendita emtori citra ejus cauſſam eſt evicta. 13. Si non totam rem emtam, vel omnes; ſed vel aliquas tantùm, vel partem modò velit retrahere, *Vigel. eod. juxta Tiraquellum, ex ejuſdem ampliore tractatu compilato breviario, eod.*

An non debet hîc actor retractus ante expoſita implere ſolemnia?

℞. Adeò quidem, ut ſi ceſſet, & ipſe ceſſet retractus, *Vigel. eod. Except. 24. Qui ſollemnia infrà ipſe exponit, quæſt. 120. per totum.*

An hæc actio ex pacto naſcens extraneo cedi poteſt?

℞. Omnino. Niſi venditoris perſonæ in pacto de retrovendendo ſit adjecta clauſula taxativa. *Vigel. eod. reg. 3.*

An non & hîc, reſpectu modi conſtituendi & proſequendi retractus, quædam conſideranda?

℞. Omnino. Nempe, 1. Si venditor ejuſque cognatus concurrant, utroque retrahere volente, venditorem præferri, *Vigel. eod. quæſt. 5. reg. 6.* 2. Hic actionem inſtituendam apud Iudicem dominii ipſius rei conventi, non loci rei ſitæ; niſi tertius poſſeſſor conveniatur, *eod. qu. 7.* 3. Et hic agi ad reſtitutionem ipſius rei cum fructibus, & acceſſionibus; nec emtorem intereſſe præſtando liberari, *eod. qu. 8. reg. 2. & ſeqq.* 4. Reſtituendam qualis eſt tempore retractus

citra

citra dolum emtoris, non qualis fuit tempore contractus. 5. Competere hanc actionem modò intra tempus pacto adjectum, *qu.9. reg.2.3.* Quod ſi adjectum, ut quod aliquod tempus ſit retrahendi poteſtas, nec ante licere, *d.q.9.reg.1. Poſt definitum tempus fruſtra agi, jam dictum eod. reg.3. Equidem hîc leges contractûs omnino ſervandæ. Quæ ſi non recedunt, quoad ſolemnia ac modum retrahendi, ante expoſita ſervanda.*

TIT. XXV.

De Locatione-Conductione.

CVr locationis-conductionis tractatio præcedentem contractum ſequitur?

℞. 1. Quia eidem proximus eſt, & iiſdem regulis ferè conſtat. *Puta, quòd uterque eſt contractus bonæ fidei, ultro, citroque obligatorius. 2. Vterque perficitur conſenſu. 3. Vt in emtione venditione conſenſus eſt in rem, & pretium; ſic hic in rem, & mercedem. 4. Quòd ut ibi pretium; ſic hic merces in arbitrium tertii conferri poteſt. 5. Et in pecunia, ut pretium; ſic merces conſiſtit. Princ. & §.2. hic. l.2. ff. hic.* Differunt tamen; quòd in emtione res tantùm; hîc non res tantùm, ſed & facta veniant, *Schneidvv. hic. Vult. Juriſp. cap.36. n.9.*

An non hic contractus à priori in pluribus differt?

℞. Imò verò differt in pluribus. 1. Quòd in contractu emtionis proprietas alienatur; *l. pen. §. ult. ff. de contr. emt.* in locatione uſus tantùm venit. *§.2. hic.* 2. Quòd, cùm pretium tantùm conſiſtat in pecunia numerata; merces etiam conſiſtit in omni re fungibili, *l.21. C. h.t.* 3. Venditor, re egens venditâ, à traditione non excuſatur; *per ante dicta.* Omnino verò excuſatur locator à re locata tradenda; ſi ipſe egeat. *l.3. C. h.t.* 4. Poſt contractum emtionis perfectum periculum casûs fortuiti ad emtorem ſpectat; non rei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

conductæ ad conductores. *l. 15. §. ſi vis. §. item cum quidam. ff h.t. Pac.eod.*

Quid ergo eſt locatio-conductio?

℞. Locatio-conductio (*una voce ſic dicta*) eſt contractus juris gentium, & bonæ fidei: quo uſus, vel fructus rei alicujus; vel opera factumque hominis pro certa mercede conſtituitur. *l.1. ff.h.t. Treut.hic th.1.* Vnde locator dicitur, qui quid fruendum, vel faciendum dat; conductor, qui quid accipit.

Quæ res locari poſſunt?

℞. Omnes in commercio poſitæ, *arg.l.34.§.1. ff. de contr. emt.* etiam alienæ, *l. 7. l. 9. in fin. l. 15. §. 8. ff. hic.* Non conduci conductoris propriæ, *l.20. C.eod.* Niſi ante donatæ, *ut in caſu, l.77. ff. de R.I.* aut venditæ, *l.21 ff. hic.* item communes, *l.un. C. ſi res com. pign.* (*ſed de partium conſenſu,*) etiam feudum, (*& quidem non tantùm ad modicum; ſed & ad longum tempus, Vult.tr.de feud.c.2.* Res verò talis eſſe debet, quæ utendo non conſumatur: *Quod ad uſum; non ad abuſum, hic contractus ſit comparatus. Vult. eod. num.hic.*

Quales operæ locari poſſunt?

℞. Honeſtæ, & licitæ, *l.30.§.3.l.38.ff.h.t.* Et quidem tales quæ in re alterius ſunt poſitæ, & ex quibus emolumenti aliquid exſiſtit; hominis corpore, ſive toto, ſive parte aliqua præſtandæ. *Treut. eod.th.2.lit.g.*

Quid hîc circa rem neceſſarium?

℞. Res ut locetur, ſatis eſt eam deſignari. *Vt quam primum tradatur non eſt neceſſe, modò circa eam de uſu conveniat. Vult. Iuriſp. eod.n.8.*

Merces quomodo hîc definitur?

℞. Merces & hîc debet eſſe certa, *l.2.l.25. ff. h.t.* & ab initio conſtitui; *Quòd ſi de ea, ante non definitâ, poſtea conveniat; non locatio eſt; ſed in aliud genus contractus tranſit. puta, innominatum do, ut facias. Schneidvv. n.5.*

A quibus definitur merces?

℞. Vel

℞. Vel ab ipſis contrahentibus; vel alieno arbitrio, *§.1. hic. d. l.2. Vnde etiam in tertium collato arbitrio, ſententia ejus, (modò certum definiat,) valet d.l.25.ff. hic l.ult. C. de cont.emt. Minùs æquum ſi arbitratus fuerit; in arbitrium viri boni ſit reductio.arg.l.76.77. 78.ff.pro ſocio. Treutl.th.3.ad.*

In quâ re conſtat merces?

℞. Non tantùm (*ut jam dictum*) in pecuniâ numerata (*ut quidam volunt;*) Sed & in qualibet re fungibili, *l.19.§.3.ff.hic. l.21.C.eod.*

Quando pendi merces debet?

℞. Eo tempore quo, ut ſolveretur, conventum inter partes. De eo ſi nihil actum; conſuetudo loci ſervatur; aliàs in fine anni ſolvitur, *l.34.ff.de R.I.l.54. §.1. D.hic.*

Quot modis fit locatio conductio?

℞. 1. Tempus recipit, & ad tempus fit, *l.24.§. 2.§. fin. l.56.ff. l.10. C.eod. Quo non expreſſo in prædio ruſtico, ad annum, quo fructus percipi poſſint facta cenſetur. In urbanis, donec alter contrahentium renunciet contractui. l.13. §. fin. & l. ſeq. ff. hic.* 2. Conditionem; *Puta, cùm fit ſub certis legibus, & conditionibus expreſſis. l.20.ff.l.10. C.hic. Treut. eod. theſ.4.*

An non & tacitè locatio contrahitur?

℞. Omnino quidem locatio ſimplex, *Treutl. eod. lit.* d. *Puta; cùm conductor in re locatâ ſine domini contradictione poſt prioris locationis tempus conſiſtit de novo conduxiſſe judicatur.d.l.13.§.fin.* Non Emphyteuſis, *Quæ ex domini taciturnitate non intelligitur, renovata. Iaſon. in l.1. num.66. C. de jur. emphyt. Treut. eod.*

Ad quod tempus locatio extendi poteſt?

℞. Tempus hoc dicitur vel *incertum*; quoad is qui locavit velit, *l.4.ff.hic.* Vel *certum*, & ab initio definitum certo annorum numero. *Vult.eod.n.18.* Idque vel *breve*; id eſt, minus decennio. (*à quo propriè eſt*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

locatio-conductio) Vult. eod. In qua de novo ineunda ipſum initio exprimi debet, licet (ut dictum) tacitè ſi renovetur, ſufficiat. l. item quæritur. §. fin. ff. h. t. Vel *longum*; id eſt, ultra decennium, *Sub quo facto locatio, ſeu conductio peculiare nomen ſortitur, &* Emphyteuſis *dicitur.* §. 3. *hic.*

An ante definitum tempus alteruter contrahentium à contractu recedere poteſt?

℞. Non quidem regulariter: *l. 15. C. hic. Quia contractus, cùm primum ſint voluntatis; poſtea ſunt neceſſitatis. Poteſt tamen conductor rem locatam rurſus alteri, ſed æquè idoneo, Gl. in l. nemo. C. hic locare. Niſi aliud ſit actum. d. l. nemo.* Expelli à locatore intempeſtivè conductor poteſt, ſi juſta ſubſit cauſſa; *Puta ſi reparatione domus locatâ egeat; aut conductor penſionem non ſolvat; aut re conductâ malè utatur. Nov. 120. c. 8. l. 54. §. 1. ff. l. 3. C. eod.* Et contra conductor ex juſta cauſſa timoris: *Puta damni infecti, l. 28. l. 55. §. fin. ff. hic. Vel incendii, l. 49. §. 1. D. ad l. Aquil. Vel impetus hoſtilis, l. 13. §. 7. ff. hic. Vel peſtis, Gayl. 2. obſ. 23. n. 9.* renunciare conductioni quocunque tempore poteſt. *Treutl. eod. th. 5.*

Quæ oriuntur actiones ex contractu hoc locationis conductionis?

℞. 1. *Locati;* quæ datur locatori, ut finitâ locatione, ei reſtituatur res locata, *l. 25. C. hic.* omneque damnum, dolo, culpâve lata, vel levi (*non leviſſimâ, l. 2. §. 2. ff. commodati, l. 28. C. h. t. & ibi gl. nec caſu fortuito, multò minus inſolito, l. 8. C. l. 11. §. 1. ff. hic. niſi utrunque conductor expreſſè in ſe receperit, l. 9. §. 2. l. 13. §. 5. ff. eod. l. 22. C. de neg. geſt.*) illatum, reparetur, *Treutl. th. 6. hic.* Imprimis, ut mercedem, eamque integram, locatori finitâ locatione ſolvat conductor; *Pr. hic.* & poſt moram uſuras præſtet. *l. 2. l. 13. l. 17. C. l. 54. ff. eod.* 2. *Conducti;* quæ datur conductori, quâ petit liberum rei conductæ uſum ad tempus conventum: eo verò non præſtito, ut intereſſe locator ſolvat,

vat, *l.7.8.9. ff. hic.* vel ut merces ante ſoluta reddatur, *l.15. §.6. l.33. ff. hic.* 3. Damni ob rei locatæ vitium paſſi, (modò ſciri vitium potuerit, & debuerit, *l.19. §.1. ff. eod.*) ut & ſi deſierit re conductâ uti poſſe, præſtationem. 4. Si ex re conductâ ob vim tempeſtatis, aliamque cœli injuriam, hoſtium incurſum, aut alium caſum fortuitum fructus percipere non potuit, pro rata vel in totum merces remittatur, *d. l.15. §. 2. & 3. l.25. §.6. ff. l. 8. ubi Dd. C. hic. Niſi vel fertilitas præcedens ſequentis; vel ſubſequens præcedentis anni ſuppleat ſterilitatem. d. l. 15. §.4. l.8. C. hic. Gayl. 2. obſ. 21. & 23. latè.* Denique impenſas ſive neceſſarias, ſive utiles in rem locatam factas, *d. l. 15. §.1. l.19 §.4. l.61. ff. hic.*

Quomodo finitur hic contractus?

℟. 1. Tempore præfinito in contractu; non ante; niſi caſibus ſuprà expreſſis. 2. Si res locata vendatur; *Nec enim ſucceſſor particularis ſtare locationi, l.25. §.1. ff. l. 9. C. eod. aut colonus partiarius re alienatâ perſeverare in locatione tenetur. l. 32. ff. eod.* 3. Beneficium legis ſecundæ, *C. de reſc. vend.* in hoc contractu locum habet, tam locatoris, quàm conductoris reſpectu. *arg. §.1. hic. l. 2. ff. Gl. in l.21. C. eod. VVeſ. hic. Treutl. eod.*

De Emphyteuſi.

Dixiſti locationem ad longum tempus, id eſt, ultra decennium, factam, Emphyteuſin dici; Quid eſt Emphyteuſis?

℟. Emphyteuſis (*ab ἐμφυτεύω, infero, dicta,*) eſt contractus Iuris Civilis; ſed talis quo, ſcripturâ interveniente, quæcunque res immobilis utenda fruenda conceditur, ſub lege meliorationis in fundo, & annuæ penſionis domino præſtandæ, *l.1.2. C. de jure Emph. l. 1. §.1. ff. ſi ager vect. id eſt emphyt. pet. Treutl. eod. th.9.*

Quotuplex eſt Emphyteuſis?

℟. Eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Eſt vel *Eccleſiaſtica*, quæ à perſona Eccleſiaſticâ, in rebus Eccleſiaſticis; vel *ſecularis*, quæ à perſona ſeculari in rebus profanis, ſive publicis, ſive privatis, conſtituitur. *Obrecht. diſp. de jur. emphyt. th.* 10. *& ſeqq.*

Cur dicis hunc contractum eſſe Iuris Civilis; cùm locatio conductio Iuris ſit gentium?

℞. Quòd, cùm hic contractus ob affinitatem, quam habet partim cum contractu locationis & conductionis; partim cum emtione & venditione, apud veteres eſſet dubius, Imperator Zeno ſuâ lege, *l.* 1. *C. de jur. Emphyt.* propriam ei formam, & definitum nomen dedit; atque ita ex ea proprium contractum fecit. §.3. *hic. Obrecht. th.* 32. *Conanus, Coraſius, Hottomannus volunt eſſe juris gentium. Obrecht. eod. th.* 31.

Quid differt locatio-conductio ab Emphyteuſi?

℞. 1. Quòd Emphyteuſis Emphyteutæ quaſi dominium rei in Emphyteuſin deductæ præſtet; *l.* 1. *ibi gl. ff. ſi ager vect.* non locatio rei conductæ conductori, *l.* 39. *ff. de loc. cond. Vult. com. Inſt. hic. n.* 8. 2. Vnde hic rei conductæ nec ſervitutem, nec aliud jus imponere poteſt, quod poteſt Emphyteuta omnino rei Emphyteuticæ: *Vult. eod.* ſed quæ Emphyteuſi finitâ, & ipſa finiatur. *Cæpol. de ſervit. c.* 14. *n.* 2. 3. Conductor mercedem ſolvit in compenſationem uſus rei conductæ. *ſec. dicta*, Emphyteuta penſionem, non reſpectu fructuum acquiſitorum; ſed in recognitionem acquiſitî quaſi dominii, *l.* 2. *&* 3. *C. hic.*

Quæ eſt differentia inter emtionem-venditionem, & emphyteuſin?

℞. In emtionem-venditionem (*ut & in locationem conductionem*) veniunt non tantùm res immobiles; ſed etiam mobiles; in emphyteuſin, immobiles tantùm. 2. In emtione rei venditæ verum, ac plenum, vel ut loquuntur; *directum*, & *utile* dominium; ad minimum ejus uſucapiendi conditio in emtorem transfertur, *not. in* §. 40. *&* 41. *ſup. de rer. diviſ.* In em-

emphyteuſi, (*ſi propriè loquamur,*) non tam ipſa res, quàm rei uſus; adeóque tantùm quaſi dominium, quod *utile* dicitur, non plenum, & verum in Emphyteutam transfertur, *gl. hic. in verb. auferre.* 2. In emtione-venditione pretium conſiſtit in re numerata: in contractu hoc in alia quavis re fungibili, *gl. hic. Vult. eod.*

An non ſunt alii vicini contractus, à quibus hic emphyteuticus differt?

℞. Sunt huic vicini: contractus ſuperficiarius; libellarius; precariæ; & maximè cenſualis. *Obrecht. th. 220. h.*

Quid eſt ſuperficiarius contractus?

℞. Quo quis conducit ſolum, ut in eo ædificet, & pro recognitione dominii, nomine ſoli illius quotannis ſolarium pendat. *l. 1. ff. de ſuperf. Vult. eod.*

Quid differt ab Emphyteuſi?

℞. 1. Quòd ſuperficiarius jus tantùm habet in ſuperficie; *d. l. 1.* Emphyteuta in prædio univerſo, etiam in fundo. *l. 2. C. hic.* 2. Superficiarius acquirit jus reſpectu ſuperficiei in ſolo alieno ſuis ſumtibus poſitæ: *l. 2. ff. de ſuperfic.* Emphyteuta jus Emphyteuſeos acquirit reſpectu meliorationum, quæ jam fecit, vel facturus eſt, *l. 3. C. hic. Vult. eod. n. 9.*

Quid eſt contractus libellarius?

℞. Per quem jure venditionis transfertur res in alium, ſcripturâ interveniente, certâ pecuniæ ſummâ, pretii nomine ab initio data; & præterea quotannis certa mercede conſtituta; ita ut contractus ille certis temporibus, prout convenerit, renovetur, *Vult. eod. n. 10.*

Quid differt ab emphyteuſi?

℞. Quòd hic contractus, (*ut dictum*) ſtatis temporibus renovetur, non mutato poſſeſſore; & quidem data certa pecunia; quæ in Emphyteuſi non fiunt. 2. Contractus libellarius non habet, *ut Emphyteuſis,* jus meliorationis. 3. Semper fit in perpetuum; Emphy-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

phyteuticus etiam ad tempus. 4. Libellarius contractus in venditione fundi non requirit conſenſum domini; quem requirit Emphyteuſis. *Cuj. lib. 1. Feud. tit. 2. & 5. in fin.*

Quis eſt contractus precariæ?

℞. Quando œconomus rem Eccleſiæ alicui dat utendam fruendam, donec vixerit; vel alioqui ad definitum tempus; ſive gratis, ſive conſtitutâ mercede certâ, ut is cui res iſta datur, viciſſim aliam rem ejuſdem pretii donet Eccleſiæ, uſufructu quoad vixerit, vel ad tempus certum, ſibi retento, ut, eo finito, proprietas ad Eccleſiam tranſeat. *Vult. eod. n. 11. Obr. eod. th. 250.*

Quomodo differt ab Emphyteuſi?

℞. Quòd hîc nulla, ut in Emphyteuſi, fiat mentio meliorationis; nec dominium, ſed tantùm uſufructus in accipientem tranſeat; nec ſemper in precaria penſio præſtetur annua, ſed ſæpè ſit gratuita; nec ſemper perpetua, ſed plerumque anno quinto renovetur. *Cujac. de feud. lib. 1. t. 5. Vult. eod. n. 11.*

Quis eſt contractus cenſualis?

℞. Cùm quis jus ſuum, quod in re habet pro certa pecunia, & cenſu aliquo certo prætereà conſtituto, alienat prorſus in alium. *Vult. eod. n. 12.*

Quid differt ab Emphyteuſi?

℞. Quòd in hoc uſusfructus tantùm, & dominium poſſeſſionis transfertur; in cenſuali etiam proprietas, ut penes concedentem nihil juris maneat præter annuam penſionem: *Vnde etiam in dubio contractus potiùs cenſetur cenſiticius, quàm Emphyteuticus. Vult. eod. n. 12.*

In quibus rebus conſtituitur Emphyteuſis?

℞. Vt diximus; in rebus immobilibus tantùm; puta, agris, ſeu prædiis: iiſque ſive Eccleſiaſticis, ſive ſecularibus; urbanis, ſeu ruſticis. *Vtpote quibus, non verò mobilibus finis hujus juris, qui eſt melioratio prædiorum, competit, l. 1. ff. ſi ager vect. l. 1. C. de jur. emph. Obrecht. eod. th. 46.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quot modis conſtituitur?

℟. 1. Conſtituitur Emphyteuſis vel ultimâ voluntate, vel pactione inter vivos. *Obrecht. th.* 55. *Treutl. de loc. cond. th.* 11.

Quæ requiruntur ad eam conſtituendam?

℟. 1. Vt ager, ſeu prædium in emphyteuſin revera tradatur. *l.* 12. *l. fin. C. de fundis patrimonialibus, lib.* 11. 2. Vt lex meliorationis, & annuæ penſionis ſolvendæ Emphyteutæ à domino imponatur. *l. 1. C. de jur. Emphyt.* 3. Vt fiat ſcripturâ interveniente. *d. l. 1.* 4. Idque vel ſimpliciter ſolius Emphyteutæ; non ejus liberorum, vel heredum factâ mentione. *Obrecht. th.* 87. Vel in perpetuum; vel ad tempus; & quidem rurſus generaliter ſine ulla ullius temporis ſpeciali expreſſione; aut cum ſpeciali certi, ſive temporis, ſive generationis expreſſione. *Obrecht. eod. theſ.* 94. *& ſeqq.* 5. Vt dominus proprietatem rei ſibi retineat, utilitate ad Emphyteutam pertinente. *d. l.* 1. *Obrecht. eod. th.* 118. *&* 128.

Quis eſt effectus hujus contractûs?

Reſp. Effectus conſideratur, vel reſpectu emphyteutæ; vel reſpectu domini, *Obrecht. eod. th.* 144.

Qui ſunt effectus reſpectu emphyteutæ?

Reſp. Tres 1. Vt rem Emphyteuticam non quidem jure proprietatis; ſed ei proximo habeat, *l. 1. ff. ſi ager vect. Obrecht. eod. th.* 150. *& ſeq.* 2. Itemque jus eâ utendi & fruendi *d. l.* 1. *Non juris uſusfructûs ratione, (qui perſonalis eſt) ſed Emphyteutici (quod plerumque eſt perpetuum) l.* 1. 2. *C. hic.* Vnde fit ut fundi fructus liberè vendere poſſit. 3. Vt ad meliorationes teneatur, *l.* 2. 3. *C. hic.* 4. Vt jus etiam ipſum alienare poſſit, *d. l.* 3. *C. de jur. Emphyt.* Vel quatenus convenit; Vel, ſi de eo non eſt conventum, tantùm in perſonas idoneas; id eſt, qui canonem ſolvere poſſint, *d. l.* 3. Idque certis conditionibus, ut prærogativam concedat domino, prius requiſito, ut vel ipſe, ſi velit, emat, vel requiſitus à venditore emphyteuta in poſſeſſio-

nem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

nem emtorem novum emphyteutam inducat, & in alienationem conſentiat, *d.l.3. Quo tacente ad requiſitionem Emphyteutâ duos menſes exſpectare debet. Quibus elapſis is jus ſuum invito domino transferre poteſt, & dominus novum Emphyteutam recipere cogitur. d.l.3. Obrecht.th.163. & ſeq.*

An emphyteuta nullo modo rem Emphyteuticam citra domini conſenſum alienare poteſt?

℞. Imò verò conſenſus iſtius neceſſitas in ſola venditione locum habet (*Quia ibi pretium intervenit, & ut, ſi dominus velit, rem emphyteuticam venditam eodem, quo vendita eſt pretio, emere poſſit*) non in permutatione, donatione, vel legato: item nec in oppignoratione, locatione, &c. *Dd. Communiter. Clarus §. Emphyteuſis quæſt.15.18.22. Obrecht. th.184. & ſeqq.*

Quid ſi ſola ἐμπονήματα, hoc eſt, meliorationes emphyteuta vendat?

℞. In iſtis vendendis, & transferendis idem obſervare debet quod in venditione, & tranſlatione juris emphyteutici, *d.l.3. pr. verſ. ſui autem. & §. ult. C. de jur. Emphyt.*

Qui eſt effectus hujus contractus reſpectu domini rei Emphyteuticæ?

Reſp. 1. Quod, retentâ rei Emphyteuticæ proprietate, & poſſeſſione civili, manet *dominus*, ut loquuntur, *directus*. 2. Quod in dominii iſtius recognitionem quotannis penſionem recipit, *d.l.2. §.adeo hic. Etſi nullos emphyteuta ex re fructus percipiat, vel pars ejus pereat. Secus ſi tota perit. Quo caſu non ſolvit penſionem emphyteuta. l. 1. ubi Dd. com.C. hic.* 3. Quod ſine ipſius conſenſu (*quatenus dictum*) alienari res emphyteutica non poſſit. 4. Quod licet vel alienatione conceſſa, vel poſt domino denunciatam venditionem duorum menſium moram is ſuſcipere novum emphyteutam cogatur, *d.l.3.* Ius tamen emphyteuticum in eum non transferatur, niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

in poſſeſſionem agri vectigalis inducatur; ut autem emphyteuta novus ſuſcipiatur, & in poſſeſſionem inducatur, venditor à domino petere debeat. *d. l. 3.* 5. Quod in quâcunque alienatione rei empytheuticæ propter novam inveſtituram, à domino ſolvendum eſt laudemium; hoc eſt, quinquageſima pars æſtimationis fundi emphyteutici, (*Non tamen ſi intra duos menſes voluntatem ſuam non aperiat*) *d. l. 3. Clar. §. Emphyteuſis q. 23.* 6. Quod emphyteuta, jure ſuo excidente, fundum ad ſe revocare poſſit. *Obrecht. th. 213.*

Dixiſti jus emphyteuticum fere eſſe perpetuum; an hoc ſemper eodem modo verum eſt?

℞. Non ſemper, ſed variat hoc jus pro modo conſtitutæ emphyteuſeos.

Explica hanc juris variationem?

Reſp. Simpliciter conſtituta emphyteuſis ſecularis quidem non ad adſcendentes tantùm; ſed & ad extraneos heredes tranſit: Eccleſiaſtica ad deſcendentes tantùm. *Dd. com. apud Clar. d. loc. q. 18. & 6. n. 3. 4. qu. 28. n. 1. 2.* 2. Generaliter, ut diximus, conſtitutæ tempus eſt decennium. *ſec. Bald. in l. 1. ff. ſi ager vect. pet.* 3. Ad certum tempus conſtituta, vel ad certam generationem, durat tantùm uſque ad, ſive tempus, ſive generationem, determinatam. *Clar. d. loc. q. 28. n. 3.* 4. In perpetuum, ſi pro ſe & filiis conceſſa, durat, donec deſcendentes exſtent, non ultra. *Clar. d. qu. n. 4.* 5. Si pro ſe & heredibus, quibuſcunque, durat, donec extranei exſtent: *Clar. d. q. n. 5.* 6. Si ſimpliciter pro ſe & heredibus, tam ſecularis, quàm Eccleſiaſtica Emphyteuſis (debitis ſemper in hac ſolennitatibus obſervatis) etiam ad extraneos tranſit. *Clarus d. §. Emphyteuſis. quæſt. 28. n. 6. Obrecht. eod. theſ. 94. & multis ſeq. Treut eod. th. 9.*

Quomodo Emphyteuta ſolvere debet canonem?

℞. Quotannis; & quidem integrum, loco, & die conventis, nullo die expreſſo, anni ultimo: citra ul-

lum onus; & ita quidem ut ſingulis annis ſingulas ſolvat penſiones, nec plurium annorum canonem invito domino ſolvere poſſit. Interpellationem etiam domini exſpectare non poteſt; ſed ſponte ſolvere debet. *§.adeò hic. l.1.C.de jur.emphyt.Clar.eod.q.12. Obrecht. eod. th.130. & ſeq. item 335.& ſeq.* Denique apochas à domino ſolutæ penſionis accipere, & præteritorum annorum, ut de eâ ſemper conſtet, domino exhibere cogitur. *d.l.2.*

Quid ſi Emphyteuta ceſſet in ſolutione canonis?

Reſp. Si ceſſaverit per triennium, in Emphyteuſi ſeculari, *d.l.2.* ſive per biennium in Eccleſiaſticâ, *Nov.7.c.3.§.2.* jure ſuo excidit, & expelli poteſt. Quamvis non ſit interpellatus à domino, *arg. l.12.in fin. C.de cont. ſtip. Obrecht. th. 335.* & modò ceſſet in partis ſolutione, *Obrecht.eod.th.340. l.2. C.hic.* Idem juris eſt apochis fiſcalibus non redditis, *d.l.2.Obrecht. th.334.*

Annon & aliis rationibus amittitur emphyteuſis ab emphyteuta?

Reſp.1. Si rem emphyteuticam deteriorem fecit. *De quo in Eccleſiaſticа emphyteuſi text. expreſſ.Nov.120. c.8. de ſeculari Dd. communiter ſtatuunt. Clar. eod. quæſt.16. ob rationis identitatem.* Et quidem dolo, vel culpâ, ipſaque deterioratio ſit in rei proprietate, & quidem magna. *Obrecht.eodem th.296.& ſeq.* 2.Conceſſa modò pro ipſo, & liberis ejus, ſi ſine liberis moriatur, ſive naturaliter, ſive civiliter; puta per ingreſſum monaſterii, *Secus ſi conceſſa, ut ad extraneos heredes transiret. Quia monaſterium heredis loco eſt. Obrecht. eod. th.308. & ſeq.* 3. Si poſt acquiſitam emphyteuſin intra legitimum tempus inveſtituram non petit, *l.3.C.eod. Obrecht.eod.th.318. Quod duorum eſt menſium. d.l.3. Annum, & menſem concedunt Dd. communiter. Obrecht.eod.th.321.* 4. Aut domino petenti inveſtituræ inſtrumentum non oſtendit. *Obr. eod. th.331.* 5. Si emphyteuticam rem prohibito modo

do ſine conſenſu alienat, *l.fin.C.eod.* Aut pactis conventis ſtare detrectat. *§.cæterum, §.ſi verò. Auth.de alienat. & Emphyt. VVeſ.par. ſi ager vectigalis.* 6. Si dolo jus domino evertere conatur. *Solâ inficiatione non amitti, verius eſt. VVeſ. eod.*

Quomodo præterea finitur?

Reſp. *1.* Finito jure domini, puta dominio ei ad tempus conceſſo. *Quia finito jure cedentis, & accipientis jus evaneſcit. Obr. eod. th.287.* 2. Finita generatione, ſeu ſobole Emphyteutæ, ut & tempore ad quod data. 3. Libertatem emphyteuta præſcribente. *Quod non aliter fit quàm ſi domino mutet cauſſam poſſeſſionis; & rem emphyteuticam pro ſuo per triginta annos poſſideat. l.2. l.7. §.fin. C.de præſcr.30.an. Quia ſecus alieno nomine poſſidet; licet canonem tanto tempore non ſolvendo, ab eo libertatem præſcribere poſſit. d. l.7. l.plures. C. de fid. inſtr. VVeſem. eodem.* 4. Rei emphyteuticæ, ſed totali, interitu. *Nec enim ſine re id jus eſſe poteſt.* Quod quamvis pars interierit, canon tamen debeatur, *l.1.ib. Dd. C.hic. Obrecht. theſi 374. Vnde domo in Emphyteuſin datâ debetur, ſi area, tanquam ejus pars potiſſima, ſupereſt. Obr.eod.th.39.1. per l.98. §.aream. ff.de ſolut.*

An ſemper ob non ſolutum canonem ſolvitur Emphyteuſis?

Reſp. Imò verò fallit, 1. Si aliter convenerit. 2. Vel in loco contractûs alia obſervetur conſuetudo: 3. Si alius tanquam procurator ſolvit; *Obrecht. eod.th.378. & ſeq.arg.l.30.l.45.in fin. De neg.geſt.* 4. Vel tertius nomine domini. *Quod ut jus in rem conſervetur, ſolutam penſionem eſſe ſufficiat. l.12.§.2. verſ.quid ff.De uſufr.* 5 Si nemo adfuit cui ſolvi poſſit. *Obr.th.386. not. Bald.in d.l.2. in fin.* 6. Si res Emphyteutica adeò perierit, ut nihil iſtius ſuperſit. *ſec. ante dicta.* 7. Si ſit penſio oblata, & domino eam accipere recuſante, conſignata, & teſtatò depoſita. *l.2.C.hic.Obr. eod.th.394.* 8. In Eccleſiæ Emphyteuſi poſt moræ, celeri

leri ſatisfactione, accedentem purgationem. *c. potuit. ubi Dd. Ext. locati. Quod in ſeculari Emphytheuſi de rigore juris ſecus; licet admitti purgationem æquius ſit, Treut. hic. th. 12. lit.* d.

An verò dominus Emphyteutam poſt commiſſum jus Emphyteuſeos propriâ auctoritate poteſt expellere?

Reſp. Videri id quidem poſſet, quod iſto caſu in re emphyteuta nullum jus amplius habeat, auctoritas judicis competentis tamen imploranda, ut de commiſſo conſtet. *Obr.eod.th.*47.

Hactenus de locatione conductione, cùm in genere, tum olim ejus ſpecie Emphytheuſi, quæ nunc contractus diſtinctus: Dic, annon ſunt aliæ locationis-conductionis ſpecies, de quibus ſpeciatim agi expediat?

Reſp. Omnino, & quidem maximè rem navalem concernentes, cognitu, maximè Batavis noſtris, propter commercia, neceſſariæ. Puta quæ intercedunt inter Magiſtrum navis & nautas, inter eundem & conductores, & aliquando inter ipſum, & exercitores, quarum jus partim legibus, partim conſuetudine eſt peculiare. De quibus *Ill.Grot.intr.ad jus Holl.ſingulari agit capite, & nos, Deo volente, agemus ſpeciatim.*

TIT. XXVI.

De Societate.

QVis eſt contractus tertius conſenſu conſtans, & quomodo definitur?

Reſp. Societas: quæ definitur contractus juris Gentium conſenſu conſtans; in quo bonâ fide duo, pluresve de rebus honeſtis ſocietatem ineunt, eo animo, ut res, atque operæ, earumque lucra, & damna inter ipſos communicentur, §.1.*hic. Perez. hic.*

Cur hîc ex Societate contractum facis, cùm & aliarum rerum ſit communio citra contractum?

℞. 1. Quòd communio propriè ſit rerum, *l.*34.*ff.h.t.* perſonarum ſocietas. *l.*63.*ff.eod.* 2. Communio facti potiùs

potiùs, ſocietas juris; *Quòd communionem fortunæ conciliat: Veluti ſi duobus hereditas aliqua obvenerit, vel una, eademque res fuerit legata, alterius voluntate: Hic contrahentium voluntas intercedit, l.31.& ſeq. ff.eod. l.1.& 2.ff.com. divid. Perez.hic. Vult.juriſpr. cap.37.*

In quibus conſiſtit ſocietas?

℞. 1. In bonis, rebuſque ſociorum omnium, vel unius; vel aliquorum; & in operis, aut ab uno, aut aliquibus circa bona, aut res præſtandis. 2. In lucro, damnoque poſt bona communicata, operaſque præſtitas inter ipſos communicandis.

Quando cenſetur contracta?

℞. Simul atque de iſtis omnibus jam dictis convenerit. *Vult.juriſp. eod.n.7. & ſeq.*

Qui poſſunt contrahere ſocietatem?

℞. Omnes qui poſſunt ſe obligare, *Mozz.§.hic. de ſocietate. (& quidem quatenus ſe obligare poſſunt,)* nec contrahere ſocietatem ſpeciatim prohibeantur. *Hector. Felic. de Societate cap.3. n.9. Et poſſunt quidem contrahere ſocietatem, vel per ſe, vel per procuratorem, l.ſocietatem coire. ff. pro ſocio. Hector Felic. eod.*

Quæ poſſunt in eam deduci?

Reſp. Res, & operæ honeſtæ, *l.5.ff. l.1.C. h.t.* quæ quidem ſunt in commercio, *l.63.§. fin. ff. h.t.* non turpes, *l.53. & 57.ff.eod. Vnde nec delicto parta, vel ob pœnam amiſſa, præſtitaque inter ſocios communicantur, l.52.§.ibid. l.53. & fin.ff.eod.*

Quotuplex eſt ſocietas?

℞. Vel *univerſalis*, ſeu bonorum omnium. Quando puta vel contrahitur adjecto ſigno univerſali, *l.1.3. §.1. ff.eod.* Vel contrahitur indefinitè, nec ſigno univerſali, nec re, vel negotiatione certò expreſſis, *l.7. cum 6. ll.ſeqq.ff. eod. Schneidvv.hic.* Vel *ſpecialis*, ſeu particularis; puta, vel unius tantùm rei, ut equi; vel certæ negotiationis unius, vel plurium, *puta frumenti, vini, olei. l.5.ff.eod. Perez. hic. Vult.eod.n.13.*

Quæ circa ſocietatis haſce ſpecies conſideranda?

℟. *Vniverſalis*, ſeu generalis ita eſt univerſorum bonorum, ut res quæ contrahentium ſunt, etiam communicentur ſine traditione, *l.3. & l.7.ff.h.t. Simpliciter indefinitè contracta*, earum rerum tantùm intelligitur eſſe quæ ex quæſtu negotiationis, & opera veniunt, non aliunde quæſitarum, *l.9.ff.eod.* puta ex hereditate, vel fortunâ, *l.* 8. 9. 10. 11. 12. 13. *ff. eod. Schneid. & Perez. hic. In ſpeciali ſocietate*; quæ ex illa re vel negotiatione proveniunt communicanda veniunt; non ſimiliter, ſive ex induſtria, ſive fortuna aliunde quæſita, *l.52. §.4. in fin. ff.eod.* Poteſt & in hanc unus bona tantùm, alter operas tantùm conferre. § *de illa. hic. l.1. C.l. 29. ff.eod.*

Quot modis contrahitur ſocietas?

℟. 1. Vel *expreſſè*, quando duo pluresve deliberatò & conſultò ſocietatem ineunt: *l.19. l.31. l. 32. l. 37. l.44. ff.hic.* Vel *tacitè*, citra expreſſum conſenſum; *l.4. l. 58. §. fin. ff. eod. Vt ſi duo fratres majores 25. annis negotiati fuerint, & quid in communionem poſuerint, videtur tacitè inter eos ſocietas eſſe contracta, in his negotiis in quibus eſt communio. arg. l. 52. §.6. ff. eod.* 2. Poteſt contrahi vel ad certum tempus, vel ad mortem alicujus ex ſociis: *l.1. ff.eod. In æternum enim ſocietas nullo modo contrahitur, l. 70.ff.hic.* Nec ad heredes tranſit; *niſi ſocietas ſit Vectigalium*; *Cui pactum adjectum, ut heres in ſocietatem ſuccederet. l.59. ff. eod.* 3. Vel purè, vel ſub conditione. *d.l.1. l.6. ff hic.* 4. Vel expreſſis partibus lucri, & damni ex ſocietate participandis; Vel omnino non, vel ab una tantùm parte expreſſis. §. 1. *hic, l.5. §.1. l.29. & §.1. ff.eod. VVeſ. par.eod. Pac. epitome hic th.3.*

An ſocietas generalis tacitè contrahi poteſt?

℟. Simpliciter contractam ſocietatem cùm dixerimus, tantùm ad quæſtum communicandum recidere; *l.7.8. ff.eod.* tacitè conſtitui generalis non poteſt. *l.3 §.1. l.4. ff.eod. Treutl.hic th.8. lit.* f.

An

An heredes ſocii ad ſocietatem cogi poſſunt?

℞. Minimè, *l.59. & 70.ff. eod.* etſi teſtator juſſerit, vel juramento confirmatus ſit contractus. *Goth. ad l. 52. §.9. ff. hic. Gayl.2. obſ.24.*

Quæ regulæ circa formam contrahendæ ſocietatis obſervandæ?

℞. 1. Qualeſcunque pactiones de partibus lucri, & damni præſtandas eſſe in ſocietate: Etſi conventum ut unus duas partes lucri, & damni percipiat; alter tertiam, §.2.*hic.* Item etſi conventum, ut unus partem lucri capiat, & de damno nihil; alter totum damnum ſentiat, *eod.h.* Præterquam ſi convenerit, ut alter ſociorum lucrum tantum percipiat; alter damnum, non lucrum, *l.29.§.fin.ff.hic.* 2. Si nihil convenit de partibus lucri, aut damni, æquales præſtandas. §.1. *hic. d.l.59. pr.* & quidem, Geometricâ proportione, ſecundùm eam quantitatem quæ in ſocietatem eſt collata. *Pac.notis eod.§.2.hic. arg.l.6.ff.eod.* 3. Si ex una tantum parte vel lucri, vel damni partes ſint expreſſæ, quod in uno expreſſum, in altero tacitè repetitum cenſetur; §.3.*eod.* ut & ſic eandem portionem damni, & lucri ſocii ferant. 4. Collatâ in arbitrium, vel tertii, vel ſocii partium definitione, ad arbitrium boni viri conſtituendæ ſunt, ut æquales ſint; niſi alter plus, vel minùs in ſocietatem contulerit, *ſecundùm* §.1.2.3.*hic. d.l.6.*

Quid ergo intelligitur hìc per lucrum, & damnum?

℞. *Lucrum* intelligitur quod ſupereſt omni damno, & expenſis deductis. *Damnum* quod ſupereſt omni lucro deducto; *l. 30.ff. eod. Quod utriuſque ad concurrentem quantitatem fiat compenſatio. §. 2. hic.*

Quis eſt effectus ſocietatis?

℞. 1. Quod ſocius ſocio ex æquo, & bono præſtare debet ea omnia quæ in hunc contractum veniunt: Hoc eſt, 1. In medium conferat quæ ex ſocietate penes ſe habet. 2. Lucrum vel æquis partibus, vel iis, de quibus convenit, communicet. *l.53.§. damna.ff h t.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

3. Damnum quod ſua culpa, id eſt, non lata tantùm; ſed & levi, non item leviſſimâ, dedit, reſarciat. *l.* 51. *l.* 72. *ff.* §. *fin. h.t.* 4. Rationes ſuæ adminiſtrationis; ſi quidem res ſocietatis adminiſtraverit, ſocio quandocunque exhibeat, & reliquum ſolvat. *arg. l.* 9. *pr. ff. de edend. Treutl. th.* 10. *hic.*

Quæ actio datur ex hoc contractu?

Reſp. Pro ſocio; utrimque directa, cuivis, in quemvis è ſociis data, non contraria; *Quia ſociorum par utrimque eſt conditio. De qua infrà plura.*

Quomodo finitur ſocietas?

Reſp. Variis modis. & 1. *Ex perſona ſociorum*, morte alicujus è ſociis, ſive civili, id eſt, maximâ & media capitis deminutione, *l.* 1. *l.* 63. §. *ult. ff. hic.* non minima, *l.* 38. §. *ſi filius, l.* 65. §. *ſocietas. ff. eod.* §. 5. *hic.* ſive naturali. §. *ſolvitur. hic. Etſi plures ſuperſint niſi aliter convenerit.* §. 5. *hic. d. l.* 65. §. *morte.* 2. *Ex rebus in ſocietatem deductis*; ſi vel non exſiſtant amplius, vel commercio eximantur. *Vt quia fortè Deo ſint dedicatæ. d. l.* 63. §. *fin. ff. eod.* Vel finitum ſit negotium ob quod ſocietas eſt contracta, §. 6. *hic.* Vel ſocii bona, & quidem univerſa publicentur (*Quod, ſi partim tantùm publicentur, partim etiam maneat ſocietas in reliquis bonis,*) §. 7. *hic. d. l.* 65. *&* §. 12. Vel ſocius bonis cedat, §. 8. *hic. Niſi in ſocietatem reliqui conſentiant, & ſic novam ineant ſocietatem*, §. 8. *eod.* 3. *Ex voluntate contrahentium*, mutuo conſenſu, §. 4. *hic.* 2. Ab uno ſociorum renunciatur, ſive expreſsè; ſive tacitè, *l.* 63. §. *ult. l. ſeq. l.* 65. §. 3. *ff. eod.* id eſt, *cum ſocii ſeparatim agere cœperint*; idque citra fraudem. *Quod qui callide lucri captandi gratiâ renunciaverit, communicare id lucrum cogatur: ſecus, ſi lucretur quod non captaverit.* §. 4. *hic. d. l.* 65. §. 3. *& ſeqq.*

TIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. XXVII.
De Mandato.

Contractus ultimus conſenſu conſtans quis eſt, & quomodo definitur?

Reſp. Mandatum; (*quaſi manu datum; cum quid alteri gerendum committitur, quod quis ipſe erat facturus*) definitur contractus Iuris gentium conſenſu conſtans, quominus (*qui mandans, vel mandator dicitur.*) *Vult. juriſp.cap.39.* negotium bona fide gerendum ſine mercede committit ſuſcipienti procuratori, ſive mandatario, *Pac.Epitome hic.*

Quomodo dividitur mandatum?

Reſp. Variis modis. 1. *Reſpectu cauſſæ efficientis*; in voluntarium, quod ſponte ſuſcipitur, (*de quo hic agitur;*) & neceſſarium, quod ſuſcipitur imperio magiſtratus, *l.167.§.qui juſſu.ff.de R.I.Bart. in l. creditor §.duobus.ff.hic.* 2. *Reſpectu formæ*; in gratuitum (*quod proprie rurſus mandatum eſt,*) & mercenarium; *cum remunerandi gratia, vel honor, vel ſalarium extra ordinem intercedit, l.6. & 7.ff.h.t. De mercede expreſſè ſi initio convenit; locatio eſt, non mandatum. l.1. §. 4. ff.eod.* Item in expreſſum, & tacitum; *Bred.ex VVolſ.* Hoc eſt, vel per patientiam. *Puta quando me præſente patior mea negotia geri, mandare videor, l.ſi remunerandi.§. ſi paſſus l.18.eod.* vel ratihabitionem. *Mandato enim comparatur. c. ratihabitio. de R. I. in. 6.* 3. *Reſpectu materiæ, ſeu rerum mandatarum*; in generale, cùm univerſitas negotiorum mandatur, *l.58. cum ſeqq. ff. de proc.* ſive cum libera totorum bonorum adminiſtratione, *d.l.58.* ſive ſine ea libertate: *per l.63.De proc.* Et ſpeciale, ſeu certæ alicujus rei, aut plurium in ſpecie expreſſarum, *gl. in l.4. De procur.* 4. *Ratione modi quo contrahitur*; in purum, conditionale, & in diem, *§. pen. hic & l.1.§. pen. ff. eod.* 5. *Ratione finis*; in tale quod alterutrius contrahentium

tantùm, & alterutrius eorum, & extranei, *l.* 1. 2. §. 2. 3. *&* 4. 5. *ff. hic.* & tale quod utriuſque contrahentis gratiâ initur, *d. l.* 2. §. 4. *Vult. eod. c.* 39.

Quot ergo modis, ratione finis, contrahitur mandatum?

℞. Septem modis. 1. Mandantis tantùm cauſſa; *ut ſi mando, ut mihi fundum emas.* 2. Mandatarii tantùm cauſſà; *ut ſi alicui mando, ut ſibi fundum emat.* (*Quod conſilium potius eſt quàm mandatum, & ideo quidem non obligatorium, niſi ſit fraudulentum. l.* 47. *De reg. jur.*) 3. Extranei tantùm gratia; *ut ſi tibi mando, ut Titii negotia geras.* 4. Mandantis, & mandatarii gratiâ; *ut ſi mandem tibi, ut procuratori meo pecuniam ſub uſuris credas.* 5. Mandantis & extranei cauſſà; *ſi mandem tibi, ut geras negotia mihi cum Titio communia.* 6. Mandatarii & extranei cauſſà; *ſi mandem tibi, ut ſub uſuris pecuniam Titio credas.* 7. Mandantis, mandatarii, & extranei cauſſà; *ut ſi tutor mandet contutori, ut ſervum neceſſarium emat pupillo. l.* 8. §. *ſi tutores. ff. h. t. Pr. &* §. 6. *ſeq. hic.*

Qui poſſunt mandare, qui mandatum ſuſcipere?

℞. Iidem qui contrahere poſſunt, *Mozz. col. de perſ. inter quas mand. n.* 1. etiam filiusfam. *l.* 12. §. 6 *l. pen. ff. hic.* Mulier; modò non mandetur virile negotium, *Facit. l.* 7. §. 1. *De inſt. act. l.* 10. §. 6. *ff. hic. non ſervus; ne quidem ſi bonâ fide ſerviat. l.* 19. §. 2. *De neg. geſt.*

Quæ res poſſunt mandari?

℞. Res, & facta, *l.* 12. §. 14. *ff. hic.* futura, honeſta, licita; *l.* 6. §. 3. 7. *l.* 12. §. 11. *l.* 22. §. 6. *ff. hic.* Non turpia, vel injuſta; *Quod talium mandata adeò non ſint obligatoria, ut ne quidem juramento firmentur, c. non eſt obligatorium. de reg. jur. in* 6. *& mandatarius rei turpis mandatum implens ob id eâdem pœnâ cum mandatore teneatur: Clarus lib.* 5. §. *fin. q.* 89. Nec actus legitimi; id eſt, *per ſollemnes legis actiones coram judice, cui id ſpecialiter lege indultum, expediendi; arg. l.* 2. *&* 3. *De off. proc.* Vt aditio hereditatis, *l.* 90. *De acq. her.*

Eman-

Emancipatio, §.11.*hic.de her.ab inteſt*. Adoptio, *l.24.* *& ſeq.De adopt*. acceptilatio, *l.13.§.pen.De accept*.tutoris datio, *l.6.§.1.de tut.* §.1. *hic. de Attil.tut. Quod ſuâ cauſâ expediri per alium non poſſint, &c.*

Quæ eſt formalis proprietas mandati?

℞. Quòd gratuitò ſuſcipiatur, & nudâ voluntate; nullaque in eâ merces intercedat; ut in locatione conductione, *Brederod.hic.* §.*fin. Text. hic. Poteſt tamen intervenire in eo honorarium, ſed ex accidenti, & voluntate quidem mandatoris. Quod merces non ſit, nec operæ compenſatio, l.6.ff.hic. Quia tantùm eſt ex accidenti, accipi promiſſum quidem poteſt, non exigi. l.7. l.56.§.fin. ff.l.17.C.hic. Vult.juriſp. c.38.n.7.*

Quis eſt effectus mandati?

℞. 1. Quòd contrahentes ſe invicem poſt ſuſceptum mandatum ex iſto contractu ſtatim ita obligent, ut mandatarius rem mandatam, ſecundùm formam inſcriptam, & qualitatis circumſtantias, ita exſequi teneatur, ut non excedat fines mandati; §.8.*hic. l.4. l.5.pr.§.1.ff.h.t. Quod id faciens aliud agere videatur, nec mandans negotium ratihabere teneatur.* 2. *Poteſt tamen per æquipollens implere id quod mandatum eſt; & media ad id idonea pro uſu negotii eligere: l.12.§6. l.fin.§.fin.ff.eod. Quia ut nihil intereſt mandantis, quomodo mandatum impleatur: ita in hoc bonæ fidei contractu ſimul mandata videntur, ſine quibus mandatum perduci ad exitum non poteſt. arg. l. 2. De juriſdict.*

Quot modis ſolvitur mandatum?

℞. 1. Re adhuc integrâ, voluntate contrariâ, §.*rectè. hic.d.l.12.§.16.* id eſt, revocatione mandatoris. *Modò id faciat antequam mandatarius cœperit mandatum exequi; vel non revocari ipſius interſit.§.9.hic.* 2. Morte alterutrius naturali, *l.27.§.3.ff.hic.* vel civili, *Dd. in l.17.De procur.* etiam re integrâ; §.*item ſi.hic.Niſi alicui mandatum ſit aliquid demùm poſt mortem mandantis expediendum, l.12.§.fin.ff. h.t.* (*Quo caſu actio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

mandati heredi mandatoris competit;) Vel mandatarius rem mandatam, mortem mandatoris ignorans, fuerit exſecutus. l.34. §.1. & l.51.ff.de ſolut. 3. Renunciatione mandatarii tempeſtivâ; hoc eſt, ſi res adhuc ſit integra, & tali quidem, ut non interſit mandatoris mandato renunciari. §.12.*hic. d.l.*22. §.*fin.*

Quæ oritur actio ex hoc contractu?

Reſp. Duplex; actio mandati directa, & contraria; & quidem utraque civilis.

Quæ eſt directa?

Reſp. Directa datur ei qui mandavit, ejuſque heredi, adverſus mandatarium, ad implendum mandati contractum; aut ad id quod intereſt mandantis, ſi non impleatur; Item ad præſtandum dolum, & omnem culpam; etiam leviſſimam, *Treutl.th. 7.hic. Si quidem res mandata exactiſſimam diligentiam requirit. l.6.§.1 l.8.§.6. l.10.ff.& l.16.l.20.C.h.t.*

Quæ contraria?

℞. Quæ datur mandatario adverſus mandantem, ejuſque heredem; tum ut, ipſius nomine, ex mandato geſta ratihabeat; tum ut præſtet id quod mandatario ex cauſſa impleti mandati abeſt; puta neceſſariò & utiliter, impendit, *l.*10. *l.9.l.*12.§.9.*ff.eod. Coſtal.in l.4.hic. Etiam ſi feliciter non ſucceſſit, l.4.C.eod. aut dominus minori ſumtu conſecuturus fuiſſet, l.* 15. 20.26.§.6.*ff.hic. Treut.hic.th.*7. In quod etiam caſus fortuitus, quam culpa mandantis præceſſit, venit. *d.l.26.§.7. Perez. hic. Vult.juriſpr.2. c.9.*

TIT. XXVIII.

De Obligationibus, quæ ex quaſi Contractu naſcuntur.

H*Actenus obligationes ex contractu* (puta vero, & proprio, eoque nominato;) *dic quales deinceps explicat Imperator?*

℞. Eas quæ ſunt ex quaſi, ſeu improprio contractu.

An

An ergo præterit obligationes ex contractu vero innominato?

℞. Omninò. Non tamen inconſultum etiam iſtarum inſerere explicationem; maximè cùm earundem ſupra ſit facta mentio. *tit.14.eod.lib.*

De Contractibus innominatis.

Qui dicuntur innominati contractus?

℞. Contractus innominati ſunt contractus veri, qui nullum quidem definitum de jure civili nomen; negotium tamen civile habent; ſed cujus forma generalis ſit, nec certis limitibus definita, ut ad contractum nominatum referri poſſit, *l.3.ff.de præſc. verb. verb.l.1. De æſtimatoria, Vult. Iuriſp.c.41.*

Quid vocas negotium civile?

℞. Si quid detur, aut fiat, quod ſi conventioni non inſit, contractus non eſt; ſed pactum duntaxat. *l.7. §.2.ff.de pactis. l.15. De præſc.verb.*

Quotuplices ſunt hi contractus innominati?

℞. Sunt vel *ſpecialiores*; in quibus negotium tale eſt quod ad nominatum aliquem contractum referri poſſit, ſed tam ambiguum, & multiplex, ut ignores ad quam ſpeciem referas, *l.1. De præſc. verb. Vult. eod.* Vel *generaliores*; in quibus quidem apparet quale ſit negotium; tale tamen ut ad ordinem contractuum referri nequeat. *l.5.pr. & §.2.de præſc.verb.VVeſ.eod.*

Qui ſunt iſti contractus ſpecialiores innominati?

℞. Æſtimatorius, & permutatio; quam eodem referri, jam diximus ſuprà, *VVeſ.par. de æſtimatoria. Item de permutatione?*

Quis eſt contractus æſtimatorius?

℞. Eſt contractus quo agitur ut rem vendam, & æſtimationem, quam indicâſti, ſolvam; aut, ſi vendere eam nequeam, ipſam rem reſtituam? *l.1.pr.ff.de æſtim.*

Rem ſi contrahens vendere, aut reſtituere nequit, eam retinere poteſt, æſtimatione præſtitâ. Vult.eod. arg.d.l.1.in fin.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Cur dicitur contractus innominatus; cùm eum nomine deſignes?

Reſp. Quia ob æſtimationem dubitatum fuit inter veteres, an emtio-venditio; ob operas, an locatio-conductio;& mercede non interveniente, an mandatum eſſet, *d.l.1. tit. Treut. de præſcr. verb. th.2. lit.*a. Nec dicitur æſtimatorius, niſi à re æſtimatò ad vendendum datâ. *d.l.1.*

Res æſtimatò data ut aut eadem redderetur, aut pretium, cujus periculo perit ante venditionem?

Reſp. Definito certo pretio, ſuſcipientis eſt periculum; non ſi abſolutè modò juſtum ſignificatum. Nullo definito pretio, (*quod, propter incertam æſtimationem, non potuit perfici venditio,*) ejus eſt periculum qui rogavit. Neuter ſi rogavit; ſuſcipiens tantùm de dolo, & culpâ tenetur, *l. 17. §. 1. ff. de præſcr. verb. VVeſ. par. eod.*

Quid ſi res pluris fuerit vendita, quàm æſtimata?

Reſp. Lex conventionis ſervanda; ſi nihil convenit, illud plus reſtituendum, *l.10.pr.ff.de præſcr.verb.*

Quæ actio oritur ex hoc contractu?

Reſp. Præſcriptis verbis; æſtimatoria ſimiliter vago nomine dicta; eaque civilis, directa, *l.1. ff. de æſtimat. l.17. De præſcr.verb.* Vtilis; ſi merces intervenerit. *l.2. ff. de æſtimat.*

Quid eſt permutatio?

Reſp. Contractus innominatus, re, & conſenſu conſtans; quo certa ſpecies cum certa ſpecie rei ejuſdem generis commutatur, *l.1. ff. de rerum permutat.*

Cur dicis eum eſſe contractum innominatum?

Reſp. Quia permutationis nomen, *licet ſatis commodum,*) ex jure non eſt; ſed ex uſu modò; & quidem generis, & commune; ut commercii. *Res enim rebus permutare, omnibus conventionibus, etiam nominatis commune. VVeſemb. par. eod.*

Quæ inter permutationem, & emtionem-venditionem eſt comparatio?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Reſp. *Conveniunt,* 1. Quod etiam in emtione pro pretio res detur. 2. Vtrobique id agatur ut dominium transferatur; aut paretur uſucapiendi conditio, *l.* 4. §. 3. *De uſuc.* 3. Debeatur evictio, *l.1. C. de rer. permut. VVeſ. par. eod.* 4. Præſtetur animantium ſanitas, *l.2. ff. h.t.* 5. Sit ob vitia redhibitio. *Gl. d.l.2. Old.*4. *Claſ. act.*38. *Differunt,* 1. quod in emtione-venditione contrahentes emtor, & venditor, pretium, & merx diſtincta ſint (*quòd in ea res, & pretium requiratur*) in permutatione (*quia in ea ab utraque parte res tantum eſt*) quis emtor & venditor; quid pretium, & merx ſit, diſcerni nequit, *l.1.§.pen. ff. de contr. emt. l.1. pr. De rer. perm.* 2. Emtio-venditio perficitur ſolo conſenſu; permutatio (*quòd ex re tradita initium obligationi præbeat, l.1. §.2. eod.*) non niſi rei interventu. 3. Vendi res aliena, non permutari poteſt, *l.1.§.3. eod. Quod pugnâ non caret. Treut. diſp. de præſc. verb. &c. th.3. lit.*d. 4. Venditor modò tenetur rem emtori tradere, permutator ipſum ejus dominum facere. *l.1. De permut.*

Quid ſi ab unâ parte quidem res; ab altera verò res cum pecunia interveniat?

Reſp. Si partes vel venditionem, vel permutationem nominârunt; is contractus eſt quem nominârunt, *l.6. §.1. De act. emt. l.79. De contr. emt. l.1. C. de rer. perm.* 2. Nomine contractûs à partibus non expreſſo, ſi pecunia valorem rei excedit, venditio, ſi rei datæ valor pecuniam, permutatio eſt. *l.22.§.2. ff. locati.* In pari valore rei & pecuniæ, placet innominatum eſſe contractum. *Bart. in l.1. De præſcr. verb. Old. Claſſ.* 4. *Act.* 38. *n.2. Treutl. theſ.5. de præſc. verb. lit.* a.

Quomodo perficitur hic contractus?

℞. Aut mutuâ rerum traditione, (*puta, partes ejus dici poſſunt. 1. Rerum ſpecies, 2. Conſenſus, 3. Traditio,*) aut interdum ſtipulatione, *l.3. C. eod. VVeſ. par. eod.*

Quis ejus effectus?

℞. Idem ferè qui emtionis, venditionis, ſecundùm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

modò explicata in convenientiæ utriuſque contractûs demonſtratione. *Quæ conſideranda.*

Quæ ex hoc contractu oritur actio?

℞. Actio bonæ fidei, præſcriptis verbis, *l.4. l.fin.C. eod.* ei competens qui rem ſuam permutando alicui dedit, ut aliam ſpeciem uſui ſuo inſervientem acciperet, adverſus accipientem, qui non, ſicut debet, ſuam tradidit, aut alioqui contractûs legem non implevit, *Oldend. eod. Exemplo actionis emti; ad hoc ut præſtetur aut quod conventum, aut intereſſe, l. 1. l. 4. l.ult.C.eod. Adjectâ ſtipulatione, & ex ſtipulatu agi poteſt, l.3.4.7.C.eod.*

Qui ſunt contractus innominati generaliores?

℞. Solent ad quatuor ſupra recenſitas referri: Do ut des, do ut facias, Facio ut des, facio ut facias, *VVeſ.par. de præſcr. verb.n.3.*

Quis eſt contractus innominatus do ut des?

℞. Non ille generaliter, quo datur pecunia ut res accipiatur. *Quia ſic emtio-venditio eſt, niſi alia ſit mens contrahentium,)* ſed quo res datur, ut res accipiatur, *l.5.§.1.De præſcr.verb. Vndè cùm emtio-venditio non ſit, civilis innominata obligatio naſcitur. VVeſ. par.de præſcr. verb. n.3.*

Contractum do ut des cur diverſum facis à permutatione?

℞. Sunt quidem qui putant, permutationem uſu juris nihil à contractu do ut des differre; *per l. ult. C. de rer. permut.* Ex communiore tamen Dd. ſententiâ placet, permutationem eſſe cùm ſpecies certa cum certa ſpecie commutatur. *VVeſ.par.de rer. permut. n.10.* Si verò rem incertam pro incertâ (*puta, genus pro genere,*)aut certam pro incertâ, aut incertam pro certa do, diverſum à permutatione contractum innominatum eſſe. *Sichardus ad rubr. C. de præſcr. verb. num.4.*

Quis eſt contractus innominatus do ut facias?

℞. Quando vel res, quæ ſit mercedis loco, datur ut

aliquid

aliquid faciam;vel pecuniâ datâ tale factum eſt quod locari non ſolet: puta, quia uſum fruitionis non recipit. *Neutro caſu locatio eſt; & ſit civilis obligatio innominata. d. l. 5. §. 2. De præſcr. verb. VVeſemb. par. de præſcr. verb. n. 4.*

Quis eſt contractus innominatus facio ut des?

℞. Non quo mercedem do ut facias; vel facio ut mercedem des (*Sic enim eſt locatio, l. item & ſi de pretio, 22. §. cum inſulam, l. 51. §. locavi. ff. locati. l. 27. §. fin. ff. ad l. Aquil.*) Sed cum facio aliquid, ut quid des quod non ſit merces. *In quo quidem nulla videtur ſubeſſe civilis obligatio; quæ formam civilis contractûs habeat; cùm hoc negotium, neque emtioni, nec locationi, nec alii cuiquam civili contractui ſit ſimile, & ex facto non perinde mihi obligaris, atque ex datione; quod fieri poſſit; ut ex eo nihil ad me perveniat. VVeſ. par. eod. n. 6. Vnde de actione, quæ inde detur, variant Doctores. Communiter tamen ſtatuunt actionem de dolo dari. Bart. in d. l. 5. §. 2. ff. ubi & Iaſ.*

Quis eſt contractus innominatus facio ut facias?

℞. Eſt cùm mutua facta contrahuntur. Vt ſi convenit, ut ego à tuo creditore Carthagine; tu à meo Romæ exigas. *d. l. 5. §. 4. VVeſ. par. eod. n. 6. Quæ ſpecies contractus licet interdum mandato, interdum commodato affinis ſit; nunquam tamen contrahitur in eâ negotium, quod proprio nomine appellatur. Quod mutua facta in alias ſpecies non videantur cadere poſſe. Et in ſpecie quidem, cùm hic mutuum ſit negotium; commodatum non eſt; nec mandatum; cùm non ſit gratuitum, l. ſi tibi rem, §. 1. ff. eod.*

Quæ eſt ratio obligationis in his contractibus innominatis?

℞. 1. Generaliter obſervandum, ſi neutra pars contrahentium præſtiterit id de quo conventum, locum eſſe pœnitentiæ, & licere à pacto recedere. 2. Si altera pars præſtiterit promiſſum, alterâ parte ceſſante; In contractu quidem, do ut des, & do ut facias, in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſpecie, licet parti quæ ſolvit promiſſum, aut repetere quod dedit, *l.5. ff. de cond.cauſ.dat.cauſ.non ſecut.* aut ad intereſſe agere; quanti ſuâ interfuiſſe probat; ut in tempore præſtaretur de quo conventum, *l. naturalis, §. & ſiquidem.ff.de praſcr.verb.* 3. In reliquis duabus ſpeciebus, hæc obligationis ratio eſt, ut qui ſpe promiſſi aliquem inducit, ut faciat quod ab eo expetit, & uſus obſequio ceſſat præſtare promiſſum, obligatione teneatur, *d.l.naturalis, §. quod ſi faciam. Quod cùm factum repeti non poſſit, adverſus eum, tanquam inſidiosè alterius operam deludentem; actio detur.* Dolus ſi abſit; peti poteſt ut promiſſum detur cum intereſſe, *l. ſolent. De praſcript. verb.* Sicut in contractu, in quo promiſſum eſt factum, *d.l. naturalis, §.penult.& ultim.ff.eodem. Lagus Method.jur. civil.partic.3. cap.26.*

Quæ ergo datur actio ex his contractibus innominatis generalioribus?

℞. Ex omnibus quidem actio præſcriptis verbis oritur: Diſſentiunt tamen in eo Doctores, quod ex contractu, facio ut des, actionem de dolo tantùm putent competere. *Treutl. hic theſi 6. & 10. Quatenus autem vel una, vel etiam altera competere poſſit, ex reſponſione proximâ colligere eſt.*

De quaſi Contractibus, ſeu Impropriis.

Quid eſt quaſi, ſeu improprius contractus?

℞. Quaſi-contractus, *ſeu improprius*, eſt, qui non conciliatur expreſſo contrahentium conſenſu, vel conventione, ſed per factum, ſeu negotium aliquod, non turpe, interveniens, ſecundùm cujus naturam lex, ex utrâque parte conſenſum interveniſſe fingens, vult alterum alteri eſſe obligatum. *Vult.juriſpr. cap. 42.*

Quæ ergo eſt inter veros, & quaſi-contractus differentia?

℞. Quod in veris contractibus expreſsè ex partium con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

conventione, & certâ ſcientia contrahitur, in quaſi contractu præſumtivè, & fictione juris, etiam inter ignorantes. 2. Atque ita in vero contractu, præter jus, factum hominis; in quaſi contractibus jus ſolum contractum facit. 3. In veris contractibus factum hominis ordinatum eſt, ut ſit contractus obligatio, in quaſi contractibus, in factum hominis obligatio tantùm incidit. *Vult. eod. & Comment. in Inſt. hic n. 5.*

Quot recenſentur hoc titulo ſpecies quaſi contractuum?

℞. Quinque: *(non quidem quaſi non ſint alii, quia huc etiam litis conteſtatio, & alii plurimi referri poſſunt, ſed quia in commerciis ſunt frequentiores. Perez. hic.)* 1. Negotiorum geſtio. 2. Tutelæ adminiſtratio. 3. Rerum communio. 4. Hereditatis aditio. 5. Indebiti ſolutio. *Text. hic.*

Negotiorum geſtio.

Quid eſt negotiorum geſtio?

℞. Eſt quaſi contractus, quo quis negotium abſentis & quidem ignorantis, ſine mandato, ſponte ſuſcipit. *Quod qui facit, negotiorum geſtor, hoc eſt, voluntarius procurator dicitur. Treutl. diſput. hic theſi* 1.

Cur dicis hunc abſentis, & ignorantis negotia gerere?

℞. Vt hîc quaſi contractus à mandato, & locatione-conductione diſtinguatur. *Ignorantiam* autem hîc requirimus, quia, ut in illis contractus duorum conſtat voluntate, ſic hîc, ſi dominus ſcit negotium ſuum geri, & cùm poſſit, non impedit, tacendo conſenſiſſe, atque ita mandaſſe intelligitur. §. 1. *hic. Perez. eod.* 2. *Abſentiam* requirimus: non præcisè, *quia ſufficit ignorantia:* ſed quia abſentes ſua negotia geri plerumque ignorant.

An non & intereſt ad conſtituendam obligationem, ut negotiorum geſtor ſciverit, vel ignoraverit cujus negotium gerit?

℞. Mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℟. Minimè; modò alterius negotium gerat; ejuſque contemplatione. *Quia negotium ipſum, non etiam cujus ſit, hîc ſpectatur. l.45. §.2.ff.hic.*

Quid ergò differt procurator à negotiorum geſtore?

℟. 1. Quòd procurator mandato domini; negotiorum geſtor ſine eo ſponte negotia alterius gerit. 2. Procurator de perſonâ ejus cujus negotia gerit, & quem illud gerendo ſibi obligat, ſemper eſt certus; non negotiorum geſtor. *l.5 ff.de neg.geſt.* 3. Ille mandati; hic negotiorum geſtorum actione id, ad quod eum cujus negotia gerit obligatum ſibi habet, perſequitur.

Quæ eſt cauſſa hujus quaſi contractûs; cùm culpa videatur eſſe immiſcere ſe rei alienæ ad ſe non pertinenti?

℟. Culpa eſt immiſcere ſe rei alienæ, cujus non intereſt, abſente domino, curam haberi: minimè ſi in eo intereſſe abſentis verſetur, ex cauſſâ vel neceſſaria, vel utili, ut propriis negotiis præſit impediti. *Inde verò, ne officium præſtandi ſit damnoſum, ex æquitate actio naſcitur.*

Quæ eſt effectus hujus quaſi contractûs?

℟. Quòd qui aliena negotia adminiſtravit ex fide, reddita ſuæ adminiſtrationis ratione, omnia repetat in eandem adminiſtrationem impenſa.

Quotuplex igitur naſcitur actio ex hoc quaſi contractu?

℟. Duplex; *Contraria*; quæ datur negotiorum geſtori adverſus dominum rei geſtæ, *&, ſi inutiliter negotium geſtum fuerit, modò id ex fide factum ſit; vel dominus geſtum probaverit; l.9. 10. ff.hic.* ad id præſtandum quod quoque nomine geſtori abeſt, vel abfuturum eſt de eo quod utiliter de ſuo impendit. *Directa*; quæ datur ei, cujus negotium geſtum eſt ad petendam rationem adminiſtrationis à negotiorum geſtore, & reſtitutionem eorum, quæ inde quoquo modo fuerit conſecutus, unà cum uſuris; & præſtandum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

dum damnum quod ex negotio, non ut oportuit geſto, dominus paſſus eſt. *l.2. & ibi Gl. & Dd.ff.hic.*

Quæ ratione damni ex accidenti veniunt præſtanda in hoc quaſi contractu?

℞. Regulariter dolus, culpa lata, levis; *l.23.De R.I.* Dolus tantùm, ſi affectione ductus, ne bona mea distraherentur, quis negotiis ſe obtulerit, *l. 3.§.9.ff.eod.* Leviſſima, tum demum ſi alius diligentior quàm hic geſtor, negotium erat adminiſtraturus: *§. 1. hic. & com. Dd.* Non caſus fortuitus; niſi 1. tale negotium ſuſceperit geſtor, quod dominus facere non erat ſolitus; *l.11. l.22. ff. eod.* 2. Vel culpa caſum; *l. 6. C.de act. pign.* 3. Vel reſtitutionem mora præceſſerit; 4. Vel lucri cauſſa geſſerit; *l. ult.C.hic.* 5. Vel pacto in ſe caſum fortuitum ſuſceperit. *l.22. C.eod.*

An negotiorum geſtor tenetur ob ea, quæ in totum prætermiſit?

℞. Non 1. ſi negotiorum geſtoris intuitu, ea gerere omiſit alius; 2. Vel talia ſint, quæ à ſemetipſo gerere debuit.

Tutelæ Adminiſtratio.

Quis eſt ſecundus quaſi contractus; & cur ſic dictus?

℞. *Tutelæ adminiſtratio.* Quaſi contractus dicta; quia inter pupillum, & tutorem nullum negotium contrahitur expreſsè. *Cùm ignoranti, & invito pupillo tutor dari poßit: l.6. De tut. & cur. dat.his, &c. contractus autem inter volentes, & conſentientes contrahatur.* Obligatio tamen hìc mutua eſt inter tutorem & pupillum, ex tutelæ officio publica auctoritate impoſito. *§. 2. hic.*

Quæ obligatio oritur ex illâ adminiſtratione?

℞. *Tutor* quidem 1. ad reddendam pupillo adminiſtrationis ſuæ rationem; 2. ad ei ſolvendum quæ ex pupillaribus rebus apud eum reſident; 3. ad præſtanda damna, quæ ex officio tutelæ non ut oportet ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſto, pupillo ſunt illata, obligatur, Et viciſſim *pupillus* ad id præſtandum, quod tutori abeſt ex tutela utiliter geſta, tenetur. *Vnde actio tutelæ directa pupillo contra tutorem, & contraria tutori contra pupillum datur, prout ſuprà, cùm de tutela ageremus, lib. 1. latiùs dictum.*

Rerum Communio.

Quis eſt tertius quaſi-contractus?

℞. Rerum communio ea, quæ eſt extra caſum expreſsè initæ ſocietatis, inter eos qui ex accidenti, præter propoſitum, & conventionem expreſſam, rem communem, vel unam, vel plures habent.

Quotuplex eſt?

℞. Duplex: vel *particularis*, ut rerum ſingularium, vel *univerſalis*, ut hereditatis. *Pacius Analyſi.hic.*

Cur utraque dicitur quaſi-contractus?

Reſp. Quia cum utraque, (quod in ea non expreſſa de communione conventio eſt) non ſit verus contractus, tamen quia rem citra propoſitum communem, ſive ex titulo inſtitutionis, ſive præter eum ex alio, ex pluribus quiſque habere ſibi vult, & ſpeciatim in univerſali communione, quia ſimul heredes eſſe volunt (*ex aditâ enim hic quaſi-contractus eſt hereditate, VVeſ. pac. com. div.*) eo ipſo in communionem conſenſiſſe videntur: Ideóque non minùs, quàm ſi expreſsè in eum conſenſiſſent, ſibi mutuo obligantur, *Vult. eod. n.*18. 19.

Quo ergo reſpectu dicuntur quaſi-contractus?

Reſp. Reſpectu modi quo initur contractus, non ratione effectûs. *Quòd non minùs ex quaſi contractu, ſeu improprio, quàm ex vero, & proprio contrahentes ſibi invicem obligantur. Vult. eod*

Quot modis extra caſum expreſſè initæ ſocietatis, & heredis inſtitutionem, res aliqua communis fieri poteſt?

Reſp. Pluribus. Potiſſimi ſunt ex legato, & donato.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

§.3.hic.Vnde hic quaſi-contractus eſt inter plures legatarios, & donatarios.

Ad quid obligantur ſibi mutuo rem ita habentes communem?

Reſp. 1. Ad rerum communium, quando ab ea petitur recedi, diviſionem, *l.1. tot. tit.ff.com.div.Nemo enim invitus in communione manere cogitur, l. fin. C. eod.* 2. Ad præſtationes rerum in rem communem communi nomine impenſarum.*l.4.§.3.ff.eod.Etiamſi res non petatur dividi. Idque vel quod non placeat à communione recedere, l.* 14. *verſ. quæ cum ita. ff.eod. vel quia res deſierit eſſe communis, vel exſtincta ſit. l. 6. eod. VVeſem. part. eod. num.* 4. 2. Ad fructuum ex communi perceptorum collationem. *d.l.4. §.3. verſ. plane.* 4. Item eorum, quæ dolo vel culpa in re communi admiſſa ſunt, reparationem. *l.8. §.venit, l.20. ff.com.divid. Oldend.claſſ.4. act.22. n.VII.*

Quæ hic obſervanda in diviſione petitâ faciendâ?

Reſp. Eadem omninò, quæ in familiæ erciſcundæ judicio (*utpote cui hoc judicium communi dividundo planè ſimile. VVeſ. par. eod. n.5. Vult. eod. n.19.*) De qnibus mox latiùs.

Quid ergò hic faciet judex?

Reſp. Explicat ea Imperator infrà. *l.4.tit.*de officio judicis. *Vbi & nos iſta explicabimus. Vide VVeſ. par. n.5. eod.*

Familiæ erciſcundæ.

Qui obligantur quaſi contractu ex communione rei, quæ eſt à titulo inſtitutionis?

Reſp. Coheredes ſibi invicem, *§.4. hic.l.36.ff.fam. erciſc.* & quidem quocunque jure, ſive jure civili heredes ſint, ſive modò bonorum poſſeſſores, & fideicommiſſarii, *l.24. §.1. l.43.ff.eod.VVeſ.par.hic.n.4.*

Ad quæ omnino?

Reſp. 1.Similiter ad familiam erciſcundam, *hoc eſt, hereditatis, ſeu rerum hereditariarum diviſionem, §.4. hic.*

hic. 2. Ad fructuum ab uno herede perceptorum, (*quod in eo perſonale eſt*) collationem, *l.* 44. §. *fructus, ff. eod.* eorundemque ſimiliter (*ne quid indiviſum relinquatur*) diviſionem, *Oldend. Claſ.* 5. *act.* 8. *n.* VII. Speciatim in diviſione inter liberos, ad eorum collationem quæ unus illorum à parentibus accepit, *l.* 11. & 25. *C. eod. De quibus infra.* 3. Ad reparationem eorum, quæ dolo vel culpa ex hereditate amiſſa, vel in ea deteriora facta ſunt, *l. bona quæcunque. l. incerti. C. fam. erciſc. Oldend. eod.* 4. Ad reſtitutionem ex hereditate ab herede ſublatorum, *l.* 3. *C. eod.* 5. Ad ſumtuum in hereditatem bona fide factorum reſtitutionem, *l.* 18. §. *fin. C. eod. l. heredes,* §. 14. *verſ. ſi unus, l.* 39. *ff. eod.* In ſumma commodorum & incommodorum hereditariorum communionem, *l.* 10. *l.* 9. *l.* 11. *l.* 19. *ff. eod.*

Quatenus ad diviſionem hereditatis obligantur coheredes?

℞. 1. Si teſtator familiam diviſit (*quod poteſt inter heredes extraneos teſtamento, vel Codicillis, pater in liberos quocunque modo, l.* 21. 26. *C. d. t. etiam extra teſtamentum tam pro toto, quàm pro parte, etiam in æquali. l.* 33. *l.* 39. §. *Pater.* 5. *ff. eod. modò liberis ſalva ſit legitima, l.* 30. & *Auth. Noviſſimâ. C. de inoff. teſt. &c.*) ſervare eam diviſionem debent, *l.* 20. §. 3. *ff. fam. erc. l.* 16. *d. l.* 21. *in fin. C. eod. Gayl.* 2. *obſ.* 116. 2. Teſtatore non dividente, ipſi coheredes familiam ſuo arbitrio erciſcere poſſunt, *l. arbitrio.* 57. *ff. eod.* & vel uno modò coheredum petente, conſenſu ſponte interpoſito, debent, *l. fin. C. com. divid.* Quæ ipſa ſine enormi læſione, quæ vel medietatem juſtæ portionis ſuperet, non retractatur, *l.* 3. *ubi Bart. Dd. C. com. utri. jud. l.* 38. *ff. fam. erciſc.* 3. Neutrum ſi factum, aditus judex partitionem, quæ privato conſenſu non potuit iniri, judiciali auctoritate explicabit, eique cedent coheredes. *per l.* 1. 2. 3. 26. *ff. eod. VVeſ. par. hic. n.* 3.

Quomodo diviſio commodè ſive à coheredibus, ſive à judice expedietur?

℞. Si

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Si de rebus hereditariis nihil relinquatur indiviſum, *l.25. §. 20. ff. d.t.* & ad æqualitatem pro portionibus hereditariis omnia reducantur. *Quod ſi res commodam diviſionem non admittat; quomodo Iudex ex officio diviſionem expedire rectè poſſit, ut & cætera ad hanc rem ſpectantia, infra latius ſub tit. de officio judicis, lib.4. videbimus.*

An verò pro arbitrio dividere familiam, ſeu hereditatem, judex poteſt?

℞. Sanè quidam totam hanc rem ejus arbitrio committunt, *per §.4. cum ſeq. infra de off. judic. t.t. ff. & C. fam. erciſc. l.3. ff. Com. divid. quæ Legiſtarum communis eſt ſententia*, Alii (*quæ Canoniſtarum eſt ſententia, c.1. ext. de paroch. Covar. quæſt. pract. c.40. n.3.*) à majore fratre, conceſsa minori optione, fieri diviſionem volunt. Rectè verò id totum, ubi de conſuetudine aliud non obtinet, judicis officio relinquitur. *Trentl. eod. th.10.*

Quæ veniunt in diviſionem hereditatis?

℞. Omnes res hereditariæ, tam ſoli, quàm mobiles, ſive in hereditate, ſive ex ejus occaſione, ut uſucapione, acquiſitæ, *l.8.9.10.11.12. ff. fam. erciſc.* etiam alienæ à defuncto bona fide poſſeſſæ. *d. l.* 10. aut pignori habitæ, *l.29. ff. eod.* Denique omnia omnino commoda & incommoda hereditaria, *l.19. & 22. ff. eod.* etiam fructus præteriti temporis, *l. pen. eod.* item culpa coheredis, vel dolo amiſſa, vel deteriora facta. *l.16. §. ſed & ſi dolo ff. d. t.* Non nomina, *l.4. eod. tanquam ex l. XII. Tabl. ſine ullo judicio inter heredes pro proportione hereditaria diviſa. l.25. §.1. ff. eod. VVeſem. par. eod. n. 5.* Nec pernicioſa, ut mala medicamenta, venena, libri improbatæ lectionis, &c. *d. l.4. §. 2.* Nec quæ ſpeciali, hoc eſt, alio quàm inſtitutionis titulo à cohærede poſſidentur, *l. heredes, §. quod pro emtore, ff. d. t.*

Aditio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Aditio Hereditatis.

An verò ex adita hereditate coheredes ſolùm ſibi mutuo tenentur?

℞. Imò verò qui hereditatem adit, eo ipſo omnibus ſe obligat, & quaſi cum illis contrahit, quibus ex illa hereditate aliquid debetur; *Quod juris fictione in id conſenſiſſe videatur. Vult. eod. n. 21.*

Quibus ergo præterea ex iſta aditione tenentur heredes?

℞. Legatariis non modò; ſed & creditoribus hereditariis. *His quidem eo modo, quo defunctum habuerunt obligatum; cum quo una eademque perſona cenſentur: legatariis verò ex quaſi contractu. §. 5. hic. l. 3. §. fin. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eat.*

Quomodo poſt aditam hereditatem tenetur heres legatariis ex quaſi-contractu?

℞. Quòd licet cum iis neque defunctus contraxerit, qui ipſis non modò non fuit obligatus, ſed purâ liberalitate providit; adeò ut ex ipſius ſolâ proviſione jus ipſorum pendeat; neque heres expreſsè cum iis ad exſolvenda legata contraxerit: eo ipſo tamen quòd hereditatem adit, cum legatariis contrahere videatur, & obligatio, quæ demum ex morte defuncti ſuborta fuit, aditione confirmari. *§. heres. hic. d. l. 3. §. fin. cum l. ſeq.*

Quem verò præterea effectum, iſta habeat aditio, ſuprà expoſitum, cùm de eâ ageremus ſpecialiùs,

Indebiti ſolutio.

Quis eſt ultimus quaſi, ſeu improprius contractus?

℞. Indebiti ſolutio, ſuprà inter contractus re conſtantes ab Imperatore relata (*quòd indebitum non aliter cenſeatur ſolutum, niſi realis interceſſerit numeratio.*) Quæ inter quaſi contractus, ratione initii, (*ex quo contractus æſtimandi,*) recenſetur; quòd is cui indebitum ſolutum, cenſeatur ſe obligare ad id,

quod

quod indebitè accipit reſtituendum. *§. 6. hic. §. 1. Quib. mod. re cont. oblig.*

In quo genere indebiti, & quatenus habet locum hic quaſi contractus?

℞. Explicatum id ſuprà, cùm de contractibus re conſtantibus ageremus, *ubi vide.*

An non ſunt cauſſæ, ex quibus indebitum per errorem ſolutum repeti non poteſt?

℞. Omnino: 1. In iis, quibus ex inficiatione debiti lis creſcit. *l. 4. C. de cond. indeb. Quo caſu mendacii convictus duplum ſolvere tenetur, ut ex l. Aquiliâ. l. 4. C. de L. Aquiliâ.* 2. Si agatur de legato, vel fideicommiſſo pietatis intuitu relicto, quod heres monitus intra annum non ſolvit, vel inficiatus eſt. *§. ult. hic jun. §. ſed furti. de action.* 3. In tumultûs, incendii, ruinæ, naufragii cauſſâ depoſito. *§. 26. de action. l. 1 §. 1. ff. depoſit. In quibus omnibus caſibus indebitum ſolvens ideò non repetit. Quia non per errorem videtur, ſed ſciens ſolviſſe, & tranſigere modò voluiſſe ad evitandam dupli pœnam. Schneidvv. hic.*

TIT. XXIX.

Per quas Perſonas nobis acquiratur Obligatio.

PEr quas perſonas nobis acquiritur obligatio?*

Reſp. Similis eſt quæſtio illi, qua, *lib. 2. tit. 9.* quæſitum, per quas perſonas nobis acquiratur dominium. Vndè ita habe; ut dominium, ſic & obligationem non ſolum per nos ipſos, ſed & per alios, eoſque poteſtati noſtræ ſubjectos (*puta ſervos, liberos noſtros*) nobis acquiri. Et per ſervos quidem ſive pleno dominio noſtros, ſive in quibus uſumfructum tantùm habemus: & rurſus vel nobis tantùm competentes; vel cum aliis communes. Item tales, qui vel verè ſervi ſunt, & noſtri quidem; vel liberi homines; aut ſervi alieni, quos bonâ fide poſſidemus.

Et

Et quidem acquiritur obligatio per ſingulos iiſdem modis, & eatenus, quatenus dominium acquiritur. *Qui ſuprà expoſiti hîc pro repetitis habentur, Text. hic. Schneidvv. hic.*

TIT. XXX.

Quibus modis tollitur Obligatio.

HActenus, *quibus modis conſtituantur: dic, quibus ſolvuntur obligationes?*

℞. Solvitur obligatio duobus modis: vel ipſo jure, vel ope Exceptionis.

Quatenus tolluntur utroque modo?

℞. Ipſo jure tolluntur, ut nulla ex iis detur actio. Ope exceptionis, ita ut ſuperſit quidem actio, ſed quæ propoſita exceptione evaneſcat, *Pac. Analyſ. hic. Treut. diſp. hic. theſ.*1. *lit.* a.

Qui ſunt modi diſſolvendæ obligationis ipſo jure?

℞. 1. Solutio. 2. Acceptilatio. 3. Novatio. 4. Delegatio. 5. Conſenſus contrarius. 6. Confuſio. 7. Compenſatio. 8. Tranſactio. 9. Rei interitus, 10. Oblatio. 11. Conſignatio. 12. Depoſitio rei debitæ. *Treutl. hic theſi* 1.

De Solutione.

Quid eſt ſolutio?

Reſp. Eſt totius debiti idonea ſatisfactio, creditori per debitorem ipſum, vel ejus nomine, juſto tempore & loco facta, naturali & reali præſtatione. Idque, ſive res; ſive pecunia; ſive factum debeatur. *Treut. eod. theſ.* 2.

Quis rectè ſolvit debitum?

Reſp. 1. Quivis habens rerum ſuarum adminiſtrationem. *Vult. Iuriſpr. eod. cap.*53. (*Etiamſi ſolvens ſit in reatu, l.*42. *ff. de ſolut. niſi Majeſtatis; l.*20. *ff. de accuſ. perduellionis, l. fin. C. ad L. Iul. Majeſt. aut repetundarum. d. l.* 20. *poſtuletur.*) Non qui adminiſtrationem

tionem earum non habent citra autoritatem eorum quorum conſilio reguntur, *l.14.§.fin.ff.de ſolution.Ita quidem ut nummos accipientis faciant, l. 9. §. 2. ff. de auth. tut. Quia ſi forte ſolverit, vindicari poſſunt, d. l.14.§.fin. Naſcitur tamen iis liberatio pecunia à creditore conſumta, d. l.9. §.2. d. l.14. §.fin.* 2. Vel debitor ipſe; vel pro eo alius. *Text.princ.hic.* Idque vel cum, vel ſine mandato, *l.49.56.64.66.ff.de ſol.* debitore vel ſciente, vel ignorante, vel etiam invito, *Text.pr.hic. Ita quidem, ut liberetur debitor. Text. eod. l. 39. De neg.geſt. At pro invito ſolventi negatur repetitio ſoluti. l. 53. ff. mand. l. fin. C.de neg.geſt. Minimè ſolventi pro ignorante. Siquidem utiliter ſolvit; cui datur ad repetionem actio negotiorum geſtorum, l.43.ff.de neg.geſt.* 3. Etiam qui in poteſtate ſunt, ſive patriâ, ſive dominicâ; modò peculium habeant, ejuſque adminiſtrationem, *l.84.ff.de ſolut.* 4. Actor ſervus mutuis dandis exigendiſque pecuniis præpoſitus dominicis creditoribus, *l.94. §.3.ff. l.19. C.eod.* 5. Procuratores ſolvendi ſpeciale mandatum habentes, vel quibus totorum bonorum conceſſa adminiſtratio. *l.12. l.34.§. 3. l.49.56.ff. l.12.C.eod.* 6. Tutor pupilli debitum. *l.23. C.de adm.tut.* 7. Tutelam negociave debitorum creditorumve agentes ſibi ipſis. *l.3.§. 5.7.ff.eod. l.13. De neg.geſt.* 8. Hereditatem reſtituere rogati creditoribus hereditariis ante eam reſtitutam. *l. 104. ff. de ſolut. Vult.eod.n.17.& 18.*

Cui rectè ſolvitur?

℞. 1. Creditori unicuique; modò ſanæ ſit mentis, & juſtæ ætatis, *Vult.eod. Non furioſo, prodigo, minori; niſi autoritate tutorum aut curatorum; ita quidem, ut naſcatur liberatio. Niſi ſolutionis gratiâ ſint adjecti, l. 11.ff.eod. Et ne eâ quidem accedente (ob beneficium reſtitutionis in integrum minoribus conceſſum, l.ait Prætor. §.2.ff. de minor.) niſi decreto judicis interveniente, aut penſiones annuæ, obventiones & uſuræ ſolvendæ, l.ſancimus 25. (l.23.C.de admin.tut.) Pecuniam ſo-*

lutam

lutam licet adhuc petere poſsit; eam tamen ſalvam habens, vel locupletior factus, ſi petat, exceptione doli repellitur. l.15. de ſolut.§ pen.ſup. Quib.alien licet. 2. Etiam criminis Reo. *l.42. ff.eod. ſed non ejus conſcientia profugo, l.5.§.3. ff.C.de req.reis.nec perduellionis reo, l. fin. C. ad leg. Iul. Maj.* 3. Tutoribus ſeu Curatoribus creditores tempore adminiſtrandæ tutelæ vel curæ. *l.46.§.tutela.ff.de adminiſt.tut.* qualibuſcunque, *l.14. §. 1. l. 45. ff. de ſolut.* & quidem eorum uni, pluribus vel omnibus, *d.l.14. §.ſive autem. Niſi aliter à teſtatore ipſis tutoribus, vel magiſtratui cautum, l. 47. ff. de adm.tut. l.14. §.1. De ſolut. Non poſt illud. Vult.eod. n. 31. Nec pro tutore ſe gerenti, niſi pecuniâ in rem pupilli versâ. l.12. §. 1. l.34. §.4. ff. eod.l.86.de cond.ind. Vult.eod.n.35. Nec matri filii negotia ſecundùm voluntatem patris gerenti; & quidem ex hereditatis, non ex ejus contractu profectâ obligatione, l.88. ff.eod. l. 31. §. pen.ff. de neg. geſt.* 4. Filiisfamilias & ſervis, qui mutuis dandis exigendiſque pecuniis ſunt præpoſiti, *l. 18.ff. De ſolut.* Vel liberam peculii adminiſtrationem habent. *l. 21. & ſeq. ff. de jurejur.* Vel quod ab iis ex peculio creditum depoſitumve eſt. *l. 19. l. 35. De ſolut.* vel ex domini voluntate, ei ſolvatur pecunia à domino credita, *d. l.35. l. nihil intereſt. C. eod.* 5. Ex duobus reis credendi alterutri. *Modò utiliter ambo ſint ſtipulati, l. 3. ff. de duobus reis. (non inutiliter ſtipulanti, l. 128. ff. de V. O.)* Item modò alteri petenti promiſſor ſe ſoluturum non conſtituerit, (*Quo caſu alteri ſolvens promiſſor à priore non liberatur, l. 8. l. 10. ff. de conſt. pecun.)* 6. Creditoris procuratori cum ſpeciali mandato. Vel cui omnium negotiorum adminiſtratio commiſſa, *l. 12. pr. De ſolut.* (*donec quidem domini voluntas durat. Niſi forte ab ignorante prohibitionem ſolutio facta;[quo caſu ex æquitate proficit ſolutio,] l. vero. §. 2. l. 51. l.34. §. Titium.ff. eod. §.recte ſupra de mand)* Vel cui in rem ſuam mandatæ actiones; (*Quo caſu nullâ delegatione interpoſitâ,*
vel

vel denunciatione à procuratore ne mandanti ſolverent debitoribus facta; vel niſi aliquid creditor acceperit, vel ex eo litem conteſtatus ſit, l.3. C. de Novation. etiam domino rectè ſolvitur: ita tamen ut utroque petente procurator præferatur. l. 25. in fin. l. 55. ff. de procur. Non falſo procuratori; nec ei qui ſine mandato ſe alienis negotiis offert, quamvis ei ſolvatur bonâ fide, l. 58. ff. l. invito. C. de ſolut. 7. Omninò, ſolutionis cauſſâ in contractu adjecto, idque cujuſcunque ſit ætatis & conditionis; *l.10. l. 11. ff. eod.* etiam ignorante creditore, & invito, adeò ut licet parte debiti creditori ſoluta, pars ei rectè ſolvatur. (*modò quidem in eodem ſtatu maneat. l. 38. ff. eodem. & debitor ſe ſoli ſtipulatori ſoluturum poſtea conſtituerit: l. 59. ff. eod. Vult. eod. n.* 50.) Non tamen ejus ſucceſſoribus, *l. 55. de V. O. l. ſi ſtipulatus. ff. de ſolut.* 8. Creditori Creditoris, etiam ſine ejus mandato, (*ſed ita ut liberatio fiat per exceptionem. l. ſi opera. ff. de doli except. l.36. ff. de neg. geſt.) Modò creditor, ſolutionem de eâ certior factus protinus ratam habuerit, l. 13. ff De ſolut.* 9. Heredi creditores. *Qui ſi plures ſint, pro parte hereditariâ cuique, l. 36 ff. eod. (Majore eorum parte interpellante, tutius Magiſtratûs juſſu interveniente ſolvitur, l. 81. §.1. ff. eod)* etiam fiduciario ante factam reſtitutionem, *l. 104. ff. eod. Subſtituto, dum deliberat inſtitutus, per errorem facta ſolutio liberat, ad eum devolutâ hereditate, l.96. §. fin. ff. eod.* 10. Aliis, quibuſcunque creditor ſolvere juſſerit. *l. 49. ff. eod.* etiam juſſu tutoris, *l.96. pr. ff. eod.* non pupilli, *l.66. ff. eod.* (*cujus juſſu alteri ſolvens doli tamen exceptione liberatur, pupillo locupletiore facto, l. 66. ff. eod.*) Et quidem quamvis poſt mortem ſuam creditor ſolvere juſſerit; *Quia tale mandatum morte non finitur, l.12. §. fin. l. ſeq. ff. mandat. l. fin. De ſolut. Cujac. libro. 16. obſ.38.*

Quid ſolvi poteſt?

℞. Idem quod debetur, *princ. hic.* (*etiam invito*

creditore,) non item aliud pro alio, l. 2. §. mutui, ff. de reb. cred. l.16.C.de ſolut. Adeò ut nec pretium ſpeciei promiſſæ obtrudi ei poſſit. arg.l.1.§.1.l.9. De aur. arg. leg. Niſi aliud favore certarum cauſſarum permiſſum, arg.l.71.§.3. De legat. 1. l.35. §. 1. C. de donat. aut res debita ſolvi nequeat, l. 8. De cond. furt. Treut. de mod. ſolv. obligat. theſ. 2. lit. c. Vnde & , nec pecuniam, nec poſſeſſionem, nec rerum ſuarum vendendarum commoditatem ſi habeat debitor, ut eas æſtimatione à Magiſtratu factâ in ſolutum accipiat creditor, compelli poteſt. Nov.4. §. fin. & Nov.120. Auth.hoc niſi.C.de ſolut. Quantitate debitâ numeratio ejuſdem requiritur ea, ut in accipiendo creditor non ſentiat damnum & nummi ſint ſolventis proprii, l.94. §.1. ff. eod. & probi. l. 99. in fin. ff. eod. l.24.§.1. De act. pignor. II. Totum debitum, Quia & particularis ſolutio, invito creditore, regulariter non permittitur. §. item. hic. l.3. ff. fam.erc. l.41.§.1. De uſur. l.27. De ſolut. Et quidem licet res debita ſit dividua, 1. Niſi ab initio pactum intervenerit de parte ſolvenda, d.l.41. §. 1. 2. aut debeatur ex diverſis cauſſis, & totum offeratur quod ex unâ cauſsâ debetur. l. ult. D. quib. mod. pign. & hypoth. ſol. 3. niſi annui tributi ſolutio dividatur in tres ſolutiones, l. 4. C. de fund. patrim. 4. niſi debitor partem tantùm ſe debere fateatur; & reſidui obligatio ſit dubia. l. 8. ff. Si pars her. pet. l.3. ff. fam. erciſ. (Partem tamen ſolvens pro parte liberatur. l.21. ff. ſi cert. pet. l.6.C.fam.erciſc) III. Res pro re; volente quidem creditore, l. ſi in ſolutum. C. de O. & A. Modò cùm debito ſit ejuſdem æſtimationis, & in ſolidum fiat accipientis, l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. De cond.ind. Quantitatem tamen debiti offerre poteſt qui rem promiſit, l. Quamvis.45. De ſolut. Et ex rebus quidem fungibilibus quælibet ex eodem genere ſolvi poteſt; modò ejuſdem bonitatis cum acceptâ reddatur, l. 3. ff. de reb. cred. IV. Species debita omnino præſtanda, V ult. eod. V. Genere debito quælibet ſpecies

ſolvi poteſt, *l. ubi autem.* 75. *De V. O. l.* 52. *ff. mand.*
VI. In obligatione alternativâ electio penes debitorem eſt utrum ſolvat, *l.* 95 *ff. de ſolut.* Vt & in legatis disjunctivis penes legatarium, *l.* 84. §. *Stichum. ff. de leg.* 1. *Niſi in ſtipulationibus aliter ſit conventum.*
VII. Facto promiſſo, interuſurii, non alterius facti præſtatione, liberatur promiſſor, *l. qui res.* §. *mihi Romæ, ff. De ſolut.*

Quomodo debet fieri ſolutio?

℞. 1. Eo modo quo debetur. Ideóque loco convento, non alio, ſtipulatore invito ſolvet debitor. *l.* 3. *&* 9. *ff. de eo quod certo loco*, niſi & quod ejus, ratione loci, interſit ſimul offerat, *l.* 1. *l.* 9 *ff. eod. l.* 8. *C. de ſolut.* 2. Item tempore, & die conventis. Non poſt eam, *l.* 85. *ff. eod.* Omnino ante, *l.* 70. *ff. eod. Niſi creditoris gratia diem adjectum eſſe, vel verbis expreſſis, vel evidentibus argumentis appareat. Briſſon. lib.* 1. *de ſolut. Vult. eod. n.* 24. 3. Etiam pendente adhuc conditione, *Ita ut eâ exſiſtente, ſi quidem volens accipiat creditor, liberatus cenſeatur; deficiente, repetat. l.* 16. *ff. eod.* 4. Nec loco, nec die obligationi adjectis, ſtatim ſolvendum. *Niſi promiſſio ex re ipſâ tacitam dilationem capiat, l. interdum. ff. de V. O.* Quod tamen cum aliquo temporis laxamento ex æquo, & bono accipiendum, *l.* 13. *l.* 105. *ff. de ſolut.*

Quatenus per ſolutionem ſolvitur obligatio?

℞. Adeò 1. ut etiam pignora, fidejuſſores, adpromiſſores, interceſſores, mandatores, & ejuſdem obligationis ſocii liberentur, *l.* 43. *ff. eodem.* 2. Similiter fidejuſſorum ſolutio reo proſit. *Adverſus creditorem quidem; non tamen ut ipſo jure à debito omnino liberetur. Quod ſuæ obligationis cauſâ ſuique potius nomine, quàm liberandi debitoris cauſâ mandator ſolviſſe videatur, l.* 37. *ff. eod. l.* 28. *ff. mand.* 3. Eo qui quod alius debet novandi animo promiſit ſolvente, uterque liberatur, *l.* 8. §. *fin. ff. de novat.* 4. Quod ex pluribus cauſis debitor, nec ex omnibus ſolvens, di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

cere poteſt quo ſe potiùs debito velit exonerare, *l.* 1. *l.* 101. §. 1. *l.* 5. §. 1. *ff. de ſolut. Quod ſi id non non dixerit, electio quidem ad creditorem convertitur, cui debito acceptum ferat: ita tamen ut id conſtituat ſolutum, in quod ipſe ſi deberet, eſſet ſoluturus. l.* 1. *ff. l.* 1. *C. eod. atque ita in duriorem ſemper cauſſam ſibi accepto ferre debet. In quam utroque ceſſante ſemper imputabitur, l.* 3. & 5. *ff. eod.*

De Acceptilatione.

Quis eſt ſecundus modus diſſolvendæ obligationis?

Reſp. Acceptilatio; quæ eſt quaſi ſolutio, & definitur imaginaria ſolutio, §. 1. *hic.* Vel ſtipulatio, qua creditor animo diſſolvendę obligationis debitori interroganti reſpondet, ſe creditum accepiſſe quod non accepit. *d.* §. 1. *Vult. eod. n.* 1. & *in margine.*

Quomodo fieri debet?

Reſp. Purè. Non ſub conditione, *l.* 4. *ff. hic. l.* 77. *de R. I. expreſſâ quidem, l.* 4. *De cond. cauſ. data. cauſ. &c. quod ſub tacita fieri poſſit. l.* 12. 21. *ff. hic.* Nec in diem *l.* 5. *ff. eod.* (*Quod quia vera ſolutio ſtatim liberat, pr. hic. ficta idem operari debeat, d. l.* 5.) Licet in diem, & ſub conditione debitum tolli acceptilatione poſſit, *d. l.* 12. 21. *Treut. de mod. toll. Obli. theſ.* 4. *litt.* f. g.

Quotuplex eſt acceptilatio?

Reſp. Duplex, Simplex, & Aquiliana, à *Gallo Aquilio ſic dicta.*

Quæ eſt ſimplex acceptilatio?

Reſp. Quâ verborum obligatio ſimpliciter tollitur, *d.* §. 1. *hic. Nempe cum acceptilatio ſit ſtipulatio, non poteſt eâ (ex ipſius quidem natura,) niſi verborum obligatio tolli. d.* §. 1. *hic. l.* 8. §. 3. *ff. eod.*

Quæ eſt Aquiliana?

Reſp. Ea per quam contra ipſius acceptilationis naturam omnis generis obligationes, (*etiam re contracta,*) in ſtipulationem prius deductæ, inde per acceptila-

ptilationem tolluntur. *d.§.1.hic. l.18.pr.& §.1.ff.eod. Vult.eod.n.5.*

An ergò in Aquilianâ acceptilatione non una eſt ſtipulatio?

Reſp. Imò verò duplex: 1. Vna, quâ contractus deducitur in ſtipulationem; ita ut res non ex priore contractu, ſed ex ſtipulatione nova debeantur. 2. Altera, qua ita deductus acceptilatione ſequenti tollitur. *Vult. eod. Puta ſic, ſi quod mihi ex cauſa mutui, &c. debes, dare ſpondes creditore interrogante, debitor reſpondeat,* ſpondeo; *& ſic quod ex natura mutui debetur, debeatur ex ſtipulatione. Et porrò creditori interroganti quod tibi debeo acceptum fers? reſpondeat* acceptum fero. *d. l.18. §.1.*

Quomodo procedit acceptilatio?

Reſp. Licet ſolutio opportunè facta à quocunque creditore, etiam invito liberet: non procedit tamen acceptilatio, niſi creditore volente, & debitore quandoque invito. Sed tum non aliter, niſi ut is qui accepto eſt interrogatus, per novationem debitum in ſe prius transferat, ac ſi ipſe ab initio debuiſſet, atque ita tranſlatum accepto roget. *Vult.eod.n.8.*

Qui poſſunt acceptum ferre?

Reſp. 1. Illi quibus ex negotio ſecum, vel cum eo cui ſucceſſerunt, geſto debetur. Modò ſui juris ſint, *Vult.eod. Non pupilli, aut minores, niſi tutorum, & curatorum autoritate. l.1. C.eod. Nec hi quidem: Niſi acceptilationem fieri pupilli interſit. Vult. eod. n. 9.* 2. Modò id faciant nomine proprio; *Quia acceptilatio actus eſt legitimus, qui nomine alieno exerceri nequit, l.77.ff. de R.I.* Non per procuratorem, *l. 3. ff. hic. Vnde nec acceptum ferre ſolutionis cauſa adjecto licet, l,10.ff. de ſolut.*

Cui poteſt accepto ferri?

Reſp. Debitori, ejuſque heredi, & ex his quidem uni, *l.13.§.11. ff.eod.* Non alii quàm qui debet, nec qui debitori jure poteſtatis acquirit, *l. an inutilis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

§ 1. *& §. accepto liberare, ff. eodem.* Non patri quod filiusfamilias debet; ſed ipſi modò roganti, *d. l. an inutilis, §. filiusfam.* Non tutori, curatorive, quod minores debent utiliter; niſi accedente novatione, *l.* 13. §. 10. *ff. eod.* Omninò ipſi pupillo ſine autoritate tutoris, *l. 2. ff. eod.* 2. Vni ex pluribus ejuſdem obligationis ſociis; ita, ut & cæteris proficiat. *l.* 13. §. 12. *l.* 16. *ff. eodem. Niſi in eorum perſonâ juris ſit impedimentum, l.* 5. §. 1. *ff. de donat. inter Vir. & Vx.* 3. Fidejuſſori ita, ut eo jam ante efficaciter obligato liberatio competat, *d. l.* 16. §. 1. *ff. eod.*

Quid poteſt acceptum ferri?

℞. 1. Id ipſum quod debetur; ſive ex conventione, ſive ex delicto pecuniarium; ſed privatum ſit debitum, *l.* 13. §. *eum qui. & §. qui ita. l.* 14. *ff. eod. Non mulcta, quæ publica eſt; nec pœna corporalis.* 2. Nec integra tantùm obligatio; ſed & pars ſtipulationis, *l.* 9. 10. *l.* 17. *ff. eod. Niſi quod in ſtipulationem eſt deductum, diviſionem ſui naturâ non recipiat, d. l.* 13. §. 1. 3. Plures etiam res accepto ferri poſſunt, & uno ex pluribus, vel certis, vel incertis contractibus, vel quibuſdam, exceptis cæteris, *l.* 18. *d. l. ſi ex pluribus. ff. eodem.*

Quomodo perficitur acceptilatio?

℞. Verbis, *(quia fit ſtipulatione,)* quâcunque linguâ prolatis, §. 1. *hic.* Dummodo ſenſus congruat; & uterque, ſive per ſe, ſive per interpretem idioma intelligat, *d. l* 19. *ff. eod.*

Quis eſt effectus acceptilationis?

℞. Quod, perinde ac ſolutione: ita diſſolvatur obligatio, ut nulla omnino maneat, aut nova aliqua ſubſequatur, *arg. d. l.* 5. *l.* 4. *C. de tranſact. Vult. eodem cap.* 56.

De Novatione.

Quis eſt tertius modus diſſolvendæ obligationis, & quatenus?

℞. No-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Novatio; quâ (*ut & delegatione*) ita tollitur obligatio, ut eam ſublatam excipiat alia, *l.1.ff. de novat.*

Quid ergo eſt novatio?

℞. Eſt modus diſſolvendæ obligationis, quo per ſtipulationem prius debitum in aliam obligationem, mutatione perſonæ, vel rei debitæ, transfunditur: id eſt, ita ex præcedenti obligatione nova conſtituitur, ut prior perimatur.

Quotuplex eſt?

℞. Duplex: Vna in ſpecie ſic dicta; Altera quæ *delegatio* dicitur.

Quæ eſt novatio in ſpecie dicta?

℞. Eſt debiti, ſeu obligationis in novam ſtipulationem tranſlatio, talis, quâ prior obligatio perimitur abſque novæ perſonæ interventu, *l.1.ff. de Novat.*

Quotuplex eſt hæc novatio?

℞. Duplex vulgo conſtituitur, 1. Voluntaria; quæ fit voluntate contrahentium, & quidem habilium; id eſt, novare volentium. 2. Neceſſaria; quæ fit per litis conteſtationem, *l. 29. ff. eod.* Sic dicta, quod in invitum reddantur judicia. *l.83. §.1. ff. de V.O. Repudiata à magni nominis Iuris Conſ. diſtinctione, ut legibus incognitâ, licet vulgo recepta. Nova tamen judicati actione priorem novari; non negatur, l.3. verſ. Et ideo. C. De Vſur. rei jud. Vult. eod. n.29.32,33.*

Quomodo fieri debet novatio, ut conſtet?

℞. Olim, præterquam in certis caſibus, quocunque modo fiebat, *§.3. hic. l.1. C. & l.2. ff. eod.* Hodie expreſsè fieri debet; *Id eſt, ita ut contrahentes profiteantur ſe velle à priori obligatione recedere.* Adeò quidem, ut aliter facta, ne quidem ope exceptionis, tollat obligationem, *d. §.3. hic. l. fin. C. eod.*

Qui poſſunt novare?

℞. Ipſi tantùm creditores, qui rerum ſuarum habent adminiſtrationem, aut alii ipſorum juſſu, *l.3. l.20. ff. eod. Non pupilli, prodigi, minores, abſque tuto-*

rum, & curatorum autoritate. Niſi conditionem ſuam fecerint meliorem, l.9.ff.eod. l.15.ff.de ſolut. 2.Tutores & Curatores obligationes pupillares, *l.* 12. §. 1. *ff. de admin. tut. Si quidem id illis expediat, d. l.* 20. *hic.* 3. Totorum bonorum procurator, *d.l.*20. §.1. 4.Aliquando is, cui rectè ſolvitur; *l.* 16. *l.*34. *ff. eod.* Licet non ſemper, *l.*25.*ff.eodem.*

Quæ obligationes poſſunt novari?

℞. Omnes; qualeſcunque ſint, & quocunque modo contractæ, *l.* 1. §. 1. *ff. eod.* omniaque debita, *l.*2. *eod.* etiam unâ ſtipulatione plures, *l.fin.*§.2.*ff.eod.* item quæ in diem eſt, antequam dies veniat, *l.*5.*ff.eod. Non conditionalis, antequam exſtet conditio; nec futura, antequam ipſa conſtiterit obligatio. l.*8. §.1. *l.*14. *pr.* & §.1. *ff. eod. Vult. eod. cap.* 56. *n.*23.

Quomodo fit novatio?

℞. Forma novationis conſiſtit in verbis extra quidem judicium. Fit enim ſtipulatione. *l.*1.§.1.*ff.l.*1.*C. eod.* (*In judicio volunt & litis conteſtatione eam fieri, ſec. antè dicta.*) Fit tamen etiam per ratihabitionem. *Quippe ſi quis, abſente me, à debitore meo ſit ſtipulatus novandi animo; novabitur ſtipulatio; at ſiquidem ratum habuero, l.* 22. *ff. eod.* Fit rurſus aut purè; aut in diem; aut ſub conditione. *Ita tamen, ut non intelligatur perfecta eſſe ante conditionis eventum, l.* 14. *l.*31. *ff. hic. VVeſ. eod. par. n.*6.

Quis eſt effectus novationis?

℞. Quòd priore obligatione, *unà cum acceſſoriis;* (*fidejuſſione puta, & pignoribus*) peremtâ, *l.*18.*ff.hic.* ex ſecundâ is, qui novavit, teneatur.

De Delegatione.

Quotuplex eſt delegatio?

℞. Vel eſt perſonæ; vel actionis.

Quid eſt delegatio perſonæ?

℞. Delegatio (*altera ſpecies novationis generatim acceptæ, ſeu quartus modus ſolvendæ obligationis,*) eſt man-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

mandatum, quo creditor jubet debitorem quod ipſi debet alteri promittere, *Treut, diſp.hîc.th.6. Delegare enim eſt vice ſuâ alium reum creditori, vel cui is juſſerit, dare, l.11. De novat.*

Qui poſſunt delegare?

℞. Creditores iidem, qui novare, *l.15.ff.de ſolut.*

Qui delegari?

℞. 1. Debitores, *l.delegare.11.ff.de novat.* & quidem volentes; non inviti, *l.1. l.6. C.eod.* (*quod is qui delegatur, ſtipulanti debeat promittere; ideoque utriuſque conſenſu negotium perfici, d. l.1. C.eod.2.*) Nec hi tantùm qui principaliter ſunt obligati; ſed & expromiſſores, & qui pro aliis fidem ſuam adſtrinxerunt, *l.26.§.abeſſe, ff. mand.*

Quomodo fit delegatio?

℞. Vel per ſtipulationem; vel per litis conteſtationem, *l. delegare. 11. §. fit.ff.de novat.*

Quomodo per litis conteſtationem?

℞. Quatenus in eum, cui abſque delegatione mandatæ ſunt adverſus debitorem actiones, ſi litem cum debitore ſit conteſtatus, in eum à priori creditore debiti cauſsâ tranſlata perfectaque delegatio intelligitur, *Vult.eod.n.43.*

Quomodo, & quatenus dicitur fieri per ſtipulationem: cùm vel nutu debitorem ſuum delegare quis poſſit? l.17.ff. hic.

Reſp. Duplex actus conſiderandus in delegatione. Vnus inter delegantem, & delegatum: In quo nudus conſenſus ſine verbis ſufficit: *Quia reſpectu ipſorum mandatum eſt. Qui contractus conſenſu conſtituitur. Vnde & hic voce, vel ſcripto, vel nutu fieri, l.17. ff.de novat.imò & per ratihabitionem ſuppleri poteſt. Mant. de tac. & amb. contr. lib.17. tit. 8. n. 10.* Alter inter delegatum & eum cui fit delegatio; qui exigit ſtipulationem. *Quia & hic is qui delegatur, non modò conſentire; ſed & ſtipulanti verbis promittere debet, l.1. C. eod. Vnde hic actus per ratihabitionem ſuppleri non poteſt. Man.tit.eod.*

Quid differt delegatio à novatione?

℞. Non multùm, præterquam quòd delegationi ſemper inſit novatio, *l.2. C. eod.* §. *pen. hic. VVeſ. par. eod. n.8.* (*etiam jure, ut putatur, noviſſimo; niſi aliud ſit actum:*) non ex diverſo novationi ſemper delegatio. *Quia inter eaſdem perſonas novatio rectè conſtituitur, VVeſ. eod. n.8.*

An ergo ex interventu novæ perſonæ præſumitur novatio?

℞. Olim quidem ipſo jure, interpoſitâ conventionali ſtipulatione; in prætoriis ſtipulationibus, ope exceptionis, *l. pen. ibi Bart. in ſumm. ff. de prætor. ſtipul. Nempe ſi quidem ex conjecturâ novandi animus colligi poſſet.* Hodie non niſi quando evidenter conſtat, contrahentes novandi animum habuiſſe, & expreſſum fuerit à priori obligatione recedi, *l. ult. C. eod. & ibi Gothofr. Mant. eod. tit. 6. num. 1.*

An verò per delegationem debitoris tacitè poteſt novatio intelligi.

℞. Frequentiore calculo receptum per delegationem debitoris tacitè fieri novatione, & priorem perimi obligationem, 1. *Quod l, ult. C. de novat. Imperator de novatione tantùm, non de delegatione faciat mentionem; novatio autem & delegatio ut diverſa accipiantur.* 2. *Quia delegato in locum delegantis ſuccedente, ſi non peremta cenſeretur prior obligatio; duo rei debendi, & in ſolidum obligati diverſo tempore conſtituerentur.* 3. *Factâ delegatione, confeſtim debitum delegantis ſolutum cenſetur. Mantic. eod. tit. 7. per totum.*

Quæ in delegatione ſunt neceſſaria, ut novatio poſſit intelligi?

℞. Non tantùm ut debitor delegantis delegetur; ſed & ut delegetur tanquam debitor (*licet & juſſu delegantis alius* (*expromiſſor, ut dictum, promittere poſſit, d.l. delegare.*) 2. Vt promittat delegantis mandato præcedente (*quia alioqui ſimplex novatio eſt.*) 3. Vt acce-

accedat ſtipulatio; jure quidem civili; *ſecundùm modò dicta. Mantic.eod.n.2.3.4.5.6.7.*

Quid eſt delegatio actionis?

℞. Quæ aliàs dicitur actionis ceſſio, *l.11.in fin.C.de donat.l.1. C.de contr.judic.tut.*

Quid differt delegatio actionis à delegatione perſonæ?

℞. 1. Ceditur, ſeu delegatur actio etiam ei qui non eſt creditor; puta donationis cauſsâ. *l. cum de bonis. 11.in fin.C.de donat.* debitor autem propriè à creditore ſuo alteri creditori delegatur. *d.l.delegare,11.ff. de novat.* 2. Ceſſio, ſeu delegatio actionis etiam ignorante, vel invito eo, adverſus quem actiones mandantur, contrahi ſolet, *l.1.C.eod.* delegatio debitoris non item, *l.1.4.6.C.eod. Secundùm antedicta.* 3. Qui cedit actionem, eam non planè amittit, (*ut ſalva ea nihilominus maneat apud cedentem, &, modo res ſit integra, ea experiri, ac debitorem ad ſolutionem compellere poſſit, l.3.C.de novat.*) qui delegat debitorem, actionem planè amittit, ob rationem, quòd delegatus à priore creditore liberetur, *d. l. 3. Sandius de Ceſſ.action.c.1.n.9.10.*

Quis ergo eſt effectus utriuſque delegationis?

℞. Delegationis quidem ipſius debitoris (*de quâ hic agimus*) effectus eſt, quòd eâ ritè factâ jure novationis prior contractus evaneſcat, *l.2. & 3. C. de novat.* & delegans debito liberetur, *d.l.3.* Delegatâ, ſeu ceſsâ actione, tranſlata quidem intelliguntur jura cedentis in eum, cui ceſſa eſt actio: *Vt juris interpretatione cedentem, ſeu primum creditorem repræſentet, l.2.C.de donat. & cedentis jure in exercenda actione, fide de ceſſione facta, uti poſſit, Sand eod.cap.9.n.7.* non ita tamen, ut cedens actionem debito liberetur. *Quòd directæ in ceſſionarium actiones penes eum maneant, & exigere à debitore ſuo debitam quantitatem & eo modo creditoris exactionem contra eum inhibere non vetetur, d. l.3. C.eod.* Niſi vel lis cum ceſſionario ſit

conteſtata; vel ceſſionario partem debitor ſolverit; vel ne ſolveret cedenti, ceſſionarius debitori denunciaverit, *l.3.C. de novat.*

De Mutuo Conſenſu.

Quis eſt quartus modus diſſolvendæ obligationis ipſo jure?

Reſp. Contrarius conſenſus, iſque mutuus; (*quia unius voluntate diſcedere à contractu non licet*) & talium quidem obligationum quæ ſolo contrahuntur conſenſu; puta emtionis-venditionis, locationis-conductionis, & aliorum proprius. §. *ult.hic.* (*Quia unumquodque diſſolvitur eâ ratione quâ colligatum eſt. l.35.ff.de R.I.*)

Quatenus diſſolvitur in talibus contractibus obligatio?

Reſp. Quatenus res eſt integra: Puta donec ab una parte contractus non eſt impletus, *Ex. grat. donec in contractu emtionis venditionis ab una parte non eſt ſolutum pretium, vel ab altera parte res tradita. Quod impleto per traditionem contractu, vel rem traditam reddi, vel pretium reſtitui ſit neceſſe, l.1. & 2.C. Quando liceat ab emt. reced.*

Cur dicis iſtum modum diſſolvendæ obligationis eſſe proprium obligationum ſolo conſenſu conſtantium?

Reſp. Quia in cæteris obligationibus non ſufficit ſolus diſſenſus partium; ſed requiruntur, ut accedat actus priori ſimilis, vel æquipollens: *Puta, ut obligatione in Aquilianam ſtipulationem deductâ, per acceptilationem fiat liberatio. §.2. hic. Schneidvv. hic.*

De Confuſione.

Quis eſt quintus modus diſſolvendæ obligationis?

Reſp. Confuſio. Puta, 1. Si creditor fiat heres principalis debitoris, vel contra debitor heres creditoris, *l.7.C.de pact.l 95. §.aditio. De ſolut.* ſive ex aſſe (*quo caſu, quia nemo ſibi ipſi debere poteſt, omnino*) ſive pro parte,

parte, (*quo caſu pro ea parte tollitur obligatio.*) Modò is retineat hereditatem. (*Secus ſi eam vendat, l.2. §.18. ff. de her. vend. vel ipſa per querelam inofficioſi evincatur, l.21. §.2. ff. de inoff. teſt.*) aut confecto inventario adeat hereditatem, *ex conſtit. Iuſtiniani, l. fin. C. de jur. delib.* 2. Rogatus hereditatem reſtituere, ſi ante eam reſtitutam debitori heres exſtiterit, ſemel confuſa obligatio, hereditate ex Trebelliano reſtitutâ, non redintegratur, *l.58. ff. ad Trebell.* 3. Cùm utriuſque creditoris, & debitoris bona ad fiſcum pervenerunt, confuſa obligatio intelligitur, *l. 71. ff. de fidejuſſ.* Et tollitur quidem ſic principalis obligatio unà cum acceſſoriis, puta fidejuſſoriis, *d. l.71. ff. de fidejuſſ. Secus ſi inter creditores & acceſſores facta confuſio: Vt quo caſu ſola acceſſoria obligatio tollatur, manente principali, l.93. §.2. ff. de ſolut.* 4. E duobus reis ſi alter creditori heres exſiſtat, perſona tantùm ejus eximitur altero manente obligato, vel in ſolidum, ſi nulla ei cum correo fuit ſocietas; vel ſi ſocii fuerint, in partem. *Vult. eod. cap. 57. n. 18.*

De compenſatione.

Quis eſt ſextus modus diſſolvendæ obligationis ipſo jure?

Reſp. Compenſatio; & definitur debiti, & crediti inter ſe contributio, conſentiente, vel invito actore in judicio, vel extra illud facta, *l. 1. ubi not. ff. de compenſ. Vnde & compenſatio in voluntariam & neceſſariam dividi poteſt.*

Vnde oritur compenſatio?

Reſp. 1. Ex naturali æquitate; *Quòd noſtrâ interſit potiùs non ſolvere, quàm ſolutum repetere, l.3. §. eod.* 2. Ex jure civili, ad dirimendas lites. *Ne fiat per plura, quod poteſt fieri per pauciora, VVeſ. par. hic.*

Qui utuntur compenſatione?

Reſp. 1. Qui actorem viciſſim ſibi habet obligatum. *l.30. ff. de cond. indeb.* 2. Etiam fidejuſſor à creditore

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

conventus, in eo quod vel ſibi, vel reo debetur, *l.5.ff. de compenſat.* 3. Abſentis defenſor, in eo quod invicem ei ab actore debetur. *l.21. ff.eod. Alioqui nec alius, quàm cui debetur compenſatione uti, l.16. ff. eod. nec quod alii quàm ei qui convenitur debet, compenſare creditor cogitur, l.18. §.1. ff. l.9. C. eod.* 4. Filius quod patri debetur; ſi is de rato caveat, *l. 9. §.1.ff. eod.* 5. Procurator in rem ſuam datus, poſt litis conteſtationem, *l. 18. ff.eod.* 6. A tutore conventus pupilli nomine, id quod pupillus, non quod tutor ipſi debet. *l.11.C.eod.*

Ex quibus cauſſis locus eſt compenſationi?

℞. 1. Si agatur ex contractu; ſive naturâ tantùm, *l.6.ff.eod.* ſive civiliter ſimul debeatur, *l.fin.C.hic.* Idque tam in privatorum, quàm civitatum; *l.3. C. eod.* etiam fiſci cauſſis, *d.l.3.& l.fin.* (*Si quidem is qui adverſus fiſcum compenſatione utitur, intra duos menſes ſibi debitum doceat, l. 46. §. qui compenſationem, ff. de jure fiſci.*) Modò 1. debitum ſit firmum; hoc eſt, ita jure ſubſiſtat, ut elidi exceptione non poſſit, *l. 14. ff. eod.* 2. liquidum utrimque ſit, *d.l. fin.* vel ſine latiore indagine liquidari poſſit, *Dd. in d. l. fin.* 3. Purum; *non conditione ſuſpenſum, vel in diem delatum, l.7. ff. eod.* II. Sive agatur ex maleficio; modò agatur civiliter, *l.10.§.2.ff.eod.*

In quibus ergo judiciis locum habet compenſatio?

℞. In omnibus judiciis; privatis, non publicis, (*utpote in quibus publ. vindicta ad coërcenda maleficia ſpectatur, l.1.§.4. l.13.§.5. ff.ad L. Iul. de adult.*) Sive perſonali, ſive reali actione agatur, *d.l.fin. Puta cùm res ſuo genere fungibiles utrimque debentur. Paul. lib. 2.ſent.c.5.* Nec in bonæ fidei tantùm judiciis, *ut olim*; ſed etiam in ſtrictis, excepto depoſiti, *l. fin. C. eod. l. pen. C.depoſiti.*

Quæ res compenſantur?

℞. Quæ ſolvi poſſunt, *l.4.ubi no. C.de compenſ.* Ideò in voluntaria quidem compenſatione res quæcun-

que,

que, ſive quantitate conſiſtant, ſive non: *Quod volenti qualibet res pro alia ſolvi poſſit, l.17. C. de ſolut.* Et ſic quantitas cum ſpecie; & contra. *arg. l. 145. ff. ubi no. de R. I. Obrecht. diſp. hic. §. de objecto Compenſat.* In neceſſaria tantùm quantitates, hoc eſt, res fungibiles, *l.15. l.8. l.11. C. eod.* quæ numero, pondere, & menſurâ conſtant. *Obrecht. eod. theſ.*101. *Nempe per ſolum numerum, pondus, menſuram in rebus æqualitas introducitur, Obrecht. eodem.* Adeóque genus (*ſeu res ſub eodem genere contentæ*) cum genere, *h. e. rebus ejuſdem generis. Obrecht. eod. th.*103. Sed 1. ſi quidem ſint ejuſdem qualitatis, & bonitatis, *Obrecht. eod. theſ.*105. 2. Item fungibiles; hoc eſt, quarum permutatio fieri poſſit. Non ſpecies cum ſpecie; quando idem genus non debetur. *VVeſ. par. hic. n.7. (Quia aliud pro alio invito creditori ſolvi non poteſt.)* 2. Non pecunia cum ſpecie, nec ſpecies cum pecuniâ, *l. ſi convenerit. pr. ff. de pign. act. Quia perinde eſſet, ac ſi rem ſuam invitus aut vendere, aut emere quis cogeretur. Quod juri adverſatur, l.11. C. de contr. emt.*

Quæ ergo requiruntur, ut locum habeat compenſatio?

Reſp. 1. In voluntaria quidem, ut debitum ſit mutuum. 2. Mutui debiti fiat contributio. 3. Sive in, ſive extra judicium. 4. Idque conſenſu mutuo. In neceſſaria verò, 1. ſimiliter mutuum debitum. 2. Et æquale quidem. *Obrecht. eod. th.*181. 3. Ejuſdem debiti contributio. 4. Et quidem, ut fiat in judicio, 5. Idque legitimè, hoc eſt, iis modis, quibus jure fieri debet, *Obrecht. eod. th. ſeq.*

Quibus modis jurè debet fieri?

℞. 1. *Ipſo jure*; Si abſque ullâ exceptionis conteſtatione officio judicis debitum cum debito compenſatur, *l.38. l. ult. ff. de petit. hered.* Ita ut non ſit quidem neceſſe, exceptionem compenſationis in principio actionis inſtitutæ, ſeu lite conteſtandâ objicere; *l.21. ff. l.4. C. de compenſ.* Sed ejus, initio non objectę, judex,

cui

cui de mutuo debito conſtat, vel modò ante rem judicatam proponatur, (*quod ut judici de ea conſtet, omnino neceſſarium*) adhuc ejus rationem habeat. *l.7.§.1.ff.eod. Obrecht.eod.th.193. & ſeqq. VVeſ.par. eod.n.8.* 2. Per *exceptionem*; ſi reus de intentione actoris dubius initio litis compenſationem proponit; hoc modo: *Nego me tibi debere, & ſi fortè debeo, tamen ex illa cauſſâ, &c. mihi tantundem debes.* Quo caſu Reus de eo quod actor petiit convictus, redire ad exceptionem compenſationis & eam probare poteſt. *ſec. Tind. de compenſ. art.7.n.76. Obrecht. eod. th.246.*

Quis eſt effectus compenſationis?

Reſp. Admiſſæ quidem à judice, effectus eſt quòd ſit loco ſolutionis. *l.4.l.10.l.21.ff.hic.l.4.C.eod.* Et inde, 1. Quòd id quod compenſari poteſt, ſi ſolutum ſit, tanquam indebitum condici poſſit. *d.l.10. §.1.* 2. Quòd ſicut ſolutione verâ pecuniæ debitæ; *l.9. §. omnis.ff.de pign. act.* ita & ſolutione per compenſationem factâ, pignus actione pignoratitiâ repetatur. *l.12.C. de compenſ.* 3. Vſuræ ejus quantitatis cujus petitionem compenſationis ratio excludit, peti non poſſint, *l.7.C.de ſolut.* Non admiſſæ, inde quòd cauſſa non eſſet liquida, effectus eſt ut ſalva maneat compenſare volenti ſua petitio; (*Quod rei judicatæ exceptio objici non poßit: l.7.§.1.ff.hic.*) Ex eo quod falſam ejus cauſſam eſſe judex viderit, non admiſſa, ut ſublata omnis ſit actio, & agenti acceptio rei judicatæ rectè opponatur, *d.l.7.§.1.*

De Tranſactionibus.

Quis eſt ſeptimus modus diſſolvendæ obligationis?

Reſp. Tranſactio; quæ eſt rei dubiæ, vel litis incertæ neque finitæ aliquo, dato, retento vel promiſſo conventa deciſio *l.1.ff.h.t.l.38. C.eod.Obrecht.diſt. hic.th.10.*

Quot

Quot modis fit?

℞. I.Vel nudo pacto: *(cui quandoque pœnam, l. 15. l.73.40. & ſeq. C. hic. quandoque juramentum adjici l.41. C. hic cautionis eſt.)* Vel acceptilatione; eâque vel ſimplici, *(ſi id de quo lis eſt, ex ſtipulatione, vel aliâ re, debeatur, l. 16. ff. de acceptil.)* vel Aquilianâ, *(ſi debeatur ex emto-vendito, locato conducto, &c. & id mediante ſtipulatione novetur, acceptiletur, ſic deinceps de eo tranſigatur, l. 2.4.5, l.9. §.2. ff. l. 3. ſeq. l.17. C.hic.)* II. Vel generaliter, vel ſpecialiter fieri poteſt, *(id eſt, verbis generalibus vel ſpecialibus;)* & quidem aut purè, aut ſub conditione, aut ſub modo. In, vel extra judicium, *l.28.C.h.t.* ſcripturâ, vel ſine ſcripto, *d.l.28. l.5. C.eodem.* die, noctu, *l.20.C.eodem.* etiam die feſto, *l.fin.§.1. C.de feriis.*

Qui poſſunt tranſigere?

℞. Omnes qui poſſunt paciſci, *Paul.1.ſent. 1.§.1,* 2. Etiam alieno nomine, qui ſpeciale habet mandatum, *c.qui agendum.de procur.in.6.* 3.Procurator omnium bonorum, mandatum habens cum liberâ, *Dd. vulgo per d.c. qui agendum & l.60. §.1. Cujus. ff. mand. (Non ad compromittendum conſtitutus, l.10. C. de procur.)* 4. Omnino conſtitutus in rem ſuam, *l.17.§.fin. De jurejur. l.55. de procur. Gl.in l.7. C.hic.* 5. Syndicus nomine civitatis, ut & adminiſtratores civitatum, *Sed non, ut rem liquidam ambitiosè remittant.l.12.C.eod.VVeſ.n.4. hic.* 6.Tutores, procuratores fiſci, & ſimiles, quibus interdicta partim commiſſorum bonorum alienatio, *gl.& Dd.in l.12. C.eod. Sed non contra prohibitionem legis tranſigendo donare, vel alienare, l.4.C.de præd. min. non alien. Vnde & tutorum, & curatorum ut valeat tranſactio, decretum judicis requiritur. Gayl.2. obſ.72.n.1.* 7. Pater circa bona filii emancipati, vel filiifam. adventitia, *ſed non niſi cum filii conſenſu, l.10. ubi Cuj. ff.hic.Treutl. hic.th.3.* ſimiliter de dote filiæ petendâ, *(non niſi ea conſentiente, l.2.§.1. cum ll. ſeqq. ff. ſolut. matr.)* Filia

tamen

tamen furioſa utilitatis cauſâ habetur pro conſentiente, d.l.2. §.fin.

Super quibus rebus tranſigi poteſt?

℞. Super quâvis re dubiâ *l.1.ff.hic.* tali quæ ſit in commercio, *utpote extra quod nulla eſt alienatio l.39. cum ll.ſeqq.ff. de leg.1.* privatâ, & familiari, *l. 27.§. pacta, ff.de pactis, l. 1. h.t.* etiam poſt concluſionem in cauſſâ, *Ob dubium litis eventum, Dd. in l. 32. C.de tranſact. Treutl.hic.th.4. lit.b.* Non ſuper re judicatâ, vel jurejurando decisâ, *l.7.pr. l.11. ff. hic. Modò nullo remedio dubia fieri queat, l.23.§.1. De cond. indeb.* Non ſuper relictis teſtamento, niſi ejus verbis inſpectis, *l.6.ff. quæ exceptio eſt. ad l.19.C.hic.* Non de futuris alimentis, quamvis ultimâ voluntate relictis, abſque Prætoris cognitione, *l.8.C.hic. Niſi alimentorum cauſſa fiat melior. Facit d. l.8. §.6. verſ. quid ergo, §.pen.ff.eod.* 2.Etiam crimine capitali, (puta ſanguinis & mortis pœnam ingerente,) *Quia ignoſcendum ſanguinem ſuum redimere volenti, l.1. De bon.eor.qui ante ſentent.* Excepto adulterio; *ut poteſt de quo lex Iulia nominatim vetat paciſci, l.10. C. ad l. Iul.de adult.* Non reliquis eam pœnam non inferentibus (*propter rationem ceſſantem*) citra falſi accuſationem; hoc eſt, ſine falſi accuſatione, *l.18.C.hic. Puta quatenus actor, cùm pecuniam accipit, cum eo qui ob denunciandum teſtimonium, vel judicium, l.1.§.1. ff. ad l. Corn. de falſ. Reus accuſatorem corrumpens, cum eo, qui corrumpit judicium, comparandus videtur, d.l.1.§.2.l.21.ff. de tit. Quorum uterque accuſatione falſi tenetur, dd. legg. Obrecht.eod.th.102.Treutl. eod.th.5. lit.f.*

Quomodo dixiſti, tranſactionem eſſe modum ſolvendæ obligationis ipſo jure?

℞. *Modum quidem diſſolvendæ obligationis tranſactionem dixi*, quia ejus effectus eſt, litem planè ita finire, ut reſuſcitari nequeat, *l.16.C.eod.* (*inſtar judicati, l.20.C.eod. aut jurisjurandi, l.2. ubi Bart. l.admonendi,*

nendi, ff. de jurejurand.) ne quidem reſcripto Principis, *l.16.C.eod.* nec prætextu ſpecierum, & inſtrumentorum pòſt repertorum, *l.29.C.eod. Ipſo jure ſolvi per eam dixi obligationem*; Quia licet in pacti terminis conſiſtens, cùm juris gentium ſit, non tollat actionem, quæ juris eſt civilis, jure conventionis; ſed ope exceptionis: *l.28.C.h.t.* (*Quæ hodie eſt litis finitæ, c.1. de litis conteſt. in 6.*) Tamen, ſi addita ſit Aquiliana ſtipulatio, ipſo jure obligationem, eoque, & unà, actionem tollat, *l.2.hic. l.32.C.hic.* Exceptio verò, & actio ſimul locum habent; ſi juramentum, vel clauſula, rato manente pacto, interponatur, *l.41.C.hic.l. pen.ff.eod. Obrecht.eod.th.149.*

Explica pleniùs effectus tranſactionis?

℞. Ad effectus tranſactionis explicandos, præterea pertinet obſervatio, 1. Quòd ſit ſtricti juris, & in ea nihil omnino ſervetur ultra ea quæ ſuo ambitu complectitur: idque tum quoad perſonas; (*ut cum una facta regulariter quidem ad alios non porrigatur, l. ſi unus, §. pacta. verſ. ante omnia, ff. de pactis. Caſus exceptos vide apud Mantic. de tac. & amb. contr. lib.26. tit.4. n.14. Obrecht. diſp. eod. theſ.179. & ſeqq.* Tum quoad res, *ut tranſactio interpoſita tantùm intelligatur de iis rebus, de quibus placuit tranſigere, nec in unâ re facta ad aliam extendatur, l. qui cum tutoribus, §. 1. ff. hic. & Mantic. eod. tit. 6. Obrecht. eod. th. 215.* 2. Quòd cum tranſactione, quæ in nudi pacti terminis conſiſtit, reus non liberetur obligatione, ſi conventa non præſtantur; actor agere poſſit ex prima actione tanquam non ſublata, *l.14. l.19. C. hic. Quâ aut conſequetur quod in primam actionem eſt deductum, aut id quod tranſactione conventum, l. 28. cum ſimil. C. eod. VVeſ. par. hic. n. 7.* Reo exceptionem tranſactionis proponente, ea explicatione doli eliditur ab actore, *l.19. C. hic. VVeſemb. eod.* 3. Liberato reo jure ab obligatione, & ſic à prima actione, aliæ actori dantur actiones. Puta ſi quidem liberatus eſt

acce-

acceptilatione, bonâ fide; puta initæ tranſactioni ſi non ſtatur, actio præſcriptis verbis: *l.* 6. *l.* 17. *l.* 33. *C. eod.* ſi aliter quàm acceptilatione ſit liberatus, ſi quidem ſtipulatio intervenit, actio ex ſtipulatu; *d. l.* 6. ſi ea non intervenit, præſcriptis verbis: Dolo ut tranſigeret adducto, actio de dolo tribuitur, *d. l. ſub prætextu. C. hic.* Non jure, ſed actoris remiſſione ſublatâ, actione; ita ut quid acciperet, ſimiliter actione præſcriptis verbis; puta, *do ut des*, agere poteſt, *l.* 33. *C. hic. Prior actio an eo caſu competat, ambigunt Dd. Obrecht. theſ.* 165. *eodem.* 5. Stipulatio pœnalis, ſi addita tranſactioni, eâ commiſsâ, pœnam quidem petere; ſed non ſimul commodo tranſactionis frui poteſt, *Niſi ſub clauſulâ, rato manente pacto, facta ſit promiſſio, d. l.* 17. *l.* 40. *C. hic. Treut. eod. th.* 6. *litt.* f. 6. Quòd tranſactio non facilè reſcindatur, *l.* 10. 16. 19. 39. *C. hic.*

Dicis non facilè reſcindi tranſactionem; dic ergo, ex quibus cauſſis reſcindi poſſit.

Reſp. 1. Quando mutuo conſenſu ab ea receditur, *l. ſi diverſo: C. hic.* (*Adeò quidem, ut ex actibus contrariis ei tacitè renunciatum intelligatur, l. ſi filius. ff. de minor. Mand. eod. tit.* 8. *n.* 1. Non unius partis pœnitentia, *l.* 39. *C. hic.* 2. Quando dolus interceſſit, *d. l. ſub prætextu, l. ſive apud acta, C. hic. Mantic. eod. num.* 4. *Adeò ut dolo inductus ad tranſigendum, agere de dolo ad reſcindendum poſſit, Mantic. eod. n.* 8. *Non is qui Reum ad tranſigendum dolo induxit. l.* 30. *C. hic. Nec ſi quis ſciens dolum tranſegit, l.* 10. *C. de reſc. vend. l. nemo videtur. ff. de R. I. Extranei, ſeu tertii, dolo ſi quis ad tranſigendum circumventus; manet quidem transactio,* (utpote extra quam dolus intervenit;) *contra tertium tamen actio de dolo datur, arg. l.* 7. *ff. de dol. mal.* 3. Quando ex falſis inſtrumentis facta transactio, *ita ut de pluribus cauſſis, vel capitulis ſit transactum,* ſolùm cauſſa retractetur ex falſo inſtrumento deciſa. *l.* 29. *ff. de minor. ne utiliter geſtum per inutile*

vitie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

vitietur. l.34.ff. de donat. Si ex una cauſſa; tota. *Quia tum transactio nullam divisionem recipit. Et reſcinditur, quidem, ex capite doli, ſi ſciens, l.9.§.qui per fallaciam, ff. hic: Si ignorans falſa inſtrumenta adverſarius profert, ex erroris capite, c.2.prop.32. & 33. Obrecht. eod. th.262. & ſeqq.* 4. Quando metu ab alio illato, & tali quidem qui in conſtantem virum cadat, *l.13. C. hic. l.1.ff. l.9. C. de his quæ metûs cauſſa.*

An & ob enormem læſionem transactio reſcinditur?

Reſp. Variant Dd. Decidunt, non reſcindi in modicâ læſione, quæ dimidium juſti pretii in modico excedit; Omnino in enormiſſima læſione; *hoc eſt, in magno exceſſu ultra dimidium juſtæ æſtimationis futuræ litis. c. quamvis. de pact. num.6. Gayl.2. obſ.7. num.25.*

De Interitu rei.

Quis eſt octavus modus diſſolvendæ obligationis?

Reſp. Interitus ſpeciei debitæ, *l.33. l.105.ff. de V.O. l.98.§.8. ff. de ſolut.* Niſi 1. vel morâ debitoris, (*caſu quidem tali, ſi res non æquè apud creditorem periiſſet.*) quæ novatione non purgata, *l.8.ff. de cond. furt. l.17. ff. eod. l.8. De novat. l.29. §.1. De V.O.* præceſſerit, 2. vel facto debitoris, in quo ſit culpa, res perierit, *l.14 §. quid ſi homo. ff. quod metûs cauſſa. Pacius Epitome diſp. hic. th.41.* Interiiſſe verò videtur, quæ deſiit eſſe in commercio; puta ſacra, religioſa facta, *l.83. § ſacram. ff. de V.O. l.98. §. fin. ff. de ſolut.*

Quid ſi disjuncta ſit obligatio?

℞. Alterâ rerum promiſſarum exſtinctâ, ſuperſtes manet in obligatione, *l.2. §.3. De eo quod certo loco. l.34 §.6. ff. de contr. emt. Modò debitore rem quæ periit offerente, creditor eam accipere antè non recuſaverit, l.105. ff. de V.O.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De Oblatione, & Obſignatione.

Quis eſt nonus modus ſolvendæ obligationis?

℞. Oblatio, & obſignatio pecuniæ, vel rei debitæ, iis facta, quibus utiliter ſolvitur, *Vult. hic. n.* 8.

Quatenus tollitur per eam obligatio?

Reſp. Ita ut debitor planè liberetur, & periculum rei ad creditorem ſpectet, *l.* 9. *C. de ſolut. l.* 19. *C. de Vſur. Schneidvv. hic. n.* 10.

Qualis hîc debet eſſe obligatio?

Reſp. Non verbalis tantum, (*puta, quando quis non habens pecuniam, vel rem paratam, verbis modò ſe paratum ſolvere profitetur,*) Sed realis: *quâ res, & pecunia realiter præſens offertur. Schneidvv. eod. n.* 11.

Quis eſt effectus proprius oblationis realis?

Reſp. 1. Extra judicium facta, præſentibus Notario, & Teſtibus, purgat moram ante judicium quidem, non poſt illud commiſſam, *Dd. in l.* 84. *ff. de V. O.* 2. Siſtit curſum uſurarum non inchoatarum, *Dd. in l. acceptam.* 19. *C. de uſur. Quia conſtituit in mora ipſum creditorem pecuniam oblatam recipere recuſantem, l.* 17. *ff de per. & com. rei vend.* In judicio habet, I. omnes effectus, quos habet extra judicium, ſive poſt, ſive ante litem conteſtatam, coram ordinario judice facta. II. Oritur ex ea actio pignoratitia ad repetendum pignus à creditore, *l.* 9. *§. fin. ff. de pign. act. Schneidvv. eod.*

Quomodo dixiſti oblationis hujus effectum eſſe plenam liberationem?

Reſp. Hoc modo: ſiquidem ad eam (*puta rei mobilis*) accedat obſignatio; *puta ut conſignetur in præſentia teſtium, & autoritate judicis in publicum locum deponatur, l.* 9. *C. de ſolut. l.* 19. *C. de uſur. Schn. eod.*

Quæ requiruntur, ut talis oblatio pariat hos effectus?

Reſp. 1. Vt fiat congruo loco, & tempore, *d. l.* 9. 2. Purè citra extrinſecam conditionem, *Bald. in d. l.* 19. *C. de*

uſur. 3. Pro toto debito, *l. 41. §. Lucius. ff. de uſur.* 4. Vt res ſi depoſita maneat penes depoſitarium, nec deponens eam recipiat, *Dd. in d.l. acceptam. 19. C. de uſur. Schneidvv. eod.*

Modi diſſolvendi Obligationem, ope exceptionis.

Quando ſolvitur obligatio ope exceptionis?

℟. Tum cùm actio quidem conceditur; ſed quæ non niſi per exceptionem in judicio oppoſitam eliditur.

Ipſo ergo jure ſolvatur obligatio, tollaturque actio; an ope exceptionis, quid differt?

℟. Nihil quidem quoad effectum juris, *l. nihil intereſt. 112. ff. de Reg. Iur.* Ipſo tamen jure liberari tutius eſt. *Quod ſic non manente actione, non opus ſit exceptionem proponere, l. 16. ff. de minor. Obrecht. diſp. de tranſact. th. 142. durante verò actione, non ſufficiat aliquid factum eſſe ex quo reus liberari poſſit; ſed ex iſto facto exceptio proponenda neceſſariò; adeò quidem, ut reus cauſâ cadat, eâ amiſſâ & judicium valeat, l. 6. §. ſi quis. ff. de inoff. teſt. Obrecht. eod ſec. ante dicta.*

Quot modis ſolvitur obligatio, ope exceptionis?

℟. Multis, (*prout & multa ſunt facta, ex quibus reus liberari poſſit.*) Sunt verò: vel communes obligationibus, quæ ſunt ex contractibus, & delictis; vel utrique obligationum generi ſpeciales, *Vult. eod. cap. 60.*

Obligationum ex contractibus diſſolvendarum exceptiones quæ ſunt præcipuæ?

℟. *Communes, etiam delictis,* quatuor recenſet Vultejus *eod. c. Pacti de non petendo*; quòd non ſit legitimum, ſeu lege confirmatum; (*utpote cujus major vis. l. 6 ff. de pact.*) ſed nudum cum eo qui ſit ſui juris, & rerum ſuarum habeat adminiſtrationem utiliter initum, *confer. l. 95. §. 4. ff. de ſolut. cum l. 27. §. 2. ff. de*

 pact.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

pact. Quòd *ſi in rem ſit*; omnibus quorum intereſt obligationem eſſe ſolutam competit, *l.21.§.fin.ff.eod.* Vt 1. fidejuſſori factum cum debitore, (*niſi aliud actum, vel is in rem ſuam donandi ve animo fidejuſſerit, l.32.ff.eod. Non initum cum fidejuſſore, reo, vel confidejuſſoribus, l.fidejuſſoris, ff. eod.* 2. Cum uno ex duobus reis initum, vel ſociis argentariis, eorum alteri, *l.25.ff.eod.* 3. Cum defuncto initum, ejus ſucceſſoribus, ſive in rem ſingularem iſtam, ſive in univerſum ejus jus, *l.17.§.3.l.33.ff.eod.Si perſonale* eſt, ad aliam perſonam non pertinet, ne ad heredē quidem, *l.25.§.1.ff.eod.* 1. Niſi aliud actum. 2. Niſi is qui ſit in poteſtate noſtrâ, paciſcatur nobis, *l.59.ff.eod.* puta filius, ſervus, *d.l.17.§.fin.* (*Non, ſi ſervus paciſcatur ne à ſe petatur; quod inutile eſt pactum, datâ tamen domino doli exceptione*) *l. & heredi.§.1.ff.eodem. Aut filius ita paciſcatur; quo caſu poſt mortem ejus nemini, aliàs patri prodeſt, ſi de peculio, in rem verſo, vel quaſi defenſor filii conveniatur. l.19. §.1. l.20. l.21. pr.ff. eod.* 3. Niſi quos bonâ fide poſſidemus, nobis paciſcantur, *l.19.ff.eod.* 4. Tutores & Curatores pupillis, minoribus, furioſis, prodigis, *l.15.l.28.§.1.ff.eod.* 5. Procurator domino, *l.10.§.2. cum ll.ſeqq.ff.eod.* 6. Reus principalis, ne à principali reo petatur, *l.23. 24. 25. eod. Non verò extenditur tale pactum ad aliam rem, quàm in qua factum, l.27. §.4.verſ. ante omnia, ff. de pact.* 2. *Rei judicatæ*, oppoſita à reo convento actioni, à qua ſententia judicis (à qua non appellatum) ſive jure, ſive injuriâ, eſt abſolutus, *t. t. De except.rei jud. quia ſententia ipſa inter partes jus fecit. l. 3. De agn. lib.l.25. De ſtat.hom. l. pen. De re jud. Tum demum utilis, ſi ex eadem cauſſa, de re eadem, ab eodem qui ante egit, vel ab eo cauſſam habente agatur, l.3.7. l.14. pr.l.11.pr.& §.4.§.3.7.fin. De exc.rei jud.* 3. *Præſcriptionis*, cùm Actor tempora actioni præſcripta elabi eſt paſſus. *Quo ipſo jure in Camera hodie tolli actionem docet Mynſing.3.obſ.38. Treutl.hic.th.7.* 4. *Libe-*

rationis

rationis teſtamento legatæ, t.t.ff.de liberat.legata. Propriam contractuum recenſet Vultejus unam, *exceptionem jurisjurandi*; quo reus, deferente creditore, juravit ſe non debere, *§.æquè ſi res.infr.de act.l.9.§.1. l.8.l.40.De jurejur.* (Cui addi poteſt ceſſionis bonorum exceptio, *Treutl.eod.hic.*) *Delictorum propriam* recenſet idem mortem naturalem, *Vt quâ delictum exſtinguitur, t.t. C.ſi reus vel acc. mort. niſi ex eo aliquid ad heredem pervenerit, l.1. De priv.del.l.4.§.fin. De inc.ruin.naufr. aut lis cum defuncto ſit conteſtata. l.un. C.Ex delict. defun. in quant. &c.* Cui & pœna addi poteſt, pro qualitate delicti irrogatâ. *Treutl. eod. l.d.*

Explica verò etiam obiter, an per redditionem pignoris, vel chirographi liberetur debitor?

℞. Non quidem per pignoris, *l.3.De pact.* (*ut antè dictum, cùm de pignoribus ageremus,*) Omninò per chirographi ab ipſo creditore factam, & probatam quidem redditionem; *l.2.ff. eod. & Gl.ad d.l.3. Ob præſumtum ex iſta redditione pactum de non petendo inter creditorem & debitorem initum, l.2.ff.eod.*

Quid, ſi debitor, habens penes ſe debiti inſtrumentum, inde ſolùm ſolutionem prætendat?

℞. In domeſtica perſona, qui illud facilè auferre potuit, minimè; in extraneo faciliùs præſumitur liberatio, *l. ſi chirographum,* 24. *ff. de probat. de quo Bart. & Dd. & in l.2. Quæ ſecura tum erit, ſi ſolventi debitori, & inſtrumentum debiti, & plenæ liberationis, ſeu quietationis tradat, Bart.poſt text. in l. hujuſmodi,* 84.§.7.*ff.de leg.1. Schneidvv. hic in fine.*

LIBER IV.

TIT. I.

De Obligationibus, quæ ex delicto naſcuntur.

HActenus obligationes ex contractu, vel quaſi, nunc de altera earum materiâ agendum; hoc eſt, de iis quæ ſunt ex maleficiis, vel quaſi.

De delictis in genere.

Quid eſt maleficium?

℞. Definitur offenſio contra jus illata, *Vult.* 1. *Iuriſp. c.* 45. *n.* 1. *Seu pleniùs:* Factum illicitum quo ex nocendi animo, cum ſcientia in faciendo, offenſio alicui contra jus infertur. *Vult. eod. & n.* 10.

Explica definitionem?

℞. Dico *factum*; quia (*ex notatione nominis*) in facto conſiſtit omne maleficium. *Illicitum*; quia conſiſtit in tali facto, quod ſit contra jus, *ex eadem notatione. Ex nocendi animo*; quia, ut verè ſit maleficium, dolus, & animi propoſitum requiritur, *l.* 53. *ff. de Furt. l.* 37. *De Vſuc. l.* 33. *ff. de Inj. l.* 14. *ff. ad l. Corn. de Sic. Adeò ut pro offendendi animo, maleficium, vel levius cenſeatur, vel gravius. Cum ſcientia in faciendo*; Non tantùm quòd qui intellectu carent, non committant maleficium. *Vt bruta, l.* 1. *ff. Si quadrupes, &c. infantes, l.* 12. *ff. ad Corn. de Sicar. & qui iis comparantur:* ſed & quòd, etſi intellectum habeant, tamen ſi ignorantes quid faciunt quo offenſio fit, regulariter non cenſeantur maleficium committere: *l.* 1. *ff. de ll. l.* 2. *in fin. ff. de term. moto, l.* 13. *De inc. ruin. nauf. Quo offenſio infertur*; Quia ex offenſione maleficium cenſetur. *Contra jus*; quia offenſio non eſt promiſcuè delictum; ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſed ea, quæ contra jus infertur: *l.* 13. §.1. *ff. de injur.* *E.g. Magiſtratus offendens, officium rectè exſequendo non delinquit, d.l.*33. *Vult.eod.n.*12.

Quomodo diſtinguuntur maleficia?

℞. Variè. 1. *Ex cauſſa interna*; in *vera ſeu propria*, quæ dolo committuntur ex animi propoſito: *Et impropria, ſeu quaſi maleficia*; quæ ſunt commiſſa ſine dolo; aliquâ tamen culpâ; imperitiâ puta, aut negligentiâ, *Inf. tit.*5. *hic prin.* 2. Vtraque delicta ſunt. Vel *nominata*, certum in jure nomen habentia, Vel *innominata*, quæ certum tale nomen non habent. *Vult.eod.num.*24. 3. Rurſus vel *perfecta*; quando voluntas ſe exſerit facto, & quidem perfecto: vel *imperfecta*; quando voluntas facto quidem aliquo ſe exſerit, ſed imperfecto ſeu non conſummato. *Qui conatus dicitur, inter cogitationem delinquendi & delictum ipſum quaſi medius. Si voluntas ita ſtat intra ſeipſam, ut ad nullum deducatur effectum, cogitatio magis eſt delinquendi, quàm delictum, Vult. eod. n.*24. II. *Ex objecto offenſo; vel ex modo agendi, ſeu utroque; (Variant n.Dd.Vult.comm.in Inſt.hic n.*4. *& ſeqq. Iuriſp. eod.)* in *publica*, quæ ad læſionem Reip. vel communis utilitatis directè tendunt, & publicè legibus vindicantur (*crimina propriè dicta: & privata,*) quibus privatorum aliquis læditur, quæque privatâ actione is perſequitur, ad quem ea rés pertinet, *Perez. hic. Delicta ſpecialiter ſeu maleficia dicta. Vult. eod. licet interdum promiſcua iſtorum ſit appellatio. Confer.* §.*placuit.h.t.l.*1.§ *ult.ff.de pœnis. l.*4.*C.ſi ſerv. export. ven. l.un. C. de mend.prop. Pacius Epit. diſp. hic th.*1.

Quatenus procedit diſtinctio maleficiorum in privata, & publica?

℞. De Iure Civili; non de Canonico; quo omnia delicta ſunt publica, *per gl. in c. infames. in verbo fures.*4. *quæſt.*1. *Hoſtienſ. in c.ſtatuimus. n.*19. *de malef. Adeò ut titulum de privatis delictis non eſſe in uſu di-*

xerit Mylius praxi criminali: Vult. eod. &c. Adeò delictorum materiam ſtatutis & conſuetudinibus locorum mutatam, ut privata à publicis diſtingui vix poſſint, dicat Clarus lib.5.ſent.§.1.in pr.n.6.Itaque hîc ſecundùm ſtatuta & conſuetudines locorum, ubi commiſſa ſunt delicta, quæ privata ſint, quæ publica, declarandum. Vult.Inſt.eod. n.9. Clar. eod.

Quotuplex ex delictis oritur judicium?

Reſp. Duplex. 1.*Civile*; quando intentatur actio ad commodum partis ex delicto læſæ. 2. *Criminale*: quando agitur ad delicti vindictam;id eſt,ad pœnam ſive corporalem, ſive pecuniariam; & quidem non læſæ parti, ſed fiſco applicandam, *Perez.hic.*

An utroque ex quovis delicto agi poteſt?

Reſp. Omnino,*VVeſ.par.ff.de priv.delict.n.6.* Adeò ut per unam altera non conſumatur, (*niſi quando utraque actio in vindictam eſt intenta, l. 1.ubi Bart. & Dd. C. quan. civil. actio. &c.* & utraque uno libello poſſit comprehendi; *Sed modò ſubalternatim; id eſt, ut primò criminaliter, ſecundariò civiliter agatur, VVeſ.eod.ex Marant.part.4. diſt.1.7.8.9.*

De quibus delictis agitur hoc titulo?

Reſp. De privatis, *Rubr. hic.* de publicis titulo ultimo. *Rubr.eod.*

Quod ſunt delictorum privatorum genera?

Reſp. Varia; ex quibus hîc ab Imperatore (*exempli potiùs, quàm diviſionis loco*) [illegible]ra quatuor, (*tanquam præcipua & maximè frequentia:*) 1. Furtum. 2.Rapina. 3. Damnum. 4.Injuria. *Text.pr.hic.*

De Furto.

Quid eſt furtum?

Reſp. Furtum (*dictum vel à furvo, id eſt, nigro, quòd clam, obſcurè, & plerumque noctu fiat; vel à fraude; vel à ferendo; id eſt, auferendo; vel à græco* φὼρ, ἀπὸ τȣ̃ φέρειν. *§.2.hic.*) hîc eſt contrectatio fraudulosa rei alienæ corporalis, & quidem mobilis, pri-

vatæ,

vatæ, lucri faciendi gratiâ, vel ipſius rei, vel uſus ejus, poſſeſſioniſve, invito domino facta, §. 1. *hic. l.* 1. §. *fin. ff. de furt.*

Explica definitionem?

Reſp. Dicitur furtum *contrectatio*; quia facto (*ut omnia delicta*) committitur. *Sub contrectatione autem amotio, & ablatio rei, ejuſdem abuſus, rerum furtivarum receptio, auxilium in furandi actu intelligitur.* §. 6. *hic. l.* 3. §. 18. *De acq. poſſ. l.* 50. §. 1. 2. 3. *l.* 52. §. 13. §. 19. *l.* 53. *ff. de furt. l.* 1. 2. *ff. de receptat. Treutl. hic. th.* 1. *l. f. Rei alienæ*; Quia regulariter rei propriæ non fit furtum; *Niſi alius in eam jus habeat.* § 10. *hic. l.* 19. §. 5. *De furt. Corporalis*; quia res incorporales contrectari non poſſunt. *Mobilis*; Quia immobilium (*quòd ipſæ non contrectentur, ut & ob alias rationes*) furtum non committi placuit, §. 2. *ſupra. de uſucap. Privatæ*; ut à furto publico diſtinguatur, puta Peculatûs crimine, cùm quis defraudat ærarium publicum. 2. ſacrilegio, cùm quis aufert ſacrum. 3. ſepulchri violatione. 4. Plagio. *Infrà tit. de publ. jud. Bred. hic. Rei vel uſus*, Quia non tantùm furtum committitur, ſi res ipſa; ſed etiam, ſi jus, quod in rem habet alius (*puta creditor in pignore; vel is qui eam utendam accepit*) pervertitur, §. 6. *hic. Animo lucri faciendi.* Sed nec furtum ſine animo fraudandi committitur. *Dico invito domino*; quia volenti non fit injuria, *Ne quidem ſi quis invito ſe facere putet, quod volenti facit*, §. 7. 8. *hic.*

Quotuplex eſt furtum?

Reſp. Furtorum duo ſunt genera, Vnum eſt *manifeſtum*; quando fur deprehenditur in flagranti delicto; *id eſt, cum re furtiva*: idque vel in loco ubi furtum commiſit: vel ſaltem antequam eò perveniat, quò rem furtivam perferre deſtinaverat; vel apprehendatur; vel conſpectus modò acclametur; licet abjectâ re furtivâ aufugiat, §. 3. *hic.* Alterum eſt *nec manifeſtum*; quando furtum demùm deprehenditur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

poſtquam fur rem furtivam pertulit ad locum deſtinatum, §.6.*eod. l.*1.3.4.6.7.8.*ff.eod.*

An non alia eſt furti diviſio?

℞. Vtrumque hoc furti genus ex adjunctis & ſubjectis variè ſubdividi poteſt; Et olim quidem plures ſpecies furti ita conſtitutæ: I. *Furti concepti*; Quod dicebatur cùm apud aliquem res furtiva, teſtibus præſentibus, quæſita & invita eſſet. II. *Oblati*; cùm res furtiva ab aliquo alteri eſſet oblata, & apud eum concepta; modò eâ mente, ut apud eum conciperetur, data eſſet. III. *Prohibiti*; quando quis rem furtivam, teſtibus præſentibus, quærere volentem, prohibuiſſet. IV. *Non exhibiti*; quando quis rem furtivam apud ſe quæſitam, & inventam non exhibuiſſet. §.4. *hic.* Quæ quidem diviſio non tam furti genera facit; quàm ſpecies actionum furto cohærentium. *Quas ſublatas eſſe Imperator ait, ob rationem, quòd inveſtigatio rei furtivæ ea, quæ fiebat cum ſollemni obſervatione per lancem & licium, (A. Gel. lib.* II. *cap.*18. *Feſt. in verb. lance.) in deſuetudinem abiit, & hodie regulariter, puta (niſi in ſervo furtivo. l.*2.*C.de ſerv.fug.) invito domino, in domo alienâ, ubi res furtiva receptatur, non admittatur,* §. 4. *hic. Puta, niſi accedente magiſtratûs authoritate ex certis judiciis, Schneidvv.ad d.*§.4. *Licet hic Dd. ſit diſſenſus. Treutl. eod. th.*2.

Quot ſecundùm accidentia hodie ſunt ſpecies furti?

℞. Dividitur.1.In *diurnum*,& *nocturnum:* Quorum hoc illo eſt atrocius,& gravius punitur. Prout ex lege XII. Tab. furem nocturnum occidere licuit; non diurnum; niſi telo ſe defenderet, *l.*4.*ff.ad leg.Aquil.* 2.In *domeſticum & non domeſticum.* Illud, quod patrifamiliâs ab uno ex familia fit; hoc,quod ab extraneo; *VVeſ. par.hic.n.*6. Sic diſtinguitur furtum in id quod in tumultu, balneo, vel circa arbores, furtim eas cædendo, vel in grege abigendo, committitur,ab aliis furtorum ſpeciebus; ob pœnam, pro diverſitate

vel

vel rerum ipſarum furtivarum, vel circumſtantiarum, vel leviorem vel aſperiorem legibus conſtitutam. *Treutl. eod. th. 5.*

Quæ eſt pœna furti?

℞. Pœna furti manifeſti de Iure civili eſt quadruplum (*præter perſecutionem rei furtivæ;*) non manifeſti duplum, §. 5. *hic. Quæ pœna etiam extenditur contra illum, cujus ope, & conſilio furtum factum eſt, l. 36. §. 1. l. 52. §. 9. ff. eod. Imò & contra furis receptatorem, l. 14. C. hic. Treut. th. 3. lit.* d.

Quæ hodie eſt pœna furti?

℞. Hodie, cùm agitur criminaliter, pœna furti, vel unius ſeditioſi, vel plurium quinque ſolidos excedentium, (*Ex recepta, per conſuetudinem, Caroli V. conſtitutione. Art. 157. in Conſt. publicor. jud.*) eſt ſuſpendii. *A qua tamen excuſat, eduliis furto ablatis, famis neceſſitas. §. 13. Clar. 8. furtum. n. 25.*

Dixiſti de furti definitione, & ſpeciebus; explica nunc modos, quibus furtum ſit.

Reſp. Variis modis fit furtum. Puta non ſolùm, cùm quis, animo intercipiendi, rem alienam, invito domino, amovet; ſed generaliter, cùm quis rem alienam invito domino contrectat; Ita quidem ut eam doloſè de loco in locum moveat: vel poſſeſſione ejus abutitur; puta cùm creditor pignore; vel depoſitarius re depoſitâ utitur; vel commodatarius re commodatâ aliter utitur quàm convenit, ſive ad aliam rem, ſive diutius aut longius id faciat. *text.* §. 6. 7. *hic.*

An ſemper iſtis modis furtum committitur?

℞. Non aliter, quàm ſi intelligant ſe iſta facere invito domino; vel ſi credant ipſum id non permiſſurum, ſi iſtum uſum, vel abuſum intellexiſſet: ſi permiſſurum credant; vel iſta ſe jam volente domino facere, extra crimen ſunt, §. 7. *hic. Quia furtum ſine furandi affectu non committitur; d. §. 7. & voluntas maleficia diſtinguit, l. qui. 53. ff. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid, ſi quis putet ſe invito domino rem contrectare, cùm id eo volente fiat?

℞. Vt furtum non committitur ſine furandi animo; ſic nec fit, niſi revera fraus domino, & injuria fiat; *Quæ non fit volenti. §.8. hic. l.46. §.7. ff. eod.*

Ergo nullo caſu, volente domino, furtum committi poteſt?

℞. Omnino, hoc caſu: puta, ſi quis dominus ſervum ſollicitatum ab alio ut res quaſdam ipſi furtivè auferret, ut ſollicitatorem deprehenderet, eaſdem auferre permiſit, *d. §.8. Quo caſu, licet hîc ſit permiſſio & voluntas domini in furtum conſentientis, tamen ſollicitator ac ſuaſor furti, non tantùm furti ipſius; ſed & ſervi corrupti actione tenetur, d. §.8. hic. l.14. §.6. De ſerv. corrupt.*

An etiam liberi hominis furtum committi poteſt; puta filiorum, aliorumve hominum?

Reſp. Si liberi noſtri ſunt in poteſtate, *quia ſunt quaſi in dominio noſtro*, furtum eorum fit: & contra furem patri actio competit; *l.14. §.13. ff. de furt.* Non matri; *quia non habet liberos in poteſtate; l.38. ff. eod.* Multóque minus fratri, *tanquam remotiori.* Si homines liberi ſunt ſui juris, non furtum, ſed plagium propriè fieri dicitur; cujus actionem etiam mater habet, *t.t. & ff. C. de Leg. Fab. de plagiar.* licet furti actionem eam non habere (*ob notatam rationem*) jam dixerimus.

An, & quatenus rei ſuæ furtum quis facere poteſt?

Reſp. Quatenus jus in rem ſuam alteri conſtitutum pervertit. Puta debitor rem ſuam pignori datam creditori ſubtrahendo, §.10. *hic. Quo caſu jus ſolum poſſeſſionis, quoniam creditoris intereſt rem non fuiſſe ſubverſam, duplicatur, l.15. ff. eodem.*

An aliquando non tenetur furti, qui furtum ipſe non commiſit?

Reſp. Omninò. Nempe jam dictum & eum teneri, cujus ope, & conſilio factum: In quorum numero

eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eſt, qui de manu alicujus nummos excuſſit, ut alius eos raperet; *l.52.§.13.ff.eod.* vel ſcalas commodavit ad furtum committendum, *l. 54. §.4. ff. eod.* eo ſecuto. *Furti tamen actio non datur; niſi dolo, & datâ operâ. furti faciendi cauſſâ, iſta facta ſint: ſi hîc imprudentia ſit, vel etiam laſcivia, actio in factum, §.11. hic. Perez. eodem.*

Quid ſi quis opem; non tamen conſultè, aut abſque ope conſilium præſtitit?

Reſp. Si opem tulit ei, quem ſcivit furem eſſe, omninò; ſi ei, quem talem eſſe ignoravit, minimè tenetur. *l.36.pr.& §.1.l.52.§.19.ff.h.t.* Si conſilium ſolum dederit, non tenetur; niſi ex eo conſilio ſecuto furto. *d.§.11. verſ. certè.*

Quis dicitur conſilium dare, vel opem ferre?

℞. Dediſſe conſilium videtur, qui furtum perſuadet, & ad illud faciendum inſtruxit, *l.50.§.3.ff.hic.* Opem ferre videtur, qui adjutorium præſtat, *d.l.50.§.3.*

An opem præſtans in illis caſibus, in quibus puniendus eſt, pari cum fure pœnâ punitur?

℞. Imò: ſecundùm varietatem auxilii, & pravam opem præſtantis intentionem, diverſa eſt pœna. Si opem tulit ad committendum delictum, ita ut cauſſam delicto dederit, pari; non dans cauſſam delicto, mitiore pœnâ punitur. *Dynus per. l. is qui opem.ff.hic.* Vt & is qui poſt commiſſum delictum ad evadendum, opem tulit, ſi ſpe factâ auxilii ad evadendum, delicto cauſſam dederit. *Schneidvv. ad §. interdum. hic.n.8.9. ſec. Dynum.*

Quid ſi filiusfamiliâs patri, aut ſervus domino quid ſurripiant, an furtum faciunt?

℞. Omninò; ſed ita quidem, ut res quidem cadat in cauſſam furtivam, atque ita vitioſa ſit ut uſucapi non poſſit: *l.84.ff.eod.* non tamen ut actio furti patri, vel domino adverſus furem detur: *l.16. l.17. pr. l.36. §.1.ff.eod. Quia inter patrem, & filiumfam. aut inter dominum, & ſervum nulla actio datur. l.4.l.53.ff. de*

judic. Idem jus in uxore eſt furtum faciente de rebus mariti: *l.52.pr.§.1.2.ff.de furt. Quod lex talem actionem in perſonas adeò conjunctas dare erubuit. l.fin.§. 4.C.eod.*

An nulla ergo hîc datur actio?

℞. Omninò: ſed rerum amotarum. Nec hæc quidem conſtante; verùm per divortium ſoluto matrimonio: *l.1.2. ff.l.2. C. de action.rer.amot.* Poſt quod (*tanquam ceſſante privilegio*) ſive res conjugis contrectet, actio furti omninò datur. *l.3.ff. d.t. Schneid. ad §.12.hic.*

Quæ datur actio ex furto; & quibus?

℞. Actio furti. *infrà definita Tit.de Actionibus.* Quæ datur cuilibet, cujus intereſt rem ſalvam eſſe. 1. Domino; ſed non aliter, quàm ſi ejus interſit rem non perire, §.13.*hic.* 2. Etiam non domino, Puta creditori, cui res pignori fuit obligata, etiamſi idoneum debitorem habeat; vel ipſe debitor eam rem ſurripuerit, *l.14.& 15. hic. Quia expedit ei magis pignori, quàm perſonæ incumbere. eod.* 3. Fulloni, qui polienda, curandave veſtimenta. 4. Sarcinatori, cui veſtimenta ſarcienda certâ mercede tradita, eaque furto fortè amiſſa; *Modò ſint ſolvendo, hoc eſt, rei æſtimationem domino ſolvere poſſint.* (*aliàs domino [quod ipſius intereſt rem eſſe ſalvam] actione competente.*) 5. Bonæfidei emtori, & quidem ſive ſit ſolvendo, ſive non, re quidem traditâ, *d.§.15.ibi Schneid.* Quia ejus intereſt rem non ſurripi; ut eam poſſit uſucapere, & ex ea fructus percipere, *Pac.Analyſ.eod.* Ante traditionem venditori competit. *l.eum qui. ff.hic.Pac. in notis hic. Schneidvv. eod.*

An eadem hîc ratio commodatarii eodem caſu?

℞. Olim quidem fuit eadem. Hodie ex Imperatoris conſtitutione, *l. fin. §.1. C.eod.* electionem habet dominus, utrùm commodatarium civiliter; an furem actione furti, malit convenire; quarum, una electa, ad alteram non habet regreſſum; niſi rem ſur-

reptam eſſe vel ignoraverit, vel dubitaverit. Si quidem variat; liberatur omnino commodatarius; licet ſequiorem exitum actio in furem habeat. §.16.*hic*.

Quid hic juris in re depoſitâ?

℞. Non depoſitario, (*quia ſurreptam eſſe ejus nihil intereſt;*) ſed domino, ſeu deponenti actio competit, §. 17. *hic*.

An impubes rem alienam amovendo furtum facit?

℞. Ita demum, ſi proximus ſit pubertati; & ob id intelligat ſe delinquere, §. 17. *hic. l.* 23. *ff. eod. Quia furtum ex animo furandi æſtimatur. eod.* In pœna tamen infligendâ commiſeratione dignus, ut mitiùs puniatur. *l.*108.*ff. de R.I. l.*137. §.1.*ff. de minor.*

An ex hoc delicto ſola furti actio eſt?

℞. Imò verò, cùm actio furti ad pœnæ tantùm perſecutionem pertineat, dantur, odio furum, ad rei perſecutionem plures. 1. *Ad exhibendum, l.*7. §.1. *ff. de cond. furt.* 2. *Rei vindicatio*, & quidem adverſus quemlibet rei furtivæ poſſeſſorem; licet ipſe non ſit fur. 3. *Condictio;* quæ furtiva dicitur, adverſus furem ejuſque heredem; licet non poſſideat. §.*ult. hic. d.l.*7. §.1. Etiam in plus quàm ad eos pervenit. *d. l.*7. §.*fin. Schneidvv. & Perez. hic. Infra deſinita, & ipſa ſub. Tit. de Actionibus.*

TIT. II.

De vi bonorum raptorum.

Q*Vod eſt ſecundum privatum delictum?*

℞. Rapina.

Quomodo definitur?

℞. Contrectatio violenta, & fraudulosa rei alienæ mobilis, invito domino. *Quod immobilis res invadi potiùs, quàm rapi dicatur.* §.1. *hic. l.*1.*C hic.*

Quot ſunt violentiæ genera?

℞. Doctoribus plerunque quinque genera ponuntur. *ſec. Gl. ord. in l. exſtat. ff. l.*1.*C.c.*4. *Ext. Quod met.*

cauſſa. 1. *Compulſiva*; cùm quis per vim, aut alioquin illato metu compellitur ad aliquid faciendum, *Ex quâ actio quòd metûs cauſâ.* 2. *Inquietativa*, quando aliquis poſſeſſorem rei alicujus non ſinit quieta poſſeſſione frui; *Quò ſpectat interdictum quod vi, aut clàm.* 3. *Turbativa*; cum duo de poſſeſſione ejuſdem rei contendentes ſe invicem turbant. *Quæ ſi mobilis eſt, locus eſt interdicto Vtrubi; ſi immobilis, interdicto Vti poſſidetis.* 4. *Expulſiva*; quæ propriè cadit in rebus immobilibus; quando ex earum poſſeſſione quis expellitur; *Cui competit interdictum Vnde vi.* 5. *Ablativa*; quando res mobilis alicui per vim aufertur. *Schneidvv. hic.*

Quid differt hoc delictum à furto?

℞. Quòd rapina atrocius ſit delictum, quàm furtum. Quia palàm fit, & per vim; furtum clam, & ſine vi; magiſque in rapinâ apparet invito domino factum delictum, quàm in furto; *Vnde hujus delicti reus* fur improbus *dicitur*; *quòd in eo non doli modò, ſed & violentiæ interventus requiratur. pr. hic. l. 2. §. 2. 3. & 8. ff. hic. Dolo autem facit non tantùm is qui rapit; ſed qui in eo conſilio homines armatos colligit, vel ab alio coactis utitur. d. l. 2. §. 2. 3.*

Quæ eſt actio ex hoc delicto?

℞. Præter actionem furti (*quâ etiam raptor tenetur*) propria competit actio à Prætore introducta, & *Vi bonorum raptorum* dicta: *l. 1. ff. hic.* Quæ intra annum eſt quadrupli, poſt annum ſimpli; *d. l. 2. §. 3. l. 2. C. eod. Ita tamen, ut pœna tripli tantùm ſit, & quadruplo inſit rei perſecutio; prin. hic. l. 1. C. eod. Chriſtianus tamen vim Iudæo inferens, bonis ejus raptis, quocunque tempore in duplum tantùm tenetur. l. 6. C. de pagan.* Tenetur etiam actione furti manifeſti in quadruplum ab aliquo deprehenſus; ſecus furti nec manifeſti, in duplum. *l. 52. §. fin. ff. de furt.*

Cui ergo, & adverſus quem datur hæc actio?

℞. Omnibus quorum intereſt rem ſalvam eſſe, &

ex iiſdem cauſſis, ex quibus datur furti actio pro re clam ſurreptâ. *d.l.2.§.23.ff.hic.* Puta domino, bonæ fidei poſſeſſori, uſufructuario, commodatario, depoſitario, *ſi res ejus eſt periculo*; creditori, *pignoris reſpectu. §. fin. hic.* Adverſus dolo malo vel rapientem, vel rapinæ dolo cauſſam dantem. *Text.hic.in fine.d.l.2.§.12.§.18.*

Ad quid datur?

℞. Jam diximus, dari intra annum in quadruplum, poſt annum in ſimplum. Puta vel (*ſi quidem agat dominus, vel bonæ fidei poſſeſſor*) ipſius rei: vel (*agente eo in cujus bonis non eſt; ut commodatario, creditore, conductore, &c.*) quanti intereſt rem, vel uſum non eſſe ablatum: quod eſt ſimplum, hîc quadruplandum. *Ex. gr. licet rapti ſint mihi ſcyphi argentei valentes centum aureos, ſi mihi modò fuêre oppignorati, pro viginti, agendo hac actione, quadruplabo tantùm viginti aureos; quia eatenus tantùm meâ intereſt, ut conſequar octoginta aureos, non quadringentos. Perez. hic ex Schneidvv. ad. §. fin.*

Quid, ſi errore rem alienam, tanquam ſuam, rapuerit; vel ſuam ſciens?

℞. Si dominus rem ſuam rapuerit ab alio poſſeſſam, ejus domino excidit Si alienam; præter rem ipſam, etiam æſtimationem vim paſſò præſtare tenetur. §.2. *hic. Idque ex conſtitutionibus Principum. l.7. C.unde vi. Quæ etiam in invaſionibus rerum immobilium locum habent. Schneidvv. §. ita tamen. n. 5. hic.*

Dixiſti in hoc delicto pœnam tantùm eſſe tripli, & tamen eſſe furto atrocius; Dic ergo quî ſit, quòd hîc levior ſit pœna?

℞. Ita quidem videtur; aliter tamen res ſe habet. Quia pluribus actionibus raptor tenetur; cùm fur nec manifeſtus pœnâ tantùm dupli; raptor, etiam non deprehenſus, tripli ſemper teneatur. Fur manifeſtus modò quadrupli; raptor etiam ex interdicto

Vnde

Vnde vi tenetur; Item de violentia ex lege Juliâ de vi publicâ accuſari poteſt. §. *quadruplum. hic. l.* 80. §.3.4.*ff.de furt.l.*4. *C.unde vi.l.*6. *&* 7. *C. ad.l.Iul.de vi, &c.*

TIT. III.

De Lege Aquiliâ.

QVod eſt tertium delictum privatum?

℞. Damnum injuriâ datum; id eſt: factum ſine ullo jure damnum alicui inferens: Idque vel dolo, vel culpâ. *Brederod. Analyſ. hic.*

Quâ lege coërcetur?

℞. Lege Aquiliâ, ab autore Aquilio Tiburno dictâ. (Quippe plebiſcitum eſt. *l.* 1. §. 1. *ff. hic.*) Lex tamen meritò dicta, quòd primò Horariâ; deinde Hortenſia lege conſtitutum, ut plebiſcitorum, & legis eadem eſſet autoritas.§. 4 *ſupra de l.N.G. & C.*

Quot ſunt ipſius legis capita?

℞. Olim fuêre tria: Hodie (quòd ſecundum in deſuetudinem abiit) duo tantum ſunt in uſu. §. 12. *hic. l.*27.§.4.*ff.eod.*

Quod eſt primum caput?

℞. Quo cautum eſt, ut ſi quis alienum hominem, puta ſervum (*quia liberi corporis nulla eſt æſtimatio ejuſque cædes ad legem Corneliam de ſicariis pertinet,*) & alienum quidem; alienamve quadrupedem quæ pecudum numero ſit, *id eſt, gregatim paſcatur*; ut ſunt oves, equi, boves, capræ, muli, aſini, &c. *l.* 2. §.2.*ff.eod.* injuria occiderit, in tantum domino damnetur, quanti plurimi res eo anno, retrorſum computando, fuit. *pr.hic. &* §.1. *d. l.*2.*pr.l.*21.*pr. &* §. 1. *ff. eod.*

Quid verò hic in æſtimationem omnino venit?

℞. Ex verbis quidem legis res peremta; Ex interpretatione verò, præter rem etiam id, quod intereſt

ſer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſervum, vel pecudem non peremtum fuiſſe. §. 10. *hic. d.l.21.§.fin.*

An non hoc caput etiam ad alias beſtias extenditur?

℞. Minimè ad feras extenditur, *quæ ſub imperio hominis non paſcuntur:* Vtpote quod, ſi illæ damnum dederint, nulla actio competat. §. 1. *hic. d.l.2.§.2. Quomodo etiam neque de canibus hoc primum caput accipi poteſt.* §. 1. *hic.*

Cùm damnum injuriâ datum dicas; qualem injuriam intelligis?

℞. Injuria hîc non pro contumelia accipitur; ſed pro eo quod contra jus fit, *l.5.§.1.ff. hic.§.2. hic.pr. tit.ſeq.* & quidem pro tali facto, quo dolo aut culpa, *puta vi temerariâ, vel imprudentiâ,* alteri damnum infertur, licet culpa leviſſima; vel etiam ab eo, qui nocere noluit. *d. l.5. §.1.verſ.igitur.*

Quid ergo differt hæc actio ab actione injuriarum?

℞. Quòd in hanc actionem non tam contumeliæ, quàm damni illati; in injuriarum actionem magis contumeliæ, quàm damni illati ratio veniat. *Vtrâque concurrente actione, utriuſque, & damni, & conmeliæ ratio habetur. Perez. hic.*

Quale damnum primo capite coërcetur?

℞. Hominis, vel quadrupedis occiſio dolo, culpave; etiam leviſſima, *l.44.ff. eod.* occiſoris, & damnum dantis, facta, & in committendo quidem potiſſimum verſans. §. 2. *& 3. hic. Quod in omittendo verſantem utili potiùs, quàm directâ actione reum teneri velint.*

Cùm dicas ſpecialiter dolo, culpâve factam; an hîc non venit homicidium neceſſitate, vel caſu commiſſum?

℞. Imò verò neutrum hîc venit. Non primum; puta ſi quis latronem inſidiatorem (*ſi aliter periculum effugere non poſſit*) occiderit; *l.4.l.43.§.4.ff.eod. Quia, quod quiſque ob tutelam corporis ſui facit, jure feciſſe*

exiſti-

*exiſtimatur.l.3. De I.& I.*Non alterum; (*ſi modo culpâ caſum non præceſſerit; aut in eo non inveniatur.) Cum pœna omnis culpam præſupponat.* §.2. 3. *hic. Perez. hic.*

Declara hanc diſtinctionem exemplis in homicidio caſuali?

℞. Id facit Imperator: 1 In jaculis ludente exercitii cauſsâ, ita; ut ſi quis miles in eo campo, ubi ſolitum eſt exercitari, hominem occiderit, minime quidem: ſin verò in alio ad exercitium non deſtinato loco hominem occiderit, omnino teneatur. *l.* 7. §. 4. *l.*9.§.4.*l.*11.*ff.eod.* Item ſi alius non miles id admiſerit, culpæ reus ſit. §. 4. *hic.* 2. In putatore, ita: ut ſi is ex arbore dejecto ramo tranſeuntem ſervum tuum prope viam publicam, vel vicinalem, occiderit nec proclamaverit, (ut caſus evitari poſſit) reus ſit; Extra culpam ſit, ſiquidem proclamaverit, nec transeuns curavit præcavere. Putator ſimiliter extra culpam ſit, ſi ſeorſum à viâ cædebat, vel in fundo medio. §. 5. *hic. l.*31. *ff.eod.* 3. In medico, qui ſi ſecuerit ſervum, curationem ejus dereliquerit, & ob id ſervus fuerit mortuus. §.6.*hic.* Item ſi vel malè eum ſecuerit, vel perperam medicamentum ei dederit. §.7. *hic. l.*7.§.*fin.l.*8.*ff.eod. Quia imperitia culpæ annumeratur, quòd quis artis ejus quam profitetur, peritus eſſe debeat.*§.*eod.* 4. In muliône, qui per imperitiam, vel per infirmitatem, (*cujus conſcius eſſe debebat*) impetum mularum ſuſtinere non potuit, ſi inde ſervus fuerit oppreſſus. Et hoc quidem; ſi quis alius firmior eas regere potuerit. §.8. *hic. d. l.*8. §.1. 5. Denique in eo, qui equum quo vehebatur, regere non potuit; ſi, occiſo ſervo, damnum dederit. §.*eod.d.l*8.§.1. *Quibus exemplis plura alia accenſeri poſſent.*

Poteſtne actio legis Aquiliæ cum actione legis Corneliæ concurrere?

℞. Poteſt; ſi ſervus dolo malo occiſus fuerit: Et ita quidem ut liberum ſit domino ſervi, vel hac actione, ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ad id quod privatim abeſt *(id eſt, damni reparationem, ſeu ſervi occiſi pretium:)* vel publicâ accuſatione ad vindictam publicam, & pœnam occiſoris agere. §.11.*hic. l.*23.§.9 *ff.l.*3.*C.eod.*

Licet ſecundum caput legis Aquiliæ in uſu eſſe deſierit, §.11.*hic; an exponere tamen potes ejuſdem ſummam?*

℞. Conjecturâ id faciendum eſt, quam Cujacius, *Par. Cod. hic.* hanc facit: quòd ſumma capitis fuerit de damno nobis, re noſtrâ intactâ, & illæſâ, dato; reique noſtræ utilitate intercepta, aliter quàm corporis læſione. *quem ſequitur Gothofred. in not. ad l.* 27.§.4.*ff.hic.*

Quod eſt tertium caput?

℞. Tertio capite cætera damna coërcentur; & ita quidem, ut huc referatur omne damnum, præter ſervum, & quadrupedem occiſum, nobis illatum; non tantùm in animalibus noſtris, & hominibus; ſed etiam in rebus quibuſcunque inanimatis; *Puta ſi quis rem aliquam inanimatam ruperit, fregerit, colliſerit, effuderit; ut vinum & oleum, &c. id omne hac parte legis coërcetur.* §.13.*hic. l.*27. §.5.*ff. eod.*

An non & ratione condemnationis hæc pars legis Aquiliæ à primo capite differt?

℞. Omninò. Quòd in hoc capite non quanti eo anno; ſed quanti in diebus triginta proximis res plurimi fuerit, obligetur is quis damnum dedit. §. 14.*hic.d.l.*27.§.5.

Cur hîc minor eſt pœna?

℞. Quia hîc delictum eſt minus. *Puta magis delinquit qui occîdit, quàm qui lædit modò; & magis æſtimanda clades hominis, vel pecudis, cujus uſus eſt major, quàm feræ beſtiæ. Perez. hic.*

Sed quomodo æſtimatio in utroque capite facienda?

℞. 1. Ita, ut non ad affectionem ſingularem agentis; ſed ad commune judicium redigatur. *l.*33.*ff. eod.*

2. Vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

2. Vt in eam veniant non modò damnum ex læſo corpore paſſum; ſed etiam inpenſæ ratione læſionis contingentes; item operarum ceſſantium, & impeditarum; ſive præſentium, ſive futurarum, *l.* 21. *cum ſeqq. per tot. ff. hic. VVeſ. par. n.* 6. *hic.*

Quæ omninò actiones ex damno injuriâ dato competere poſſunt?

℞. Id trimembri diſtinctione explicandum. Vel enim corpore corpus læditur; *puta cùm ſervus occiditur, vel vulneratur manu alicujus, & corpore*; & ſic datur actio legis Aquiliæ directa; ſeu ex ipſis legis verbis: Vel læditur corpus alio modò; puta data modò damni occaſione; *Vt cùm fame pecus necatur, vel ſervus.* Et datur utilis actio ex mente legis Aquiliæ: Vel datur damnum ſine læſione corporis; & ita quidem ut nec corpore damnum detur; ſed alio modo alicui contingat; *puta per fugam ſervi alieni, quem quis compeditum miſericordiâ ductus ſolvit*; Et datur actio in factum prætoria; *Cùm nec directa, nec, utilis, ſeu in factum civilis, hac lege detur.* §. 16. *hic. Perez. eod.* Quarum quidem actionum diverſitas olim magnæ erat conſiderationis, propter diverſas actionum formulas, & libellos; quibus ſublatis, hodie qua quis experiatur, non multum intereſt.

TIT. IV.

De Injuriis.

Q*Vod eſt quartum delictum privatum?*

℞. Injuria.

Quot modis accipitur vox injuriæ, *& quomodo hic ſpeciatim?*

℞. Accipitur variè. 1. Pro omni eo quod non fit jure, *quaſi non-juria dicta, l.* 1. *pr. ff. eodem.* 2. Speciatim pro damno culpa dato, *de quo tit. præc.* quod Græcis ἔγκλημα, ἀδίκημα. *Pac. Notis hic.* 3. Pro contumelia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

lia, quæ Græcis ὕβρις. 4. Pro iniquitate, & injuſtitia; quæ Græcis, ἀνομία vel ἀδικία. *Text. pr. hic.*

Quomodo hic accipitur?

℞. Pro contumelia. Damnum puta, injuria datum, lege Aquilia coërcetur. *ſuprà tit. præced. & Text. hic.*

Quomodo ergo definis hoc quartum delictum?

℞. Injuria, eſt delictum dolo malo in alterius contumeliam admiſſum. *Nempe in hoc delicto animus injuriandi imprimis requiritur. l. 4. ff. hic. Treutl. de priv. delict. theſ. 5. lit.* b.

Injuria quot modis committitur?

℞. Vel *re*, cùm manus infertur, vel *verbis. d. l. 1. §. 1.* Et hæc quidem, vel *viva voce*, ut per convitium: vel *ſcriptis*, ut per famoſum libellum. Vnde illa realis, hæc verbalis dicitur. §. 1. *hic. Perez. ibid.*

Qui omnino ſcripto committunt injuriam?

Reſp. 1. Qui libellum famoſum componit. *l. 5. §. 9. l. 17. §. 23. ff. eod.* 2. Qui eum ſcripſit. *d. l. 5. §. 9.* 3. Qui eum pandit. *l. un. C. de fam. libell.* 4. Qui eum emendum, vel vendendum curavit. *d. l. 5. §. 10.* ſive id ſuo, ſive alieno nomine fecerit, *d. l. 5. §. 9.* Item ſive nomen diffamati expreſſerit, ſive non: *l. 6. ff. hic. Licet, pro casûs hujus duplicis diverſitate, agi diverſimodè poßit. Schneidvv. hic.*

Quotuplex eſt Injuria realis?

Reſp. Duplex. Vel *in corpus*, cùm in corpus manus infertur, vel *noſtrum*, cùm quis verberatur, pulſatur, *l. 1. §. 2 l. 9. ff. hic.* vel *alienum*, cùm verberantur alicujus liberi, familia, §. 2. *hic.* (*in quibus injuriis etiam ex conatu eſt utilis injuriarum actio, l. 15. §. 1. ff. eod. Treutl lit. d.*) Vel *extra corpus*, cùm citra corporis contumelioſam tractationem facto quis diſpicitur, *d. l. 1. §. 2. l. 15. §. 31. 32. 33. l. 20. & paßim ff. hic. Pertinet verò ad realem injuriam, cùm quis innocentem capi facit, puta pro debitis, DD. in l. pen. C. qui bon. ced. poſſ.*

Quot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quot modis committitur injuria verbalis citra ſcripturæ interventum?

℞. Duobus: vel ita, quando quis in alium profert verba contumelioſa in genere delictum inferentia; vel quando in ſpecie delictum aliquod objicitur, *puta tu fur, latro, &c.* Quæ injuriæ delictum habent, ſiquidem indubiè objiciatur delictum. In dubio autem, ſi explicari ita verba poſſint ut delictum non contineant, mitiùs explicanda ſunt, ut delictum non objectum cenſeatur. *Schneidvv. hic. n. 11. ex Bartol. in l. 15. §. ait Prætor. ff. hic.*

Quotuplex eſt injuria ipſius contumeliæ ratione?

℞. Duplex; *levis*, vel *atrox*, §. 3. *hic. Illa*, cùm vel ex levi cauſſa quis leviter modò ſive re, ſive verbis, læditur. *Hæc*, cùm quis læditur cauſſæ gravioris prætextu, verbiſque, aut facto contumelioſioribus. *l. 7. §. 7. ff. hic. In utroque injuriarum genere etiam partis læſæ & lædentis, & loci ubi ſit læſio, habitâ ratione. Perez. hic.*

Quot itaque modis injuria levis, & atrox æſtimatur?

℞. Injuria utraque æſtimatur, vel ex *facto*, cùm quis armis ita, ut ei vulnus inferatur, læditur; & quidem ſecundùm locum vulneris, vel plus vel minus, puta ſi os percuſſum ſit, vel locus alius corporis tectus. *l. 7. §. 8. l. 8. ff. eod.* 2. Ex *inſtrumento*, puta ſi vel gladio, vel fuſte vulnus illatum, 3. Vel ex *perſonâ*, ſi magiſtratus, pater, patronus injuriam ab ipſis obnoxiis, vel nobilis ab ignobili patiantur, aut contra. *l. 4. C. l. 17. §. 3. ff. eod.* 4. Vel *ex loco*, ut ſi quis in foro publico injuriam ſit paſſus, vel in privato Puta, atrocior injuria æſtimatur dignioribus ab indignioribus, publicè, & in loco corporis patente, quàm, dignioribus privatim, & in loco occulto illata. §. 9. *hic. l. 9. §. 1. l. 7. §. 8. ff. eod.*

Per quas perſonas injuriam patimur?

℞. Vel per noſmet ipſos, ſi directè nobis injuria infertur,

fertur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

fertur, vel per alios, ſi non ſolùm ille cui infertur, injuriam patitur, ſed etiam alii, per conſequentiam, puta, ſi quidem injuriam faciens ſcit tales perſonas ei cui injuriam infert, affectas eſſe, *l.eum qui.* 18. §. *fin.ff.hic. Schneidvv. ad* §.2. *hic.n.*6. Sic injuriam patimur per uxores, ſponſum, liberos, ſervos, quod ſciens iſtorum qualitatem, injuriam marito, ſponſo, patri, domino ſimiliter inferre voluiſſe cenſeatur, *Schneidvv. ibid.*

Quatenus verò maritus, ſponſus, pater, dominus ex facta injuriâ uxori, ſponſas, liberis, ſervis agere poteſt?

℞. Martius agit de injuria uxori illata, quatenus tanquam uxoris caput, defendere uxorem tenetur, & affectione maritali ipſum non minùs, quàm uxorem injuria tangit, §.2. *hic.l.*1.§.3.*ff.eod. Non uxor ex injuriâ illatâ marito Quia uxores à viris, non viros ab uxoribus defendi æquum eſt, niſi marito illata injuria ipſam etiam tangat ſpecialiter,* §. 2. *hic. & l.* 2. *ff. eod.* Sponſus pro injuria illata ſponſæ, quatenus pro uxore in hoc caſu ſponſa habetur, *l.* 15. §. 24. *ff. eod.* ut in aliis, & id quidem ratione affectûs mutui inter ſponſum, & ſponſam. Pater pro injuria filio illata, licet volenti. *l.*1.§.5.*l.*26.*ff.eod. quia cum filio una eademque perſona habetur. Quod ratione affectûs, hic etiam ad omnes extenditur, qui, affinitatis ratione, reſpectum parentum, & liberorum habent; ut ſocer & nurus, cujus vir, qui in ejus poteſtate eſt, injuriarum agere poteſt.d.l.*1.§.*fin.* Dominus pro injuria, ſervo illata, quia revera jure civili injuria non fit ipſi ſervo (*qui eo pro nullo habetur*) ſed domino ipſi, *puta ſi injuria ſit atrox, & in contumeliam domini directa, idque ſi modò convitium datum, vel pugno ſervus percuſſus, nulla inde actio eſt, ex eâ ipsâ ratione, quod ſervus pro nullo, & mortuo habeatur, d.l.*15.§.35.*cum* §§. *ſeqq.* Servus verò ſi communis ſit, ex injuria ſervo illata, actio competit quidem utrique domino, ſed

pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

pro dignitate ſingulorum, non pro ea parte qua quiſque dominus eſt, æſtimata. *d. l.* 15. § *fin.* Si uſufructuarius, ſoli proprietario actio competit. *d l.* 15. §. 48. Si libero homini, qui bona fide ſervit, injuria facta, non ei cui ſervit actio datur, ſed ſuo nomine ipſe exſequitur, *Niſi & in ejus cui ſervit, contumeliam injuria tendat.* §. 2. 3. 4. 5. 6. *hic.*

Quid, ſi veritatem quis dicat convitio?

Reſp. Si animo contumeliæ inferendæ aliquod objicitur crimen, veritas, ut iſtum animum non tollit, ſic nec injuriarum actionem. Si ſine convitio, ſed juris ſui conſervandi aut vindicandæ reipublicæ cauſſa, deficiente contumeliæ inferendæ intentione, *tanquam cauſſâ*, deficit etiam injuriarum actio, *tanquam effectus. l.* 5. *C. h. t. l.* 18. *ff. eod. Perez. hic.*

Injuria cum proteſtatione honoris, puta ſi quis dicat, tu mentiris ſalva honore: *vel per retorſionem illata,* puta ſi quis dicat, tu ipſe mentiris, *an excuſat*?

Reſp. Neutiquam in caſu priori, *Quia cùm in eo ſit manifeſtus injuriandi animus, actui contraria proteſtatiò, nihil operatur,* Poſteriori caſu, ſi retorſio fiat in continenti, excuſatio quidem admittitur. (1. *Quod tum pura cenſeatur defenſio, & vis vi propulſata, quod omnia jura permittunt. l.* 3. *ff. de I. & I.* 2. *Item quòd paria delicta mutua compenſatione tollantur.*) Non ſi ex intervallo, *quòd tum nova injuria ex vindicta illata cenſeatur. Gayl.* 2. *obſ.* 100. *&* 101.

Quæ eſt injuriæ pœna?

Reſp. Circa eam valde variatum eſt jure; puta, 1. Ex lege XII. Tabl. olim ob membrum ruptum pœna erat talio, id eſt, ſupplicii ſimilitudo. 2. Prætores pœnam iſtam minùs dignam æſtimantes, actione talionis ſublata, æſtimationem injuriarum introduxerunt; quâ Judex ex æquo, & bono ſecundùm gradum dignitatemque, vel etiam honeſtatem perſonæ læſæ, injuriam æſtimabat. §. 7. *hic.* 3. Ex lege etiam

Cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

nelia de injuriis criminalis actio injuriarum introducta; ei competens, qui pulſatus verberatuſve; vel cujus domus ſive propria, ſive conducta ſive qua hoſpitio receptus fuit, vi introita eſſet. §. 8. *hic. l. 5. ff. eod.* 4. Hodie de injuria duobus modis agitur, mixto jure, vel *civiliter*, vel *criminaliter*, *Civiliter*, cùm actor injuriam ad animum revocatam jure-jurando æſtimat, & ſibi pœnam, ſalva judicis moderatione, applicari petit, *d. §. 7. & ibi Gl. hic. & l. 37. §. 1. ff. eod. Criminaliter*, cùm pœna petitur, vel corpori injuriantis infligenda; vel mulcta pecuniaria, fiſco applicanda, §. 10. *hic. l. fin. ff. eod.* Quarum una electa, altera, (*quod ad eundem finem tendat*) perimitur, *l. 7. §. 1. & l. 6. ff. hic.*

Quæ eſt differentia inter utramque hanc actionem?

℞. Quòd actio injuriarum civilis per procuratorem poteſt expediri; non criminalis. *Niſi perſona illuſtris agat, vel conveniatur*, §. 10. *hic. l. ult. C. hic.*

An non etiam aliter de injuriis agi poteſt?

℞. Imò etiam ad recantationem ejus quod injurioſè dictum eſt. *Mynſing. 2. obſ. 68.* Quæ actio, *cùm criminalis non ſit*, cum civili conjungi poteſt. *Niſi ex ſtatuto cum recantatione pœnâ carceris, vel relegationis infligatur. Vult. Iuriſprud. cap. 19. Treutl. hic. theſ. 7.*

An injuriarum tantùm tenetur is, qui ipſe injuriam intulit?

℞. Imò verò etiam qui procuravit eam, puta, qui aliquem conduxit ut famoſum libellum affigeret; vel ſatyram in alicujus contumeliam caneret; modò doloſè id effecerit, §. *non ſolum. hic. l. 11. l. 15. §. 8. ff. eod. Quia per alium qui facit, id ipſe feciſſe intelligitur.*

Quibus modis tollitur injuriarum actio?

℞. 1. Morte ſive actoris; ſive rei. *Quia famoſæ actiones & ad vindictam tendentes, in heredes non tranſeunt*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

eunt, niſi lis cum defuncto ſit conteſtata, l. 13. pr. l. 15. §. 14. ff. hic. 2. Diſſimulatione, *puta ſi quis injuriam paſſus eam ſtatim ad animum non revocaverit, §. ult. hic. d. l. 11. §. 1.* 3. Remiſſione expreſſa, *d. l. 11. §. 1.* 4. Lapſu temporis, puta anni continui, *pr. inf. de per. temp. act. l. 5. C. hic. Vtpote quod per ſilentium tanti temporis tacitè remiſſa cenſeatur.*

TIT. V.

De Obligationibus quæ ex quaſi Delicto naſcuntur.

Quid dicitur improprium, vel quaſi delictum?

Reſp. Quod non eſt dolo, ſeu intentione agentis, aliqua tamen ejuſdem qui tenetur, vel alterius culpa commiſſum, *Vult. Iuriſpr. lib. 1. cap. 51. Dicitur autem quaſi delictum, quia iſto caſu propter dolum ceſſantem delicto proprio locus non eſt.*

Recenſe caſus quaſi delictorum ab Imperatore propoſitorum?

Reſp. 1. Imperator recenſet quaſi delictum Judicis litem ſuam facientis, 2. Ejus cujus ex cœnaculo quid dejectum aut effuſum eſt. 3. Ejus, qui ea parte, qua vulgò iter fieri ſolet, quid poſitum vel ſuſpenſum habuerit, quod poteſt, ſi ceciderit, alicui nocere. *Text. hic. per tot.*

Quatenus tenetur judex ex quaſi delicto?

Reſp. Malè judicando, & per imperitiam quidem. *princ. hic.* Idque ita, ut parti læſæ teneatur in quantum æquum judici videatur, ejus errore, & imperitia conſideratis. *Pac. epitome. hic. theſ. 46. Quia imperitia, ut dictum, culpæ ſpecies eſt, l. 132. De R. I. Hic ſpeciatim, quatenus judex officium acceptando peritum ſe aſſeruiſſe videtur. ſec. Gl. in l. 2. ff. quod quiſque jur. &c. Vnde ex imperitia quid malè judicant litem ſuam facere, & ejuſdem periculum in ſe transferre intelligitur. Princ. hic. l fin. ff. de extraord. cognit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Cur dicis ex imperitia judicans?

Reſp. Quia judex dolo, vel largitionibus inductus malè judicans, ex vero maleficio tenetur, & quidem præter extraordinariam coërcitionem & infamiam in veram litis æſtimationem & expenſas, ſi quidem pater familias ſit, *& l. fin. l. ult. C. de pœn. jud. mal. ind.* ſi filiusfamilias, in tantam quantitatem, quanta fuit in periculo litigantis cùm ſententiam diceret, Per imperitiam malè judicans, in eam quæ tum erat in peculio, *l. 15. & ibi. Bart. ff. de judic.* & noviſſimè, ſi pecuniam vel promiſſionem à litigatore acceperit in cauſſa quidem quondam pecuniaria, præter amiſſionem dignitatis, in triplum. In cauſſa criminali, bonis publicatis mittitur in exſilium, *Nov. 124. c. 2.*

Quod eſt Exemplum ſecundum quaſi delicti?

Reſp. Cùm ex domo, vel cœnaculo, in quo tanquam dominus, vel conductor quiſquis habitat, etiam gratis, dejectum, effuſumque aliquid eſt præter inhabitantis culpam, in eum locum quo vulgo iter fit, per eos quos ſecum habet in cœnaculo, per quod damnum datum, ſive ſervos, ſive liberos, *§. 1. hic. l. 5. §. 5. De O. & A.*

Quod eſt tertium exemplum?

Cùm ex eâ parte quâ vulgo iter fieri ſolet, quid poſitum, vel ſuſpenſum quis habet; quod poteſt, ſi ceciderit, alicui nocere, *§. eod. d. l. 5. §. 5. Quæ duo ideò quaſi delicta dicuntur, quod, (licet hîc nullum ſit maleficium) cùm publicè interſit ſine metu & periculo in locis publicis iter facere, quaſi ex delicto obligati intelligantur. l. 1. §. 1. 2. l. 6. De his qui effud. vel dejec.*

Quæ ex his quaſi delictis naſcitur obligatio?

℞. Si aliquid dejectum, vel effuſum, quod liberum hominem occiderit, in eum pœna 50. aureorum eſt conſtituta. *d. l. 1 pr. & §. 5.* Si modò ei nocuit, & vivat; quantum ob eam rem judici æquum videbitur, actio datur, *d. §. 1. hic. d. l. 1. pr.* Non deformitatis,

ſed mercedis Medicis præſtitæ, & impendiorum in curatione factorum; Item operarum ob illud factum amiſſarum, vel amittendarum habitâ ratione; puta, quod inutilis factus ſit. *l. fin. ff. eod.* De ſuſpenſo, vel poſito, quod, ſi decidat, nocere poſſit, actio in factum 10. aureorum datur. *§. eod. l. 5. §. 6. ff. eod.*

Quid, ſi ex filii, ſeorſum habitantis, cœnaculo quid dejectum effuſumve fuerit; vel in eo quid poſitum, vel ſuſpenſum, cujus caſus periculoſus eſt?

℞. Ex his cauſſis non patrem; ſed ſe ipſum filiusfam. obligat. *§. 2. hic. l. 1. §. 7. ff. eod.* Idem in filiofamil. imperitè judicante obſervatur, *l. 15. De judic. Quia hic nulla patris culpa ſubeſt.*

Cur non datur in patrem actio de peculio?

℞. Ea non datur ex delicto filii, vel quaſi; ſed ex contractu, *l. 1. §. ſi filiusfam. ff. eod. Schneidw. hic. vide infrà tit. proximo.*

An verò latâ ſententiâ contra filium, non habentem peculium, pater cogi non poteſt ut ei adſolvat legitimam?

℞. Non. Quia non debetur ea filio niſi patre mortuo; nec ullum in eam filius eo vivo jus habet. *gl. fin. & DD. in Auth. ſi qua. C. de SS. Eccl.*

Quid, ſi verò pater pro condemnatione filii quid ſolvit; an imputari ei in legitimam poteſt?

℞. Omninò, ſi id fecit neceſſariò; *puta virtute ſtatuti*, non ſi ex liberalitate. *DD. communiter*, Vt nec ſi quid cauſsâ pietatis pro eo ſolvit; *puta pro redemtione ejus ab hoſtibus, l. 17. C. de poſtlim. reverſ. Schneid. hic.*

Quæ exempla quaſi-delictorum præterea ab Imperatore recenſentur?

℞. Exercitoris navis; item cauponæ, & ſtabularii; cùm quid ex navi, cauponâ, aut ſtabulo furto ab aliis aufertur; puta malis hominibus, quorum opera utuntur: *Quia, ne talium operâ uterentur, providere debuerunt, §. ult. hic.*

Quæ-

Quatenus hi tenentur?

℞. Actione in factum in duplum tenentur, ad reſtitutionem ejus, quod viator, vel vector de rebus ſuis in navi vel caupona, vel is qui jumentum ſtabulavit, in ſtabulo amiſit. *l.7.§.1.ff.naut.caup.ſtab.* Quæ actio, *quia pœnalis eſt*, heredi quidem datur; *tanquam rei perſecutoria*; non tamen adverſus heredem; *tanquam ex delicto deſcendens*, *§. ult. hic. & l. 7. §. fin.*

TIT. VI.
De Actionibus.

HActenus *duo priora juris objecta; ſequitur tertium, Actiones.*

Dic, quid hîc per actiones propriè intelligatur?

Reſp. Actiones vox πολύσημος eſt. 1. Generaliſſimè accipitur, pro quovis hominis actu, *l.21. §.fin.ff. Qui teſt.fac.poſſ.* Quo ſignificatu teſtationes, & ipſi contractus, & conventiones, item delicta, &c. ſunt (*facti puta*) actiones; ſive ex naturali, ſive ex artificioſo hominum motu proficiſcentes; ſed in ſe citra juris effectum, conſideratæ. 2. Secundùm juris effectum ſpecialius, pro actionibus juris, ſive civilibus, hoc eſt, à jure civili informatis, & eatenus quidem conſideratis, iiſque vel privatis; hoc eſt, quæ privatim expediuntur, *ut eſt teſtamenti factio*: vel publicis; quæ fiunt auctoritate publicâ, & vel voluntariâ quidem jurisdictione, *ut ſunt adoptiones*; vel contentioſa. 3. Reſtrictâ ad forum appellatione pro contentioſis actionibus, non voluntariis; rei ſaltem reſpectu. 4. Adhuc ſpecialibus, pro actionibus civilibus, datâ criminalibus accuſationum, inquiſitionum, denunciationem appellatione. In qua ipſa ſpecialie verbi actionis ſignificatione, ipſum rurſus eſt, vel generale, vel ſpeciale, quatenus vel in rem, vel in perſonam actio eſt. De quibus actionibus civilibus

in judicio agitatis, & quidem ſive in rem; ſive in perſonam conceptis hîc agitur.

Quomodo Imperator definit actionem?

℞. Actio nihil aliud eſt, quàm jus perſequendi in judicio quod ſibi debetur. *Princ.hic.*

Quotuplex eſt actio?

Reſp. Variæ ab Imperatore proponuntur diviſiones. 1. Ex *materiâ*, aliæ ſunt in rem; aliæ in perſonam. 2. Ex *cauſſâ efficiente*, aliæ ſunt civiles; aliæ prætoriæ. 3. Ex *cauſſâ finali*, aliæ ſunt rei perſecutoriæ, aliæ pœnales; aliæ mixtæ. 4. Ex *quantitate rei in actionem deducta*, aliæ in ſimplum, (ut omnes rei perſecutoriæ;) aliæ in duplum, triplum, quadruplum. 5. Ex *qualitate*, aliæ ſunt bonæ fidei; aliæ ſtricti juris; aliæ arbitrariæ. 6. Ab *incerta quantitatis petitione*; aliæ certi, quibus res certas; aliæ incerti, quibus res incertas petimus. Vltimò, aliæ actiones ſolidi perſecutoriæ; aliæ, quibus limitatè petimus, quantum quis facere poteſt. *Perez. hic. Pac. eod.*

An non his adjungi poſſunt aliæ diviſiones?

℞. Imò verò plura ſunt alia actionum genera: Puta, 1. à *tempore*, aliæ dicuntur perpetuæ; aliæ temporales, *de quibus infra*. 2. aliæ in heredes tranſitoriæ; aliæ non tranſitoriæ, *ibid. Perez.* Aliæ directæ; quæ dantur ex verbis legis; aliæ utiles; quæ ex ejus interpretatione dantur; & in factum vocantur: Et ſic rurſus aliæ directæ, quibus quis ex ſuâ perſonâ, aliæ obliquæ, quibus quis per alium tenetur. de quo genere actionum Tit. 2. 3. Rurſus aliæ ſunt principales, aliæ præparatoriæ, quæ ſternunt viam actioni principali. 4. Aliæ ſimplices, in quibus alius actor, alius reus; Aliæ duplices ſeu mixtæ, in quibus uterque eſt actor & reus ſimul. Præterea aliæ generales, quæ multas cauſſas complectuntur; aliæ ſpeciales, quæ unam tantùm, *Pac. epitome hîc, & paſſim Text. hic, & aliis titulis ibidem à Pacio allegatis.*

Quæ eſt prima diviſio hîc ab Imperatore propoſita?

℞. Ea quam diximus, à cauſſâ materiali ſumtam; Quòd aliæ actiones ſint in rem, ſeu reales, quæ *Vindicationes*; aliæ in perſonam, ſeu perſonales, *quæ Condictiones dicuntur, Text. hîc.*

De Actionibus realibus.

Actiones reales, ſeu rei vindicationes, quomodo ſubdividuntur?

℞. Aut ſunt *petitoriæ*; cùm agimus de ipsâ re ejuſque dominio, *& rei vindicationes propriè, ſeu reales actiones dicuntur:* Aut *poſſeſſoriæ*; cùm de rei poſſeſſione agitur, *& Interdicta ſpeciatim dicuntur. Vult. Iuriſpr. lib. 2. cap. 21. num.* 1. Aut de re corporali agimus, & propriè, hoc eſt *in ſpecie rei vindicationes dicuntur, §.* 1. *hîc.* Aut de re incorporali, *quæ & ipſæ ſunt vindicationes rei atque ita appellari poſſunt, ſed abuſivè appellantur, propriè verò actiones confeſſoriæ & negatoriæ nomen ſortiuntur communiter. §. 2. hîc.*

Quotuplex eſt rei vindicatio?

℞. Duplex. 1. vel *civilis*, quæ in ſpecie rei vindicatio dicitur, vel *prætoria, de quibus* §. 34. id eſt, actio Publiciana, vel quaſi. *Vult. eod. & cap. 23. princ.* 2. Rurſus rei vindicatio eſt vel *ſpecialis*; quando res aliqua ſpecialis vindicatur: *vel univerſalis*, cùm univerſitas, ſeu res univerſales vindicantur, & res ſpeciales tantùm per conſequentiam, quæ dicitur hereditatis petitio. *Vult. eodem, cap. 22. princ. Hic verò agit Imperator ſpeciatim de rei vindicatione ſtrictè accepta, eaque ſpeciali.*

De rei Vindicatione.

Quæ eſt iſta rei vindicatio?

℞. Rei vindicatio eſt actio realis, quæ datur domino directo, vel utili contra detinentem, poſſeſſo-

rem, vel quaſi; ad rem aliquam corporalem vindicandam; quâ petitur ab Actore declaratio ſe dominum iſtius rei eſſe, ejuſdemque rei reſtitutio unà cum fructibus pendentibus, & exſtantibus. §. 1. *hic.* & *l.25. ff. de oblig. & act. Brederod. eod.*

Quotuplex eſt rei vindicatio ſpecialis?

℞. Duplex. 1. *Directa*; quæ datur ſoli, & vero domino, qui jurę gentium, vel civili dominium ſibi acquiſivit, & tempore oblati libelli non modò; ſed & litis conteſtatæ dominus eſt, aut poſt eam dominium acquiſivit, *l.23. pr. hic. l.23. C. eod. etiam Treutl. hic. theſ.* 2. Vxori de re dotali adverſus extraneum, conſtante matrimonio, *l.3. C. hic.* 2. *Vtilis*; quæ datur Emphyteutæ. *l.1. verſ. Qui. ff. Si ag. vect. pet.* Vaſallo, *c. un. §. rei à de inveſt. de re al. fact.* Superficiario. *l.73. §. 1. & ſeqq. ff. hic. l. 16. §. 2. De ead. action.* & ſimilibus, utile, ut vocant, dominium modò habentibus. Item vero domino adverſus eum, qui dolo, vel culpâ latâ deſiit poſſidere, *l.69. ff. hic.* vel judicialiter confeſſus eſt ſe poſſidere, etſi non poſſideat, neque dolo poſſidere deſiit; modò id actor ignoret, *l.7.25.26.27. ff. hic. Treutl. eod. theſi.6.*

Quæ ergo ſunt ſubſtantialia requiſita hujus actionis?

℞. Duo. Vnam ex parte Agentis; dominium rei quam vindicat: Alterum ex parte Rei; ejuſdem poſſeſſio. *Perez. hic. Vnde & utrumque hoc requiſitum ab Actore in libello ponendum; & probandum copulativè, l.2. De Prob. l.23. C. l.9. ff. hic.*

Contra quem datur hæc actio?

℞. *Directa* datur adverſus eum qui rem noſtram poſſidet, §.1. *hic. l.9. ff. hic. Pacius epitome diſp. hic. theſ. 6.* ſive naturaliter, ſive civiliter, *arg. l.3. §. fin. ff. ad. ad exhib. Schneidvv. eod. §.1. num.79.* ſive ſuo, ſive alieno nomine, *d. §.1. d. l.9.* Vel ſolùm eam detinet, & reſtituendi habet facultatem; puta commodatarium, depoſitarium, colonum; & ſimiles, *d. l.9. ff. hic.*

ff. hic. Vtilis datur adverſus eum, qui eam quaſi poſſidet; ſeu (*quod hîc eſt*) qui pro poſſeſſore habetur; *puta eum qui dolo deſiit poßidere.* 2. Vel licet non poſſideret; tamen, quaſi poſſideret, liti ſe offert, *l. 27. §. ſed & is l. 52. l. 63. l. 25. & ſeqq. ff. eod. Schneidvv. & Pac. eod.*

Quomodo probatur dominium?

℞. Expeditiſſima via petenda ex modis acquirendi dominii, ſive Jure Gentium, ſive Civili, ſuprà (*lib. 2. & lib. 3.*) bonâ parte expoſitis. *Vult. ad. §. 1. n. 2. hic.*

Oſtende modum?

℞. 1. Quando conſtat, ante Actoris apprehenſionem, rem nullius fuiſſe; is dominium ſuum probabit per eam ipſius apprehenſionem. *Quia quod nullius in bonis eſt, occupanti cedit. §. 12. ſupra. de Rer. div.* 2. Quando conſtat fuiſſe quidem ante alicujus; ſed & aliquandiu nullius; ſimiliter per apprehenſionem, & ſolam quidem, probabit dominium; *Modò prior dominus habuerit eam pro derelicto. ſupra eod. §. 47. Vel ſi, poſt Iudicis proclamationem, ut is qui dominium alicujus rei adſerere velit, compareat nemine comparente, eam apprehenderit. Quod & res talis pro derelicto habeatur. Iaſon. hic. num. 72.* 3. Tributariâ re quæ biennio vacavit (*quòd ipſa etiam tum pro derelicto habeatur*) apprehenſa, præter apprehenſionem, biennalis poſſeſſio apprehendentis requiritur, *l. qui agros. 8. C. de omn. agr. deſer. lib. 11.* 4. Quando non conſtat aliquando nullius rem fuiſſe, probatur dominium (*ſecundùm jus civile*) per probatam rei immobilis decennalem inter præſentes, vicennalem inter abſentes; mobilis per triennalem poſſeſſionem cum titulo, & bona fide, *ſuprà tit. de uſucap.* per immemorialem ſine titulo, *Iaſon. poſt. Fabr. hic. num. 72. & ex eo Mynſinger. eodem. num. 9.* 5. Quibus modis accedit probatio allegati tituli ad transferendum dominium habilis; puta do-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

nationis emtionis, *Modò concurrant.* 1. *rei ipſa traditio (ejuſque acceptatio)* 2. *dominium tradentis. Iaſon & Mynſ.eod.* 3. *& eorum, quæ ex ſingulorum contractuum naturâ debentur (e. g. in emtione venditione vel pretii numerati, vel fidei de pretio habitæ) probatio. Et ſic in aliis Mynſ.eod. Per ipſius traditionis allegationem probato dominio, exigimus & eorum probationem quæ ut per eam transferatur dominium ſupr. Tit. de Rer. diviſ. requiſivimus. Succeſſionis allegato titulo, per aditam hereditatem non probatur dominium, niſi & ipſe defunctus fuerit dominus; Quia nemo plus juris in alium poteſt transferre, quàm ipſe habet. Mynſing. eodem. Dominii verò, etiam directi, & utilis diſtinctionem in præcedd. probandi modis obſervet lector apud Iaſonem, & Mynſingerum dictis locis.*

An non ſunt alii modi probandi dominium?

℞. Omnino, e. g. 1. Teſtes, & inſtrumenta. *l.* 10. *C. de Rei vind. l.* 4. *C. de probat. l.* 12. *& ibi Dd. C. eodem.* 2. Indicia. *l. indicia.* 19. *C. de R. V.* 3. Publica fama, quando agitur de longiſſimo tempore, *Bald. & Paul. in d. l. indicia.* aliique modi plures, *ut Schneidvv. remiſſivè hic. num.* 71. 72. *& Maſcard. plenè in ſuis concluſion.*

Quomodo probatur poſſeſſio?

℞. Multis modis. 1. Per ſolam (*rei quidem immobilis*) detentationem. *l.* 1. *l.* 3. *ff. de acq. poſſ. Maſcard. concl.* 1185. *n.* 1. 2. Per penſionis, ſeu canonis ſolutionem, *adverſus ſolventem. Maſcard. concl.* 1186. *n.* 1. 3. Locatoris poſſeſſio per locationem. Non ſolam quidem, ſed accedente ſolutæ mercedis perceptione. *Maſc. eod. concl.* 1187. *n.* 3. *Quod ejus perceptio ſit perceptio fructuum. Maſc. eod. n.* 6. *per text. ibid. alleg.* 4. Sine fructuum perceptione ex culturâ agrorum, *Si quidem eos ſeminari, arari, & coli me curaſſe probem, gl. in l.* 3. *verb. finiatur. C. fin. regund. Non ſi eos me ipſum arâſſe, & coluiſſe probem, niſi ſimul fructuum probetur perceptio. Ibid. n.* 6. 5. Ex fructuum perceptione.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ptione. *Sed modò me jure proprio eos accepiſſe, nec rem ab alio poßideri probem. Maſcard. concl.*1189 *n.*7. 11. 6. Ex clauium receptarum apud rem ab alio non poſſeſſam facta traditione. *l. clavibus, verb. ſi claves. ff. de contr. emt. Maſc. concl.* 298. *Quod poſſeſſarum ab aliis traditio cuſtodiæ cauſſa facta modo videatur. Maſc. eod.* 7. Ex traditione inſtrumentorum rei venditæ, *ſed concurrentibus iis, de quibus Maſcard. concl.* 1191. *remißive. num.* 5. 8. Per confeſſionem ejus qui ſe alterius nomine poſſidere fatetur. *Sed modò inter ipſas partes inter quas ea emanavit, Maſcard. concl.* 1192. 9. Per cuſtodiam ad rem ipſam (*ſive mobilem, ſive immobilem*) adpoſitam. *l.*3.*§. Nerva.l.ſi rem mobilem. l. antepen.ff. de acq. poſſ.Maſc.concl.*1193. Aliiſque modis, *de quibus idem Maſc. concl. ſeqq. Vide & Schneidvv.hic.n.*96.

Quæ veniunt in hanc actionem?

℞. Res omnes corporales, *d.* §. 1. *hic.* quæ ſunt in commercio. *l.*23. §.1. *ff.de rei vind.* immobiles, mobiles, moventes. *l.*1. §.1.*ff.eod.* ſingulæ, ſeu univerſitatis facti; ut grex. *d. l.*23.§.5.*verſ.ſed nec.ſup.de rer. diviſ.* §.18. *ſup. de legat.* Non tamen tignum alienis ædibus junctum. *Confer l.* 23. §. 6. *ff.hic.l.*1 *pr. De tign. junct.* §.26.*ſupra.de rer. diviſ.* non peculium, *l.*56. *ff. hic.* nec ager militibus adſignatus; *l.*15.§ 2.*ff.eod. Vtpote de quibus proditæ peculiares actiones.* At præſcriptæ, & uſucaptæ. *arg.l.vn. C.de uſuc.transfer.l.*1.§.1. *De Publ.in rem act.Treutl. eod.th.*8. Nec res univerſitatis juris; ut hereditas. *d.l.*1.*pr.Pac.epitom.hic.th.* 7. *cum propriè non poſſideantur.l.*3.*pr.De acq.poſſ.l.*4. §.27. *De uſucap.*

Vbi inſtituenda eſt hæc actio; & apud quem?

℞. 1. In eo loco ubi res controverſa ſita eſt, *l.* 1. 2. 3. *C. ubi in rem act.exerc. deb. & ibi VVeſ. Puta, quia in actione reali, non tam perſona, quàm res controverſa; adeóque perſona non propter ſe, ſed propter rem ſpectatur. Obrecht. diſp. eodem. cap.* 4. *th.* 102. 2. In

loco domicilii, id eſt, ubi poſſeſſor domicilium habet. *Quia actio in rem non adverſus rem; ſed rei poſſeſſionem inſtituitur. l. actionum. 25. ff. de O. & A. Obrecht. eodem. th.* 103. Idque ſi res ſit immobilis. *Dd. communiter. Obrecht. eodem. th.* 108. *Si mobilis ſit, diſſentiunt. ibid.* Affirmat Azo. *Cujus ſententia à Canoniſtis in cap. ult. Ext. de for. compet. & totius Germaniæ conſuetudine recepta. Obrecht. eodem. th.* 115. Item ſive ſuo, ſive alieno nomine poſſeſſor conveniatur. *l. 2. C. ubi in rem act. Obrecht. eodem. theſ.* 149. *Quia actio in rem datur contra poſſeſſorem, ſive ſuo, ſive alieno nomine poßideat, l. 9. ff. hic. Licet de poſſeſſore rei mobilis diſſentiant. Dd. Obrecht. eod. theſ.* 173. *& ſeqq.*

Quæ hic, ut cautè agat, conſideranda Actori?

Reſp. Rem, quam petit, certis circumſtantiis ita deſignabit, ut qualis, quantaque ſit, appareat, *l. 6. l. 76. ff. hic. Treutl. th. 9. hic. Oldend. claſſ. act. hic.* Interrogabit Reum antè, an is rem, quam vult vendicare, poſſideat; vel dolo deſierit poſſidere, *l. qui petitorio. 36. ff. hic.* Vt ſi fateatur Reus ſe poſſidere, obtineat probato dominio: Sin verò negat dolo ſe deſiiſſe poſſidere, poſſeſſionem probet, & ne rem alienaret ſe denunciaſſe, (*utpote quibus probatum ſit eum dolo rem deſiiſſe poßidere.*) *Bart. in d. l. qui petitoriæ. 36.* Si negat Reus ipſam poſſeſſionem, quatenus negat mittatur Actor in poſſeſſionem rei, tanquam vacantem, etiam nondum probato dominio. *l. fin. ff. hic. Kling. hic. n. 5.*

Quid petit Actor?

Reſp. 1. Vt ipſe judicis ſententia declaretur dominus. 2. poſſeſſio quæ eſt apud Reum conventum ſibi Actori reſtituatur. *Vult. eod. n.* 23. idque cum pertinentiis ſuis, (*ut loquuntur*) item fructibus & redditibus inde perceptis & percipiendis, ſi exſtant, ſi non exſtant, eorum æſtimatio præſtetur. *l. 13. l. 17. §. 1. l. 20. ff. hic. Old. hic. §. practica. n. 12. Ferrar. form. act. real.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quomodo ergo proponitur?

℞. Actor dicit ſe ante annos aliquot fundum Tuſculanum tot jugerum, in tali loco, talibus vicinis, emiſſe, eoque ſibi tradito, dominium ejus ab eo tempore habuiſſe; Titium verò ejuſdem fundi poſſeſſionem de facto ſibi arrogare, eumque iniquè poſſidere; & quamvis interpellatum, Actori poſſeſſionem cedere recuſare: Petere igitur fundi petiti dominum ſe declarari, & Titium Reum ad ejuſdem reſtitutionem damnari, & damnatum ad reſtitutionem realem unà cum fructibus omnique cauſsâ compelli.

De Actione confeſſoria.

Quid, ſi res incorporalis petatur; an non etiam datur pro ea rei vendicatio?

℞. Omnino quidem, ut jam dictum, duplex pro eâ datur actio, peculiare nomen utraque ſortita, puta confeſſoria & negatoria: *l.2.ff.ſi ſerv. vind. directa* quidem, cùm ſervitus ſpeciatim; *utilis*, cùm alia jura vindicantur. *Vult.eod.n.*34.

Cui datur Actio Confeſſoria?

Reſp. Datur directà domino ſervitutis, ſive ejus perſonæ debeatur ſervitus, puta uſusfructus, *l.5.pr. ff. ſi uſuſfr. pet.* (*quia propter uſumfructuarium primum fuit introducta, ut uſumfructum peteret. Oldend. claſſ. hic. n.* 111.) ſive ejus prædio urbano, vel ruſtico, *l.1. & l.2. §.1. ff. ſi ſerv. vind.* Vtilis tamen etiam eſt quaſi domino, ut emphyteutæ, *l. 16. ff. de ſervit.* vaſallo, ſuperficiario, creditori jus in re habenti, *d.l.16. l.in provinciali. §. ſi ego. ff. de oper. nov. nunc. l.1.§.ult. ff. de ſuperfic. Oldend. hic. eod.* etiam ei, cui modo perſonale jus in re conceſſum, *ex. gr. cui digitus, ſeu digitaria fiſtula aquæ conceſſa. Oldend. eod.* Item prædium ſuperius habenti adverſus prædii inferioris dominum recuſantem pati ſervitutem, quam prædio ſuo natura dictat. *Quippe naturâ ager*

inferior ſervit ſuperiori; etiam lege agro non dictá. l.1. §.ult. ff. de aqua pluv. arc. Old. eod. Si prædium cui ſervitus debetur, plurium eſt; unicuique in ſolidum: in æſtimatione tamen, conſideratá perſoná actoris, l. loci corpus. §. ſi fundus. ff. ſi ſerv. vind. Old. eodem.

Adverſus quem datur; ad quid?

℞. Adverſus dominum, vel poſſeſſorem rei ſervientis; vel eum qui dolo deſiit poſſidere, vel qui liti ſe obtulit, & quemcunque alium ſervitutis uſum impedientem, *l.1. l.ult. ff. ſi uſusfruct. pet. l.6. §. hæc. a. l.10. §.1. ſi ſerv. vend.* vel ut ſervitutis inſtrumenta (*puta ne rivus, per quem ex fundo alicujus aquam ducere jus mihi eſt*) reficiantur non patientem. *d. l. loci corpus. §. ſi quis mihi. ff. eod. Si prædium ſerviens plurium eſt; adverſus unumquemque dominorum in ſolidum. d.l. loci corpus. §. ſed ſi. 4. Ob indiviſibilem uſum ſervitutis, l. via itineris. ff. de ſervit. Old. eod.* Et quidem ut liber uſus ſervitutis, ſive nobis (*ut in perſonalibus*) ſive prædio noſtro (*ut in realibus*) debitæ concedatur, *Vult. eodem. n.37. Ita ut certo modo reficiendi in conſtituta ſervitute comprehenſo, & iſte in actionem deduci poſſit. l. & ſi forte. §. etiam de ſervitute. & §. modus a. ff. ſi ſerv. vend. & fructuum nomine peti id quod ſervitutem non fuiſſe impeditam Actoris intereſt. d.l. ſi forte §. pen. ult. d.l. loci corpus. §.2. ff. eod. Old. eod.*

Quæ ſunt requiſita hujus Actionis?

℞. *Quoad ſervitutem perſonalem.* 1. Vt Actor ſit dominus petitæ ſervitutis, & quidem juſto modo conſtitutæ. 2. Vt à Reo uſus ſervitutis impediatur. *Quoad realem.* I. Vt prædium Rei ſervitutem debeat prædio Actoris, II. Vt Reus vel omninò, vel non ut oportet ſervitute uti Actorem impediat, *Vult. eod. num. 37.*

Quomodo proponitur actio confeſſoria?

℞. Actor dicit ſe in fundo vicini jus ſervitutis (*puta ſtillicidii*) juſto titulo acquiſiviſſe, ejuſque poſſeſſionem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſionem, vel quaſi habuiſſe: (*nempe etiam conſtitutæ ſervitutis quaſi poſſeſſio requiritur. Oldend. eodem. practica. n.*111.) vicinum verò, cujus fundus ſervitutem debet, ejuſdem uſum objecto obſtaculo variè impedire. Itaque petere ſe Iudicis ſententia declarari, id Reo non licuiſſe, ideóque ipſum condemnari, ut, poſt præſtationem ejus quod intereſt, impeditum ſervitutis uſum, ſublato eodem obſtaculo, Actorem quæſito jure uti permittat, deque eâdem permiſſione in poſterum idoneè pro ſe, & heredibus caveat. *Oldend. eod. nempe claſſ.* 4. *act.* 3.

Quæ probanda Actori in actione confeſſoria?

℞. Requiſita; puta Servitutis dominium, *d. l. etſi fortè.* §. 23. *l. ei qui. De ſervit.* & impeditum ejus à Reo uſum, *l.* 10. §. 1. *ff. ſi ſerv. vind.* idque ſive ipſi, ſive prædio debeatur ſervitus. *Schneidvv. eod. ad* §. 2. *n.* 17.

De Actione negatoriâ.

Quæ eſt actio negatoria?

℞. Eſt actio realis, civilis, qua quis vendicat, ſeu aſſerit, libertatem fundi ſui negans, Reo ſervitutem aliquam in eo deberi. §. 2. *hic. d. l.* 2. *ff. ſi ſerv. vind. VVeſ. par. eod. n.* 1. *etiam negativa (ſed uno loco) dicta. Vult. eod. n.* 38.

Cui datur actio hæc, & adverſus quem?

℞. Rei alicujus in qua adverſarius jus vel ſervitutem prætendit directo, hoc eſt, pleno jure, domino; Vtiliter etiam quaſi domino, emphyteutæ, vaſallo, ſuperficiario, creditori, aliiſque jus in re habentibus. *d. l.* 2. *l.* 4. §. 7. *l.* 6. §. 3. *ff. ſi ſerv. vind. Oldend. hic. claſſ.* 4. *act.* 5. *n.* 5. Adverſus tentantem aliquid in re alienâ, aut etiam in propria quod alienæ noceat. §. *contra quoque hic. d. l.* 2. *ff. ſi ſerv. vind.* Item ſervitute non uti oportet utentem. *l.* 9. *l.* 14. *ff. eod. Vult. hic. n.* 40.

Ad quid datur?

℞. Ad vindicandam rei noſtræ libertatem; idque vel

vel ſimpliciter, & omni modo, vel reſpectu adverſarii cum quo agitur, ipſiuſque prædii, *l.4. §.competit. ff.ſi ſerv.vind. e.g. ut ſi forte ei, vel prædio ejus ſervitus debeatur, non utatur eâ aliter quàm illius ſit. d. l.9. & 19. ff. eod.* Veniunt & fructus, ut in confeſſoriâ, puta, quanti intereſt Actoris adverſarium re ipſius non uti. *l.4.§.2.eod. Old.eod.n.*VII.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Duo ſimiliter. 1. Vt Actor ſit dominus rei cujus libertatem aſſerit; vel ſaltem in ea jus aliquod habeat. 2. Vt Reus in eadem vel ſervitutem ſe habere prætendat, ejuſque obtentu liberum ejuſdem uſum impediat. *Vult.eod.* Vel ſi quam habet, ea non ut oportet utatur. *ſec. ante dicta.*

Quomodo proponitur actio negatoria?

Reſp. Actor dicit ſe habere, & poſſidere pro ſuo fundum quendam, in tali loco, & liberum quidem à tali ſervitute; Reum verò eam ut obtruderet, iniquè hiſce diebus tentâſſe, &, non obſtante Actoris admonitione, in cœpto gravamine perſeverare. Petere itaque ſe judicis ſententiâ declarari, id Reo non licuiſſe, nec licere; ſed fundum liberum eſſe, & proinde Reum condemnari ut à tali gravamine abſtineat, deque eo in poſterum pro ſe, & heredibus idoneè caveat. Si non in mero tentamine gravamen conſiſtit; ſed quid factum vel ablatum à Reo contra libertatem; petit Actor ut id reponatur, vel redintegretur, vel tollatur. *Oldend. eod.praxi. num.*III. *& ſeqq.* Idque cum reparatione illatorum damnorum. *Oldend. eod. n.*VII.

Quæ ergo probanda in negatoriâ actione?

℞. Licet in omnibus actionibus regulariter Actori incumbat onus probandi, tamen in hac actione diverſum ſervatur: Ita quidem, ut an ſit dominus prædii, (*quia in eo non eſt magna vis. Oldend. eod. nu.* 1.) Item an ſit illud liberum à tali onere (*cùm ob præſumptionem juris, quod res quaſlibet liberas eſſe præſu-*

mit,

mit, tum quòd eam aſſerendo revera tantùm ſervitutem neget) Actor minimè, ſed modò gravamen prætenſum probare teneatur; Reus verò, ſi obtinere velit, prætenſam ſervitutem, *Vtpote quæ non præſumitur. l.8.l.9. C.de ſervit. Oldend.eod. Kling.hic.n.5.*

An ergo confeſſoria, & negatoria actio tales non ſemper ſunt figurâ verborum?

℞. Minimè; quia confeſſòria aliquando negativè, negatoria affirmativè proponitur; *Puta ſi quis dicat ſibi jus eſſe altiùs tollendi jure naturali, figura verborum confeſſoria, reipſa negatoria eſt actio: ſiquidem agat in vicinum ipſum ædificare prohibentem. Ex diverſo, ſi quis dicat ſibi competere jus altiùs non tollendi jure ſervitutis, & agat in vicinum altiùs ædes tollere jubentem; verbis negatoria, reipſa confeſſoria eſt actio. Propriè tamen actiones confeſſoriæ & negatoriæ ſunt, quæ utroque modo, hoc eſt, reipſa, & verborum figurâ, tales ſunt. ſec. Vult. eodem. n.42.*

De Diviſione Actionum in civiles, & prætorias.

Dixiſti actiones alias eſſe civiles, alias prætorias; propone utrarumque definitionem?

℞. *Civiles* actiones dicuntur, quæ oriuntur ex civilibus cauſſis; id eſt, obligationibus, vel dominiis, vel juribus, jure civili ad producendam actionem comprobatis. *Prætoriæ* dicuntur à Prætore ex ſua Iuriſdictione comprobatæ. §.3.*hic.Perez.eod.*

Quotuplices proponuntur prætoriæ?

℞. Sunt illæ rurſus vel in rem; *ut, Publiciana, Reſciſſoria, Pauliana, Serviana & Quaſi Serviana:* vel in perſonam; *ut, de conſtituta pecunia, peculio, actio in factum ex jurejurando*; Denique pœnales, & præjudiciales.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De Actione Publicianâ.

Quæ eſt actio Publiciana?

Reſp. A Publicio Prætore, ejuſdem auctore, ſic, (*aliàs utilis rei vindicatio*) dicta, eſt actio prætoria, quæ datur amiſſa poſſeſſione ei, qui à non domino rem traditam, ex juſta cauſſa dominii acquirendi, bonâ fide accepit, & necdum uſucepit, §.4. *hic. l.*1. *ff.de public. Vult.eod.c.*23.*lit.* a. *Data à Prætore, quòd deficiente, ob nondum acquiſitum dominium, directâ rei vindicatione, ne inutilis eſſet continuata poſſeſſio, ex æquo, & bono ſuccurrendum Actori judicaverit. VVeſ.par.eod. n.*2.

Cui ergo datur hæc actio?

Reſp. 1. Vt in definitione dictum, ei qui bonâ fide juſto titulo (*oneroſo; an lucrativo, nihil intereſt, l.*7. §.2.3. *l.*9. §.4. *De public.in rem act.*) acceptæ rei poſſeſſionem, ante dominium per completam uſucapionem acquiſitum, amiſit, §. *eod. & d.l.* 1.*hic. Nempe quòd etſi jure civili dominus non ſit, à Prætore (ſed tantùm aliorum hominum, non veri domini reſpectu) pro domino habeatur, Vult.eod.* Adeóque talibus qui ſunt in jure uſucapiendi, & conditione, *Non aliis, l. ſed & ſi res. l. ſive autem. l.ſi ego ff. eod. Niſi in ſervitutibus discontinuis, & aliis exercitium hominum exigentibus, (ut quæ, licet uſucapionem non admittant, Publicianâ vindicantur, d.l. ſi ego.§.*1.*) & prædiis vectigalibus (quæ per uſucapionem quidem non auferri Reip. per Publicianam, peti tamen poſſunt. l.cum ſponſus.§.in vectigalibus.ff.eod. Old.claſſ.*3.*act.*3. *num.*IV. 2. Miſſo in poſſeſſionem ex ſecundo decreto, ob non præſtitam cautionem damni infecti. *l. damni infecti.* §. *non ſolum. ff. de damn. infect.* 3. Ei qui emit à procuratore bonæ fidei poſſeſſoris, etiam contra ejus revocationem, *l.Papinianus.ff.de publ. in rem act.*

Adverſus quem datur?

Reſp. Adverſus quemcunque poſſeſſorem, vel deten-

tentatorem rei; ſed titulum non habentem (*quia poſſeſſoris titulum habentis conditio, quod ipſe à non domino bonâ fide emerit, melior habetur, quàm petentis, l. ſive autem. §. ſi duobus. ff. eod.*) Etiam eum qui quaſi poſſidet, is eſt hic, qui dolo deſiit poſſidere. *Oldend. hic. n.* IV. Non adverſus verum dominum; regulariter quidem, (*utpote quòd hæc actio non ut vero domino res auferatur inventa; ſed ut qui rem bonâ fide accepit, eam potiùs habeat, quàm extraneus, l. pen. & ult. ff. eodem. Vult. eod.*) exceptis certis caſibus, *notatis poſt Accurſium & Cujac.* 1. *obſ.* 10. *ab Oldend. eodem.*

Ad quid datur?

Reſp. Ad rei, (*ſed modò quæ uſucapi poteſt*) cum omni cauſſa perſecutionem; ut rei vindicatio; cui ſimilis eſt. *Old. eod. n.* VI.

An ab eâ in nullo diſtat?

Reſp. Imò in duobus. 1. Quod porrigitur ad res incorporales, *l. ſi ego.* §. 1. *ff. hic.* quæ in rei vindicatione non petuntur, niſi acceſſoriè, *hoc eſt, quia rebus corporalibus adhærent, puta caſtrum cum acceſſoriis, & juribus. l. vindicatio. ff. de R. V.* 2. Rei vindicatio exercetur adverſus omnes poſſeſſores, ſive cum, ſive ſine titulo; modò reſtituendi habeant facultatem, *l. officium. in fin. ff. de R. V.* Publiciana minimè adverſus juſto titulo, etiam pro herede (*quòd is optimus ſit titulus, Oldend. eodem. licet varient Dd.*) poſſidentem, *ſec. ante dicta. Quorum reſpectu differentiam utriuſque actionis ſecundùm originem prætereo.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

Reſp. 1. Rei ex juſta cauſſa, (*hoc eſt, ad dominium transferendum habili,*) Actori traditæ poſſeſſio. *l.* 7. §. 16. *De Publ. in rem act.* 2. Et quidem traditæ à non domino; id eſt, jus tradendi non habente, *l.* 1. *pr. ff. eod.* 3. Item bonâ fide acceptæ, *l.* 7. §. *Prætor ait.* & §. 16. *ff. eod.* 4. Denique cœptæ uſucapi; & ſi vel momento poſſeſſa ſit, *l.* 12. §. *fin. ff. eod. Vult. eod. n.* 4.

Quomodo proponitur?

℟. Actor dicit domum, quam Titius poſſidet, ſibi ab eo quem credidit dominum eſſe ex juſta cauſſa traditam, & aliquamdiu poſſeſſam, ita ut in præſcribendi fuerit conditione, ſe abſente à Reo apprehenſam & occupatam; Reum verò, quamvis interpellatum, ejuſdem reſtitutionem, cujus facultatem habet, recuſare: Petere itaque ſe ſententiâ Iudicis declarari iſtius domûs quaſi dominum; Titium Reum autem ad ejuſdem domûs cum fructibus, & omni cauſſâ reſtitutionem condemnari, & legitimè compelli. *Old. & Kling. eod.*

De Actione Reſciſſoriâ.

Quæ eſt actio reſciſſoria?

℟. Hæc, (*quæ & quaſi Publiciana dicitur, ſuperiori è diametro contraria*) eſt actio in rem prætoria; quæ reſciſsâ uſucapione (quam factam eſſe negatur) inter abſentes, datur priſtino rei domino: ad recuperandam rem ſuam à poſſeſſore uſucaptam; quaſi nunquam uſucapta eſſet. §.5. *hic. Perez. hic.*

Cur dicis priori eſſe contrariam?

℟. Quia Publiciana uſucapionem necdum completam adjuvat: Hæc completam reſcindit, & eum qui revera uſucepit, fingit non uſucepiſſe.

Oſtende ergo differentias utriuſque?

℟. 1. Publiciana erat de poſſeſſione amiſsâ; hæc de amiſſo dominio. 2. Publicianâ agit bonæ fidei poſſeſſor, non tamen dominus; Hac rei amiſſæ dominus. 3. In illa actor agit pro uſucapionis ſuæ confirmatione; In hac actor agit pro factæ ab adverſario uſucapionis reſciſſione. 4. In illa actor rem uſucaptam affirmat; In hac negat. *Vult. ibid.*

Cui competit, & adverſus quem?

℟. Datur tribus. 1. Præſenti contra abſentem in civitate ipſius rem (*puta bonâ fide emtam, & traditam*) uſucapientem, *d.* §.5. *hic. modò præſens non habuerit,*

buerit, quem abſente uſucapiente potuerit convenire, l.21.§.2.§.fin.l.22. ff.ex quib.cauſſ.major.&c. vel abſens non ſit brevi reverſurus. Kling.hic. 2. Abſenti cujus res ita eſt uſucapta, contra præſentem, eam uſucapientem. *gl.in d.§.5.ſup. verb.in civitate.l.1.§.verba.l.28.ff.eod.* 3. Abſenti contra abſentem, (*cùm uterque abeſt, & uſucapiens, & cujus res uſucapta eſt,*) poſt utriuſque reditum. *d.gl.& l.fin.ff.ex quib.cauſſ. major. &c. Nec tantùm læſo, ſed & eis quorum intereſt. l.27.ff.de minor. Item non tantùm adverſus eum qui ex uſucapione immediatè lucrum ſentit; ſed & adverſus eum, ad quem res pervenit. l.cum miles 30.§.1. ff. ex quib.cauſſ.&c.*

An in omni genere abſentiæ æqualiter?

Reſp. Quando præſens agit contra abſentem, omnino. Duobus reliquis caſibus; *puta, quando abſens contra præſentem, vel abſentem agit*; in abſentia tantùm neceſſaria & probabili; non in voluntaria, ſive cum, ſive ſine contumaciâ; *Niſi abſens ſibi jus competere ignoraverit. Iaſ.hic.n.58.*

Quomodo definiuntur hæc abſentiarum genera?

Reſp. *Neceſſaria*, eaque favorabilis, dicitur, cùm quis abeſt Reip. (*ſive militiæ, ſive legationis non affectatæ, l.4.l.36. ff.ex quib. cauſſ. major. &c.*) cauſſâ: non favorabilis, quæ eſt ex cauſſa relegationis. 2. Ob valetudinis impedimentum, *l.quæſitum.ff.de re jud.* 3. Cùm ab hoſtibus captus, *l. ab hoſtibus. ff. ex quib. cauſ. major.* aut à prædonibus, & potentioribus, vi, ſervitute, aut vinculis detinetur, *l.ſuccurritur.ff.eod. Probabilis* quando eſt, cauſſà ſtudiorum; ob privilegia talibus conceſſa. *De quibus in Auth.habita. C. ne fil.pro patre. Voluntaria*, & quidem ſine contumaciâ, quæ cauſſam habet modò commodum; puta negotiationis, &c. cum contumaciâ, cùm quis à judice citatus abeſt. *De quibus text. in l. 53. De re judic. Schneidvv. hic. n.22.*

Ad quid datur hæc actio?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Reſp. Non tantùm ad rem amiſſam, ſive mobilem, ſive immobilem; puta talem, quæ uſucapi potuit reſciſsâ uſucapione recuperandam; ſed & ad lucrum interim perceptum *l. 27. ff. ex quib. cauſ. major.* atque ita ad pleniſſimam (*citra damnum alterius, & pœnam*) indemnitatem, *l. 18. ff. eod. Perez. eod.*

Quomodo procedit hæc actio?

Reſp. Primò uſucapio, licet completa (*quæ actionis hujus eſt obſtaculum*) reſcinditur judicis officio, *per impetratam ab eo reſtitutionem in integrum* (*à quo effectu hæc actio reſtitutoria dicitur*) Deinde poſt uſucapionem reſciſſam, agitur ad rei ipſius quæ uſucapta erat, reſtitutionem. *Atque eatenus eſt reſtitutoria Kling. eod. Vult. eod.* Adeò ut præcedente officio judicis reſciſſione, jure actionis ſequatur reſtitutio.

Intra quod tempus petenda reſtitutio in integrum; ita ut uſucapio per id remedium reſcindens petatur?

Reſp. Intra quadriennium continuum, *l. fin. C. de temp. in int. reſt. Kling. hic. Schneid. hic. n. 74.*

Intra quod tempus intentanda reſciſſoria actio?

Reſp. Intra annum utilem poſt impetratam reſtitutionem, currentem à die imploratæ reſtitutionis, *§. eod. hic. Dd. commun. Schneidvv. n. 76.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

Reſp. 1. Rem ab adverſario eſſe uſucaptam. 2. uſucapionem officio judicis reſciſſam. 3. Actorem eſſe rei dominum. 4. Reum rem poſſidere. *Vult. eod.*

An hæc actio ſemper eſt realis?

Reſp. Omninò quidem, ſi Actori, ante completam uſucapionem, actio realis; id eſt, rei vindicatio competebat: quæ ſub nomine actionis reſciſſoriæ poſt reſciſſam uſucapionem intentetur: non ſi competebat perſonalis: *ut quæ reſciſsâ uſucapione iterum competat. Kling. eod.*

Quomodo proponitur?

Reſp. Variant hîc Dd. Aliquorum ſententia eſt; duos

duos requiri hîc libellos; quorum in primo officio judicis reſcindente petatur reſtitutio in integrum, & uſucapionis reſciſſio; Iſtis verò impetratis, altero ipſius rei reſtitutio. Conjunctim utrumque proponi poſſe tenente. *Iaſ. in* §. 5. *hic.* Quod quomodo fieri poſſit, facilè ex ſeparatis libellis colligi poteſt. *Kling. hic.* Itaque *in officio reſcindente*, dicit Actor, cum *Reipub. cauſâ* abeſſet, nullo domi relicto ad negotia ſua expedienda, venditam rem ſuam à Titio, & traditam Sempronio, & ab eo uſucaptam; non potuiſſe à ſe, ob juſtum impedimentum, interrumpere uſucapionem. Petere itaque, cùm jura abſentibus, vel aliàs juſtâ cauſſâ impeditis ſubveniant, in integrum reſtitui, & reſcindi uſucapionem, & ad agendum pro dicta re, ac ſi nunquam eſſet uſucapta, admitti.

Impetratâ reſtitutione, & reſciſſâ uſucapione, actio reſciſſoria hoc modo proponitur; Dicit Actor in *reali* actione rem ſuam quidem cum abeſſet *Reip. cauſâ*, & dominium ejus vindicare impediretur emtam, & uſucaptam à Reo, ſed uſucapionem iſtam officio judicis reſciſſam; & ſic obſtaculum, per quod agere ad ejus reſtitutionem non poterat, remotum eſſe: Petere itaque ſe ejuſdem dominum, vel quaſi declarari; eamque ſibi, quaſi nunquam eſſet uſucapta, reſtitui. In perſonali; præmiſsâ cauſsâ obligationis, ad dandum, vel faciendum formatur petitio. *Kling. eod.*

De Actionibus revocatoriis.

Actiones dictæ revocatoriæ, quotuplices ſunt?

Reſp. Duplices; aliæ, *propriè ſic dictæ*, quibus (*ut in reſciſſoriis uſucapio. Kling. de act. revoc. hic.*) traditio rei in fraudem alicujus alienatæ, quaſi facta non eſſet, principaliter revocatur. Aliæ *avocatoriæ*; quibus res nobis tacitè, vel expreſsè obligatæ à quocunque poſſeſſore avocantur. *Kling eod. hic.*

Quas revocatorias recenſet Imperator?

Reſp. Paulianam, (*quæ aliquibus locis in factum*

actio;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

*actio; item reſciſſoria, & reſtitutoria dicta. Vult. eod. num.*12.) Cui affinis Faviana, quaſi Faviana, & Calviſiana.

Quid eſt actio Pauliana?

Reſp. Eſt in rem prætoria; quâ creditores res in fraudem ſuam alienatas, reſciſsâ traditione, repetunt, quaſi nunquam traditæ fuiſſent, §. 6. *hic. l.* 1. *C. de revoc. his quæ in fraud. cred.*

Cui datur?

Reſp. Creditoribus, & eorum ſucceſſoribus, *l.*10. §. 12. §. *fin. ff. eod.* item curatori bonorum eorum, quorum in fraudem aliquid geſtum, vel alienatum eſt quocunque contractu, vel acceptilatione, vel pacto. *l.*1. §. *ait ergo. l.*2. *l.*3. *ff. quæ in fraud. cred.*

Adverſus quos?

℞. 1. Adverſus eos qui, ſcientes debitorem non eſſe ſolvendo, aliquid cum eo gerunt, vel paciſcuntur, ut habere deſinat id quod habet; tanquam adverſus fraudis participem, *l.*1. §. 12. *d. l.*10. *pr.* §. 1. 2. *ff. d. t. Non contra ignarum fraudis; niſi quatenus locupletior eſt. l. quid autem* §. 8. *ff. eod. non contra tertium bonæ fidei poſſeſſorem. l.*9. *ff. eod.* 2. Adverſus ipſos debitores in fraudem creditorum bona ſua alienantes. *l. ult.* §. *fin. ff. eod.* 3. In heredes datur, quatenus ad eos pervenit. *l. ait prætor. fin. cum l. ſeq. ff. eod. VVeſ. eod. n.* 10.

Ad quid?

Reſp. Vt omnia in fraudem geſta, & alienatas reſtituantur in priſtinum ſtatum, in quo fuêre ante alienationem. *l. ult.* §. *ſi ſocero. ff. eod.*

Quid ergo venit omnino in hanc actionem?

℞. 1. Reſtitutio dominiorum; quoad res corporales. 2. reſtauratio actionum, & jurium; quoad incorporales. *d. l. ult.* §. *ſi à ſacro.* 3. fructuum perceptorum, & qui percipi potuerunt perſecutio, *d. l. ait prætor.* §. *per hanc.* §. *partum quoque.* §. *præterea. l. hac in factum. ff. eod.* 4. Habet & pœnæ aliquod, (*puta cæteris*) intenta adverſus ipſum fraudatorem; ſi quidem res

ita

ita alienavit, ut recuperari non poſſint. *Oldend. eod. per l.ult.§.ult.ff.eod. Nec recipit Reus, ſi quid fraudatori ſolvit,* (ſive totum, ſive ejus partem) *niſi exſtet in bonis fraudatoris. l.7. l. ſeq. ff.eod.*

Quid ſi res non reſtituatur?

℟. Tanti condemnabitur, quanti Actor in litem juraverit. *Oldend.eod.*

Quando, & quamdiu competit hæc actio?

℟. Competit ſtatim ex die alienationis fraudulentæ, *d.l.quod autem.§. fin.d.l.ait prætor.10.pr.§. annus* 18. intra annum utilem. Poſtea non; niſi de eo quod ad fraudulentum debitorem, vel ad contrahentem cum eo pervenerit, aut ad alterius heredes. *d. l. ait prætor. §.hæc actio.24. Old.eod.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℟. Quatuor. 1. ut Reus alienans ſit creditori ex quacunque cauſſa obligatus. 2. ut res alienata in bonis debitoris fuerit. 3. ut alienata ſit in fraudem. 4. ut creditor impetraverit poſſeſſionem bonorum debitoris non alienatorum, nec poſſit illi ex iſtis ſatisfieri. *d.§.6.Bald.in l.1.C.de revoc.his quæ in fraud.cred.*

An in ipſa alienatione non ſunt quædam conſideranda?

℟. Duo. 1. Vt actus alienationis, (*& quidem verè, non imaginariè*) idque fraudationis cauſsâ ſit celebratus, ſive tacitè, *ut in uſucapione*, ſive expreſſè titulo ad transferendum rei dominium, vel ad jus aliquod in re acquirendi habili. 2. Vt actum alienationis ſequatur traditio. *Nec enim alienatum, licet venditum, quid cenſetur, niſi ſecutâ traditione. Vult.hic. n.16. & ſeq.* 8.

Quæ hîc proponi, & probari debent?

℟. Omnia iſta requiſita; Vtpote quibus demum probatis factæ alienationis reſciſſio, & omnium in priſtinum ſtatum reſtitutio ita fit, ut judex pronunciet eam traditam non eſſe; ideóque in bonis debitoris manſiſſe. *Vult.eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ eſt actio Faviana?

Reſp. Eſt actio quæ datur patrono in revocandis bonis liberti inter vivos, vel ultimâ voluntate fraudulenter (*puta ut minus tertiâ parte patronus habeat*) alienatis, *l.* 1. §. 1. *ff. l.* 1. 2. *C. ſi quid in fraud. patroni* §. *ſed conſtitutio noſtra. ſup. de ſucceſſ. libert. Brederod. hic.*

Cui; adverſus quem datur; & ad quid?

Reſp. Patrono (*qui ſi plures fuerint, omnes unam partem habent*) *l. ſi patronus.* §. *ſi plures. l. quodcunque.* §. 1. *ff. eod.* ejuſque heredibus, & ſucceſſoribus; *d. l.* 1. §. 26. Adverſus rerum à liberto in fraudem alienatarum poſſeſſores, ſive fraudis conſcii fuerint, ſive non, (*Quia hîc non perſonæ, ſed rei fraus magis attenditur,*) *l.* 1. §. *dolum.* 4. *l. ſi libertus.* 27. *ff. eod.* Item adverſus eorum ſucceſſores. *Oldend. eod.* Datur ut res ablata (*unà cum fructibus non tam antè, quàm poſt litem conteſtatam, perceptis, l.* 1. §. *ult. l.* 2. *ff. eod.*) ſi dividi non poteſt, *ut ſervitus*, in ſolidum reſtituatur, *d. l.* 1. §. *quamvis autem.* 21. *eod.*

Quamdiu datur?

Reſp. In perpetuum; *Quia rei habet perſecutionem, l. ſi patronus.* §. 1. *ff. eod.*

Quid differt à Paulliana?

R. 1. In Pauliana creditor convenit quemlibet è poſſeſſoribus in ſolidum, quatenus ad eum pervenit; hæc, ſi in plures res ſuas libertus alienavit, pro rato in eos datur, *l.* 1. § *ſi pluribus. ff. eod.* 2. In illa creditor revocans res ſuas non reſtituit precium; hîc omnino illud reſtituit patronus. *Puta, quia creditor agit de damno vitando; patronus de lucro captando.* Datur tamen emtori electio, utrùm malit rem, an pretium reſtituere, *d. l.* 1. §. *ſi quis in fraudem. Kling. hic.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

Reſp. Ea ipſa, quæ actionis Paulianæ. Nempe fraus alienantis. *In alienatione quidem inter vivos; in ea quæ eſt per ultimam voluntatem, à neutra parte dolus requi-*

requiritur, d.l.1.§. dolum.§.ſi alienatio. 2. Miſſio in bonorum liberti poſſeſſionem. 3. Vt, iis excuſſis, patronus non potuerit partem tertiam ſuam conſequi, *Kling. eodem.*

An non ceſſat aliquando hæc actio?

℞. Omnino ex his cauſſis. 1. Si poſt excuſſionem patronus poteſt tertiam partem ſuam conſequi, *ſec. antè dicta.* 2. Aut ſi non poteſt eam conſequi, indè quòd libertus bona quædam amicis, ob bene merita, alienavit, *l. vivus. ff. eod.*

Quæ eſt actio quaſi Faviana?

℞. Quæ filio arrogato datur ad id, quod à patre adoptivo in fraudem ejus alienatum eſt, *l. fin. ff. eod.* Puta ita, ut poſt emancipationem, vel exheredationem quarta (*ei jure iſtis caſibus debita. §. cum impubes. ſup. de adopt.*) exſtare non poſſit, uſque ad iſtam quartam revocandam, *d.l. fin.*

Quæ eſt Calviſiana?

℞. Ea (*& ipſa perpetua*) indifferenter competit tam creditoribus, quàm patronis ad revocandas alienationes in fraudem eorum factas *l. in Faviana. ff. ſi quid in fraud. patr.* Ideóque ad formam iſtarum actionum ita exigenda, ut cùm à creditoribus exercetur, ſit ſimilis Paulianæ; cùm à patronis, Favianæ, *Oldend. de act. Calviſiana.*

Quomodo proponi debent hæ actiones: Faviana, quaſi Faviana, & Calviſiana?

℞. Cùm harum differentiæ à Pauliana modò ſint ſecundùm circumſtantias; iis mutatis, & probatis, eodem modo proponi debent, quo Pauliana, eodemque probari.

De Actionibus Avocatoriis.

Quæ eſt actio Serviana?

℞. Actio Serviana (*ſic à Servio Prætore ejus autore, aliquando etiam pignoraticia, dicta*) eſt actio prætoria realis, quæ datur locatori ad res, in prædium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

conductum, ut perpetuò illic eſſent, illatas, vel invectas, ſcienter alienatas à conductore, revocandas; tanquam ipſi pro penſione, & rei locatæ deterioratione donec ei ſatisfiat, tacitè obligatas. §. 7. *hic. Schneidvv. eod.n.12.*

Cui datur hæc actio, adverſus quem, & ad quid?

℞. Datur domino fundi, ſeu locatori, eorumque heredibus; §.5. *C. de locat.* adverſus colonum, ſive inquilinum, ad perſequenda ea, quæ à colono invecta, & illata ſunt; & quidem jure pignoris; tanquam ei pro mercede, aut deterioratione obligata, ut dictum, §. *eod. l.5. C. de locat. l.1.2. ff. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. Perez. hic.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Tria. 1. Vt actor dominus rem colono, vel inquilino locaverit *d.§.7. d.l.5.* 2. res alienata ſit locatori pignori obligata, *d. l.1.2.* & ejuſmodi quæ obligari potuerit. 3. Vt ſit in bonis coloni, vel inquilini, *l.18. C. de pign. l. un. C. de alien. jud. mit. cauſ. fact. Vult. hic. eod.*

An hîc nulla eſt diverſitas inter prædium urbanum, & ruſticum?

℞. Omninò. (*ut antè dictum, cùm de pignoribus ageremus*) Puta, quòd invecta in prædium ruſticum non obligentur; niſi per expreſſam conventionem: Illata in prædium urbanum, citra ullam conventionem, tacitè: *Idque ob rationem ibi expreſſam. l.4. ff. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. cont. l.5. C. de loc. Oldend. hic. n.5.*

An non hæc actio adverſus extraneos poſſeſſores competit?

℞. Omnino; ſed poſtquam bona conductoris, & fidejuſſoris fuerint excuſſà. *l. certi juris, l. nemo. C. de locat. cond. per Auth. hoc ſi debitor. & ibi Dd. C. de pignor.*

Quæ eſt actio quaſi Serviana?

℞. Actio quaſi Serviana (*quæ & hypothecaria dicitur,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tur, & ad exemplum Servianæ eſt introducta) eſt actio in rem prætoria; quæ datur creditori, contra rem ipſi vel tacitè, vel expreſſè obligatam, poſſidentem; Ad ejuſdem rei poſſeſſionem conſequendam: eamque, niſi à debitore fuerit redemta, vel retinendam vel alienandam. *Verſ. quaſi Serviana, §. eod. hic. Perez. hic. In eo à priori differens, quòd cùm prior ſit ſpecialis locatoribus; hæc generalis, qualibuſcunque creditoribus competens.*

Cui datur hæc actio, adverſus quem, & ad quid?

℞. Datur. 1. ſpecialiter cuilibet creditori cui bona debitoris ſunt expreſſè obligata. *l. debitor l. ſi fundus. §. ſi duo pariter. ff. de pignor. & hypothec.* ejuſque heredibus, & quidem omnibus in ſolidum. *l. 1. 2. C. ſi unus ex pluribus hered. & c. l. ſolutum. §. ſi creditori. ff. de pign. act.* 2. Legatario, cui res legata eſt oppignorata. *l. 1. C. com. de legat.* 3. ceſſionario vel pignoris emtori. *t. t. ff. & C. de hered. vel act. vend.* 4. ſecundo creditori, cui à priore nomen debitoris ſui obligatum, *juxt. l. 4. C. quæ res pign. obl. poſſ.* vel pignori datum. *juxt. l. 13. §. 2. ff. de pignor. Prius tamen principali debitore excuſſo. Auth. hoc ſi debitor. C. de pign. & hypoth.* Adverſus debitorem principalem, cujus res pignori obligata eſt. *d. Auth. hoc ſi debitor.* ejuſque heredes, poſſidentes, *d. l. 2.* vel tertium ejuſdem poſſeſſorem, *l. pignoris. C. de pignorib. & hypoth.* vel eum, qui dolo deſiit poſſidere, *l. ſi fundus. §. in vindicatione. ff. de pignor.* Ad rei oppignoratæ perſecutionem, *l. rem alienam. ff. de pignor. act.* & interdum ad fructus. *d. l. ſi fundus. §. interdum.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Tria. 1. ut Actor ſit creditor, & jus pignoris habeat in rem quam proſequitur. 2. ut pignus revera fuerit conſtitutum; *l. 23. ff. de probat.* & ita, ut eo tempore quo id conſtituebatur, fuerit in bonis debitoris. *d. l. 18. C. l. 16. §. 3. ff. de pign. Vult. eod.*

Quæ itaque Actor in hac actione debet proponere & probare?

℞. Proponere debet ſingula requiſita. Quo facto petet rei oppignoratæ, donec ſibi ſatisfiat, averſæ poſſeſſionis reſtitutionem; vel ipſam nondum averſam poſſeſſionem. Probabit deinde, (*ſi quidem agat adverſus principalem debitorem*) cùm pignoris obligationem à debitore factam, tum ipſam debitoris rei oppignoratæ poſſeſſionem; Et quidem eam rem tempore factæ obligationis fuiſſe in bonis debitoris: *l.* 3. *De probat. Si agat contra tertium poſſeſſorem, cauſſam à debitore principali habentem*; ſpeciatim debitoris in bonis tempore obligationis, rem obligatam fuiſſe adeò probare debet, ut, quamvis hypothecam habeat, probata debitoris poſſeſſio non ſufficiat. Quod ſi poſſeſſor tertius à principali debitore cauſſam non habeat; Actor tantùm probare tenetur, debitorem fuiſſe dominum; vel ſaltem quaſi dominum rei oppignoratæ. *Kling. hic. Schneid. eod. n.* 88.

De Actionibus prætoriis perſonalibus.

Quæ ſunt actiones prætoriæ, rei quidem perſecutoriæ?

℞. Proponuntur ab Imperatore tres. 1. De conſtituta pecunia. 2. de peculio. 3. actio in factum ex jurejurando, §. 8. *hic. Qui plures eſſe fatetur ad finem hujus* §.

De Conſtituta pecuniâ.

Quid hic vocas conſtitutum?

℞. Eſt conventio, quâ quis citra ſtipulationem ſoluturum ſe, quod vel ipſe, vel alius debet, reſpondet, *Cujac. par. D. & C. de conſt. pec. Vult. inſt. hic. n.* 1.

Quid conſtituere?

℞. Convenire, & conveniendo ſe obligare ad id, quod jam debitum eſt, *Oldend. claſſ.* 4. *act.* 8. *pr.*

An ergo conſtituere idem eſt quod fidejubere?

℞. Imò verò latiùs patet. 1. Conſtituit quis etiam pro ſe ipſo, §. 8. *hic.* fidejubet tantùm pro alio, *ſuprà*

de

de fidejuſſ. pr. 2. Aliud pro debito conſtituere permiſſum, *l. 1. §. an poteſt. ff. de conſt. pecun.* minimè in fidejuſſione, *l. ſi ita. ff. de fidejuſſ.* 3. Conſtitutum fit nudo pacto, nullâ interpoſitâ ſtipulatione, *§. 9. hic.* non fidejuſſio, *ſec. antè dicta.*

Quæ poſſunt conſtitui?

℞. Res omnes quæ in ſtipulationem veniunt, *l. 1. §. 6. l. 21. 23. ff. l. 2. C. de conſt. pec. Etſi Edictum de pecunia tantùm loquatur; cùm ea appellatione omnes res ſignificentur quæ ſunt in commercio. l. 5. pr. De verb. ſign.*

Qui poſſunt conſtituere?

℞. Omnes qui poſſunt, ſive pro ſe, ſive pro alio, obligari, *d. §. 9. l. 1. C. l. 5. §. 2. ff. eodem.* Ita ut qui pro alio conſtituit ordinis utatur beneficio, *Gail. 2. obſ. 28. pr.* & ſi conſtitutum ſolvit, à principali debitore ſolutum repetat; vel mandati, *l. 10. §. 11. ff. mand.* vel negotiorum geſtorum actione, *l. 20. §. 1. ff. eod. Qui textus (etſi de fidejuſſore loquantur) & locum habent in conſtituente. Schneidvv. hîc ex Fabro eod. n. 31. per l. fin. C. eod.*

Quomodo conſtituitur?

℞. Quibuſcunque verbis citra ſtipulationem, ut *ſatisfaciam tibi,* & ſimilibus. *Auth. ſi quando. C. eod.* etiam ex intervallo per nuncium, & epiſtolam, *l. eum qui. 5. § Iulian. l. 14. §. fin. cum l. ſeq. ff. eod.* 2. Certo loco, & tempore; etiam alio, quod quovis loco conſtitutum, idoneè petatur, *l. 16. §. 1. ff. hic. Solvi tamen ex conſtituto tantùm ei debet, cui conſtitutum; niſi adjectus ſit, l. 7. §. 1. l. ſeq. ff. hic. Treut. diſp. 23. vol. 1. th. 10. & 11.*

Cur ex nudo pacto hîc datur actio; cùm aliàs ex eo tantùm jure civili detur exceptio?

℞. Non tam ob geminationem pacti, (*cujus tamen in jure magna vis*) quàm quòd deliberatè id, quod ante debebatur ſe ſoluturum, conſtituat: & ideò non tam novum debitum contrahat, quàm contractum agnoſcat; atque ita orta ex conſtituto obligatio priori accedat, *Perez. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid eſt actio de conſtituta pecunia, aliàs conſtitutoria *dicta*?

Reſp. Eſt actio prætoria, perſonalis, rei perſecutoria, quæ datur adverſus eum qui conſtituit ſe ſoluturum, quod prius ipſe, vel alius ex quacunque cauſsâ, etiam ex nudo pacto, & naturali tantùm obligatione debet. *§.9.hic.l.2.C.de conſt.pec.Perez.hic. Eam receptitiæ viſam ſimilem ait Imp. Quod licet utrimque manifeſta eſſet non una differentia; utrimque tamen quis, quod ipſe vel alius deberet, conſtituebat, vel recipiebat. Differentias vide apud Vult.ad Inſt.hic.n.4.Iuriſpr.lib.2.c.15. n.30. Schneid.hic. Hodie, ſublatâ receptitiâ, locus eſt actioni huic.*

Cui datur hæc actio?

Reſp. 1. Creditori. 2.Hæredibus ejus cui conſtitutum eſt factum, *l.2.princ.verſ. ſed & heredibus.C.eod.* 3.Procuratori loco domini, *l.5.§.6.ff.eod.* 4.Pupillo. 5.Municipibus; furioſo, prodigo, ex conſtituto facto tutori, vel curatori *d.l.5.§.7.8.9.* 6. illi cui reſtituta eſt hæreditas, *l.22. ff. eod.* 7. domino ex conſtituto quod ſervo factum, *d.l.5.§.fin.ff. eod.*

Adverſus quem?

Reſp. Adverſus 1.ipſum conſtituentem, *ſive pro ſe, ſive pro alio ſe ſoluturum conſtituat. text. hic.* ejuſque hæredes, *l.1.l.2.verſ.ſed & heredibus.C.eod.* 2.contra filiumfam.conſtituentem; *ita ut pater ejus de peculio teneatur.d.l.1. §.3.ff.eod.* 3. Contra feminas, pro ſe, *d.l.1.§.1.ff.eod.* non pro alio conſtituentes; propter SC.Vellejanum, quo pro aliis intercedendo non obligantur efficaciter, *t.t.ff.& ad SC. Vell.*

Ad quid competit?

Reſp. Vt reus conventus det, vel faciat quod conſtituit, ſi quidem certum fuerit; ſi incertum, ut tanti condemnetur, quanti juratum fuerit. *l.qui autem.§.2.ff. de conſt.pec.* Item ut pignus det conſtituens, vel fidejuſſores, vel inſtrumentum, *d. l. qui autem. §. 1. l.19.§.2. ff.eod. Nec enim debitum tantùm; ſed & ejus* ac-

acceſſoria in conſtitutum deduci poſſunt. d. l. qui autem. §. 1. ff. eod. Old. hic. n. 5.

Quæ ſunt requiſita hujus Actionis?

Reſp. Tria. 1. ut res conſtituta ſit debita; ſive naturaliter tantùm; *l. 1. §. 7. ff. eod.* ſive ſimul etiam civiliter, *l. 3. §. 1. ff. eod.* 2. ut conſtitutum ſit factum citra ſtipulationem. *§. 9. hic.* 3. ut quod conſtitutum eſt, nondum ſit ſolutum, *Vult. Iuriſpr. lib. 2. cap. 15. num. 36.*

Quomodo proponitur?

Reſp. Actor dicit; cùm ipſe & Titius in eadem eſſent negotiatione, Titium pecuniæ indigum rogâſſe, ut mutuo ſibi centum aurei ab actore darentur; dediſſe ſe, atque eos ita Titium accepiſſe; ut Kal. Majis ſe eos redditurum promitteret: Quod cùm præſtare non poſſet, Sejum eoſdem aureos ſe ſoluturum promiſiſſe, ſive conſtituiſſe; quo conſtituto, cùm Actori efficaciter ſit obligatus, petere ſe ad dictos aureos ſolvendum Reum condemnari. *Kling. act. de conſtituta pec. hic.*

Actio de Peculio.

Quid vocas peculium?

Reſp. Peculium (*quaſi puſilla pecunia, ſeu puſillum patrimonium. l. 5. §. 3. De pecul.*) eſt quod domini ſervis, vel patres ſuis liberis, ſeparatim à rationibus ſuis, deducto eo quod ipſis debetur, habere permittunt, *d. l. 5. §. fin. Treutl. vol. 1. diſp. 24. th. 10. Adeò ut ſit eorum qui ſunt alieni juris; cùm patrimonium propriè dicatur eorum, qui ſunt ſui juris. l. paterf. 182. in fin. ff. de V. S.*

Quotuplex eſt ſervo, vel filiofam. peculium?

Reſp. Servo unum tantùm, *puta profectitium.* Nempe quod ſervi frugalitate, de demenſo comparcentes ſuo, parabant; vel ſibi donari officio ſuo meruerant, permiſſuque domini ſeparatim à rationibus dominicis habebant. *l. 4. l. 39. ff. de peculio.* Filio quadruplex.

1. Itidem *profecticium*; hoc eſt, *de bonis paternis profectum*; quod concedi ſolebat à patre filiofam. ut ejus induſtriam in bonorum adminiſtratione, & negotiatione exerceret. 2. *Adventicium*; quod ei aliunde, puta à matre, avo, vel ex cognatorum teſtamentis obvenit. 3. *Caſtrenſe*; quod vel in militia acquirit; vel ex militari pecunia comparavit. 4. *Quaſi caſtrenſe*; quod ex publico officio; vel profeſſione bonarum literarum; vel ex patrociniis cauſſarum acquirit in poteſtate adhuc exſiſtens, *Old. act. claſſ. 4. act. 7. Quæ duo poſteriora peculii genera filius non tam ex permiſſu patris habet; quam legis; ut & hodie adventicium. Vult. comm. Inſt. hic. n. 5.*

De quo peculio datur hæc actio?

℞. Olim reſpectu filii, etiam de adventicio (*ſed pagano tantùm, non caſtrenſi, vel quaſi vivo filio. Quia ipſe filius de eo quaſi paterfam. in ſolidum poteſt conveniri. l. 4. ff. de caſtr. pecul. l. 2. ff. ad SC. Maced.*) hodie de profectitio tantùm; (*Quia in adventitio pater habet tantùm uſumfructum*) niſi & adventitii adminiſtrationem filiofam. permiſiſſet, *l. cum oportet. §. 2. C. de bon. quæ lib. Poteſt tamen pater tanquam ejus peculii legitimus adminiſtrator conveniri. Gl. l. 17. verb. teſtamenti. ff. de caſtr. pecul. per text. in l. 1. C. de bon. Matern. Schneidvv. hic. n. 14.*

Quid eſt actio de peculio?

℞. Eſt actio in perſonam prætoria, quâ pater, vel dominus tenetur ex contractu, ſeu negotio geſto à filiofam. vel ſervo in merce peculiari ipſis ignorantibus, vel ſcientibus, vel extra illam ipſis ſcientibus, in quantum peculii vires pati poſſunt. *Vult. eod. n. 14.*

Ad quid datur hæc actio?

℞. Ad tradendam rem quæ eſt in peculio, pro ſolutione debiti à ſervo, vel filio contracti. *Sed quatenus ſe peculii quantitas extendit; deducto eo, quod patri, vel domino competit. l. 9 §. 1. & ſeq. ff. eod. Schneid. hic. n. 36.*

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Duo. 1. Negotium aliquod cum filiofam. vel ſervo geſtum eſſe; non tamen ejuſmodi, quo ſervi ſe dominis auferunt, *l. ſervus. ff. mandati.* 2. Actorem dirigere actionem ſuam in peculium; & quidem in profectitium, vel dominicum, *Vult. Inſt. eod. n. 16.*

Quomodo proponitur hæc actio?

℞. Actor dicit Sempronium reum habere Titium filium, vel Lucium ſervum in poteſtate; Titium filiumfam. vel Lucium ſervum, ſciente, & patiente patre vel domino, habere peculium ſeparatum à rebus paternis, vel dominicis. Titium, vel Lucium emiſſe à ſe Actore merces pro centum florenis; Eas verò Reum, quamvis multoties interpellatum, ſolvere recusâſſe: Petere itaque ſe, eundem reum Iudicis ſententiâ condemnari, & compelli, ut de peculio ſervi, vel filii, iſtos centum florenos ſolvat, unà cum damno & expenſis. *Oldend. eod.*

Cur dicis in definitione, dari hanc actionem ex contractu filiiſam. vel ſervi?

℞. Quia in delictis differentia eſt inter patrem, & dominum; puta ſi ſervus deliquit, vel noxam reſarcire dominus poteſt, vel ſervum noxæ dedere, *tit. de noxalib. act. Quod in filio, hodie quidem, non habet locum: Vt infrà dicetur.*

Cur hæc actio introducta eſt à Prætore?

℞. Quòd cùm de jure civili quiſque tantùm ex proprio contractu; atque ita, nec filius pro patre, aut pater pro filio; multò minus dominus pro ſervo teneatur, *t. t. C. ne fil. pro patre.* tamen cùm pater, & dominus ex contractu filii, vel ſervi lucrum ſentiant, & peculium concedendo permiſiſſe negotiationem videantur; Prætor æquum judicavit, ut onus obligationis & actionis ſuſtinerent. *Perez. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De Actione ex Iurejurando.

Quæ eſt actio ex jurejurando?

Reſp. Actio ex jurejurando (*in factum dicta; non tam quòd in factum ſit concepta, quàm quod de facto, hoc eſt, an juratum ſit; non, an jure ſit juratum, in ea quæratur. Vult. Inſt. hic.*) eſt actio prætoria, perſonalis, ei competens qui, accommodante Prætore, & petente adverſario, juravit aliquid ſibi deberi, vel rem aliquam ſuam eſſe. §. 11. *hic. Vult. Iuriſpr. eod. n.* 40. *A Prætore introducta. Aliàs non dabatur actio ex juramento nudo, citra cauſſam præcedentem.*

Cui datur?

Reſp. Datur ei qui juravit, (*ut in definitione dictum*) deferente adverſario, ejuſque heredibus, *l. ait Prætor ejus rei. ff. de jurejur.* Principali ex procuratoris, vel defenſoris juramento. *l. nam poſteaquam.* §. 6. *ff. eod.* Patri, vel domino ex juramento filiifam. vel ſervi, *l. ſervus. l. multo magis.* 24. *ff. eod.* Fidejuſſori ex juramento rei. *l. in duobus.* 28. §. *quod reus.* 1. *ff. eod.*

Adverſus quem datur?

Reſp. 1. Adverſus juramentum deferentem, ejuſque ſucceſſores, ſive ſingulares, ſive univerſales; reſpectâ tamen qualitate cauſſarum, ex quibus juratum, *d. l. nam poſteaquam. l.* 3. §. *quacunque actione. ff. eod.* ſive in reali, ſive in perſonali actione. *d. l.* 3. §. 1. *l. jusjurandum.* 34. §. *ait Prætor. ff. eod.* (*habet enim locum in utroque actionum genere; licet ipſa ſit perſonalis.*) 2. Adverſus ſocium deferentis, licet ipſe non detulerit. *d. l. in duobus. in princ.* 3. Ex juramento ſervo, vel filiofam. delato contra patrem, vel dominum; quatenus in peculio. *l. quidam. ff. eod. Breder. hic.*

Ad quid datur?

Reſp. Ad id in quod juratum eſt, obtinendum ab Actore; Hoc eſt, in actione reali; ad rei cum omni cauſſa reſtitutionem. *l.* 11. *in fin. pr. ff. eod.* In actione

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

perſonali; ad contractûs, eorumque quæ contractum ſequuntur, obſervationes. *l.13. §.3.ff.eod.Bred.eod.*

Quid hîc quæritur?

℞. Tantùm, an juratum ſit; non an id quod petitur, debeatur. *Text. hic. l.5.§.2.ff.eod.*

An in quovis juramento præſtito locum habet hæc actio?

℞. Imò verò. 1. in juramento parti à parte delato, ſeu relato. *l.3.pr.ff.eod.*2. & quidem judicio delato, vel relato. *Vult. Iuriſpr.hic.n.*10.

Quæ ergo ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Tria. 1. Vt juramentum in jure (*vel judicio*) delatum, vel relatum ſit. 2. revera juratum, vel (*quod idem*) jurare parato remiſſum. *l.6.ff.eod.* 3. res ex obligatione vel jure dominii, aliove debita non ſoluta. *§.eod.hic. Vult.eod.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit ſe antehac Reum in jus vocâſſe propter ſummam ducentorum florenorum, ſibi ex contractu tali debitam; Reum, negato debito, ſibi actori juramentum detuliſſe: ſe id ut delatum præſtitiſſe, Reum verò debiti petiti ſolutionem hactenus differre, licet interpellatum. Itaque petere ſe, ut ad dictæ ſummæ ſolutionem condemnetur, ac compellatur. *Schneidvv. hic. Quia verò ex diverſis cauſis juratur; ſecundùm cauſſæ varietatem narrabit Actor, qualiter juraverit: & petet cùm ita juraverit realiter agendo, rem ſibi reſtitui; agendo perſonaliter, rem ſibi dari.*

Quæ in hac actione principaliter probanda?

℞. 1. Juramentum à Reo Actori delatum. 2. Ab ipſo præſtitum. 3. Et quidem in continenti, vel juratum, vel ſaltem juramentum, acceptatum eſſe. *Schneidvv. eod. n.*113.

De Iuramento.

Hæc actio, cùm juramento nitatur, dic quid eſt juramentum?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Eſt affirmatio religioſa, *Cic.3.off.* Vel invocatio Dei, quâ petimus ut teſtis ſit noſtræ aſſeverationis, & puniat fallentes. *VVeſ.par.de jurejur.n.2.*

Quot ejus ſunt ſpecies?

℞. Duæ: Vna, de cauſſa non controverſa; Altera, de cauſſa controverſa interponi ſolita. *Treutl. diſp.de jurejur. th.* 1. *lit.* b.

Quæ juramenta ſolent adhiberi in cauſis controverſis & quare?

℞. Adhibentur, aut ſolùm religionis injiciendæ cauſſa; ut, *juramentum calumniæ, & ei affine juramentum malitiæ.2.teſtimonii.3.purgationis:* aut cauſſæ decidendæ; ut I. voluntarium, II. neceſſarium, III. judiciale, IV. juramentum in litem.

Quod vocas juramentum calumniæ, ſeu propter calumniam?

℞. Quo affirmamus, nos non calumniæ, (*id eſt, alterius vexandi cauſſâ*) ſed bona fide aliquid facere *Pac. epit. diſp.24.§. de juram. propt. calumn. th.5.*

Quotuplex eſt?

℞. 1. Vel judiciale; quod præſtatur in actibus judicialibus, *de quo C. tit. de jurejur. propt. calumn.dand.* Vel extrajudiciale; quod præſtatur in actibus extrajudicialibus. *VVeſ.par. eod.n.5. in variis cauſſis.*

Quotuplex eſt Iudiciale?

℞. *Generale*, quo in exordio facta litis conteſtatione juratur, nihil in tota cauſſa calumniæ cauſſa factitatum iri. *Nov.49.§.pen.de his qui ingred.ad appell. Speciale aliis & ipſum dictum; cùm ſpecialiter præſtetur de litis conteſtatione. Cujac. ad Nov.39. in fin.Pac. eod.th.7. c.1. & pen.extr. de jur.cal. Quod hodie ſufficit. VVeſ. eodem.* Et *Speciale*; quod olim in ſingulis judicii partibus exigebatur. *l. 1. C. de jurejur. propt. cal.dand.* Hodie, exigente adverſario, uſque ad concluſionem in cauſſa, & poſt eam ex mero judicis officio præſtari ſolet. *d.l.1. ubi Bal. n.8. C.eod. Maran.de juram. calumn. n.3.part.6. de jur.ſpec. Rosbach.prax. civili.hic.n.4.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Qui jurant de calumniâ?

℞. 1. Perſonæ principales tam Actor, quàm Reus, eorumque heredes. *Auth. principales. C. eod.* niſi ob juſtam cauſſam (puta ætatis vel furoris aut aliam, excuſentur. 2. qui pro aliis intercedunt, ut advocati, *l. 2. C. eod.* tutores, curatores, *d. l. 2. §. quod obſervari. C. eod.* 3. item procuratores ad id ſpeciale mandatum habentes. *c. 3. §. pen. & ult. Ext. eod. Procurator tamen ex officio datus ad hoc juramentum præſtandum cogendus non eſt; niſi forte quoad proceſſum. Gayl. obſ. 88. n. 3. & 9. Parentibus autem, & patronis omnino remittendum. l. licet. §. 3. ff. de obſ. parent. & patron. præſt. l. ſi patronus. 16. ff. de jurejur. Cujac. lib. 9. obſ. 37. Rosbach. praxi hic. n. 6. Nec clericus invitus in ullâ cauſſa jurare tenetur. c. 1. ubi Cujac. Extr. de jur. cal. Ilico Vmmius diſp. de litis cont. theſ. 8. n. 34.*

In quibus cauſſis ita juratur?

℞. In omnibus cauſſis civilibns, in quibus incumbit neceſſitas probationis ſi exigatur. *l. 1. 2. C. eod.* (*quod omnes præſtant qui ſuo, vel alieno nomine, in judicio comparent. Obrecht. diſp. de jur. calumn. exceptis paucis*) etiam compromiſſariis, ordinariis, delegatis, *l. 14. pr. & §. patroni. C. de judic. l. 2. §. ſed quia verſ. licet ex compromiſſo. C. de jur. propt. cal. dan.* (*An in criminalibus & ſpiritualibus, vide VVeſ. par. eod. Gayl. d. obſ. 88.*) Item tam in ſecunda, quàm prima inſtantia. *c. 1. in pr. eod. in 6.*

Quæ ſunt hujus juramenti capita?

℞. 1. Quod jurans credat ſe juſtè, non malitioſè, agere. 2. veritatem ſuper omnibus reſponſurum. 3. non uſurum falſa probatione. 4. non corrupturum judicem, nec tabellionem. 5. non petiturum calumnioſam dilationem. *Specul. de jur. cal. §. nunc dicamus. VVeſ. par. eod.*

Quando, & quomodo juratur?

℞. Statim in exordio. *l. 2. §. ult. C. eod.* vel ſaltem poſt litem conteſtatam, *l. 2. pr. ubi Gl. Dd. C. eod.* intra ter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

terminum à judice ſtatutum. *d.l.2.§.hoc etiam. Poteſt tamen in qualibet parte judicii præſtari hoc juramentum, d.l.2.§.1.& ult.* Et quidem olim tactis SS. Scripturis, *d.l.1.§.1.l.2.pr.* hodiè apud acta publicè præſente adverſario, (*ſiquidem id perſonæ dignitas. l.15. De jurej. vel ſexûs, puta mulieris honeſtæ vitæ, ferat. d. Auth. principales. verſ.1.& c.3.*) aut ejus procuratore, aut ſaltem citato in præſentiâ judicis, aut ſi eò venire nequeunt, coram officiis ad hoc à judice delegatis, vel apud judicem provinciæ, aut defenſorem ubi degunt. *d. l.2.§.ſin aut.§.3.5. d.l.2.pr. d. Auth. principales. C. eod.* Interdum & in domo litigatoris coram miſſis ad hoc, ex officio, commiſſariis. *Nov. 124. c.1.*

Quis eſt effectus exacti hujus juramenti?

℞. Non præſtitum vitiat proceſſum, *Gayl.1.obſ.84. pr. Marant. eod. n.2.* (*non tamen in Camerâ. Gayl. eod. n.2.*) Quia de ſubſtantiâ judicii eſſe putatur. *Rosb. eod. per. alleg. Bart. 2.* Actor recuſans hoc præſtare cauſsâ cadit; Reus pro confeſſo habetur. *d. Nov.124. c.1. in fin. Puta, accedente Iudicis ſententiâ declaratoriâ. d.l.2.§. quod ſi actor. Gayl. lib.1.obſ.86. n.5. d. Auth. principales. verſ.5. VVeſ. eod. n.11.* In criminalibus inde exſurgit indicium ad torturam. *Aretin. in tract. de malef. verb. juramentum. Rosb. eod. n.16.* Præſtitum à calumniis, præſumtis quidem non tamen expreſſis, jurantes arcet. *Marant. eod. n.12.* Si pejeratum; pœnæ jurantem manent. *De quib. VVeſ. eod. n.11.*

Quod eſt juramentum malitiæ; & quæ pœna recuſantis ita jurare?

℞. Quod locum habet, quando aliquid malitiosè propopoſitum putatur, vel præſumitur. Et præſtatur quidem tam ante, quàm poſt litem conteſtatam, in quacunque parte judicii ex officio judicis delatum. *c. cùm dilectus. §. nos verò. Ext. de elect.* Pœna non jurantis de malitia eſt, quòd habeatur pro confeſſo ratione

tione ejus articuli, ſuper quo pars hoc juramentum exigit. *Gayl. 1. obſ. 186.*

Quod eſt juramentum teſtimonii?

℞. Quod teſtibus injungitur, priuſquam ad dicendum teſtimonium admittantur. *l. 9. C. de teſtib.* Quod teſti injurato in præjudicium alterius; præſertim in criminalibus, non credatur. *d l. jurisjurandi. 9. C. de teſt. c. quoties c. licet c. nuper. Ext. eodem.*

Quomodo procedit hoc teſtimonium?

Reſp. Obſervanda hæc ſunt. 1. Teſtes omnes jurare debent; licet honore aliquo fulgeant. *l. jurisjurandi. C. de teſtib.* 2. De conſenſu partium juramentum teſtium expreſsè remitti poteſt in civilibus. *c. cum tuis. Ext. de teſt.* non in criminalibus, & alia ardua cauſa. *Iac. Ægid. tract. de teſt. n. 11.* 3. Remiſſum à judice nihilominus deferri poteſt; niſi antè ejus autoritate ſit remiſſum. *Gayl. 1. obſ. 101. n. 5.* 4. Debet præcedere teſtium depoſitionem. *d. l. jurisjurandi.* non ſubſequi. Niſi fortè dicto, vel depoſitioni ſtatim connectatur. *l. juris gentium. §. quinimò ubi gl. & Dd. ff. de pact. Quod & in Camera obtinet. Gayl. d. obſ. 101. n. 9.* 5. Teſtis citatus ad jurandum, & teſtandum, non ultro procedere debet. *Lanfr. pract. tit. de teſt. depoſ. n. 9.* 6. Pars adverſa, ut juramento teſtium interſit, citari debet. *Lanfr. eod. n. 4.* 7. Congruo loco, & tempore, (*nempe non die feriatâ*) jurare. *Poſtea tamen die feriatâ examinari; non recipi poſſunt. Specul. tit. de fer. §. 2. Puta, quia eſt actus judicialis teſtium receptio. c. quoniam. Ext. de probat.* 8. In modo, & ſollemnitate juramenti ordinationes, & conſuetudines judiciorum obſervari poſſunt. *Rosb. de juram. in prax. civil. per totum.*

Quid jurat teſtis?

℞. 1. Se veritatem ejus rei, ſuper quâ in teſtem vocatur, quatenus ei liqueat, dicturum. 2. nullam falſitatem commiſſurum, vel immixturum. 3. pro utraque parte, & quidem tam ad interrogatoria, quàm

ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ad articulos productos, quid noverit dicturum. 4. non prece, vel pretio, timore, odio, commodi proprii cauſſà, quid intermiſſurum ad veritatis ſpectans teſtimonium. *Rosb. eod. per Dd. alleg. n. 15.*

Quod eſt juramentum purgationis?

℞. Quod, pro quarundam cauſſàrum conditione præſtat reus alioquin actore non convictus, qui purgandi ſui cauſſà jurat, rem ſe ita habere ut dicit. *Nov. 72. c. 3. & 124. c. 2. Auth. novo jure. C. de pœn. jud. mal. jud.*

In quibus cauſſis defertur?

℞. In cauſſis arduis, & criminalibus, quando aliquis de crimine eſt diffamatus, (*& quæ iis comparantur matrimonialibus;*) etiam civilibus; quando contra reum ſunt aliqua indicia, vel ſemiplena probatio. Quibus caſibus jurat, tale ſe delictum non commiſiſſe; nec ad tale debitum teneri. *Marant. eod. n. 28. ubi etiam de tali juramento loqui. l. admonendi, 32. ff. de jurejur. & t. t. ext. de purgat. caut. dicit.* Non in actione injuriarum, ſtricto jure quidem; omnino, ex æquitate. *Gayl. 2. obſ. 16.*

An ſemper hoc juramento quis ſe purgare poteſt?

℞. Omnino, ſiquidem nec perjurus ſit, nec infamis; nec poſſit convinci; ſeu non ſit compertus in flagranti crimine. *Reyger. Theſaur. verb. injuria. n. 17.*

Iuramentum litis decidendæ cauſſâ adhiberi ſolitum, quotuplex eſt?

℞. Duplex. 1. aut interponitur ob ſolam litis deciſionem; eſtque vel voluntarium, vel judiciale, vel neceſſàrium. 2. aut ſimul etiam ad coërcendum debitorem; & dicitur juramentum in litem.

Quomodo definiuntur tria prioris generis juramenta?

℞. Variant hîc Interpretes à communi (*quam & nos ſequimur*) noſtrorum ſcholâ. *VVeſ. par. de jurejur. n. 7.* Communiter verò dicitur *Voluntarium*, in ſpecie dictum,

dictum, quod extra judicium à parte parti ex conventione defertur, & ſponte ſuſcipitur, *l.* 17. *princ. l.*28. §.10. *ff. de jurejur. Iudiciale* dicitur, quod in judicio ex conventione pars parti defert, judice approbante. *l.*12. §.1. *C. de reb. cred. l.* 25. *&* 26. §. *fin. ff. de jurejur. Inde* Judiciale *dictum; licet & ipſum ſit voluntarium. Neceſſarium* eſt, quod Judex ob defectum probationis, cauſsâ cognita; cùm neutra pars ipſi ſatisfaciat; defert ad veritatem explorandam, ut ad ſententiam poſſit procedere. *l.*31. *ff. eod. l.*3. *C. eod. Roſb. prax. civili, cap.*67. *n.*1.

Qui poſſunt deferre juramentum?

℞. Non modò qui rerum ſuarum; ſed & qui litis ſunt domini. Puta 1. Procurator univerſorum bonorum. 2. In rem ſuam datus. 3. Cui jusjurandi delatio mandata eſt, quod delatum ratum habendum. *l.* 17. §. *fin. l. ſeq. ff. eod.* (*Non alicujus certi negotii, nec cui actio tantùm, non jurisjurandi delatio, vel receptio mandata, d. l.* 17. §. *fin. d. l.*18.) 4. Tutor, & curator (*ſed deſtituti aliis probationibus. d. l.* 17. *pr. Vmmius de jur. lit. deciſ. th.* 2. *n.* 10.) vel ipſi deferre, vel iis quos in poteſtate habent deferentibus, autoritatem ſuam accommodare poſſunt, *d. l.* 17. §. 1. *&* 2. *l.* 35. *pr. &* §. 1. *ff. eod.* 5. Servus, & filiusfam. in re peculiari; *modò liberam peculii habeant adminiſtrationem, l.* 20. 21. 22. 23. *ff. eod.* non in re patris, & domini ſine ſpeciali mandato. *d. l.* 20. *& ſeqq. l.*7. *C. eod.* Non infantes, vel pupilli, *l.*32. *l.*26. *pr. ff. eod.* Non minores, *l.*4 *C. eod.* Furioſus, & mente captus ſine tutore, & curatore. §. *pupillus. Inſt. de inutil. ſtipul. d. l.*17. §.1. *&* 2. *l.*3. *C. de in integr. reſtit.*

Quibus deferri poteſt?

℞. Deferri poteſt omnibus cujuſcunque ætatis, ſexûs, conditionis, qui convenire, & conveniri poſſunt. *l. tutor.* §.1.2. *ff. eod. Ita, ut ſervo, vel pupillo delatum adverſus eum, qui cùm deferret eo contentus fuit, cuſtodiri debeat. l. ſed etſi ſervus cum l. ſeq. ff. eod.*

Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Non tamen cogitur pupillus jurare, *d. l.34. §.2.* Nec alius de facto alieno. *Vt heredi non rectè deferatur. l. 11.§.2. De action.rer.amot.* Nec Actor plenè probare volens. *Bart. in l. in contractibus.§.illo.C.de non num. pec.l.eum qui.in pr.ff.eod.*

In quibus cauſſis deferri poteſt?

Reſp. In omnibus cauſſis, & controverſiis; ſive in rem ſive in perſonam, ſive interdicto, ſive pœnali, ſive alia quavis actione agatur. *l.3.§.1.ff. eod.* Etiam in popularibus actionibus; *modò bonâ fide, & non per colluſionem ſit exactum. d. l.3.§. 3.* Non in criminalibus. *l. ſciant. C.de probat. Duar.cap.10. ad tit.de jurejur. Rosb.hic.n.16.*

Quis eſt effectus juramenti voluntarii?

Reſp. 1. Quòd delatum liberè ſuſcipiatur. 2. Semel ſuſceptum omnino, & quidem ea conditione qua delatum; item intra tempus ad quod delatum, ſi purè delatum ſtatim, præſtari debeat. *l.5. §. ult. l.17.ff. hic.* 3. neque perjurio poſtea detecto retractari. *l.31. in fin. ff. l.1. C. eod.* 4 omnino verò à deferente, (*ſed nondum ſuſceptum*) revocari poſſit. *l. 5. ff. l.11. C. eod.* 5. ſuſceptum ſi revocetur, pro remiſſo, & ac ſi juratum eſſet habeatur. *Iaſon. hic. n.* 31. 6. præſtitum ab Actore actionem parit in factum, *de quâ modò egimus.* A Reo præſtitum actionem quidem Actori non aufert; exceptionem tamen Reo parit, *l.7.l.9.pr.§.1. ff.hic.*etiam ſucceſſoribus,tam in rem.*l.8.ff.eod.*quàm in perſonam. *d. l. 7.* Vt & fidejuſſoribus rei competentem, *l.28.§.2.eod.Treutl. diſp.eod.th.8.*

Quis eſt effectus juramenti judicialis?

℞. Delati hîc proprium; quod ſine juſtâ cauſsâ *c. ult.hic.* recuſari non poſſit. *l.34. §. 6.& 7. l.38.ff.l.9. C.hic.* etſi nihil ſit probatum. *VVeſ.par.hic.n.9.Cujac. 22. obſ.28. Diff.Dd.* Et eo quidem rurſus modo, quo delatum coram judice, coram, quo cauſſa ventilatur, ſeu in ejus præſentiâ, præſtari debet. *d. l.3.§.ult. ff.hic.* Niſi remiſſum vel revocatum ſit. *l.5.§ ult.l.6. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

hic. l.11.C. eod. vel cui delatum id referre malit, aut ad ſolutionem compelli. *d. l.34.§.6.l.38.ff.eod. Ita tamen ut utrum malit deliberandi ei detur ſpatium, d. l. 34. pr. & ibi Dd. & deferens requiſitus priùs de calumniâ juraverit. d. l.34.§.4.l.37. ff.hic.* Præſtiti idem effectus cum juramento voluntario, (*cùm ex conventione quodammodo deſcendat*) Vt puta eodem modo exceptio & actio Actori, & Reo acquiratur. *d. l.9. pr. & §.1. VVeſ.par.eod. n.9. Dd. communiter. An ſententia poſt ejuſmodi juramentum requiratur Iure Civili; variant Dd. Moribus id omnino obſervatur. VVeſ. eod. n.9.* Appellat verò nec juramentum deferens, *l. 12. §.3. C. hic.* nec delatum referens, *Fachin. 1. contr. 23.* nec is cui refertur; ſi illo jurare volente referens victoriam reportet: *d l.12.§.1.* Sed omnino is, qui ſive delatum, ſive relatum juramentum præſtare juſtè recuſans, quaſi contumaciter recuſaſſet, condemnatur. *d.l.12. Dd. com. Vmmius. eod. n.66.*

Quæ ſunt cauſſæ legitimæ recuſationis?

℞. *Ex parte deferentis*, 1. ſi prius de calumnia nolit jurare, *l.34. §.4. ff. hic.* 2. ſi juramentum delatum ſemel revocaverit. *l. 11. & ibi Dd. C. hic. Ex parte ejus cui delatum.* I. ſi ut dictum, referre juramentum malit. *d. l.34. §.7.* II. ſi aliunde intentionem ſuam probare velit. *Iaſon. hic. n.86.* III. ſi ignoret id, de quo jurandum. *ſec. antè dicta.* IV. ſi ex jurejurando aliquod damnum, ſive exiſtimationis, ſive rei familiaris, incidere poterit. *Bart. in d. l.38.hic.n.4. Vmmius eod. theſ. 8.*

An ſemper coram Iudice cauſſæ hoc juramentum præſtandum?

℞. Omnino regulariter; (*ut dictum*) Niſi juraturus ſit abſens, vel valetudinarius, *l. 15. ubi Dd. hic.* Vel ſenex. *Accurſ. ibid.* Vel perſona egregia. *d. l. 15.* Vel denique mulier (*Quæ tamen moribus noſtris in judicio comparare tenetur; niſi prægnans; & periculum ſit ut in itinere pariat. Pacian. 2. de probat. 4. n. 6. verſ. tertio*)

tio) Obrecht. de juram. calumn. c. 9. n. 23. Qui omnes ſi ipſius Judicis juriſdictioni ſubjecti, vel coram ipſo vel coram ejus Commiſſario. *arg. Auth. ſed judex. C. de Epiſc. & Cler. & Dd. com.* Alterius territorii ſi ſint; coram Judice loci. *d. l. 12. §. 4. C. de jurejur.* implorato à judice cauſſæ ejus auxilio, juramentum præſtant. *Text. d. l. 15. ibi oportet. Vmmius eod. theſ. 10.*

Quæ in delatione juramenti neceſſarii conſideranda?

℞. 1. Hoc deferri à ſolo Judice. *d. l. admonendi. l. 12. §. ſin autem. C. hic.* 2. potiſſimùm petente litigante (*an petente, variant Dd.*) 3. Idque, cauſſâ cognita. *Menoch. de arbit. caſ. 464. n. 27.* 4. Et quidem illi litiganti qui intentionem ſuam, ad minimum ſemiplenè probavit, (*ita, ut ſemiplena probatio verè, & neceſſariò concludat, nec aliquâ præſumtione elevari poſſit. Mynſ. 1. obſ. 68.*) Idque in ſupplementum legitimæ probationis. *Dd. in d. l. admonendi* (*quòd plenè probante Actore. condemnari, nihil probante, abſolvi Reus debeat; etſi ipſe nihil præſtiterit. l. qui accuſare. C. de edend. l. cum reus. C. de pœn.*) 5 Et quidem regulariter in cauſſis, & controverſiis civilibus, tam bonæ f. quàm ſtricti juris. *l. in bonæ fidei 3. C. de reb. cred. & jurejur. l. 3. §. quacunque actione. & ibi Gl. & l. admonendi. ff. eod.*

An judex hoc juramentum omni ſemiplenè probanti, & in omni cauſſa indiſtinctè deferre poteſt?

℞. Minimè. Quod enim ad perſonas attinet, 1. Tantùm admittuntur honeſtæ, bonæ famæ & vitæ, non viles & infames, *ut quales nec in aliena cauſſa exceptione omni majores habentur. Mynſ. 1. obſ. 68.* 2. Qui veritatem ſciunt per ſenſum corporeum. *Mynſ. eod.* 3. In pari utriuſque Actoris, & Rei conditione, paribuſque probationibus, Reo potiùs deferendum. *Menoch. de arb. caſ. 190. n. 19. Vtpote cujus cauſſa favorabilior. c. ult. & ibi. Gl. hic. Quod ad cauſſam*, debet eſſe civilis, *ut dictum*, ſed parva, & modica, non

magna,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

magna, nec ardua, vel gravis, *Gayl. 1. obſ. 108. n. 11. Dd. com.* ut ex gr. matrimonialis, *ſi quidem ad matrimonium diſſolvendum agatur. Mynſ. eod. n. 4.* non criminalis (*ſive ad pœnam corporis, ſive pecuniariam agatur. l. ult. C. de probat. quæ generaliter loquitur*) cui matrimonialis comparatur. *Zaſ. vol. 2. conſ. 3. num. 27. Plures vide apud Bald. in l. 3. n. 9. C. hic. & Iaſon. in d. l. admonendi. n. 103. cum ſeqq. Vmmium eod. num. 83. 84. 85.*

Quando peti, & deferri poteſt?

℞. Conſtat. 1. In primâ, & ſecundâ inſtantiâ, utrumque rectè fieri. *Pet. Foller. ad Marant. part. 6. de juramento. n. 20.* 2. uſque ad concluſionem, in cauſſa ejus haberi rationem. *Gayl. 1. obſ. 108. n. 1. Dd. commun. Poſt eam an peti & deferri poſsit; variant Dd. Et tum à litigantibus quidem non rectè peti (quod concluſum in cauſſa & judicatum eſſe paria ſint) communiter ſentiunt, nec à Iudice quidem deferri poſſe: Tamen eum id ex officio poſſe, concludit. Gayl. d. obſ. n. 4.*

Quomodo petendum, & præſtandum?

℞. Sibi deferri litigantes petere debent. *Vmm. eod. th. 19. n. 93.* Præſtandum parte altera ad hoc citata, *Iaſ. ad d. l. admonendi. n. 272. Quod nec ſine cognitione cauſſæ deferri poſſit. Gayl. eod. n. 8.*

Quis effectus delati, & præſtiti hujus juramenti?

℞. *Delati* quidem, quod neceſſariò ſubeundum *l. 3. in fin. ibi oportet. ff. l. 12. §. ſin autem, C. hic,* 2, Aliàs tanquam confeſſus is qui jurare nolit, condemnandus, *arg. l. 38. ff. de jurejur. Vmmius eod. Præſtiti;* quòd Actore jurante, Reus condemnetur: jurante Reo, is ipſe abſolvatur, & Actor condemnetur. *l. 74 ff. de judic.* 2. Actio & exceptio rei judicatæ competit. *t. t. ff. de re jud. & de except. rei jud.* Ob reperta tamen nova inſtrumenta (*quibus tantùm, non teſtibus, quis uti velit*) denuò agere licet, *d. l. admonendi, Vmm. eod. n. 99.* (*Ad quod reſtitutio in integrum non neceſſaria, ſecundùm communiorem ſententiam*) *Treut. eod. th. 10. lit. E.*

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quid eſt juramentum in litem ?

℞. Eſt quo actor jurat quanti litem, *id eſt rem de qua litigatur, æſtimet. t.t.ff. & C.de in lit. jur.*

Quotuplex eſt ?

℞. Duplex 1. *Affectionis ; (quod in ſpecie juramentum in litem vocatur. Rosb. hic. n.4.)* quo permittitur Actori, rem æſtimare pro arbitrio, *l.1.2.9. De in lit.jur. 2. Veritatis*; quo juratur quanti res revera eſt; ſeu quanti intereſt. *l.5.l.8.ff. eod. Treutl. eod.theſ.11. lit.* b.

A quo; cui, & contra quem, defertur juramentum affectionis ?

℞. A Judice ordinario, delegato. *Vmm. hic.th. 2.n. 4.* & ſolo quidem. *l.4. §. deferre. ff.eod.* non à parte. Et quidem illi modo, qui litis ſit dominus, & eam ſuo nomine ſit conteſtatus, *l. vulgo. l. 4. pr.ff. hic.* Proinde non procuratori, *Quia litem ſuo nomine non conteſtatur:* non pupillo; *Quia licet litis ſit dominus, conteſtari tamen litem non poteſt. d. l. vulgo.* Omnino minori; *Quia ſuo nomine, conſentiente ſaltem curatore, judicium intendere & excipere poteſt.* Tutori, & curatori, *d.l.4. pr. & verſ.curatores.* Contra reum, *ſed Laicum, Quòd contra Clericum non præſtare ſive (in foro Eccleſiaſtico, ſive civili, conveniatur,) receptum. Vmmius eod. n.11.* Qui ob dolum rem reſtituere, vel exhibere non vult, vel non poteſt, *l.1. 2.§. 1.l.3.4.5.§.3.ff hic.l.68.ff.de rei vend.* Non contra ejus heredem; niſi & ipſe ſit in dolo. *l.2. l.4. C. eod.* vel lis cum defuncto conteſtata, *ut opinatur Cujac. par. C. d.t.Culpa ſi modo ſit, in litem non juratur; ſed judex id quod intereſt, æſtimat. d. l.2. §.1. d. l. 5. ff. hic. Rosb. eod. n.7.*

In qualibus cauſis locum habet hoc juramentum?

℞. In quibus ad rei reſtitutionem, vel exhibitionem agitur, *d. l. 2. l.3. l.5.§.2.ff.ad exhib.ſive in rem. d.l.5.ff. hic.ſive in perſonam. §. 31. hic. ſive bonæ fidei, d. l.5.ff.hic. l.1. §. 26.ff.depoſ. l. 48.ff. locati ſive arbitraria*

bitraria ſit actio. l.18. ff. de dolo, d.§.31. Idque in rebus æſtimationem non habentibus. *l.1. ff. hic. & ibi Don. Treutl. hic. theſ.11. Non itidem in actionibus ſtricti juris. l.5. ff. ad exhib. l.5. §.ult cum l.ſeq.l.9.ff hic. Niſi fortè re propter moram exſtinctâ ob difficultatem probationis.d.l.5.§.ult.*

In quantum actor poteſt jurare?

℞. Non eſt certa quantitas in jure expreſſa, ad quam uſque in ſingulis cauſſis juret; *Vnde quanti rem æſtimet jurare poteſt. l.18. pr. ff. de dolo. l.68. ubi Gl. ff. de R. V.* Vt tamen intra certum quantitatem juret, judex ſtatuere; *d. l. 18. ff. eod. de dolo. d. l.4.§.2.ff.hic.* imò etiam, præſtito juramento, æſtimationem jurantis emendare poteſt, & minoris reum condemnare. *Dd.comm. per d.l.4 §.2.3.d.l.5.§.2.*

Quis ergo eſt effectus hujus juramenti?

℞. Vt niſi ex juſta cauſſa recedat Judex à juramento, tanti Reum condemnet, quanti Actor in litem juraverit. *d. l. 68. De R. V.*

A quo & in quibus actionibus defertur juramentum veritatis, ex qua cauſſa, & ad quid?

℞. Defertur etiam à judice, *d. l. 4. §. deferre. & ibi Bart. l. tutor.8.ff.de in lit.jur.§.31.hic.* (*Offerri tamen etiam à reo poteſt. d. l. 2. §.1. l. tutor. ff. hic. Vmm. eod. th.7.*) In omnibus, etiam ſtricti juris, actionibus, in quibus non ex arbitrio Actoris in litem juratur: Idque ſive dolo, ſive culpâ res in judicium deducta non exſtet, vel deteriorata ſit. *l. 2. §. 1. l. 5. §. ult. ff. eod. Quod in quantum deterior eſt, nec exſtare dicitur. Don. 26. com. 10. p.300. n. 10. Vmm. diſp. hic. theſ. 8.* Ad hoc ut rem juratus æſtimet quanti verè ſit, ſive amiſſa, ſive deteriorata. *Et quidem, modò ipſa æſtimatio aliunde non conſtet. d. l. 5. §. ult.*

Quid venit hîc in æſtimationem?

℞. Non tantùm res principalis, verùm & id quod intereſt. *Puta, ſi actoris interſit, res ſuo die non eſſe*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

præſtitas, vel pignora ejus diſtracta, &c. l.3.ff.hic.l.2. §.ult.ff.de eo quod cert.loc. Roſb.praxi.hic.n.8.

Quis effectus hujus juramenti?

℞. Condemnatio Rei juxta Actoris juramentum, ut non abſolvere, vel minoris Reum condemnare quàm juratum Judex poſſit; ne ſi ſecus faciat, perjurii Actor arguatur. *text. Auth. poſt jusjurandum. C.de judic. Nov. 82. c.10. Sed ne id incurrat; & præcedere hoc juramentum judicis taxationem volunt. Roſb. eod. num. 8.*

De Actionibus prætoriis pœnalibus.

Quæ ſunt actiones prætoriæ pœnales; hoc eſt, quæ pœnæ, non etiam rei perſequendæ causâ competunt, ab Imperatore propoſitæ?

℞. Tres. 1. Albi corrupti; *ſeu de albo corrupto.* 2. Ex edicto de in jus vocando. 3. Ex edicto, ne quis eum qui in jus vocatus eſt, vi exemerit, §.12.*hic.*

Quæ eſt actio Albi corrupti?

℞. Eſt actio popularis, quæ datur contra eum, qui quid ex albo Prætoris, quod juriſdictionis perpetuæ cauſsâ propoſitum erat, vel per ſe, vel per alium dolo malo corrupit vel ſuſtulit, idque ad pœnam 50. aureorum; *Textus §. 12. hic. l.7.pr.ff.de juriſdict.*

Quod Imperator hic vocat album Prætoris?

℞. Album Prætoris erat murus, ſive paries dealbatus in eminenti loco, & quidem triplex. Vnum, quo deſcripta erant nomina Decurionum, & Magiſtratuum: Alterum, in quo ponebantur edicta temporalia & ſpecialia: Tertium, in quo proponebantur edicta generalia, publicam, & generalem æquitatem continentia, *Schneidvv. eod. n.14. Quale album hîc propriè intelligitur: Dd. per d. l. 7. pr. extendi tamen utiliter ad alios caſus poteſt. Schneidvv. ad. §.12. n.16. hic.*

Quid ſi duo vel plures album corruperint?

℞. Sin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Singuli in ſolidum tenentur; nec præſtatio unius liberat alium, *d.l.7.§.fin. Niſi tamen non doloſè alter ſed per imperitiam album corrupit. Quod (ut dictum eſt hic in definitione) dolus, non imperitia, aut ruſticitas punitur. l. ſi quis id. §. 4. & §. fin. ff. de juriſd. omn. jud.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. 1. Vt album perpetuæ juriſdictionis cauſsâ propoſitum; id eſt, in loco publico ut de plano legi poſſit, & quidem ab eo, qui habet juriſdictionem, affixum, ſit corruptum, 2. idque ab eo qui convenitur, vel ejus mandato, *l.7.§.5.ff.de juriſd.* 3. ut corruptio facta ſit dolo malo, *d. l.7.§.4.*

Cui, adverſus quem datur?

℞. Cùm popularis ſit, *d. l.* 7. datur cuilibet de populo, & judicio agere non prohibito, *l. 4. ff. de pupul. act.* & quidem, 1. adverſus dolo malo id quod edictionis perpetuæ cauſsâ propoſitum in albo, corrumpentem, *ſec. dicta.* 2. vel tollentem; licet non corrumpat. *d. l. ſi quis id. §. ſervos.* 3. Item adverſus delentes imagines eorum, qui perpetuæ infamiæ causâ in foro ſunt depicti, *Dd. in d.l.ſi quis.* 4. Contra ſurripientes acta in ſcriniis publicis depoſita, *Iaſon hic. n.12.* 5. Contra corrumpentis mandatores, *d.l.ſi quis. §.fin. ad pœnam mox exprimendam.* Adverſus ſingulos in ſolidum; *Secundùm dicta, l.8.ff.de juriſd.omni. jud.* Non contra corrumpentis heredes. *Quod contra eos actiones populares non dentur, l.fin. ff. de pop. Action.*

Ad quid; & quamdiu datur?

℞. Ad pœnam 50. *ut plerique Interpretes legunt;* ſeu, *ut Græci,* 500. aureorum, *d.l.7.Gl.in verbo corrupiſſe.§.12.hic.* (hodie arbitraria eſt; *Vult.hic.n.15.*) applicandam Actori, *(ut communiter volunt, Dd. hic.& in d. l.7.poſt Gl.)* ſeu potiùs, *(ex naturâ actionis popularis, (quâ non privatum, ſed publicum inter-*

eſſe quis perſequitur) fiſco, *Vult. eod. n.* 16. Eſtque annalis, *l. fin. ff. de popul. action.*

Quomodo proponitur?

℞. 1. Narratur corruptio Albi, vel ſimilis, ad quam hæc actio extenditur, facti ſpecies. 2. & quidem ita, ut dolus allegetur (*licet eum probare hic non ſit neceſſe, Vult. eod. n.* 13.) Deinde petitur pœna.

Quæ eſt ſecunda actio prætoria pœnalis?

℞. Quæ datur in 50. aureos adverſus eum, qui contra edictum Prætoris, veniâ non impetratâ, patrem, vel patronum in jus vocavit. *Idque ob læſam reverentiam ejuſmodi perſonis debitam. l. penult.* 24. *ff. de in jus vocando.*

Quæ omninò perſonæ prohibentur in jus vocari?

℞. Multæ. Quædam ratione impedimenti, *ut magiſtratus, & perſonæ religioſæ:* Quædam ratione publicæ lætitiæ, aut mœroris; *ut qui uxorem duxit, aut in luctu eſt:* Quædam ratione reverentiæ; *de quibus hoc Edictum intelligendum. l.* 2. *& t. t. ff. de in jus voc. Schneidvv. hic. n.* 32.

Cui datur hac actio, adverſus quem; & ad quid?

Reſp. Datur patrono contra libertum, *l.* 4. *§. prætor. ff. eodem.* parentibus contra liberos, *d. l.* 4. *§. parentem,* & quidem parentibus utriuſque ſexûs, ſive naturalibus, & legitimis ſimul; ſive naturalibus, ſive legitimis tantùm, *d. l.* 4. *§.* 23. *l.* 5. 6. *ff. eod. Iaſon. hic. n.* 52. Et quidem contra liberos utriuſque ſexûs ipſos in jus vocantes, *l. ſed ſi hac,* 10. *§. liberos ff. eod.* ſive emancipatos, *l. pen. C. eod* ſive in patris poteſtate exſiſtentes. *Niſi pro caſtrenſi peculio, vel quaſi. l. lis nulla. ff. de jud.* 2. Contra libertum, patronum, vel patronam eorumque liberos, vel parentes in jus vocantes, *d. l.* 4. Et quidem in infinitum; *d. l.* 10. *§.* 9. idque ſive dolosè, ſive per ignorantiam, aut ruſticitatem ipſos in jus vocaverint. *Quia hujuſmodi perſonis debetur reverentia naturali jure l.* 2. *C. eod. Cujus ignorantia neminem excuſat, l.* 9. *De jur. & fact. ignor.*) & quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

dem ad pœnam Edicto propoſitam, parti, non fiſco, applicandam, *Iaſon.hic.n.41.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. 1. Vt perſona, cui reverentia debetur, ſit in jus ab eo vocata. 2. Et ab eo quidem, qui reverentiam debet, *l. 13.ff. hic.* 3. Vel ſaltem ad ejus inſtantiam à judice citatus. *Gl. hic. ſuper verbo in jus vocâſſet.* Idque vel non petitâ, vel ſaltem non impetratâ veniâ. *Iaſon. n.17. hic.*

An hæc pœna nunquam ceſſat?

Reſp. Imò verò. 1. Quando parentes non citati ſunt, ſed volentes ſine veniâ paſſi ſunt ſe conveniri. 2. Quando vocantes in jus ante litis conteſtationem pœnituit citationis, *l. 11.ff.eod.* 3. Quando vocatus in jus non comparuit; vel non invitus comparuit. *d. l. 11. Schneidvv. eod. n. 65.*

Quomodo proponitur?

Reſp. Narrandum parentem, vel quemvis alium qui loco parentis ſit, ad inſtantiam filii ſine veniâ impetrata in jus vocatum, pœnaque diſtinctè petenda.

Quæ eſt tertia pœnalis actio Prætoria, & quomodo definitur?

Reſp. Ea, quæ datur adverſus eum, qui citatum in jus vel per ſe, vel per alium dolo malo exemerit. *Vult. hic. per. l 3.§.ult.ff.ne quis eum, &c.* vel impedierit, quò minùs vocatus ad judicem competentem iret. *l. 4.ff.ne quis eum. Perez.hic.*

Cui competit hæc actio; adverſus quem, & ad quid?

℞. Datur citanti aliquem legitimè ad judicem. *l. 4. ff. eod.* & ejus heredibus, *ſi eorum interſit, l. 5. §.fin.ff. eod.* 1. Contra quemcunque vi citatum eximentem, ſive per ſe, ſive per alium: item ſive verbaliter, ſive realiter id fecerit, *l. 1. ibi Iaſon. ff. eod.* Si plures exemerunt; contra ſingulos datur in ſolidum. *l.penult. §. hoc judicium. ff. eod.* 2. Contra dominum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

cujus ſervus, eo ſciente, vi aliquem exemerit, in ſolidum; ſi ignoraverit dominus factum, noxaliter, *l.* 1. §. 1. *ff. eod.* 3. Contra eos qui debitores alicujus occultant, ne capiantur, aut ſolvant, utiliter, *Iaſon. hic. n.* 103. Datur autem ad id, quanti res, quæ in controverſiam deducta eſt, valet, affectione in litem æſtimandà *l. ſi per alium.* §. *in eum. ff. eodem. Nec certa pœna à Prætore hîc definita, Vult. ad Inſt. eodem. num.* 31.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℟. 1. Vt præcedat citatio judicis competentis ad forum competens, *l.* 2. *ff. eod.* 2. Vt citatus violenter ſit exemtus, *l.* 3. §. *fin. ff. eod.* nec impedimentum ſit ex voluntate detenti, &, officioſa detinentis impeditione. *Iaſon. hic.* 3. Vt citatus non comparuerit. *l. penult.* §. *docere. ff. eod.* 4. Vt dies actionis præterierit & res fluxu temporis ſit amiſſà, *l. ſed eximendi, ff. eodem.*

Quomodo proponitur?

℟. 1. Narrantur requiſita, (*quæ omninò probanda*) 2. Additur narratio ejus quod intereſt citantis, citatum non comparuiſſe. 3. Petitur totiûs intereſſe adjudicatio. *Oldend. claſſ.* 1. *act.* 5.

De Actionibus Præjudicialibus.

Quæ dicuntur hîc actiones præjudiciales; & cur?

℟. 1. Actiones præjudiciales, cùm aliàs diverſa ratione dicantur, puta, 1. Contingentiæ; *quando cauſſæ ita ſe invicem contingunt, ut ſententia lata in unâ faciat præjudicium, & pariat exceptionem rei judicatæ in aliâ.* 2. Præeminentiæ, ſive ordinis; *quando in cauſſis etiam ſe invicem non contingentibus, graves controverſiæ cenſentur præjudiciales reſpectu minorum; ut iis ſuperſedeat Iudex, donec majorem prius expediat. (ut criminalibus, civiles, l. fin. C. de ord. jud. univerſalibus particulares, l. ult. C. de petit. hered. cedunt.)* Hic præjudiciales in ſpecie dicuntur actio-

nes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

nes in quibus quæſtio ſtatûs vertitur. *Schneidvv. hic. ibi Gothofr.*

Cur & hæ dicuntur præjudiciales?

℞. Cùm præjudicium dicatur, quod ante judicatum ſequentibus ſententiis, vel negotiis dijudicandis viam ſternit & limites præbet; *Cicer. pro Cluentio*; actiones hæ *præjudiciales* dicuntur, quia viam ſternunt, ac formam præſcribunt cæteris controverſiis, cum quibus concurrunt, aut concurre poſſunt, & quibus propoſitis aliæ interim ſilent. *Oldend. claſſ. 3. act. 9. Quo ſenſu etiam exceptiones, & replicationes præjudiciales dicuntur ejuſdem ſtatûs ratione; prout vel principaliter agendo, vel incidenter excipiendo, aut replicando quæſtio ſtatûs vertitur. Oldend. eod. n. 1. & 2.*

Quæ recenſentur ab Imperatore actiones præjudiciales ſecundùm ſtatum?

℞. Tres, à Prætore puta introductæ. 1. Per quam quæritur, an quis liber ſit, an ſervus (*quam fere legitimam cauſſam habere, dicit textus. §. 13. hic.*) 2. Vtrùm ingenuus ſit, an libertus. 3. Vtrùm filius ſit, an non (*quam de partu agnoſcendo dicit textus*) Quæ duæ poſteriores ex juriſdictione Prætoris ſubſtantiam capiunt; *cùm ad priorem quidem Prætor multa adjecerit; revera tamen ex SC. ſit, cujus meminit ICtus. in l. cognitio. ff. de liber. cauſſa.*

An non ſunt plures?

℞. Cùm ſtatus hominis vel ſit publicus, vel privatus, & ille vel *Eccleſiaſticus*, ex Eccleſiaſtica; vel *politicus*, ex politica poteſtate deductus; & privatum quidem jus Imperator hîc explicare inſtituerit: omninò judicamus nihil hîc præjudicatum iis quæſtionibus, quibus de jure perſonarum, ſive Eccleſiarum, ſive Magiſtratuum, ſubditorum, civitatis, peregrinitatis, gentis nobilitate & obſcuritate quæritur: Et ratione quidem ſtatûs ex poteſtate privata, tot eſſe poſſe actiones præjudiciales, quot modis de

ſtatu alicujus, conditioneve quæri poteſt. *Vult. Iuriſp. lib. 2. cap. 5. per tot. Conſiderandæ verò nobis hic modò ſunt actiones ab Imperatore propoſitæ.*

Cùm hæ actiones quæſtionem ſtatûs, adeóque jus perſonarum concernant, (ex quo perſonales actiones ſunt;) *Cur dicit Imperator eas in rem eſſe?*

Reſp. Non eſſe, ſed videri eas eſſe in rem dicit, *text. hic.* In quo cùm variè ſe torqueant Doctores, placet videri in rem eſſe, quia ſtatus petitur quaſi ſuus, & quidem adverſus quemcunque ratione poſſeſſionis contrariæ. *Sed ſicut in actione reali petitur pronunciari rem, vel jus ſuum eſſe; ita hic petitur pronunciari ſtatum illum ſuum eſſe. Vt ita ratione tertii videantur eſſe in rem.* Perſonales tamen non immeritò cenſentur; *quia juri perſonarum adhærent, & inde, (hoc eſt, ex poteſtate,) deſcendunt. Vult. ad Inſt. hic. n. 12. ubi de eâ re latiùs.*

Prima præjudicialis actio hîc recenſita (liberalis cauſſa dicta) quæ eſt?

Reſp. Quando dominus agit contra ſervum, qui eſt in quaſi poſſeſſione libertatis, & contendit ſervum ſuum eſſe: Ex diverſo, cum ſervus, qui eſt in quaſi poſſeſſione ſervitutis, agit contra dominum, & contendit ſe liberum eſſe, *tot. tit. ff. & C. de liber. cauſſ.*

Cui & adverſus quem competunt hæ actiones?

Reſp. *Prima* competit domino, adverſus ſervum pro libero homine ſe gerentem: & ex diverſo, ſervo, adverſus dominum prætendentem ſervitutem, (*de quibus duabus ſpeciebus tractat. tit. ff. & C. de liberali cauſſa.) Quibus utiliter ſecundùm ordinariam Germaniæ conſuetudinem competat, vide Old. eod. num. 5. Extendi tamen utilis interpretatio ad alia quomodo poſſit, latiùs diſſerendi, pro hoc compendio, non eſt occaſio. Secunda* competit patronis, qui libertatis beneficium ſervo ex juſta ſervitute contulerunt adverſus libertos, poſt iſtud beneficium, obſequiorum jus

patro-

patronis denegantes ; & ex diverſo libertis ingenuos ſe profitentes adverſus patronos ſe tales falſa opinione aſſerentes. *tot. tit. ff. ſi libert. ſe ingen. eſſe dic.* *Tertia* parentibus adverſus liberos debitum honorem non exhibentes, & liberis adverſus parentes, partum matris, hoc eſt, ſanguinem ſuum, & quibus ex ſe procreatis pietatem debent, agnoſcere recuſantes. *l. pen. ff. de obſ. à lib. & libert. præſt. Quæ actio ad totam cognationis controverſiam porrigitur ; ut ſi quis adſeratur frater, cognatus, vel negetur, adverſus fratrem vel cognatum. Bart. in l. 3. § 1. De agnoſc. liber. l. 7. §. 1. De vent. in poſſeßionem mitt. & arg. l. 2. ff. & C. de liber. exhib.*

Quid hic juris circa heredes?

Reſp. Prima, & ſecunda actio datur heredibus dominorum, & patronorum. *Vtpote ad quos ut proprietas ſervorum, ita jus patronatus tranſit. l. liberti. C. de libert. & eor. lib. l. ſi quis à liberis. §. ſolent. ff. de liber. agnoſc.* non tertia heredibus parentum ; *Quia patria poteſtas morte finitur. ſuprà quib. mod. pat. pot. ſolv.* In heredes verò nulla actio præjudicialis porrigitur. *per rat. apud Oldend. eod. n. 7. niſi incidenter & per conſequentiam, quatenus de ſtatu defuncti controvertitur.* Contra heredes in jus, & bona ipſius ſuccedentes, *ex. gr. quatenus filii petuntur in ſervitutem, quia pater ſervus fuerit, &c. Oldend. eod. quem vide.*

Quid perſequimur his actionibus?

℞. Jus ſubjectionis quod in alicujus perſona habemus, vel libertatem à ſubjectione quæ adverſus alium defenditur. *Et primâ* quidem actione ita, ut dominus petat declarari ſervum ſuum, quem prętendit. Qui liberum ſe prætendit ; ſe talem declarari, & jus ſervitutis in ipſum Reo non competere. *In ſecundâ,* ut Actor patronus petat reum declarari ſuum libertum, ſibique jus patronatûs in eum competere, Libertus actor ex diverſo petat, ſe ingenuum declara-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ri, & Reo jus patronatûs in ipſum non competere. *In tertiâ*, ut judex pronunciet, actorem eſſe legitimum & verum parentem Rei conventi. *Quomodo verò hoc genere actionum alia utiliter perſequamur, liquet ex antedictis.*

Quomodo ergò proponendæ hæ actiones?

℞. In *primâ* ad aſſerendum ſervitutis jus ponit Actor, ſe in bello tali Reum conventum cepiſſe; Ipſum verò vocatum ad certum tempus, & locum, non veniſſe, nec captivitatis juri ſatisfeciſſe: Petere itaque ſe, Reum ſententia Actoris captivum declarari, & ut jus captivitatis obſervet, condemnari, *Oldend. eodem.* Ad aſſerendum jus libertatis, ponit Actor, ſe talibus parentibus legitimè progentium; tali loco domicilium ſemper habuiſſe; nec ulli ſervitia præſtitiſſe; Reum verò à ſe perſona libera, contra jus ſuæ libertatis, ſervitia exigere: Petere itaque ſe, liberum ſententia pronunciari, eoque nomine Reum condemnari ac legitimè compelli, ne poſthac ad præſtandum obſequium ſe Actorem cogat. In *ſecundâ* actione facilis eſt narrationis, & petitionis variatio, exemplo præcedentis formulæ. In *tertiâ*, ſi quidem Actor ſe filium Rei ſe patrem eſſe negantis, ſoluto quidem per divortium matrimonio, ſecundùm jus Romanum dicit; ponit matrem ſuam intra dies continuos triginta, poſt divortium numerandos, ipſi marito, vel ejus patri, in cujus poteſtate erat Reus, ſe ex eo prægnantem eſſe, denunciaſſe, nec ex adverſo à marito, vel ipſi mulieri, vel ejus parenti ipſam ex eo non eſſe gravidam quicquam denunciatum, nec cuſtodes, qui eam cuſtodirent, miſſos: Petere itaque ſe, Reum judiciali ſententia compelli partum ſuum agnoſcere, &c. *Kling. hic.* Aliàs ponit filius Actor, Reum contraxiſſe matrimonium cum matre ſua, ipſumque unà cum ea cohabitaſſe; conſtante quidem matrimonio, vel eo ſoluto, ſe Actorem intra novem vel decem menſes ex ea natum, item reputatum &,

nomi-

nominatum pro filio, ac à Reo ipſo ut filium tractatum. (*Quippe quibus probatis probetur filiatio. Schneid. Kling. hic.*) Petere itaque ſe, ſententia judicis Reum condemnari ut ipſum pro filio agnoſcat, & tanquam talem tractet. *Kling. hic.*

Quibus in caſibus ex identitate rationis hæ actiones præjudiciales locum habent, ut inter fratres, & ſorores; item cognatos & conſanguineos; adde virum, & uxorem, in iis & mutari libellus, & formari ſecundùm circumſtantias variè poteſt. Kling. eodem.

Tertia Actionum Diviſio.

Quæ eſt tertia principalis actionum diviſio?

℞. Quâ, à cauſſa finali, dividuntur in actiones rei perſecutorias, pœnæ perſecutorias, & mixtas. §. 16. *hic.*

Quæ ſunt actiones Rei perſecutoriæ?

℞. Rei perſecutoriæ ſunt, quibus perſequimur rem quæ nobis abeſt, & adeſt Reo: *Vt ſunt omnes actiones reales, quarum decem enumerantur à Gloſſa, Item actiones ferè omnes perſonales, ex contractu originem trahentes, puta quibus* ſimplum *perſequimur, id eſt, rem ſolam,* §. 17. *hic.*

Cur dicis actiones, quibus ſimplum, *id eſt, rem ſolam perſequimur?*

℞. Quia tales actiones quibus, licet ex contractu ortis, ex accidenti agitur in duplum, mixtæ ſunt; *Puta actio depoſiti, quando ex cauſſa tumultûs, incendii, ruinæ, naufragii, adverſus negantem in duplum rei depoſitæ agitur, d.* §. 17. *hic. Quia id duplum pœnæ nomine venit.*

Quæ ſunt actiones pœnæ perſecutoriæ?

℞. Pœnæ perſecutoriæ actiones ſunt, quibus agitur non ad id, quod Actori abeſt, vel Reo adeſt; ſed ſimpliciter ad pœnam: *Perez. hic. Puta in actionibus ex maleficio orientibus, principaliter comparatis puniendi*

niendi delinquentes , exemplique ſtatuendi cauſâ. §. 18. *hic.*

Quæ dicuntur actiones mixtæ ?

Reſp. Quibus partim rem ; *id eſt , quod nobis abeſt:* partim pœnam perſequimur. §.19.*hic. Perez,.eod.*

Quæ ponit Imperator exempla actionum rei perſecutoriarum?

Reſp. Mutui, commodati , depoſiti, mandati, pro ſocio, ex emto, vendito, locato, conducto; Monens ſimul (*quo dixi*) quatenus ex depoſito in duplum agitur mixtam eſſe actionem. §.17.*hic.*

De Actione ex mutuo.

Quotuplex actio eſt ex mutuo ?

Reſp. Diximus de eo , cùm de mutuo ageremus, Hîc, quibus, contra quem, & ad quid detur , videndum ſpecialiùs.

Dic ergo, quibus, adverſus quos, datur actio ex mutuo ?

℞. 1. Datur ei qui rem in mutuum cadentem ipſe mutuum dedit, §. *mutui autem, ſupra quib. mod. re contr. obl.* & quidem ei , qui communem pecuniam credidit pro ſua parte. *l. nam etſi fur.* §. *ult.ff.ſi cert. pet.* furioſo utiliter , ſi accipiens eum à quo accepit compotem mentis eſſe crediderit. *l. ſi à furioſo.ff.eod.* 2. Abſenti , cujus ſive ſcientis , ſive ignorantis , nomine mutuum contrahitur, ſive pecunia abſentis ſit, ſive numerantis. *l. certi condictio.* §. *ſi nummos.ff. d. t.* 3. Pluribus numerantibus datur ſingulis pro parte; *Niſi aliter conventum. l. cum te C. ſi cert. pet.* Adverſus 1. mutuo accipientem ſuo nomine, ſive in ſuam , ſive in alterius utilitatem verterit. *l. eum qui mutuam. C. eod.* 2. Adminiſtratorem civitatis , *Ita ut civitas teneatur , ſiquidem pecuniæ in civitatis utilitatem ſint verſæ ; alioquin adverſus ipſum , ut ipſe modò teneatur. l. civitatis. ff. eod.* 3. Eum qui pecuniam creditam accepturus ſpopondit creditori: *l.30. ff.eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ff.eod. Oldend.claſſ.4. act.17. num.iv. & ibi. 4. Non 1. adverſus filiumfam. *l.4. §.is autem. ff. ad SC. Maced.* 2. Iudicem, & ejus officialem. *Quinimò, cùm corrumpendi gratiâ dari videatur; & creditor dans & judex accipiens puniuntur. l.principalibus. ff. l. quiſquis Iudici. C.ſi cert.pet.* Et datur quidem heredibus, & in heredes.

Ad quid, quando, & quamdiu datur?

℞. 1. Vt reus ſolvat tantundem, hoc eſt, rem ejuſdem generis, & qualitatis; *ut ſuprà dictum l.1.l.2. ff.hic.* 2. Debitore interpellato extra judicium, ſolutionem differente; ſi interim valor rei mutuatæ decreſcat, etiam ut condemnetur ad id quod intereſt Actoris, debito tempore non fuiſſe ſolutum; factâ æſtimatione quanti plurimi fuerit, à tempore moræ, quamvis nullâ interpellatione factâ (*ſi ſit veriſimile futurum ut pretium variet*) & quidem quanti plurimi fuerit toto judicii tempore, *l. Æediles. §. Item ſciendum.ff.de Ædil.edict. & ſic accipe l. vinum. ff.ſi cert. pet.* Competit autem ſtatim ex obligatione mutui purâ: in mutui obligatione ſub conditione, & in diem factâ, non ante diem, & conditionem peti poteſt. *l. proinde. ff.ſi cert.pet.* Eſt perpetua. *Oldend. claſſ. 4. act.17. n.vi.ix.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. Rem, & mutuò quidem, revera datam: (*quæ eſt natura omnium contractuum, qui re fiunt, t.t. de oblig. quæ re contr.*) 2. Et quidem ab ejuſdem domino (*quod alienam pecuniam nomine ſuo mutuo dans non ex numeratione, ſed ex conſumtione modò & uſucapione condictionem habeat. l.19. in fin.ff.de reb.cred.* 3. Vt Actor ipſe, vel cui actio ceſſa, vel qui agendi habet mandatum, mutuum dederit. 4. Vt gratis mutuo ſit data. *Vult. Iuriſpr.lib.2. cap.8.n.3.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit ſe Reo mutuò dediſſe centum aureos Rhenanos: Eidem iſtos ex eâdem cauſsâ acci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

pienti numeráſſe: Reum tot, & tales aureos ſe redditurum Actori promiſiſſe, vel ſimpliciter, vel tali loco & tempore (*circumſtantiæ enim contractûs proponendæ.*) Quibus ut eos ſolveret, ſe Reum interpellâſſe: Se verò quod non fuerint ſoluti, damnum viginti aureorum paſſum: Petere itaque Reum condemnari, ac legitimè compelli, ut centum aureos ejuſdem monetæ, & valoris ſolvat, & nihilominus viginti aureos, nomine damnorum. *Oldend. eod. Practica.*

De Actione Commodati.

Ex contractu commodati dixiſti ſupra oriri duplicem actionem, directam, & contrariam; dic, cui, adverſus quem, & ad quid, datur directa?

Reſp. Dari commodanti rem ſuam, vel alienam, etiam furi, ſeu prædoni, adverſus commodatarium ſuprà jam diximus. Si plures commodatum acceperant; in ſolidum adverſus eos dabatur olim, *l.5.§.15. ff.commod.* hodie tantùm datur; ſi quidem ſe in ſolidum nominatim obligaverint. *Nov. de duob. reis. 99.* Quomodo ad id detur, ut res commodata cum acceſſoriis reſtituatur uſu finito; deterioratâ eâ, præſtetur id quod intereſt, & peremtâ æſtimatio, ſimiliter dictum. Addo, 1. Si conventum ut certo loco, & tempore detur; dari ut in æſtimando damno non redditi, & ejus ratio habeatur. *l.ſi ut certo.pr.ff.eod.* 2. Si commodata res ut pignori detur, nec luitur culpa commodatarii, ad id ut luatur. *d.l.5.§.12.* Si à commodatario abſit culpa repignorandi, puta quod pecuniam vel ſolverit, vel ſolvere paratus ſit, pignus reddere recuſante creditore, ad id ut cedatur pignoraticia adverſus creditorem, ſumtu commodatarii exercenda, *d.l. ſi ut certo. §.12. verſ.idem Labeo.ff.eod. Oldend.4. claſſ.15.act. n.VII.*

Cui, adverſus quem, & ad quid datur contraria?

Reſp. Similiter dictum, dari commodatario adverſus

ſus commodantem, *(etſi non agat)* & quibus caſibus detur expreſſum. Datur ad id 1. ut ſolvatur quod intereſt commodatarii, rem commodatam, ante expletum uſum, non fuiſſe ablatam, vel ſubtractam, aut non fuiſſe vitioſam, *Puta cùm id commodator non ignoraret. l. in rebus. §. item qui ſciens. l. rem mihi. ff. commod.* 2. Reſtituantur impenſæ majores neceſſariò in rem commodatam factæ. *d. l. in rebus. §. poſſunt.* 3. Si re commodatâ perditâ, aut ab ipſo commodatario ſurreptâ, commodatarius pretium pro ea dederit, & deinde eadem in poteſtatem commodantis venerit, rectè agitur, ut aut rem, aut pretium reſtituat. *l. in commodato. §. fin. l. ſi ut certo. §. 1. ff. eod. l. rem mihi commodâſti. pr. ff. eodem.*

Exercentur hæ actiones, vel poſt diem in contractu expreſſum, vel poſt uſum rei, l. in commodato. §. ſicut autem. ff. eod.

Quæ ſunt requiſita actionum ex commodato deſcendentium?

Reſp. *Directæ* requiſita tria ſunt. 1. Rem quæ petitur, aut cujus nomine ad intereſſe agitur, commodatam eſſe ab Actore, aut eo in cujus locum ſucceſſit, & quidem ad definitum uſum. 2. Eum finitum eſſe, aut certè commodatarium aliter, quàm convenit, re commodatâ uſum eſſe. 3. Rem nondum redditam; aut redditam deteriorem, idque culpâ commodatarii. *Contrariæ* duo, 1. Rem eſſe commodatam. 2. Actori aliquid abeſſe vel rei commodatæ occaſione, vel commodantis culpa. *Vult. eod. num. 21. & ſeqq.*

Quomodo proponitur utraque?

Reſp. In utraque narrantur requiſita jam in ſingulis expoſita; idque ſecundùm facti ſpeciem *(vel abuſûs, vel non redditæ, vel deterioratæ rei commodatæ.)* In *directa* quidem petitur, vel ejus reſtitutio tantùm, vel ſimul cum eâ quod intereſt, & damni reparatio; vel, ſi reddi non poſſit, æſtimatio. *Oldend. claſſ. 4. act. 15.*

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Practica, ubi exemplum latius. In *contrariâ*, petitur (ſecundum facti ſpeciem) damni perpeſſi reparatio; vel rei commodatæ intempeſtivè revocatæ ad uſum reſtitutio: aliquando æſtimatione rei commodatæ forte amiſſæ ſolutâ (*puta ſi quidem deinde in poteſtatem commendantis venerit*) ejuſdem pretii, vel rei ipſius commodatæ reſtitutio. *ſec. antè dicta. Schneidw. hic.*

De Actione depoſiti.

Actiones ex depoſito ſuprà expoſita, dic plenius quibus dentur?

℞. Diximus ſuprà in definitione hujus actionis, *directam* dari deponenti, *etiam furi & latroni*; hîc addimus, 1. Ei omninò etiam dari, qui rem non quidem ſuam, ſed alienam ſuo nomine cuſtodiendam dedit, *l. 1. pr. §. ſi te rogavero. ff. depoſ.* 2. Furibus, & prædonibus ita hanc actionem dari, ut ſi fur, & dominus in petitione concurrant, hic præferatur, *l. 31. circa med. ff. eod. Puta, quia fur ipſe ad bonorum ablatorum reſtitutionem domino tenetur. l. 1. §. 39. ff. eodem.* 2. Dari domino ex depoſitione ſervi, ſive proprii, ſive bonâ fide ſervientis, *l. 1. §. non ſolum, 27. §. 30. ff. eod.* 3. Heredibus, bonorum poſſeſſoribus, *d. l. 1. §. hæc actio, 29. Qui ſi plures ſunt, & dividi depoſitum commodè poteſt; cuilibet pro parte hereditaria, d. l. 1. §. ſi pecunia. 36. Contraria* datur, ut dictum, depoſitario.

Contra quem datur utraque?

℞. Et hoc ſuprà explicatum; Nempe *directam*, 1. Contra depoſitarium dari: Hîc addimus, dari contra eum, vel habentem, vel dolo malo deſinentem habere reſtituendi facultatem, *d. l. 1. §. 21.* 2. Contra filium, vel ſervum in ſolidum; contra patrem, vel dominum peculio tenus, *d. l. 1. §. filiumfam. 42.* Quod filius emancipatus, & ſervus manumiſſus rem depoſitam ſi poſſideant, ipſi ſoli, non pater, nec dominus teneantur,

tur, *l.21. pr.& §.1.ff.eod.* 3. Heredem depoſitarii ex dolo proprio in duplum, ex dolo defuncti in ſimplum teneri; ſi plures ſunt, pro parte hereditaria, *l.7.§.1.ff. eod. Contraria* quomodo detur contra deponentem, jam conſtat ex antè dictis.

Ad quid datur utraque?

℞. Et hoc ſuprà explicatum; ita quidem, ut quomodo non modò in ſimplum, ſed certis caſibus in duplum detur; *Quò lectorem remittimus.*

Quæ ſunt requiſita utriuſque actionis ex depoſito deſcendentis?

℞. *Directæ* hæc duo. 1. Rem quæ petitur eſſe depoſitam, vel ſimpliciter, quando agitur *in ſimplum*, vel, (*ſi in duplum* agatur) tumultûs, ruinæ, incendii, & naufragii cauſſà, vel depoſitam negari, *ſec. antè dicta.* 2. Rei depoſitæ negari reſtitutionem à Reo, vel à Reo factam eſſe deteriorem. *Contrariæ totidem.* 1. Rem apud Actorem à Reo eſſe depoſitam, 2. Ob eam aliquid bonâ fide impenſum Actori abeſſe, *Vult. Iuriſp. 2.c.8.*

Quomodo proponitur actio directa?

℞. Actor dicit ſe, cùm ob res, & negotia ſua foris expedienda aliquandiu ſe abſuturum ſciret, periculi evitandi gratiâ, duo vaſcula plena ſuppellectilis (*juxta tenorem inventarii ſuper eo confecti*) apud Titium amicum depoſuiſſe: Ipſum Reum iſtius vaſculi curam & cuſtodiam liberè & gratis ſuſcepiſſe: Se Actorem reverſum pro reſtitutione depoſiti vaſculi cum ſupellectile incluſà Reum interpellâſſe; Eam verò à Reo ſine juſtâ cauſsâ recuſatam: Petere itaque ſe, Titium reum conventum ad reſtitutionem depoſiti vaſculi, unà cum incluſa ſupellectile, condemnari & legitimè compelli: Aut, ſi eam præſtare non poſſit, in æſtimationem non modò detentionis, ſed & totius rei, *Ad quam etiam juramentum offerri poteſt ab Actore, Bred. hic.*

Quomodo proponitur contraria?

℞. Actor dicit Sejum, ante aliquot menſes peregrè pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

profecturum, duos equos quibus in itinere opus non habebat, apud ſe depoſuiſſe: Eorum ſe curam atque cuſtodiam pro Sejo amicè ſuſcepiſſe, & habuiſſe; Pro pabulo verò ad eorundem equorum curam, & ſuſtentationem, utiliter, & neceſſariò bonâ fide impendiſſe decem aureos: Iſtorum ſe à Sejo reverſo petiiſſe reſtitutionem; ſed eam contra amici officium temerè hactenus negatam: Nunc itaque petere, cùm iniquum ſit alicui officium eſſe damnoſum, Sejum ad prædictorum impendiorum decem aureos reſtituendos condemnari & legitimè compelli, *Old. Claſſ. 4. action. 23. de utraque action. Bred. ex eo ibid.*

An non ſunt quædam actionum depoſiti cognatæ actiones?

℞. Omninò: de recepto, & actio ſequeſtraria, *Vult. eod.*

Quæ eſt actio ex recepto?

Reſp. Eſt actio depoſiti Prætoria competens vectori, vel peregrinanti adverſus nautam, cauponem, vel ſtabularium, in cujus navim, cauponam, vel ſtabulum, cùm divertiſſet, aliquid intulit, ſi ſit ibi deperditum, & non reddatur, *Vult. eod.*

Quæ requiruntur, ut hæc actio detur?

Reſp. Sufficit res illatas: (*Quod cùm nauta, caupo, vel ſtabularius id patitur, eo ipſo exiſtimetur, profiteri, navim, cauponam, ſtabulum ſuum ſatis eſſe tutum, in quod res ejuſmodi inferantur, l. 3. §. 1. ff. naut. caup. ſtab.*) Nec neceſſe eſt curæ ipſorum commiſſas eſſe. *Vult. eod. n. 30.*

Quæ eſt actio ſequeſtraria?

Reſp. Actio depoſiti (*cujus ſpeciem ſequeſtrem diximus*) data adverſus ſequeſtrem, *l. Ei apud quem. 5. §. 1. ff. eodem.* in hoc ut quæ res apud ipſum eſt ſequeſtrata ad voluntatem litigantium, vel ipſis invitis ei, qui ſuperior inter ipſos fuerit, reſtituatur. *Vult. eod. n. 30.*

Ad quam quæ requirantur, quomodo itidem proponenda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

nenda cùm ex iis quæ de ſequeſtratione ſuprà, tum ex iis quæ de actione depoſiti modò dicta, conſideratâ ſequeſtri naturâ, facile eſt obſervare.

De Actione mandati.

Actionem ex mandato geminam; directam unam, contrariam alteram ſimiliter dari, ſuprà dixiſti; dic pleniùs, cui utraque detur?

Reſp. *Directa*, datur 1. Mandanti, & ei, cujus intereſt negotium, rectè geri, *(quòd, ſi nihil intereſt, actio mandati ceſſet, l. ſi procuratorem.* 8. *§. mandati actio. ff. mandati.* 2. Subſtituenti contra ſubſtitutum ſuum, *d. l. ſi procuratorem. §.* 3. 3. Fidejuſſori qui conventus à creditore pro debitore ex ignorantia ſimplici, nec admonitus de ſolutione, ſolvit, *l. ſi fidejuſſor.* 29. *ff. h. t. Contraria* datur 1. mandatario, *l. ſi verò non remunerandi. §. contrario.* 7. *ff. d. t.* 2. Procuratoribus ad ſumtus probabiles litis, *et ſi cauſſâ ſine culpâ ceciderint, l.* 4. *C. d. t.* 3. Fidejuſſoribus & mandatoribus ante judicium ſolventibus, *l.* 20. *§.* 1. *l. idemque. §. idem Labeo. l. Lucius Titius.* 38. *§.* 1. *ff. eod.*

Adverſus quem datur utraque?

Reſp. *Directa* quidem 1. Adverſus negotia alterius ex mandato adminiſtrantem. 2. Mandatarium excedentem, vel non implentem mandatum, vel id intempeſtivè renunciantem. *l.* 22. *§.* 11. *l.* 27. *l.* 2. *ff. eod.* 3. Non prorſus quidem deſerentem, ſed in expediendo mandantem damno afficientem. *l.* 3. 8. *§.* 1. *ff. l.* 9. *l.* 11. *C. eod.* 4. Curatorem bonorum ex bonis venditis non ſatisfacientem creditoribus venditionem mandantibus, *l. ſi mandavero. §. ſi curator. ff. eod. Contraria* datur adverſus mandantem, ut dictum ſuprà, ejuſque heredem, addo, ſive expreſſè mandaverit, ſive tacitè, puta ſi præſens, non invitus paſſus eſt negotia ſua geri, *ex. gr. Pro ſe fidejubere alium, vel alias non donandi animo intervenire, l. ſi remunerandi, §. ſi paſſus, ff. l.* 6. *C. eod.* vel etiam pro ſe præſente ab aliquo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

geſtum ratum habeat, *c. ratihabitionem. de reg. jur. in 6. & ibi Dynus. Quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato ita comparatur, ut ex ea non minus, quàm ſi mandâſſet, obligetur; ut ibidem Dynus juxta capitulum.*

Ad quid datur utraque actio?

℞. *Directa* datur. 1. Ad id quod intereſt mandantis mandatum non fuiſſe expletum. 2. Vel non eo modo, quo mandatum erat, *l. 8. §. mandati actio. ff. l. ad comparandas. C. d. t.* 3. Ad id quod occaſione mandati ad mandatarium pervenit, ut id ipſe reſtituat, ſi poſſit; alioqui cedat actionem, quam habet ad rem conſequendam. *Quia non plus cogendus reſtituere, quàm bonâ fide ſit conſecutus. d. l. 8. §. dolo autem. ff. d. tit. Vult. com. ad Inſt. hic. n. 87.* 4. Si pecuniam mandantis ſub uſuras credidit, & ad has reſtituendas. *l. idemque. §. 3. §. 8. ff. eod. Oldend. claſſ. 4. act. 24. n.* VII.

Contraria datur mandatario. 1. Vt pecuniam det mandans ad explendum mandatum, maximè ſi jam quædam ad exſecutionem paravit, *d. l. ſi verò non remunerandi. 12. §. ult. & l. ſeq. ff. eodem.* 2. ut ſumtus in exequendo mandato factos bonâ fide reſtituat, *etiamſi negotium conficere ſine culpa ſua non potuerit. l. qui mutuam. 56. §. ult. ff. l. etiam ſi contrariam. C. dict. tit.* 3. item uſuras conſequendas, ſub quibus oportuit mutuari pecuniam, ad exſequendum mandatum neceſſariam, *d. l. ſi certò non remunerandi. §. ſi mihi.* 4. Denique ad omne id quod ex mandato abeſt; niſi abſit fortuito, *d. l. 12. §. contrario. l. 10. §. idem Labeo. l. 26. §. non omnia. l. 56. §. fin. ff. dict. tit.*

Quæ ſunt requiſita actionum mandati?

℞. In Actione *directa* tria: 1. ut mandatum ſit datum ab Actore. 2. à Reo ſuſceptum. 3. Ipſe verò Reus id, vel omninò non, vel non ut oportet ſit exſecutus, vel occaſione mandati ad Reum quid pervenerit, ad mandantem pertinens. In *contraria* totidem: 1. datum. 2. ad exſequendum ſuſceptum eſſe

man-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

mandatum, 3. ejus occaſione aliquid Actori abeſſe, *Vult. eod.*

Quomodo proponitur actio mandati directa?

R. Actor dicit ſe nuper Reo, ut ei domum tali pecuniâ emeret, mandâſſe (*variari debet narratio ſecundùm ſpeciem mandati.*) 2. Reum talem domum emiſſe. 3. eique talem domum ex emtione traditam (*Puta ſi tradita fuit.*) 4. ipſumque ex eadem domo emtâ mercedem decem aureorum percepiſſe. 5. Se Actorem, vel ad emendam domum pecuniam Reo numerâſſe, vel (*pro facti ſpecie*) pretium pro emta ex mandato domo ſolvendum obtuliſſe. 6. Reum verò emtam mandatu domum tradere, ſeu reſtituere nolle: Petere itaque, Reum condemnari, ut domum emtam, ſimul cum mercede decem aureorum, ei reſtituat, & ut evictionis cautioni, quam à venditore accepit, cedat; itemque caveat talem fundum facto ſuo non eſſe oppigneratum, vel quovis modo deteriorem redditum, quàm tempore traditionis fuerit. *Oldend. eod. & ex eo Brederod. Analyſi. eod.*

Quomodo proponitur actio mandati contraria?

R. Actor dicit, quòd Reus nuper ei commiſit adminiſtrationem fundi Tuſculani: Se eandem gratis ſuſcepiſſe; ad fundum verò ipſum benè excolendum quinquaginta aureos bonâ fide neceſſariò & utiliter impendiſſe: iſtorum quinquaginta aureorum Reum (quamvis admonitum) ſolutionem recuſaſſe: Petere itaque, Reum condemnari & legitimè ad eandem ſolutionem, unà cum uſuris, & eo quod intereſt, compelli. *Oldend. eod. & ex eo Breder. eod.*

Notandum hîc & in reliquis actionum generibus, ritè ſecundùm, requiſita, & circumſtantias, facti ſpeciem narrandam, & inde ex actionum natura ſemper petitionem formandam; Vnde etiam nos, brevitati ut conſulamus; deinceps in genere id repetere contenti, quomodo petitiones ſecundùm actionum naturam, & ſpeciem facti formandæ, modò monebimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De Actione pro Socio.

Quæ dicitur Actio pro ſocio; & quæ ejuſdem natura?

Reſp. Eam ex contractu ſocietatis natam, utrimque eſſe directam, non, ut ſuperiores, ex una parte directam, ex altera contrariam, *(puta, quod res omnium æquo jure eſt communis ſociorum)* ſuprà jam diximus. Natura ejus eſt quòd ſit generalis, *l.* 38. *ff. hic. Quia totius ſocietatis, quamdiu ea conſiſtit, rationes exigit; licet quandoque etiam detur in rem, ſive certam aliquam ſpeciem (puta ut aliquid ſocietate communicetur, quod unus è ſociis repetit.)*

Cui datur, adverſus quem, & ad quid?

Reſp. Datur ſociis invicem, quoties alterum alteri ex bono, & æquo aliquid præſtare oportet; item quoties juſſu alicujus cum filio ejus, vel extraneo ſocietas coitur, & adverſus eum cujus perſona in contrahenda ſocietate ſpectata. *l. ult. ff. pro Soc. Vult. eod.* 1. Ad ſocietatem contractam complendam, *Scil. ut fiat nominum ceſſio, & rerum in communi ſecundùm ſocietatis conventionem collatio. l.* 3. *pr. ff. d. t.* 2. Ad præſtationes perſonales, *Puta ad impenſas, fructus & cætera damna in ſocietate communicanda. l. pro ſocio arbiter. l. cum duobus.* 52. §. *damna. ff. eodem.* 3. Ad pacta ſervanda, *l. pen. C. eod.* 4. Ad recognoſcendas ſingulis annis rationes, *ſec. Bald. Rubr. C. eod.* 5. Ad uſuras, & id quod intereſt poſt moram, veram, vel fictam, *l. Socium. pr.* 60. *ff. eod.* Ad dirimendam ſocietatem, habendamque rationem damni & lucri, eaque inter ſocios dividenda, *l.* 52. §. 3. 4. *l.* 63. §. *ſi cum tres. l.* 65. *ff. eod.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

Reſp. *Cùm ſit ultrò citróque directa, & demum inſtituatur finitâ ſocietate,* tria notamus: 1. ſocietatem fuiſſe contractam. 2. finitam eſſe. 3. quæ ex ſocietate ſunt communia, vel omninò non, vel non ut oportet,

tet, eſſe communicata & diviſa. *Quia verò interdum ad implendam & perficiendam ſocietatem proponitur, (Puta, ut fiat ceſſio nominum & collatio rerum in commune,) ſecundùm conventionem & præſtationes perſonales, puta ad impenſas, fructus, damna, &c. Item pro ſocietate dirimenda.* 4. Secundùm iſtas circumſtantias, requiritur defectus impletarum conditionum, perſonalium præſtationum, earumque quæ ad dirimendum contractum ſocietatis ſufficiunt, *Vult. juriſpr. eod. n. 36.*

Quomodo proponitur, & quæ petitio?

Reſp. Narrantur requiſita, ad formandam petitionem, pro circumſtantiarum diverſitate, & petitur vel finitæ ſocietatis declaratio, & ex ea rationum redditio, ac ſecundùm eam, oblata damni præſtatione, lucri adjudicatio: vel nondum contractu impleto, impletionis præſtandorum adjudicatio.

De Actionibus emti venditi.

Dixiſti ſuprà ex contractu emtionis venditionis duplicem dari actionem inter emtorem, & venditorem; & utramque quidem ab eo cui competit, ſeu ab Actore, nominatione diſtinxiſti: dic porrò, qualis utraque, & an utraque ita ſemper diſtinguatur?

Reſp. Vtraque eſt directa, *tanquam utrumque contrahentium æquè principaliter obligans ad initi contractûs conſervationem:* At verò non tantùm ex perſona & jure Actoris, una emti, ſeu ex emto, altera venditi, ſeu ex vendito, vel plenius, & perfectiùs una emti venditi, ſeu ex emto vendito, altera venditi emti, ſeu ex vendito emto (*quod unus ſit contractus emtionis venditionis*) dicitur, (*licet regulariter:*) Sed & aliquando vice verſa, quæ venditori datur actio non à venditore, ſed ab emtore, emti: *l. un. §. ſi itaque. C. ſi ſervus extero ſe emi mand. l. Iul. 13. §. ſi procurator. 25. ff. de act. emt. vend.* & quæ datur emtori à

ven-

venditore actio ex vendito, dicitur, *l.26.l.66.§.ſi ſecundus.ff.de Evict. l.ex conventione. C.de pactis.*

Cui datur actio emti, ſeu ex emto; & adverſus quem?

℞. Datur 1. Emtori (*ſed quatenus requiſita docebunt*) *l.11. ff.de act.emti.& quidem ſive præſens, ſive abſens, ſive per nuncium, vel epiſtolam emerit. l.1. §.fin.ff.de contr.emt.* 2. Vtiliter domino, cujus procurator emit rem ipſius nomine. *d. l.Iulianus. §. ſi procurator. l. cum per eos.C.ſi quis alteri vel ſibi, &c.* 3. Etiam patri, vel fratri à filiofam. vel fratre (*ſed bona tantùm caſtrenſia, vel quaſi*) ementi. *l.frater à fratre. ff. de cond. indeb. l. 2. ff. de contr. emt.* Adverſus eum qui rem ſuo nomine vendidit, ejuſque ſucceſſores; *ſed univerſales, arg.l.47. De act.emt. Nov.48.pr. non ſingulares; l.fin.§.fin. De cont.emt. ut cum quibus non contractum, Schneidvv. hic. n.3.* 4. Item adverſus procuratorem venditoris directò, adverſus dominum mandantem utiliter. *d.l. Iulianus. §. ſi procurator. ff. de act.emt.*

Ad quid datur?

℞. 1. Et imprimis quidem ad id, ut rei vacuæ poſſeſſio tradatur emtori, *l. 2. §.1. ff.eod. l. ſi pater tuus. C.eodem.* quâ emtori liceat rem habere, *d.l. 11. §.2.§.8. Et ita quidem, ut ſi tradens ſit dominus, rei dominium, ſi non dominus, poſſeſſio & per eam uſucapiendi conditio in accipientem transferatur. Vult.com.ad Inſt.hic. num.108.* 2. Vel ad intereſſe, quòd emtio non ſit completa. *l.ſi traditio.l.cum venditorem.C.hic.Vtrùm enim ad rem, an ad intereſſe agere velit, in ipſius eſt arbitrio.* 3. Ad rei venditæ partus, fructus, & acceſſiones, & generaliter ad omne commodum, quod rei venditæ poſt perfectam venditionem acceſſit, *d. l.Iulianus.§. ſi fructibus, cum duob.ſeqq.* 4. Ad intereſſe, quòd res debito tempore non ſit tradita. (*Puta, quia emtor omne periculum poſt perfectam emtionem ſuſtinet.*) 5. Vt caveatur de evictione. *l.emtor. C.hic. d.l.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

d.l.ex emto. §. *ult.* 6. Ad intereſſe qualitatis rei celatæ, item evictionis. *l.* 1. §. *venditor ſi. l. ſi ſterilis.* §. *quamvis. ff. eod. l. non dubitatur. C. de evict. non violentæ dejectionis; quia non violentiam, ſed evictionem præſtat venditor. l. ult. C. l.* 31. *ff. de act. emt. vend.* 7. Ad præſtanda jura realia, & perſonalia; etſi de ea nihil convenit. *l. ſi aquæ ductus. pr.* 47. *cum ſeq. ff. de contr. emt.* 8. Ad exhibenda inſtrumenta rei venditæ, & fines oſtendendos. *l. Titius heres. ff. de act. emt. vend.* 9. Ad arrharum, diſſolutâ mutuo conſenſu emtione, repetitionem. *d. l. ex emto.* §. *is qui vina.* 6. *ff. eod.* 10. Ad præſtandum periculum, quatenus ei ſe venditor ſubjecit, *t.t. C. de peric. & com. rei vend.* Denique quicquid alterum ex bona fide præſtare æquum eſt, id hac actione rectè petitur. *d. l.* 1. §. 1. *l.* 11. §. 1. *ff. eodem. vid. Oldend. latius. Claſſ.* 4. *action.* 1. *Nempe hæc actio, & alias tres ſub ſe complectitur.* 1. *Redhibitoriam, & quanti minoris.* 2. *De evictione.* 3. *Præſcriptis verbis, quâ venditor compellatur, ad implenda pacta contractui adjecta. Bred. ex Mynſ. hic. De quibus cùm ſuprà egerimus; ne mole laboret hoc enchiridium, hîc non agemus ſpeciatim.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. Rem eſſe emtam. *d. l. ex emto.* 2. Pretium eſſe ſolutum integrum; vel ſaltem oblatum modo debito, & conſignatò depoſitum, vel aliàs fidem de pretio habitam. *text. cum not. Bart. & Paul. de Caſtro. in d. l. Iulianus.* 13. §. 8. 3. Rem non eſſe traditam: aut, ſi quidem ſit tradita, abeſſe aliquid emtori; idque dolo, vel culpâ venditoris, aut certè ex conventione. *Vult. Iuriſpr. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 23.

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit ſe à Titio Reo, idoneo rerum ſuarum adminiſtratore, emiſſe domum, tali loco ſitam, centum aureis; Reum in talem contractum conſenſiſſe, & vacuam talis domûs poſſeſſionem ſe traditurum promiſiſſe: Se Actorem pretium prædictum ſol-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

viſſe, vel Reo eo nomine ſatisfeciſſe; vel Reum de pretio fidem habuiſſe, vel realiter obtuliſſe, & cùm accipere id recuſaret, apud talem depoſuiſſe; (*puta pro ſacti ratione hic variandum.*) Interpellatum verò, ſemel, iterumque, Reum poſſeſſionem vacuam prædictæ domûs non tradidiſſe, nec juri ſuo quod vendidit ceſſiſſe: Quinimò poſt ſolutionem pretii venditæ domûs mercedem accepiſſe: Inſuper ſe Actorem, quòd emta domus ei non fuit tradita, viginti aureorum damnum paſſum: Petere itaque, Titium Reum condemnari, ac legitimè compelli, ut prædictam domum venditam, ejuſque vacuam, & liberam poſſeſſionem emtori tradat, penſionem 20. aureorum cum decem aureis damni nomine ſolvat. Quòd ſi talem traditionem facere non poſſit; ad id quod rem non traditam intereſt æſtimato concludit, &c. *Oldend. & Bred. eod.*

Cui datur actio venditi, ſeu ex vendito, & adverſus quem?

Reſp. Datur 1. Venditori. *d. l. Iulian. §. ex vendito. ff. eod.* ejuſque heredibus. 2. Domino ex venditione ſui Procuratoris, *d. l. Iulianus. §. ſi procurator.* 25. utiliter. 3. Etiam pupillo abſque tutoris autoritate vendenti. (*quia licet ipſe vendens non obligetur efficaciter, emtorem tamen obligat. d. l. Iulianus. §. ſi quis à pupillo.* 29.) Contra emtorem (*ejuſque heredes, & ſucceſſores univerſales; non, ut ſuprà in actione emti dictum, ſingulares*) pretium, vel ejus uſuras, *d. l. Iulianus. §. ex vendito. l. 5. l. 13. C. eod.* 2. vel ſumtus per venditorem ante traditionem in re venditâ factos, *d l. Iulianus. §. 22. ubi Bart.* non ſolventem. 3. aut pactâ venditione appoſita non implentem; *l. 2. C. de pact. in. vend. & emt.*

Ad quid datur?

Reſp. Ad conſequenda ea quæ ei ab emtore præſtari oportet, *d l. Iulianus.* 13. *§. ex vendito.* principaliter; ſeu, *ut in d. l.* 13. *§.* 20. *§. dicitur*, imprimis ad pretium.

2. Ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

2.Ad uſuras pretii non ſoluti poſt traditionem. *d.l.13.* §.20. 3.Reſtituendos ſumtus in re vendita ante traditionem à venditore factos, *d.l.Iulianus.* 13. §. *ex vendito.§.præterea.* 4. Item id quod plus debito à venditore eſt præſtitum. *l.ſi tibi liberum. & l.17.§.6.de act. emt.vend.* 5.Item ea, ſive fructus, ſive alias res, quæ, excepta in contractu, emtor occupavit, *l.2. C. de act. emt.vend.* 6. Vt tollat res cum incommodo venditoris ultra tempus conſuetum, vel in contractu definitum, apud venditorem relictas, cum eo quanti intereſt venditoris aliò delatas, non eſſe. *l.1. §. licet. ff. de per. & com.rei vend.l. ſi is qui lapides. ff. de act. emt.* 7.Ad præſtanda pacta in contractu comprehenſa, ſive inter contrahendum, ſive pòſt ex eodem contractu conventum ſit. *l.qui fundum. ff.de contr. emt. l.tenetur. §.1.l.Iulian.§.ſi venditor.30. ff.de act.emt. l.pacta conventa. ff.de contr.emt.Old.Bred.eod.*

An rei jam traditæ vindicatio ampliùs non competit venditori, puta, vel pretium emtore non ſolvente, vel leges contractûs alioqui non præſtante?

Reſp. 1. Minimè. *Quod ejus dominium, ſi quod habuit, & omne jus ſuum in emtorem tranſtulit. l. incivile. C. de rei vind.* 2. Multò minùs datur ei condictio ob cauſſam dati, vel condictio ſine cauſſà. *Quoniam in illis actionibus receditur à contractu non impleto; in contractu verò nominato impleto alteri parti ampliùs pœnitere non licet.* Sed ad actionem perſonalem ad præſtandum de quo convenit, neceſſariò deveniendum. *l. 1. C. de act. emt.* Sed & agi poteſt ad reſcindendam venditionem, & reſtituendum fundum cum fructibus perceptis, & acceſſoriis ex fundo vendito, ſub pacto legis commiſſoriæ, *l. ſi fundus. ff. de leg. commiſſ.* vel ad revendendum ex pacto de retrovendendo, in contractu venditionis appoſito. *l.2. C.de pact.int. emt. & vend. Oldend.Breder.eod.*

Decepto emtore ultra dimidium juſti pretii; agitur

ut vel reſtituatur res, vel juſtum pretium ſolvatur. l.2.C.de reſc.vend. Oldend. eod.

Quæ ſunt requiſita hujus Actionis?

℞. 1. Rem venditam eſſe. 2.Eamque traditam, vel ſaltem opportunè oblatam. 3.Liberam, *l.1.§.vendit. l.ſi tibi.ff.de act.emt.* non vitioſam.*l.4 pr.l.6.§.ſi vas. l.11. §. redhibitionem. ff. eod.* ſed in eo ſtatu, quo erat cum venderetur, *dd. ll.* 4. Pretium totum, vel ejus partem nondum eſſe ſolutam, aut contractûs initi occaſione venditori aliquid abeſſe. 5. Quòd ſi ad reſciſſionem agitur; cauſſam ſubeſſe ex qua ad eam agi poſſit. *Vult.juriſpr.eod.*

Quomodo proponitur?

℞. Cùm actio ex vendito iiſdem modis concedatur venditori adverſus emtorem, quibus actio emti conceditur emtori adverſus venditorem, eademque inter eos ſit ratio, *Oldend. eod.* ita habe; requiſitis, & hîc ſecundùm rationem contractûs, item ſecundùm facti ſpeciem narratis, ſecundùm ea peti, vel pretii, item uſurarum ex mora ſolutionem, ejus quod venditori abeſt, pactorum item conventorum præſtationem, vel aliquando, & expreſsâ quidem cauſsâ tali ex qua admittitur, contractûs reſciſſionem. *Vult.eod.Practicam ſpecialiter apud. Oldend. eod.vide.*

De Actionibus Locati-conducti

Cùm ex contractu locationis etiam geminam dari actionem dixeris, unam locati, conducti alteram; dic, cui, & adverſus quem, datur actio locati?

℞. Locati actio datur. 1. Prædii, ſive urbani, ſive ruſtici, rei mobilis etiam, locatori, *l.ſed addes.§.9. l.qui operas.38.l.24.§.2.ff.locati.l.ſi quis conductionis. C.eodem.* 2.Ei qui opus paciſcitur, conſtitutâ, ſive in dies, ſive in univerſum mercede. *l. eâ lege.51. §. locavi opus. l.ſi merces. §.qui columnam. ff. eod.* 3. Ei, qui quod faciendum conduxerat, locavit alteri. *l. ſi cui 48. ff. eod,* Etiam uſufructuario locanti; quoad uſus-

uſusfructus durat. *l. ſi quis domum. §. hic ſubjungi. ff. eod.* Si plures locaverint; olim quidem in ſolidum. Sed id hodie mutatum, ut & de pluribus conductoribus. *l. item quæritur. §. duo. ff. eod. l ſi diviſa. C. eod. Nov. de duob. reis. c. 1. conſt. 19.* Adverſus 1. Eum qui rem, operam, vel opus faciendum conduxit. 2. Etiam emtorem qui rem à ſe emtam tantiſper, donec ſolveret pretium, conduxit, *l. ſicut emtio. §. 2. l. ſeq. l. item ſi pretio. pr. ff. eod.* 3. Fidejuſſorem in omnem cauſſam. *l. quæro. 54. ff. eod.*

Ad quid datur?

℞. 1. Ad ſolvendam mercedem de qua convenit, & uſuras poſt moram. *l. 54. ff. hic.* 2. Ad damna culpa conductoris contracta. *l. 45. l. 43. l. 55. §. 2. ff. eod. l. præſes. C. eod.* ſi quid factum contra legem conductionis. *l. 11. §. ult. ff. eod.* 3. Vt conductor faciat id, quod ex lege conductionis in ſe recepit. *l. ſi merces. §. conductor. ff. eod.* 4. Ad id quod intereſt ſi forte conductor ante tempus locationis finitum rem deſerat. *l. 24. §. ſi domus. l. 55. §. ult. ff. eod.* 5. Et ut poſſeſſionem rei conductæ poſt expletum conductionis tempus reſtituat. *l. videamus. §. qui vinum. ff. eod. l. ſi quis conductionis. C. eod.* 6. Nonnunquam ut ante tempus conſuetum vel contractu definitum, migret. *l. 3. C. l. 54. §. 1. ff. eod. Quod quibus caſibus fiat, ſuprà dictum. tit. de locat. cond.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. Rem fuiſſe locatam. 2. ejus uſum revera conceſſum conductori. 3. mercedem non fuiſſe ſolutam; idque vel omninò non, vel non ita ut oportet, aut certè aliam aliquam eſſe cauſſam, ex qua repetendæ rei locatæ, vel reſiliendi à contractu locationis, jus habeat.

Quomodo proponitur actio locati?

R. Actor dicit ſe Sempronio Reo domum quandam ſuam tali loco ſitam, conſentienti in contractum, locâſſe: Et quidem decem aureis Rhenenſibus: Idque in

annum: Reo ſe claves prædictæ domûs tradidiſſe, &c, ut eâ ad commodum ſuum uteretur, ſe paſſum: Ejuſdemque conventionis vi Reum ædes incoluiſſe, aliquot fornacibus & feneſtris perfractis: [*vel in locatione operarum dicit ſe locâſſe Reo domum tali modo exſtruendam, (hoc eſt, narratio ſit pro facti ſpecie) ſtructuram verò domûs eſſe vitioſam, ac contra conventionem factam; Varianda enim pro facti ſpecie narratio.*] Pro ſolutione à mercedis, & damni reparatione fruſtra ab Actore eſſe interpellatum: Petere îtaque ſe, Reum condemnari, ac juris viis ad mercedis plenam ſolutionem, & ejus quod Actoris intereſt non ſolutam, & damnorum illatorum reparationem compelli. (*Quæ petitio & in materiâ tacitæ reconductionis variari poteſt pro ejuſdem ratione*) Vel pro altera facti ſpecie nunc expreſsâ, dicit Actor petere ſe, ut vitium in ædificanda domo commiſſum Reus emendet, ac opus abſolutum probatumque ei præſtet.

Cui, & adverſus quem datur actio conducti?

℞. Conductori, ſi re, aut operâ conductâ frui ei non liceat. *l. ex conducto. §. 1. l. ſi quis domum. ff. hic.* ejuſque heredi. *l. 19. §. 8. ff. eod.* 2. Etiam pupillo ad id quod intereſt, ex colluſione tutoris. *d. l. ex conducto. §. fin.* Adverſus locatorem, vel ejus ſucceſſorem univerſalem; non ſingularem, ut emtorem. *l. emtorem. C. eod. Niſi vel in venditione interceſſerit pactum de non expellendo conductore. d. l. emtorem. verb. niſi eâ lege l. 25. §. qui fundum. ff. eod. 2. Vel conductor habeat bona locatoris pro conductione ſervanda obligata: cùm res tranſeat cum ſuo onere. Schneidvv. hic. n. 6.* Quandò verò ſucceſſor teneatur de locatione per prædeceſſorem facta, vide *Ferrar. in for. lib. ad facti præſtat. & rei relaxat. ſup. verb. ſolvere. n. 5. & 6.*

Ad quid datur?

℞. 1. Vt conductor uti frui poſſit re conductâ. *l. ex conducto. 15. §. 1. ff. eod.* 2. ut locator ad id domum, vel a-

liam

liam rem locatam reficiat, *d.l.15.§.1.l.27.ff.eod.* 3. ad expenſas à conductore in re conducta neceſſariò & utiliter factas (*etiamſi non ſit de iis repetendis conventum*) repetendas, *l.dominus horreorum.55.§.1.ff.eod.* 4. ad repetendam penſionem ante tempus ſolutam; ſi quidem re conductâ non poteſt frui conductor, *l.ſi fundus. l.ſed addes.§.ſi quis cum in annum.ff.eod.* 5. ad remiſſionem mercedis propter ſterilitatem magnam & caſum citra conductoris cauſſam contingentem. *d.l.ex conducto.§.ſi vis tempeſtatis.2.§.4.§.7.l.ſi merces.§.vis major.ff.eod.* 6. ad intereſſe damni accepti ex rei locatæ vitio. *d.l.ſed addes.§.ſi quis dolia.ff.eod. & ibi Dd.* non ex effractis & compilatis horreis, niſi eorum cuſtodiâ receptâ. *d.l. dominus horreorum.* 7. Vt præſtetur id quod ex lege conductionis convenit. *l.16.C.eod.* 8. ad tollenda, & auferenda utiliter rei conductæ inædificata, & adjecta. *d.l.ſed addes.§. ſi inquilinus ff.eod.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

Reſp. 1. Rem vel operas conductas eſſe. 2. Actori uſum rei, vel operæ conductæ, vel omnino non, vel non uti conventum conceſſum, *l. ſed addes.ff.hic.* 3. Vel etiam locatorem exire conductorem, & res ſuas exportare finito locationis tempore non pati. *d. l. ſi addes.§. ſi inquilinus.* 5. 4. Conductorem à locatore ante finitum tempus conductionis ſine juſtâ cauſsâ expulſum, *d. l. ex conducto. §.8. ff. d. t. l.æde. C.eod.*

Quomodo proponitur?

Reſp. Re conductâ dicit Actor, ſe talem domum, vel fundum tali loco ſitum conduxiſſe; ita quidem, ut inter ipſum & Reum de mercede; & penſione convenerit: Reum, quamvis admonitum, domum, vel fundum conductum uti ut eo poſſit prout conventum, non tradidiſſe: Ob traditionis autem defectum tale, vel talia damna (*puta, quod aliam domum ad aliquot dies conducere, vel merces ſuas inde deteriores factas*

minoris vendere, debuerit.) paſſum. (*Operibus conductis, & in quod tempus, & quibus conditionibus conductæ ſint, narrat:)* Petit ergo in re conducta Reum condemnari ac legitimè compelli, ut domum conductam ad inhabitandum, vel fundum ut eo utatur more conſueto liberè tradat, damna ob moram in tradendo reparet, aut aliter pro facti ſpecie. In operis, ut Reus condemnetur ad eas ſecundùm leges conductionis præſtandas. *Oldend. eod.*

Cùm ſuprà dixeris ſpeciem locationis, conductionis emphyteuſin fuiſſe, nunc proprium contractum eſſe; dic obiter, quæ actio datur, & ex iſto contractu?

℟. Quidam dari volunt actionem præſcriptis verbis. Alii, (*quia hic eſt nominatus, & certus contractus; cùm actio præſcriptis verbis detur tantùm in contractibus innominatis; vel cùm dubium eſt, quâ actione ſit experiundum)* malunt dari condictionem ex lege Zenonis; qua contractus hic nomen quidem accepit & formam; non tamen cautum quo actionis genere experiundum. *Quo caſu condictio ex lege datur. l.un. ff.de condict.ex lege.*

Cui datur hæc condictio in contractu emphyteuſeos, & adverſus quem?

℟. Datur Domino rei, *qui rem in emphyteuſin dedit*, ejuſque heredibus, adverſus Emphyteutam ejuſque heredes. Idem & Emphyteutæ ejuſque heredibus adverſus dominum, ejuſque heredem, pactioni non ſtantem. Quinimò & utilis in rem actio datur adverſus quemcunque rei poſſeſſorem. *Vult. Inſt. eodem. num.* 119.

Quid hic condicitur?

℟. I. Res ipſa in Emphyteuſin data, & quidem ex variis cauſſis, puta; 1. Si emphyteuta eam deteriorem reddat, non meliorem. 2. canonem legitimo tempore non ſolvat. 3. veniat contra pactiones; aliiſque ſuprà expoſitis (*ob quas etiam aliquando habet rei vindicationem. tit. ff. ſi ager vectig. & emphyt. pet.)* II. Ad Intereſſe

tereſſe agitur, quòd interfuit domini rem non fuiſſe deterioratam; vel dolo & culpa emphyteuticarii nihil ei abeſſe. *Vult. ad Inſt. eod. n.119.*

Quæ hic utrimque requiſita?

℞. 1. Rem datam eſſe in emphyteuſin. 2. Adverſarium non ſtare pactionibus. *Vult. eod.*

Quæ actiones pœnæ merè perſecutoriæ ab Imperatore recenſentur?

℞. Furti §.18. *hic.* Reliquæ; *puta quæ præterea in delicto furti dantur*, rei ſunt perſecutoriæ; *ut ſupra tit. 1. hic. quæſt. ult. prout & quibus dentur, explicatum.*

Cui datur actio furti?

℞. Iam antè dictum. 1. Ipſi domino. Hîc addo, & ejus heredibus dari. 2. Etiam non domino; modò ejus interſit rem furto non ablatam; *ubi & exempla, tit. 1. hoc. lib.*

Adverſus quem datur?

℞. Datur 1. contra ipſum furem, eumque, ſive manifeſtum, ſive nec manifeſtum, §. *rectè. ſupra. eod.* 2. abutentem re cujus poſſeſſionem, vel uſum accepit. *ex. gr. commodatarium, depoſitarium. ſec. ibid. expoſita.* 3. præſtantem opem, & conſilium ad committendum furtum. §. *interdum ſuprà eod.* 4. ſcienter ſuſcipientes, & celantes res furtivas. §. *conceptum ſupra. eod.* 5. dominum ſurripientem rem, in quam alius habet uſumfructum. *l. creditoris.* §. 1. *ff de furt.* 6. creditorem pignore dato utentem, vel illud ſolutâ pecuniâ non reſtituentem *l. in actione.* §. *furtum. l. ſi quis uxori.* §. *eum creditorem. l. ſi pignore. ff. d. tit.* 7. procuratorem falsò res alienas citra domini voluntatem exigentem. *l. falſus procurator. C. de furt. & ſerv. corrupt. l. falſus.* §. 1. *ff. eod. Non contra heredes; niſi de eo quod ad ipſos ſcientes, & contrectantes pervenit; vel lis cum principali fuerit conteſtata.* §. *non autem.* §. *pœnales. infr. de perp. & temp. action. ubi latius.* *Quomodo, & quatenus actiones in heredes tranſeant,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſpeciatim agendum. Vnde factum quòd hactenus aliquando quidem; non ſemper in actionum explicatione heredum fecerimus mentionem.

Ad quid datur?

Reſp. Datur ad legitimæ pœnæ pro ratione ipſius furti (quatenus, vel manifeſtum eſt, vel nec manifeſtum) perſecutionem. *Circa quam quatenus variatum jure, ſuprà eod. explicatum.*

Quæ ſunt requiſita hujus Actionis?

Reſp. Prout furtum eſt duplex, manifeſtum, & nec manifeſtum; ſic in utroque requiritur. 1.furtum eſſe commiſſum ab eo qui convenitur; vel ejus ope & conſilio factum eſſe; *Quod adverſus tertium poſſeſſorem hæc actio pœnalis non detur, l.2. C.eod. ſed alia ad rem furtivam vindicandam. §. non autem, Infrà de perp. & temp. act.* 2.Vt Actor vel ſit dominus rei furtivæ; vel ejus interſit rem furto ablatam non eſſe. *ſecund. jam dicta.* Quibus probatis pœna ſequitur. *Vult. eod. & Schneidvv. hic.*

Quomodo proponitur?

Reſp. Narratur 1. Rem Actori furto ablatam. 2. Eam ad Actorem dominii jure pertinere, vel ſaltem poſſeſſionis. 3. Qualitas furti, an occultum, ſeu nec manifeſtum ſit, an manifeſtum exprimitur; loci etiam, & temporis; item anni, & menſis non neglectis circumſtantiis. Petitur autem pœna, ſecundùm delicti qualitatem, ſive dupli, ſive quadrupli; vel alia pro ratione variati in hac actione juris. *De quo vide ſuprà lib. hoc. Tit.*

Quas actiones mixtas, hoc eſt, partim rei, partim pœnæ perſecutorias hic recenſet Imperator?

Reſp. Tres. 1. Vbi bonorum raptorum; 2. Legis Aquiliæ; 3. & eam quæ datur contra eos qui relicta ſacroſanctis Eccleſiis, aliiſque locis venerabilibus, ſive legati, ſive fideicommiſſi nomine ſolvere differunt.

Cùm quæ ſit actio vi bonorum raptorum, quibus, ad

adverſus quem, & ad quid detur, ſuprà ſit explicatum, Tit.2.hic; dic, quæ ſunt ejus requiſita?

Reſp. 1. Vt quis per vim rem rapuerit; & quidem non ſolùm quoad factum, ſed & quoad animum. 2. Ideóque ut cum vi concurrerit dolus, nec ex errore negligentiâve, mera ſit culpa. *l.2. §.doli.§.18.ff.de vi bon. rapt.* 3. Vt res mobilis ſit ablata; nec ſolùm ſit expulſio, vel invaſio rei immobilis, *Schneidvv.de act. mixtis. n.*10.

Quomodo proponitur?

Reſp. Narratur commiſſam violentiam à Reo convento, & quidem circa rem mobilem, cum circumſtantiis loci, temporis, ut in actione furti: quo facto exprimitur rerum ablatarum valor; (*quod & in actione furti fieri debet*) petiturque inde ab Actore intra annum quidem reſtitutio in quadruplum, poſt annum in ſimplum. *Schneid. eod.n.*12.

Quatenus actio legis Aquiliæ, dicitur mixta; id eſt hic, rem ſimul, & pœnam perſequi?

Reſp.1.Quatenus Reus, ſi ſe damnum injuriâ dediſſe dolo inficietur, & convincatur, in duplum, (*id eſt, in rem, & damni dati æſtimationem*) condemnatur; *l.21.l.23.§.pen. ff. l.contra negantem. C.de lege Aquil. licet eam inficiationem uſque ad litis conteſtationem revocare poſſit. l.26.§.neque.ff.de noxal.act.& lite conteſtatâ minori ſuccurratur, d.l.26.§. neque.* 2. Quatenus eo caſu, quo agitur in ſimplum; id eſt, ad ſimplicis damni æſtimationem, ſeu quantum damni revera paſſus eſt Actor; ad id tamen agitur, quanti res præcedenti tempore fuerit pluris, atque id quod ſuprà ſimplicem damni æſtimationem eſt, pœna dicitur, *Vult.com. Inſt.hic.n.*15.

Cui, & adverſus quem competit?

Reſp.1.Hero; hoc eſt, domino. *l.11.§.6.De leg.Aquil.* 2. Item fructuario, vel uſuario. 3.Bonæfidei poſſeſſori cum titulo, & creditori, qui rem poſtea corruptam pignori accepit; *Non tamen directè, ſed ita ut ei ſuc-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

curratur per actionem in factum.d.l.11.§.8. 4.Domino commodanti, non commodatario; *l. item Mela. §.legis Aquiliæ. §.eum qui.ff.eod.tit.* 5.Libero homini nomine ſuo, (*ſed utilis tantùm; quia non eſt membrorum ſuorum dominus, l.liber homo. ff.eod.* ad ſumtus. 6.Marito,etiam conſtantibus nuptiis,de damnis rerum dotalium, *l. ſi ſervus. §. ſi cum maritus. ff. d.t.* Adverſus eum 1. qui præcipuè damnum dedit directa; adverſus eum qui cauſſam, vel occaſionem damni dedit utilis, vel in factum præterea, ſecundùm ſpecierum diverſitatem, *l. qua actione. §.Celſus.6. ff. eod.* Adverſus plures ſervum percutientes, vel aliam rem corrumpentes, in ſolidum. *Et ita quidem; ut quod alius, præſtitit alium non relevet, (cùm pœna ſit) ſed ſi appareat, cujus ictu læſus perierit is, quaſi occiderit, teneatur, d. l. item Mela. §.ſed ſi plures ſervum.* 3.Adverſus magiſtratus municipales non ex lege, neque jure aliquem damno afficientes, *l. quemadmodum.§.magiſtratus. ff.eod.* 4.Adverſus delentem chirographum, vel teſtamentum, vel aliud inſtrumentum, *l. ſi quis teſtamentum. ff.eod. l.21. C.ad l.Corn. de falſis.* Injuriæ etiam cauſſà; nec tantùm ut damnum daret, ſi publicavit id quod ſibi ſecreto commiſſum, & in factum, & injuriarum actione tenetur. *d. l. ſi quis teſtamentum. Quatenus hæc actio adverſus eum qui dolo malo ſervum occiderit, cum actione legis Corneliæ poſſit cumulari, ſuprà tit. eod. dictum.* Datur verò hæc actio heredibus; ſed cùm ſit pœnalis, non in hæredes damnum dantis. *l. inde Neratius. 23. §. hanc actionem.8. ff.ad leg. Aquil.*

Ad quid competit?

℟. Id ex ſuperioribus colligi poteſt. 1. Ad duplum quando agitur contra inficiantem, ſive ex legis Aquiliæ primo, ſive ex ſecundo capite. *d.l.inde Neratius §.hæc actio.* 2. Ad æſtimationem ſeu intereſſe damni dati, & quidem quanti pluris res fuerit infra annum, ſi ex primo; infra triginta dies proximos, ſi ex

tertio

tertio capite agatur. 3. Ad intereſſe extrinſecum, puta ut conſideretur omnis utilitas, quæ ex re peremtâ percipi poterat. 4. *ſuprà eod. l. inde Neratius. §.1. l.33. ff. eod. Vt omnia commoda, quæ intra annum pretioſiorem facere poſſent, ad æſtimationem accedant. Secundùm antè dicta; ubi &, quomodo æſtimatio facienda, explicatum.*

Quæ ſunt requiſita actionis legis Aquiliæ?

℞. Diſtinguendum hîc inter primum, & tertium caput ejuſdem legis. In primo capite, ut agi poſſit, requiritur, 1. ut Reus non modò vulneraverit, ſed occiderit ſervum, vel quadrupedem. *pr. ſup. de Leg. Aquil* 2. Et quidem animal quod pecudum numero continetur. *l. 2. §. 2. ff. eod.* 3. factum id eſſe injuriâ, *id eſt, non jure. l. 3. ff. eod.* In tertio capite requiritur, 1. ut occiſum ſit animal, vel vulneratum, quod pecudum numero non continetur; vel ſervus vulneratus, aut quadrupes pecudum numero contentum; vel damnum aliis rebus inanimatis datum. *l. 27. §. 5. ff. eod.* 2. Idque dolo, vel culpâ quidem leviſſimâ. *l. 44. ff. eod. Non caſu fortuito, vel vi majore. l. 4. l. 45. §. pen. l. 49. §. 1. ff. eod.*

Quomodo proponitur?

℞. Narratur, ſecundùm requiſita, facti ſpecies; & ſecundùm eandem ejuſdemque circumſtantias, petitur damni injuriâ illati, juxta tenorem legis reparatio.

Quæ hîc eſt actio ex teſtamento pro iis, quæ relicta ſunt locis venerabilibus?

℞. Eſt actio quæ datur adverſus eum qui ex hereditate, quam ipſe adivit, Eccleſiæ, vel alteri venerabili loco, ſeu miſeræ perſonæ, ad pias cauſſas aliquid legatum eſſe negat; vel fatetur quidem, tamen ſine juſta cauſâ ſolutionem talis legati differt, donec apud Judicem conveniatur. §. *Item mixta. hîc.*

Cur mixta dicitur?

℞. Quia licet actio ex teſtamento regulariter rei perſecutoria eſt, & in ſimplum competit; his tamen

duobus caſibus in duplum datur. *d.§.item mixta.hic.*

Contra quos datur, cui, & ad quid?

Reſp. 1. Contra heredem ex teſtamento ſive directum, ſive fideicommiſſarium. *l.5.§.2. De O. & A. l. 1 in fin. C.comm. de leg.* 2. contra heredem ab inteſtato, (*puta ita relictis legatis.*) 3. contra teſtamenti exſecutores, omneſque legata piis locis relicta eſſe negantes, vel eorundem ſolutionem differentes. *Faber. hic. n. 4. Iaſon. n. 22.* Et quidem datur hæc actio locis, quibus relicta ſunt legata, ad reſtitutionem rei legatæ, cum intereſſe & fructibus à die moræ, ſimulque dupli pœna, *text.hic.* ita ut non intereſſe, ſed res ſolùm legata duplicetur. *Schneidvv. hic. n. 17. poſt Fab.hic.n.13. Ang. n. 25.*

Quæ requiruntur ergò, ut hæc actio competat?

Reſp. Vt legatum relictum ſit SS. Eccleſiis, vel aliis locis venerabilibus; quæ referuntur, *l. fin. C. de SS. Eccl.* 2. Vt heres vel neget legatum relictum eſſe, vel, ſi *confitetur*, ut differat (*& quidem fraudulenter ſine juſtâ cauſſa, gl. hic.*) ſolvere donec ad judicium vocetur. *§. item mixta.hic.§.ſed furti.eod. Et datur quidem hæc actio ex negatione, licet primo extra judicium confeſſus legatum, deinde neget; Gl. hic in verbo diſtulerint.* (*Vltima enim mora nocet. l. 17. ff. de peric. & com.rei vend.*) *non ſi in judicio ſit confeſſus. Quia revocare talem confeſſionem non poteſt. l.un.cum ibi not. C. de confeſſ.*

An non & excuſari à pœnâ dupli ita negans aliquando poteſt?

Reſp. Omninò. 1. Cùm ex errore juſto, ſeu probabili ignorantia negat. *Dd. hic. Quia hæc pœna eſt in mentientem, & ſic delinquentem; at non delinquit qui juſto errore negat. ſec. Bart. in l. cum qui. ff. de jurejur.* 2. Quando revocat inficiationem, & deinde confitetur, & quidem ante litem conteſtatam. *gl. hic. ſuper verbo diſtulerint. Puta 1 quando Actor ex tali confeſſione legatum vult probare. 2. quando ex negatione,*

gatione, non ex ſolutionis procraſtinatione, Reum vult condemnari. Schneidvv. hic.n.8. & 10.

Quomodo proponitur?

Reſp. Dicit Actor Mævium teſtamento Titium heredem nominâſſe, in quo tali Eccleſiæ pro conſervatione miniſterii 100. aureos legavit: Titium hereditatem adiiſſe; Legatum verò Eccleſiæ, quamvis ſæpius admonitum, non ſolviſſe, ſed fraudulenter negâſſe, & adhuc negare, vel ſine juſta cauſſa ſolutionem differre: Petere itaque ſe, Titium heredem condemnari adſolvendum duplum dicti legatis, puta 100. aureos legatos, & totidem pro pœna ſive fraudulentæ negationis, ſive injuſtè dilatæ ſolutionis.

Actiones mixtæ rei perſecutoriæ.

Quas Actiones mixtas rei perſecutorias recenſet Imperator?

Reſp. Tres 1. Familiæ erciſcundæ. 2. communi dividundo. 3. finium regundorum. §.20.*hic.*

Cur dicuntur mixtæ?

Reſp. Quòd ſunt directæ tam in rem, & primò quidem ac per ſe; *puta pro diviſione rei, & vindicatione. VVeſ. par.fam.erciſc.* quàm perſonam. *Text.eod. Idque ex conſequenti ratione perſonam præſtationum. l. 22. §.4. ff. famil.erciſc.Treut.diſp.de mixt.fin.regund. act. theſ.1. Aliàs etiam mixtæ dicuntur; quod hic uterque litigantium actoris, & rei partes poteſt ſuſtinere. Perez.hic.l.10.ff.fin.reg.l.44.§.4.fam.erc.l.2.§.1. ff. com. div.*

Quatenus hoc verum?

℞. Ratione 1. Initii, hoc eſt, antequam judicium ſit conſtitutum, 2. Arbitrii, & voluntatis partium. 3. Quoad merita horum judiciorum. Non ſi conſtitutum judicium ſpectetur. Quia tam in his, quàm in aliis diſtincti ſunt Reus, & Actor. *Vult.Inſt.eod.n.10. Nempe is actor eſt qui primus ad judicium provocavit,*

d.l.2.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

d.l.2.§.1.l.13 ff. de judic. vel ſi ſimul provocârunt, cui id ſorte obvenerit. *l.14 ff.eod.*

De actione Familiæ erciſcundæ.

Quæ eſt actio familiæ erciſcundæ?

℞. Quæ ex leg. XII. Tab. orta, *l.1.ff.fam.erc.* datur cohæredibus quocunque jure de erciſcunda familia, ſeu dividendis rebus hereditariis, & de eo quod alterum alteri præſtare oportet. *Vult.com.Inſt.hic.n.4.*

Quibus, adverſus quos, & ad quid competit?

℞. Directa (*eſt enim duplex*) datur ei, qui de jure civili, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato coheres eſt, poſſidenti, vel non poſſidenti hereditatem, dummodo eum eſſe coheredem Adverſarius confiteatur. *per text.l.1.§.1.l.2.ff.d.t.2.* Vtilis 1. heredibus de Jure Prætorio; id eſt, bonorum poſſeſſoribus. 2. fideicommiſſariis, quibus reſtituta eſt ex SC. Trebelliano hereditas, *l 24. §. familiæ.ff.eod.* 3. Arrogato ad conſequendam quartam ex bonis arrogatoris. *l.3.ſi quarta.ff.eod.* Adverſus 1. poſſidentem, vel non poſſidentem res hereditarias (*puta, ſi aditâ hereditate aliquid geſſerit, ex. gr. reditus receperit, vel damnum rebus hereditariis dederit, l.22. §. fin. cum l.ſeq.ff.eod.*) Sed eum coheredem. *l.1.l.2.pr.& §.1.l.25.ff.eod.* 2. Inter filios, quorum uni facta eſt inofficioſa donatio; *puta pro conſequenda legitima. l.2. C. de inoff. don.* 3. Eum, cui coheres partem ſuam vendidit. *l.heredes.§.ſi teſtator.ff.eod.* Et quidem ad ea ipſa, ad quæ coheredes ex quaſi contractu obligari ſuprà, *l.3.tit.28.§.familiæ erciſcundæ* diximus. *Vnde iſta, ut & cætera ibidem explanata, Lectori huc repetenda, ne actũ agamus, monemus.*

Quamdiu datur?

℞. Sic eſt perpetua, ut poſſidenti nulla obſtet temporis præſcriptio: *Bald. in l. ult.C. com.div.* non poſſidenti opponi poſſit exceptio triginta annorum. *l.1.§.1.C.de ann.except. Tac. Epit. diſp.19.theſ.11.*

Quæ ſunt requiſita actionis familiæ erciſcundæ?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. 1. Eum qui agit, & Reum eſſe coheredes. *l.* 1. §. 1. *ff. famil. erciſc.* 2. Hereditatem eſſe aditam. 3. Res quarum diviſio petitur eſſe hereditarias. 4. Ejuſmodi ut dividi poſſint. 5. Eas ante non fuiſſe diviſas, ſive jure, ut nomina, *l.* 25. §. 1. *ff. eod.* ſive à teſtatore, *l.* 10. *ff. eod.* ſive à coheredibus. *l.* 57. *ff. eod. Quod diviſione ſemel factâ, de iis quæ fortè extra eam manſêre, non actione hac (quæ non, niſi ſuadente cauſſâ, puta, ſi tantùm communi conſenſu inter coheredes, & extra judicium facta diviſio. l.* 1. *C. eod. repetitur) ſed communi dividundo ſit experiundum. l.* 20. §. 4. *ff. eod.* 5. Vt is adverſus quem agitur, diviſionem detrectet, aut non niſi iniquam admittat. *Vult. comm. Inſt. hic.*

Quomodo proponitur?

℞. Narratio inſtituitur ſecundùm requiſita facti circumſtantiis applicata, & ſecundùm ea petitur rerum hereditariarum diviſio, iiſque diviſis ſingulis coheredibus diviſarum partium ſingularium adjudicatio: Item, ſi quidem in alicujus perſona prægravare videatur, ut invicem alter alteri certa pecunia condemnetur, & nomine adjudicato alter alteri de evictione cavere compellatur. *Old. claſſ.* 5. *act.* 8. *ex eo Breder.*

De actione Communi dividundo.

Quæ eſt actio communi dividundo?

℞. Eſt actio (*priori planè affinis*) mixta, quæ datur iis, inter quos res aliqua ex cauſſa legati, vel donationis, vel alia quacunque, honeſta tamen, eſt communis, ut res vel dividatur, vel quod alterum alteri ex æquo & bono præſtare oportet, vel utrimque præſtetur. *Vult. com. Inſt. eod. n.* 18. *Differens ab actione familiæ erciſcundæ, quod illa inter coheredes, & quidem pro univerſali, & ſemel quidem, hæc pro re ſingulari, ex quacunque cauſſa communi, pluries detur. Ab actione pro ſocio, quod illa expreſſam ſocietatem præſupponit, & ad rerum inde utrinque communium communicationem & diviſionem dirigatur: hæc res particulares*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

culares concernat ex incidenti aliquibus communes. ſec. dicta ſuprà lib. 3. tit. 28. §. rerum communio. Plures convenientias, & differentias vide apud Plateam hic. Breder. eod.

Cui, adverſus quem, & ad quid datur?

℞. Directa quidem (*nam & hæc duplex eſt*) 1. Ei qui ex quacunque, ſed legitima cauſſâ, rem, quam velit dividi, habet communem, ac rei communis ſit dominus, *l.1.ff.com.div.* ſive ſocius ſit, ſive non; idque ſive ipſe rem communem, ſive reus, poſſideat. *l.2. l.pen.ff.com. div.* 2. Vtilis, quaſi dominis. Puta 1. ei qui Publicianam habet, hoc eſt, rem bonâ fide, & ex juſta cauſſâ poſſideat. *l. communi dividundo. §. 2. ff. eod.* 2. Qui uſumfructum, pignus, & ſimilia jura cum alio habet communia. *d.l. communi. §. ſi duo. 6.* 3. Re communi exſtinctâ, vel deſinente communione, non domino ratione perſonalium præſtationum rei non cohærentium. *l. item Labeo. §. pen. ff. famil. erciſc. l. ſi quis putans. pr. l. in ſumma. ff. hic.* 4. Creditoribus pignorum ſalvo jure debitoris. *d.l. communi.* §. 12. 5. Fundum vectigalem habenti; *non ut diviſio fiat; ſed ut uni res adjudicetur; nec confundatur vectigalium præſtatio. d.l. communi. pr. Non prædoni, aut rem communem ex delicto poſſidentem. d.l. communi. §. inter prædones.* Adverſus eoſdem quibus competit; hoc eſt, conſortem rem communem habentem; ſed aut negantem diviſionem, aut injuſtè dividere volentem; ut & adverſus ſingularem ſucceſſorem; ſi quidem ſocius partem ſuam alienaverit. *l. 1. C. l. 14. §. 3. ff. eod. Quod nec invitus quis in communione maneat. t. t. ff. & C. hic. nec ut iniquam diviſionẽ admittat, cogi poteſt. d. l. 1. C. eod.* Datur autem ad ea ipſa ad quæ rem, ut dictum, communem habentes obligari ſuprà, *d.l. 3. tit.* 28. diximus.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Duo 1. Rem eſſe communem. *l. 1. ff. d. t.* 2. Adverſarium ejus diviſionem; aut præſtationem ejus quod oportet detrectare. *Vult. com. Inſt. hic. n. 20.*

Quæ-

Quomodo proponitur?

℞. Deductis ſecundùm facti ſpeciem requiſitis, pe-
itur ut res omnes communes, vel ex illis una altera-
ve dividatur; vel ex accidenti, ſi quid forte ex dila-
â diviſione, aut aliter ex rebus vel re communi, do-
o, vel culpâ ſocii, non caſu fortuito, *l.26.ff.eod.* ab-
it, damni reparatio, & impenſarum in rem com-
munem factarum reſtitutio. *l.3.l.4.§.3.§.ult.ff.eod.*

De actione Finium regundorum.

Quæ eſt actio finium regundorum?

℞. Actio hæc (*quæ & finalis quæſtio dicitur, l.11.ff.
h.t. item limitis actio. c. inter memoratos.* XVI. *q.3.*) eſt
actio mixta inter confines prædiorum, & quidem
ruſticorum; data in hoc ut limites mutua, ſive fundo-
rum diviſione, ſive adjudicatione, & condemnatione
regantur, hoc eſt, diſtinguatur. *Vult. ad Inſt. eod. n.23.*

*Quibus competit hac actio, adverſus quos, & ad
quid?*

℞. Directa quidem dominis fundorum, ſeu prædio-
rum ruſticorum, *de quibus controverſia, l. 2. ff. eod.*
Vtilis verò beneficiario, emphyteutæ, uſufructuario,
creditori jure pignoris poſſidenti. *l.4.§.9.ff eod.* Ad-
verſus eoſdem quibus id concedi dictum, puta quem-
libet vicinum (*excepto ſocio. d.l.4.§.7.*) prædia ruſtica
confinia habentem, & terminos vicini occupantem,
d. l.4.§. non ſolum. §. finium regundorum. ff. eod. (*Du-
plex quippe eſt judicium, ut & duo priora.*) Et datur
quidem ad confinium fundorum ipſorum diviſio-
nem, ſive ut termini conſtituantur novi, ſive ut anti-
qui reparentur, *l.4.§.4.l.8.ff.eod.§.fin. Inſt. de offic. jud.*
2. Item ad diſtinctionem adhærentium juriſdictio-
num, ſive ſpiritualium, ſive temporalium. *Schneidw.
& Bred. ex eo hic. per Bart. in l. arbor. § fin. ff.
communi divid.* 3. Ad impenſarum, & fructuum, poſt
litem conteſtatam, perceptorum computationem.
d. l. 4. §. 2. Quia ante litem conteſtatam bona fide
per-

percepti ſunt conſumentis, ſi mala fide percepti condici poſſunt. *d. l.4. §.2. Treutl.hic.theſ.3.* 4. Eju quod intereſt præſtationem. *d.l.4.§.1.*

Quæ ſunt requiſita actionis finium regundorum?

℞. Duo. 1. Agentium agros eſſe confines. 2. De finibus eſſe contentionem, ſive vetuſtate, ſive avaritiâ, temeritate, vel vi fluminis turbatis. *Vult.eodem n.* 27.

Quomodo proponitur?

℞. Poſt, ſecundùm requiſita, facti ſpeciem deductam, petitur veterum terminorum officio judicis reſtitutio, vel ſi non appareant, novorum dejectio & ex accidenti ejus quod intereſt, & fructuum poſt litem conteſtatam habenda ratio, *Vult. eod. poſt. Ol dend. eodem.*

Quarta Diviſio Actionum.

A quantitate in eas deductâ.

Quomodo actiones ſecundùm quantitatem in eas deductam dividuntur?

℞. Quòd ſunt vel in ſimplum, vel in duplum, vel in triplum, vel in quadruplum, *nullâ ulteriùs extenſâ actione.* §.21.*hic.*

Quæ actiones dantur in ſimplum?

℞. Omnes actiones reales, item perſonales ex obligatione conventionali, (*puta vero, vel quaſi-contractu*) ortæ; Ex delictis ortæ partim in ſimplum, partim in duplum, &c. Ita tamen, ut quod ultra ſimplum eſt, pœna ſit. Quæ ipſa vel legalis eſſe poteſt, *quando legibus definita delictis eſt impoſita (quam, ſe privatis impoſitam, hic quatenus ea non excedant quadruplum, cùm excedere poßint arbitrariâ, item ex publicis delictis modò reſpicimus)* vel conventionalis contractibus ex conventione partium adjuncta quam hîc non reſpicimus, *Vult. com. Inſt. hic.*

Quæ in duplum?

℞. I

℞. In duplum agimus actione furti nec manifeſti, damni injuria dati ex lege Aquiliâ, depoſiti ex cauſa incendii, tumultûs, ruinæ, naufragii; item adverſus depoſitum inficiantem, ſervi corrupti, ſive dolo malo & calliditate, ſive conſilio & hortatu, actione ex teſtamento venerabilibus locis relicto, *ſecundùm ſuprà dicta.* §. 23. *hic.*

Quibus actionibus agitur in triplum?

℞. Tales actiones hodie non eſſe in uſu, ideò quòd viatores, non ut olim, cùm in jus vocant, & judicia exigunt, veluti exſecutores litium, ſportularum nomine nihil exigere poſſunt: & Juſtinianus peculiarem legem ob majores ſportulas introduxit, §. *tripli.* ait Perez. *eodem. videatur textus.*

Quæ ſunt actiones in quadruplum?

℞. Quatuor. 1. *actio furti manifeſti*, de qua jam egimus, & quam in quadruplum dari diximus ſuprà. 2. *Quod metûs cauſâ* ei data, qui juſtum metum paſſus eſt ob quem fecit quid, vel dedit in proprium detrimentum, contra eum qui metum talem incutit; de quibus duabus agemus ſtatim. 3. *Actio de calumniatoribus*, in eum data, qui vel ipſe calumnioſo judicio aliquem vexavit; vel, ut vexaret, pecuniam accepit, *l.* 1. 2. *l.* 6. *ff. de calumn.* 4. Condictio ex lege adverſus exſecutores litium plus æquo contra conſtitutionis Imperatoriæ normam à litigante quicquam exigentes, ſive ab actore, ſive à Reo quid expreſſerint. *Pac. notis. hic.* Ita ut triplum fiſco detur, ſimplum ei qui damnum eſt paſſus. *Nov.* 124. *cap.* 3. §. *quadrupli.* 25. *hic. Perez. eod.*

An inter actiones dupli, & quadrupli nulla eſt differentia?

℞. Imò hæc inter eas eſt diverſitas, quòd quædam hujuſmodi ſint per ſe; puta, actio furti nec manifeſti; ut in qua dupli eſt pœna: quædam ex accidenti legis Aquiliæ, ut in qua dupli non eſt pœna; niſi inficiatus ſit damnum is qui dediſſe convincitur, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

& in aliis quæ inficiatione creſcunt. Inter actione quadrupli nihil intereſt, niſi quòd qui rem vi abſtulit, ex juſſu judicis Actori reſtituens à quadruplo abſolvatur, & in quadruplo res contineatur. §.26.*hic.*

Dic obiter, quot ſunt omninò actiones, quæ inficiatione creſcant?

℞. Septem: 1. Legis Aquiliæ, 2. Ex teſtamento legatorum nomine per damnationem relictorum. 3. Piorum legatorum. 4. Depoſiti, ſed in quatuor caſibus ſuprà notatis ſpecialiter. 5. Condictio ex ſyngrapha, ſi debitor neget ſe ſcripſiſſe, vel opponat non numeratæ pecuniæ exceptionem, idque falsò factum probetur. 6. Condictio ex contractu habito in argentariis ſine ſcriptura. 7. Actio judicati.

De Actione ſervi Corrupti.

Feciſti in hac quartâ diviſione mentionem trium actionum, quas explicare expedit, ſervi corrupti, & quod metûs cauſſa, & de calumniatoribus; *Dic, quæ eſt actio ſervi Corrupti; ſeu de ſervo corrupto?*

℞. Eſt actio in factum prætoria, quæ dabatur adverſus eum, qui ſervum alienum (*vel ancillam*) corrupiſſet, vel ei dolo malo perſuaſiſſet, ut, cum bonus eſſet, malus; cum malus eſſet, deterior fieret, *l.1.& 2.ff.de ſerv.corrup.*§.23.*hic.* Comparata ad exemplum ligis Aquiliæ; ita tamen, ut, cùm actio ex lege Aquiliâ competat quoties corpus: hæc competat quoties mores ſervi corrumpuntur, *gl. hic. in verb.deterior. Vult.eod.n.4.*

An ejus ergò aliquis uſus?

℞. Nullus directè; utiliter tamen datur de corruptis quoquo modo poteſtati noſtræ ſubjectis. ex. gr. patri de filio, & filiafam. corruptis. *l.14.§.1.ff.eodem.* & magiſtratui de corruptis ſubditis. *Dd. ad hunc.* §. marito de corrupta uxore. *Zaſ.hic.n.5.* *An ipſi corrupto detur, vide Vult ejum id hîc negantem juri conſentaneum eſſe, licet ſit æquitati.*

Adver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Adverſus quos ergò datur utiliter hæc actio?

℞. Directa dabatur in eum cujus conſilio & hortatu ſervus alienus vel fugiſſet, vel contumax adverſus dominium factus eſſet, vel luxurioſe vivere cœpiſſet, vel quolibet modo deterior factus eſſet. §.23. *vic. d.l.*13. Vndè utilis in eum datur, qui poteſtati noſtræ ſubjectos moribus deteriores facit. 2. Vel modò improbè ad quid faciendum ſollicitavit, etiamſi nihil effecerit. *l ſi quis, C. de furtis, &c.* modò id fecerit dolo. *l.*3. *pr.* §.1. *l.*5.*ff.eod.*

Ad quid dabatur olim, hodieque datur?

℞. Olim dabatur directa in duplum. *Text.eod.d.l.*5. §.2. hodie, cùm tantùm competat hæc actio utiliter, arbitrio judicis pœnam committendam Vultejus exiſtimat, *Quod pœna incerta in jure ſit in arbitrio judicis.l.un* §.1. *ff.de effract.Vult.eod.n.*10.*Com.Inſt.eod.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. 1, Vt aliquis ſit corruptus, 2, Reus eum dolo malo corruperit, 3, Actor jus in corruptum habeat.

Quomodo proponitur?

℞. Pro facti circumſtantia deducit Actor, accommodata ad forum noſtrum narratione ſecundùm requiſita, in ſpecie corruptionem, (*& quidem dolo malo, & callidâ perſuaſione factam*) ejus in quem jus, (*& ipſum deducendum*) habebat ipſe, & aut pœnam arbitrio judicis relinquet, aut æſtimatis corrupti operis, (*quod fieri poſſe, concedit Vultejus*, & quod Actoris ob eam corruptionem ex patrimonio ejus abeſt, aget in duplum, *Vult.eod.n.*10.*Confer.Old.Claſ.*7.*Act.*2.*Bred.hic.*

De Actione quod metûs cauſſa.

Quæ eſt actio quod metûs cauſſa?

℞. Eſt actio prætoria in perſonam, in rem ſcripta, data per illatum metum talem qui in conſtantem virum cadit damnum paſſo, per quam rei per vim vel metum talem extortæ quadruplum intra annum,

vel

vel poſt annum ſimplum ab eo conſequitur, qui rem extortam poſſidet. *Bred. hic.*

Cui, adverſus quem, & ad quid datur?

℞. Datur metum præſentem talem paſſo, qualis in definitione eſt expreſſus, ſive in ſua, ſive in liberorum, vel conjunctorum ſuorum perſona, *l. metum autem præſentem. §. volenti. l.nec timorem.cum.l.ſeq. §.3.ff.quod met.cauſ.* Contra 1. Metum ſive per ſe, ſive per alium inferentem; etſi res ad alium pertineat. 2. Contra rei per metum ablatæ poſſeſſorem, vel detentatorem, ſive lucrativo, ſive oneroſo, ſive ſine titulo, *l. Item ſi cum exceptione.§.Pædius quoque. d. l. metum autem præſentem.ff.eodem.* 3. Adverſus populum, curiam, collegium, vel corpus, ſi ex dolo adverſariorum aliquid ad eos pervenit. *l.9. §.1.ff.eod.* 4. Si plures tantum intulerunt, adverſus ſingulos in ſolidum, *l.14.§.fin.ff.eod. Old.Claſ6.act.10.n.1.* 5. Adverſus ejus qui metum intulerit heredes. 6. In id quod ad eos pervenit; imò & heredes heredis; Licet nihil ad eos pervenit. *d.l.16. §.fin.ff.eod. Quia ſufficit ſemel perveniſſe l. videamus.ff.eod.* Et quidem 1.ut quicquid metum paſſo abeſt, in integrum, & priſtinum ſtatum reſtituatur. 2. Venientibus etiam in reſtitutionem fructibus perceptis, & qui ab impedito per metum percipi potuiſſent, omnique commodo, & emolumento, *l.12.l.14.§.7.l.9.§.7.ff.eod.* ſive res exſtiterit, ſive quocunque modo perierit; modò non fuiſſet peritura apud metum paſſum, ita ut vel rem ipſam, vel ejus æſtimationem petere poſſit. *l. 1. C. de his qui vi metuſve cauſ. geſt. ſunt. l. in re furtiva. ff. de Condict. furt. Ita tamen, ut interitu quidem rei, ſine dolo, & culpâ ipſorum, liberentur bonæfidei poſſeſſores metûs ignari: ad fructus tamen, ſed modò perceptos, teneantur. l.14.§.5.l.18.ff.eod.* Et in ſimplum eſt; ſi condemnatus rem intra decem dies, aut tempus in ſententia expreſſum reſtituat; ſi non, in quadruplum. *d. l. 14 §.1.* Cui res ablata ineſt. *d.l.14. §.10.*

Qu

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Duo. 1. Actor illatum eſſe metum qui in conſtantem virum cadat, ſive in propria perſona eum paſſus ſit, ſive in perſona liberorum, vel uxoris. 2. Actorem exinde ſenſiſſe damnum: Si quidem agitur adverſus alium quàm qui metum intulerit, ipſum lucrum ſenſiſſe.

Quomodo proponitur?

℞. Deducta ſecundùm requiſita, & circumſtantias facti ſpecie, petitur rei reſtituto, & præterea triplum ejus, vel ſi quid factum, ejus æſtimatio ut fiat in quadruplum. Non fiat autem ſemper condemnatio ſecundùm petitionem Actoris; puta ſemper quidem in id quod abeſt, vel ejus æſtimationem; in pœnam verò tum demum, ſi res arbitrio judicis non reſtituatur, *§. item actio. infr. hic. & ſec. modò dicta. vide Vult. & Old. eodem.*

De Actione in factum de Calumniatoribus.

Quæ eſt actio in factum de Calumniatoribus?

Reſp Quæ datur in eum qui pecuniam accepit, *aut aliud commodum ſenſit*, ut alicui per calumniam negotium in judicio faceret, vel non faceret. *Pac. Epitome, diſp. 20. theſ. 6. Puta tales hoc loco* calumniatores *dicuntur. Adverſus quos quomodo etiam aliæ dentur actiones, vide Schneidvv. & Oldend. claſſ. 1. actio. 10.*

Cui adverſus quos, & ad quid hæc actio datur?

℞. 1. Ei qui pecuniam non turpiter dedit, ne calumnioſum negotium ipſe pateretur; & tamen paſſus eſt, ſive ipſe, ſive alius ejus nomine dederit, *§. quadruplici. hic.* 2. Ei qui innocentis miſertus pro eo, etiam neſciente, ne vexaretur in judicio per adverſarium, dedit. *l. ſi quis ab alio. pr. verſ. ſi autem. ff. de calumniat.* 3. Ei in cujus læſionem, ut calumniam pateretur, data, *l. & generaliter. § illud erit notandum.*

ff.eod. 1. Adverſus pecuniam dantem, ut alteri negotium calumnioſè fiat, vel non fiat *l.1.pr.ff.eod.*2. Adverſus eum qui accepit pecuniam; vel aliud quodvis lucrum, ut in judiciis aliquem moleſtaret injuſtè litibus; vel juſtam quocunque modo cauſſam proderet, *l.1. §.1. l.7. ff.eod.tit.* Non heredibus: (*quia pœnalis eſt, & quod ſufficere ipſis debet, quod datam à defuncto pecuniam per condictionem ob turpem cauſſam repetere poſſint*; *l.4. ff.eod.*) neque in heredem, niſi in id quod ad eum pervenit, *Itidem quia pœnalis eſt. l. 5. ff. eod.* Datur autem intra annum in quadruplum ejus pecuniæ, quam quis accepiſſe dicitur (*Qui computatur ab eo die, quo quis calumniam ſibi ſtructam reſciverit,*) poſt annum in ſimplum, *l. annus. l. 1. ff. eod. Incipit autem actio tam in dantem; quàm in accipientem pecuniam; ſtatim ab eo die quo data eſt pecunia; etſi nihil factum, l.& generaliter. pr.ff.eod.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. 1. Vt pecunia; *vel alia res quæ in patrimonio eſſe poßit, l. 1.2.3. ff.eodem.* ſit data, ut alteri temerè lis moveretur; ſi quidem agatur adverſus eum qui pecuniam alteri dedit; Sin autem qui accepit conveniatur; ut accepta ſit, ſive ut alteri calumnioſam actionem ne recipiens inſtitueret, ſive ne calumnioſum negotium faceret. 2. Vt data ſit ob negotium calumnioſum judiciale; vel quod quis in judicio movere poterat, *gl. ſupra. Rubr. ff. eodem.* Licet alii etiam pro calumnia extra judicium commiſſa vel committenda dari hanc actionem putent, *Bred. hic. ex Iaſone hic. n. 85.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit cum Reo ſibi nihil unquam negotii fuiſſe, Reum verò viginti aureos accepiſſe, ut ſibi Actori litem moveret; ſciviſſe verò nihil ſe juris habuiſſe, ex quo Actori judicium dictare poſſit: Nihilominus tamen à Reo apud talem judicem Actorem ſeſquiannum vexatum: Petere itaque ſe, judicis ſententiâ

tentiâ pronunciari, Reum dictam pecuniam calumnioſè, & contra juris prohibitionem accepiſſe, ipſumque condemnari, ut actori quadruplum ejus, id eſt, 80. aureos perſolvat. *Oldend. eod. & ex eo Bred. eodem.*

Quinta Diviſio Actionum.

In bonæ fidei & ſtricti juris.

Quæ eſt quinta actionum diviſio?

℟. Quòd aliæ actiones, ſive reales, ſive perſonales, ſint bonæfidei; aliæ ſtricti juris, §. 20. *hic. Diſtinctione deſumtâ ab intrinſecâ actionum qualitate, quæ tum ipſam actionem, tum exſecutionem ejus reſpicit. Perez. hic.*

Quæ dicuntur actiones bonæfidei?

℟. Bonæfidei actiones ſunt, in quibus libera poteſtas à lege permittitur judici ex bono, & æquo æſtimandi, quid Actori reſtitui debeat, §. 30. *hic.*

Quæ ſunt actiones ſtricti juris? Stricti juris actiones ſunt, in quibus judex præcisè adſtrictus eſt de re in judicium deductâ pronunciare ſecundùm naturam eidem actioni à legibus, vel partium conventione datam, *l. 7. De neg. geſt. l 99. ff. de verb. Oblig.*

Vndè hæc diviſio actionum; cùm in omnibus contractibus bona fides ſit neceſſaria?

℟. Quomodo hoc non impediat, quòd ipſi contractus alii ſtricti juris, alii bonæfidei dicantur, ſuprà explicatum, *lib. 3. tit. 14.* Hîc habe; cùm contractuum ita ſit diverſitas, ut vel ex natura ipſorum, vel ex partium conventione præcisè ad id ſolum quod conventum eſt, vel etiam ad id quod ex æquo, & bono præſtandum videtur, partes obligent, non mirum eſſe ſi lex vel ſola, inde bonæfidei judicia, & ſtricti juris facit, vel ſecundùm eam conventio partium; inter ipſas ſpeciatim leges faciens.

Enumera actiones bonæfidei & ſtricti juris?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Enumerantur ab Imperatore bonæfidei hæ; ex emtovendito; locatoconducto; negotiorum geſtorum; mandati; depoſiti; pro ſocio; tutelæ; commodati; pignoratitia; familiæ erciſcundæ; communi dividundo; præſcriptis verbis; quæ de æſtimato proponitur; & ex permutatione competens; hereditatis petitio; *idque ſecundùm Iuſtiniani conſtitutionem*, §. 28. *hic*. Stricti autem juris actiones ſunt reliquæ omnes: (*puta, Quod exceptio firmet regulam in caſibus non exceptis.*) Vt actio ſtipulati; *quod conceptione verborum ſollemni adſtringatur*; & mutui; *quòd lege ipsâ ad certum petendum Actor adſtringatur, in iſto contractu ceſſante judicis arbitrio. Perez. hic.*

An & actio ex ſtipulatu pro dote exigenda eſt ſtricti juris?

℞. Regulariter quidem ſecundùm ſtipulationis naturam; at verò cùm ex conſtitutione Juſtiniani in locum uxoriæ actionis (quæ bonæfidei fuit) ſucceſſerit, placuit hanc bonæfidei eſſe; ſive interpoſita, ſive intermiſſa ſit ſtipulatio. *Vt quæ favore mulieris ſemper interpoſita fingatur*, §. 29. *hic*.

Quæ ergò eſt inter actiones bonæfidei, & ſtricti juris differentia?

℞. Quintuplex. 1. In bonæfidei judiciis, neglectâ verborum ſubtilitate, quibus contractus eſt conceptus, libera poteſtas eſt judici, quantum Actori debeat reſtitui ex æquo, & bono æſtimandi: In ſtrictis tenorem verborum Actoris petentis præcisè ſequi debet *ut jam dictum*. 2. In bonæfidei judiciis, ex officio judicis, ab initio fructûs dantur; & poſt moram uſuræ, *l* 32. §. 2. *ff. de uſur.* licet ex obligatione non veniant: In ſtrictis nec fructus veniunt, nec uſuræ currunt, niſi poſt litem conteſtatam. 38. §. 7. *ff. eod. l.* 11. *ff. ſi cert. pet.* 3. In bonæfidei judiciis juratur in litem; Non *regulariter quidem* in ſtrictis. *l.* 5. *cum ibi not. d. in lit. juran.* 4. In bonæfidei judiciis contractus, cui dolus cauſam dedit, ipſo jure nullus declaratur, *l.* 7

pr

pr. & ibi Dd. ff. de dolo.3. §. fin. pro ſocio. non in quem incidit dolus. *d.l.7. §.3.* In ſtrictis non minus contractus cui dolus cauſſam dedit, valere declaratur ipſo jure *d.l.7. §. fin. l.36. ff. de V.O. l.5. C. de inutil. ſtip.* 5. In bonæ fidei judiciis olim compenſatio fiebat ipſo jure; In ſtrictis, ex præſcripto. D. Marci, oppoſitâ doli mali exceptione, inducebatur. Quâ hodie ſublatâ, per Juſtiniani conſtitutionem differentiâ, in qualibet actione tam bonæfidei quàm ſtrictâ, tam perſonali, quàm reali, compenſatio fit ipſo jure; in debito quidem liquido, ante rem judicatam à parte propoſita, & probata, §.30 *hic. De compenſatione verò vide latiùs ſuprà. lib. 3. Tit.30.*

De petitione hereditatis.

Recenſuiſti inter actiones bonæfidei petitionem hereditatis, & negotiorum geſtorum, tutelæ, pignoratitiam quas cum (quamvis, quod compendio agimus, præterire aliquas cogamur actiones,) *ob earum meritum nobis tractandas judicemus; dic, qualis actio eſt hereditatis petitio?*

℞. Eſt actio univerſalis (*utpote quâ rerum univerſitas petitur, non reo ipſæ; niſi per conſequentiam, quatenus ſub univerſitate illâ continentur.*) 2. in rem, *unde petitionis nomen; quo propriè actiones in rem deſignantur.* 3. mixta; *l. 7. C. de hered. petit. Quia habet præſtationes quaſdam perſonales, quamvis alii ſimpliciter realem malint, l.25. §.18. ff. eod.* 4. bonæfidei, *Nempe talis ab Imperatore facta, cùm antè ſtricti juris eſſet, vel ſaltem, an eſſet, dubitatum fuerit. Vult. comm. ad Inſt. hic.*

Quomodo definitur?

℞. Eſt vindicatio hereditatis, *Vult. Juriſp. l.2. cap. 22.* ſeu actio in rem, qua is qui ſe heredem dicit utitur adverſus eum, qui jus pro poſſeſſore, vel herede habet, poſſidetve rem hereditariam, quamvis minimam, *l.9. & 10. ff. d. t. Hotom. hic. n.2.*

Quotuplex eſt?

℞. Triplex: alia civilis, ſeu directa; alia prætoria, ſive poſſeſſoria; alia mixta ex utraque. *Vult. Iuriſp. lib.2. cap.22.*

Quæ eſt civilis?

℞. Quâ is qui ſe heredem dicit, utitur adverſus eum qui jus pro herede, vel poſſeſſore habet, *Vult. eod.*

Cui datur, & adverſus quem?

℞. Sive in totam hereditatem, ſive in partem intendatur, *l.2. §.ult.l.9.ff.de legat.2. modo talis ſit pars quæ jura habeat hereditaria, Old. claſſ.5. act.5. n.IV.)* datur heredi cuicunque, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato heres ſit, *l.1.2.3.ff.eod.* (*Nec enim minus quis heres eſt ex minima parte quàm ex maxima, vel etiam aſſe. Quia non ex rebus herediatriis, ſed jure ſuccedendi æſtimatur hereditas. Vult.eodem,)* modò hereditatem ab alio poſſeſſam ipſe agnoverit. 1. Etiam filio adverſus patrem, ſi agatur de materna ſucceſſione, *l.fin. hic.* 2. Sive per ſe, ſive per alium, heres ſit, *d.l.2. Puta vel per eum quem habet in poteſtate, filiumfam. vel ſervum, vel extraneum, cui ſucceſſit. d. l.3. Old. Claſſ.5. act. 5.* 3. Heredi heredis. *Quia heres heredis primi teſtatoris etiam heres cenſetur, l.2. & 3.ff.de pet.her. l. 65. De V.S.* 4. Etiam emtori hereditatis, *l.54. & ibi. Gl.ff.de pet.her.* contra rerum hereditariarum poſſeſſores, non venditorem; *quia contra eum habet actionem perſonalem. Gl.in d. l.54. verb. actionem.* Adverſus 1. omnes qui ex titulo invalido ſcienter res hereditarias poſſident; *l. 13. §.1. ff. eod.* non ſingulari, ſed vel pro poſſeſſores vel pro herede, *l.9. cum 4. ſeqq. ff. eod.* 2. Etiam eos qui dolo deſierunt poſſidere, *puta alienatâ hereditate, ne ipſi convenirentur. d. l. 13. §. 2.* 3. Qui ut poſſeſſores hereditatis liti ſe obtulerunt. *d.l. 13 §.13.* 4. Debitorem hereditatis; *d. l.13. §. fin. cum ll. ſeqq. ſi quidem ſe heredem defuncti contendat. l.42. ff. eodem.* 5. Contra poſſidentem pretia rerum hereditariarum,

riarum, vel debita exacta à debitoribus hereditariis, *l.16.§.ſed & is.ff.eod.6.* Contra habentem actionem, occaſione rerum hereditariarum, ut eam cedere domino teneatur. *l.16.§.4.§.5.ff.eod.*

Quis dicitur pro herede, vel poſſeſſore poßidere?

℟. Pro herede poſſidere dicitur is; qui cùm non ſit, heredem ſe eſſe bonâ fide putat, vel ſciens ſe heredem non eſſe, tamen ſe ut heredem gerit. *l. 11. ff. eod.* Pro poſſeſſore poſſidere dicitur, qui non contendens ſe heredem eſſe, nec ullum poſſeſſionis ſuæ titulum allegans, nec allegare valens, res hereditarias poſſidet. *d.l.11.in fin.cum ll.ſeqq.*

Quid venit in hanc actionem?

℟. Res omnes hereditariæ quæ in dominio defuncti fuerunt, corporales, incorporales, (*ſervitutibus exceptis. l.19.§.fin.ff. eod.*) etiam à defuncto poſſeſſæ modò, vel detentæ, commodatæ, pignoratæ, rerum venditarum pretia, pecuniæ à debitoribus exactæ, fructus, & acceſſiones rerum omnes perceptæ, percipiendæ, *l.18.§.fin.l.19.l.20.pr.§.1.2.3.ff.eod.* tam conſumtæ quàm exſtantes: ſi quidem ſit malæ fidei poſſeſſor, *l.25.§.4.ff. eodem. §.35.ſup.de rer.diviſ. Qui ſecundùm antè dicta ne expenſas quidem deducit. Vult. eodem.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℟. A parte Actoris duo. 1. Vt ſit heres defuncti, de cujus hereditate quæritur & quidem quocunque jure, ſive ex aſſe, ſive ex parte. 2. Vt ante inſtitutam actionem non habuerit rerum petitarum poſſeſſionem, *Quia poſt adeptam poſſeßionem ampliùs non ſunt hereditariæ, ſed proprium patrimonium poſſidentis, Gl. in l.1.§.16. verb. per unum.ff. de acquir. poſſ.* A parte Rei ſimiliter duo. 1. Vt Reus hereditatem, vel partem ejus poſſideat, vel dolo poſſidere deſierit, vel ſe liti obtulerit. 2. Vt poſſideat pro herede, vel poſſeſſore, ſive alio titulo invalido, 3. Vt res fuerint mortis tempore, ſive dominii, ſive poſſeſſionis, vel detentionis

titulo ejus, de cujus hereditate quæritur, *Vult. eodem. ex Schneidvv. eod.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit Sempronium defunctum, cùm eſſet ſui juris, & haberet liberam bonorum ſuorum adminiſtrationem, ſcripſiſſe legitimum teſtamentum; In eodem autem teſtamento ſe Actorem, vel in totum, vel in partem heredem ſcriptum eſſe, hereditatemque Sempronii adiiſſe, Reum verò eam, vel partem, vel aliquam rem poſſidere; quamvis admonitum ejuſdem verò reſtitutionem recuſare; Itaque ſe petere, ipſum declarari ſententia verum ac legitimum Sempronii heredem, & proinde Reum condemnari, ut hereditatem prædictam, vel ejus partem, unà fructibus, & emolumentis, reſtituat. *Old. eod.*

An verò ſemper hereditatem petens tenetur exprimere, ex teſtamento, an ab inteſtato ſit heres?

℞. Parte non opponente, minimè; ad evitandas tamen dilatorias exceptiones, tutiùs eſt ut fiat eſt. *Bart. in l.3. ff. eod.* Et ſi quidem ex teſtamento heredem ſe dicit, id probabit per oſtenſum teſtamentum, & quidem non vitioſum, nec cancellatum: *l. fin. C. de Edict. D. Hadr. toll. ubi. Bart. n.5.* Cùm ab inteſtato, exprimet, & probabit ſe agnatum defuncti eſſe proximum. *Auth. poſt fratres. C. de legit. hered.*

Quæ eſt prætoria hereditatis petitio?

℞. Quâ quis bona hereditaria, in quorum poſſeſſionem quis eſt miſſus, ab eo qui illa pro herede, vel pro poſſeſſore poſſidet, reſtitui petit. *Vult. eod.*

Quæ in hac obſervanda?

℞. 1. Sicut hereditatis petitio civilis datur heredi: ita hanc dari bonorum poſſeſſori, utpote qui vice heredis eſt, *ſec. antè dicta.* 2. Eſſe vel ordinariam; quæ ex ipſo Prætoris datur edicto, idque ſecundùm ordinem ab illo definitum; vel extraordinariam, quæ nulla certa edicti parte continetur, ſed ex novis legibus competit. *Secundùm ea quæ dicta ſunt ſuprà, ſub*

Tit:

Tit: de bon. poſſeſſ. 3. Eadem hîc obſervanda, quæ in civili hereditatis petitione; retenta ſaltem diſtinctione hereditatis, & bonorum poſſeſſionis.

Quæ eſt mixta, ſcil. ex jure civili, & prætorio, hereditatis petitio; & quomodo definitur?

℞. Querela inofficioſi teſtamenti de quâ cùm ſuprà actum ſit titulo ſpeciali, infra obiter modò agemus.

Dic ergo quæ ſunt requiſita hujus Querelæ, & quomodo proponitur?

℞. Requiſita juxta propoſitionem ſunt manifeſta: Dicit enim Actor ſe contra officium pietatis eſſe exheredatum, vel præteritum. 2. Inſtitutum verò heredem ex teſtamento hereditatem adiiſſe: Petere itaque ſe reſcindi tabulas, illiſque reſciſſis omnia ſimul reſcindi eo contenta, non modò inſtitutionem, ſed & legata, fideicommiſſa, aliaque, (*jure quidem veteri;*) vel ſolam inſtitutionem, *jure novo.*

De Actione Negotiorum geſtorum.

Quid eſt actio negotiorum geſtorum?

℞. Cum quomodo ex geſtione negotiorum duplex naſcatur actio, ſuprà explicatum ſit; & utraque definita; reſtat tantum ut hîc utriuſque requiſita, & quomodo proponantur, explicemus.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. In directâ quidem, ut abſentis negotia ſint geſta. *l. 2. De neg. geſt.* 2. Et ſponte quidem, ut directa detur, *§. 1. ſup. de obl. quæ ex qu. cont.* quod aliàs ſi vel neceſſitate, vel ejus ſuſpicione, geſta ſint, utilis modò actio locum habeat, *l. 3. §. hac actione. ff. eodem.* 3. Vt negotium geſtum ad Actorem aliquo modo pertineat; hoc eſt, aut geſtu ipſo, aut curâ, aut ratihabitione. In contraria verò, 1. Vt negotia abſentis ſint geſta per Actorem abſque mandato. 2. Non cadat in ſpeciale nomen contractûs, vel quaſi. 3. Sit geſtum utiliter, vel inceptum reſpectu domini, licet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

effectum non habuerit, *l.* 10. §. 1. *ff. eodem. Brederod. hic.*

Quomodo proponitur utraque?

℞. In *directâ* dicit Actor, ſe rebus ſuis ita exigentibus, nuper aliquamdiu abſuiſſe: Interim Reum ſine ullo mandato negotia ſui Actoris adminiſtrâſſe: Malè verò geſſiſſe, vel adminiſtrando centum aureis negotium deterius feciſſe: Petere itaque ſe, ipſum Reum condemnari ac legitimè compelli, ut, redditâ ratione negotiórnm geſtorum reſtituat, quicquid apud ſe habet reliquum ad Actorem quoquo modo pertinens, & ideò centum aureos nomine damni ſolvat. In *contrariâ* dicit Actor; Se nuper Titii negotia geſſiſſe, cùm domus ejus ruinam minabatur; Se Actorem impendiſſe de ſuo ære in prædicta negotia aureos decem: Reum verò, quamvis multoties admonitum, dictos aureos ei ſolvere obſtinatè recuſare, aut obligatione Actorem liberare: Sumptus verò prædictos, ſe in diario ſuo deſcripſiſſe, cujus tenorem in cauſſæ progreſſu edit: Adhæc ſe pro pecunia in res Titii impenſa uſuras ſolviſſe; Petere itaque ſe, Reum condemnari in dictæ pecuniæ, unà cum uſuris, ſolutionem, vel ut obligatione ob res geſtas cum Gajo contractâ ipſe liberetur, ac ut, ne officium ei non ſit damnoſum, Reus omnibus modis præſtet.

De Actione Tutelæ.

Quæ eſt actio tutelæ?

℞. Et ipſam eſſe duplicem: *unam directam*, quæ datur pupillo contra tutorem; *alteram contrariam*, quæ tutori datur contra pupillum, ſuprà dictum, *Tit. de oblig. quæ ex quaſi contr.* cùm utramque ſuprà, Titulis de Tutelis à nobis tractatam putaremus; nunc ſciendum, pupillo adverſus tutores duplicem dari actionem; unam tutelæ, alteram de rationibus diſtrahendis vocatam.

Quæ eſt actio tutelæ directa?

℞. Eſt

℞. Eſt actio perſonalis quæ, finitâ tutelâ, pupillo datur adverſus tutorem, ut actûs ſui, & adminiſtrationis reddat rationem tutor, *l.1. pr. §. officio. ff. de tutel. & rat. diſt.*

Cur dicis, hanc actionem dari finitâ tutelâ?

℞. Quia abſurdum videri poſſit rationes adminiſtrationis ab eo deſiderari, qui adhuc adminiſtrat, *l. niſi finita. l. ſi tut. ri. §. 4. verſ. abſurdum. ff. de tut. & rat. diſtr. Hodie tutor ſingulis annis compelli poteſt, ut rationes reddat: ſicut & quilibet adminiſtrator alius, Clem. 1. de relig. domib. c. 1. de cleric. ægrot. n. 6. Idque etiam ex conſtit. Caroli V.* in der Policey-ordnung, *in comitiis Auguſtanis. 1548. repetitâ à Rodolpho II. 1577 Vult. Com. Inſt. hic.*

Cui, adverſus quem datur, & ad quid?

℞. Pupillo & ejus heredi, adverſus tutorem qualemcunque, ejuſque ſucceſſores, *d. l. 1. §. 16. §. 17. VVeſ. par. de tut. & rat. diſtr. Qui ſi plures, & ſolvendo ſint; prout quidem tales ſunt, in partes viriles. d. l. 1. §. 10. 11. 12.* 2. Contra fidejuſſores, defenſores, curatores bonorum & nominatores, *l. 34. ff. de fidejuſſ. & nominat. & her. tut. & curat. l. 1. C. eod. Bred. hic.* 1. Ad reddendas à tutore actûs ſui & adminiſtrationis rationes. *d. l. 1. §. 3.* 2. reſtituendas res minoris, quas adhuc penes ſe habet. *l. 3. l. 9. C. arbit. tut.* 3. Ad ejus quod dolo, vel culpâ tutoris abeſt commodi, vel adeſt damni præſtationem. *l. 6. l. 7. C. eod.*

Quæ eſt actio ad rationibus diſtrahendis?

℞. Eſt actio (*ex lege duodecim tabul. deſcendens, tum data, cùm datur actio tutelæ. d. l. 1. § fin.*) competens pupillo adverſus tutorem de iis rebus, quas ex bonis pupilli durante tutelâ abſtulit, *l. 1. §. pen. l. 2. ff. eodem. VVeſ. par. eod. Et datur quidem propter furti nec manifeſti ſpeciem, quam factum habet, in duplum. d. l. 1. §. 22. 23. d. l. 2. §. fin. Nec tranſit, quia pœnalis eſt, in heredes. De diſtrahendis hîc jam diſtractis, conturbatis & finitis dicta, Cujac. ad Paul. lib. 2. tit. 30.*

Quæ eſt actio tutelæ contraria?

℟. Quæ datur tutori contra pupillum de his, quæ ei per tutelam abſunt, quatenus ex officio ſumtus fecit, vel obligatus ſit, *Treut. theſ.6. diſp. de reliquo jure tutelæ, &c.*

Cui, quando, adverſus quem, ad quid datur?

℟. Non ſolùm tutori; ſed & utiliter protutori, (*hoc eſt, ei qui cùm non eſſet, tamen quaſi tutor negotia pupilli geſſit.*) & curatori (*ut & prior directa utiliter datur minoribus. l.1.pr.§.1.§.2.ff.de cont.tut.act.*) Itidem finito tutoris officio, *d.l* 1.§.3. (*ſed eâdem cautelâ*) adverſus pupillum, vel adoleſcentem ad ea conſequenda quæ propter tutelam abſunt, (*dummodo bonâ fide, & ex officio facti ſint ſumtus, & ſuſceptæ obligationes*) licet contrarium habuerint exitum, *d.l.1. §. pen. l. 3.pr. §.1. cum ſeqq. l.fin. ff. eod.VVeſ.par.de contr. tutelæ & utili actione.*

Quæ ſunt requiſita utriuſque actionis directæ, & contrariæ?

℟. *Directæ* tria. 1. Quòd tutor pupilli bona adminiſtraverit. 2. Quòd in adminiſtratione dolum, ſeu culpam in faciendo, vel non faciendo commiſerit, *Sed pro ratione inſtituendæ actionis.* 3. Tempus adminiſtrandæ tutelæ ſit finitum, *pro ratione quidem juris Romani. Bred. hic. Contrariæ* requiſita ſunt: 1. adminiſtrata bona eſſe pupilli à tutore. 2. ex eâ adminiſtratione, ob ſumtus ex officio factos, vel obligationem ſuſceptam, quid tutori abeſſe.

Quomodo utraque proponitur?

℟. In *directa* actione dicit Actor pupillus; Titium fuiſſe tutorem ſuum, & tutorio nomine per decem annos negotia ſui Actoris geſſiſſe: Finitam nunc eſſe tutelam (*puta ſecundùm jus Romanum.*) Ideóque ſe autoritate ſui curatoris agere, ut rationes ſuæ adminiſtrationis tutor Titius reddat, & de malè, ſeu non ex bona fide geſtis damnum reſarciat. Petere itaque ſe, eum condemnari, ut redditâ ratione tutelæ geſtæ,

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

& omiſſæ reliqua præſtet, & omnia bona pro adminiſtratione tutelæ tacitè ſibi obligata reſtituat, &c. *Bred.hic.* In *contraria* Actor dicit ſe tutelam Sempronii geſſiſſe; In ejus verò adminiſtratione (*ob cauſſas enarrandas*) plurimum (*quod & ipſum ponendum*) expendiſſe: Se verò tutelæ munere, quòd pubertatis ætatem attigerit pupillus, liberatum; non peti à Sempronio ab Actore rationes: fortè quòd plus expenſum ſciat, quàm ei abſit: Petere itaque ſe, Sempronium judicio compelli, ad exaudiendas rationes, & ſumtuum ex officio, & bona fide factorum reſtitutionem. *Reliquas formulas ad tutelæ materiam pertinentes, videat lector apud Oldend. Claſſ. 4. act. 31. & ſeq. uſque ad 37.*

De pignoratitia actione.

Quid eſt actio pignoratitia?

℞. Ea quomodo duplex ſit, una *directa*, altera *contraria*, etiam antè, cùm de pignore ageremus, explicatum, & utraque definita.

Cui, adverſus quem, & ad quid datur utraque?

℞. *Directa* datur debitori pignoris recipiendi cauſſa, vel ejus pretii, aut ejus quod intereſt, *l. 32. ff. de neg. geſt. l. 9. §. 3. l. pen. ff. de pign. act.* adverſus creditorem cum quo contractum eſt, aut ejus heredem. *l. 13. l. 24. §. 2. ff. eod.* (*non adverſus tertium poſſeſſorem, jure quidem civili. Vult. com. Inſt. hic.*) *Contraria* datur creditori adverſus debitorem ad id, quod ei pignoris cauſſà probabiliter abeſt; puta, ad neceſſarios ſumtus, & impenſas in rem pignoratam factas, & in id quod intereſt. Puta, ſi fortè debitor ſciens æs pro auro, vel rem alienam; aut alteri ante obligatam oppignoraverit; *l. 1. in fin. l. 16. §. contrariam. ff. d. t.* Vel generaliter, ſi in pignore malè ſit verſatus, *l. 9. ff. eod.* *Quando hæc actio detur, ſuprà expoſitum; puta exſoluto debito; d. l. 9. §. fin. Quod maximè verum in directa; in contraria aliquando ſecus. Vult. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quomodo utraque proponitur?

℞. 1. In *directa* dicit Actor, rem ſibi fuiſſe oppignoratam. 2. debitum, pro quo fuit oppignorata, eſſe ſolutum vel cauſſam debiti ſublatam, quoquo modo id voluerit creditor, licet non ſit ſolutum (*puta, ſi fortè fidejuſſoribus ſibi caveri voluit, &c.*) Reſtitutionem pignoris à creditore ſine cauſſa negari: Petere itaque ſe; Reum condemnari, & compelli ut rem nexu pignoris liberatam; & quidem integram, nec deteriorem factam reſtituat; unà cum refuſione uſurarum, fructuum, perceptorum, & percipiendorum, vel eo quod intereſt, &c. In *contraria* (*quam vel ultro inſtituere, vel intentatâ directâ per reconventionem poteſt*) dicit Actor ſe Reo tot aureos mutuo dediſſe; ipſum verò eam ob rem ſibi Actori equum ſuum pignoris cauſſa obligâſſe: Iſtum verò ſe actorem propriis expenſis aluiſſe & paviſſe. Reum autem debitum quidem exſolvere, ſeque Actorem pignus reſtituere paratum eſſe: At ſumtus in alendo & paſcendo equo oppignorato refundere Reum recuſare: Petere itaque ſe, ipſum condemnari, ut pecuniam mutuo datam, unà cum ſumtibus & impenſis, reſtituat, & exſolvat, *Bred. eod. vide Old. Claſſ.* 5. *Act.* 12. *&* 13.

De Actionibus arbitrariis.

Arbitrariæ actiones an tertiam actionum ſpeciem ratione qualitatis faciunt?

℞. Non; ſed ſui naturâ ſunt ſtricti juris à quo actionum genere ab accidenti modò diſtinguuntur, conceſſo ex eo judici arbitrio; ex quo dependent, §. 31. *hic. Perez. eod.*

Quatenus ergo differunt à ſtricti juris judiciis?

℞. Quatenus cùm in ſtrictis judiciis præciſè ſequamur id, quod ſive lege, ſive conventione partium definitum eſt; hîc præter naturam actionis propoſitæ, (*puta, propter contumaciam Rei creditori non ſolventis*)

ventis) largius judici ſit arbitrium; Quòd in ejuſmodi actionibus ferè incertum quid petatur, aut æſtimatio incerta, vel Actoris in litem jurejurando, vel arbitrio judicis commiſſa. *d.*§.31.

Cur igitur dicuntur arbitrariæ?

℞. Quia judex in illis actionibus antequam totam cauſſam definiat, quomodo Actori ſatisfieri debeat, prius arbitratur; eo effectu, ut ſolvens intra tempora definita & pœnam evitet, & rem ſolam præſtet; alias rigidè in id, quod Actoris intereſt, & in quantum ab eo juratum Reus condemnatur, *l.*18.§.1. *ff.de dolo.l.*68.*ff.de rei vind.*§.31.*hic.*

Quid differunt actiones bonæ fidei, & arbitrariæ?

℞. 1. In *bonæ fidei actionibus* poteſtas libera, quantum Actori reſtitui debeat ex bono, & æquo, æſtimandi judici ex cauſſa actionis competit: In arbitrariis id non inde, ſed à judicis arbitrio dependet: & ita quidem, ut non ſic, quemadmodum in bonæ fidei judiciis, poteſtas ſit libera: ſed à conditione hac: (NISI REVS IVSSV IVDICIS IVSTE LOQVENTIS PARET,) dependeat. 2. Actiones omnes bonæ fidei ſunt in perſonam, præter hæreditatis petitionem; Quædam arbitrariæ etiam in rem. 3. Bonæ fidei actiones ex contractibus innominatis deſcendunt; Arbitrariæ quædam quidem ex contractu; aliæ verò ex nuda conventione; vel ex quaſi delicto; item ex poſſeſſione, vel quaſi. *d.*§.30. *&* 31.*hic. Perez.eod.*

Quæ exempla arbitrariarum actionum recenſet Imperator?

℞. Enumerat quidem aliquas; puta Publicianam, Servianam, & quaſi Servianam, ſeu hypothecariam; omnes in rem; Præterea quod metus cauſſâ, de dolo, de eo quod certo loco, & ad exhibendum actiones; omnes in perſonam. Plures tamen ſunt, ſive in rem, ſive in perſonam, ut rei vindicatio, confeſſoria, & negatoria; item Pauliana in rem: ſic & Faviana,

viana, ſeu Calviſiana, & redhibitoria, rerum amotarum, aliæque in perſonam. *d.* §.3.1. *hic.*

Quomodo demonſtras actiones ab Imperatore recenſitas eſſe arbitrarias?

℞. Quia in iſtis omnibus actionibus habet locum judicis ex æquo, & bono, ſecundùm cujuſque rei, de qua actum eſt, naturam æſtimatio, quemadmodum Actori ſatisfieri oporteat, *ſec. ante dicta.*

Oſtende hoc in ſingulis actionibus?

℞. *Publiciana* eſt arbitraria; quia in hac judex rem jubens reſtitui; ſi reſtituatur, abſolvit Reum: ſin minus; ut in rei vindicatione, ſic & hîc manu militari eam auferri jubet. Si rem dolo deſiit poſſidere; eam quanti Actor in litem juraverit, & ipſe ordinaverit, judex condemnat. *Menoch. & Coraſ. Serviana, & quaſi,* ſeu *hypothecaria.* Quia hic, ſi poſſeſſor Reus juſſus rem reſtituere pareat, ſolutâ etiam Actor; pecuniâ eum judex abſolvit; ſin minus, rem militari manu aufert; & dolo deſinens poſſidere ac judicis præceptum illudens, quanti in litem ab Actore juratum condemnatur, arbitrio judicis juramentum Actoris moderante. *l.* 4. §. 2. §. *fin. ff. de in lit. jur. Quod metus cauſâ*; quia, ſi rem ablatam arbitrio judicis non reſtituit, quam evitare poſſet, reſtituendo, quadrupli pœnam ſuſtinet. *l.* 14 §. 3. *ff. quod met. cauſſ. Actio de dolo*; quia & hic doloſus arbitrio judicis rem non reſtituens, quanti res ea erit, ſeu quanti intereſt deceptum non eſſe, cum notâ infamiæ condemnatur. Quam pœnam, factâ ante condemnationem reſtitutione, evitat. *l.* 18. *ff. de dolo malo. De eo quod certo loco*; quia, qui certo loco ſe ſoluturum conſtituit, alibi quidem conveniri poteſt; ſed judex arbitrabitur, quanti intereſt Rei in loco conventionis potiùs; quàm in eo, ubi Actor experitur, ſolvere. *l.* 2. §. 3. *ff. de eo quod certo loco. Ad Exhibendum*; quia hæc datur, ſi rem exhiberi Actoris interſit eo eventu, ut ſi id probaverit, Reus ad exhibendum condemne-

demnetur; vel non obtemperans judicio quantum in litem juratum, *l.3.§.2.ff.l.4.C.ad exhibendum. In cæteris actionibus, ab Imperatore non recenſitis, cùm ſimile ſit Iudicis arbitrium; ſimili etiam ratione conſiderandum. Puta ita: quòd Reus, non parens judicio ex inobedientia, graviùs ſententiâ judicis condemnetur.*

In hiſce, & bonæ fidei actionibus, qualem ſententiam feret judex?

℞. Curabit ut quantum fieri poteſt certam, id eſt, rei certæ, pecuniæve (licet de incerta quantitate, verbi gratiâ, actum ſit) ſententiam ferat: *Incerta enim pronunciatio rei judicatæ vim obtinere non poteſt.§.32. hic.t.t. C.de ſent quæ ſine cert. quant. profer.*

Quomodo feret certam ſententiam?

℞. Si talem ferat, ex qua apparet quid, quale, & quantum ſit id in quod Reum condemnat, *arg.l.certum.6. ff. ſi certum pet.* & quidem ſive res, aut quantitas certa verbis ſit expreſſâ; ſive certitudo haberi poſſit per relationem ad aliud; puta ad acta, teſtamenta, codicillos, &c. *l.ait.prætor.§.1.ff.de re jud.l.2. C. de ſent. quæ ſine certâ quant.prof. Vult.com:Inſt.ad §. curare. hic. Nempe ſententia libello, & actu debet eſſe conformis, l fin.C.de fid.libert.l.18.ff.com.divid. & ipſe libellus, quoad rem petitam, cauſſam, & actionem certus. Bald.in l.1. C.ſi plures una, &c.*

Quid ſi libellus ipſe ſit incertus?

℞. Conſiderandum, an actio ſit univerſalis, hoc eſt, quæ de ſui naturâ multa univerſaliter in ſe continet, *ut petitio hereditatis, actio familiæ erciſcundæ,* &c. an generalis; *hoc eſt, ad id quod non quidem jus univerſum, plura tamen capitula ſub ſe continet competens; ex. gr. negotiorum geſtorum, tutelæ, pro ſocio, &c.* An particularis, vel ſingularis; *hoc eſt, quæ ad res particulares datur.* 1. In duabus prioribus admittitur incertus libellus: *Gl.in l.1.De edend.Bart.in l.2. C.de ſent. quæ ſine cert. quant. prof.* In poſterioribus minimè; niſi res talis debeatur alternativè, *l.7.§.4.*

ff. de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ff.de injur. Vtpote quo caſu electio generaliter ſpectat ad debitorem. l.19.§.fin.§.jur.dot. 2. vel genus, *puta equus*, & debitor nondum declaravit, quam ſpeciem, *puta equum*, dare velit. *§.huic.a.hic.* 3. vel dubium ſit an res exſtet; *quo caſu vel rei, vel æſtimationis admittitur petitio.* 4. vel factum ab aliquo præſtandum petitur. *Vtpote quo caſu vel facti præſtatio; vel ſi non fiat, intereſſe rectè petitur.* 5. vel intereſſe; ſive principaliter petatur, ſive acceſſoriè. 6. Fructus percepti, & percipiendi, cum expenſis factis, & faciendis, &c. *Vide Schneidvv.hic. & Dd. ad l.2. C.de ſent.&c. Et nota 1. ob incertum libellum non vitiari proceſſum; niſi parte opponente Gl.in l.fin.C.de ann. exc. 2. ipſum verò Actorem pendente judicio declarare eum debere, not. in c. cùm Bertholdus. de re judic. l.5. §.fin.ff. de rei vind.*

Cùm ſententia debeat conformis eſſe libello, quid juris, ſi Actor eo ſit complexus plus quàm ſibi debetur?

℞. Olim cauſsâ cadebat; ſive in perſonam, ſive in rem ageret: nec facilè reſtituebatur; niſi vel ætatis lubrico; vel tali errore lapſus eſſet, qui etiam in conſtantiſſimum caderet. Hodie aliud jus obtinet. *§. 33. hic. Nicaſ. de Voerda hic.*

Quot modis plus petitur?

℞. Quatuor 1. *Re*; quando major quantitas petitur, quàm obligatione continetur; puta 20, cùm 10. modò debentur. 2. *Tempore*; quando purè petitur; id eſt, confeſtim ſolvendum, quod modò in dies, & ſub conditione debetur. 3. *Loco*; quando quod certo loco ſolvi aut dari debet, alio loco purè, mentione loci in ſtipulationem deducti omiſsâ, petitur. 4. *Cauſâ*; quando quod in genere vel alternativè modò debetur, petitur in ſpecie certâ: atque ita in debito generali & alternativo debitori competentem ſibi arrogat electionem creditor. *§.24. hic.*

Dic, quid hodie juris circa plus petitionem?

℞. Ex conſtitutione Zenonis plus tempore peten-

indu-

inducias Reo debitas cogitur duplicare; & cùm unum tantùm deberet, duos menſes, cogitur exſpectare, refuſis inſuper Reo litis expenſis. Iuſtinianus ſuâ lege eum qui re, cauſsâ, loco, plus petit, damnorum, quæ ſportularum nomine ex hac cauſſa acciderint, in triplum jubet condemnare, *§.35.hic. & tit.C. de plus petit. Perez.hic.*

Quid ſi Actor minus ſuâ intentione complexus fuerit, quàm ei debeatur?

℞. Talis ſine periculo (*id eſt, ſine ullo incommodo*) agit; ut nec totum, nec partem debiti amittat; imò verò liberum ei eſt reliquum in eodem, vel alio judicio perſequi: non obſtante ei, de alia re agenti, rei judicatæ exceptione, *§.36. hic.*

Quid ſi aliud pro alio petatur ab Actore?

℞. Et hoc nihil ei periculi afferre placuit; ſed permittitur ex diverſo, ut in eodem judicio errorem commiſſum corrigat. *§.37.hic. Perez.hic.*

An ergò permiſſa eſt libelli emendatio, & quouſque?

℞. Si ita emendatur libellus, ut ejus mutetur ſubſtantia, &, relictâ priore, altera eligatur actio, uſque ad litis conteſtationem ex communiore ſententiâ; aut, ſi probabilis Actoris ſit error, refuſis protelati proceſsûs expenſis, & Reo poſt editam actionem novam dato deliberandi ſpatio, etiam poſt eam ex aliorum ſententia: *Gl.& Dd. in l.edicta. C.de edend. §.ſin minus.hic.ubi Don. & alii. Rosb.prax.civ.tit.34.n.25. & ſeq.* Si abſque ſubſtantiæ mutatione, eâdem manente ſententiâ, obſcura modò declarentur, aliquid addatur, vel declaretur, uſque ad ſententiam admittitur. *l.46. De re jud. Schneidvv.hic.§.ſin minus.n.8. & ſeqq.*

An una tantùm actio ſingulis libellis proponitur in eodem judicio?

℞. Imò verò, permiſſa etiam in eodem libello actionum cumulatio; præſertim ſi res, cauſſa petendi, actioneſque diverſæ quidem ſint, ut ſimul ſubſiſtere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

& tractari poſſint, *Dd. in l. edita. C. de edend. Gayl.* 1. *obſ.* 63. Minimè verò; 1. Si actiones ſint contrariæ, *l.* 1. *C. de furt. Gayl.* 1. *Obſ.* 62. *n* 5. *Niſi vel alternativè proponantur, per l.* 8. §. 12. *ff. de inoff. teſt. Mynſ. centur.* 4. *obſ.* 11. *Gayl. d. obſ.* 62. *n* 9. *ubi in Camera id obſervari teſtatur.* 2. *vel ſub conditione; puta dico, teſtamentum nullum, vel ſi ſit validum, eſſe inofficioſum. Caſtr. in l.* 21. *ff. eod.* 3. *vel Actor ex errore, & juſtâ ignorantiâ contrarias actiones proponat. l.* 19. *ff. eod. Bart. in d. l.* 1. 4. *vel unam tantùm ex contrariis actionibus proſequatur. Quia libellum cenſetur reformâſſe. Iaſ. in d. l.* 1. *n.* 1. 1. Si una actione intentata aliæ perimantur, vel unius electione altera tollatur. *l.* 9. §. 1. *ff. de tribut. act.* 2. Si ſententia in priore lata, parit rei judicatæ exceptionem in altera, *l.* 16. *l.* 18. *ff. de exception.* 3. vel ſolutio unius alterius parit liberationem; *ex. gr. miſta actio tollit rei perſecutoriam; ſi cum ea concurrat. Quia Actor per miſtam actionem jam ante rem eſt conſecutus, l. qui ſervum.* § *fin. de O. & A.*

Sexta Actionum Diviſio.

Quæ eſt ſexta actionum diviſio?

℟. Qua ab effectu dividuntur in eas, per quas ſolidum debitum perſequimur, & conſequimur; & eas, per quas minus perſequimur quàm nobis debetur. §. 36. *hic. Poteſt verò hîc etiam petitio fieri in ſolidum; licet exſecutio non fiat in ſolidum, ſed in id quantum Reus facere poteſt. Iaſ. n.* 2. *hic.*

Quæ exempla actionum, quæ non ſunt in ſolidum, recenſet Imperator?

℟. Actionem 1. de *peculio* adverſus patrem, vel dominum competentem. 2. de *dote*, competentem mulieri, vel ejus heredibus, ſoluto matrimonio, ad ejus repetitionem. 3. Actionem *emancipato filio*, adverſus parentem, vel aliquem ex aſcendentibus competentem, Vel *liberto* adverſus patronum. 4. Quando

ſocius

ſocius cum ſocio agit judicio ſocietatis. 5. Item quando *donatarius* agit ex cauſsâ donationis. 6. Quando condemnatio eſt ex cauſsâ oppoſitæ compenſationis & admiſsæ. Quando agitur cum eo, qui bonis ceſſit. §. 36. *& ſeqq. hic.*

Oſtende has omnes actiones non eſſe in ſolidum?

℞. 1. Actio de *peculio*, adverſus patrem, vel dominum competens non eſt in ſolidum; quia, licet ſolidum adverſus patrem, vel dominum perſequi poſſimus; tamen pater, vel dominus non tenetur niſi peculio tenus; ut condemnari non poſſint, niſi quatenus in peculio eſt; ut ſi in eo minus ſit, ultra vires peculii non teneantur, *ſec. antè dicta. &* §. 36. *hic.* 2. Actio de *dote*, non eſt in ſolidum; quia, licet maritus ſtricto jure teneatur ad ſolidam dotis reſtitutionem; tamen ex æquitate placuit maritum eatenus tantùm condemnari debere, quatenus facere poteſt; id eſt, quatenus facultates ejus patiuntur; ut eatenus tantum vel in ſolidum, vel in minus damnetur: *l.* 12. *ff. ſol. matr.* Item, quia propter retentionem dotis ob impenſas in eam factas marito conceſsâm ipſo jure dos minuitur. Quatenus quidem in quantitate conſiſtit: Quatenus verò in ſpecie conſiſtit; eam maritus retinet, donec impenſas factas recuperaverit. §. 37. *hic. l.* 5. *ff. de imp. in res dotal. fact.* 3. Actio, quâ parens à filio emancipato convenitur, non eſt in ſolidum; quia & hic tantùm, in quantum facere poteſt, tenetur, *l.* 16. *l.* 17. *ff. de re jud.* & quidem non modò ex æquitate; ſed & neceſſitate, *quia excuſſos planè parentes filii alere cogerentur: l.* 5. §. 13. *ff. de agn. liber.* ſimiliter patronus liberto non ultra quam facere poteſt, tenetur; *d. l.* 17. *quod & omnibus, quibus honos debetur, conceſſum*, §. 38. *hic.* 4. Socio cum ſocio agente judicio ſocietatis, ſive ſocii ſint univerſorum bonorum, ſive certæ negotiationis; idem jus eſt, ex fraternitate, quæ inter ipſos contracta cenſetur; *d. l.* 16. *l.* 63. *ff. pro ſocio. Niſi quis ſe ſocium eſſe negaverit, aut*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ex cauſâ doli ſit obligatus. §.38. *& ibi Gl. hic.* 5. Donatori ex cauſsâ donationis convento à donatario, idem jus eſt, ne ad inopiam ſuâ liberalitate deducatur: *l.19. §.1. ff. de re judic. Poſſe autem facere intelligitur, non niſi deducto omni ære alieno,* §. *eod. l.49. ff. eod.* 6. *Compenſatio* admiſſa huc quoque refertur; quatenus eo facto Reus non in ſolidum; ſed eatenus tantùm, quatenus ſumma petita excedit, id, quod ipſi Reo debetur, condemnatur, §.39. *hic.* 7. *Actio contra eum qui bonis ceſſit,* huc refertur; quatenus talis, licet ceſſione factâ, non planè liberatur à creditoribus; ſed iis adhuc manet obligatus; ita ut is ad pinguiorem fortunam rediens ſatisfacere teneatur: tamen in tantum modò damnandus ſit, quantum facere poteſt, *id eſt, ita ne defraudetur alimentis quotidianis.* Idque humanitatis ratione; quæ non pati videtur in ſolidum damnari, & excuti fortunis ſuis privatum, §.40. *hic. Schneidvv. & Perez. hic.*

De ceſſione bonorum.

Quot ceſſionis bonorum ſunt ſpecies?

℞. Duæ: Vna, cùm quis bona ſua habet pro derelicto: Altera (*de qua hic tantùm agimus*) cùm quis debitor bona ſua ſponte dimittit, & creditoribus concedit.

Quale jus hæc ceſſio eſt?

℞. Eſt juris potius beneficium; ſive remedium miſerabile, debitori, ad evitandos carceres, conceſſum.

Quæ ergò hujus ceſſionis eſt utilitas?

℞. 1. Quòd bonis cedens, (ut dictum) carceres evitat; Vel ab iis liberatur; idque ſive ipſa ante, ſive poſt ſententiam fiat. *l.1. C. qui bon. ced. poſſ.* 2. Quòd, cùm ceſſio non liberet cedentem à debito, ſi poſt factam ceſſionem ad pinguiorem redeat fortunam; non teneatur, (*ut hic docet Imperator*) niſi in quantum facere poteſt; id eſt, ne egeat deducto. *Text. hic. l.6. l.7. ff. de ceſſion. bon.*

Qui

Qui poſſunt bonis cedere?

℞. Omnes debitores, ſive patres: ſive filiifam. *l.7. C. qui bon. ced. poſſ. quia hi bona habere poſſunt quæ patri non quæruntur,* etiam feminæ, *d.l.7.* etſi nihil in bonis habeant, modò habere, & poſſidere poſſint, *Syntagm. Tholoſ. lib. 22. c. 9. n. 4. Puta, qui bona neque habitu neque potentiâ habent; hoc eſt, neque poſſident propria, nec poſſidere poſſunt, bonis cedere non poſſunt. Ex. gr. Eccleſiaſtici regulares; quibus bona ſeparatim habere inhibitum. Tholoſ. eod.*

An diſtinctè verum, debitores cedere bonis poſſe?

℞. Imò verò, ut ſicuti quidam, ut cedant bonis, cogi non poſſunt; puta ii qui tantùm tenentur in id quod facere poſſunt, ut milites, &c. ita alii, etſi velint, cedere bonis non poſſunt. Puta 1. Qui bona ſua in fraudem creditorum alienârunt. *l. fin. §. fin. ubi Gl. ff. quæ in fraud. cred.* 2 qui ſpe futuræ ſucceſſionis contraxerunt. 3 qui foro cedunt, 4. prodigi. 5. Spoliatores. 6. deportati. 7. banniti. 8. dives, qui ſolvendo eſt. 9. qui cùm contrahit, ſcit ſe non eſſe ſolvendo, *arg. l. pen. ff. de I. D.* 10. debitor ad fiſci collectas, ſeu tributa obligatus. *d. l. 1. l. 5. C. qui bon. ced. poſſ.* 11. ad factum præciſè obligatus, 12. obligatus ex delicto, vel quaſi. 13. Ii, quibus lex municipalis hoc privilegium negat; ut ſunt in Gallia alienigenæ, in Belgio indigenæ, niſi impetratâ à Principe veniâ. *Tholoſ. eod. cap. 9 & 10. per totum. Bruno de ceſſ. bon. per diverſas quæſtiones.*

Pro qualibus ergo debitis admittitur ceſſio bonorum?

℞. Pro debitis civilibus; non pro mulcta ex crimine debita: nec pro debito fiſcali, non pro oneribus, & muneribus fiſcalibus, *d. l. 5. l. fin. ff. de in jus voc. l. 1. ff. de pœnis. Tholoſ. eod. cap. 9. per totum.*

Quomodo fit ceſſio bonorum?

℞. De jure civili abſque aliquâ ſollemnitate, ſolâ voluntatis profeſſione; etiam per nuncium, & epiſtolam, *l. in omni. & l. fin. C. qui bon. ced. poſſ.* Debet tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tamen cedens 1. debitum agnoſcere. *l. pen. & fin. ff. eod.* 2. & omnia ſua bona uſque ad quadrantem indicare, *gl. in d.l. pen. & l. 1. C. eod. Quia ſubtrahens quippiam neganti ſimilis eſt.* 3. item cavere de ſolvendo, ſi redeat ad pinguiorem fortunam, idque ſive per fidejuſſorem, ſi eum invenire poteſt, ſive jurato. *Bruno. eod. qu. 7. princ. n. 9.* 4. Debitores inſtare debent, & petere debitum. *Quia beneficium hoc eſt neceſſitatis cauſſâ conceſſum. Schneidvv. hic. num. 15.* Pro diverſis tamen populorum ſtatutis, & moribus, aliæ, atque aliæ ſunt ſollemnitates, *Tholoſ. eod. cap. 11. Quæ in Batavia noſtra ſint, vid. Inſtruct. Curiæ Holl. art. 227.*

Quis eſt effectus ceſſionis; & quos tangit?

Reſp. Effectus eſt liberare debitorem à carcere, & ab aliis injuriis creditorum; non à debito, *l. 1. l. cum & filiiſam. C. Qui bon. ced. poſſ. Puta, non tollit ſubſtantiam obligationis; ſed effectum ejus durante inopiâ, impedit. Tholoſ. eod. cap. 13. n. 1.* Et quidem reſpectu creditorum tempore ceſſionis priorum; non eo poſteriorum; niſi de novo bonis debitores cedant, *Bruno eod. qu. princ. 10. n. 5.* Nec reſpectu fidejuſſorum, §. 4. *Infr. de replic. hic.*

An, qui ad ceſſionem bonorum admitti non debent, non habent aliud remedium, quo juventur?

Reſp. Licet creditores per quinquennalem dilationem oblatam debitoribus ceſſione bonorum uti volentibus obeſſe non poſſint; *Bruno. eod. qu. 21.* debitores tamen, qui ad ceſſionem bonorum admitti non debent, quinquennali à creditoribus conceſsâ uti poſſunt, *Bruno. eod. qu 26.* Sed qui quinquennalem obtinet; etiam virtute novi reſcripti ad ceſſionis beneficium non admittitur. *Niſi in eo ſit appoſita clauſula,* non obſtante quinquennali ante impetratâ. *d. l. fin. C. & ibi Gl. Bruno. eod. qu. 27.*

TIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Tit. VII.

Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, negotium geſtum eſſe dicatur.

AN *omnes actiones competunt tantùm ex eo, quod quis contractu proprio, vel per ſe, geſſit?*

℞. Imò verò quædam actiones oriuntur ex contractu alieno, quæ quidem (*juxta Pacium Epitome hic theſi 9.*) non tam ſunt actionum veræ ſpecies, quàm qualitates, & adjectiones.

Cur ergo ſeparatim proponuntur?

℞. Quatenus, cùm in aliis actionibus tantùm ſit ſimplex petitio in eum qui contraxit; hîc duplex datur actio ex contractu contrahenti, 1. adverſus eum cum quo contraxit; modò cum eo jure agi poſſit, 2. adverſus eum, qui contrahens eſt devinctus. Adjectiones verò dicuntur, tum quod adjiciantur conditionibus, quæ inter ipſos contrahentes ſimpliciter dantur; tum quod in iis adjiciatur cauſſa ex qua appareat, cur in eum actio detur, adverſus quem inſtituitur, *Vult. Iuriſpr, 2. c. 14. n. 2. 3. 4.*

Quotuplex eſt illa cauſſa?

℞. Duplex: una communis ex contractibus eorum qui ſunt ſui juris, vel alieni; Altera ex contractibus eorum duntaxat, qui ſunt alieni juris. Et illa quidem eſt præpoſitio; hæc juſſus, tributum, peculium, de in rem verſo.

Quæ talium actionum hic recenſentur ſpecies?

℞. 1. Quod juſſu. 2. Exercitoria. 3. Inſtitoria 4. Tributoria, 5. De peculio. 6. De in rem verſo.

Explica propius cauſſam harum actionum?

℞. Ea eſt. 1. Quòd ſint prætoriæ ex æquitate introductæ, ne quis in contractu ſuo fallatur. 2. Quod dentur omnibus, qui ex quovis contractu agere poſſunt. 3. In patrem, dominum; etiam eum qui vice

domini eſt ; *ut in quemvis proponentem* ; *licet neque pater, neque dominus ſit.* 4. Quòd dentur in ſolidum in id quod ex contractu debetur ; licet aliquando eventus non reſpondeat ; id eſt, Actor non conſequatur ſolidum; ſed vel tantum, quantum in peculio eſt; *ut in actione tributoria & de peculio*; aut quatenus in rem verſum probatur ; *ut in actione de in rem verſo.* 5. Quòd affines ſint hæ actiones, & ſæpe concurrant ; ideóque cùm ex diverſis cauſſis fluant ; unius electione altera non conſumatur. *Prudens tamen actor eſſe debet, ne, omiſſâ actione quâ facillimè ſolidum conſequi poſſit, eam inſtituat quâ probandi onus ſuſcipiat, & ejus defectu ſolidum non conſequatur; puta in actione de in rem verſo, & de peculio. §. cæterùm hic. Schneidvv. hic.*

Quæ eſt actio quod juſſu?

Reſp. Actio quod juſſu, (*ſic dicta ex initialibus verbis edicti, quo concepta eſt*) eſt actio prætoria perſonalis, quæ datur ei, qui cum filio aut ſervo contraxit, adverſus patrem dominumvè, cujus juſſu contractus celebratus eſt, quatenus juſſum eſt, *Pac. Epitome hic. Quod fidem patris vel domini is, qui contraxit, ſecutus videatur, l. 1. pr. §. 1. l. 3. ff. hic. l. fin. ff. pro ſocio. Iuſſui autem ratihabitio comparatur, c. ratihabitionem. de R. I. in 6.*

Quid, ſi ſupra id, quod juſſum eſt, contractum ſit?

Reſp. Ejus nomine non actione quod juſſu; ſed actione de peculio, vel aliâ, experiundum, *Vult. Iuriſp. 7. eod. n. 19.*

Ex qua cauſſa datur actio quod juſſu; quibus, & in quantum?

Reſp. 1. Ex omnibus quidem contractibus, *d. l. 1. & paſſim. §. hic.* etiam mutuo juſſu patris accepto; (*quòd ex SC. Macedoniano non aliter mutuum accipiat filiusfam. l. 2. l. 4. l. ult. C. ad SC. Maced.* 2. Ex delictis ; ſi quidem id pater juſſerit, vel dominus ; aut non prohibuerit; quòd ex eo ipſi videantur deliquiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſe, *l.2.ff.l.4. C.de noxal. action.* In ſolidum; ſed ita, ut ſolidum ſit non quatenus ex contractu debetur, ſed quatenus juſſum eſt: *l.3.ff.l.1.hic. Schneidvv.eod. Vltra quod jubentem obligari iniquum videtur.*

Quomodo proponitur hæc actio?

Reſp. Allegatur, & probatur cauſſa agendi; nempe juſſum eſſe; & quidem in eam rem, de qua agitur: & ejus quod actum, ſeu quod contractum eſt, petitur ſolutio. *l.3. l.ult. ff.eod. Schneidvv. eod.*

Quæ eſt actio exercitoria?

Reſp. Eſt actio, quæ datur in exercitorem ex contractu magiſtri, vel promagiſtri navis; ob id, ſeu ex ea cauſſa, ob quam navi præpoſitus eſt, inito. §. 2. *hic. Treutl. diſp. de commodato. theſ.*10.

Quæ eſt actio inſtitoria?

Reſp. Eſt actio, quæ datur ei, qui cum inſtitore de negotiis ad ipſius negotiationem pertinentibus contraxit; Adverſus eum, qui eum præpoſuit; ut conſequatur, & tanti damnetur proponens, quod inſtitorem eo nomine facere oporteret; ſi cum eo civiliter ageretur. *Treutl.eod. theſ.*11. *§.eod. hic.*

Quis hic dicitur inſtitor; præponens, exercitor, magiſter?

Reſp. *Inſtitor* dicitur, qui negotiationi terreſtri præpoſitus eſt; *ſic dictus, quòd negotiis gerendis inſtet. Præponens*, dicitur dominus, vel alius quilibet, qui eum negotio præpoſuit, *l.3.& 18.ff.de inſt.act. Exercitor* dicitur is, ad quem quæſtus quotidianus, & lucrum navis ſpectat; ſive dominus navis ſit ipſe, ſive conductor. *l.1.§.15.ff.de exercit.action. Magiſter* navis is dicitur, qui ab exercitore navi eſt præpoſitus, totius navis curâ ei demandatâ, *d.l.1.§.1. Non autem refert an inſtitor, vel exercitor ſit mas, vel femina; liber, vel ſervus, proprius, vel alienus. l.7.§.1.ff. de inſtit.act.l.1.§.16.ff.de exercit.act. Vt nec intereſt, cujus conditionis, aut ætatis ſit magiſter d.l.1. §.4.*

Actio exercitoria ex quibus cauſſis, contra quem, & ad quid datur?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. Datur ex omnibus contractibus ſecundùm legem præpoſitionis, non cum nautis (*quanquam ex eorum delictis etiam in exercitorem actio detur, d. l. 1. §. 2. l. fin. ff. naut. caup. ſtab.*) ſed cum magiſtro navis initis: *d. l. 1. §. 7. §. 12.* Et quidem in exercitores; ſi plures ſint; adverſus unum in ſolidum: *d. l. 1. §. fin. cum l. ſeqq. Quod is qui contraxit, non tam ejus cum quo contraxit, id eſt, magiſtri, quàm ejus cujus negotium gerit, id eſt, exercitoris, fidem ſecutus videatur*) Ad id conſequendum, quod ipſi ex contractu magiſtri debetur, & ipſe magiſter conventus civiliter ſolvere teneretur *§. 2. hic. VVeſ. ff. par. De exerc. act.*

Ex quibus cauſſis datur inſtitoria, adverſus quos, & ad quid?

℞. Datur ex qualibet negotiatione terreſtri, *§. 3. ff. de Inſt. act.* adverſus omnes qui inſtitorem præpoſuerunt, aut quorum nomine præpoſitio facta eſt, *l. 5. § fin. l. 7. ff. eod.* etiam in mulierem, *l. 7. §. 1. ff. eod.* pupillum, ſi tutoriâ autoritate præpoſitio facta eſt, *l. 9. ff. eod.* vel ſi præponenti ſucceſſerit, *l. 17. §. 2. ff. eod.* Et quidem in ſolidum; *Etſi plures ſint qui propoſuerint, l. 5. §. 1. l. 13. §. fin. cum. l. ſeq. ff. d. t.* Ad id, quod ex contractu inſtitoris Actori debetur, & ipſe inſtitor conventus civiliter ſolvere teneretur. *l. ex contractibus. C. eod. §. ult. hic.*

An ergo hæ actiones in multis conveniunt?

℞. Imò & 1. quidem in eo, quòd utraque detur in ſolidum. 2. Quòd detur contra ſingulos, qui navem aut tabernam exercent. 3. Vtraque ad contractus omnes & qualiacunque negotia referatur. 4. Vtraque ſit perpetua; id eſt, tam heredi, quàm in heredem, detur, *l. 15. ff. eod. l. 4. §. 4. ff. de exerc. act.* 5. Vtraque in præpoſitione fundata non obliget eum qui præpoſuit; niſi in eo quod contractum eſt, ejus rei gratiâ, cui præpoſitus erat. *l. 19. §. 3. ff. de inſt. act. l. 1. §. 7. ff. de exerc. action.*

An non datur hæc actio utraque etiam ei, qui præ-

poſuit adverſus eos, cum quibus inſtitores, vel exercitores contraxerunt?

℞. Minimè. *Quia non indiget prætorio auxilio; ſed remediis legitimis ſecurus eſt; quibus præpoſitos convenire poteſt, aut ſibi acquiſitis actionibus, ſi inſtitor in ejus ſit poteſtate, aut ceſſis. l.1. De inſt.act. l.1.ff.de exerc.act.princ.* Niſi rem aliter ſervare nequeat, *l.2.ff. de inſt.act. Puta, cùm inſtitor cedere actiones non poteſt. Vtpote quo caſu neceſſitas eſt præponenti utiles dare actiones, perinde ac ſi ipſe contraxiſſet. Minimè verò, ſi ſolvendo non ſit, modò cedere actiones poſſit. VVeſ. par. de Inſt. act.*

In quibus differunt hæ actiones?

℞. *Ratione perſonæ obligatæ ex contractu inito.* 1. in eo quòd exercitor non tantùm ex contractu magiſtri; verùm etiam ſubmagiſtri tenetur; præponens non, niſi ex contractu ſolius inſtitoris, tenetur. 2. *Ratione ejus quod in actionem venit*; quòd in exercitoria pater ex contractu filii, vel magiſtri à filio (qui voluntate patris exercuit) præpoſiti teneatur in ſolidum: in inſtitoria minimè, ſi eo volente filius peculiares merces exercuit: ſed in tributum unà cum creditoribus peculiaribus venit. *l.1. §.19. ff.de exerc.act. & l.1.ff.de inst.act.Perez.hic.*

Quæ eſt actio tributoria?

℞. Eſt actio prætoria, perſonalis quâ petitur, ut pater, vel dominus, cujus filius, ſervuſve cum aliis contraxerunt, merces peculiares cum aliis creditoribus æqualiter dividant. *§.introduxit. hic.*

Quomodo fit inter dominum, patrem, & creditores hæc diſtributio?

℞. Pro rata debiti. Puta ſi merx peculiaris ſit 30, in quam pater, vel dominus 15 contulerint, duo extranei ſinguli 15, dominus, vel pater tributoriâ conventi ſibi 10, accipient, & ſingulis creditoribus 10. tribuent. *l.fin.ff. de tribut. act.* Iſtam verò diſtributionem Prætor ei permittit. Sin verò dominus credide-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

rit duntaxat 10. Extraneorum quiſque viginti; in merce autem peculiari fuit 30. accipiet tantum ſibi dominus 6, creditoribus ſingulis 12. conferet. Quo facto, totius mercis completâ æſtimatione, nullus creditorum alio erit potior, damno inter eos æqualiter communicato; quamvis nullus debitum conſequatur. *Perez.hic.*

Tributoria actio in quo differt ab exercitoria & inſtitoriâ?

Reſp. 1. *Materia:* Quòd tributoria ſit de merce peculiari; *l.5.§.4.ff.eod.* cæteræ duæ actiones de merce, cui præpoſitus eſt magiſter, vel inſtitor. 2. *Ratione obligationis:* Idque 1. Quòd ex inſtitoria, vel exercitoriâ teneatur, qui navi vel tabernæ contrahentem præpoſuit; ex tributoria, qui ſcivit, & paſſus eſt ſervum, vel filium negotiari. *l.1.pr.&§.3.ff.eod.* 2. Quòd pater, vel dominus non tantùm obligetur qui ſervum, vel filium; ſed & qui liberum hominem, vel ſervum alienum præpoſuit: in tributoria verò tantùm teneatur is, qui ſcivit, & paſſus eſt ſervum proprium, vel filium negotiari. 3. Ex illis actionibus is qui præpoſuit in ſolidum, Tributoria pater, vel dominus pro ratâ convenitur, ſi in diſtributione plus, quam par eſt, deduxerit, *l.5. §.5. §.19. l.6. l.7. pr.& §.2. l.8. ff.eod.*

Quæ eſt actio de peculio?

Reſp. De hac actum ſuprà tit.6. inter actiones prætorias perſonales. *Videat ibi Lector.*

Quæ eſt actio Quod juſſu?

Reſp. Eſt actio prætoria perſonalis; quæ datur, ex contractu ſervi, vel filiifam. contra dominum, vel patrem, contrahere jubentem in ſolidum: *Quia quodammodo cum eo qui juſſit, contrahi videtur. l.1. ff. quod juſſu. Sed & de ea dictum ſupra, hoc tit.*

Quæ eſt actio de in rem verſo?

Reſp. Eſt actio prætoria perſonalis, quæ ex contractu filiifam. vel ſervi datur iis, qui cum filio, vel ſervo

vo contraxerunt; in patrem, vel dominum, de eo quod in patrimonium ejus redactum eſt, & quidem quatenus redactum eſt. *§. præterea. hic. Perez. eod.*

Quid intelligitur in rem verſum?

Reſp. Omne id quod in rem patris, vel domini à filio, vel ſervo, bonâ fide neceſſariò, & utiliter impenſum eſt; *l. 3. §. 1. & ſeq. ff. de in rem verſo. d. §. præterea. hic. Et procedit quidem hæc actio etiam infeliciter factis citra culpam ſervi expenſis: Voluptuarii autem ſumtus in hanc actionem non veniunt. d. l. 3. §. 4.*

Quid ſi in rem nihil ſit verſum?

Reſp. Non huic; ſed de peculio actioni locus erit; & præſtabitur quantum in peculio eſt; in quo ſi nihil ſit, nihil creditor conſequetur. *Perez. hic. Ex regula, quòd unuſquiſque, antequam contrahat, debet ſcire conditionem ejus cum quo contrahit; quam ſi non exploraverit, ſibi imputare debet damnum quod propriâ culpâ ſentit. l. 19. ff. de R. I.*

An ergo hæc actio de peculio, & de in rem verſo, aliquâ ratione conveniunt?

Reſp. Imò verò una hîc eſſe dicitur actio. *Sed hac ratione; quòd inſit actioni de peculio, & peculio computetur id quod in rem verſum eſt.* Diverſa tamen utriuſque eſt condemnatio. *De peculio puta inſtitutâ actione, non damnatur dominus, niſi quatenus in peculio eſt; De in rem verſo verò inſtitutâ, damnatur in ſolidum, nec admittitur compenſatio. verſ. licet enim hic. §. 4. hic. l. 1. §. fin. l. 17. §. 1. ff. de in rem verſ. Perez. hic.*

Cum inter has actiones tanta ſit convenientia, nec minor diverſitas; an non actori, quâ velit agere, electio datur?

Reſp. Omninò; ſed eliget commodiſſimam, & pleniſſimam; *Vnâ autem electâ, non datur ad aliam regreſſus: Vnde malè ſibi conſulet, ſi actione quod juſſu, exercitoriâ, & inſtitoriâ præteritis, agat actione de peculio, vel in rem verſo. Quod in illis faciles pro-*

bationes ſolidam pariant condemnationem; in his verò difficiliores ſint probationes; quantum puta ſit in peculio, vel in rem verſum: Quod res peculiares, aut quod creditum in utilitatem domini ſit verſum, non ita notum ſit extraneis. §. *cæterùm.* 5. *hic.*

Dixiſti quatenus ex contractu filii, vel ſervi obligari dominus, vel pater poſſit; an id perpetuum eſt?

℞. In ſervo quidem; non itidem in filiofam. *Cum ſervus ex contractu ſuo naturaliter tantùm, non etiam civiliter obligetur; filiusfam. verò utroque jure,* §. 6. *hic. l.* 14. *ff. de O. & A. l.* 44. *ff. de pecul.* Vndè qui cum filiofam. contraxerunt, duos habeat obligatos, filiumfam. in ſolidum, & patrem peculio tenus: *Cum ſervus civiliter conveniri non poſſit, Perez. hic.*

An & hoc in filiofamiliâs ſemper procedit?

℞. Minimè; ſed fallit ex SC. Macedoniano, & quidem in cauſſa mutui; *Puta quod ex iſto SC. perpetuâ exceptione tutus eſt pater adverſus eos, qui ex contractu mutui à filiofamil. initi contra ipſum actionem movere velint; nec minus ipſe filius, ex contractu proprio conventus, adverſus convenientem tutus eſt.* §. 7. *hic. Vide ſuprà tit. quibus modis re contrahitur oblig.*

De SCto Macedoniano.

FEciſti quidem ſuprà hujus SC. mentionem; ſed hîc, quia ejus facit Imperator mentionem, plenius id explicandum: Dic ergo, quæ eſt ſumma iſtius SCti?

℞. Prohibet mutuas dare pecunias eis, qui ſunt in poteſtate parentum, & ei qui crediderit, denegat actionem tam adverſus ipſum filium, filiamve, nepotem, neptemve: (& quidem ſive adhuc ſint in poteſtate, ſive parentis morte, vel emancipatione ſuæ poteſtatis eſſe cœperunt,) quàm adverſus patrem avumve, ſive eos habeat in poteſtate, ſive emancipaverit. *Text.* §. 7. *hic.*

Quibus ergo, & adverſus quem ex hoc SC. exceptione ſubvenitur?

Reſp.

Reſp. 1. Vt dictum, & patet ex textu, tam patri, & avo; quam filioſam. & filiæfam. conventis; nec intereſt, cujus fuerit dignitatis, *l.* 1. §. *fin. ff. ad SC. Maced. Dummodo creditor ſciverit, vel ſcire potuerit, & debuerit eum ſub poteſtate eſſe, l. pen. ff. eod.* 2. Filiifam. fidejuſſoribus, & mandatoribus, modò non donandi animo, nec voluntate patris fidejuſſerint, *l.* 9. §. *non ſolum. ff. eod.* 3. Heredibus, & ſucceſſoribus qualibuſcunque, *l.* 7 §. 10. *ff. eod.* Adverſus 1. Creditores mutuæ pecuniæ qualeſcunque, etiam civitatem, *l.* 15. *ff. eod.* ſive ipſi mutuum dederint, ſive alio dante ſint ſtipulati, *l.* 7. §. 7. *ff. eod.* 2. Socios, *d. l.* 7. §. *proinde.* 4. Heredes, & ſucceſſores qualeſcunque; *d. l.* 7. §. *non ſolum.* etiam ceſſionarium. Non tamen eum, cui delegatio facta ex cauſſa oneroſa, *Caſtr. in d.* §. *non ſolum.* nec contra pupillum, quod eorum ignorantia excuſatur, *l.* 3. §. 2. *ff. eod.* nec contra minorem; ſed cauſsâ cognitâ, ſi patuerit eum curatorem habuiſſe, aut filiifam. conditionem ſcire non potuiſſe, *d. l.* 3. §. 2. *Schn. hic.*

Quatenus ſubvenitur ex hoc SC. dictis perſonis, quâ in re, & quare?

Reſp. SC. hoc locum propriè habet in pecunia mutua, *Text. hic. l.* 1. & 3. §. *pen. ff. eod.* non reliquis rebus quæ mutuo dari poſſunt, ut frumentum, vinum, oleum, nec aliis contractibus, in quibus eſt συνάλλαγμα; *niſi fraus SC. ſit quæſita, l.* 7. §. 3. *ff. eod. ut & aliquando in ipſa mutua pecunia: ſicut explicatum ſuprà ſub contractu mutui; ubi vide.* Et locum quidem habet, ſive per ſe directò ſub uſuris quis mutuo dederit; ſive per alium indirectò, ſive ſine uſuris, *d. l.* 7. §. 8. 9. Eo effectu, non ut obligatio etiam hoc caſu ex mutuo non oriatur, nec petitio; ſed ex hoc SC. elidi exceptione eâ poſſit, quæ non modò ante judicium; ſed & poſt condemnationem detur. *l.* 11. *ff. eod. Schn. eod. nu.* 7. *VVeſemb. eod. par. n.* 9. Et quidem in odium fœneratorum filiosfam. deglubentium, *l.* 1. *ff. eod. Quòd hi ſæpe onerati ære alieno creditarum pecunia-*

rum, quas luxurioſè conſumebant, vitæ parentum inſidiabantur. Text.hic. Vnde & ei in odium Macedonis fœneratoris nomen. Nec filius huic SC. renunciare poteſt, Gomez.tom.2. cap.6. Perez.hic.

TIT. VIII.

De Noxalibus Actionibus.

AN *tantùm ex contractu ſervorum, & filiorumfam. datur actio?*

Reſp Imò verò & ex noxia delicto à ſervo commiſſa in dominum datur actio noxalis, à noxa, *hoc eſt, maleficio ſervi, ſeu noxiâ dicta; cum metonymicè ipſe ſervus, ſeu corpus ſervi quod nocuit, etiam noxa dicatur, §.1. hic. Alc. lib. 4. de V.S. contra Vallam. 6. elegant.cap.36. Analect. Marp.hic.*

Quomodo domini ex delictis ſervorum obligantur?

Reſp. Vt ex contractu ſervi datur actio de peculio in dominum, ita datur in eum actio ex delicto ſervi privatim commiſſo, licet ignorante, vel prohibere domino non valente; Quæ actio *noxalis* dicitur; ſed ita ut ei damnato liceat vel litis æſtimationem ſolvere; vel noxæ ſervum dedere, *Text.pr.hic. l.29.l.33. ff.hic. Pac.enchir.hic.theſ.29.*

Quæ ergo natura eſt harum actionum noxalium?

Reſp. Vt adjectio potiùs ſint, quàm ſpecies actionis ſeparata. *Puta, dicimus actio noxalis furti, legis Aquiliæ, injuriarum, Vi bonorum raptorum, Pac.eod.th.30. Quatenus non directæ ſunt, nec in autorem maleficii dantur; ſed utiles, & in eum qui non deliquerit; puta dominum, & quidem non purè, ſed alternativè conceptæ. Nempe ut dominus aut damnum præſtet, aut ipſum hominem nocentem noxæ dedat.*

Cui ergo datur noxalis actio; ex qua cauſſa; & ad quid?

Reſp. Datur omnibus, quibus à ſervo ſive dolo, ſive culpâ, damnum illatum eſt; *tot.tit. hic. & ff.eod.* In domi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

dominum ſervi. Ob hanc cauſſam; quòd cùm ſervus non poſſit conveniri, nec unde damnum reparet habeat, æquum tamen viſum ex ejus delicto dominum obligari: iſto cum temperamento, ut dedendo ſervum liberetur, ſi litis æſtimationem malit evitare. *Ratione æquiſſimâ; ne malitia ſervorum ultra ipſorum corpora dominis ſit damnoſa, §. 2. hic. Perez. hic.*

An in omni delicto ſervi, etiam volente domino commiſſo, hæc actio locum habet?

Reſp. Non. 1. In delicto publico; quod ipſe ſuo corpore ſervus ſuſtinere cogitur; *Cùm iniquum ſit in corpore, alieno nomine, quem affligi. l. 2. C de accuſ. VVeſ. par. hic.* 2. In delicto privato à ſervo commiſſo ſervum noxæ dedendi facultatem dominus perdit; ſive delictum mandaverit, ſive cum ſciret, non prohibuerit; & ad integram litis æſtimationem perinde tenetur, ac ſi juſſiſſet, *l. 2. & 3. ll. ſeq. ff. h. t.*

Quamdiu datur actio noxalis in dominum?

Reſp. Quamdiu dominus in poteſtate ſervum retinet: Nempe in eum non datur qui tempore judicii dominus non eſt, licet fuerit delicti tempore; *quia dedendi ſervi non habet facultatem.* Similiter ſervo manumiſſo, ex noxali actione in dominum competente, fit actio directa in ipſum delinquentem; *utpote ſui juris factum. §. 5. hic.*

Quid ſi ſervus noxæ deditus, ipſe quæſitâ pecuniâ damnum reſarcierit?

Reſp. Favore libertatis, non priori domino; *quia ſervum objecit:* nec poſteriori, *quia reſarcito damn nihil habet quod deſideret*, addicitur; ſed manumittitur auxilio Prætoris. *§. 3. hic.*

Quid ſi ſervus domino noxam commiſerit?

Reſp. Nulla actio dari poteſt. *Quia inter dominum, & ſervum nulla datur obligatio; quòd dominus ipſe ſecum litigare non poſſit; & ſervus jure Civili pro mortuo habeatur, nec in judicio ſtandi habeat perſonam. §. 6. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An ex delicto filiifam. in patrem datur noxalis actio?

℞. Olim, *cùm vitæ, & necis, & alienationis, patri in filium poteſtas concederetur*, dabatur noxalis actio, ut dedendo filium noxæ liberaretur. Quâ aſperitate hodie ſublatâ, humanioribuſque introductis legibus, filiifam. ipſi tam ex ſuis delictis, quàm contractibus conveniuntur; &, poſt eorum condemnationem, datur in patrem actio de peculio. Noxales verò actiones in ſervos tantùm proponuntur. §.7.*hic.*

Quotuplices ſunt noxales actiones?

℞. Ratione originis (*ut & aliæ actiones*) ſunt aliæ legitimæ, ſeu civiles; *ut actio furti nec manifeſti in duplum ex lege* XII. *Tab. damni injuriæ ex lege Aquilia:* Aliæ prætoriæ; *ut actio noxalis furti manifeſti in quadruplum, injuriarum, vi bonorum raptorum. Schneidvv. hic.*

TIT. IX.

Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur.

QVid juris, *ſi non ſervus, ſed animal, ſeu jumentum damnum inferat?*

℞. Servorum, & jumentorum in materia noxali eadem omninò eſt ratio. *Vt ex horum quoque illato damno actio competat in dominum. Idque ex lege* XII. *Tab. ſi quadrupes pauperiem, &c. aliàs de pauperie dicta. Princ. hic. & text. l. 1. ff. eod.*

Quid vocas pauperiem, & cur?

℞. Pauperies vocatur damnum ſine injuria facientis datum, *à damno injuria dato diſtinctum appellatione; quod à brutis proficiſcatur propoſito nocendi carentibus. d. l. 1. §. 2.*

Quotuplex eſt actio de pauperie?

℞. Duplex: vel directa, cùm quadrupes pauperiem fecit, tanquam ex ipſius legis verbis dara; *d. l. 1. & paſſim.* vel utilis, ſi aliud animal, puta ferum, ut canis,

nis, bipes, piſcis, &c. nocuit. *l. pen. ff. eod. Schneid. hic. n. 4.*

Quo caſu ſpeciatim datur hæc actio?

℞. Tum, ſi animal proprio motu citra naturalem feritatem ſui generis, aut hominis culpam, laſciviâ, fervore, aut feritate, quæ præter naturam fit, damnum dedit. *d. t. l.* 1. §. 7.

Cui datur, adverſus quem, & ad quid?

℞. Datur cuilibet damnum paſſo, *l.* 1. *& paſſim. ff. h. t.* ſive is ſit dominus, ut in lege Aquilia; ſive alius; modò ejus interſit; puta commodatario: *l.* 2. *ff. eod.* Adverſus quadrupedis dominum, eum, qui tempore quo de damno quæritur, noxiæ quadrupedis ſit dominus, *d. l.* 1. §. *& cum. ff. hic.* Si plurium ſit animal, adverſus ſingulos in ſolidum, *d. l.* 1. §. *noxæ autem.* Adverſus ſucceſſores eo jure, quo domini ſunt, *d. l.* 1. §. *ult.* Vt aut noxa ſarciatur; aut quadrupes noxæ dedatur. *l.* 1. *ff. hic. VVeſ. par. eod.* Fit tamen in nonnullis caſibus condemnatio in ſolidam damni æſtimationem: puta, ſi dominus quadrupedem ſuam eſſe negaverit, *d. l.* 1. §. 15. *Auth. qui contra. C. de non num. pec.* Aut alternativè condemnatus, ſi neutrum præſtans ex judicato conveniatur, *l.* 29. §. 5. *ff. de hered. pet. l.* 6. §. 1. *ff. de re jud.* Hodie damnum modò æſtimatur judicis arbitrio, *VVeſ. hic. n.* 6. *& ex Ordin. imperiali, c.* 130. *Treut. Diſp. de lege Aquilia. th.* 2.

An non aliquibus caſibus ceſſat hæc actio?

℞. Omninò. 1. Si alius animal inſtigaverit, *Quo caſu ex lege Aquilia in factum actio datur. d. l.* 1. §. 6. 7. 2. Si animal plus æquo oneratum onus averterit. *d. l.* 1. §. 4. 3. Si alienam ſegetem depaſcatur; *Quo caſu, ſi dominus eam emiſit, ex lege Aquilia; alias in factum actio datur. l.* 39. *ff. ad l. Aquil. l. ult. C. eod.* 4. Si animal cuſtodiâ elapſum, naturali feritate damnum dederit; *Secus, ſi nocuerit dum eſſet in cuſtodia, l.* 14. *ff. de præſcript. verb.* 5. Denique, ſi arietes, vel boves, ad pugnam ſe commiſerint, & aggreſſor fuerit occiſus:

Datur autem actio, eo occiſo, qui non provocavit, §.1. *h.t. Perez.hic.*

Quid juris, ſi quis canem, verrem, aut aliud animal noxium ibi habeat, quâ vulgo iter fit?

Reſp. Si à tali animali nocitum ſit libero homini, ex Edicto Ædilitio prodita eſt actio noxalis in dominum quadrupedis; quâ condemnatur in id, quod æquum & bonum judici videbitur, *cùm liberi corporis non ſit æſtimatio.* Occiſo libero homine, datur condemnatur ad ducentos aureos. In aliis rebus æſtimatio eſt duplum damni dati, §.3.*hic. l.*40. *l.* 41. *l.* 42. *ff. de ædil. edict. Sed & præter has ædilitias actio de pauperie locum habet. Quia nunquam in actionibus pœnalibus de eadem re, quando quidem plura ſunt delicta,* §.*fin.hic. concurrentibus, una alia conſumit.l.*13. *ff.*de *R. I. Puta, ne unum delictum per alterum maneat impunitum, Text. hic.*

TIT. X.

De iis, per quos agere poſſumus.

Expoſitis actionibus, agendum eſt de iis quæ judicium ſpectant; explica, quid ſit judicium?

Reſp. Iudicium, eſt legitima rei controverſæ inter litigantes apud judicem diſceptatio. *VVeſemb.par.ff. de judic.*

Quotuplices perſonæ conſiderantur in judicio?

Reſp. Duplices, principales, & acceſſoriæ.

Quæ ſunt principales?

Reſp. Iudex, Actor Reus, Dictum puta, Iudex, & Litigantes.

Cur dicuntur Principales?

Reſp. Quod ſi non ſint, conſiſtere judicium non poteſt.

Quæ dicuntur acceſſoriæ?

Reſp. Quæ ad principales, accedunt, & quidem expli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

explicandi judicii, vel potius commodius controverſiæ tractandæ cauſſâ.

Quibus, & ad quos accedunt?

Reſp. Vel ad Iudices, vel ad partes litigantes.

Qui accedunt ad Iudices?

Reſp. 1. *Aſſeſſores*; Qui ſunt ICti in judicio, rectè cognoſcendæ, & judicandæ cauſſæ gratiâ aſſidentes. *l.1.l.fin.ff.de Aſſeſſ.* 2. *Tabelliones*, ſeu Scribæ, (Secretarios, vel Notarios vocant) ſcribendis, & dirigendis iis quæ in judicio proponuntur præpoſiti. 3. *Viatores*, ſeu judiciorum Nuntii, ea denuntiantes litigantibus quæ in judicio commiſſione Iudicis fieri debent.

Qui accedunt ad litigantes?

Reſp. 1. Intervenientes, id eſt, ii qui cum cauſſam in judicium non deduxerunt ei deductæ quantum ſuâ interſit accedunt. 2. Patrocinando accedentes, Advocati, & Procuratores. *Vult. Iuriſpr. lib.2.c.1.*

Quis eſt judex?

Reſp. Qui judicio præeſt?

Vnde judici ea eſt poteſtas?

Reſp. Ab eo qui judicem dandi habet poteſtatem.

Quis habet illam poteſtatem?

Reſp. Iure proprio & quidem majeſtatis habet eam Princeps, qui ſummos Magiſtratus creat, *l.1.ff.ad leg.Iul. de ambitu*, & ad quem proinde à cæteris Magiſtratibus eſt provocatio. *Bodin. de Republ. lib.1. cap.*10. Vel jure Magiſtratus, & qui etiam dicuntur Magiſtratus. *l.57.ff.de V.S.*

Poteſtas jure Majeſtatis competens quanta eſt?

Reſp. Quod lege ſit ſoluta. *l.31.ff. de leg.* Eſt nempe ſolius Principis, qui pro arbitrio ſuo leges concedere, *l.fin.C.de legib.* abolere, interpretari, *l.9.& ſeq. C.eod.* bella indicere, & finire, Magiſtratus ſummos creare poteſt. *l.1. ff. de leg. Nov.85.*

Quotuplex eſt Magiſtratus?

Reſp. Duplex, vel Major, vel Minor.

Quæ

Quæ eſt poteſtas Magiſtratus majoris ?

℞. Quod habet juriſdictionem, cum Imperio. *l.* 2. *ff. de in jus voc.*

Quotuplex eſt ?

℞. Ordinarius, cujus juriſdictio ex voluntate Principis certa eſt, ac definita. Hotoman. Lex. verb. Magiſtratuum. Vel extraordinarius, neceſſitate exigente creatus & qui eá ceſſante deſinit eſſe. *Quales fuêre apud Romanos Dictator, Interrex, Tribuni, & Tribuni plebis.*

Qualis eſt poteſtas Magiſtratus minoris ?

℞. Quod habet juriſdictionem ſine Imperio.

Quid eſt juriſdictio ?

℞. Eſt poteſtas ſtatuendi aliquid de negotio civili, vel criminali *l.* 215. *De V.S.*

Quotuplex eſt ?

℞. Eſt vel ſimplex poſita in cauſſæ cognitione cum poteſtate juris dicendi de privatis; ſive decernat ipſe Magiſtratus, ſive judicem det qui decernat (*Nempe Magiſtratus cognoſcit eo ipſo quod eſt Magiſtratus, judex eo quod judex eſt, & judicandi accepit poteſtatem.* Vel talis ad quam exequendam juſſio aliqua eſt neceſſaria, & Imperium verè eſt.

Quid ergo eſt Imperium ?

℞. Iuriſdictio in coërcitione poſita. *Gayl. ad l.* 3. *ff. de juriſdict.*

An non diſtinguitur ?

℞. Omnino. In merum; hoc eſt, ab omni juriſdictione ſeparatum *Got. d.l.* quod coercitionem habet graviorem, & quidem in quibus de facto verſatur notio, ſed nulla juriſdictio lege in illis jus non Magiſtratu dicente. *arg. l.* 15. *ff. de Municip.* Et mixtum quod cum juriſdictione habet coercitionem; puta jubere caveri prætoria ſtipulatione, in poſſeſſionem mittere, jubere, poſſidere, bonorum poſſeſſionem dare. *l.* 1.3.4. *ff. de juriſdict.*

Da aliam juriſdictionis diviſionem ?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Reſp. Dividitur etiam in *voluntariam*, quæ agentium conſenſu explicatur apud eum qui juriſdictioni præeſt, & extra judicium exercetur in emancipationibus, adoptionibus, manumiſſionibus, &c. & *contentioſam* quæ vi Imperii etiam in nolentes exercetur, ſive extra judicium ſine cauſſæ cognitione puta in cautionibus, miſſionibus in poſſeſſionem &c. ſive cùm cauſſæ cognitione.

An non verò & aliter?

Reſp. Omnino in *propriam*, quæ eſt ea quæ alicui competit Iure proprio, ſive Majeſtatis, ſive Magiſtratus. Et *impropriam*, quam quis habeat ab alio quàm à lege aut Principe.

Annon & hæc dividitur?

Reſp. Omnino in mandatam quam quis non habet ſuo nomine, *l.1. §.fin. ff.de offic.ejus cui mand. juriſd.* ſed ab eo qui eam habet. *l.2. ff. eod.* Et prorogatam, quam Magiſtratus habet ad rem vel cauſſam aliam quàm quæ ſit illius juriſdictionis, facta ab aliis inter quos cauſſa vel res iſta eſt extenſione. Puta non fit niſi Magiſtratui, à privatis in judicem illum vel Magiſtratum conſentientibus. *l.18. ff. de juriſd. l.1.2. l.74. §.1. De judic.*

Alias diviſiones, brevitatis cauſsâ, quod compendio agimus, hic omittimus.

Dic verò nunc qui dicantur Advocati?

Reſp. Patroni cauſſarum, qui litigantes conſiliis ſuis juvant, merita controverſiæ pandunt, & cauſſam in judicium deductam, pro ejuſdem ratione argumentis neceſſariis inſtruunt. *Vultej. eodem. Vmmius diſputat. de Aſſeſſor. & Advocat. th.4.*

Qui ſunt procuratores?

Reſp. Sunt patroni alienam litem ex mandato domini modò proſequentes, *l.1. ff. de procur. Vult. eod.*

An igitur alieno nomine in judicio agere licet?

Reſp. Imò verò; cum olim id non licuerit, ob actionum ſollemnitates; *l.123. De R. I.* niſi ageretur pro

po-

populo, ſicut agit ſyndicus; ſeu pro jure publico, aut pro libertate, aut pro tutela: hodie tamen alieno nomine agere licet; *& quidem, quod id viſum ad lites expediendas utile, d.l.* 1. *§.*2.*ff.de Procurat. Princ.hic. Vult.com.Inſt.hic.n* 5.

Quis hoc loco ſpeciatim dici poteſt procurator?

Reſp. Cui permiſſa eſt alienæ rei vel actio, vel defenſio; *De judiciali enim hîc ſermo; non extrajudiciali, Treut.diſp.de procur th.*2.*lit.*a. *A defenſore ſpeciatim diſtinctus, quòd ſic dicatur, qui cum ſatiſdatione,* IVDICATVM SOLVI, *abſentis cauſſam, vel etiam præſentis defenſionem, ultrò ſuſcipit. Treutl.eod. VVeſ. ad §.fin.Inſt.hic.*

Qui Procuratorem dare poſſunt?

Reſp. Omnes qui non prohibentur, *l.*43. *§.*1. *ff. de procurat.* Prohibentur autem. 1. *Naturâ*, Qui quid agatur non intelligunt, nec ipſi ullum negotium expedire poſſunt, ut furioſus, mente captus, naturâ mutus ſurdus, *Quia obligationem contrahere non poſſunt cum procuratore.* 2. *Lege*, ſervi, *l.*33.*pr.ff. eod.* deportati, qui eis aſſimulantur excommunicati, *cap. fin. Ext.eod.* banniti, capti ab hoſtibus; *l.* 15. *ff. Ex. quib. cauſ. major. &c.* & in genere ii qui vel domini non ſunt, ut Syndicus univerſitatis, tutor, curator ante litem conteſtatam, *l.*74.*ff.de procur.l.*11. *l.*23. *C. eod.* vel domini quidem ſunt; non tamen abſolutè ſui juris, ut filiusfam. *niſi talis ſit actio quá ipſe experiri poſſit. Confer.l.*8. *ff.eod. l.*17. *§.de reb.cred.* minor, pupillus, *l.*11. *C.eod.Treutl.diſp.eod.th.*2. *Qui tamen ſi de facto procuratorem dederint, & pro eo fuerit pronunciatum, rata datio habetur in eorum favorem, Fac. l.* 14. *C.eod. Treut. eod.th.*4. 3. Procurator conſtitutus ante litem conteſtatam prohibetur alium ſubſtituere, *l.*8.11.23. *C.eod.niſi in rem ſuam ſit datus, vel poteſtas ſubſtituendi ei à domino data.c.*1.*&* 3.*de procurat. in* 6. 4. Omninò ad cauſſam agendam datus, ſubſtituere in cauſſa appellationis alium poteſt, *arg. l.ſi*

actor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

actor.10. C.de appel.Fac.l.17.C.de procur.niſi ab interlocutorio ſit appellatum, Treut.ead. th.3.

Qui poſſunt procuratores conſtitui?

℞. *Similiter qui non prohibentur.* Prohibentur autem quidam *jure ipſo*, ita ut, ſi de facto admittatur, ſemper judicium retro ſit nullum, *ut naturâ rurſus, furioſus, mente captus, l.5.De R.I. mutus ſurdus.l.43. De procur. Lege, ob modo expoſitam rationem*, prodigus, *l.40.De R.I.* minor, *c.5.de procur.in 6.* pupillus, *Cum non habeat perſonam ſtandi in judicio. l.1.2.C.qui legit.perſ.&c.* ſervus, *l.33.ff.de proc.* deportatus, *quia non habet juris civilis communionem.* Quidam ut tantum *per exceptionem* à judicio repellantur, infamis, mulier, miles, *§.ult.de except.l.54. De procur.l.quia. l.13.C.eod.* potentiores, *l.1.C.ne lit.potent.* Fiſcus, Reſpub. *tot.tit. C.ne fiſc.& reſp.* Reus criminis conſtitutus, *l.6.C.de procur.* Reip. cauſſa abſens futurus, aut perpetuo morbo laborans, *d.l.54. & ibi Giſan.* Redemptor alienæ litis *l.15. C. eod. Vmmius. diſp. de procur. theſ.4.*

In quibus cauſſis admittitur procurator?

℞. 1. In civilibus, tam pecuniariis, *l.26.C.eod.* quàm liberalibus cauſſis, *l.ſervum. 33. l.ſed & hæ. ff. eod. 2.* Non in criminalibus, in quibus pœna ſupra relegationem imponitur. *l.2. & 3.C.de his qui acq. non poſſ. Marant.part.4. n.55.* niſi ex crimine agatur civiliter, *l.unic.C.quand.civil.act. præjud.crim.* niſi ſuam ſuorumque injuriam quis proſequatur, *Marant.eod.n.37.* Vel abſentiæ tantùm cauſſas quis alleget. *l.abſens. ff. de procur. Vmmius. eod. th.5.*

Quomodo conſtituitur procurator?

℞. Omnino ſolo conſenſu, & mandato, *l.1.§.1.ff. eod.* tum expreſſo, tum tacito. *Quod conſenſus etiam tacitus in mandato obligationem inducat, quando actus cum ſciente & non repugnante geritur, l.qui tacet.ff. de R.I.* patientiâ præſentis pro conſenſu, *l.6.l.qui patitur.ff.mand.* ratihabitione (*quam ſubſcriptio, l.8.*

§.15.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

§.1§.ff.quib.mod.pig.vel hyp.ſol.& ſigillum operantur, gl.in l.2. verb. conquiſita. C. de reb. alien. non alien.) pro mandato. *c. ratihabitionem. de R.I. in* 6. habita. *§.2.hic.* 2.Vel in judicio; idque vel apud acta, vel coram judice, inſinuato mandato, vel declaratâ ratihabitione, & perſonâ confirmatâ; *§.ſin autem. Inf.de ſatiſd.l.ſi procurator.ff.de procur.* Vel extra judicium, vel præſens coram Notario, & teſtibus, vel abſens per mandatum procuratorium, ſcripturam, epiſtolam vel nuncium, *l.1.& 2.3.ff.eod.* 3.Purè, vel ſub conditione, ex die, ad diem, vel ſine temporis definitione; *l.3.4.ff.eod.* 4.Cum libera poteſtate agendi & faciendi omnia, quæ dominus præſens agere poſſet, vel limitata, *l.mandato.l.procurator.58.ff.eod.* 5.Vel generaliter ad omnes, vel ad unam cauſſam, eamque vel totam, vel ejus partem, *l.38.l.60.ff.eod.* Cum cautione de rato; quando, an mandatum ſufficiens ſit, dubitatur, *gl.in l.39.§.qui alieno.ad verb.debet.ff.eod.§.3, inf. de ſatiſd.*

An ſemper opus eſt mandato ad legitimam procuratoris conſtitutionem; & quali?

℞.Omninò in procuratore ſemper, *l.1.C.de procur. niſi ſit perſona conjuncta domino, nec ejus voluntas adverſetur, l.35.l.40.§.fin.ff.eod. Cautio, puta de rato requiritur. Treut.eod. theſ.7.per l.12.C.eod.) aut ſocius. Cujac.par.C.de conſort.ejuſd. lit.aut ad recuperandam poſſeſſionem is agere dejectus velit, qui alieno nomine poſſidebat, l.1.& ibi Par. Cujac. C.ſi per vim, vel alio modo. vel magiſtratus agit pro ſua civitate, gl. in §. ſin autem, inf. de ſatiſdat. Non amicus pro amico; etſi caveat de rato, Ang.in d.§.ſin autem.* Mandatum autem ejuſmodi eſſe debet, ut exinde revera conſtare poſſit in illo contineri cauſſam, cujus procuratio ſuſcipitur; idque ſive in genere ad omnes, ſive in ſpecie ad unam cauſſam detur procurator. *Licet verò genus omnes ſpecies comprehendat, & totum partes omnes ſimiliter, ut de omnibus cauſſis mandatum habens ad ſingulas*

gulas habere videatur; Sunt tamen caſus, in quibus generale mandatum non ſufficit, ſed ſpeciale requiritur, Ex.gr. In cauſſa reſtitutionis in integrum, juramento in animam alterius præſtando, quartâ dilatione ejuſque prorogatione impetrandâ. Gayl.1.obſ.83.n.1. Mynſ. 2.obſ.26.aliiſque, de quib. Doct. vulgo. in c.4. de proc. in. 6. Treutl. cod. theſ. 8. In defenſione mandatum non ſemper requiritur, *l.33.§.publicè. De procur. VVurmſ. tit.10.obſ.3.n.1.* Omnino in cauſſis famoſis; *l. non ſolùm. §.ult. De procur. Ne defenſor malè agendo æſtimationem defenſi lædat. Vmmius, diſp. eod. th.6.n.36.*

Quatenus mandato tenetur procurator?

℞. Quomodo mandatarius fines mandati ſecundùm ſubſtantiam & qualitates exactè cuſtodire, eoſque non excedere debeat. (*ita tamen ut in ejuſdem explicatione tenendum ſit, omnia ea mandato comprehenſa cenſeri, ſine quibus mandatarius exſequi mandatum non poteſt. l.56. l.62. ff. eod. l.2 ff. de jurisd.*) ſuprà dictum (*tit. de mandato*) idem hîc tenendum reſpectu Procuratoris. *Ex.gr. quod datus ad agendum cenſetur ad defendendum datus, d.l.33.§.3. & ad agendum in petitorio datus cenſetur datus ad agendum in poſſeſſorio. d. l. 56. d.l.62. Secundùm antè dicta.*

Quamdiu durat mandatum?

℞. 1. Donec revocetur, *l.65. in fin. ff. eod.* Revocatur autem ante litem conteſtatam quovis modo, *l.16. ff. eod.* (*Hodie tamen propter domini ſatiſdationem, etiam tum non admittitur ſimplex revocatio, ſed ad exonerandum proceſſus eſt, Mynſ.1.obſ.44. Gayl. 11. Obſ. 46. Vult. 2. Iuriſp. c.30.n.51.*) poſt non niſi cauſsâ cognitâ, *l.17. & ſeqq ff. eod.* 2. Morte alterutrius, *l.26. pr. l.34. §. fin. ff. mand. ſec. ea, quæ ſub tit. de mandato ſuprà.* niſi, ignorante mandatario, ante litem conteſtatam dominus deceſſerit, *ſupr. eod. §.10. & d.l.26.* Poſt litem conteſtatam procuratori novo heredum mandato opus non eſt, *Quia dominus eſt factus litis. l. nulla. C. de procur.*

An,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An, & quatenus, tenetur domino procurator damnatus judicati actione?

℟. Non tenetur, niſi cum aut in rem ſuam eſt datus, aut liti ſe obtulit, cùm ſciret cautum non eſſe, *l.61.ff. eod.* Negligentia verò procuratoris domino, adverſarium quidem; *l.10.C.eod.* non quoad procuratorem nocet, *ut qui actione mandati domino tenetur ad intereſſe. d.l.10.*

De Advocatis.

Dic, quale eſt munus advocatorum?

℟. Eſt munus publicum, civile, viris, non mulieribus, competens, dignitate & privilegiis ornatum, *Vide. tot.tit. C.de advocat.diverſ.judic.*

Quæ requiruntur in Advocato, ut obire munus poſtulandi poſſit?

℟. I. Vt non ſit ex perſonis prohibitis. Prohibentur. 1. Alii in univerſum ſive pro ſe, ſive pro aliis poſtulare, ut Minores XVII. annis, *l.1.§.3.ff.de poſtulan.* 2. Surdus planè, qui juſſum magiſtratus exaudire non poteſt, *d.l.1.§.3.verſ. Pater.* Alii pro aliis tantùm abſolutè; ut feminæ, cæci, inſigni quadam turpitudine notati, *d.l.§.ſecundo loco.* 3. Alii non in totum pro aliis prohibentur poſtulare, ut quibus permiſſum poſtulare pro parente, patrono, patronâ, fratre, ſocero, genero, nuru, novercâ, privigno, privigna, aliiſque uſque ad quartum gradum conjunctis. Item pro perſonis, quorum tutelam & curam gerunt. *l.1.§.fin. cum ll.ſeqq.ff.eodem. VVeſ.par.eod.n.14.* 4. Alii contra certas perſonas poſtulare prohibentur, ex. gr. decurio contra patriam; præterquam ſi patris, filii, aut pupilli cauſam defendat, *l.10.§.1.ff.eod.l.2.C.de advocat.* advocatus fiſci contra fiſcum, *d.l.10.pr.* vaſallus contra dominum, *Specul. de advoc. §.1.n.30.* Clericus contra Eccleſiam. *c.fin.ext.de poſtul.* II. Vt ſit ad poſtulandum habilis, hoc eſt, 1. Chriſtianus, *l.ult.ibi Bart.& Dd.de poſtulando,* 2. Facundus. 3. Iu-

ris peritus, *l.2. C.eod. l.3. §.nec de cætero. C. de advoc.* 4. Legitimè examinatus cùm apud ICtos, ut conſtet de ejus peritia, *l.11.§.non aliter. C.de advoc.diverſ.judicio.* tum apud Rectorem Provinciæ, vel eo abſente, apud Defenſorem civitatis, ut ex actis publicis conſtet, utrùm ſit ſubjectus vitæ cohortali, nec ne. *Quod dignitas advocatorum non patitur, ut in eam recipiatur, qui antea fuit officialis vel vilioris conditionis, l.8. C. eod. l.2. C. de adv. div. judic. In qua Camera Imperialis inquirat. vide Denais. tit. de jur. Cam.232. num. 1.*

Qui conſtituunt advocatos, & quot?

℞. 1. Vel ipſi litigatores & Clientes, ut eorum nomine poſtulent, *l.2.C.de poſtul.* 2. Vel judex, qui juriſdictioni præeſt petentibus litigatoribus, *ne cauſſa ipſorum relinquatur indefenſa. l.1. §.ait Prætor. & ibi gl.ad verb.non habebunt. ff. de poſtul.* ſumtibus tamen petentium, *l.4.§.fin. verb. tuis ſumtibus. ff. de edend.* vel pauperibus ut gratis inſerviat, *Mynſ.4.obſ.32.qui id in Camera obſervari teſtatur. Nempe cùm ſit civile munus, cogi ad id Advocatus poteſt, l. 2. ubi Dec. ff. de R. I.*

In quo conſiſtit Advocati munus?

℞. In eo 1. Quod Clientis ſui deſiderium in jure judiciove exponat, & Adverſarii intentioni contradicat, *l.1.§.poſtulare. ff. de poſtul. l.6.C.eod.* 2. Quæ cauſſæ inſerviant adducat, & illam ad optatum finem deducat, *l.14.§.patroni. l.13.§ 9. C. de jud.* ſed æquitate nitenti, non malæ aut iniquæ, *l.rem novam.4.§.1.C. de judic. Qualem ut defendat, antè, & maturè quidem, cum cliente ſuo deliberabit; nec, niſi antè de cauſſæ æquitate cognoſcat, eam ſuſcipiet.* 3. Lites non protelet, ſed ſine calumniâ defendat, *l. quiſquis. §.4. C. de poſtul. Vtrùm fallaciis & deceptionibus ad convincendum adverſarium Advocato uti liceat, quærunt, & in juſta cauſſa, ſed ſine mendacio & perjurio licere; placet multis. Mynſ.2. obſ. 6. & aliis apud Vmm.*

diſp.

diſp.hic. theſ.8. n.41. In mala, quæ ei videatur, ſecus, quòd cognitâ iniquitate, à ſuſcepto ejus patrocinio deſiſtere debeat. d.l.12. §.1. C.de jud. Circa ſalarium Advocatorum, aliaque hanc materiam ſpectantia, videantur Dd.

TIT. XI.

De Satiſdationibus.

CVr Imperator, poſtquam docuit, quomodo agere liceat etiam per alios, tractat materiam ſatiſdationum?

℞. Quia nemo idoneus eſt alienæ litis defenſor citra ſatisdationem, *l.un. C.de ſatiſd. §. antepenult. hic. Quod Reip. interſit cautionibus judicia muniri ad reprimendam litigantium calumniam, & ſtabiliendam ſententiarum exſecutionem.*

Quid eſt ſatisdatio; & quæ hîc ſpeciatim intelligitur?

℞. Eſt ſpecies cautionis *quæ accipitur pro omni eo, quod ſimplici promiſſione accedit)* & fit vel jurato cavendo, vel aliquando repromittendo, vel ſatiſdando, hoc eſt, præſtatur vel fidejuſſoribus datis, vel pignoribus. Hîc verò talis cautio eſt eaque judicialis, per quam alterutro modo aliquem de lite ſecurum facimus, *l.1.ibi.gl.ff. Qui ſatiſ.cog.l.61. ff.de V.S. Licet aliquando vel juratoria cautio, vel nuda repromiſſio ſufficiant. Perez. hic.*

Qui ſatiſdant in judicio, & quomodo?

℞. Non tantùm qui pro aliis, ſed & qui pro ſe ipſis agunt Actor, Reus: & reſpicit quidem vel ipſos litigantes, vel litis æſtimationem. Illa duplex eſt; judicio ſiſti, *de qua tit ff. qui ſatiſd.cog.* & rem ratam haberi, (*id eſt, ratam habiturum)* hæc dicitur judicatum ſolvi, aliàs cautio pro lite, & de lite, *l.11.ff. judic.ſolvi.l.33.ff.de fidejuſſ.*

Ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Explica ſingulas ſatisdationis ſpecies?

℞. *De judicio ſiſti* ſatiſdatio, eſt qua cavet litigans de judicium non ſubterfugiendo, ſed in eo permanendo, donec ſive per ſententiam judicis, ſive aliter lis terminetur. §. 2. *hic. Rem ratam haberi, vel de rato*, quâ is, qui actionem vel defenſionem ſuſcipit, cavet eum cujus nomine eam ſuſcipit, & de cujus mandato non conſtat, ratam habiturum litem, & omne quod per eum geſtum fuerit. *t. t. ff. rem rat. haberi. Indicatum ſolvi cautio*, unâ appellatione tres clauſulas continet. 1. de judicatum ſolvendo. 2. de re defendenda. 3. de dolo malo. *l. judicatum. 6. ff. judic. ſolvi.* quarum prima cauſſa eſt, cur cæteræ interponantur. *Vult. com. Inſt. hic. n. 16. & ſeqq.*

A quibus præſtantur ſingulæ ſatiſdationis ſpecies?

℞. Id docet Imperator cum juris veteris & novi diſtinctione; & juris quidem veteris, ſecundum diſtinctionem actionis realis & perſonalis, *ut ex Textu patet. Princ. §. 1. hic. quem juris veteris ratione conſule.* Hodie ex jure Juſtinianeo Actor quocunque modo agat, ſatiſdat ſe intra duos menſes, à tempore porrecti libelli litem conteſtaturum, *Auth. libellum. C. de litis conteſt. ex Nov. 96. cap.* 1. 2. In judicio uſque ad finem permanſurum, §. 2. *hic*. 3. Siquidem ſuccumbat, impenſas Reo ſoluturum, §. 3. *hic. Nov.* 112. *cap.* 2. *Quo uſu verò abolito, hodie de conſuetudine & ſtylo Curiarum obtinet. Quod ſuo nomine agens, ſive alienæ ſubjectus juriſdictioni, nec in eo bona habens, ſive iſti quidem juriſdictioni, ſubjectus, at pauper, in caſum ſuccumbentiæ de expenſis refundendis caveat. Clar. lib. ſent. 5. qu.* 18. 4. Procurator Actoris, ſive mandatum non habens, ſive de quo non appareat, ante omnia de rato caveat, uſque ad litem conteſtatam durante cautione (*quod poſt eam de mandato conſtare debeat. Niſi ejuſmodi ſit perſona, quæ ſine mandato in judicio verſari poſſit.*) *Quâ non oneratur, ſi vel de mandato conſtet, vel ipſe in judicio præſens ſit*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Actor §.4.5. *hic. Hartm. obſ.*38. 5. Reus agens citra Procuratorem olim judicatum ſolvi ſatisdare tenebatur, *Text. hic. l. qui proprio. §. qui alium. ff. de procur.* hodie tantùm de judicio ſiſti, hoc eſt, proſequendâ ad finem lite cavet, §.2.*hic.* Procurator ejus, Reo abſente, omnino judicatum ſolvi cavet; præſens Reus, ſive in loco judicii, ſive extra judicium id ipſe præſtat. §. *pen. hic.* Hodie jure noviſſimo, ſive præſens, ſive abſens ſit Reus; non ipſe procurator ſatiſdat: ſed is, cujus nomine litigat pro eo, ſiquidem de mandato appareat; ſin minus, etiam de rato cavebit, *VVurmſ. tit.* 10. *obſ.*3. *Vult.*2. *Iuriſpr.*2. *cap.*30. *Comm. ad Inſt. hic. Schneid. eod.*

An non & aliæ ſunt cautiones, quæ occaſione judicii præſtari ſolent?

℟. Olim quidem tales fuere, hodiéque ſunt. 1. Olim judex in ſingulis cauſſis juratò cavere ſolebat ante tempora Gaji Imperatoris, & poſtea ex renovatione Iuſtiniani, *l.*14. *& Auth. Hodie. C. de judic.* Hodie id ordinarius in officii ſui initio facit, *Nov.* 8. *c.* 7. *& c.* 14. *d. Auth. hodie. Equidem decet juſtitiæ ſacerdotes, religione ad eam ſtudioſè ſectandam obligari.* Delegatus per ſuæ commiſſionis documentum inſertum citationi cavere intelligitur, *cap. cum in jure. de off. deleg. ibi gl. verb. injungo. Gayl.*1.*obſ.*48.*n.*17. 2. Cautio ſalvi-conductus datur à Magiſtratu ob delictum, vel aliam cauſſam in judicio ſe ſiſtere metuenti, *Andr. in. c.*1. *de R. I. in* 6. 3. Cautio de ſe ſiſtendo datis fidejuſſoribus præſtita à ſuſpecto de fuga, vel à captivo in carcere detento, quando non venit infligenda corporis pœna, *vide ſup. de fidejuſſor. omnino hic. Treutl. vol.*1. *diſp.* 5. *th.* 6. *ex Vult. eod.*

An verò omnes indiſcriminatim cavent per ſatiſdationem?

℟. Minimè: ſed cautionem juratoriam præſtant. 1. Viri dignitate præfulgentes, *l.*17. *C. de dignit.* 2. Qui ob neceſſitatem, juramento probandam, fidejuſſorem,

rem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

rem, vel pignora idoneè dare nequeunt, *Nov.* 112. *c.* 2. *Nov.* 134. 2. 9. *Diaz. reg.* 660. *niſi de fuga ſit ſuſpectus, aut peregrinus, l. ſi fidejuſſor. l. ult. ff. hic.* 3. Nudam & ſimplicem promiſſionem qui in loco judicii immobilia poſſident. *l.* 15. *ff. hic. vide.* §. 2. *hic.*

TIT. XII.

De Perpetuis & temporalibus Actionibus.

QVod jus fuit olim circa durationem actionum?

℞. Quod actiones deſcendentes ex lege XII. tabularum, vel ex SC. aut ex conſtitutionibus olim erant perpetuæ, puta ſine temporis præfinitione. Quæ ex juriſdictione Prætoris dabantur, pleræque erant temporales, & quidem maximè annuæ, *ut ultra annum utilem non competerent. l.* 22. §. *fin. ff. de liber. cauſ.* Quædam tamen perpetuæ, & quidem actiones rei perſecutoriæ; ſed rariores, quarum exempla proponit Imperator, 1. Actiones, quæ dantur bonorum poſſeſſori, vel ei qui eſt loco heredis (*puta fideicommiſſario univerſali, ei cui libertatum cauſſa bona addicuntur, bonorum emtori, ei qui omiſſa cauſſa teſtati ab inteſtato hereditatem poſſidet, &c. Vult. Com. Inſt. n.* 6. *hic.*) 2. Inter pœnales, furti manifeſti, quatenus cùm ante ejus pœna ex lege XII. tab. eſſet corporalis, (*verberabatur enim fur talis, & addicebatur*) poſtea lege Corneliâ & Semproniâ Prætoris arbitrio commiſſa, ex ejus juriſdictione facta eſt pecuniaria. *Vult. eod. Pac. in notis hic.*

Quid hodie circa eam juris?

℞. Conſtitutionibus Principum, (*ut aliquis litium eſſet finis*) omnibus actionibus certi fines ſunt præſcripti, & factum ut omnes actiones adeò eſſent temporales, ut inefficax actio eſſet, ſiquidem ultra præſcriptos fines extenderetur, *l.* 1. & 2. *C. ſi adverſus creditorem, Vult. eod. n.* 6. Nec ullæ, niſi cum limitatione temporis, dicuntur perpetuæ. Vſurpata puta nihilo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

minus perpetuarum, & temporalium actionum diſtinctio, ſignificatu eo; ut quaſi perpetuum tempus cenſeatur, viginti, triginta, & quadraginta annorum, ſex puta menſibus, anno, biennio, triennio collatum; *quaſi perpetuum lege definitum, Vult.eod.n.9.*

Qui ergo actionibus ſecundùm jus novum præſcripti ſunt fines?

℞. Quòd omnes actiones reales durant viginti; perſonales, ſeu mixtæ. *ex.g. familiæ erciſcundæ, communi dividundo, finium regundorum (quo etiam refertur hereditatis petitio)* triginta annis, *l. ſicut. C.de præſc.* 30. *vel* 40.*ann.* & quæ ad Eccleſiam pertinent annis quadraginta. *l.3.4.7.8.C.eod.* Ad Principem, vel civitatem pertinentes immemoriali modò tempore terminantur, *l.6.C.eod. Cujac.lib.18.obſ.c.26.& ſeq. Quæ ideo* perpetuæ *dicuntur.* Criminales annis 20. *l.12.C. ad l. Corn. de falſ.* Minori tempore durant, (*& eo reſpectu* temporales *dicuntur*) puta ſex menſes redhibitoria, *l.19. §.fin. ff.de ædilit.edict.* annum actio injuriarum verbalium, *l.5. C. de injur.* Pauliana, *l.1. ff. Quæ in fraud.cred.* quanti minoris, *d.l.19.§.fin.* biennium, actio de dolo, *l.fin. C.de dolo:* Quinquennium querela de inofficioſo teſtamento, donatione & dote. *l.ſi quis filium. §. fin. C.de inoff.teſt. Perpetuantur tamen actiones temporales, ex accidenti, per litis conteſtationem, l.9.§.ſi is qui.ff.de jurejur.Schn.Vult.hic.*

An omnes actiones jure tantùm competunt eis, quibus ex perſona ipſorum Rei ſunt obligati, & in ipſos tantùm Reos, qui ex perſona ſua ſunt obligati?

℞. Imò verò omnes tam prætoriæ, quàm civiles actiones ex contractibus, vel quaſi deſcendentes, ſive perſonales, ſive reales, & heredibus & in heredes dantur §.1.*hic.§.rei perſequendæ.verſ.planè.ſup.de act. Quoad omnes; ob hanc rationem, quòd heres, & defunctus una, eademque perſona cenſeantur; & in heredem jura, tam activa, quàm paſſiva defuncti tranſeant; ut non ſemel dictum, l.heredem. ff.de R.I. Quoad perſo-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

perſonales; quod non ſibi tantum, ſed & heredibus proſpexiſſe defunctus cenſeatur, l. juris g. §. pactorum. l. tale pactum. ff. de pact. Gayl. 2. obſ. n. 10. Contra heredem tamen non dantur actiones ex dolo defuncti, §. *1. eod.* Plures ſi exſiſtant heredes, in perſonalibus actionibus pro portionibus hereditariis conveniuntur; in realibus quatenus poſſident: *Vtpote quæ ratione poſſeßionis tantùm in heredes dantur. l. 2. C. d. t. l. 157. §. fin. ff. de R. I. Perez. hic.*

An verò non ſunt aliæ actiones, quæ non dantur heredibus, vel contra heredes?

℞. Actio injuriarum, *ſed cùm defunctus eam non inſtituit, §. 1. hic. l. 13. l. 28. ff. de injur. niſi cadaveri ejus facta ſit injuria, l. 1. §. 4. 6. ff. eod.* & ſimiles quæ ad vindictam competunt; ut actio ex edicto de in jus vocando, *Theoph. hic.* ſepulchri violati. *l. 6. l. pen. ff. de ſepulc. viol.* Actio ex l. ult. C. de revoc. don. &c.

Quæ actiones dantur heredibus, & non contra heredes?

℞. Reliquæ actiones pœnales: *d. §. 1. hic.* heredibus datæ; *quòd morte læſi obligatio non exſtinguatur;* Non in heredes, *quod pœna tenere debeat delicti autores. l. 22. C. de pœnis.* Niſi tamen ex delicto defuncto ad heredem aliquid pervenerit, *Vtpote cujus nomine tenetur, (Quia nemo debet locupletari cum alterius jacturâ) l. 5. ff. de calum. l. 17. §. 2. l. 18. ff. quod met. cauſ. l. 1. ff. de priv. del. l. 38. & 44. ff. de R. I.* Vel cum defuncto lis ſit conteſtata; *Text. §. 1. hic. l. un. C. ex del. defuncti l. 139. ff. de R. I. Quia per litis conteſtationem (quâ in judicio quaſi contrahitur) obligatio per novationem quæ ex delicto erat, incipit eſſe quaſi ex contractu.*

Quid ſi, lite pendente, Reus Actori ſatisfecerit bonam agnoſcens fidem, vel rem cum fructibus reſtituat, & expenſis in litem factis?

℞. Abſolvetur officio Judicis, licet judicii ſuſcepti tempore in ea fuerit cauſſà, ut condemnari deberet: *§ fin. hic. Quod, obtento fine, media ad eum conſequendum fruſtra adhibeantur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

TIT. XIII.

De Exceptionibus.

QVid Reorum cauſſa contra intentionem Actoris eſt comparatum?

℞. Exceptiones; *Quia ſæpe accidit, ut licet actio ipſa ſit juſta, tamen iniquè proponatur adverſus eum, cum quo agitur, Princ. hic.*

Quid eſt exceptio?

℞. Eſt actionis excluſio, (*unde & nomen, quaſi ab excludendo, l.2.ff.h.t.*) ſeu Rei conventi allegatio, per quam Actoris intentionem elidit; ut vel planè eximatur damnatione, vel ea minuatur. *d l.2.l.22.ff.eod. Aliàs conditio dicta; quod olim ſub conditione à Prætore conciperetur. Si paret Titium à Mævio ſtipulatum eſſe decem; niſi Mævius pactus eſt de non petendo, judex eum condemnato. Pac. Epit. diſp. hic. th.22.*

Quotuplices ſunt exceptiones?

℞. Dividuntur variè. 1. Aliæ ſunt *juris*, aliæ *facti: Illæ* quę actionem ipſo jure competentem excludunt; *Hæ* allegatæ à Reo oſtendunt actionem ipſo jure Actori non competere. *Dd. com.* 2. Aliæ ſunt *civiles*, aliæ *prætoriæ*, §.7. *hic.* 3. Aliæ ſunt *perpetuæ*, ſeu peremtoriæ, quæ ſemper agenti obſtant; Aliæ *temporales*, quæ ad tempus tantùm obſtant. §.8. *hic.*

Temporales exceptiones quotuplices ſunt?

℞. Duplices; Vel judiciarium proceſſum, Vel ipſam actionem ſpectantes.

Quæ reſpiciunt proceſſum judiciarium?

℞. Quæ ex perſonis judicis, vel litigantium ſumuntur; *Vult. lib.2. Iuriſp.c.30.n.55.* Ex perſona judicis; aliæ prorſus judicium declinant; qualis eſt 1. *Exceptio incompetentiæ*, quâ proponitur actionem, cujus eſt perſecutio, ad cognitionem judicis non pertinere. *l.fin. ubi Dd. C. hic.* 2. *Præventionis*; quando quis duos judices habens non ſubordinatos, ab uno citatus, excipit

cipit ſe ad alterius forum trahi non poſſe. *arg.l.7.De judic. c.propoſuiſti.de foro compet.* 3. *Iudicis ſuſpecti, c.ſi quis.eod.l.12.C.de judic.* Quibus accedunt aliæ exceptiones judici propter defectum objectæ; *puta infamiæ, aliaque ob quas idoneus judex eſſe non poteſt.* Aliæ ſaltem differunt; *qualis eſt loci non tuti, c.47. de appell. termini anguſti, Auth.offeratur. C. de lit.cont. feriarum, t.t.ff.& C. de feriis &c. Treut.diſp.eod.th.2.*

Dixiſti de Exceptione incompetentiæ; dic, quot modis aliquis forum ſortiatur?

℞. Sortitur aliquis forum: 1. *Ex lege, vel conſuetudine*, quæ juriſdictionem & forum tribuunt proprium, *c.10.& 13.de for.comp. Quanquam & partes mutuo conſenſu alicujus Iuriſdictioni, ut cauſſam inter ipſas controverſam decidat, ſicuti ante dictum, ſe ſubjicere poſſint, l.13. l.14.l.18.ff.de juriſd.* 2. *Ratione domicilii originis.* Quod Iure civili immutabile eſt, ut alibi domicilium habens jus originis retineat, *l.origine. C. de municip.& orig.l.7. C.de incolis. ubi Gl. Hodie de conſuetudine obtinet, ut foro originis renunciari poſſit. Rosb.tit.de for. comp.n.9.* 3. *Ratione domicilii habitationis, l.2.C.eod.l.fin. C.ubi in rem actio.* Sive ibi reperiatur, ſive non. *Gl. in c.cauſam. verb. ad domum. de dolo & contumac. ubi finiri inſtantia, licet mutato domicilio, debet: l.7. l.ſi quis poſtea. ff.de judic.* 4 *Ratione qualitatis, & conditionis perſonæ.* Ex. gr. miſerabiles perſonæ ad Principem cauſſas deferre, vel aliò vocatæ, provocare poſſunt, *l.un C.quan. Imp.inter pup.* 5. *Ratione rei in judicium deductæ,* Puta reales actiones eo loco inſtitui debent, ubi res eſt, *l.1.l.ul. C.ubi in rem act.l.un.C.ubi de hered.* 6. *Ratione delicti* in loco, ubi delinquens deprehenditur, *Auth.qua in provincia.C.ubi de crim.* 7. *Ratione contractus*; in loco, ubi initus, ſi quidem Reus ibi reperiatur; *l.1.2. C. ubi de ratiocin.Nov.69. c.1.* Vel ubi debiti ſolutio ab aliquo eſt conſtituta. *l. 1. ff. de eo quod certo loco. Marant.4. part.diſp.8.* 8. *Ratione continentiæ, ſeu affinitatis cauſ-*

ſarum. Quod continentia cauſſæ non ſit dividenda. *tot. tit. ff. quibus reb. ad eund. jud. eat. l. 3. l. 10. C. de judic. Aliæ etiam cauſſæ ſpeciales ex ipſarum ratione forum ſortiuntur. Vt cauſſæ fiſcales apud procuratorem Cæſaris t. t. c. ubi cauſ. fiſcal. Sic ratione quantitatis rei petitæ forum competens ſæpe definitur. l. 11. l. pen. §. 1. ff. de juriſdict.*

Quæ exceptiones competunt ratione perſonarum litigantium?

Reſp. *Quoad Actorem*, eſt exceptio contumaciæ, *l. 13. §. 2. verſ. etſi quidem. C. de judic. Auth. qui ſemel. C. quom. & quan. jud.* aliæque ſimiles: *Quoad Reum*, quod in jus ſine venia ſit vocatus; juſti impedimenti, *Bart. in l. 60. De re judic.* &c. *Quoad utrumque*, exceptio legitimationis; *quod puta ſive Actor, ſive Reus non habeant perſonam ſtandi in judicio. t. t. C. Qui legit. perſ. ſtan. in jud. Ratione perſonarum intervenientium*, competit exceptio, ſi procurator abſque mandato, vel cum inſufficienti mandato compareat; *l. 24. C. de procur.* Item ſi mandandi, ſeu procuratorem conſtituendi, *l. 11. C. eod.* vel ipſe procurator ſuſcipiendi jus non habuerit. *l. 7. l. 12. l. 18. C. eod.* Vel cauſſa ejuſmodi ſit, ut per procuratorem expediri non poſſit. *Treut. diſp. ead. theſ. 3.*

Quæ exceptiones concernunt ipſam actionem?

Reſp. Præjudiciales, *quibus prætenditur per inſtitutam ab adverſario actionem non debere præjudicium fieri principaliori actioni. l. 16. l. 18. ff. hic.* 2. Pacti conventi temporalis. *§. 10. hic. l. 3. ff. eod.* 3. pluſpetitionis. *d. §. 10. c. 1. de plus petition.* 4. Litis pendentis, *quando coram alio judice, citatione emanatâ, & inſinuatâ, litem pendere objicitur. c. 19. de foro comp. Clem. ut lit. pend. nihil innov.* 5. Libelli obſcuri & inepti. *Iaſ. in §. omnium. de action. n. 126.* 6. Excuſſionis, & ordinis. *Auth. præſente. C. de fidejuſſ. l. 4. C. de ſent. & interl.* 7. Spolii, *c. fin. de ord. cognit.* & ſimiles. *Treut. ead. theſ. 4. & ibi alleg. Dd.*

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quotuplices ſunt exceptiones peremtoriæ?

Reſp. Vel à principio naſcuntur, *cùm lis primò movetur ex aliquo quod factum eſt*; Vel poſtea incipiunt exſiſtere. *Treut.eod. theſ.* 5.

Quæ ſunt exceptiones prioris generis?

Reſp. 1. Exceptio *metûs*, data adverſus eum, qui petit per metum promiſſum; *l.7.C.de his quæ vi & metus cauſa. Generaliter quidem exceptione doli contenta; ſed quæ utiliter ſeparatim proponitur.* 2. *Doli* ſpecialis, in contractibus quidem ſtricti juris nominatim, *l.5. C.de inutil.ſtip. Quod in contractibus bonæfidei dolo, vel metu initis (cùm ipſo jure nulli ſint) iſtis exceptionibus non ſit opus. § 9. hic.l.ult. De petit.her. l. 3.De reſc. vendit.* 3. *Erroris. l. 57. De O. & A. Vnde in factum exceptio.* 4. *Non numeratæ pecuniæ*, quæ *Creditori* ſcripto, vel voce ſe accepiſſe aliquid affirmanti conceditur infra 30. dies, niſi aliqua ſpecies nominatim excipiatur, poſt eos elapſos minimè: *l. 14.pr. & §.2. C.de non num. pec. ubi Bald. Debitori*, infra biennium, etiam ejus heredibus, ſine probandi onere; *d.l,14.l.8.C.eod.* Poſt biennium non, niſi id onus in ſe recipiat. *§.2.hic.d. l.10.§.3.l.10.C. eod. Diſſ. Dd.Treutl.eod. & per ſuprà dicta. Præterea ſunt etiam hujus generis exceptiones naſcentes ex perſoná creditoris, vel debitoris: SC. puta Macedoniani, & Vellejani. Quarum illa datur filiofam. contra petentem pecuniam ipſi mutuo datam: Hæc mulieribus, ex interceſſione pro aliis factâ, conventis. De quibus ſuprà.*

Quæ ſunt exceptiones poſterioris generis?

℟. 1. *Rei venditæ*, quæ obſtat venditori rem venditam, & traditam repetenti, ſub prætextu pacti non ſervati, vel alio. *t.t.ff. de exc.rei vend. & trad.* 2. *Pretii non ſoluti*, obſtans emtori traditionem rei venditæ poſtulanti: *l.13. & §.8.ff. di act.emt.vend. Rei non traditæ*, obſtans venditori pretium petenti. *l.25. ff. eod.* 2. *Pacti de non petendo. §.3 & 9.hic.l.17.§.2.ff.l.5.C.de pact. ſive expreſſi, ſive taciti*, puta quod inducitur

quando ab uno ex correis debendi, pro ratâ ſe ſolvere profitentis partem debiti creditor accipit. *dummodo puta debitor ſolvens dicit, ſe pro rata ſua ſolvere, l.17.ubi Iaſ. C.eod. Zang.ad §.3. Inſt.hic.n.13.* 3.*Iurisjurandi*; quando debitor, deferente creditore juramentum, juravit ſe nihil dare oportere: §.4.*hic.l.15.ff.eod.* data unicuique, qui eâ actione de qua juratum eſt, poteſt conveniri.*l.9.ff.de jurejur.* 4.*Rei judicatæ*; tum obtinens quando eadem res ex eadem cauſſa, inter eaſdem perſonas in judicium deducitur. *l.3.5. l.7.pr.§.4.l.11. §.4.l.14.ff.de exc.rer.jud.* 5.*Præſcriptionis*; quando quis rem ſuam præſcriptam petit competens ei qui præſcripſit. *pr.hic.Treut.eod.th.6.*

An quis unam tantùm exceptionem ſemper proponere poteſt?

℞. Imò verò poteſt plures proponere; etiam diverſo tempore, *l.5.& 8.ff.hic.* Modò non ſint directè contrariæ; *arg.l.43.De R.I. Quo caſu tamen admittuntur alternativè propoſitæ; Zang.§.ult.n.70.hic. Quod per iſtam alternativam propoſitionem contrarietas tollatur. l.8.ibi. Zaſ. ff.hic.Zang.eod.*

Quomodo proponendæ ſunt exceptiones?

℞. Olim quidem *(ut dictum hic)* proponebantur conditionaliter; hodie proponi debent expreſſè, & determinatè, ut de jure, & cauſsâ excipiendi conſtare poſſit; idque in ſcriptis, vel ſine ſcriptis vivâ voce, modò ad acta referatur, *VVeſ.par.hic.n.9.*

An verò proponi debent?

℞. Omnino ſunt proponendæ exceptiones. *Nec enim judex eas ſupplet, niſi ex actis appareant. l.un. C.ut quæ deſ. advoc. ubi Caſtr. Angel. §.1. n.20.22. hic. Vt ſi ex libello agentis appareat præſcriptam eſſe injuriarum, vel ſimilem actionem. Boër.deciſ.344.Schn. hic.n.8.*

Quando debent proponi?

℞. Temporales, & dilatoriæ regulariter ante litem conteſtatam, *l.pen.C.hic. Niſi 1. aliqua gravamen habeat*

beat ſucceſſivum.Gayl.1.obſ.52.n.3. 2.judicium reddat retro nullum.l.24.ubi Sich.C.de procur. 3.ipſa de novo ſubveniat,c.paſtoralis.4.Ext.hic. l.23.§.3. de cond jud. 4. Vel eam ſibi competere reus errore facti ignoraverit, d.c.4. Gl.fin. l.7. verb. facti. C. de jur. & facti ignor. Treut.hic.th.7. Perpetuæ, ſeu peremtoriæ, regulariter à lite conteſtata uſque ad ſententiam. *l. 9. C. hic. l.2.C.ſent.reſc.non poſſ.Gayl.2.obſ.17.n.9.Quædam tamen antè propoſitæ* (quod fieri poteſt) *& probatæ litis ingreſſum impediunt : Vnde litis finitæ dictæ, Sich. ad l.19. C. de probat. In continenti ſi probari nequeant, à judice (quod ferè ſemper fit) rejiciuntur poſt litem conteſtatam examinandæ. Bart. & Dd. in l.8.ff. de jurejur.Treut.eod. th.8. lit.*b.

Nullæne poſt ſententiam opponi poſſunt?

Reſp.Regulariter quidem non attenduntur, *l. 2. C. ſent. reſc. non poſſe.* ne quidem ſi fuerint peremtoriæ, *Aſin.praxi.§.33.c.4.& Dd.comm.* Fallit tamen,1.vel *ratione perſonarum, contra quas lata ſit ſententia*, ut in minore, qui *(remedio reſtitutionis in integrum) d. l.2.* & armatæ militiæ milite,qui *(etiam ſine eo remedio ipſo jure, quòd arma magis quàm leges ſciant. l.1. C. de Iur.& fact.ign.)* exceptionem peremtoriam poſt ſententiam opponere poſſunt. Vel *ratione ipſius exceptionis*; quas ſpeciatim deducere, non eſt pro hoc enchiridio.

Expones ne tamen breviter?

Reſp. Hîc habe 1. Non admitti dilatorias, niſi ſolutionis, quæ ſolidi ſolutione certas perſonas defendunt, *de quib.§.ſunt præterea, ubi ſex exempla ſup. de Action.* 2. Ex peremtoriis omnem exceptionem admitti, per quam non impugnatur ſententia. *l.Neſennius.§.fin.ff.de re jud.nempe ex iniquitatis capite.* Nam 3 Nullitatis exceptio ſententiæ opponi poteſt, etiam poſt exſecutionem *(quod non tam ſupponat, quàm neget tantùm ſententiam,arg.l.6. ff qui ſatiſd. cog.) Speciales exceptiones adverſus exſecutionem ſententiæ ad-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

miſſas habes apud Oldendorpium, Enchiridio exceptionum, §. eodem. inde huc transferendas. Rurſus habe; hîc admitti exceptionem SC. Vellejani, & Macedoniani, *l.* 11. *ff. ad SC. Maced.* Compenſationis, *Guitierez. pract. qu.*112. *n.ult.* Sequeſtri, ſeu arreſti ex aliquâ cauſsâ à judice facti, *eod. qu.*113. *n.*5. reſtitutionis in integrum *Zang. c. ult. eod. n.*64. Ceſſionis bonorum, *Zang. eod. n.*105. & alias. *Vmmius hic. theſ.*9. *n.*59. *De quibus & aliis ſpeciali tractatu.*

Quis eſt finis, & effectus exceptionis?

Reſp. Finis quidem defenſio Rei, & judicii, ſive in totum, ſive ad tempus excluſio, *l.* 2. §. 2. *l.* 3. *& paßim. ff. de Except.* Effectus dilatoriarum judicii vel dilatio, vel tranſlatio; peremtoriarum, intentionis excluſio, vel minutio, *l.*22. *cum ſeq. ff. hic. Vmmius. eod. VVeſ. par. hic. n.* 11.

Quando eum effectum attingit?

℞. Probata cum eſt; Quia Reus excipiendo fit Actor. *l.*1. *ff. hic. ideóque exceptionem ſuam probare debet, l. in Exceptionibus. ff. de probat. Sed modo antè Actor ſuam intentionem probaverit. l. ſi quidem.*9. *C. hic. l.*19. *C. de probat. Quam reus excipiendo fateri videtur, d. l.*9. *Vide VVeſ. hic. Vmmium eodem. theſ.*11. *n.*72.

TIT. XIV.

De Replicationibus.

QVid eſt Replicatio?

℞. Replicatio, dicta à replicando (*quod per eam iterum explicatur, & confirmatur jus agentis, atque ita jus exceptionis reſolvitur, ut Cic. pro Sylla.*) eſt contraria exceptio, & quaſi exceptionis exceptio, *ſec. Paulum. l.* 22. §. 1. *ff. de Except.* ſeu exceptio Actoris, quâ Rei exceptionem replicando elidit, *l.* 2. §. 1. *ff. de except. l.* 10. *C. eod. ſecundum Imperat. hic.* Allegatio Actoris ejus adjuvandi cauſsâ contra injuſtitiam exceptionis inducta, *Text. pr. hic.*

Cur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Cur ergo introducta replicatio?

℞. Actoris juvandi cauſſa; ne fortè ei noceat exceptio iniquè à Reo propoſita, *l.2.§.1.ff.de except.* planè ut exceptio introducta eſt juvandi Rei cauſſa. *d. l.* 10.

Quæ ergo eſt comparatio inter exceptionem, & replicationem?

Reſp. 1. Sicut ſe habet replicatio ad exceptionem; ſic ſe habet exceptio ad actionem. 2. Sicut exceptio eſt perpetua; ita & replicatio; ut patet in replicatione doli, *l. ſi pactum C. eod.* Contraria verò eſt exceptioni, *l. antep. ff. de except.* & multiplicabilis, *l.2.§.penult. ff. de except.*

Quomodo dicis replicationem eſſe multiplicabilem?

Reſp. Quod liberum ſit partibus replicationem juſtam forte primâ facie viſam, duplicatione, & hanc triplicatione, hanc quadruplicatione, & hanc ſic deinceps excipere. *Schneidvv. hic. num.* 3. Quouſque tamen admittendæ hîc ſint partes, & quod tempus ad replicandum, duplicandum, & triplicandum &c. dandum judicis eſt arbitrio. *Auth. jubemus. C. de judic. Infinitatem vitare cui curæ eſſe debet, l.3.§.ult. ff. de teſtib.*

Quid eſt duplicatio, triplicatio?

Reſp. Duplicatio eſt allegatio, quâ Reus iniquam Actoris replicationem elidit, *§.1. hic. l.2.ff.de except.* Triplicatio, quâ Actor elidit iniquam Rei duplicationem: ſic triplicationem elidit quadruplicatio, & ita conſequenter. *§.2.hic.d.l.2.* donec allegationibus judex imponat modum, *d. Auth. jubemus.* aut de eo partes per compromiſſum conveniant. *Schneidvv. hic. n.* 3.

Quomodo proponi, & probari debet replicatio; & quando?

Reſp. Eadem formâ hîc quæ in exceptione, *Quod ut Reus exceptionem; ſic Actor replicationem ſuam probare debeat, l.19. ff.de probat.l.3.C.de except.puta rur-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſus poſt Rei exceptionem probatam. quod & in duplicatione & cæteris obtinet, Roſb. de replic. n. 12. Rectè verò obtinet replicatio, quando Reus exceptionem contra intentionem Actoris opponit, *arg. c. ad diſſolvendum, ubi gl. & not. in verb. accuſari. Ext. de deſp. impub.* 2. Et in quacunque quidem judicii parte, *gl. in l.* 2. *§.* 1. *ff. de except.*

Quandoquidem Imperator hic. §. fin. decidit quæſtionem, an exceptiones Reis principalibus competentes proſint fidejuſſoribus; explica deciſionis ſummam?

℟. Dicit plerumque eas fidejuſſoribus accommodari. Rectè; puta exceptiones coherentes perſonæ debitoris, *ut quia debitor eſt minor, l.* 13. *De minor. ceſſit bonis, §. fin. hic. item quantum quis facere poteſt. l.* 63. *§.* 1. *ff. pro ſocio:* minimè dantur fidejuſſoribus: Omninò rei, non perſonæ inhærentes. *Ex. gr. doli, quod metus cauſſa, rei judicatæ, jurisjurandi, pacti de non petendo,* &c. *Text. hic. §. fin. ubi Gl. l.* 19. *ff. de Exercit. l.* 11. *C. eod. l.* 1. *pr. & §.* 1. *ff. eod.*

TIT. XV.
De Interdictis.

Dixiſti, quomodo in actionibus realibus, vel circa dominium, ſit diſputatio, vel circa poſſeſſionem; quotuplicia ergo inde exſiſtunt judicia?

℟. Duplicia, *vel petitorium*; quod ita dictum per excellentiam ab effectu petitionis, quo petimus jus in re noſtrum declarari: *vel poſſeſſorium*, quo non deciditur jus proprietatis, ſed cujus debeat eſſe poſſeſſio, donec de proprietate diſputatum, & appareat, utrùm is qui rem poſſidet, jure poſſideat, an verò ad eum potiùs pertineat poſſeſſio, qui in petitorio judicio obtinebit. *Vult. Com. Inſt. hic. pr.*

Iudicia circa poſſeſſionem quomodo dicuntur?

℟. Speciali nomine vocantur interdicta; *De quibus, hoc titulo ſpeciatim agit Imperator*; Ex eo dicta, quòd

quod interim inter duas partes dicantur, dum de proprietate judicatum ſit. *Don.ad Rub.C.hic.n.3.alii aliter, Vult.2.Iuriſpr.cap.21. n.6.*

Cur diverſo nomine ab actionibus appellantur?

℞. Quia erant olim diſtinctæ formæ, & conceptiones verborum, quibus Prætor in poſſeſſionis, vel quaſi controverſiis aliquid aut jubebat fieri, aut prohibebat; cùm actionum alia eſſet ſollemnitas & natura, & in multis diſtincta. Hodie poſtquam judicia omnia cœperunt eſſe extraordinaria, actionis, & interdicti natura confuſa eſt; maximè, ſublatis actionum ſollemnitatibus. Vt actiones, & interdicta vocabulis tantùm maneant diſtincta; & hæc tantùm ſint extraordinariæ in factum actiones, *Princ. hic. arg. Rubr. ff. hic. Treut.hic.theſ.1.*

Quotuplicia ſunt Interdicta?

℞. In hoc titulo proponit Imperator triplicem interdictorum diviſionem 1. *A formâ concipiendi interdicta*, puta quòd alia ſint prohibitoria, alia reſtitutoria, alia exhibitoria. 2. *A fine*, quòd alia ſint adipiſcendæ; alia retinendæ, alia recuperandæ poſſeſſionis. 3. *Ab accidenti*, quòd ſint vel ſimplicia, vel duplicia: *Omiſsâ ampliore diviſione à materiâ, id eſt, à rebus, circa quas interdicta competunt, ſumta. Text. hic.*

Quæ eſt diviſio interdictorum ſumta à materia?

℞. Quòd alia ſint de rebus divinis; alia de humanis, *ſeu res divinas, vel & humanas ſpectantia. l. 1. ff. h. t.*

Quæ ſunt interdicta res divinas ſpectantia?

℞. 1. Ne quid fiat in loco ſacro, puta deformitatis, vel incommodi cauſſà; *Quod quidem unicum eſt interdictum de rebus ſacris.l.1.ff.ne quid in loco ſacro.* De religioſis rebus duo ſunt. 1. de mortuo inferendo, adverſus eum qui mortuum ſepelire prohibet. 2. de ſepulchro ædificando, adverſus eum, qui prohibet ſepulchrum ædificare, vel reficere. *l. 1. §. Prætor ita ff. de mort. infer. Perez.hic.*

Quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quomodo ſubdividuntur Interdicta jus humanum ſpectantia?

℞. Quod quædam ſint publicæ; quædam privatæ utilitatis cauſsâ; *ſeu de rebus publicis & de privatis. Kling. hic.*

Quæ ſunt Interdicta publicæ utilitatis cauſſa?

Reſp. Sunt ea varia, & variè etiam ſubdividi poſſunt; & quidem maximè, in *utilia*, quæ ex interpretatione legis colliguntur: & *directa*, quæ præcisè inhærent verbis Edicti Prætoris.

Quæ ſunt præcipua Interdicta publica directa?

Reſp. 1. Ne quid fiat in loco aut itinere publico. 2. de loco publico fruendo. 3. De via publica & itinere reficiendo. 4. De fluminibus, & ne quid in flumine publico ripâve ejus fiat, quod incommodum ſit navigationi. 5. Ne quid in flumine publico, vel ripâ fiat, quo aliter aqua fluat, quàm priori æſtate fluxerit. 6. Vt in fluminibus publicis navigare liceat. 7. De ripa munienda. *Kling. hic. recenſet. & ſing. tit. ff. lib. 43.*

Quæ Interdicta hoc titulo maximè proponuntur?

Reſp. Privata, id eſt, privatam utilitatem maximè concernentia, rei familiaris tuendæ cauſsâ data.

Quæ dicuntur Interdicta prohibitoria, reſtitutoria, exhibitoria?

Reſp. *Prohibitoria* dicuntur, quibus Prætor vetat aliquid fieri. *Puta rem ſine vitio poſſidenti vim fieri; vel mortuum in locum inferenti, in quo jus ei erat inferendi &c. Reſtitutoria* ſunt, quibus jubet prætor aliquid reſtitui, *Veluti bonorum poſſeſſionem, aut legata citra voluntatem heredis accepta. Exhibitoria* ſunt, per quæ Prætor jubet aliquid exhiberi; *puta eum, cujus de libertate agitur, vel tabulas teſtamenti, &c. §. 1. hic. l. 1. §. 3. ff. eod.*

Quæ ſunt Interdicta adipiſcendæ poſſeſſionis?

℞. Quæ competunt iis, qui nondum nacti fuerunt poſſeſſionem. Cujuſmodi proponuntur ab Imperatore. 1. Interdictum quorum bonorum. 2. Salvianum

num interdictum: Quibus accedit interdictum. Quod legatorum, & affine remedium l. Vltimæ C. de edict. D. Hadr. toll. §.3.*hic.*

Quod eſt Interdictum quorum bonorum?

℞. Eſt interdictum (*ſimile hereditatis petitioni*) reſtitutorium, §.1.*hic.* univerſale, competens ei qui de jure prætorio, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato bonorum eſt poſſeſſor, *l.*1.§.1.*ff.quor.bonor.* (*puta filio emancipato, aut aliis cognatis*) adverſus eum qui pro herede, vel pro bonorum poſſeſſore poſſidet, adeóque quemvis detentatorem, *l.*11. *De pet. her. l.*2. *ff. quor.bon.* etſi dolo deſiit poſſidere, *d.l.*1.*pr.* poſſeſſionis rerum hereditariarum adipiſcendæ cauſsâ, *d. l.*1. §.1. *Oldend. claſſ.*2. *act.*1.

Cui, adverſus quem, ad quid datur?

℞. Datur directo quidem bonorum poſſeſſori, cui Prætor, *ut decretam à ſe poſſeſſionem tueretur,* ſpecialiter providit, utiliter cuilibet heredi, *l.*1.*C.eod.*etiam ſuo, *Quòd verius ſit nec in hanc poſſeſſionem defuncti continuari, Tiraq.tract.le mort.&c. VVeſ.par.ff.quor. bon.n.*7. Adverſus eum, qui pro herede (*ejus, de cujus hereditate agitur*) vel poſſeſſore poſſidet. Non contra titulo juſto poſſidentes. *Quòd in pari cauſſa & titulo melior ſit conditio poſſidentis. c. in pari. de R. I. in* 6. Nec adverſus debitores hereditarios, *l.*2.*ff.eod. Quòd in rebus debitis necdum traditis, nullum jus defunctus habuerit; ideóque actionibus perſonalibus ipſe agere debuerit, VVeſ.par. eod. n.*7. Ad adipiſcendam (*ut dictum*) vel bonorum omnium hereditariorum, etiam feudalium (*ut placet pleriſque*) quæ defunctus tempore mortis habuit, poſſeſſionem, vel (*ſed utiliter, ut dictum*) ad hereditatam legitimam. *Bred. Nempe eſt univerſale. d. l.*1. §.1. *ſi tamen unius tantum rei controverſia eveniat, cujus poſſeſſionem nondum ſit adeptus; poteſt & ad eam hæc actio pertinere, VVeſ. par. eod. Oldend.eod. n.*7.

Quæ ſunt requiſita hujus Interdicti?

℞.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

℞. 1. Quod Actor ſit heres defuncti, cujus bona petit, ſive civili jure, ſive prætorio, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, ſive ex aſſe, ſive pro parte. 2. Quòd de jure Prætorio ſucceſſionis agnoverit bonorum poſſeſſionem. 3. Non habuerit poſſeſſionem rerum, de quibus intentat interdictum. 4. Reus detineat vel poſſideat hereditatem, vel ejus quotam, vel res particulares; ſine titulo tamen. 5. Quòd fuerint revera in bonis defuncti mortis tempore, ſive poſſeſſæ fuerint, ſive non.. *Schneidvv. hic. n. 21. & ſeqq.*

Sufficit enim hic præſumtiva probatio, quâ Actor doceat ſe eſſe heredem defuncti, & res illas fuiſſe in bonis defuncti, quas Reus poßidet. Sed & probabit, ſe bonorum poſſeßionem agnoviſſe, Schn. eod. Vult. 2. Iuriſp. cap. 21. n. 41.

Quæ eſt inter petitionem hereditatis, & interdictum quorum bonorum collatio?

℞. *Conveniunt*, in eo. 1. Quod utrumque ſit judicium univerſale, 2. Adverſus eum inſtituatur, qui vel pro herede, vel pro poſſeſſore poſſidet. 3. Vtroque contendatur ad rerum poſſeſſarum reſtitutionem. 4. Neutrum detur adverſus titulo poſſidentem. *Differunt* 1. Quòd hoc interdictum ſit de poſſeſſione, petitio hereditatis de dominii jure. 2. Quòd hoc interdictum non datur adverſus debitores hereditarios; petitio hereditatis omnino. *Schneidvv. eod. n. 35. & ſeqq.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit Titium nuper defunctum eſſe: fuiſſe autem filium Sempronii: Eum verò fuiſſe fratrem germanum Lucretiæ, quæ uxor ſit Mævii. Lucretiam verò ſui Actoris matrem naturalem & legitimam: Atque ita ſe Actorem eſſe conſobrinum defuncti Titii: Se verò apud judicem bonorum poſſeſſionem agnoviſſe, (*puta quòd ex jure civili ex lineâ femineâ: deſcendens non cognoſceretur, licet hodie aliud ſit Nov. 118.*) Reum autem hereditatem Titii nullo jure poſſidere:

ſidere: Et res quidem fuiſſe Titii mortis tempore, quas Reus recuſat reſtituere. Petere itaque ſe, eundem Reum condemnari & compelli ad reſtituendam ſibi Actori poſſeſſionem hereditatis, vel partis ejus, vel talis rei, &c. *Oldend. Claſſ 2. act.* 1.

Quod eſt interdictum Salvianum?

℞. Eſt interdictum reſtitutorium, quod datur locatori adverſus colonum, (*utiliter etiam adverſus inquilinum,*) *item tertium poſſeſſorem cauſſam à conductore habentem; item adverſus colonum partiarium* (*non adverſus colonum coloni*) ad rerum locatori pro penſione & damno rei locatæ dato pignori obligatarum acquirendam poſſeſſionem. §. 2. *hic. t. t. ff. de Salv. interdicto.*

Quomodo proponitur? Nempe eadem ferè hîc requiruntur, quæ in actiones Serviana requiri ſuprà diximus, *Bred. hic.*

℞. Actor dicit, ſe nuper fundum Sempronio locâſſe: Ipſum eundem centum aureis conduxiſſe. Res verò ſuas in conductum fundum importâſſe, ſed inde res quaſdam exportâſſe, vel clam alienâſſe, vel omnia fere bona alienare, Titium Reum accepiſſe tales res à Sempronio, & poſſidere. Alienatis ejuſmodi rebus non cautum ſibi Actori de penſione fundi locati, Reum admonitum talium rerum poſſeſſionis reſtitutionem Actori recuſare. Petere itaque ſe Actorem, ut Reus ad reſtituendam talium rerum poſſeſſionem condemnetur, & legitimè condemnatus compellatur. *Oldend. Claſſ. 2. act.* 3.

Quid differt interdictum Salvianum à Serviana actione?

℞. In duobus maximè. 1. Actio Serviana eſt in rem pignori datam, & datur quidem adverſus quemvis poſſeſſorem, etiam ipſum colonum: interdictum hoc eſt in perſonam, & de poſſeſſione, (*quæ interdictorum eſt natura*) datum tantùm adverſus ipſum conductorem eumque debitorem, ut poſſeſſio rerum oppigno-

pignoratarum acquiratur. 2. Serviana eſt petitorii judicii, & operoſior, (*quòd eâ ſit probandum pignus tempore contractûs fuiſſe in bonis debitoris. l. 15. §. 1. ff. de pignor. l. 13. ff. de probat.*) hoc interdictum poſſeſſorii judicii, & expeditius, *Quòd eo ſufficit probâſſe poſſeſſionem rei oppignoratæ tempore oppignorationis, l. 1. 2. ff. de Salv. interd.*

Quid eſt Interdictum quod legatorum?

℞. Eſt interdictum, quod datur heredi poſt aditam hereditatem, ſeu bonorum poſſeſſori, contra legatarium etiam fideicommiſſàrium, qui ante propriâ authoritate rem, ſibi legatam occupavit, ut eam reſtituat, vel in id quod intereſt condemnetur, *l. 1. §. 2. l. 2. §. 2. ff. quod leg.* Puta, modò hæres idoneè de legato ſatiſdederit, *l. 1. §. 16. ff. eod. Sed &, ſi heredis, vel bonorum poſſeſſoris nihil intereſt rem fuiſſe occupatam, non eſt locus huic interdicto, Oldend. claſſ. 2. act. 2. n. 7. Et fuit quidem jure veteri alterutri de legatis Falcidiam detracturo neceſſarium, quo ejus retentionem quidem, non vindicationem habebat, & jure Iuſtinianeo, quo & hanc habet, ſupervacuum, Cujac. in par. C. eod. Vult. ex eo Iuriſpr. eod. n. 42. Vnde & ſuperſedemus latiùs de hoc interdicto agere. Sed nec habet hoc interdictum locum in donatione mortis cauſsâ; ut in qua non eſt neceſſe, per retentionem Falcidiam detrahere, quæ apud heredem ipſo jure remanet, rebus licet in ſolidum translatis, Oldend. cl. 2. act. 2. n. VII.*

Quod eſt remedium l. ult. C. de edict. Divi Hadr. toll.?

℞. Quòd heredi teſtamentum producenti in forma non vitioſum legitimo teſtium numero munitum, nec ullâ ſui parte ruptum, vitiatum, aut cancellatum datur, ut à competente judice mittatur in poſſeſſionem bonorum, quæ defuncti mortis tempore fuerunt, & illegitimo modo ab Adverſario poſſidentur, *Vult. eod. n. 45.*

Cui datur hoc remedium?

℞. Heredi teſtamentario, *non legitimo*, omninò fidei-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

deicommiſſario, ſive ex teſtamento, ſive codicillis. Item ſubſtituto, etiam fiſco cùm hereditatem ab indigno aufert, & quidem non factâ reſtitutione, *Menoch.de adipiſc. poſſeſſ. remed.4. n.64.166.172.299. ex eo Treutl.hic.th.1. lit.I.*

Quæ ſunt Interdicta retinendæ?

℟. Retinendæ poſſeſſionis interdicta dicuntur, quæ interponuntur inter eos, qui de rei alicujus proprietate utrimque contendunt, & ſui juris ratione volunt poſſidere, ut dubium ſit, quis debeat poſſidere. *Quod non antè poſſit actio inſtitui petitoria, quàm, utrius poſſeſſio ſit, exploratum fuerit. l.12.§.1.ff.de acq. poſſ.l.37.ff.de judic. l.3. C.hic.*

Quot ſunt Interdicta talia?

℟. Duo recenſentur ab Imperatore, *uti poſſidetis*, & *utrubi §.4.hic.*

Quomodo definitur uti poſſidetis Interdictum?

℟. Eſt interdictum, quo quis tuetur poſſeſſionem rerum immobilium, vel quaſi poſſeſſionem rerum incorporalium, adverſus eum qui eandem ſibi poſſeſſionem arrogat, aut qui alio modo poſſidentem turbat. *Vult.eod.n.49.*

Cui, adverſus quem, ad quid ergo datur?

℟. Directo datur poſſidenti, ſive juſtè, ſive injuſtè, *c.9.de probat.* rem immobilem, ſive civiliter, *d.l.un. ubi Bart. C. uti poſſid.* ſive naturaliter, ſive utroque modo. *l.1. princ. & §.1. & l.fin. ibi gl. ff. eod.* utiliter quaſi poſſidenti res incorporales. *l. unica & ibi not. per Bart. & alios. C.eod.* Adverſus quoquo modo poſſeſſionis, ſive rerum corporalium immobilium uſum impedientem, ſive in quaſi poſſeſſione rerum incorporalium, (*qualia ſunt jura ſervitutis, &c.*) turbantem. *d.l.1. §.3.l.3.§.3.ff.eod.* Ad id ut à turbatione ceſſet & in futurum non turbet, & hoc nomine caveat, damna illata & fructus perceptos reſtituat. *d.l.1. pr. ubi Bart.*

Quæ ſunt hujus Interdicti requiſita?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Reſp. 1. Vt Actor rem immobilem, ſive civiliter, ſive naturaliter tantùm poſſideat, *l.1.l.fin.ff.eod.* A Reo quidem adverſario non vi, nec clam, aut precariò; (*quod adverſus eum tales poſſeſſiones non proſint.* §. 4. *verſ. hodiè.hic.l.1.pr.& §.fin.l.3.pr.ff.l.1.C.eod.*) ab alio quocunque modo (*quod eo ipſo quod poſſeſſor eſt, plus juris habeat, quàm iis qui non poſſidet, d.l.1.§.fin. cum.l.ſeq.ff.eod.* 2. Quod ita poſſederit litis conteſtatæ tempore. *d.verſ. hodiè.* 3. Turbatio intervenerit, *d.l.1.pr.& §.4.*

Quid eſt interdictum utrubi?

Reſp. Eſt interdictum ſuper retinendâ poſſeſſione rerum mobilium competens, adverſus eum qui poſſidenti circa poſſeſſionem eſt moleſtus. *l.un.ff. Vtrubi. Vult.eod. Obtinens duobus caſibus.* 1. *Si is, qui poſſidet rem mobilem, in ejus poſſeſſione turbatur.* 2. *Si duo de rei mobilis poſſeſſione contendunt, Kling.eod.n.2.*

Ergone conveniunt hæc duo interdicta?

Reſp. Omninò, hodie quidem; uno excepto, quòd interdictum uti poſſidetis detur pro rerum immobilium, utrubi pro rerum mobilium poſſeſſione, poſt nempe adæquatam utriuſque vim & poteſtatem. Olim alia adhuc erat differentia, quòd per interdictum uti poſſidetis vincebat is, qui rem poſſidebat non vi, clam aut precariò, ab Adverſario ſuo; licet ſic poſſideret ab alio tempore interdicti: Per interdictum utrubi qui majore parte anni non vi, clam, aut precariò ab Adverſario poſſidebat. Hodie per utrumque intetdictum vincit, qui tempore illatæ turbationis & litis conteſtatæ non vi, clam, aut precariò ab adverſario quidem (*quod hîc obiter notandum*) ſive per ſe, ſive per alium, poſſidet, §.5. *hic. Nicaſ. de Voerd. hic. Nempe & is qui per alium poſſidet, poſſidere cenſetur, unde & retinere per alium poſſeſſionem poteſt. Text.eod. De jure tamen Canonico ſufficit probatio antiquioris Poſſeſſionis. c.licet.de probat. Quâ æqualiter probatâ præfertur titulum docens: Bart.in d.l.3. titu-*

lo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

lo æqualiter probato, præferendus videtur is qui tempore ſententiæ poſſidet. d.§.4.hic. verſ.commodum.hic. d.l.2.C.de prob.l.91.§.3. De V. O. Schneidvv. ad d.§.4. n.88. Treut.th.3.lit.l.

Quæ eſt ratio, ob quam in paribus probationibus præfertur is qui poſſidet?

℟. Quia hoc commodum eſt poſſeſſionis, ut Actore dominium non probante, res maneant penes poſſeſſorem, licet nihil probantem, §.4. *hic. Quæ cauſſa etiam eſt remediorum poſſeſſoriorum introductorum, §. eod.*

Quomodo proponuntur hæc retinendæ poſſeſſionis interdicta?

℟. Actor dicit ſe talem fundum, aut tale jus, vel talem equum (*pro ratione circumſtantiarum*) poſſidere: A Reo in ſua poſſeſſione vel quaſi moleſtari: Poſſidere rem prædictam litis conteſtatæ tempore; Non fuiſſe autem ſe moleſtatum, tanti ipſius intereſſe: Monuiſſe ſæpe Reum, ut à tali moleſtatione abſtineret, juri ſe offerens: Petere itaque ſe; verum, ac legitimum poſſeſſorem, ac Reo non licuiſſe Actorem in ſua poſſeſſione, ut turbaret, neque adhuc licere, declarari, Reumque condemnari ac legitimis remediis compelli, ut à turbatione ſua ceſſet, cautionemque de non turbando in futurum præſtet, damnaque omnia paret, fructus perceptos, & percipiendos reſtituat, &c. *Oldend.claſſ.2. act.4.*

An non ſunt alia interdicta retinendæ poſſeſſionis?

Reſp. Omninò; puta. 1. Interdictum de ſuperficiebus. Quod eſt de retinenda quaſi poſſeſſione ſuperficiei (*ea eſt terræ pars ſuperior, quæ oculis cernitur*) competens ſuperficiario. Id eſt, ei qui in ſolo alieno ædificavit ex conducto, ea lege, ut ſibi haberet ædificium ſub annuo ſolario, vel in perpetuum, vel in annos plures. *Quale interdictum etiam hujus exemplo datur uſufructuario. l. un. per tot. ff. de ſuperfic. Treut.eod.th.4.lit.g.* 2. De itinere, actuque privato,

cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

cujus ſunt duo capita; quorum primum de ejus uſu, alterum de itineris agit refectione, *l.1. pr. & §.3. § 11. ff. de itin. actuque priv.* 3. De aqua quotidiana & æſtiva, ad retinendam, *vel etiam adipiſcendam*, quaſi poſſeſſionem aquæ quotidianæ, ſive æſtivæ, ſive hibernæ, *l.1. pr. §.4. §.29. §.38. ff. de aqua cottid. & æſt.* 4. De rivis, fonte, lacu, puteis, piſcinâ reficiendis, ne reficienti vis fiat, *l.1. De rivis. l. un. ff. de font.* 5. De cloacis privatis, vel reficiendis, vel purgandis. Similiter ne reficienti vel purganti vis fiat, *l.1. ff. de cloac.* 6. D arboribus cædendis. 7. De glande legendâ, *ſing. tit. ff.*

Quæ ſunt Interdicta recuperandæ poſſeſſionis?

℟. Tale eſt interdictum unde vi; *cui in immobilibus tantùm locus, l.1. §.6. De vi. & vi. arm. Menoch. rem recup. 1. n. 39. Eſtque in odium ſpoliantis inventum, Men. eod. n. 33. Vtpote quo etiam ſine mandato imò ſervus agens admittitur, l. un. C. ſi per vim. Treutl. eod. theſ. 5. lit.* b.

Cui, adverſus quem datur?

℟. Datur de qualicunque poſſeſſione. *d. l.1. §.9. §.23.* dejecto, etiam prædoni, *d. l.1. §.30.* item ſpoliato, ab eo quem conſtat dominum eſſe; *l.3. §.9. l.8. l.17. ff. eod.* attamen dejecto per vim expulſivam, non compulſivam, *l.5. ff. eod.* Adverſus dejicientem; item eum qui mandavit ſpolium, vel ratum habuit; *modò hoc poſtremo caſu dejiciens nomine illius id fecerit, qui poſtea ratum habuerit, l.1. §. ſed et ſi quod. l.4. ff. de vi & vi arm.* etiam adverſus ipſum procuratorem qui dejecit) (*ſic tamen, ut, litis æſtimatione ab altero præſtita, alter liberetur) l.1. §. quoties. ff. de vi & vi arm.* Item eum qui poſſeſſionem, de qua aliquem dejecit, rurſus amiſit, quamvis ſine dolo aut culpâ; *quia perinde habetur ac ſi poſſideret, quia ſine culpa non reſtituit. d. l.1. §.34. §.35. §.36. ff. eod.* 5. adverſus fraudulentæ dejectionis perſuaſorem, *l.3. §. hoc interdictum. ff. de vi & vi arm.* Denique utiliter adverſus ipſum de-

jectum, ſi fortè ex intervallo collectis armis dejiciat eundem dejectorem, *per l.1. §.qui à me.ff.eod.Oldend. claſ.2. act.10.*

Ad quid datur?

℞. Ad reſtitutionem 1.poſſeſſionis,& rerum omnium mobilium, quæ ibi fuerint cum dejiceretur, ſive propriæ dejecti fuerunt, ſive apud eum depoſitæ, ei commodatæ, aut pignoratæ, vel quarum modo uſumfructum, vel uſum habuerit, *d. l.1. §. quod autem ait prætor. ff. de vi & vi arm.* 2. Fructuum ex die dejectionis, cæterarumque utilitatum, quas dejectus, quietâ poſſeſſione uſus, percipere potuiſſet, Et omnino ad id quantum Actori intereſt, non eſſe poſſeſſione dejectum, *l.1.§.ex die.cum §.ſeq.ff.l.interdicto. l.ſi plures.§.dejectum.ff.eod. Old.eod.*

Quamdiu datur?

℞. Intra annum utilem à die ſpolii numerandum, quoad damna. Quoad ea, quæ ad dejectorem aut ejus ſucceſſorem pervenerunt, perpetua eſt, *l.1. pr. ff. de vi & vi arm.l.2.C.Vnde vi.§.6. hic.*

Quæ ſunt hujus interdicti requiſita?

℞. 1. Actorem illatæ violentiæ tempore in aliqua poſſeſſione *(qualis enim fuerit non attenditur)* & rei quidem immobilis, *(quia ablatâ re mobili, actio vi bonorum raptorum, vel conſtitutio l.ſi quis in tantum C.unde vi.competit.)* qua dejectus eſt fuiſſe. 2. Vim expulſivam quolibet teli genere interveniſſe. *l. quod eſt. & l.3.§.armis.ff.eod.* 3. Inferentem vim id non feciſſe animo ſuæ poſſeſſionis recuperandæ: quod id ſi in continenti quidem factum, *quia vim vi licet repellere*, interdictum hoc non competit, *l.1.§.vim.ff.eod. Quæ mandantem, & ratum habentem concernunt requiſita, ex propoſita definitione colligi poſſunt.*

An non ſunt alia jure prodita remedia adverſus violentam poſſeſſionum invaſionem?

℞. Imò verò complura, ex Imperatorum conſtitutionibus, & quidem iſtius violentiæ odio, cùm in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

terdictum unde vi, ex Edicto Prætoris proficiſcens, pertineret tantùm ad dejectionem vi factam, & quidem de rebus immobilibus. Et quidem. 1. Ex *l. invaſor. C. unde vi*, ex qua poſſeſſio rei alienæ etiam alio modo quàm vi uſurpata repetitur. 2. Ex *l. meminerit. C. eod.* quæ ſpeciatim reſpicit poſſeſſionem rei ſibi debitæ occupatæ, ſub ſpecie reſcripti principis vel præcepti judicis, quo quis fortè juſſus eſt protinus rem ſibi debitam exigere, vel accipere. 3. Ex *l. ſi quis in tantam. C. eod.* quâ interdictum etiam datur pro rebus mobilibus & propriis occupatis; Aliaque ex *l. pen. & fin. C. eod. Item l. 1. & 2. C ſi per vim aut alio modo &c. De quibus videantur Cujac. par. C. Menoch. in poſſeſſoris. Vult. juriſp. lib. 2. c. 21.* Iiſque adde ex jure Canonico remedium ſaluberrimum, *ex cap. redintegrandæ. 3. q. 2* quod ſine ulla rerum & perſonarum diſtinctione contra quemcunque poſſeſſorem, etiam bonâ fide, & titulo poſſidentem, datur, aliaque; de quibus *Vult. & Menoch. eod.*

Quid obſervandum in remediorum recuperandæ poſſeſſionũ deductione ab Actore?

℞. In omni remedio deducet: 1. ſe poſſeſſionem, vel quaſi rei controverſæ habuiſſe: 2. à Reo verò ipſo ejuſve mandato de eo ejectum. Petetque in priſtinam poſſeſſionem reſtitutionem. Quod, utroque narrato capite probato, obtinebit, *ſec. Gl. & Dd. in c. olim cauſſam. verb. reſtitutione. de reſtitut. ſpoliat. Vult. eod. n. 59. Vide Old & Bred. ad interdictum. unde vi. Sed & obſervandum hiſce omnibus ſuccenturiare officium judicis, Vult. eod. ex Menoch. n. 60.*

Quæ dicuntur hîc tertiâ diviſione ab Imperatore interdicta ſimplicia; quæ duplicia?

℞. Id jam ex parte dictum; puta Simplicia illa eſſe, In quibus conſtat, uter litigantium poſſideat, vel non, adeóque uter Actoris, vel Rei ſuſtineat perſonam. Hæc, in quibus Actoris, & Rei par eſt conditio, ut uter poſſideat vel non, Actor, vel Reus ſit non conſtet:

§. 7.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

§.7.*hic*. Sunt verò ſimplicia ea, quæ ſunt reſtitutoria; item exhibitoria; *utpote in quibus Reus eſt manifeſtus, adverſus quem reſtitutionem rei, vel exhibitionem Actor petit.* Duplicia, interdictum uti poſſidetis, & utrubi; *ut in quibus propria affirmata poſſeſſione, utrimque adverſaria negatur*, §. *pen. hic.*

De Operis novi nunciatione.

An verò non ſunt alia interdicta privata ad poſſeſſionum jura conſervanda à Prætore propoſita, ab Imperatore non tractata, hic conſideranda?

℞. Omnino, data ex ea cauſſà, cùm vel injuria jam data, vel timetur futura per ædificationes. Inter quæ omnino conſideranda injuria, quæ fit per novum opus, quæ ut inhibeatur, reſpectu operis faciendi, jus nunciandi Prætor introduxit, *l.* 1.§.1. *ff. de oper. novi nunc.* Et reſpectu operis facti, interdictum quod vi, aut clam.

Quid eſt novi operis nunciatio?

℞. Eſt legitima prohibitio; *hæc enim vocis* nunciandi *hìc eſt ſignificatio, gl. in* 17. *ff. d.t.* facta ædificanti, ut ab opere novo nobis nocituro deſiſtat, donec de jure ædificantis conſtet.

Quis rectè nunciat novum opus?

℞. In cauſſà publica rectè nunciant novum opus omnes ejus loci cives, *l.*3.§.*ult.ff.eod.* non incolæ, aut peregrini; inquilinus tamen, vel colonus nomine locatoris, *arg.l.*1.*C.ſi per vim.* In privata is demum qui eſt dominus; etiam emphyteuta, ſuperficiarius, creditor pignoratitius; etiam qui modò habet ſervitutem, *l.*3.§ *pen.l.*9.*ff.eod.l.un.per tot.ff.de remiſſ.*

Quomodo fit nunciatio?

℞. Vel per partem, idque nudis verbis: *quæ uſurpatur tum, cùm in ſuo quidem, ſed contra jus ſervitutis vicinus ædificat,l.*1.§.2 *l.*5.§.10. *ff.de oper. novi nunc. non, cùm in noſtro ædificatur, niſi poſſeſſionem amittere velimus,l.*1.§.3.*d.l.*5.§.10.*ff.eod.* Vel lapilli jactu .*l.*1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

§.6. *ff. quod vi aut clam. d.l.5.* §.10. *ubi Gothofr.* Vel per Prætorem, ejus officio implorato, *d.l.1.* §.2.6. *& ſeq. Quibus poſterioribus ſpeciebus utimur, cùm in noſtro ædificatur, ne poſſeſſionem amittamus. dd. ll.*

Cui rectè nunciatur?

℞. 1. Ei, qui priſtinam operis faciem mutat, *l.1.§.11. l.21.§.3. ff. d.t.* 2. Et quidem vicino proximo, vel inferiori. *l.8. ff. eod.* Satis tamen eſt in re præſenti cuicunque fieri, qui domino renunciare poſſit. *l.5.§.1.2. l.10. ff. eod. Quòd ſi opificibus domino ignorante nuncietur, & illi, ſpretâ nuntiatione, ædificare pergant; dominus novum opus ſuis impenſis deſtruere cogitur, argum. l.5.§.3. & ſeq. l.1.§.5. l.10. ff. eod.*

Quis eſt effectus nunciationis?

℞. Quod 1. poſt eam factam ædificans ab opere ceſſare, & cum nunciante prætoriæ juriſdictioni ut jus ædificationis examinetur, committere debet, *l.1. §.9. ff. eod.* 2. Si ſecus faxit, antequam miſſa facta ſit nunciatio, aut in ea cauſſa exſiſtat ut mitti debeat, puta oblata ſatisdatione, demoliri juſſu Magiſtratus condemnetur; nullâ facta cognitione, jus ædificandi habuerit ædificans, necne, *l. prætor. §.1. ff. eod.*

Dicis de remiſſione nunciationis; dic, quomodo ea tollatur?

℞. 1. Morte nunciantis, *l.8.§.6. ff. eod.* 2. alienatione rei cujus cauſsâ nunciatum, *l. & §. eod.* 3. ſatiſdatione de opere demoliendo, & in priſtinum ſtatum reſtituendo, ſi injuriâ factum probetur, *l.21.§.1. & ſeqq. ff. eod.* 4. Prætoris contraria prohibitione, *l.16. ff. eod.* 5. Vel poſt cauſſam cognitam remiſſione. *l.8. §.4. ff. eod. l. un. ff. de remiſſ.*

De Interdicto quod vi, aut clam.

Quod eſt interdictum quod vi, aut clam?

℞. Eſt reſtitutorium; quod datur ei, cujus intereſt opus factum non eſſe, *l.11.§.10.§. fin. l.13.§.3. l.16.§.1. ff. quod vi aut clam.* contra eum, qui vi, aut clam in

re

re ſoli, vel ſolo cohærenti, aliquid fecerit, *l.*13. §.*fin.* *l.*5.§.6.*ff.eod.* ad id ut lite æſtimatâ actor in eam reſtituatur, in qua erat ante operis conſtructionem. *l.*15. §.7. *ff.eod.* Et quidem intra annum; niſi cauſsâ cognitâ aliud concedatur, *d.l.*15.§.3.*& ſeqq.* Adverſus heredes, in quantum ad eos pervenit, *d. l. &* §. *VVeſ.par.eod.*

De damno infecto.

An non, & aliud his accedit interdictum?

Omninò; de damno infecto; hoc eſt, nondum quidem dato, ſed quod metuimus, *l.*2.*de dam.inf.* Quod datur metuenti damnum ex vicini ædibus, aut tecto, juranti ſe non calumniæ cauſsâ petere, *l.*7.*princ.l.*13. §.12.*ff.eod.*ſi id, cui damnum metuit, jure habet ædificatum, *Treutl. eod.th.*5. *lit.*b. ita ſuccurrit Prætor, ut jubeat dominum, aut poſſeſſorem earum ædium, unde damnum timetur, cavere ſuo nomine per ſtipulationem; alieno per ſatisdationem, de damno, ſi quod datum fuerit, reſarciendo, *l.*15.§.2.3.4. *l.*19.*ff.* *eod.Treutl.th.*5. *VVeſem.par.hic.* *Qui de eodem videantur latiùs. Equidem cùm de judiciis poſſeſſoriis hactenus, nec dum verò de poſſeſſione egerimus; de ea quamvis non agat Imperator, aliquid nobis dicendum, tanquam de altera dominii parte.*

De Poſſeſſione.

Dic ergo, quid eſt poſſeſſio?

℞. *A Sedibus, quaſi ſedis poſitio; quòd in re poſſeſſa ſedem ponamus, ſec. Labeonem, l.*1.*pr.ff.de acq.poſſ.dicta*, eſt detentio, ſeu detentatio rei vacuæ in commercio exſiſtentis, cum animo eam ſibi habendi.

Explica definitionem?

℞. Poſſeſſionem definio per detentionem, generis loco; quòd latiùs pateat detentio, quàm poſſeſſio, *l.*49.*ff. de ac. & am. poſſ.* & iſta nihil aliud eſt quàm rei κατοχὴ; quæ fit quocunque tenendi affectu, *l.* 1.

pr.ff.eod. & ſine animo ſibi habendi, generis nomen retinet. Item quia, ut quis poſſideat, in eo eſt poſitum, ut rem apprehendat, & animum ſibi detinendi habeat, *l.3.pr.& §. ex contrario.ff. eod. Rei*, & quidem ſimpliciter; non ut vulgo, rei corporalis; (*licet non malè*) quia eo ipſo quod poſſeſſio eſt rei detentio; conſtat eſſe rerum corporalium, ut quæ propriè teneri, adeóque poſſideri poſſunt, niſi tangantur: & rerum incorporalium inde tantum eſt quaſi poſſeſſio, *l.10.ff. de ſerv. vind.l.3.§.ult.ff.de vi & vi arm. Vacua*; quia duo eandem rem in ſolidum nequeunt poſſidere, *d.l. 3.§.ex contrario.ff.de acq.poſſ.In commercio exſiſtentis*; Quia earum rerum quæ non ſunt in commercio, nulla eſt poſſeſſio. *Quod nobis haberi non poſſunt. Obrecht. diſp.de acq. & am.poſ.th.90. Cùm animo eam ſibi habendi*; pro differentia à generali detentione; quia diſtinguitur poſſeſſio ab ea detentione, quæ fit nomine alieno. Item ut includatur definitione tam naturalis, quàm civilis poſſeſſio, *Obrecht. eod. th.95.*

Quotuplex ergo eſt poſſeſſio?

℞. Si poſſidendi cauſſas ſpectemus; tot ſunt genera poſſeſſionum, quot ſunt cauſſæ acquirendi ejus quod noſtrum non ſit; veluti pro emtore, pro herede, donato, legato, *d.l 3.§.21. &c. titulis diſtinctis in Digeſtis*. Si formam; alia eſt quam naturalem, alia quam civilem diximus. *l.38.De V.O.l.1.§.dejicitur.ff.de vi & vi arm. l. 10. C. de acq. vel retin. poſſ. Obrecht. eod. th.128. & ſeqq.*

Quæ eſt naturalis poſſeſſio?

℞. Quæ non fit animo domini ſed aliâ quâdam rem ſibi habendi ratione, *Obr.eod.th* 187. Quæ in *voluntariam*, quatenus quis, volente domino, rem vacuam apprehendens ſibi habere cupit, *ex gr.mariti, quæ ab uxore; & uxoris quæ à marito rem dono accepit.l.1.§.ſi vir.l.16.ff.de acq.poſſ l 1.in fin.ff. pro donato.* & non *voluntariam*, cùm quis ſine voluntate domini rem occupans ſibi habere conſtituit, diſtinguitur, Ex.gr.

1.clam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

1.clam, h. e. furtivè poſſeſſionem ingreſſus, ſi dominus dejectus, vel timore accedere nolit, vel qui clam poſſidere cœpit, dominum ingredi volentem vi prohibuit. 2. qui alterum vi de ſua poſſeſſione dejecit, *l. 1. §. vi poſſidere. ff. de vi & vi arm.* 3. qui precariò rem poſſidet, *Nempe vi, clam & precariò poſſidere, conjunguntur. l. 1. ff. uti poſſid. Obr. c. 5. eod per totum.*

Quæ eſt civilis poſſeſſio?

℞. Quæ fit cum animo, & cogitatione dominii. *l. 22. §. 1. de noxal. act. l. pen. C de fur.*

Quomodo acquiritur poſſeſſio?

℞. Per nos, cùm corpore, & animo rem vacuam apprehendimus. *l. 3. pr. §. 3. l 8. l. 30. §. quod per colonum. ff. de acq. poſſ. l. 153. ff. de R. I.* Et corpore quidem, ſive *naturaliter*, cùm actu fit, & ipſo corpore; puta rerum mobilium apprehenſione, & immobilium occupatione, *not. Caſtr. in d. l. 3. pr. Obr. eod. th. 233.* ſive *civiliter*; cùm magis animo, & affectu, quàm corpore res accipitur. Puta cùm imaginatione, cogitatione, & interpretatione juris apprehenditur, *Obrecht. eod. th. 236.* Accipe 1. Cùm per corporis uniti partem apprehenſam totius rei poſſeſſio acquiritur, *Obrecht. eod. th. 239.* 2. Cùm, demonſtratâ fundi vacuâ poſſeſſione, ea alteri traditur, *l. 1. §. 21. ff. eod. l. 79. De ſolut. Obr. eod. th. 253.* 3. Cùm quis rem, cujus cuſtodiam habet, transferentis voluntate poſſidere cupit, *d. l. 3. §. 20. l. 18. §. 2. De acq. poſſ. Obrecht. th. 262.* 4. Cùm inſtrumentum auctoritatis, ſeu tituli, à poſſeſſore traditum accipimus. *l. 1. C. de donat. Obrecht. eod. th. 276.* Animo; cum adeſt judicium, certa affectio, ac deſtinatio rem pro ſuo, vel ſibi habendi, *l. 3. pr. ff. de acq. poſſ. Obrecht. eod. c. 6.* Per alios; & quidem, ſive ſint in noſtra poteſtate, ſive non ſint, *ſec. dicta lib. 2. th. 9.* modo ipſi eam ſibi acquirere poſſint, *l. 3. C. eod. l 51. §. 1. ff. eod.* (*niſi ſint vel infantes, l 32. ff. l. 3. C. eod. furioſi, capti ab hoſtibus, municipes, hereditas jacens, ignorantes. Obrecht. eod. c. 10.*) Item animum poſſidendi habeant, *l. 1. § 9. 10.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ff.eod. & acquirant noſtro nomine, ac voluntate noſtra, *l.1.§.hæc qua. & §.ſeq.ff.eod.*

Quomodo retinetur poſſeſſio?

℞. 1. Animo noſtro, & corpore ſimul. 2. Animo ſolo, *l.3.§.10.11.ff.eod.* 3. Animo noſtro, & corpore alieno, *l.9.ff.eod. Vnde qui noſtro nomine ſunt in poſſeſſione, ſervi noſtri, coloni, inquilini, fructuarii propriè poſſidere dici non poſſunt, l.10.§.1. ff.eod. Gayl.1. obſ.5. n.10. Quod eadem res à pluribus in ſolidum poſſideri non poſſit, l.3.§.5. ff.eod. Treut.hic. th.4. Vnde & per eos, qui noſtro nomine in poſſeſſione ſunt, retinetur, Perez.hic.*

Quomodo amittitur?

℞. *Nobis invitis,* 1. mutatâ conditione rei poſſeſſæ, *puta forte ſacrâ, aut religioſa factâ, l.30.§.1. & 4.ff. eod.* 2. perſonæ poſſeſſoris, in alterius forte poteſtatem redactæ, *d.l.30.§.3.* vel humanis exemtæ, *d.l.3.pr.* 3. detentione ipsâ; puta rebus immobilibus à flumine, mari, vel hominibus occupatis, *d.l.30.§.8.§.9.§.17.* vel magiſtratûs autoritate, *d l.30.§.2.* & in mobilibus rapinâ, furto, &c. *l.13.pr. l.15.47. l.3.§.13.14.18. ff.eod. Conſentientibus,* idque vel animo & corpore ſimul, ſine exceptione, vel animo ſolo; etiamſi adhuc corpore quis rei incumbat, *l.3.§.in amittenda, l.17.§.1. l.8.l.44.l.46.ff.eod. puta protinus, ubi quis ſe poſſidere nolle conſtituerit, Quia hoc caſu ex poſſeſſione fit ſimplex detentio. Vult.Iuriſpr.c.47.n.38.*

Quomodo probatur poſſeſſio?

℞. Explicatum id ſuprà ſub tit. de actionibus, cùm de rei vindicatione ageremus.

Quis eſt effectus poſſeſſionis.

℞. Nobiliores ſunt. 1. quòd poſſeſſor probationis onere levetur, *c.ſæpe.de reſt ſpol.l.14. l.20. De probat.* 2. fructus lucretur. *l.40. De acq.rer.dom.* 3. non cogatur titulum ſuæ poſſeſſionis allegare vel probare, *l.11. C.de pet.her.l.fin.ff.de rei vind.* aliique. Item quòd nemo eâ invitus privari poſſit, ne quidem injuſtâ, ſine

cauſſæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

cauſſæ cognitione, *l.2.in fin. C.ſi propt.publ.penſ.l.6. C.unde vi. Vnde fit, ut impedimentum aliquod ei ſtruenti impune reſiſti poſſit, Bart.in l.1.§.1.n.3.ff.de interd. per l.1.§.27.l.3.§.9. ff.de vi & vi arm.*

Tit. XVI.

De pœna temere litigantium.

Cum Imperator, poſtquam de actionibus, item interdictis quæ actionis ſunt loco, exceptionibus, & iis per quos agere poſſumus, hactenus diſſeruerit; nunc, exemplo legislatorum; non Romanorum modo, ſed & Græcorum, qui pœnas certas, ad coërcendam in movendis litibus hominum temeritatem, conſtituêre, & ipſe de iis hîc agat; dic,

Quibus pœnis coërcentur litigantes?

℞. Tribus. 1.juramento calumniæ (*de quo cùm ſub tit. de actionibus actum ſit, hîc agere ſuperſedemus*) 2.pœnæ pecuniariæ metu. 3. infamiâ. *pr.hic.*

Quæ conſtituta eſt in temerè litigantes pœna pecuniaria?

℞. Olim in decimam litis partem multabantur: Hodie victus victori in expenſas condemnatur; moderatione judicis comitante: ita tamen, ut poſt inficiationem condemnatus pluſquam petitum ſit dare condemnetur; puta duplum: Idque in talibus actionibus, in quibus litem ex inficiatione in duplum creſcere modò diximus, *Text.§.1.hic.& Schneid. eod.*

Quomodo notantur temere litigantes infamiâ.

℞. Id non habet locum in damnatis omnibus judiciis, ſed in quibuſdam tantùm: Veluti furti, vi bonorum raptorum, injuriarum, de dolo, tutelæ, mandati, depoſiti, directis, non contrariis actionibus: Item pro ſocio, non tamen condictione furtivâ; *quia tantùm rei reſtitutionem urget; Vti & contrariæ actiones ſtatim dictæ indemnitatem tantùm ſpectant Actorum; cùm in directis de fide rupta agatur. Text. §.2.hic. Perez. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An non infamia evitari poteſt in iſtis actionibus?

℞. Omnino. 1. Si quidem Reus ante ſententiam, ut ab actione deſiſteretur, precibus, non precio impetraverit: (*quòd qui precio id impetraverit, confeſſus crimen videatur; non, qui precibus*) 2. Si juſſu judicis, *cui parere neceſſe habet*, idem pactus eſt, *l. 18. C. Ex quibus cauſ. infam. irrog. l. 7. §. fin. ff. de his qui not. inf.*

An non præter hos temerariæ litis inſimulari etiam alii poſſunt?

℞. Omnino; qui, non petitâ veniâ judicis, tales quibus reverentiam debent, in jus vocarunt. *In quos pœnam* 50. *aureorum conſtitutam, ſuprà dictum. §. fin. hic.*

De infamia.

Dixiſti infamiam eſſe pœnam temere litigantium; quid eſt infamia?

℞. Infamia eſt exiſtimationis, (*quæ eſt dignitatis illæſæ ſtatus, legibus ac moribus comprobatus. l. pen. §. 1. ff. de extraord. cogn.*) diminutio. *l. 8. C. ex quib. cauſ. infam. irrog. Pac. Epitome. diſp. 14. h. t.*

Quotuplex eſt?

℞. Duplex. 1. *Iuris*, ex edicto prætoris, *l. 1. 2. de his, qui not. inf.* Iure Civili, ſententiâ judicis irrogata. *l. 6. l. 13. §. 6. ff. eod.* 2. *Facti*, quæ eſt talis, quâ opinio alicujus apud bonos, & honeſtos viros modò gravatur. *l. 26. ff. eod. l. 27. C. de inof. teſt.*

Qui notantur edicto prætoris?

℞. Mulier intra annum luctûs nubens, *l. 11. ff. l. 25. C. eod.* quæ olim ipſo jure erat infamis; muliebria paſſus, miles ignominioſè dimiſſus, calumniæ prævaricationiſque publico judicio damnatus, aliique *l. 1. ff. eod.* quos recenſet *Pacius, Epit. eod. th.* 20.

Qui notantur Iure Civili?

℞. Sepulchrorum violatores, *l. 1. ff. de ſepul. viol.* improbum fœnus exercentes, *l. 20. C. ex quib. cauſ. inf. irr.* perjuri, *l. 41. C. de tranſact.* mulier in adulterio deprehenſa, prohibitas nuptias contrahentes, *l. 4?.*

§ pen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

§.pen.ff.de R.N. aliique ibidem recenſiti à Pacio th.21. Obſervandum tamen, jus Canonicum hac in parte non omninò cum civili convenire; & aliquos quidem Iure civili, non tamen Canonico; & vice verſâ, infames fieri: regulariter tamen, qui Iure Civili, notantur, etiam Canonico infames eſſe. *Pac.eod. th.22. Vbi & qui jure Canonico infames ſint remiſſivè.*

Quæ requiruntur, ut quis ſententiâ ſit infamis?

℞. 1. Vt ſententia ſit judicis; non arbitri. *l.13. §.ex compromiſſo. D. de his qui not.inf.* 2. Sit definitiva; non interlocutoria. *l 17.C.l.19.ff.eod.* 3. Reus non alieno; ſed ſuo nomine condemnetur. *l.6.§.ſi quis alieno. ff.eod.* 4. Vt condemnatus, ipſo jure non notetur infamiâ. *Quod tum ipſo jure, non ſententiâ cenſeatur notatus. Pac.eod.th.23.*

An non ut ſententiâ aliquis ſit infamis; ita & ſententiâ alicui fama conſervatur?

℞. Omnino; puta ſi in tali cauſſa, quæ per ſe famoſa eſt, judex pœnam legimâ graviorem, non pecuniariam imponat: Veluti ſi furem releget. *l.13. § pœna gravior.ff.eod.*

Quamdiu durat infamia?

℞. Infamia juris perpetua eſt; à judice proficiſcens tam temporalis eſſe poteſt, quàm perpetua; quatenus ex cauſſâ per ſe non famoſâ, vel ita famosâ proficiſcitur. *Pac.eod. th.25.*

Qui ſunt effectus infamiæ?

℞. Effectus infamis juris, & facti communes ſunt: 1. Quod ita notatus repellatur à dignitatibus, *c. infamibus. de R.I.in 6.l.2.6. C. de dignit.* 2. Heres ſcriptus ab extraneo, à conſanguineis teſtatoris præteritis repellatur ab hereditate. *l.27.C.de inoff.teſt.*1. Effectus infamiæ juris ſpeciales ſunt, quòd talis non poſſit eſſe teſtis, *l.3.§.pen. De teſt.* 2. Nec advocatus, *l.1. ff. de poſtul.* 3. Nec (jure quidem Canonico) procuratos; *c.infamis c.ſeq.3.q.1.* omnino jure Civili, *§. ult. ſupr.de except.* 4. Nec accuſator, *l.8.ff.de accuſ. Pac. eod.*

De ordine judicii.

Vidimus ſuprà de perſonis judicium conſtituentibus; nunc agamus de quæſtione in judicium deductâ aut deducendâ: dic, quid eſt Quæſtio ?

℞. Eſt res controverſa; vel in jure, vel in facto conſiſtens, *Vult.2.Iuriſpr.c.2.*

Quomodo utraque definitur ?

℞. *Illa* eſt, quâ de facto in judicium deducto quæritur, *Hæc*, quâ de facti merito, hoc eſt, ſeu de jure quod facto applicatur; ſeu facti in judicium deducti juſtitia, vel injuſtitia, *Vult. eod.*

Quotuplex eſt meritum facti?

℞. Duplex: vel *generale*, juris hiſtoriâ definitum. ſive legibus, ſive ſtatuto, ſive conſuetudine; vel *ſpeciale*, quod nullo quidem jure definitum eſt; ſed pro judicis, ut boni viri arbitrio ſpecialiter ad factum accommodatum, *Vult. eod.cap.3.*

Quomodo deducitur quæſtio in jus ?

℞. Rectè hîc Imperator, §.*ult.*dicit omnium actionum inſtituendarum initium eſſe ab ea edicti parte, quâ Prætor edicit de in jus vocando. *Id eſt, quæſtionem in judicium deduci per citationem.*

Quid eſt citatio ?

℞. Iure veteri variis modis à vocatione in jus diſtincta, promiſcuâ hodie utriuſque appellatione; eſt actus ſollemnis, quo Reus ad jus dicendum vocatur, juris experiundi cauſsâ, *Pac. diſp.* XXV. *de ritu judicior. Vult.2. Iuriſpr.c.28.*

Quotuplex eſt ?

℞. 1. Vel verbalis, vel realis. Et verbalis quidem vel *publica*, quæ fit publicè per edictum, campanam, clamorem: *vid.l.68.cum ll.ſeq.De judic.Nov.*112.*c.*3. vel *privata*, quæ privatim fit in perſonam citandi rei: idque vel *voce*, vel *literis*; Et *voce* quidem, vel in faciem, vel ad domum Rei; *l.*18.20.21. *De in jus voc. l.7.9.C.quom.& quan.judex.Literis*, vel ſimpliciter, vel

vel dilatoriè, vel peremtoriè: *Quarum illa, i.e. dilatoria citatio, citatum non priùs reddit contumacem, quàm tribus vicibus emiſſa: l.53.ff.1.ff.de re jud. Hæc particulam ſeu clauſulam peremtoriè, & tantum temporis, quantum aliæ tres citationes, continet. d. l.9. l.68. cum ſeqq.ff.de judic. Realis* citatio dicitur, quando Reus (ob certas cauſſas) per apparitores apprehenditur, & in judicium ducitur: *Iaſ.in d.l. plerique* 18. *Quæ non habet locum niſi apud judicem majorem, ſaltem mixtum imperium, & ordinariam juriſdictionem habentem. Nov.53.c.4.cum.ſeqq.* Et fit vel *capturâ*; vel *arreſtatione*, ut loquuntur; ſeu *manûs injectione*, in perſonam vel rem facta, publicâ magiſtratûs autoritate, ſecuritatis gratia; ne ſuo ſtatu moveantur, ſive res, ſive perſonæ, donec negotium vel cauſſa de qua quæritur, expediatur aut componatur. *per l.8.C. quom.& quan.jud.l.10.§.1.ff.de in jus voc.Peck.de jure ſiſtend.* 1.c.1.n.14.

Citatione expeditâ, quid deinceps in judicio agitur?

℞. Offertur Reo libellus ab Actore: Reus ad deliberandum inducias petit, contendere velit, nec ne: Contendendum ſi putavit, lite conteſtatâ exceptionibus intentionem Actoris elidit: vel, antequam ſitem conteſtetur, dilatoriis utitur; lite conteſtatâ, Actor exceptiones Rei diluit replicatione, Actoris replicationes Reus duplicatione. Atque ita ſecundùm fori conſtitutionem deinceps proceditur, donec de cauſſa concludatur & facta concluſione à partibus (*judici enim non concluditur, adeò etiam ut factam à partibus concluſionem reſcindere poſſit*) ſententia feratur & exſecutioni mandetur; Quæ tamen exſecutio per interpoſitam appellationem ſuſpenditur.

De Citatione.

Poſtquam ſummariè, quid in judiciis agatur, expoſuiſti; reſtat, ut de ſingulis partibus agamus ſpecialiùs; Dic ergo primò, quid citatio continere debeat?

℞. 1. Nomen, & cognomen judicis, (*qui ſi delegatus ſit, tenorem ſuæ juriſdictionis citationi inſerere debet, Gayl.1.obſ.48.n.17.20.* 2. Citati. *c.34.36.de reſcr.* 3. Ejus, ad cujus inſtantiam fit. *arg.c.ult.eod.* 4. Cauſſam. 5. Locum judicii. 6. Terminum ad comparendum idoneum, *Rosb.eod.cap.22.Schneid.hic.n.9.*

Qualis fieri debet?

℞. Fieri debet juxta judicii cujuſque ſtylum, *Bald. in l.2.n.8. C.quom. & quan.jud.* & quidem pro circumſtantiarum, perſonæ ſcil. citandæ, ratione loci, temporis qualitate, opportunitate, ſcriptis verbis, vel per nuncium. *l.49.§.1. ff.de rec. arb.* Item vel in perſonam, ſiquidem copia ejus haberi poſſit, expediri, vel ejus in familiam, vel eo loci ubi veriſimiliter ad notitiam ejus pervenire poſſit, affigenda, *Gayl.1.obſ. 57. Mynſ.c.2.obſ.96.*

Quomodo legitimè expeditur?

℞. Si ad citationis conceptionem legitimam accedat commiſſio judicis, *arg.l.5.pr. & §.1.ubi Bart. ff. quod vi aut clam.* nuncio data; item ejuſdem relatio, eaque ad acta referatur. *Specul. tit. de citat.§.ſequitur.Treut.eod.th.4.*

Quod eſt tempus juſtum, & idoneum citationis?

℞. De jure civili viginti dierum, *Nov.53. c.3.* hodie in Camera arbitrarium pro longinquitatis & propinquitatis locorum ratione. Vt & in aliis judiciis. Omnino autem idoneum deſignari debet. *Rosb.eod. n.23. Vult.eod.n.31.*

Iudex quatenus citare poteſt, & debet?

℞. Citatio fieri debet ab omni judice, ſive ordinario, ſive delegato, *c.1.de cauſſ.poſſ.* & in omnibus quidem cauſſis, & terminis judicialibus, in quibus aliquâ cognitione opus eſt, *l.4. C.de dilat.l.7. C.quom. & quan.jud.* & præjudicium vertitur rei; *d.c.1.* Niſi ipſe Reus reperiri facilè non poſſit; quo caſu, ut & aliis, generalis ſufficit citatio; aliàs de jure non valens; *Alexan.in l.13.ff.de V.O.* omnino verò hodie de conſuetu-

ſuetudine. *Roſb.eod.n.31. Debet verò cavere judex, ne extra territorium citet; Quod ita citanti impunè non pareatur. l.ult.ff.de juriſd.*

Qui citari debent?

℞. 1. Omnes quorum intereſt principaliter, quod cauſſa eorum agatur. *l.47. ff.de re judic.* & qui abſentes ſunt. *Quod præſens in judicio, fruſtra citari videatur. Dd.relati à Iaſon.in l.1.ff.de in jus voc.* Sed non abſentes, ſi actum præſentes impedire nequirent, *l.26. De R.I. Treut. eod.th.6. lit.* a. 2. Nec (*ſine venia quidem*) ii, quibus reverentia debetur, *l.2. l.4.5.6.7. 8.&c.ff.eod.* 3. Nec (*omnino*) judex de cauſſa cognoſcens, nec qui apud cauſſam agit, & ſimiles, de quibus, *l.2. ff.eod.* 4. Non pupillus; ſed ejus loco tutor; idque modò verbali citatione, *l.22. ff.eod. & arg. l.2. §.3. ff. l.4. C.qui pet.tutor.* 5. Nec Reus ex templo extrahi debet, *l.2. C.qui ad Eccleſ.c.6.de immun Eccleſ. niſi ſit publicus latro, d. c. 6. aut voluntarius homicida, c.1.de homic.* 6. Nec miles in expeditione verſans; minor, clericus, *Gayl.1.obſ.48. n.26.* Doctores legum, Profeſſores Academiarum, unà cum uxoribus, & liberis, *l.6.C.de prof.& med.Treut.eod.lit.c.*

Quis eſt effectus citationis?

℞. 1. Perpetuat delegati Iuriſdictionem, *c.20.& c. relatum.de offic.deleg.* 2. Inducit vitium litigioſi: præoccupat Iuriſdictionem; ſeu operatur præventionem, *l.19.ff. de juriſ.* id eſt, ut ſi citatus plures habeat judices, ibi fieri debeat judicium, ubi cœptum eſt, *l.ubi. ff.de jud.* 3. litis pendentiam inducit, *ut eâ factâ nihil innovetur, Mynſ.4.obſ.26. Modò emanaverit, & ad partem citatam pervenerit; aut ſaltem quod non perveniret, per ipſum factum ſit, Mynſ.eod.* 4. interrumpit præſcriptionem. *l.2. C.ubi in rem act.l.3.& ibi Gl. verb. exſecutorem.l.7. Gl.verb.conventionem.C.de præſcript.30.vel 40.ann.* 5. Denique, quod eſt principium ſubſtantiale & fundamentum proceſſus, ut ſine ea omnino vitietur, *§.fin.hic.Roſb.eod.n.42.& ſeqq.*

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ ſunt ſpecialiter conſideranda in citatione reali?

℞. Quòd (*ut dixi antè*) non fiat à quibuſcunque, ſed à majoribus tantùm judicibus, ſaltem mixtum imperium & ordinariam juriſdictionem habentibus, *Nov.53.c.4.& ſeq.Gayl.1.obſ.48.n.13.* 2. Multæ perſonæ privilegio ab hac ſint exemtæ; *ſec. antè dicta.* 3. Regulariter tantùm fiat in criminalibus cauſſis; non in civilibus: *Niſi forte facta litis pendentiâ citatus legitimè comparere noluerit; l.8. & ibi Bart. C.quo. & quan.jud. vel de fuga ſit ſuſpectus.l.10.§.16.ff.quæ in fraud.cred. Rosb.eod. cap.26.n.4.* In criminalibus etiam, ut rectè fiat, præcedere debet delicti cognitio; *Clar.§.fin.qu.28.lib.5.ſent. Et tum, ne Rei moniti fugâ elabantur, ſtatim locum habet, Nov.134.c.5.ubi Cujac.* 5. Quòd in Eccleſia fieri non poſſit, *l.6.ubi Bart. C.de his qui ad Eccleſ.conf.* niſi in ea delictum ſit commiſſum. Vel etiam extra eam dolo malo, ex propoſito. *l.2.C.eod.c.1. ubi Gl.de homicid.*

De Arreſtatione.

Qualis citatio realis eſt Arreſtatio?

℞. Arreſtatio (*remedium extraordinarium jure regulariter prohibitum.l.un.C.de prohib.ſequeſt. l.fin.C. de exſecut. rei jud. conſuetudine introductum*) eſt manûs injectio; qua publica magiſtratûs autoritate, res vel perſona, ſecuritatis gratiâ, ſiſtitur ad inſtantiam Actorum, donec negotium, de quo quæritur, expediatur, vel componatur, *Pec.de jur.ſiſt.c.1.n.14.*

Quotuplex eſt?

℞. A cauſſâ efficiente, eſt vel *publica*, quæ fit publicâ autoritate legis; vel magiſtratûs, vel judicis; Vel *privata*, quæ fit à privato creditore, citra autoritatem publicam, ex privata conventione, vel pacto. *Rosb.eod.cap.28.*

Quomodo ritè fiunt Arreſta publicâ autoritate?

℞. 1. Si fiunt à judice competente, hoc eſt, ab ordinario

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

dinario in loco arreſti, *arg. l. ult. ff. de juriſd.* (*Mores nempe quemcunque judicem in loco juriſdictionis in hac re faciunt competentem, ut debitor ſuſpectus remiſſionem ad forum ſuum poſtulare non poſſit, Gayl. de arreſt. tit. 6. princ.*) 2. Non ſtatim ad ſimplicem petitionem cujuſvis creditoris, ſed quando adeſt in debitore mora, & ex ea cauſſà juſta arreſtum petendi, *l. 13. §. 3. ff. de damn. infect. ubi Dd. l. 31. ff. de reb. auct. jud. poſſ. licet de conſuetudine facilè ad arreſtum procedatur.*

Quæ res & perſonæ arreſtari poſſunt?

℞. Quæſtio hæc deciſa eſt ex antecedentibus: Nempe nec perſonas, nec res ullas debitorum ſiſti aut arreſtari poſſe, niſi ex juſta neceſſitatis aut utilitatis cauſſà, puta ſuſpectæ dilapidationis, & periculo fugæ, vel moræ quàm maximè nocivæ. *ſec. dicta. Rosb. eod. n. 27. Gayl. de arreſt. c. 10. n. 1.*

Quid faciendum in judicio, ut procedat arreſtatio?

Reſp. Eo modo, quo dictum eſt, impetrata, parti inſinuanda eſt, eaque citanda ad recipiendum contra factum arreſtum: ex parte autem Actoris dicenda arreſti ratio in primo poſt factum arreſtum judiciali termino: Quòd ſi utrimque peccetur, Actore arreſtum non probante, abſolvitur Reus; Reo exceptiones proponere negligente, confirmatur, & ex confirmatione vires ſuas accipit. Ceſſat tamen, oblata & præſtita ſufficienti cautione. *Rosb. eodem. nu. 40. & 57.*

Quid ſi arreſtum violetur, id eſt, arreſtatus quo minus bona ſua detineantur, efficiat?

℞. Pœna ea eſt arbitraria; *arg. l. 1. ff. de effr. & expilat.* ſed & eximentis, & occultantis rem arreſtatam pœna eſt, ut ipſe debitum ſolvere creditori teneatur; *l. 3. C. de exact. tribut. Iaſ. ad. l. 1. §. 1. ff. ſi quis in jus voc. non obtemp.* prout ex diverſo per calumniam aliquem arreſtans de injuria & calumnia tenetur. *d. l. 31. in fin.*

l. 13.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

l.13. §.3. l.15. §. 33. ff.de injur. Peckium de jure ſiſtendi hìc omnino conſuli velim.

De contumaciâ, ejuſque pœnâ.

Cùm finis citationis ſit comparitio; quid, ſi hunc citatio non aſſequatur, quid juris?

℞. Inſimulatur, ſive Reus, ſive Actor ipſe, contumaciæ.

Quid eſt contumacia?

℞. In genere eſt citatione legitimè exſecutâ erga judicem commiſſa inobedientia. Quæ committitur, quotieſcunque jus dicenti non obtemperamus, nec quod ipſe voluit agimus, *l.un.ff ſi quis jus dicent. l.53. pr.ff.de re jud.*

Quotuplex eſt?

℞. 1. *Vera*, cùm quis tribus edictis, vel uno peremtorio citatus, & citationem cognitam habens, malitioſè comparere noluit. *Nec enim vera contumacia contrahitur ſine malitiâ, c.4. & 5. ext.de dol. & cont. ut adverſa valetudine aut alia legitimâ cauſſa impeditus qui abeſt, pro contumace haberi non poſſit, d.l.53. §.1.§.2. Marant.ord.jud. de cont. n.2. & ſeqq. Vmmius diſp. hic.theſ.1.2. Præſumta*, ſeu ficta; quando dubium eſt, num citatio ad notitiam citati pervenerit; puta ſi forte ad domum, abſente (*nec, quo minus ipſi citatio inſinuetur, latente*,) citato, facta, *Marant. eod. num.8. Roſb.cap.33.eod.n.5.*

Quomodo dicuntur contumaces Actor, & Reus?

℞. Committitur Contumacia vel ab altero tantùm, vel ab utroque; idque vel omninò non comparendo, vel comparendo quidem, ſed quæ agenda ſunt non agendo, *Vult.Iuriſpr.2. cap.30.*

Quomodo coërcetur contumacia?

℞. Varias habet pœnas pro occaſione, & negotii qualitate. In termino citationis, in cauſſa quidem civili, Actore non comparente (*non criminali, ubi accuſatore emanente ſuccedit officium judicis*) ad Rei

præ-

præſentis inſtantiam terminus circumducitur, ipſeque ab obſervatione judicii abſolvitur: (*nempe in cauſſis ſimplicis querelæ, & primæ inſtantiæ, non appellationis, Vult. eod. ex Gayl.* 1. *obſ.* 59.) Vel in cauſſa, Reo probandi onus in ſe ſuſcipiente, proceditur, & ſecundùm juſtam cauſſam foventem pronunciatur, *Gayl. d. obſ.* 59. *Mynſ.* 2. *cent. obſ.* 63. & 5. *Cent. obſ.* 86. 2. Reo ab inſtantia modò abſoluto, Actor ad agendum admittitur quidem, ſed non niſi refuſis prius expenſis. Reo per ſententiam in cauſſa principali latam ab intentata actione abſoluto, minimè; præcluſâ etiam ei appellationis viâ, *Socin. reg.* 104. & 105. *Gayl. eod. obſ.* 137. *num.* 7. *Reo non comparente.* 1. Vel Actor procedit in cauſſa principali lite conteſtatâ, atque articulos pro confeſſis haberi petit, *Mynſ.* 4. *cent.* 66. & in cauſſa ad probationes procedit, & ut per ſententiam controverſia finiatur, facit, *Quo caſu contumax etiam victor, in expenſas condemnatur, Gayl. eod. obſ.* 60. *Mynſ. eod. obſ.* 67. 2. vel agit ad pœnam banni, & proſcriptionis. 3. vel petit pro actionis intentatæ qualitate immiſſionem in poſſeſſionem bonorum Rei conventi, *Quæ fit decreto judicis. Vult. eod.*

Quotuplex eſt hoc decretum?

℞. Duplex. *Primum*, quo Actor ob Rei contumaciam mittitur in poſſeſſionem bonorum cuſtodiæ cauſsâ, ut ea pignoris loco detineat, donec Reus compareat, & reſpondeat, *l.* 5. 8. *C. de bon. auct. jud. poſſ. l.* 26. *ff. de pign. actione. Vult. eod. Rosb. cap.* 13. *Secundum* decretum eſt alterum Magiſtratûs juſſum, quo Actorem primò in poſſeſſionem cuſtodiæ cauſſa miſſum ob perſeverantem contumaciam, verum decernit poſſeſſorem, aut etiam dominum facit, (*ex. gr. ſi Reus damni infecti cavere noluit l.* 15. §. 6. *ff. de damn. infect.* & *ibi VVeſ. par.*) *Puta ſi quidem ipſe Reus ſit dominus, aliàs uſucapiendi concedit conditionem, c.* 1. *de eo qui mitt. in poſſ. l.* 5. *l.* 7. §. 1. *ff. de dam. infecto. Vmmius. eod. theſ.* 6. *n.* 13.

In

In quibus locum habet primum decretum, & quæ ad id requiruntur?

℞. Habet locum in omnibus, tam perſonalibus, *l. 9. l. fin. C. de bon. auct. jud. poſſ.* quàm realibus actionibus. *l. 2. C. ubi in rem actio.* Sed ut locum habeat requiritur. 1. Contumacia debitoris, *d. l. 9. & ibi Bart.* 2. Eam accuſet creditor. 3. Miſſionem petat. *l. 4. §. 8. ff. de dam. inf.* 4. De ea Iudici, ſaltem ſummariè liqueat. 5. Reum ſententia contumacem pronunciet. 6. Miſſionem decernat. *l. 7. l. 4. l. 15. pr. & §. 11. ff. de dam. inf.*

In quibus locum habet ſecundum decretum, & quæ ad id requiruntur?

℞. Habet locum in perſonalibus tantùm actionibus, *Bart. & Gl. in d. l. 15. §. 16. per d. l. 9. Quod in reali actione, in qua de dominio, vel quaſi quæritur, ut hoc decretum interponatur non eſt opus, (Puta quod dominus ex primo decreto poſſeſſor factus, fruſtra ex ſecundo decreto dominium, quod ſuo jure habet & vindicat, ſibi adjudicari peteret, tit. quibus alien. hic. Rosb. eod.) ſed ſolum ſententia declaratoria dominii feratur. l. 35. §. 1. ff. de rei vind.* Vt autem locum habeat, requiritur. 1. *In judice* cauſſæ cognitio, *l. 4. §. 4. ff. de damn. inf.* puta de debito, *l. cum proponas. C. de reb. aut. jud. poſ.* 2. citatio Rei, eaque peremtoria, *Rosb. eod. n. 7.* & quidem poſt lapſum anni ab interpoſito primo decreto, *Rosb. eod. n. 5. In Actore* decretum interponi petat. *In Reo* contumaciæ perſeverantia, *l. 7. §. fin. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eat.*

Poſtquam Reus in judicium comparuit, quid ſit?

℞. Eo comparente, intra annum poſt emanatum primum decretum in actione reali; *l. 15. C. de judic. Auth. Et qui jurat. C. de bon. auth. jud.* in perſonali quandocunque; ſed tamen ante ſecundum decretum; *Marant. part. 6. de cont. n. 12.* præſtita ab eo cautione de judicio ſiſti & refuſis expenſis, id aboletur. Poſt ſecundum demum decretum comparente, ſalvo

poſ-

poſſeſſoris jure, lis in petitorio procedit, *c. quoniam, ubi Gl. & Dd. ut lite non conteſt. Quæ in Curiis noſtris pœna ſit contumaciæ, videatur Inſtruct. Curiæ Holl. & Merula. cap. de contumacia.* Omninò verò, comparente Reo, libellus offerendus, ut apud ſe deliberet, contendere velit, an liti cedere, *Auth. offeratur. C. de lit. conteſt. Marant. de ord. judic. part. 6. de libel. oblat. n. 1. & 2.*

De libello.

Quid eſt libellus, & quomodo formandus?

℞. Eſt ſcriptura intentionem actoris continens. *A forma accidentali nomen ſortita; cum is ſive ſcripto, ſive citra ſcripturam exponi poſſit, & quidem vel ſimpliciter, vel articulatè. Ex quo accidenti, conceptus ſcripturâ libellus, in ſimplicem & articulatum ſubdividitur. Vmm. eod. th. 8. Rosb. eod. tit. 33.*

A quo, cui, cujus ſumtibus, in quâ cauſſa edi debet libellus.

℞. Edi poteſt ab omnibus, ſive ſuo, ſive alieno nomine judicium ſuſcipientibus; Reo, vel ejus defenſori; ſumtibus Actoris, ut aliqui; vel Rei, ut alii volunt, *(ita ut hic ſtylus curiarum ſequendus ſit, Vmmius. eod. theſ. 9.)* In omni cauſſà regulariter, tam civili, quàm criminali; non tamen ſemper ſimul, ſi civilis & criminalis cauſſa; & ſi proprietatis, & poſſeſſionis quæſtio, vel præjudicialis, & alia cauſſà concurrant. *Quod tum ſufficiat ſuper ea cauſſa libellum edere, quæ prius diſceptanda venit. Vmm. eod. th.* 10.

In quibus conſiſtit forma libelli?

Reſp. Olim multum variatum. Hodie continet duo ſubſtantialia in actione civili. 1. Narrationem; ſeu controverſi facti expoſitionem: & id quidem neceſſariò; aliquando etiam juris: & non niſi propter factum ex quo jus ſumitur; quod propoſitionem continet, cum factum contineat aſſumtionem ſeu minorem. Etſi verò non allegetur jus, ex narratione

tione tamen poſt facti intellectum, ad id à judice accommodatur. 2. Concluſionem, ſeu petitionem narratione ſubjectam. Concluſio in criminalibus non eſt neceſſaria. *Vmmius eod. theſ.* 11.

Quid requiritur in narratione?

℞. Vt actionis inſtituendæ requiſita accuratè proponantur. In criminalibus etiam, ut proponatur locus & tempus criminis perpetrati. Quòd etiam in civilibus aliquando requiritur, ſi agatur actione de jure vel facto infamante. *Gayl.* 1. *obſ.* 65.

Quid in concluſione?

℞. Vt pro inſtitutæ actionis ratione aptè formetur, *utpote in qua forma libelli conſiſtat:* quod licet ex medio concludendi actionis qualitas colligatur & genus, id tamen maximè fiat ex concluſione. Adeò quidem, ut, licet vaga ſit narratio, ea tamen reſtringatur vel amplietur; *ita ut totus libellus ex concluſione judicetur. Rosb. eod. Tit.* 33. *per totum.*

Quid requiritur in toto libello?

℞. 1. Vt ſit aptus, *quod ut modo dictum, ex concluſione maximè judicatur.* 2. Clarus, & certus, *ideóque non generalis, ſed ſpecialis.* 3. Non contineat contraria, ſed convenientia. 4. Non ſit conditionalis, aut alternativus; ſed ſimplex: *Licet certi caſus ſint, in quibus libellus generalis, & in legitimæ dotis, hereditatis petitione; & generalibus judiciis, quale eſt actio negotiorum geſtorum; aliiſque, admittatur: Et alternativus in certis etiam caſibus admittatur; puta ſi alternatio ex facto deſcendat alieno vel proprio, aut ab aliquo eventu dependeat; ſi ex obligatione alternativè agatur: ſi hypothecaria actio cum cæteris concurrat. Gayl.* 1. *obſ.* 62. 68.

Quid ſi in formam libelli peccatum ſit?

℞. Liberum erit Actori eum emendare & mutare indiſtinctè uſque ad litem conteſtatam: *not. in l.* 3. *C. de edend.* Poſt eam ſi minus intentione ſua actor complexus fuerit quam ei debetur, vel aliud pro alio pe-

titum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

titum fuerit, vel ex aliâ cauſſa quam ei debetur; & quidem per errorem, non aliter; nec niſi errore probato. § *ſin minus. ſup. de action. Rosb. eod. cap. 34. n. 27. & ſeqq.*

De dilationibus.

Cum libellus Reo detur, ut agere nec ne velit deliberet, an ei à judice deliberandi non datur tempus, & quod?

℞. Omninò datur petenti dilatio; nec modò Reo ad deliberandum; ſed etiam Actori; & ipſi etiam Reo ad actus judiciales perficiendos aſſignata.

An igitur ſunt varia dilationum in judicio genera?

℞. Omninò: aliæ enim ſunt *Citatoriæ*, quibus conſtituitur terminus citato ad comparendum; certus quidem de jure civili, ut modò dictum, dierum decem; moribus arbitrarius. *Vmm. diſp. hic. theſ. 2. Gayl. 1. obſ. 59. n. 20.* Aliæ *deliberatoriæ*, Reo datæ ut cedere liti nec ne velit, deliberet, &c. ſpatio viginti dierum abſolvuntur. *Niſi quod aliquando ob locorum diſtantiam plurium dierum ſint; & ex cauſſa prorogatio detur, Vmmius eod. theſ. 3.* Aliæ *præparatoriæ* ſeu *probatoriæ*; quæ, propter probationem faciendam; ſive ante, ſive poſt litem conteſtatam, conceduntur, nec niſi quando probatio eſt neceſſaria. (*Quamvis etiam denegentur certis caſibus, licet probatio ſit neceſſaria; puta ſi quis reſcriptum ad judicem extraordinarium impetraverit, l. 2. pr. C. de dilat. 2. Quoties intra certum tempus lege conſtitutum datur actio, & Actor non maturè egit, ſed nimium ſe coarctavit, Quo caſu dilatione fretus non admittitur, l. petenda. C. de temp. in integ. Vmmius. eod. n. 11.*) Et in cauſſis quidem civilibus regulariter ſemel, *l. 1. C. de dilat.* in criminalibus ſæpius, *l. ult. & ibi Dd. De feriis.*

An verò etiam in civilibus aliquando non dantur plures dilationes probatoriæ?

℞. Licet omnis probatoria dilatio de ſui natura ſit perem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

peremtoria, & proinde ſemel tantum detur: *l.7.l.fin. ff.eod.* conceditur tamen. 1. Si probare debenti ſubitò juſtum emerſerit impedimentum, vel 2. ſi altera pars facto adverſarii ſit impedita. 3. Vel novæ ſupervenerint exceptiones, vel probationes, vel aliud incidens: *Quo caſu non modò ſecunda, & tertia; ſed & quarta conceditur. At hæc non niſi præſtito à petente juramento de non doloſa poſtulatione. Nov.90.c.4. ubi Cujac.* Non ultra quartam alia; licet ob urgentes cauſſas prorogetur aliquando. In criminalibus verò cauſſis Reo tres, Accuſatori duæ dilationes concedi poſſunt. Hodie arbitratu ſuo in dandis dilationibus judices utuntur. *Gayl.1.obſ.91. Rosb.eod.tit.37. n.5. & ſeqq.*

An non aliquando partes non comparentes citra impetratam dilationem indemnes ſunt?

℞. Omninò, quando citationes incidunt in diem feriatum; id eſt, quo judicia non exercentur.

De feriis.

Quid ſunt feriæ; & quotuplices, & quis earum effectus?

℞. Feriæ (ut dictum) ſunt dies quibus judicia non exercentur, *l.5.ff.de feriis.*

Quotuplices ſunt?

℞. Duplices; Vel *ſolennes*, vel *minus ſolennes*: *Illæ* vel ob cultum divinum; *ut dies paſchatis, dominicus, natalis Domini, epiphaniarum, aliæque*: & *in criminalibus tempus quadrageſimæ*: vel profanam ob cauſſam; *ut meſſium, vindemiarum, mercatuum publicorum*; *vel ob memoriam facti alicujus celebrandam conſtituti.* Hi varii ſunt, *repentini*, & *extraordinarii. Vul. 2.Juriſp.c.30.n.5.* Differunt autem effectu; quod in omnibus quidem à negotii forenſis tractatione abſtinendum regulariter; magis tamen in diebus feſtis, repentinis, quàm in aliis. Item quod ideò ſacris, & repentinis renunciari nequeat, omninò profanis. *Vult. eod.*

An

An non quædam in judicium incidunt, quæ non ſunt ejus ſubſtantialia?

℞. Omninò, & inter ea quidem eſt. 1. *Reconventio.* 2. *Interventio.* 3. *Authoris laudatio* & *nominatio.*

De reconventione.

Quid eſt reconventio?

℞. Eſt petitio, quâ Reus convenientem coram eodem judice invicem convenit, *Pac. Epitom. diſp.* 25. *th.* 9. Et *propria* quidem, quando ita inſtituitur, ut cum conventione pari paſſu ambulare poſſit. *Impropria*, quæ ita non inſtituitur. *Rosb. eod cap.* 46. *n.* 2 Illud fit cum proponitur vel ante, vel ſtatim poſt litem conteſtatam; hoc, ſi proponatur ſeriùs. *c. prudentiam. ubi Gl. de mut. petit. Mar. par.* 4. *diſp.* 6. *n.* 8. *Rosb. eod. n.* 17. *c.* 46.

Quis, ubi, & in qua cauſſa adverſarium reconvenire poteſt?

℞. Quilibet, & quidem coram eodem judice; ſive is ordinarius ſit, ſivé delegatus; *l. cum Papinianus, Auth. Et conſequenter. C. de ſent. & interloc. om. jud. Non coram arbitro compromiſſario; niſi de omnibus cauſſis ſit compromiſſum. Mar. eod. n.* 20. *nec etiam coram judice appellationis. Mar. eod. n.* 24. *nec coram tali qui de cauſſa reconventionis cognoſcere nequit; ut laicus de ſpiritualibus: Mynſ.* 2. *cent. obſ.* 62. Et in omni quidem cauſſà non prohibita, *Bald. in d. Auth. Et conſequenter. c. ex literis. de inut. petit.* puta 1. non in cauſſis exſecutivis; 2. & moram non patientibus; 3. nec in quibus ſimpliciter officium judicis imploratur; *Rosb. eod. n.* 10. 4. In momentanea poſſeſſione. *Gl. in c. fin. de ord. cogn. fil.* 5. In cauſſà criminali, ſi accuſatus criminaliter, accuſantem velit civiliter reconvenire, *l.* 2. *§.* 5. *verſ. ſed & ſi agant. ff de jud Iul. Cl. pract. cri. qu.* 2. *n.* 3. vel etiam criminaliter; niſi ſuam vel ſuorum injuriam proſequatur, *Clar. eod. qu.* 14. *n.* 2, *Mar. eod. n.* 56. *per text. in l.* 19. *C. de his qui accuſ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

non poſſ. 6. Super ſpoliatione conventus non poteſt reconvenire; niſi ſuper aliâ ſpoliatione, *c. ult. ext.de ord.cogn.* 7. Sed nec poteſt reconvenire excommunicatus. *c.5 in fin. Ext.de except.*

Quis eſt reconventionis effectus?

R. 1. Quod Actor judicium reconventionis ſubire teneatur. 2. Modus procedendi in conventionis cauſſa per reſcriptum datus, intelligatur repetitus in cauſſa reconventionis. 3. Vtrumque judicium ſimul terminari debeat, & eâdem ſententiâ; modò de utraque ſimul liqueat. Quod ſi non fiat, vel de altero tum pronunciare; vel, donec de utraque pronunciet, ſententiam differre judex poteſt. *Specul. tit. de reconv. §. videndum. num.5. Dd.in cap. cum dilectus. de ord. cognit.*

De Interventione.

Quid eſt Interventio, quatenus admiſſa?

R. Interventio, eſt tertii pro ſuo intereſſe inter litigantes facta interpoſitio, *l.5. l.14. ubi Bartol. ff. de appell. l.63. ff.de re jud. Vult. eod. n.7.* Poteſt fieri in quacunque judicii parte, etiam poſt ſententiam, *d. l. 63. l.29. ff.de exc.rei jud.* partibus invitis, *Rosb.tit.47. n.4.5. modò interveniens ſit perſona habilis*, quod interveniens pro Actore habeatur, *Rosb.eod.n.6.* Et quidem in omni cauſſa tam civili, quàm criminali; ſed quæ Civiliter pro intereſſe alicujus modò intentatur, *Rosb.eod. n.10.*

Ad quem finem fit interventio?

R. Triplicem. 1. Ad impediendum, vel removendum agentem, vel defendentem; *puta quando cauſſa intervenientem principaliter concernit, per d.l.63.l.19. C. de liber. cauſ. colluſionis ſuſpicionem concipientem. Auth. Nunc ſi heres. C. de litig. l.29. ff. de inoff. teſt.* 2. Ad alteri adſiſtendum; *puta cum utriuſque tam litigantis quam tertii intereſt. quo caſu & ipſe inſtruere cauſam poteſt. d.l.19. & ibi Bald.Bart.in d.l.14.* 3. Poſt ſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſententiam ad impediendam ejus executionem. *Gayl. 1.obſ.70. n.19.* Quam tamen non impedit malitioſa interventio, *Sed & quid præterea hic obſervandum, vide Gayl. eod. n.20.*

An ſemper admittitur interventio?

℞. Non. 1. Niſi interveniens prius doceat de ſuo intereſſe. 2. Si jus tertii ſeparatum eſt à jure principalis. 3. Quando tertius ſcivit cauſſam agitari, & alium agere paſſus eſt; Puta ſi quidem agatur de jure tertii ad ipſum ſpecialiter ſpectante, *Gayl. eod. n.23. & ſeqq.*

De laudatione, & nominatione authoris.

Quid eſt authoris laudatio, & nominatio quæ in judicium incidit?

℞. Authorem laudare, eſt dicere titulum ſuæ poſſeſſionis, & autorem à quo cauſſam habeas nominare. *l.13.§.1. ff. de acq. poſſ. l.7. C. de evict.* (laudare *enim priſcâ linguâ idem eſt quod nominare) l.63. § 1. ff. de evict.* Hodie propriè laudare authorem dicitur is qui ſuo; nominare qui rem alieno nomine poſſidet. *Rosb. cap.48. n.2.3.*

Quatenus locum habet authoris laudatio, & nominatio?

℞. In judicio tum petitorio, cum quis convenitur actione reali, vel mixtâ, *l.12. & ibi Bart. C. ubi in rem act.* ſuper re mobili, vel immobili, *Auth. Qui in provincia. C. ubi de crim.* item juribus: tum in poſſeſſorio, in cauſſâ poſſeſſionis recuperandæ: *Bart. in d.l.2.* idque quando quis conventus à ſuo autore vult defendi. *per l.74.§.2. l. 62.§. fin. ff. de evict.* Fieri autem debet ſtatim lite motâ, & quidem ante libelli oblationem, & litis conteſtationem; id eſt, antequam Reus reſpondeat: *Bart. Bald. in d.l.2. In quem finem etiam à judice induciæ, ut litem motam domino denunciare poſſit, reo ſunt concedendæ.* Poteſt tum etiam fieri in quacunque judicii parte; dummodo id fiat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ante publicationem proceſſus, quando conventus habet cauſſam oneroſam; ſecus ſi lucrativam. *Rosb. eod.n.12. & ſeqq. ex Marant. part.6.de laudat. n.5.*

Qualis author laudandus, & quo effectu?

℞. Laudandus author proximus, non author authoris; niſi ipſi forte actio per authorem cedatur, *Marant. eod. n.9. per l.59. ff. de eviction.* Hoc effectu quidem nominatur author; quod ipſe judicium in ſe ſuſcipere, & cauſſam ſuam nominatus defendere teneatur; & Reus conventus ab inſtantia abſolvatur; *Mar.eod.de nominat. n.1.* & laudatus author venire debeat ad litem defendendam, *d. l.74. §.2. l.20. l.21. C.de Evict.* & eam teſtibus, & tabulis inſtruendam: idque in foro rei conventi. *Gl. in l.1. de his quæ pœn. nom. In quo, licet perſona ſit privilegiata, fori exceptio ei non prodeſt. l.ubi. ff. de judic. Rosb. eod. n. 7. cap.24.*

Quid præterea fit in judicio; utroque, Actore ſcilicet, & Reo, comparente?

℞. Poſt omnes dilatorias exceptiones aliaque in judicium incidentia, proceditur ad litis conteſtationem, *quæ eſt fundamentum, & ſubſtantia litis, & per quam lis verè incipit, & ſubſiſtit. Gayl.1. Obſ.74. n.1. Rosb. tit.49. n.1.* Fit autem vel ſimpliciter, vel adjuncta reconventione.

De litis conteſtatione.

Quid eſt Litis conteſtatio?

℞. Eſt ipſius rei controverſæ apud judicem narratio, una cum petitione ab Actore facta, & Rei contradictione, *Vult. eod. cap.31. num.1. Vmmius.diſp. hic. th.1.*

Quotuplex eſt?

℞. Duplex. 1. *Affirmativa*; quando ad narrata, & deducta in libello affirmativè à Reo reſpondetur, cum clauſula animo litem conteſtandi. 2. *Negativa*; quando narrata, & deducta Actoris intentio, negatur à Reo:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

à Reo: idque ſive explicitè abſque ulla conditione, vel limitatione, cum eâdem clauſula animo litem conteſtandi negativè; vel implicitè, quando implicitè narrata prout narrantur, petita, prout petuntur, negantur. *Rosb.tit.49.n.6. & ſeqq.*

Litis conteſtatio an in omnibus cauſſis neceſſaria eſt?

℞. Non; Puta 1. Non in cauſſà ſpirituali, *Rosb.eod. n. 18.per Clem. 2. de judic.* 2.Appellationis, (*in quâ tamen neceſſaria eſt in Camera Imperiali*) *Gayl.1. obſ. 76.* 3.Nullitatis; ſed notoriæ. 4.In mandatis de relaxandis captivis, *Gayl.eod.obſ.78.* 5.Attentatis. 6. Cauſſis fiſcalibus. 7.Fractæ pacis. 8.In alimentis decernendis. 9.In cauſſà ſpolii, aliiſque pluribus: & generaliter non in omnibus cauſſis ſummariis, & in quibus ſine libello ſummariè, & extra ordinem procedi ſolet. *Marant.part. 4.diſt.9.n.20.*

Quis eſt effectus litis conteſtationis?

℞. 1. Potiſſimi ſunt; Quòd judex poſt litem conteſtatam non poſſit recuſari, *niſi novâ ſuperveniente cauſſâ, l.apertiſſimi. C.de jud.* 2.Quòd actiones temporales perpetuentur per eam, & ad heredes tranſeat actio injuriarum; quæ aliàs annalis eſt. *l. ſi non convitii.C. de injur. Exceptâ actione de dolo l.ult C. de dolo.* 3.Interrumpat præſcriptionem omnem, & uſucapionem, *l ſicut.C.de præſc.30.an.* 4.Conſtituat poſſeſſorem in mala fide, & mora. *l.mora. C.de rei vind.* 5.Pariat curſum uſurarum, *l.15.ff. de uſur.* 6. Inducat novationem. *l.3.C.de novat.* 7.Excludat libelli mutationem. *l.3.ubi Dd. C.de edend.* 8.Faciat tutorem, curatorem, vel procuratorem dominum litis. *l. 11. & 22. l. ſeq. C. de procur.* Denique quòd per eum lis demum rectè dicatur cœpta; ita ut judici ſubjiciatur, & ad inſtantiam partes obligentur. *Aliique. vide Vult.eod.1. Pac.eod.th.16. Rosb.eod.n.27.*

Quid ſit poſt litem conteſtatam?

℞. 1.Præſtatur juramentum calumniæ. *c.cùm cauſam.in fin.de juram.calum.* 2.Exhibentur poſitiones

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

& articuli; item probationes fiunt, & reprobationes. *cap.2.cum ſim. Ext. ut lite non conteſt.* 3. Fit proceſſus publicatio. 4. Fiunt allegationes: 5. Concluditur in cauſſa. *Rosb.eod.n.33. Quæ omnia mediam judicii partem conſtituunt; prout finem ſeu tertiam partem, conſtituit ſententia definitiva.*

De Poſitionibus.

Dejuramento calumniæ cum antè dixeris; dic, quid ſit poſitio?

℞. Pars intentionis, continens id ſuper quo quis petit ab adverſario reſponderi, ad eliciendam ab eo veritatem. *Mar.part.6.tit.de poſit. n* 1. *Incognita jure civili, & conſuetudine introducta, jure Canonico comprobata. Pac.eod. th.*19.

Quod eſt objectum poſitionis, & unde formari debet?

℞. Objectum ejus eſt res omnis in judicio probanda. In ſpecie autem id proponendum quod inter partes ſive principaliter, ſive incidenter controverſum eſt, *Vmmius, diſp.eod. theſ.*1. Formari autem debet ex tenore libelli, eique eſſe ſimilis, & conformis, *Rosb. tit.*51.*n.*13. *Mynſ.*5. *obſ.*88.

Quæ forma poſitionum eſt?

℞. Alia *Subſtantialis*; quod debent eſſe. 1. non obſcuræ, 2. captioſæ, 3. ſuperfluæ, 4. negativæ, 5. contrariæ; ſed ſimplices & quidem poſitivè formatæ. Alia *Accidentalis*; quod ſint exhibendæ medio juramento dandorum, *Vmm. eod. th.*3. *ex Gayl.*1. *obſ.*79. *Papienſ.tit.* 6. Proprium eſt, quod in ſcriptis omnes unâ eâdemque vice fieri ita debent, ut & judicis cenſuræ ſubjiciantur. *Vmmius. eod. Gayl.* 1. *obſ.*81. *num.* 14.

Quis effectus poſitionum?

℞. Duplex. 1. Quod qui poſitiones producit, iis contenta cenſetur confiteri, nec eam confeſſionem, (*utpote judicialem*) in alterius præjudicium revocare poſſit. *Niſi in continenti, & poſitione nondum à judice pro-*

probata, Mar. de poſ. n.8. 2. Quod Adverſarius ad eas reſpondere teneatur; id per contumaciam recuſans, & ipſe pro confeſſo habeatur. *Gayl.1.obſ.80. Pac.eod. theſ.21.*

De interrogationibus, & reſponſionibus.

Quid eſt affine poſitionibus?

℞. Interrogatio; quod & ipſa fiat poſt litem conteſtatam; eo fine, ut interrogans relevetur ab onere probandi, & ad illas reſpondere adverſarius teneatur. Differt tamen *à poſitionibus.* 1. quod proponens aſſerat id quod ponitur; nihil interrogans. 2. quod ponat actor vel reus; interroget judex, vel adverſarius. *Pac. eod. th.24.*

Reſponſio cum ad poſitiones, & interrogationes adverſario incumbat; dic jam qui reſpondere debeant, & quomodo, ad quales poſitiones, quando?

℞. Reſpondere debent ipſi principales; vel ipſorum nomine procurator ad id mandatum habens, & de facto inſtructus; *Spec. de poſition. §.3. & 6. n.19.* Et quidem 1. ad omnes quæ facti ſunt, *Non quæ juris: niſi forte ex ipſo facto jus deducatur, Gayl.1.obſ.82. vel ſuper jure non ſcripto, ſeu conſuetudine, vel ſtatuto alicujus civitatis reſpondendum ſit, Mynſ.5.obſ.88.* Et 2. quidem facti proprii, non alieni, *Marant. part.6. de interrog. n.11.* 3. eaſque ad cauſſam facientes, non alias. *Spec. tit. de poſ. §.7. n.4.* Idque. 1. per verbum credit, vel non credit; 2. ſive ſimpliciter; ſive per diſtinctionem, *Vult. eod. n.25.* 3. (*Vulgo tamen ſimplici reſponſione utimur, niſi poſitio ipſa ſit multiplex, vel partim vera, partim falſa, Gayl.1.obſ.82.*) interveniente juramento reſpondendorum, *Gayl.1.obſ.79. Marant. de poſ. in fine.* 4. clarè, ſingulariter, purè, & ſimpliciter, *Gayl. eod.* 5. Salvo jure impertinentium, & non admittendorum, (*Quæ interpoſita proteſtatio efficit, ut reſponſio ſuper impertinente articulo pro nulla habeatur. Gayl. obſ.81. n.12.*) Denique intra terminum

adſignatum, *Ferrar.eod. gl.10. n.1. Vmmius.eod. th.6. 7. Spec.tit.52. de poſitionibus.*

Quis eſt effectus reſponſionis?

℞. *Affirmativæ* quidem eſt. 1. Quod revocari non poſſit, niſi in continenti, *VVeſ. par. ff. de confeſſ.* vel per errorem facti data ante litem finitam probetur, *c.ult.ext.de confeſſ.* 2. Pleniſſimè probat, *Mar. eod.21. 22.* Et omnes contrarias probationes, ac præſumtiones, etiam firmiſſimas quæ pro Reo ſint, elidit. 3. Habet vim ſententiæ, & exſecutionem paratam; ſed in civilibus. *l.1.§.6. ff.de confeſſis.* 4. Nocet confitenti, non alii. *c.1. ext.de confeſſ.* 5. Dubia ſi ſit; recipit interpretationem confitenti utiliorem. *Mar. eod. n.32.* *Negativæ*, effectus ſunt. 1. Quod calumniosè negans, pro diverſitate cauſſarum, variè puniatur: puta condemnatione dupli, vel poſſeſſionis translatione. *l.ult. De Rei vind.* 2. Quod poſitionibus ab adverſario negatis articuli producuntur, & probantur. *Mar. eod. n.1. Pacius. eod. theſ.30.31.*

De Articulis.

Quid vocas Articulos?

℞. Partem intentionis, quæ continet id quod quis probare intendit, *Mar.eod.*

Quid differunt à Poſitionibus?

℞. Habent pleraque cum poſitione communia. Differunt tamen. 1. *Ordine, & tempore*; quod articuli poſitiones ſequantur. 2. *Formâ*, quod poſitiones fiant per verbum *ponit*; articuli per verbum *probare intendit.* 3. *Fine*; quia poſitiones fiunt ut ad eas adverſarius reſpondeat, & ponens onere probandi levetur; Articuli ut probentur. 4. *Effectu*; quia ad articulos adverſarius non cogitur reſpondere; omninò ad poſitiones, *Mar.eod. Pac.eod. Gayl. 1. obſ.79.*

De probationibus.

Quid eſt probatio?

℞. Ejus quod in controverſiam deducitur judici legitimè facta demonſtratio; *Vmmius. diſp. eod. th.* 1. ſeu, intentionis dubiæ per argumenta judicialis oſtenſio. *Treutl. diſp. de probat. theſ.* 1.

Quotuplex eſt?

℞. Dividi poteſt variè. Nos ſic diſtinguimus: quod aliæ ſint *veræ*, & *propriæ*; Aliæ *quæ potius ab onere probandi relevant, quàm probent.*

Quotuplex eſt vera probatio?

℞. Ab Oratoribus deſumpta diviſione, eſt vel *artificialis*, vel *inartificialis*: utraque vel *plena*, vel *ſemiplena.*

Quis debet probare?

℞. Quilibet qui aliquid affirmat in judicio, Non qui negat, *l.* 23. *C. l.* 2. *l.* 21. *ff. de prob.* 1. *Niſi in ſua negatione ſe fundet, Bart. in d. l.* 23. 2. *Vel jus aut qualitatem, puta naturalem, neget. Pacianus.* 1. *de prob.* 53. *num.* 3. 3. *De negantis officio geſto agatur, Don. ad. l.* 1. *in fin. C. de prob. puta ita, ut malè geſtum contendatur;* 4. *Aut denique contra negantem ſit præſumtio, Pacian.* 1. *de prob.* 51. *n.* 10. *Vmmius. eod. theſ.* 4.

Quid debet probari?

℞. Omnis controverſa intentio ad cauſſæ deciſionem faciens; ſive in facto, ſive in jure conſiſtat quæſtio; tam in negotio civili, quàm criminali; *l.* 10. 16. 17. 21. 22. *C. eod.* & nominatim quod in articulis eſt propoſitum. *Superflua probare volentem non audit judex. Auth. in iſto. C. de jur. prop. cal. dan. Gayl.* 1. *obſ.* 81. *n.* 2. *Vmm. eod. th.* 3. *per allegatos.*

Quando proponenda probatio?

℞. Poſt litem conteſtatam, *t. t. Ext. ut lit. non cont. ut ante dictum*, probanda eſt cauſſa principalis controverſa. Exceptiones, dilatoriæ ſaltem, ſtatim ac proponuntur; *l.* 52. *Vbi Bart. de judic. l. fin. C. de except.*

Nov.53.c.3. quod ſint de differendo judicio: Similiter, privilegiatæ, peremtoriæ, eodem tendentes, (ut planè litem impediant) ſtatim probandæ ſunt. *c.1.& 2. ubi gloſſ.& Dd.de lit. cont.in 6.* Omnes autem probationes proponi debent intra terminos dilationum jure conceſſos, *l.1. ibi Dd. de dilat.*

Quales debent eſſe probationes?

℞. Certæ, & liquidæ, *l.6.ff.de probat.* in criminalibus, præſertim capitalibus, luce meridianâ clariores, *l.25.C.eod.*

Quis earum finis eſt, & effectus?

℞. *Finis* eſt, ut ſuper re controversâ fides fiat judici. *Effectus*, quod is ſecundum probata pronunciare debet; *modò ſufficientes ſint probationes, t.t. ff. & C.eod.* Et Actore nihil probante Reum abſolvere ab inſtantia, etſi nihil præſtiterit. *l.2.23. C.eod. l.4. C.de edend. Quam redintegrare ex novis probationibus Actor non poteſt; niſi Reus duntaxat inopiâ probationum, non contrariâ probatione, vel purgatione, à cauſſa ſit abſolutus, l.10. §.3.ff.eod.*

Sufficientes ſint probationes, nec ne, à cujus pendet arbitrio?

℞. Iudicis. Vtpote cui illæ fidem facere debent; *l.3. §.12.ff.de teſtib. VVeſ. par.hic.n.10.* Vndè fit, ut ſi judex probationibus contrariam habet ſcientiam, verè aliquid probatum non intelligitur. *Quia id demum probatum intelligitur, de quo fides judici facta, VVeſ. eod.n.12.*

De præſumtionibus.

Quæ ab onere probandi potius relevant, quam probent?

℞. Præſumtiones, jusjurandum, &c. *Quod legitimæ probationis genus per ſe eſſe negat Cujac. par. de præſumt. Treutl.eod. th.1. lit.F.*

Quid eſt præſumtio?

℞. Præſumtio (*alias conjectura dicta*) eſt rei contro-
verſæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

verſæ ex aliis poſitis, (*puta ex iis quæ plerumque fiunt, aut quæ plerumque fieri intelliguntur*) adducta demonſtratio. *Vmm. eod. th. 6.*

Quot faciunt gradus præſumtionem?

℞. Quatuor. 1. Eſt *Neceſſaria*; juris, & de jure dicta; contra quam non admittitur contraria probatio, *c.20. is qui fidem. ext. de ſponſal. Ex. gr. filiusfamilias miles præſumitur accepiſſe mutuo pecuniam in cauſſam peculii caſtrenſis, l. ult. C. ad SC. Mac.* 2. *Probabilis*, juris dicta; quæ relevat ab onere probandi, idque in adverſarium transfert, ut ſecundum probationem judicetur, niſi contrariâ probatione, vel firmiore præſumtione elidatur. *l. 24. 25. ff. de probat. Puta res non præſumitur donata; niſi donatio probetur, l. 16. C. de prob.* 3. *Levis*; ſemiplena probatio dicta; quæ non probat ſine aliis adminiculis; *l. 5. 6. C. eod. Efficit tamen ut plerumque Reo, aliquando etiam Actori deferatur juramentum; quod* ſuppletorium *vocant: Qualis eſt quæ inducitur ex uno teſte, & ſcriptura privatâ, &c. Spec. de prob. §. 3. n. 18.* 4. *Leviſſima*, ſeu ſemiplenâ minor; quæ ad tale juramentum deferendum non ſufficit, *Dd. communiter: Vt ſi quis dicat mutuatam à ſe eſſe pecuniam, quod egeret. Pac. Enchir. hic. th. 25.*

Quæ itaque eſt efficacia præſumtionis?

℞. Secundum jam dicta, eſt, quod in aliqua conſiſtat probatione; licet vera probatio non ſit: ita ut qui præſumtionem pro ſe habet ab onere probandi relevetur, idque in adverſarium transferat: Quod contrariis probationibus elidatur, & una aliam præſumtionem tollat. *Vmm. eod. th. 11. ubi vide hæc latius explicata.*

Quæ dicitur artificialis probatio?

℞. Inter eas emicat præſumtiva, de qua ſtatim diximus, quæ rem ejuſque qualitatem ex alio demonſtrat, *Vult. 2. Iuriſp. c. 2. n. 12.* Artificialis dicta, quod ex ipſa cauſſâ, & indiciis trahitur.

Quæ inartificialis?

℟. Quæ extra cauſſam ſumitur; à *teſtibus*, *inſtrumentis*, *confeſſione*, *&c.*

De teſtibus.

Quis dicitur teſtis?

℟. Is qui ad alicujus rei fidem faciendam legitimè vocatus, teſtimonium perhibet, in re controverſa. *l.16. Auth.rogati.l.11.C.de teſt.*

An circa dicendum teſtimonium omnium eadem eſt ratio?

℟. Minimè: Sed 1. Alii cogi poſſunt ad dicendum teſtimonium: 2. Alii non poſſunt cogi. 3. Alii poſſunt dicere teſtimonium: 4. Alii prohibentur; idque vel omninò, vel limitatè. Puta vel pro certis perſonis; vel contra certas perſonas; vel in certis cauſſis.

Qui cogi poſſunt ad dicendum teſtimonium?

℟. Regulariter omnes, *ext.de teſt.cog.* idque tam in civilibus, quàm criminalibus cauſſis, *l.16. l. pen. C. eod. Niſi vel excuſentur, vel prohibeantur, l.4.l.5.ff.eod. Pac.epit.eod.th.15.*

Qui excuſantur?

℟. 1. Cognati. Puta in linea recta: qui parentum, & liberorum locum obtinentes omninò nec pro, nec contra ſe teſtimonium dicere poſſunt, *l.9.ff.l.6.C.eod.* Item collaterales; qui inviti cogi non poſſunt, *l.4.ff. eod. ex.gr. fratres. Ad quotum gradum uſque hoc procedat, variant Dd.Vmmius.eod.n.38.* 2.Affines, ſimiliter. Sed qui invicem parentum, & liberorum habent reſpectum; puta vitricus, privignus, ſocer, & gener, *d.l.4.5. Quippe qui extra eum numerum ſunt, cogi poſſe volunt. Reub.tract. de teſt.p.99. Vmm.eod. n.37.* 3.Proxeneta; niſi de utriuſque partis conſenſu, *Nov. 80.c.quoniam verò.* 4.Publicani, & qui quid exercitui præbendum conduxit, *l.19.ff.d.t.* 5. Sacerdos, ad revelanda ſecreta confeſſionis, *de jure canonico.Gayl. obſ.*

*obſ.*101.*n.*8. 6.Perſonæ illuſtres; niſi ex ſpeciali juſſu Principis,*l.*16.*C.eod.Cogi tamen poſſunt perſonæ privilegiatæ, quando veritas aliter haberi nequit. Lanfran. de teſt.depoſ.n.*27.

Qui poſſunt eſſe teſtes?

℞. Regulariter omnes in cauſſis tam criminalibus quàm civilibus,modò nõ prohibeantur,*l.*1.§.1.*ff.eod.*

Qui omninò prohibentur?

℞. 1.Pupillus (*idque ob imbecillitatem judicii*) *l.*3. §.*pen.ff.eod.* præterquam in crimine læſæ majeſtatis, *l.*10.§.1.*ff.de quæſtion.*2.Furioſus,mente captus,*l.*20. *ff.ne furioſus,ff.qui teſt.fac.poſſ. Niſi tempore dilucidi intervalli.* 3. Mutus ſurdus; *quod omninò teſtari per naturam non poſſit.* 4.Infames, *l.*3.§.*lege.ff.eod.* §.*teſtes.ſupr.de teſtam.* Intelligi de jure civili infamia juris notatos.*Puta nominatim.* 1.*publici judicii damnatos, necdum reſtitutos, d.l.*3.§.*lege.* 2.*publici criminis reos.l.*20.*ff.eod.* 3.*qui in vinculis, & cuſtodiâ detinentur.* 4.*qui ad beſtias,ut pugnarent,ſe locârunt.* 5.*convictos ad teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepiſſe, d.l.*3.§. *lege.* 6. *Ob carmen famoſum damnatos, l.*21.*ff.eod.* Infamiâ facti modò notatos in cauſſis civilibus quidem,non in criminalibus,& aliis iis aſſimilatis teſtimonii dicendi jus habere volunt vulgo Dd. Canonici omnes, infames à dicendo teſtimonio volunt arceri. *Vmmius eod.th.*1.*n.*9. Denique arcentur ſervi, *l. quoniam. C. d.t.* *Quia juris civilis communionem non habent. Contra dominum tamen ipſi admittuntur,torturæ ſubjecti ſi interrogentur, nec veritas cognoſci aliter poſſit; ſed modò in cauſſa criminali; puta adulterii, læſæ majeſtatis,fraudati cenſus, l.*7. *ff.d.t. l.*1. *C. de quæſt. non in aliis, niſi concurrant aliæ probationes; minimè verò in civilibus. d.l.*1.

Qui prohibentur contra certas perſonas teſtimonium dicere?

℞. 1. Libertus contra patronum, *l.* 12. *C. de teſtib.* aut ejus liberos, *l.*3.§.5.*ff.eod. Omninò poteſt patronus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

contra libertum. Reub. tract. hic. pag. 53. 2. Inimicus contra inimicum, *l.* 3. *& ibi Dd. com. ff. de teſt.* 3. Hereticus, & Iudæus contra Chriſtianum, *l.* 21. *C. de hæret. & Manich.* 4. Vxor contra maritum, & contra, *Farin. hic. qu.* 78. *n.* 88. *Dd. com.* 3. Laicus contra clericum in cauſſa quidem criminali, *c. de cætero. ext. de teſt. præterquam graviori, Farin. eod. qu.* 61. *nu.* 100. *aut ſi aliter veritas haberi nequeat, eodem. num.* 120. 5. Tutor, Advocatus, contra pupillum, clientem, &c. *durante quidem iſto officio, Reuber. eod. p.* 91. *Vmmius. eod. theſ.* 2.

Qui prohibentur pro aliis teſtari?

℞. 1. Pro patrefamilias domeſticus, *l.* 24. *ff. d. t.* Is eſt in alicujus domo vivens ejuſdem imperio, & poteſtati obnoxius, *d. l.* 24. *jun. l.* 6. *ff. eod.* 2. Pro pupillo tutor, *Farin. eod. qu.* 60. *n.* 272. *ne quidem finita tutela, ibid. n.* 273. *propter amorem quo pupillum proſequitur.* 3. Pro ſocio ſocius, omnium quidem bonorum, *Vmmius. eod. num.* 23. *Etiam particularis, cum de commodo ſocii agitur; Farin. d. qu.* 60. *n.* 38. *Vmmius. eod. Vbi & an, & quatenus, amicus pro amico; colonus, inquilinus; & Emphyteuta, pro domino; affinis pro affine, & conſanguineus pro conſanguineo teſtimonium ferre poſſint ex Farinacio. Vt apud ipſum latè.*

Qui nequeunt in certis cauſſis ferre teſtimonium?

℞. 1. Non. Mulier in teſtamento, *ſupra. de teſt. ord.* 2. Minor viginti annis in crimine probando, *l.* 20. *ff. de teſt.* 3. Iudices, aſſeſſores, arbitri in cauſſis de quibus cognoſcunt, *l. quiſquis. C. de poſt. quamdiu quidem coram ipſis ventilatur. Quatenus ea finita vide Farin. d. q.* 60. *n.* 158. 4. Qui de univerſitate, & corpore aliquo eſt; in cauſſis univerſitatis iſtius & corporis, *At quatenus; vide apud Vmm. eod. n.* 31. *diſtinctum & limitatum.* 5. Nemo in propria cauſſa, *l. nullus. ff. l. omnibus. C. eodem.*

Quot teſtes requiruntur?

℞. Re-

℞. Regulariter unius teſtimonium nullum eſt, *l. 9. §. 1. C.eod.c.10.& 29.ext.eod.* etiamſi in dignitate maximâ poſiti, *l.9. §. 1. C. eod.* ne quidem principalis, *Clar.lib.ſent.§.fin.qu.53.n.21. niſi de facto proprio, vel coram ſegeſto deponat. §.21. & ibi Mynſ. ext. eod. & Mynſ. 5. obſ.* 34. Sed ad minimum duo teſtes requiruntur, *l.12.ff.d.t.* ſive in cauſſa civili; ſive criminali, *l.23.& 28. ext. eod.* Aliquando etiam plures; *puta ſeptem teſtes in ſollemni teſtamento; quinque in reliquis ultimis voluntatibus. Plures caſus oſtendit Specul. de teſt.§.reſtat.11.*

Quando & quomodo teſtes producendi, & recipien-ſunt?

℞. 1. Regulariter poſt litem conteſtatam; non ante, *c.1.&c. quoniam ext. ut.lit. non conteſt.* Niſi certis caſibus: *puta ad æternam rei memoriam, aut aliâ juſtâ de cauſſâ; puta peregrinationis, ſenii, valetudinis, &c. Gayl.1.obſ.92. Vmmius. eod.th.7.* 2. Intra terminum probationis à judice datum. 3. Et parte adverſa præſente, & citatâ, *l. pen. C. eod.* ſumtibus producentis; *l.11.l.16. §.1. C.d.t. Nec deponent, niſi in loco in quo judex cauſſam cognoſcit. Marant.de teſt.prod.n.6. & quidem præſtito apud judicem juramento, ſe veritatem dicturos omnem, & ſolam, in iis de quibus examinandi ſunt, c.2. de teſt.*

An teſtes ſemper teſtimonii dicendi cauſſâ ad judicem venire coguntur?

℞. Regulariter quidem, *Ferrar.princ.tit.10.gl.2.n.3.* Excipiuntur (*in civilibus, non in criminalibus, in quibus teſtium præſentia videtur neceſſaria, Nov.90. c.9. in fin.*) 1. Teſtes alterius territorii, quorum reſpectu neceſſariæ ſunt ad Magiſtratum loci in quo teſtis degit, literæ; quas rogatorias, ſeu mutui compaſſus vocant. *Reuber.tract.hic.par.2.n.120.* 2. Abſentes; præſertim ſi longum ſit iter. *l.3.§.ult. ff.d.t. Nov.90. c.5.* 3. Perſonæ egregiæ, *l.15. ff. de jurejur.* 4. Senes, & Valetudinarii, *d.l.15. qui in ædibus ſuis examinandi,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

c.ſi teſtium.ext. de teſt. 5. Mulier honeſta, *Nov.*124. *c.*1. Maxime gravida, & vicina partui, *Pac. de prob.* 4.*n.*6. 6.Quibus producens ſumtus neceſſarios non ſuppeditat, *l.quoniam. C.de teſt. Vmm.eod. th.*8. *Pac. eod. th.*14.

Quomodo inſtituendum examen?

℞. Iudex, vel cuicunque examen commiſſum, (*quod in cauſſa civili quidem, non criminali fieri poteſt, Lanfr.c.*8.*n.*16.*Gayl.*1.*obſ.*96.*n.*10.) 1.clam partibus, *Lanfr.eod. n.*15.*per Auth. At qui ſemel, C.de probat. Nov.*90. *c.*4. 2.ſingulos ſeparatim, *l.*14. *C. de teſtib.* 3. cum ſuper articulis à producente propoſitis, (*quod fieri ſolet cum directorio, oſtendente ſuper quibus articulis teſtes ſingulos velit examinari*) tum ſuper interrogatoriis, ſeu quæſtionibus, ſuper ipſis teſtium perſonis; item ſuper ipſa lite veritatis eliciendæ cauſsâ ab eo, contra quem teſtes producuntur propoſitis. *Vmmius. eod. theſ.* 10.11. 4.nec tantum ſuper ipſa rei veritate; ſed etiam (*petente id producente*) ſuper ſcientiæ ratione: [*Quod is omnino petere, & rogatus teſtis ut dictum ejus valeat, præſtare debet, c.cum cauſſam, ext. de teſtibus. Marant. part.*6.*de teſt.n.*9. & 19. *Non petente, excuſatur non reddens; ſi de iis deponat quæ ſenſu corporeo percipiuntur; minimè de iis quæ intellectus judicio percipiuntur (puta aliquem eſſe dominum) ſed omninò non rogatus reddere tenetur, Bald.in l.ſolam.C. d.t. Rosb.c.*58.*n.*18.*& ſeqq. Vt & in criminalibus, l.fin. C.de probat.*] 4.Finitâ depoſitione ſilentium teſti ſub pœna imponitur, quâ quid prodens ante publicationem plectitur, *cap.ſi teſtes.* §.*qui falſo.*4.*q.*3. *Rosb.*58. *num.*22.

Quid ſit poſt examinationem teſtium?

℞. Operam dat judex ut ulteriori productioni renuncietur, *Gayl.*1.*obſ.*91. atque ita teſtium dicta publicata litigatoribus communicat, *Farin.q.*75.*n.*88. *VVeſemb. par. de teſtib. num.* 5. Eo effectu ut ulterior teſtium productio impediatur, ſuper iiſdem quidem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

vel directè contrariis articulis; minimè ſi alii probandi ſunt. *cap. 29. ext. de teſt. Plures caſus, quibus poſt publicationem teſtium ulterior admittitur productio, vide apud Gayl. 1. obſ. 105. Vmmium. de teſt. num. 47.*

Quid ſit factâ publicatione?

℞. Plerumque excipi ſolet. 1. Vel contra ipſas teſtium *perſonas*; quod vel omnino, vel cauſſæ ratione ad dicendum teſtimonium ſint inhabiles. 2. Vel contra eorum *dicta*, & quidem variè, puta quòd ſint contraria, *c. veniens. 2. Ext. eod. (ſi vel idem teſtis ſibi, vel alter alteri contradicat. not. in. c. licet. Ext. de probat.)* varia, *l. 21. §. 1. ff. de teſtib.* obſcura, incerta, ambigua, præmeditata, *Spec. eod. §. 1. n. 69. n. 81.* falſa, non veriſimilia, non congruentia facto, & naturæ rei; vaga, & extra articulos & interrogata, ſingularia, *idem. ib. n. 44. 62.* ſine ſcientiæ cauſſa, ſive omni, ſive non idoneâ. *Bart. Bal. in l. ſolam. C. eod.* 3. Vel contra *examen ipſum*; quòd non ſit legitimè factum, *Vmmius. eod. theſ. 14. Roſb. tit. 61. late. Quo facto judex cognoſcit, quibus teſtibus plus debeat tribuere. eod.*

De Inſtrumentis.

Quid hoc loco vocatur Inſtrumentum?

℞. Inſtrumenti vocabulum, πολύσημον, ſive multiplex, accipitur hoc loco pro ſcriptura ad fidem, & probationem rei quæ illâ continetur, facta.

Quotuplex eſt?

℞. Duplex. *Vel Publicum*; quod fit authoritate publicâ; idque, vel apud acta judicii, *l. 3. & ibi Dd. C. de edend. Auth. ad hæc. C. de fide inſtrum.* vel à tabellionis munere fungente; eoque ſpecialiter rogato: *Nov. 73. c. 2. Publicum dictum ratione effectûs, non cauſſæ; cum coram Notario factum teſtes deſideret, & in dubium revocari poſſit. d. Nov. 73. Treut. diſp. hic. theſ. 1. lit.* d. Vel *privatum*; quod fit ſine authoritate publica; *l. 11. C. qui potior in pign. l. 5. C. de probation.*

qua

quò pertinent apochæ , antapochæ , ſyngraphæ , rationes, inventaria,Vult.eod.n.64. Publica tamen inſtrumenta propriè inſtrumenta dicuntur. *arg. l. 1. C. de juram. propt.cal.*

Quotuplicia ſunt inſtrumenta Notariorum?

℞. Duplicia: Vel *protocollum*, ut vocant, ſeu ſummaria geſti actus annotatio; qua Notarii publici ſubſtantialia negotiorum breviter comprehendunt; *Lanfr.praxi.cap.9. n.10. Vigl.in §.nihil.5.& 6. Inſt. de teſtam.* Vndè poſtea inſtrumentum, latiùs extenſum, in ſolemni forma conficiunt: Vel *transſumtum*; Quod eſt inſtrumentum authenticum ex protocollo ſolenni formâ cum præfatione, & clauſulis conſuetis plenè deſcriptum, *Bald.Rub.C.de fid.inſt.VVeſ.par.de fid. inſtrum.n.2.*

Inſtrumenta Notariorum quas debent continere clauſulas?

Reſp. *Sollemnes.* Quales ſunt de conſuetudine; invocatio divini nominis, annus regnantis Principis, *Nov.47.c.1.* indictio; *d.c.1.* Item annus, menſis, dies, *Nov.44.c.2.* locus contractus, vel actus alterius geſti; *Fab.in §.item. Inſt.de inutil. ſtip. puta domus, non præcisè conclave. Soar.lit.1. n.118.* ſubſcriptio Notarii cum ſigno; *l.22.§.ſi quis. & ibi Caſtr. C. de teſt.c.6. hic.* Non item teſtium ſubſcriptio in tranſumto; niſi lex eam requirat. *VVeſ.eod.n.5.*

Quæ fides eſt inſtrumentorum?

℞. Inſtrumenta publica (*quæ quidem verè publica ſunt, puta coram judice facta*) plenam faciunt fidem; ut nulla in contrarium probatio admittatur. *Caſtr.in l.15.n.4. & ſeq. C. de fid. inſtr. Publica*, quoad effectum tantum, (*qualia diximus eſſe Notariorum*) ſi omnia ſubſtantialia contineat protocollum, *c.1.& ibi Inn.eod.l.2. & ibi Gl.ff. eod.* & præterea clauſulas ſollemnes tranſumtum *Bald. in Rubr. C. eod.* (*modò per eundem Notarium, cujus eſt protocollum , facta ſit tranſumtio. l.24. ubi Caſtr. ff. de teſtam.*) fidem facit.

Non

Non tamen talem, quin per teſtes contrarios, ut dictum, elidi poſſit: *l.18.C.de teſtib. Gl.in c.10. §.porro. de fid.inſtr. Quæ quidem de ipſis authenticis exemplaribus; non transſcriptis,* (copias *vocant*) *intelligenda: tamen exempla probant contra producentem, ſive exemplantem, ſi utriuſque partis conſenſu ſcripta, & approbata ſint; Bart. & Iaſ.in Auth. Si quis. C. de edend. vel in archivo publico civitatis reperiantur; Denique de verbo ad verbum per ipſum Actorem, & Notarium ſint extracta. Ang. in d. Auth. Si quis. Privata* inſtrumenta fidem contra ſcribentem, & acceptantem quidem faciunt; ſed quod ad alios attinet; ſi habent trium teſtium ſubſcriptionem, *ſecundum l. ſcripturas.C.qui pot.in pign.& Nov.73.cap.2.* fidem plenam faciunt. Si nullos habent teſtes, *(quorum variæ ſunt ſpecies, puta rationes, privatæ annotationes, apochæ, antapochæ,)* regulariter contra ſcribentem, (*ut diximus*) valent; *l.6.7. C. de probat.* interdum tamen etiam probant pro ſcribente ſemiplenè. *Puta ſi altera pars eandem ſcripturam, vel ejus partem produxerit, ſi ſit continua, ſcriptor nobilis, aut integræ famæ fuerit, aut mors ſcriptoris fidem ſcripturæ auxerit. Gayl. 2. obſ.20.* Quando tamen ſatis inſtrumento ſit probatum, judex arbitrabitur, *Vmmius.th.3.4.5.6.& ibi notata. VVeſ. par. hic. n.6. Rosb. c.62. per totum, maxime. n.36.& ſeqq.*

Quando, & quomodo inſtrumenta ſunt producenda?

Reſp. Regulariter poſt litem conteſtatam, uſque ad concluſionem in cauſſa *c.1.9.de fid. inſt. Vmmius. th. 7.n.28.* ſemel tantum. *Dd. comm. l.6.§.8. ff. de edend. Vmm. theſ.8.* ſed integra, *Gayl.1. obſ.106.n.10.* & in originali; *Pacian.1.de prob.cap.66.n.78.*

An quid obligatur producens?

Reſp. Factâ productione rogatus reſpondere tenetur, an & quatenus inſtrumentis uti velit. *Quod ſi falſum ſit inſtrumentum, quo ſe uſurum profeſſus eſt, in pœnas incidit: Clar.lib.5.ſent. §.falſ.verſ.utens. Si*

pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

pro parte uſurum ſe tantum dixit, quæ pro ſe faciat; falſi ſuſpicione, ſi qua forte in inſtrumento eſt, præter eam ſe non obſtringit. Treutl.diſp.5.vol.2.th.4.

Quis eſt finis, & uſus inſtrumentorum?

℞. Quod per ea facilius probetur quod actum eſt; indè ut ſolennitas actus perficiatur in iis, in quibus ſcriptura requiritur; ſive ex lege, ſive ex conventione partium; *c.1.ubi Gl. de cenſ. in 6. c. Albericus. de teſtib. l. 10. cum ll. ſeqq. C. de fid. inſtrum.* Et in quibus probationis ergo adhibetur ſcriptura plenam fidem faciunt. *VVeſ. par. eod. n.6.*

Quæ ſunt potiſſimæ exceptiones contra inſtrumenta?

℞. 1. Quod ſint contraria, *l.14.C.eod.* falſa, *l.2.3.C.eod.* à protocollo diſcrepantia, à Notario non confecta, aliquâ parte cancellata, interlineata, additionibus in margine aucta. *VVeſ.eod.n.8. Roſb.tit.63.*

De confeſſione.

Quid eſt confeſſio?

℞. Quando major in judicio præſente adverſario ſponte, & ſciens ſuper re litigioſâ aliquid affirmat contra ſe, *Roſb. tit. 65. n.1.*

An non duplex eſt confeſſio?

℞. Omninò eſt vel *extrajudicialis*; quæ fit extra judicium apud probos, & fide dignos homines: vel *judicialis*; quæ fit in judicio. *Roſb.eod.n.2. Definitur tamen potiùs hæc, quàm illa; quia ſpeciatim judicialis ad ſpeciem probationis refertur.*

Quid requiritur, ut alicui ſua noceat confeſſio, etiam extrajudicialis?

℞. Plura. 1.ut confitens ſit major 25. annis, *l.6.§.5. ff.de confeſſ.* 2.ut confeſſio ſponte fiat, *l.1.§.17.§.27.ff. de quæſt.* & quidem, parte præſente, *d.l.6.§.3.* per duos teſtes probata. 3.non fiat errore facti, *l.2.ff.eod.* 4.fiat cum cauſsâ. *c.ſi cautio.de fid.inſtr.* 5.ſit geminata *Felin.in d.c.ſi cautio.* 6.à parte acceptata. *In criminali-*

bus facta quandocunque per officium judicis revocari poteſt. Roſb. tit.65.

Quis eſt effectus judicialis confeſſionis?

℞. Superat omne genus probationis, & infringit omnes alias probationes per teſtes, & inſtrumenta factas, *c. per tuas. de probat.* & habet vim ſententiæ; *l.25. §.2. ff. ad leg. Aquil.* Vndè *probata probatio* dicitur. Confeſſus pro judicato habetur, *l.1. l.6. ff. l. un. C. de confeſſ. Roſb. eod. n.31. & ſeq. Hodie tamen obtinet, ut ſententia opus ſit. VVeſ. par. de confeſſis. n.8.*

Confeſſio ut judicialis dicatur, quid requiritur?

℞. In cauſſis requirentibus plenam cognitionem fieri debet coram judice pro tribunali ſedente; non coram Notario, vel coram arbitratore; *Coram arbitro tamen facta an pro judiciali habenda, variant Dd. Maſcar. de probat. concl.348. Roſb. eod. n.32.*

Quomodo explicanda eſt confeſſio in dubio?

℞. Si per ſe certam non habet interpretationem; ſemper explicanda in favorem confitentis. *Planè ut in aliis probationibus contra producentem fit interpretatio.*

De concluſione.

Factis probationibus & allegationibus, quomodo proceditur in judicio?

℞. Ad cauſſæ concluſionem. *Modò renunciatum ſit omni probationi; aut ſufficienter probatum judex judicet. Gl. in c. cùm dilectus. de fid. inſtr. Nov.90. c.4. ubi Gl. Nam & ipſa concluſio cauſſæ nihil aliud eſt, quàm probationum, & allegationum renunciatio, ejuſdemque judicis arbitrio ſubmiſſio. c. paſtoralis. De cauſſ. cauſſ. poſſ. & propr. Roſb. eod. tit.70.*

Quotuplex eſt Concluſio?

℞. Dividunt eam 1. In *expreſſam*; quæ fit verbis expreſſis, Vel *tacitam*, quando partes ſimpliciter cauſſam ad ſententiam referunt, ſine proteſtatione de non amplius deducendo. 2. In *puram*, quæ fit ſim-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſimpliciter & abſolutè; & *eventualem;* quæ fit cum conditione & reſervatione. 3.In *particularem*; quæ fit ſecundum aliquem articulum ſpecialem; & *generalem*, (*de qua hic*) quæ totam cauſſam concernit. *Rosb.eod.n.*3.4.5.7.

Quis eſt effectus concluſionis?

Reſp. Quod poſt eam nulla admittatur exceptio, allegatio, vel probatio; Niſi judex ex officio ad pleniorem cognitionem id requirat, *Mar.part.*6.*de concluſ.n.*1. *Vtpote qui reſcindere concluſionem partium poteſt, & cujus reſpectu nunquam concluſio facta videtur, Gayl.*1. *obſ.*107.*n.*5. *Mynſ.*3.*obſ.*17.4. *obſ.*60.6. *Obſ.*56. Vel cauſſà ſit criminalis; *Bald. in Auth.jubemus. C.de judic.* vel matrimonialis, criminali comparata. *Gayl.*2.*obſ.*113. Poſt quas concluſas, cùm maximi ſint præjudicii, allegationes & informationes juris admittuntur, *Dd. in c. cum dilectus. ext. de fid. inſt.* In aliis tamen cauſſis probationes admittuntur, per confeſſionem partis, rei evidentiam, conſilia. *Mar.part.*6.*de concl.n.*2. *Rob.eod.n.*10.*& ſeqq.*

De ſententia ejuſque effectu.

Quid reſtat, concluſâ cauſſâ?

℞. Vt per ſententiam decidatur.

Quid eſt ſententia?

℞. Litis inter partes litigantes per abſolutionem, vel condemnationem definitio. *Rosb.tit.*71. *n.*1.

Quotuplex eſt?

℞. Duplex; Alia *Definitiva*; quæ principali cauſſæ pronunciatione judicis per condemnationem, vel abſolutionem finem imponit: *Gl. ord. in Clem.*2. *de ſequeſt.poſſ. & fruct.* Alia *Interlocutoria*, quæ non ſuper principali negotio, ſed ſuper aliquâ incidente, vel emergente quæſtione, dum principalis cauſſa eſt in pendenti, à judice fertur. *Gl.in c.*1.*eod.*

Quid debet ſententia definitiva continere?

℞. Vel condemnationem, vel abſolutionem, *l.*3. 4. *ff. de*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ff.de re jud.Mar.d.loc.§.& demum.n.3. ſive verbis expreſſis, ſive æquipollentibus; *l.27.53.ff.eod.* Idque ſi unus articulus in controverſiam ſit deductus: *Vtraque enim & condemnatio, & abſolutio eádem ſententiâ contineri poſſunt, deductis in controverſiam pluribus articulis. conf.d. c.1.& l.3. C.de ſent. & interl. & l.1.ff. de re judic. Mar. eod. nu.122. Treutl. diſp. de re judic. theſ.2. lit.*a.

Quotuplex eſt ſententia interlocutoria?

℟. Duplex: Alia *ſimplex*; quæ in finibus interlocutionis ſimpliciter conſiſtit: Alia *mixta*; quæ vim habet definitivæ, eique ob eam vim tum quoad formam interponendæ appellationis, tum quoad alios effectus juris æquiparatur. *Gl. in. c.fin. de elect. nu. in 6. Roſb.eod.n.4.& ſeqq.*

Quando dicitur ſententia interlocutoria habere vim definitivæ?

℟. Quando quidem principaliter, & integrè non definit cauſſam principalem; attamen indirectè tangitur quæſtio, & definitur ad definitivam ſpectans: Aut quando per illam exſpirante officio judicis, alia poſt ſententia non ſperatur. *Mar. eod. n.42. Gayl.1. obſ.130.Roſb.eod.n.6.*

Quæ requiruntur ut valeat ſententia?

℟. Duo. 1. Vt judex eam ferens ſit competens, & cauſſæ cognitionem habeat. *l.ult. ff. de juriſd.tit.C.ſi à non comp. jud.* 2. Vt judicet ſecundum formam legibus præſcriptam, *Idque vel ſolus, ſi ſolus judex fuerit; Sin minus, reliqui cum ipſo judicare debent. l.39. ff.de re jud. Mar. d.loc.n.49.*

Quæ pertinent ad formam ſententiæ ferendæ?

℟. 1. Vt feratur de rebus in judicium deductis, *l.18. ff.com.div.l.ult. C.de fidei.libert.* & ad juriſdictionem judicis pertinentibus; *Nov.15.c.3.§.fin. Nov.82.c.5.* & quidem lite conteſtatâ, & cauſsâ, probationibuſque plenè cognitis. *Mar.d.loc. n.59.60.47.51.* 2. Idque fiat ita ut in ſcriptis concipiatur, *l.1.2. C. de ſent.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ex. per rec. atque ita pronuncietur in loco conſueto, *l.5. C. quom. & quan. judex.* interdiu, à judice pro tribunali ſedente; *Nov.82. c.3.* poſt partes litigantes ad audiendam ſententiam citatas. *Treut. diſp. eod. th.3. per ibi alleg.*

Qualis debet eſſe ſententia?

℞. Debet. 1. Iudex rei certæ ſententiam proferre, vel verbis, vel per relationem pro rei, & cauſſæ natura expreſſæ, *t.t.C.de ſent. quæ ſine cert.quant.* licet de incerta quantitate actum fuerit, Vt puta in materia intereſſe. *Treut.eod. th.4.* 2. Debet juri eſſe conſentanea, ſive ſcripto, ſive conſuetudinario, *l. 32. ff. jurejur. Quæ enim talis non eſt, ipſo jure nulla eſt.l.19. De appell. Treut.eod. th.5.*

In quibus differt ſententia definitiva ab interlocutoria?

℞. In pluribus. 1. Quod interlocutoria litem non finiat, & per judicem (*niſi vim definitivæ habeat. Mar. eod. n. 46.*) revocari poſſit; non verò à partibus elapſo decendio; *l. 14. ubi Bart. ff. de re jud.* Minimè verò revocari poſſit definitiva. 2. Quod à definitiva jure Civili poſſit appellari: non ab interlocutoria; *Niſi tale gravamen contineat, quod per appellationem à definitiva inſtitutam reparari non poſſit. Bart. in l.2. ff. de app.recip. & l.9. C. de ſent. & interloc. De jure Canonico ab omni gravamine appellare licet. c. ſuper. de appel. c. cum Romana, de appell. in 6.* 3. Ab interlocutoria non poteſt appellari, niſi in ſcriptis cauſſis gravaminum expreſſis: A definitiva etiam viva voce. Nec priori modo, niſi ex intervallo inſtituatur appellatio, neceſſe eſt provocare. *c. cordi. eod.* 4. Interlocutoria debet juſtificari ex eiſdem actis; ex novis poteſt definitiva. *Clem. appellanti. de appel.* 5. Definitiva in ſcriptis fertur; ſine ſcriptis, verbis poteſt ferri interlocutoria. *Roſb. eod. n. 8. & ſeqq. Plures differentias vide apud Marant. hic.*

Contra quem ferenda ſententia?

℞. Contra eum qui vel ſuo, vel alieno nomine litem ſuſce-

ſuſcepit. *l.* 1. *ubi gl. & Dd. C. de ſent. & interl. In Camerâ tamen in perſonam domini concipitur, ſive ipſe, ſive per procuratorem litem ſit conteſtatus & proſecutus. Gayl.* 1. *obſ.* 111. *pr. Non contra tertium, ut cui res inter alios acta non debet præjudicare, l.* 63. *ff. de re jud.*

Quis finis, & effectus ſententiæ?

℞. Interlocutoria quidem ad finem eundem tendit cum definitiva; effectu tamen differt. Puta, ſimplex interlocutoria cauſſam principalem non definit, ſed eò tendit, ut in ea melius & tutius procedatur: Definitivæ finis eſt, ut lites ſopiantur, *cap.* 2. *de re jud. Treutl. hic. theſ.* 6.

Quomodo id fit?

℞. Cùm in rem judicatam tranſit.

Quando tranſit in rem judicatam?

℞. Poſt decendium. *Nov.* 23. & 119. *c.* 5.

Quæ eſt vis judicati?

℞. Quod ſententia jus inter partes, non tertium faciat, *l.* 3. *pr. De agnoſc. lib.* nec prætextu novorum inſtrumentorum retractari poſſit, *l.* 4. *C. de re jud.* & ex ea vincenti ob rem judicatam convento exceptio judicati, *tit. de except. rei jud.* aliàs actio, ut ſatisfiat ſententiæ, datur. *Quæ civilis eſt, & ex l.* 12. *tabl. deſcendit. Cujac.* 3. *obſ.* 30. *Treut. eod. th.* 6. *lit. g.*

An non exſecutio etiam ſuſpenditur aliquando?

℞. Omninò; puta quando ſententia impugnatur à parte ſuccumbente.

Modi ſententiæ impugnandæ.

Qui ſunt modi potiſſimi, quibus impugnatur ſententia?

℞. Duo. 1. Vel ex allegatâ nullitate, (*Quæ eſt vitium ob defectum ſollemnitatum & ordinis in proceſſu obſervandorum, l.* 2. & 3. *ff. quæ ſent. ſine appell.*) Vel ex allegata iniquitate. *Ferr. in form. ſent. definit. §. nos. Rosb. tit.* 72. *princ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De nullitate.

Quis nullitatem poteſt proponere, & quod judicis in eâ recipiendâ officium?

℞. Nullitatem proponere quilibet poteſt ratione ſui præjudicii, etiam tertius. *Vant. tr. de nullitat. tit. quid ſit nullitas. n. 7.* Propoſitam verò, ſi judex ex cognitione actorum obſervet, admittere: ſi dubia ſit, expeditioni cauſſæ potius favere debet. *Rosb. eod. n. 3.*

Quot modis deducitur nullitas?

℞. Duobus. Vel *principaliter*, quando per ſe & ſeparatim agitur pro eâ declarandâ, *(quod poteſt fieri, vel coram eodem judice; vel coram judice appellationis, & maximè de conſuetudine obtinet)* Vel *incidenter*; puta ſi de ea tantum agatur ſecundariò: principaliter verò de ſententiæ reformatione: *Quomodo coram judice priori proponi, & cognoſci debet. Rosb. eod. n. 5.*

Ex quibus cauſsis oritur nullitas ſententiæ?

℞. Ex *variis*. 1. Ex *defectu perſonarum in judicio verſantium*; Idque vel *judicis*, ſi à judice incompetente, corrupto, recuſato, incapace, & prohibito lata ſit. Ratione *delegati judicis*, ſi extra cauſſam delegatam, vel ultra terminum delegationi conſtitutum lata. Vel *litigantium*, quando non habent perſonam ſtandi in judicio; idque ſive ratione Actoris, ſive Rei; maximè tamen Rei. 2. Ex *defectu proceſſus*. Puta 1. Si lata ſit non obſervatâ formâ, ac ſubſtantialibus proceſſus, ejuſque ſollemnitatibus; *puta libelli oblatione, litis conteſtatione, probationibus vel cauſſæ cognitionibus omiſſis: ſi præcipitata ſit & temeraria.* 3. Si lata ſit omiſſis ſollemnitatibus ad ſententiam requiſitis. *Puta à judice non ſedente pro tribunali, tempore & loco non conſuetis, puta in feriis: ſine ſcriptis; niſi forte in cauſſa brevi.* 4. Si lata ſit poſt finitam Iuriſdictionem, & extra territorium jus dicentis. 5. Si non continet vel expreſſam, vel æquipollentem ſive abſolutionem, ſive condemnationem. 6. Si incerta, obſcura,

obſcura, dubia. Denique ſi lata ex cauſſa notoriè falſa, manifeſto errore, contra manifeſta jura, &c. *Rosb. eod. n. 11. Ex Vantio de nullitat. per tot. Marant. judiciorum. diſt. 12. Ferrar. ſent. definit.*

Quis eſt effectus nullitatis?

℞. Quod per eam principaliter deductam cauſſa principalis ad judicem nullitatis devolvatur, ut is ſententiam, vel reformet, vel confirmet. *Bart. in l. 4. C. quom. & quan. jud. l. 16. ff. de appel. Qui tamen ſuperiori inhibere, atque exſecutionem impedire non poteſt, niſi nullitas in continenti probari poſſit. Quod ſecundum communem Dd. diſtinctionem in Camerâ Imperiali determinatum, teſtantur Mynſ. c. 4. obſ. 64. & Gayl. 1. obſ. 127. Rosb. eod. n. 32.*

Quibus modis potiſſimùm impugnatur iniquitas ſententiæ?

Reſp. Similiter duobus. 1. Per *appellationem.* Quæ eſt provocatio facta ratione gravaminis à minore judice ad majorem. *l. 1. l. 21. ff. de appell. l. 32. l. 37. C. eod.* Per *ſupplicationem*, ſeu preces oblatas judici à condemnato, à quo judice aliàs appellari non poſſit, ut cauſſam revideat, & ſententiam emendet. *Rosb. eod. tit. 72. n. 1. & 76. n. 1.*

De appellationibus.

Quotuplex eſt appellatio?

℞. Duplex: Vel *judicialis*, quæ fit in judicio à minore judice ad majorem; Vel *extrajudicialis*, quæ fit extra judicium ad ſuperiorem; idque vel à præſente, vel à futuro gravamine. Ita ut non appelletur à judice; ſed à parte extra judicium, *c. bonæ memoriæ. Ext. de appell.* vel quando appellatur à judice extrajudicialiter procedente, *Mar. de appell. n. 267. part. 6. Rosb. eod. tit. 73. n. 3. 4.*

Quæ differentia eſt inter judicialem, & extrajudicialem appellationem?

℞. Differunt in pluribus, maximè quòd 1. appel-

latio judicialis fiat à minore ad majorem judicem; in extrajudiciali (*quia non eſt tam appellatio, quàm provocatio ad cauſſam*) judex non appellationis; ſed ordinarius ſit adeundus. 2. In extrajudiciali appellatione non habet locum inhibitio; omninò in judiciali, *Roſb.eod.n.8. & ſeqq. Gayl.1.obſ.120.n.4.& ſeq. Vbi etiam differentias plures notat per Panorm.in cap. bonæ memoriæ.n.17.de appel.remiſſivè,ut & Roſb.eod.*

Qui poſſunt appellare?

℞. Omnes per iniquitatem judicis, vel imperitiam condemnati, *l.1.l.5.ff.de appell.* etiam tertius pro ſuo intereſſe, *d.l.1.Gayl.d.obſ.120.n.5.* aut mandatum habens, *l.1.ff de appell.recip. Non.1.condemnatus ob contumaciam veram l.contumacia.ff.de re jud.l.23.§.fin. ff.de appell. 2.confeſſus & convictus.l.2.C.quor.appel. non recip. 3. qui appellationi renunciavit, vel ſententiam quoquomodo probavit.c.gratum.2.ext.de off.jud. deleg. 4.non debitor fiſcalis, aut tributarius publicus. l.4.l.8.C.quor. app. non recip.*

Ad quem debet appellari?

℞. Ab inferiore judice ad ſuperiorem, *l.1.l.21. ff.de appell.* etiam à delegato ad delegantem, ſeu eum qui judicem dedit, *l.1.pr.l.2.ff.quis à quo appell. Niſi non univerſa, ſed unius modo cauſſæ juriſdictio demandata, d.l.1.§.fin.*

A quibus appellari non licet?

℞. 1. A ſummo Principe, *l.1.§.1.ff.à quib.app.non lic.* 2. Senatu, *d.l.1.§.ſciendum.* 3. Præfecto prætorio, *l.19. C.de appell.* 4. Iudice dato, cum clauſula, ne liceat ab eo appellare, *d.l.1.§.ult.* 5. Exſecutore; *niſi modum excedat, l.5.C.quor.app. non recip.* 6. Arbitro compromiſſario, *l.32.§.cum quidam. ff.de recep.arb.l.1.C.eod.*

Quo ordine appellandum?

℞. Gradatim, non omiſſo, ut loquuntur, medio, *l.21. ff.de appell.Roſb.eod.n.21. Niſi medius judex ſit inhabilis. 2.vel ſuſpectus. 3.vel juſtitiam deneget, Mynſ.1. obſ.67.Gayl.1.obſ.119.Roſb.eod.n.15.*

Quo-

Quomodo appellandum, & quando?

℟. Ita ut coram judice à quo interponatur appellatio. *Niſi vel copia ejus haberi non poſſit, vel ejus aditum appellans horreat. Vt quibus caſibus coram Notario interponi aliiſque perſonis fide dignis in ſcriptis poſſit, Roſb.eod. n.23. per allegat.* Et quidem intra decendium, vel à die latæ ſententiæ, *Nov.27 pr.& 25. eod.* vel à tempore ſcientiæ, *l.2.C.de appell.l.1.§.fin.ff. quan.appell.*

In quibus cauſſis licet appellare?

℟. Regulariter in quacunque cauſsâ, ſive majore, ſive minore, *l.2. C.de appell.* Niſi ſpecialiter prohibitum ſit, *Lanfr.tit.de interlocut. & appell.n.60.* Puta excipe. 1.Cauſſam, quæ ſit intra legitimam appellandi quantitatem, *Nov.23.§.illud etiam. verſ nulla & poſt.* 2.Si res dilationem non recipit, *l.7.pr.ff.de appell.recip.* 3.Si ab executione appelletur, *l.4.pr.ff.de appell. Niſi, ut dictum, executor modum dicatur excedere, vel malè ſententiam interpretari, d.l.4. & l.5. C.quor.app.non recip.* 4.Item in cauſſa momentaneæ poſſeſſionis, *l.un.C.ſi moment.poſſ.&c. De quibus, & reliquis modis quibus regula fallit, vid. Lanfr.d.tit.de appell. n.60. cum ſeq.* Sed & de jure civili regulariter non appellatur ab interlocutoria, *l.apertiſſ. C.de jud. quod & in Camera ſervatur, Gayl.1. obſ.129. Mynſ.2. Obſ.46.& 1. obſ.66.* De Canonico à quocunque gravamine, *c.cordi. de appell.*

Quid faciendum poſt interpoſitam appellationem?

℟. Appellans intra 30 dies petere debet apoſtolos; *l.judicib. C.de appell.* iiſque impetratis ſe judici intra terminum præfixum offerre, & ut appellatio recipiatur petere, *c. perſonas. & t.t. ext.de appell. (Introducendæ verò appellationis tempus, utpote communi jure non definitum, arbitrio judicis à quo relinquitur)* Denique appellationem proſequi hodie intra annum, & ex juſta cauſſa intra biennium, *Not.in auth.ei qui. & ibi Bald.C.de tem.appell, Clem.ſicut.de appell.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quis eſt finis, & effectus appellationis?

℞. *Finis* quidem. 1. Vt per eam iniquitas, & imperitia judicis corrigatur. 2. Vt quod in priori inſtantia per advocatos forte, & judices prætermiſſum eſt, ſive in cauſſæ deductione, probatione, ſive etiam cognitione & judicio, ſuppleatur, *l. eos.* §. *ſi quis autem. C. de appell. Effectus* appellationis judicialis eſt, quod juriſdictionem judicis à quo reſpectu cauſſæ illius ſuſpendens, ejuſdem cognitionem ad ſuperiorem judicem devolvat. *l. 6. §. 1. ff. de his, qui not. inf.* 2. quod pendente appellatione novari nihil poſſit, *tit. ff. nihil in nov. app. interp. Rosb. eod. n. 37. & ſeqq.*

Dixiſti de apoſtolis, quid ſunt Apoſtoli?

℞. Apoſtoli ſunt literæ *teſtimoniales*, datæ à judice à quo, ad judicem ad quem; quibus, an interpoſitæ appellationi deferat, vel non deferat, declarat, *l. un. ff. de libell. dimiſſ.*

Quotuplices ſunt?

℞. Vel *dimiſſorii*, per quos judex appellationi deferens, appellantem à ſua juriſdictione ad judicem ad quem dimittit, *d. l. unic.* Vel *refutatorii*, quibus appellationi tanquam frivolæ non defert, *l. fin.* §. *in refutatoriis. C. de appell.* Vel *reverentiales*, quibus defert appellationi in honorem judicis ſuperioris, *d. c. cordi. de appell. l. eos.* §. *ſuper his C. de appell.* Quibus accedunt *teſtimoniales*, qui à Notariis dantur, aliiſque honeſtis perſonis quando coram iis appellatum: Et *conventionales*, qui dantur, quando pars adverſa admittit appellationem, judice, vel renuente, vel permittente; qui ab ipſo appellato dantur. *Mar. par. 6. de appell. Rosb. eod. c. 74.*

A quo petuntur apoſtoli, & quomodo dantur?

℞. Petuntur, & dantur ab eo, à quo, vel coram quo eſt appellatum; ad eum qui de appellatione eſt cogniturus. *d. l. unic. ff. de libell. dimiſſ.* Dandi petenti, ſive in judicio, ſive extra judicium appellatum ſit, *d. c. cordi. de appellat. Imò & non petente appellante*

poſt

poſt interpoſitam appellationem dare judex debet, l.6.§. ult. C. de appell. Poſteriori tamen caſu, licet quidem non neceſſariam iſtam petitionem ſtatuant, tutior tamen eſt: Suntque inſtanter petendi intra terminum præſcriptum; quod aliàs appellationi renunciâſſe appellans videtur: prout revera effectus petitionis, eſt quod per eos vel deferatur appellationi, vel eadem refutetur: Effectus ceſſationis in petendo eſt, quod deſerta efficiatur appellatio, c. ab eo. de appell. in 6. Rosb. eod. n.9. & ſeqq.

De Inhibitione.

Quid eſt Inhibitio?

Reſp. Prohibitio judicis ſuperioris facta inferiori ne in cauſſa procedat ulterius, vel quid attentet. *c. non ſolum. de appellat. in 6. Rosb. tit. 75. n.1.*

A quo, apud quem, contra quem, ad quid petitur?

Reſp. Ab appellante apud judicem appellationis contra inferiorem, ut deferat appellationi; vel ne aliquid pendente appellatione attentet, *Rosb. eod. n.2.*

In quibus cauſſis locum habet?

Reſp. Regulariter locum habet in cauſſa appellationis judicialis, non extrajudicialis: *Gayl. 1. obſ.* 144. *n.*8. ſive judex inferior detulerit appellationi, ſive non, *Gayl. 1. eod. n.8. Niſi ab interlocutoria ſimplici appellatum ſit, aut ratione nullitatis non notoriæ. Gayl. eod.* vel à tertio pro ſuo intereſſe, *Gayl. eod.* vel per inhibitionem cauſſæ principali præjudicetur, *Gayl. d. obſ.* 149. *n.*1. aut agatur interdicto retinendæ poſſeſſionis. *Gayl. d. obſ. 144. n.9.*

Quando, & quomodo conceditur, & quo effectu?

Reſp. Ad inſtantiam partis, adverſâ parte citatâ, *Mar. par. 6. de appel.* cum cauſſæ cognitione, *(præſertim ſi ſit appellatum ab interlocutoria, vel ipſa appellatio ſit extrajudicialis)* puta an appellatio ſit devoluta nec ne. accipe an fruſtratoria, an prohibita, *Mar. eod.* Eo effectu, ne judex à quo ulterius in cauſſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

procedere poſſit, ſive detulerit appllationi, ſive non. *l.6. ff.de app.recip.l.1. ff.nihil. inn. app.pend. 2.* & ſi quid novatum, id per appellationis judicem in priſtinum ſtatum reſtituatur, *d.c.non ſolum. de appell. in.6. Rosb.eod. n.5. & ſeqq.*

De Supplicatione.

Quid eſt ſupplicatio?

℟. Precatio oblata à condemnato judici, à quo aliàs non licet appellare, ut cauſſam recognoſcat, & emendet ſententiam, *l.1.ff. à quib.appell.non lic.*

Quis poteſt ſupplicare, ad quem, quo caſu, quoties, quando?

℟. Supplicare is poteſt cui ordinarium appellationis remedium non competit, *Mar. de appell. nu.12.* (*nempe admittitur modò ubi ceſſat appellationis remedium. Gl.in c.ex lit.de in int.reſt.*) ad eundem judicem à quo propter ſublimitatem, vel factam prohibitionem non licet appellare. *l.1.ff.à quib.appel.non lic.* vel ſi ſtatuto, aut privilegio cauſſæ ad certam ſummam ſint reſtrictæ, à quibus appellare non licet, *Mynſ. 6. obſ.15.* In caſibus modò in quibus de jure non licet appellare, *Dd. in l.1. C.ne liceat in una cauſ.ter provoc.* (*niſi forte beneficio ætatis, favore matrimonii, vel cauſſa diſpenſationis, Mar.eod. n.14.*) & quidem tantum adverſus ſententiam definitivam, *l.2.C.ut lit.pen.* Idque tantum ſemel, cum bis liceat appellare, *l.5.& ibi Bald. C. de prec. imper. offer.* Et quidem vel in continenti; vel poſt in ſcriptis, *Mar.de appell. n.25.* Infra decem dies, ſi quidem judici eidem offertur ſupplicatio. *Anth.quæ ſupplicatio. C.de precib.imper.offer.* Si ſuperiori, puta Principi, intra biennium, *l.un. C.de ſen.præf.præt. Rosb.eod.n.10.& ſeqq.*

Quis eſt effectus ſupplicationis?

℟. 1. Quod ſi oblata ſit intra decem dies, ſententia non aliter mandetur exſecutioni, (*quam non ſuſpendit, Mynſ. 1. obſ. 41. in fine.*) niſi præſtita à victore ſatiſ-

ſatisdatione de reſtitutione cum augmentis, quantum fuerit in condemnatione in caſum reformatæ ſententiæ, *d. Auth. quæ ſupplicatio.* 2. Poſt decem dies ſi ſit, procedit exſecutio ſine ſatisdatione, ſalvo jure retractationis ei qui ſe gravatum putat, *Nov. 129. cap. 5. Rosb. eod. n. 19. Pacius Epitome diſp. 29. de Supplicat. th. 6.*

Tit. XVII.

De officio judicis.

Cum Imperator poſtquam de jure Actoris, & Rei hucuſque egit; nunc de iis agat quæ partes, & officium judicis ſpectant; dic:

Quid eſt officium judicis?

℟. Ius, quod ad dirimendas litis, tollendaque gravamina quomodolibet ſecundum æquitatem à judice exercetur, *Oldend. in claſſ. act. præf. §. de officio judicis.*

Quotuplex ſolet eſſe in jure conſideratio officii judicis?

℟. Duplex: *Vna*, quatenus ſpectatur in judicio, vel extra judicium: *Altera*, quatenus eſt, vel jure adſtrictum, vel eo ſolutum; *Quod ejus arbitrio, & æquitati nonnulli caſus ſint commiſſi; Licet ubique judex vir bonus eſſe debeat, id eſt, boni & innocentis viri officio fungi, ut plurimum officium judicis accipitur specialiter, cum de re ea agitur, cujus nomine ſtricto jure actio non datur; æquum tamen eſt Reum condemnari. l. 49. §. 1. ff. de act. emt. l. 8. ff. de eo quod certo loco. Vult. com. Inſt. hic. princ. Quod officium nullam obligationem, multo minus actionem ſupponat, l. quæro. 54. ff. locati.*

De quo officio judicis hoc loco agit Imperator?

℟. De eo quod verſatur in judiciis. *Vult. eod. n. 4.*

In quibus conſiſtit officium judicis quod in judiciis ſpectatur?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Reſp. In tribus. 1. in cauſſæ cognitione. 2. de cauſſa cognita ſententiæ pronunciatione. 3. ſententiæ exſecutione. *Vult. eod. n.* 5.

Quomodo hoc officii genus exponit Imperator?

Reſp. In genere docet officium judicis eſſe, ut juxta præſcriptas leges, conſuetudines & mores judicet. *Text. princ. hic. Quod tamen ita facere debet, ut non præcisè ſemper verba, & voces; ſed mentem, & ſententiam legis, l. ſcire leges 17. ff. de legibus, (maxime in facti ad leges, quæ generales ſunt ſpeciali applicatione, ob variantes in facto circumſtantias, Vult. hic. n. 16.) ſequi debeat. Ex magna vero & evidenti cauſſa interdum à legibus & conſuetudinibus recedere poteſt, Mynſ. 2. obſ. 14. Vult. eod.*

Quid præterea in officio judicis in genere conſiderandum?

Reſp. In genere judex facto narrato obſervabit 1. *Proceſſum*, puta tanquam judicii formam ſecundum quam litigantibus procedendum. *Vt cognoſcat an ſecundum præſcriptum proceſſum ſit; ut, ſi contra factum, nulliter proceſſum declaret. l. 4. C. de ſent. & interloc.* 2. *Factum*, tanquam materiam, & in eo quidem. 1. Factum per ſe, ſeu quid narratum ſit, & quid in eo verum, aut falſum. 2. Facti meritum; De quo ſi nihil conſtitutum, vel uſu receptum, ex æquitate, ut diximus, judicabit: ſin certum jus conſtitutum & uſu receptum, ſecundum illud judicabit. 3 Spectabit quomodo in facto, conſiderato merito ejus, ſit pronunciandum; puta an ſtrictè ſecundum concluſionem libelli, (*quod ultra petita pronunciare non debeat*) an verò ex clauſula ſalutari, qua petitur adminiſtratio juſtitiæ ſuper narratis omni meliore modo, pronunciare velit, ac poſſit, *Vult. eod. n. 17. & ſeq.*

Quæ conſiderabit in accommodanda æquitate ad factum?

Reſp. 1. An iſti accommodationi locus ſit, puta an lex ſit obſcura, & ambigua; an plana: Si obſcura ſit, legis-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

legiſlatorem ipſum adibit, ut legem interpretetur: ſin plana, ipſe pro ſua æquitate conſilium Legis ſequetur, non (ut dictum) verbis præciſè inhærendo, ſed quantum legis ratio permittit, eam relaxando, & benignè interpretando: aut quod legi deeſt, quæ ad eandem utilitatem tendunt, vel interpretatione tali vel ſaltem juriſdictione ſupplendo. *l.13. ff. de legib. l. 18. ff. eod.*

Quid in ſpecie circa officium judicis hic tractat Imperator?

Reſp. Quomodo judex ſecundum leges, conſuetudines, adeóque normam judicare debeat per ſpecies, & exempla explicat; non omnino, ſed quædam duntaxat, puta actionum noxalium, realium, petitionis hereditatis, ad exhibendum, familiæ herciſcundæ, communi dividundo, finium regundorum. *Text. hic.*

Quomodo ex doctrina Imperatoris judicabit judex in actione noxali?

Reſp. Si quidem condemnandum ſit, condemnabit eum cujus ſervus damnum dedit: Vel in damni æſtimationem; *& quidem id prius jubendo*: Vel in noxæ, id eſt, corporis quod nocuit deditionem: *Vtpote quæ evitandæ æſtimationis damni cauſſa lege eſt introducta. §.1. hic. l.6. §.1. ff. de rei jud. Perez. hic.*

Quomodo condemnabit in actione reali?

Reſp. Si in ea petitor nihil probaverit, abſolvet poſſeſſorem, licet nihil præſtiterit. Reo probante rem ſuam eſſe, jubebit eam reſtitui unà cum fructibus in ſententia exprimendis, & omni cauſâ, §.2. *hic. Quod reſtitutio non videtur facta, niſi reſtitutis fructibus, & omni cauſâ, l.17. §.1. l.20. ff. de R. V. l.75. & 81. ff. de V. S.*

An eodem ſemper modo judicabit judex in omni caſu?

Reſp. Si reus poſſit rem ſtatim reſtituere, ſimpliciter ut reſtituatur jubebit. Si ſe reſtituere in præſenti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

poſſe ſine fruſtratione negat, petenti inducias concedet: ita tamen ut de litis æſtimatione, (*hoc eſt, rei controverſæ precio*) per fidejuſſorem caveat, *l.21.ff.de judic.§.2.hic.* Si fruſtratoriè inducias petit, ſtatim manu militari auferenda eſt, *l.68. de R.V.Treut. diſp. de rei vind.theſ.*10.

Quid ſi actione perſonali actum fuerit?

℞. Condemnato conceditur à lege humanitatis gratiâ, quadrimeſtre ſpatium ad ſolvendum: *l.2. & 3.C. de uſur.rei jud.* non tamen facultatem ſtatim ſolvendi habenti, vel ſi res penes ipſum exſtet inducias iſtas petenti, *l.2. & 3. ff. de re jud. Sed & arctare, & prorogare id tempus ob cauſſam judex poteſt, Perez. hic.*

Quomodo procedit judex in petitione hereditatis?

Reſp. Eodem modo quo in ſingularum rerum petitione. Puta in utraque actione poſſeſſorem malæ fidei in omnes fructus perceptos, & percipiendos: *h. e. quos percipere potuit*; bonæfidei poſſeſſorem in fructus perceptos poſt litem motam; vel qui culpâ poſſeſſoris percepti non ſunt condemnabit; reſtituendos in rei vindicatione officio judicis, in petitione hereditatis (*quia fructus non rem ſingularem augent, ſed hereditatem*) jure actionis. *d.§.2.hic.verſ. & ſi hereditas, l.20.§.3.ff.de pet. her. l.33. & 35.ff. de R.V. Perez.eod.*

Quæ obſervabit judex in actione ad exhibendum?

Reſp. Quia ea eſt rei vindicationis præparatoria condemnabit Reum etiam ut rem exhibeat cum omni cauſſa quam habuiſſet Actor, ſi, cùm primum ad exhibendum agi cœpit, exhibita fuiſſet: hoc eſt, litis conteſtatæ tempore, etiam fructuum medii temporis inter litem conteſtatam, & rem judicatam habitâ ratione, *l.9.§.5.6. uſque ad finem. ff. ad exhib. §.3. hic. Bred. ex VVolfio. hic.*

Quæ ſunt obſervanda judici in judicio familiæ erciſcundæ?

Reſp. I. In omnium coheredum perſonâ condemnabit.

bit. *Vnius enim perſona omiſſâ aliorum condemnationem vitiat.l.27.ff.famil.erciſc.* II. Singulas res ſingulis heredibus adjudicabit, *(puta uni Stichum, alteri Pamphilum; uni ædes, alteri agrum) puta.* I. *Quæ quidem nullam, vel non commodam diviſionem recipiunt, l.2.§.fin. l.ſeq.ff.eod.* 2. *vel etiam quæ ipſo jure ſunt diviſa, ut actiones hereditariæ, §. ſi familia hic.* III. Dividet alia quæ commodè dividi poſſunt. IV. Si plus cui adjudicatum quàm ad eum pro hereditaria portione pertineat, vel quis fructus rei hereditariæ perceperit, vel in iis damnum dederit, eum in pecuniam cohæredibus condemnando, ad æqualitatem rediget portiones hereditarias. Idque ſive duo modò, ſive plures ſint cohæredes, *l.2.§.pen.l.44.§.2. & paſſim.ff.fam.erciſ.* V. Quædam tamen indiviſa relinquere debet; puta libros improbatæ lectionis, magicos, & ſimiles, *l.4.§.1.ff.eod.* ſcelere à defuncto quæſita, *d.l.4.§.1.eod.* VI. Tabulas teſtamenti, & cautiones hereditarias apud eum relinquet, qui majore ex parte heres ſcriptus eſt; *modò is caveat de authenticis quando opus ſit exhibendis*; *vel omnibus, in æquas portiones inſtitutis in quem ſors cadat, vel apud communem amicum ex conſenſu electum, vel in æde ſacra deponi jubebit: ita tamen ut cæteris ad quos ea res pertinet, detur exemplum recognitum, d.l.4.§.ult.& l.ſeq. ff.eod. Pac. Epit.diſp.19. de act.theſ.14.15.* VII. Sed & jubebit, ad faciliorem diviſionem, in caſibus neceſſariis bonorum ex familia ab heredibus perceptorum collationem.

De Collationibus.

Quid eſt bonorum collatio?

℟. Eſt rei propriæ in commune illatio, ut hereditati communi permixta, inter omnes cohæredes æqualiter dividatur, *gl. & Dd.ff. de coll.bon.VVeſ.eod. nu.1. Iure prætorio introducta, l.1. ff. eod. & deinde partim interpretatione, l.10. ff.eod. partim Imperatorum con-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

ſtitutionibus ampliata, l. 17. l. 10. l. 20. & fin. C. eod. Nov. 18. cap. 6. Treutler. diſp. de coll. bon. th. 1. lit. g.

Inter quos locus eſt collationi?

℞. Inter ſolos deſcendentes, & quidem proximos. *l. 17. l. 19. C. eod. l. fin. C. com. utr. jud.*

Quid juris circa eam?

Reſp. Variatum apud Romanos ſic. 1. ut olim emancipati tantum ſuis conferrent, *l. 10. ff. de collation. l. 7. De dot. collat.* jure novo ſui ſibi invicem, etiam emancipati, & quidem non modò filii; ſed & nepotes mixtim concurrentes, *l. 17. l. fin. l. 19. C. de collat. Treut. eod. th. 3.* 3. Olim tantum locus erat collationi in ſucceſſione legitima, eaque prætoria; *l. 1. De dotis collat.* hodie etiam eſt in teſtamentaria, *Nov. 18. c. 6. niſi remittatur, l. 1. C. de collat. Auth. ex teſtamento. C. hic.* 3. Olim emancipati ſuis conferebant tam adventitia, quàm profectitia, *l. 6. C. eod.* ſui ſuis nihil niſi dotem, *l. 4. C. eod.* Iure novo præter dotem, & donationem propter nuptias, *l. 4. l. 17. C. eod.* conferuntur tantum profectitia ea quæ defuncti in bonis mortis tempore fuêre, *l. 2. §. 1. ff. l. 6. 17. C. eod.* & ob cauſſam, puta nubendi, ducendi vel ſimilem data, *Treut. th. 5. lit.* f. Non donatio ſimplex, puta facta filio aut filiæ à parente, de cujus ſucceſſione agitur, *l. 13. C. eod.* (*Quatenus vel ſui, vel emancipati non conferant, variant Dd. Treut. eod. lit.* g.) non regulariter impenſæ ſtudiorum, *arg. l. 50. ff. fam. erciſc.* nec ſumtus in elocatione filiæ facti. *l. 18. ubi Bald. n. 14. C. de collat. licet varient Dd.* non bona adventitia, *l. 17. C. eod.* caſtrenſia vel quaſi, *l. fin. C. eod.*

Quomodo fit collatio?

℞. Vel re, *puta, per conferendorum bonorum diviſionem, minus accipiendo, delegando debitorem, actualem numerationem, &c. l. 1. §. pen. ff. de coll. dot. l. 1. §. 11. §. 12. ff. de collat. l. C. eod.* vel cautione, *datis fidejuſſoribus, vel pignoribus,* de conferendo. *l. 1. §. 10. & ſeq. ff. eod. Idque proportionibus hereditariis, & ita quidem*

ut res in ſpecie, non ſola æſtimatio offeratur, l.11. C.l.1. pr.§.ult.ff.eod. Treut.eod.th.7.

Quæ obſervanda judici in judicio communi dividundo?

Reſp. Eodem modo procedet judex, quo in ſuperiori judicio. 1. Si de pluribus rebus actum ſit, numero potiùs, quàm in partes eas divídet. 2. Si de una quæ commodè dividi poſſit, partes debitas ſingulis adjudicabit. 3. Si nullo modo, vel non commodè dividi poſſint, uni quidem adjudicabit totam, ſed condemnabit eundem in pecuniam, alteri pro rata dandam. *Quæ etiam condemnatio in pecuniam fiet ex iiſdem cauſſis, ex quibus eam in judicio familiæ erciſcundæ fieri diximus, §.eod. hic.*

Quæ obſervanda in judicio finium regundorum?

Reſp. 1. An adjudicatio ſit neceſſaria, diſpicere judex debet. *Quæ uno quidem caſu neceſſaria eſt, puta, ſi evidentioribus finibus agros diſtingui expediat.* 2. Quod ſi ex unius agro partem alterius agri domino adjudicet; hunc in certam pecuniam alteri pro valore ademtæ partis præſtandam condemnabit. 3. Si quis malitioſè lapides finales moverit, vel arbores exciderit, vel ad juſſum judicis metiri agros paſſus non fuerit, eum in litis æſtimationem condemnabit, §.6. *hic.l.1.2.3. ff. fin.reg. l.1.& 2. De term.mot. Sed & hoc caſu agitur de termino moto. Perez.eod.*

Quis eſt effectus adjudicationis?

℞. Quod his judiciis adjudicatum fuerit, ejus vel dominium nobis confeſtim acquiritur, vel uſucapiendi conditio, §. *ult.hic.l.17.ff.de uſurp.& uſucap.*

De fructibus, acceſſionibus, & uſuris preſſiùs.

Dixiſti in judiciis fructus rerum, omnemque cauſſam unà cum rebus adjudicari; explica hac occaſione, quid hic intelligas per omnem cauſſam?

Reſp. Omnes acceſſiones; quæ ſunt, vel hominis, ut ſervi & ancillæ peculium; hujus etiam partus: vel

aliarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

aliarum rerum fructus & impenſæ, *Vult.* 2. *Iuriſpr. cap.* 64.

Quæ dicuntur fructus, & quotuplices ſunt?

℞. Fructus dicuntur utilitates, quæ ex re ipſa, vel ejus occaſione, percipiuntur, & percipi poſſunt: *Vmmius. diſput. de fructib. th.* 1. Dividuntur in naturales, induſtriales, civiles; & aliis modis in titulo de rerum diviſione à nobis explicatis: ſub quo titulo de civilibus cum ſpeciatim actum non ſit, hic ubi reſtitutio fructuum ſpeciatim conſideranda, per occaſionem de iis agemus.

Quomodo adjudicabitur, & fit fructuum reſtitutio?

℞. Si quidem de fructibus nihil nominatim convenit, fit adjudicatio, & reſtitutio in actionibus perſonalibus, ſive bonæ fidei, *Vulgo Dd.* ſive arbitrariis à tempore moræ; *Donel. de Fruct. c.* 3. *pag.* 40. *&* 42. in ſtrictis demum à lite conteſtata: *Etiam de Iure Canonico, Donel. eod. n.* 43. Nec perceptorum modò; ſed & percipiendorum: *l.* 62. *§. ult. De R. V. Vmmius. eod. theſ.* 2. In realibus, poſſeſſores (*qui hic ſunt attendendi*) quatenus reſtituant, ſupra explicatum, *eod. titulo de rerum diviſione pag.* 74. *Vbi Lector videat.*

Qui dicuntur fructus civiles?

℞. Qui non ex ipſo rei corpore proveniunt; ſed ejus tantùm occaſione percipiuntur. Cujuſmodi ſunt uſuræ, intereſſe, penſiones, mercedes, &c. *ſec. dicta eod. tit.*

Quæ dicuntur uſuræ, & quotuplices ſunt?

℞. Sunt quantitatis acceſſio, ſolvendæ propter ejus uſum. *Vmmius. eod. de uſuris. th.* 5. Dividuntur autem in uſuras in ſpecie ſic dictas, & fœnus. *Borch. de uſur. cap.* 2.

Quando accedunt uſuræ quantitati?

℞. Si, aut mora à debitore eſt commiſſa, *ut in contractibus bonæ fidei, l.* 17. *§.* 4. *l.* 32. *§.* 2. *ff. de uſuris*, aut ipſæ per pactum aut ſtipulationem fuerint promiſſæ. *Trent. diſp. de uſuris. th.* 3.

In quibus judiciis debentur uſuræ ex pacto, vel ſtipulatione?

℟. Ex pacto debentur uſuræ, (non nudo, *Paul. 2. ſent. 14. & ibi Cujac.* ſed adjecto contractui, *Vmmius. eod. n. 34.*) in bonæfidei judiciis tum directis, tum contrariis, modò in continenti adjiciantur, *l. 5. C. de pact. int. emt. l. 3. 4. C. de uſur.* Ex ſtipulatione tantùm in ſtrictis, *l. 31. l. 41. in fin. ff. eod.* niſi res in ſtipulationem deducta menſura conſtet: *l. 12. C. eod. In quibus pactum, licet in continenti adjectum, non ſufficit, l. 13. C. eod. Cùm ex ſtipulatione, tam in bonæfidei judiciis uſuræ debeantur quàm ſtrictis, ſed intra quantitatem legibus præſcriptam, d. l. 31. & 41. ff. l. 26. 13. C. eodem. Treut. eod. th. 3.*

Quæ eſt uſurarum quantitas, ſeu modus?

℟. Legitimâ ſanctione veteris juris erat centeſima, *l. 8. C. ſi cert. pet.* puta ut annuatim pro 100. duodecim ſolverentur, (*Centeſima dicta, quòd iſta uſura ſit centeſima ſortis pars, ſingulis menſibus, in quos veteres uſuras ſtipulabantur, ſolvenda: Harm. 3. Epit. 7.*) Poſt & quidem certis caſibus modò, permiſſa. Vt in pecunia trajectitia, *l. 26. §. 1. C. de uſur. Nov. 110.* cùm illuſtribus trientes, vilioribus ſemiſſes, mercatoribus beſſes uſuræ determinatæ ſint: *l. 26. C. eod.* Vt ultra eas in fraudem uſurarum nec pœnam adjicere liceat, *l. 44. ff. l. 15. C. eod. Nunc verò recentioribus Imperii reſcriptis quincunces uſuræ communiùs probantur. Treutl. diſp. de uſur. th. 4. Sed & pro variarum nationum conſtitutionibus variè probantur, vel moribus tolerantur.*

Quomodo diſtinguis uſuras inter uſuras in ſpecie, & fœnus?

℟. Fœnus ſpeciatim, eſt acceſſio ad ſortem creditam, ſtatim à tempore contractus currere incipiens, etſi creditoris nihil interſit: Ideóque merum lucrum, & quidem ex conventione tantùm eſt, *Vult. 1. Iuriſp. c. 44. n. 87. Treut. eod. th. 2. per ll. ib. alleg. Vſura*, eſt acceſſio ad quantitatem ex quacunque alia cauſſa; quæ

non

non tam propter lucrum accipientis, quàm moram non ſolventis, *(ut dictum)* debetur, *l.17.§.3.4.ff.eod. Treut. eod. & ibi lit.* f.

Quid eſt mora & quotuplex?

Reſp. Mora, eſt dilatio ex culpa creditoris, vel debitoris, ſolvendi, vel non recipiendi debiti; Eſt puta duplex; Vel *debitoris*, cum debitum non præſtat; Vel *creditoris*, cum oblatum non accipit. *Treut.eod.th.6. Vult.eod.n.45. & ſeqq.*

Quomodo creditor committit moram?

Reſp. Quando ſolutionem debiti juſto loco, tempore, modo, & legitimè oblatam, à debitore recipere recuſat.

Quomodo debitor?

Reſp. Cum ſive expreſſè, *puta in puris obligationibus, l.32 ff.eod. l.33.ff. de V.O.* ſive ab ipſo creditore, ſive ab alio ejus nomine, *l.24.§.1.l.31.pr.§.1. De uſur.* (Licet ſemel, *l. 32. ibi interpellatus. ff.de V O.*) ſive tacitè interpellatus; *ut in obligationibus in diem, in quibus dies pro homine interpellat, l. 12. C. de contr. ſtipul l.135.§.1.ff. de V.O.* vel omninò non ſolvit, vel non juſto tempore, *Treut.eod. th.7. Puta niſi juſta ſit recuſandi cauſſa, l.23.l.24.ff. de uſuris.*

Quis eſt effectus moræ in utroque?

Reſp. *In debitore*, 1. Quod transfert in eum rei caſum, ut, eâ pereunte, perinde teneatur ac ſi adhuc extaret: *l.23.24.82.127. De V.O.* 2. Perpetuat obligationem: *l.91.§.3.& ibi Cujac.ff.de V.O.* 3. Inducit præſtationem fructuum, & uſurarum. *l.38. ff.de uſur. In creditore*; quod in eum transfertur periculum rei, oblatum opportuno loco, & tempore debitum, recipere recuſantem. *arg.l.122.De V.O. Treut.eod.th.8.* Sed utrumque, niſi mora purgetur. *l.91.§.3.ff.eod.*

Quomodo purgatur mora?

Reſp. A *creditore* iterata debiti petitione, *l. 7. ff. de uſur. l. 17. ff. de per. & com. rei vend.* A *debitore*, ſi quidem re adhuc integrâ, vel creditor moram remittat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

mittat, *l.32. ff. eod.* vel ipſe opportuno loco, & tempore, *arg. l.2. ff. de in jus voc.* debitum offerat, obſignet, deponat. *l.1. §. fin. ff. de uſur. l. fin. C. de uſur. pub.* In obligationibus puris. *l.48. ff. de V.O.* vel pœnalibus ſtipulationibus ſine die uſque ad litis conteſtationem; *l.122. §.2. De V.O.* in obligationibus in diem, citra pœnam ante acceptum judicium. *l.8. ubi Coſt. ff. ſi quis caut.* Diem cum pœna, ſi contineant, non admiſsâ purgatione, *l.23. ff. De obl. & action.*

Quotuplex eſt fœnus?

℞. Duplex; Vel *terreſtre*, id eſt, uſura quæ debetur ex pecunia data debitori citra periculum navigationis, aut alioqui omninò ſine periculo creditoris: Vel *nauticum*, quod debetur vel ex pecuniâ trajectitiâ, quæ trans mare periculo creditoris vehitur, (*unde & ita dictum*) *quod propriè fœnus tale eſt, l.4. De fœnore naut.* Vel, *& impropriè quidem*, quando citra navigationem pecunia datur periculo creditoris, *l.2. C. eod. Treut. eod. theſ.2.*

Quales uſuræ, & quatenus in hoc fœnore debentur?

℞. Ratione periculorum maris. 1. Debentur etiam ex nudo pacto; cum & in ſe συνάλλαγμα, habeant. 2. Et quidem centeſimæ, tanquam periculi pretium, *l. periculi. ff. eod.* quod contra naturam mutui creditor ſuſcipit. *§. item is cui. Quib. mod. re contr. obl. VVeſ. par. ff. de fœn. naut.*

Dixiſti de uſuris: ſed an uſuræ ſunt licitæ?

℞. Multa circa permiſſionem uſurarum eſt diſputatio: aliis omninò, aliis nec naturali, nec divino, nec civili jure abſolutè prohibitas aſſerentibus. Non naturali jure; quia non repugnat naturali juri, ſi uſuras accipiam pecuniæ quâ careo, ab illo qui ex ea lucrum facit: Non divino; ſi faciendo id damno proximum non afficiam. Non civili; quia iſta permiſſio ad Reipublicæ & in eâ commerciorum conſervationem eſt ultiſſima: (*quæſtionem modo attingimus*) Damnantur tamen uſuræ indiſtinctè Iure Canonico: li-

cet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

cet, quoad modum legibus præſcriptum, id neget Molinæus, *Tract.de Vſur.*

Quatenus ergò permittuntur uſuræ Iure Canonico?

℞. Reſpectu intereſſe, ut loquuntur; id eſt, quatenus ſunt interuſurii ex ære alieno, quod quis aliquo tempore ut ſuum uſurpavit, æquabilis, & congrua compenſatio; puta ob defectum lucri, quod ipſe dominus ex propria pecunia percipere potuiſſet. *Ob rationem, ne quis indebitè cum alterius jactura locupletetur, Gayl.2.obſ.5. ex Panorm. ubi vide cap.22. Fer.in utramque partem, Tit.43.gl.3.*

De Impenſis.

Quæ vocantur Impenſæ; & quotuplices ſunt?

℞. Impenſæ in genere ſunt ſumtus erogati, vel in ipſam rem quæ judicio petitur; vel in litem qua petitur. *Vmm.diſp.de impenſis. th.1.*

Quotuplices ſunt quæ in rem ipſam fiunt?

℞. Vel *neceſſariæ*; quibus non factis res vel peritura eſſet, vel futura deterior; *l.79.De V.S.* Vel *utiles*, quæ rem faciunt meliorem; *d.l.79.* Vel *voluptuariæ*; quæ ſpeciem tantum exornant, & fructum non augent, *d.l.79. Vt patet ex jam antedictis.*

Quid juris circa earum reſtitutionem?

℞. Et hoc jam patet, puta. 1 bonæfidei poſſeſſorem omnes impenſas neceſſarias, *l.48.ff.de R.V.* regulariter, & quidem officio judicis, *Vmmius. eod. n.9.* (*ſed quanti fuerint impenſæ factæ tempore, non quantæ tempore reſtitutionis, l.38.ff.de pet.her.*) conſequi; nec minus malæfidei poſſeſſorem, *d.l.38. Vmm.th.2. eod.* Vtiles itidem judicis officio bonæfidei poſſeſſor conſequitur, *Vmmius. eod. th.3.* Malæfidei poſſeſſor eas tollendi demum habet facultatem, *Vmm.eod.n.12.15.* Voluptuarias uterque tantum tollendi, & abradendi facultatem habet, *Vmm. eod. ubi diſtinctè.*

Quid juris circa impenſas in litem factas?

℞. Cùm & iſtæ ſint duplices, aliæ *delicatæ*, à litiganti-

gantibus ſuâ ſponte, non exigente cauſsâ factæ; aliæ *neceſſariæ*, juxta judiciorum ſolitum morem factæ, *Aſin.1.praxi.§.32.n.3.* Hæ tantùm veniunt in reſtitutionem, *Gayl.1.obſ.151.n.1.* Eæque vel ob ipſum proceſſum, vel ob examen teſtium, vel ſportularum ſolutionem, vel cibaria, alique in itinere neceſſariò factæ; quæ moderatione judicis refunduntur. De quibus, *Gayl d.obſ.151.& latè, Vmmius eod.th.5.*

Ob quas cauſſas refunduntur impenſæ in litem?

℞. I. Ob *citationem temerariam*, 1. Si Actor in termino non paratus eſt expedire id, ob quod Reum comparentem citavit, *Sich.in l.2. C. de dilat. Vt quo caſu Reus non niſi refuſis expenſis cogitur reſpondere.* 2. Cum pluribus exſiſtentibus Titiis in jus is eſt vocatus quem cauſſa non tangit, *Accurſ.in l.79.pr.ff. de judic.* 3. De induſtria judex incompetens aditus, *Aſin.praxi §.32.c.2.* II. Ob *contumaciam*, de qua ſupra, *Vmm.hic.n.23.* III. *Remoratum proceſſum, l.4.C. de fruct. & lit. expenſ.* ſive libelli id fiat mutatione; ſive tranſitu de petitorio ad poſſeſſorium, *Aſin. eod. ampl.17.* Item ſi quis in interlocutoria ſuccumbit; modò ea fuerit lata ſuper articulo facti, *Lanf. c. ult. n.16.* non juris, *Quia talis articulus ſine ſumtu à judice expediri nequit; Lanfr. eod.* 2. Aut ſi ſuccumbens ſine juſta cauſſa ſuper illo articulo litigavit, *Lanfr. eod.n.17. Gayl.obſ.151.* IV. Ob *victoriam*; ob quam, quâcunque de cauſsâ fuerit actum, in qualibet inſtantiâ victus, modò temere judicium ſuſceptum appareat, in omnes expenſas in litem factas condemnandus, *§. 1. ſupra de pœn.tem. litig. Vmmius. eod. th.7.* Iuſtas verò ſi cauſſas litigandi habuit, ab earum reſtitutione liberandus: *l.9.ff.de judic. Nov.28. c.10.* Quæ, etſi arbitrio judicis committendæ, *Aſin.eod.§. 32.c.2.* variè à Doctoribus recenſentur; *& pleraque ab Vmm.eod.n.3.ex Menoch. de arb. jud. qu. caſu.177. Aſin.d.c.2.Lanfr.d.c.ult.n.3. & ſeqq.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De in Integrum reſtitutione.

An non præter ſuperiora duo remedia ordinaria, ſententiæ impugnandæ, aliud non eſt remedium extraordinarium?

℞. Omnino, & quidem prætorium, Reſtitutio in integrum.

Quid eſt reſtitutio in integrum?

℞. Eſt redintegrandæ rei, vel cauſſæ actio, quâ contra æquitatem læſus, à Prætore, vel alio Magiſtratu id imperium habente, *Treut. diſp. de in int. reſt. theſ.* 1. in priſtinum ſtatum reponitur.

Quis poteſt reſtituere?

℞. Omnes qui propriam, vel mandatam habent juriſdictionem; & ex conſtitutione Juſtiniani, etiam ii qui notionem habent abſque juriſdictione *l. ult. C. ubi & apud quem cogn. in integ. reſt. & ibi Cujac. in paratit. Sed ita, ut nec magiſtratus minor, nec par imperium habens; ſed vel ipſe qui judicavit, vel ſuperior magiſtratus, adverſus latam ſententiam reſtituat. l.* 16. *§. fin. l.* 17. 18. *ff. de minor. Pac. epit. diſp.* 29. *th.* 9.

Qui reſtituuntur in integrum?

℞. 1. Metum paſſi. 2. Dolo decepti. 3. Minores, 25. annis. 4. Abſentes Reip. cauſsâ, & cæteri qui quarta parte Edicti continentur. *Vide in ff. & C. tit. ſingularibus.* 5. Reſpublica, *l. pen. C. quib. ex cauſ. major. in int. reſt.* 6. Eccleſia, *c.* 3. *ext. h. t.* & quæcunque loca pia. *Mar. par.* 6. *tit. de appel. n.* 89. 7. Victi per falſos teſtes, vel inſtrumenta falſa, *t. t. C. ſi ex falſ. inſtrum.* 8. Quicunque generali edicti clauſulâ continentur, *l.* 1. *in fin. ff. Ex quibus cauſſis major.*

Quomodo, & intra quæ tempora reſtitutio petenda?

℞. Petenda à parte læſa, ſive per ſe, ſive per procuratorem mandatum ad hoc habentem, *l. un. C. etiam per proc. cum ſpeciali mand.* implorato officio judicis, partibus præſentibus, cauſsâ ob quam petitur plenè probanda: *l.* 3. 5. *ff. de in int. reſt.* Non tamen ob

minorem

minorem cauſſam in præjudicium majoris, *l.4.ff.eod.* & quidem intra quadriennium, jure novo (*cum olim petenda eſſet intra annum utilem : l. fin. C. de temp. in int. reſt.* licet hoc quadriennium in Camerâ non obſervari, teſtetur Mynſ. *cent.1. obſ.51.*) & aliàs quoque, adverſario non reclamante, aut legitimâ cauſsâ exiſtente, ultra illud tempus peti poſſe, ſtatuendum; nec minor ætas intra illud tempus includitur. *l. fin. ubi Bart. ff. de in int. reſt.*

Quis eſt effectus impetratæ reſtitutionis in integrum?

℞. Quod non læſis tantum ipſis, ſed & eorum ſucceſſoribus (*quod magis reale cenſeatur, l.6.ff.eod. licet alii variè diſſentiant,*) ita ſuccurratur, ut per eam impediatur executio ſententiæ latæ; imò, vel eâ petitâ tantum, nihil ſit innovandum, donec res finiatur. *l.un.C.in int.reſt.poſt. ne quid nov.fiat. Niſi fortè conſtet eam animo morandi tantum petitam eſſe, c.ſuſcitata.ubi Panor.de in int.reſt.Mynſ.1.obſ.48. & 6.obſ.60.*

De exſecutione.

Quis eſt proceſſus, ſeu ordinis judiciarii, finis?

℞. *Exſecutio;* ſeu rei judicatæ perfectio, & perſecutio, parte citatâ, in bona, vel corpus rei facta: *l.ult. & pen. C. de exſecut. rei jud. Mar. part.6. de exſecut.n.1.*

Cujus ſunt partes judicatum exſequi?

℞. Ordinarii judicis, penes quem eſt juriſdictio, & imperium, *l.2.& 3. ff. de juriſd. l. ſi ut proponas.C.de execut. rei judic.* ſive ipſe judicaverit, ſive delegatus, ſive arbiter, *Marant. eod. n.4.& 5. Quia imperii magis eſt, quàm juriſdictionis, d l.2. & 3.ff. de juriſdict.*

Quod eſt officium judicis in exſecutione?

℞. Verſatur in eo, ut rem judicatam ad effectum deducat; *l.8. C. eod.* &, prout judicata cauſſa poſtulat, bona, res, nomina, debita, pignora debitoris, capiat, & diſtrahat; in territorio quidem ipſius ſita, vel exiſtentia; *l.5. l.6. l.9. C. eod.* ſecus, per literas, ut vocant,

requi-

requiſitoriales à judice, in cujus territorio ea ſita ſunt vel exſiſtunt, ſubſidiariam operam ad exſecutionem petat. *Rosb. tit. 79. n.5.6.7. Mynſ. 3. obſ.68. & alii ab iis allegat.*

Per quæ, in quibus bonis, quo ordine, & intra quod tempus ſit exſecutio?

℞. Fit exſecutio per apparitores, autoritate judicis juriſdictionem habentis, in bonis condemnati propriis ſeu iis in quæ jus habet: in realibus ſtatim; §.1. *& ibi Ang. de off. jud.* in perſonalibus poſt quatuor menſes à die latæ ſententiæ *l.2.3. C. de uſur. rei judic. (licet in praxi aliud obtineat.)* Eo ordine, ut primò res mobiles, & moventes; iiſque deficientibus planè, vel non ſufficientibus, immobiles capiantur, & diſtrahantur; in ſubſidium, ad jura deveniatur. *l.13. §.2. ubi Bart. ff. de re jud. d. l.6. & 9. Rosb. eod. n. 11. & ſeqq. Marant. eod.*

TIT. XVIII.

De Iudiciis Publicis.

Hactenus de judiciis privatis, & civilibus dictum; hic quomodo, & quatenus, agit Imperator de Iudiciis Publicis?

℞. Cùm lib.1. tit.1. dixerit de privatis ſe tantùm acturum, parcè jam agit de judiciis publicis; & uno quidem, ut obſervare eſt, titulo. Nos ejus veſtigiis inſiſtentes, unâ, & breviter quidem tractabimus. 1. judiciorum publicorum generalia. 2. eorundem ſpecies.

Iudiciorum Publicorum Generalia.

Quæ circa generalia publicorum judiciorum conſideranda?

℞. 1. In quibus conveniant, & differant à privatis. 2. Quotuplicia ſint. 3. Quis in iis procedendi modus.

Quæ eſt inter utraque judicia cum convenientia, tum differentia?

℞. Con-

℞. *Conveniunt.* 1. Quod in utriſque offeratur libellus. 2. Fiat litis conteſtatio. 3. Recipiantur probationes. 4. Feratur ſententia, eaque mandetur excutioni. *Differunt*, in inſtituendo, & exercendo judicio. Cujus differentiæ ratio, quoad judicium civile, ſupra explicata, quoad criminale nunc conſiderabitur. *Perez. hic.*

Quotuplicia ſunt Iudicia publica?

℞. Sunt *Duplicia*, Vel *capitalia*, quorum pœna mors, ſive naturalis, ſive civilis; Vel non *capitalia*; ex quibus pœna pecuniaria, & vel relegatio, vel corporis aliqua coërcitio, §. 1. *hic.*

Quis in utriſque procedendi modus?

℞. Duplex. Nempe per viam *inquiſitionis*, vel *accuſationis*. *Illa* à magiſtratu eſt; *hæc* coram magiſtratu, cui id à lege, vel Principe eſt ſpecialiter datum, inſtituitur.

Quis Magiſtratus vindicat crimina?

℞. Qui cum poteſtate eſt. Olim à populo electus, *l. 2. §. 23. ff. de orig. jur.* poſt ex Principis conſtitutionibus Præfectus urbis, *l. 1. ff. de off. præf. urbis*, in provinciis Proconſules, ac Præſides, *l. 13. ff. de off. præſ. l. 1. ff. de off. ejus cui mand. juriſd.* Licet his etiam ex lege, & SC. ejuſmodi coërcitio in nonnullis demandata, *d. l. 1.* Nunc verò pertinent iſta nedum ad ſuperiores magiſtratus; ſed & ad municipales; ut omnimodæ juriſdictioni jus gladii inſit, & jure magiſtratus competat, *Dd. in d. l. 1. De offic. ejus cui. &c.*

Quomodo procedit Magiſtratus per inquiſitionem?

℞. Vel *generaliter*, cum de delicto quidem, (*quod ante omnia fieri debet, & quidem aliunde quam ex delinquentis confeſſione, l. 1. §. 23. ff. ad SC. Syllan. Clar. §. fin. qu. 4.*) non tamen de delinquente conſtat, (*quo caſu in eum teſtes rogantur, Clar. eod. q. 55.*) Vel *ſpecialiter*, cum de utroque conſtat; ſive ex fama publica perſonis fide dignis, *c. 12. §. ad hæc. c. 24. §. ad corrigendos. de accuſat.* factis cum omnibus circumſtantiis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

relatione, denunciatione, ſive à parte offenſa, motu proprio vel extraneo, ſive etiam officii neceſſitate, ſive tandem etiam Reo in flagranti crimine deprehenſo, aut aliunde ex delicti notoreitate, *Marant. par.6. diſt.1. n.35.37.102.103. l.7.8. C.de accuſat.Clar. d. §.fin. qu.7.8.& 9.*

Quis, & quomodo procedit per accuſationem?

℟. Ita procedit populus, oblato inſcriptionis libello, quo crimen cum omnibus circumſtantiis perſonæ, loci, temporis, continetur; ab ipſo accuſatore, vel ſi literas non novit, ab alio ſubſcripto, *l.3. pr. & §. 1. 2. 3. ff. de accuſ. l. pen. & ult. C. eod. Inſcriptionis neceſſitatem hodiè ceſſare, vulgò Dd. volunt. Treut. diſp. de publ. jud. th.2.*

Qui poſſunt accuſare?

℟. Omnes qui non prohibentur; ſed & quatenus non prohibentur, Nempe. I. *Generaliter* prohibentur accuſare. 1. Mulier. 2. Pupillus. 3. Miles qui ſtipendia meret. 4. Magiſtratus. 5. Infamis. 6. Qui duo judicia adverſus duos ſubſcripta habet. 7. Qui pecuniam accepit ad accuſandum, vel non accuſandum. *l.8. ff.d.t.* 8. Qui falſum teſtimonium ſubornatus dixit, *l. 9. ff. eod.* 9. Pauper minus quam quinquaginta aureos in bonis habens, *l.10. ff.eod.* 10. Reus criminis, *l.19. C.de his qui acc. non poſſ.* 11. Servus, *l.53. De judic. Admittuntur tamen ferè omnes in crimine læſæ majeſtatis. l. 7. l.ſeq. ff. ad leg. Iul. Maj. 2. fraudata annonæ. l.13. ff. de accuſ 3 cum quis ſuam, ſuorum ve injuriam perſequitur, l.11.41. ff. eod. l.5. & 12. C. de iis qui acc. non poſſ.* II. *Speciatim* liberi prohibentur accuſare parentes. *l.5. C.ad L.Corn. de falſ.* 2. Liberti patronos. *l.fin. C. eod.* 3. Laici clericos. *Niſi ſuam ſuorumque injuriam proſequantur, ſec. jus Pontificium, c.14. ext. de teſt. Pacius, Enchir. diſp.32. h. t. theſ 17. & ſeq.* 4. Conſanguineus conſanguineum in capitali, aut alioqui magno crimine, *l. 13. C. eod. In levi non prohibetur, l. 18. C. eod.*

Qui

Qui poſſunt accuſari?

℞. Rei utriuſque ſexus, cujuſeunque ætatis, (*modò doli ſint capaces, l.3.7. De minor. ut puberes & pubertati proximi, l.111. De R.I.*) & conditionis; etiam ſervi, *l.5.l.12.§.pen.l.17.ff.de acc.* Non legati, & magiſtratus, *l.12.pr.ff.d.t.2.* Nec abſentes; ſiquidem agatur de crimine capitali, *l. 6. C. eod.* (*Cui juri ſtatutis municipalibus, & generali conſuetudine abrogatum, Clar.d.§ fin.qu 44.n.3.*) Mortui; *Niſi læſæ majeſtatis crimen intentetur, §.publica a.judicia.hic. l.ult. C.ad l.Iul.Maj.*

Quomodo fiunt accuſationes & inquiſitiones?

℞. Diverſa hîc ratio eſt ex abſentia, vel præſentia Rei. *Abſens* (publicè affixis, vel ad magiſtratum domicilii emiſſis literis, *l. 1. §.2. De requir. & abſent. dom.*) intra annum, à die citationis computandum, *l.4.ff.eod.* comparere jubetur; annotatis interim bonis ipſius; *l.1. C.de requir.reis.* Et contra contumacem proceditur, ut bona in fiſcum cogantur, *l.ult.ff.& C. eod. Præſens* captus cuſtodiæ traditur; vel fidejuſſoribus committitur, indagandæ veritatis cauſſa, *l.1.ff. de cuſt.& exhibit.reor. Treut. eod. th.4.*

Quomodo indagatur veritas?

℞. Ex ſufficiente probatione, non præſumtionibus. (*ex quibus ſolis in criminalibus, nemo damnatur*) *l.ult. C.de prob. Mynſ.6.obſ.67.n.9. Vigel. conſt.Carol. c.3. q.6.reg.8.* Vel propriâ rei confeſſione: *c.ult.15.9.5. c. 10.diſt.13. Vigel.eod. Sufficienter tamen etiam cenſetur probatum Reo in flagranti crimine deprehenſo, c. de manifeſt.2. qu.1. Mynſ.6. obſ.3. n.10. Clar.§.fin.qu.8. verſ.ſcias tamen. Vigel.d.Reg.8.*

Quomodo aliàs indagatur veritas?

℞. Per examen ab ipſo judice, & duobus aſſeſſoribus idoneis, & Notario factum, *Auth.apud eloquentiſſimum.C.de fid inſt.Nov.90.c.5.Gayl.1. obſ.96.n.10.* idque teſtium in jure non reprobatorum. *De quo ſupra, cùm de teſtibus ageremus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quomodo per propriam confeſſionem?

℞. Per eam indagatur aliâ probatione deficiente. *l.8. 9. ff. de quæſtion.* Ob indicia tamen graviora; etiam in delicto enormi per tormenta, *l.15. §.1. l.18. §.2. l. ult. ff. de quæſt. Siquidem id patiatur Reorum conditio. Quia non poſſunt omnes torqueri, Clarus eod. qu.64. Damhoud. cap.41. Treutl. eod. theſ.5. lit.* h. *remiſſivè.*

Qualia indicia ſufficiunt ad torturam?

℞. Tractant id Clarus *eod. qu.*21. Vigelius, *d. cap.4. q.*1. Damhoud. *c.*36. Gomez. *lib.3. c.13. n.7.* In genere autem omninò ſtatuendum, non levibus indiciis, & argumentis Reum debere eſſe oneratum, ſed penè convictum, *l.9. pr. ff. eod. Nec enim à tormentis incipiendum, l.8. C. eod.*

Quis torturæ modus?

℞. Eum Dd. arbitrio judicis, pro qualitate perſonæ, & ratione ſuſpicionis committunt. *l.*7. 10. *§.*3. *ff. de quæſt. Vigel. d. c.4. qu.4. reg.1. Conſt. Carol.*58.

Quid ſi Reus in tormentis nihil confiteatur?

℞. Abſolvendus eſt ab inſtantia. *arg. l.8. C. de quæſt. Variant tamen Dd. apud Damhoud. c.41. Clar. eod. qu.* 64. *Gomez. 3. Reſol. c.13. n.3.*

Quotuplices ſunt pœnæ?

℞. Vel *Capitales*; quibus Reo mors, ſive naturalis, ſive civilis, *hoc eſt, ſervitus, vel deportatio* infligitur, *l.2. ff. hic. de pœn. VVeſ. par. de pœnis. n.2. & strictè ſupplicia dicuntur, l.21. ff. de pœn.* Vel *non capitales*, ut exilium, relegatio, coërcitio corporis; quæ ſine vitæ periculo infamiam irrogant, *l.28. ff. eod.* vel aliæ quæ damnum modò ſine infamia continent; ut ademtio dignitatis, vel alicujus alterius actus, *l.8. ff. l.9. C. eod.4. Pœna carceris, aut vinculorum, jure civili non admittitur, niſi in ſervis, l.35. ff. l.6. l. ſervus* 10. *C. eod. Omninò in liberis hominibus Canonico, cap, 3. ext. eod. in* 6. *Conſuetudo varia eſt variis locis. Clar. eod. qu.*70. *n.4. Pac. eod. th.*30.

Quid

Quid ſequitur pœnæ capitalis irrogationem?

℞. Iure Romano olim omninò bonorum publicatio, *l.1.pr. & de bon.dam. t.t. D.& C.eod.* Noviſſimo jure minime, adgnatis uſque ad tertium gradum exiſtentibus. *Niſi in crimine læſæ Majeſtatis, Auth. bona damnatorum. D. de bon. damnat. l.ſi quis. C.ad l. Iul.Majeſt. VVeſ.par.de bon.damnat.6. vel niſi ſola bonorum publicatio loco pœnæ imponatur, Dd. vulgo teſte Clar.d.qu.78. Treut.eod. th.7. lit.C.*

An non crimen etiam aliis rationibus quàm pœna tollitur?

℞. Omninò tollitur interdum abolitione, *l.8.9.10. ff.eod. SC.Turpill. (licet non per pœnitentiam, arg.c.4. de jud.c.7.de crim falſ.)* eâque vel *publicâ*, facta fortè ob diem inſignem, vel rem proſperè geſtam, à Principe; *d.l.8.9.12.ff.eod.* Vel *privatâ*, Actore poſtulante; idque cum cauſſæ cognitione; *d.l.10. l. 1. §. 8. ff. eod.* Vel *legalis*, quæ fit. 1. per litigatorum mortem. *l.15. §.3. ff.eod.* 2.Præſcriptionem 20. annorum. *arg. l.12. C. ad L. Corn. de falſ.l.13.ff.de div. temp. præſcr.* 3. Aut peremtam inſtantiam. *Treut.eod.th.8.*

An citra abolitionem accuſator deſiſtere poteſt ab Inſtantia?

℞. Minimè; ſed *ex. l.1.§.3 ff. ad SC. Turp.* punitur deſiſtens. *Niſi minor ſit, vel mulier. l.15.§.2. l.1. §.10. l.4. ff.eod.*

De Publicorum Iudiciorum ſpeciebus.

Quæ ſpecies Publicorum Iudiciorum ab Imperatore explicantur?

℞. Læſæ majeſtatis crimen, adulterii, vis publicæ & privatæ, homicidii; ſpeciatim etiam parricidii, falſi, peculatus, plagii, ambitus, repetundarum, annonæ, de reſiduis. *Text. hic.*

De Crimine læſæ Majeſtatis.

Quod eſt læſæ Majeſtatis Crimen, & quâ lege coërcetur?

℞. Læſæ majeſtatis crimen eſt, quod committitur propriè contra ſummum Principem, & imperii ſtatum: *& pro ſui atrocitate, modò generis nomen retinet, modò in ſpecie* perduellio *dicitur. §.3.hic.l.ult.ff.ad L. Iul. Majeſt.* Impropriè dicitur majeſtatis crimen committi in Legatos Principis, ejuſque Conſiliarios, *qui quaſi pars corporis ipſius principis videntur, modò intuitu Principis lædantur.* Quomodo moliens aliquid contra civitatem non agnoſcentem ſuperiorem in ſuam patriam majeſtatis reus dicitur. *Communem dicit, Decian.conſ.18.n.315. Superiorem agnoſcentium majeſtas nulla eſt, ideóque nec lædi poteſt, VVeſ. eod. n.4.l quiſquis.C.ad l.Iul.Majeſt.Vult.Iuriſpr.c.47.in margine, n.3.*

Qui committunt hoc crimen?

Reſp. Ii ſoli, qui Principi, vel Reipublicæ, ſummum imperium habentes, contra quod delinquitur, ſunt ſubditi ratione originis, vel domicilii; *Clem. 2. verſ. rurſus non eſt de ſent. & re judic. Communis opinio. Quod in eos majeſtas locum habeat. Pacius eod. diſp.30 th.23.*

Quando videntur Majeſtatem lædere?

℞. Quando adverſus ipſum Principem, vel ejus ſecuritatem committunt; idque, quod ad principem attinet, quando honori ejus, vel majeſtati derogant.

An uno id ſit modo?

Reſp. Imò variis. 1. Statuas, vel imagines Principis violando *l.6.7.§.ult.ff.eod.* 2. Animo hoſtili in Principem aliquid machinando. *l. ult. ff. eod.* 3. Seditionem in Rep. concitando. 4. Exercitum Principis injuſſu colligendo. *l.1. §.1.l.10. l.11.ff. eod.* 5. Reſervata principi jura ſibi adſcribendo; idque vectigalia nova abſque ejus autoritate imponendo, *l.2.3.4. ff. d. t.* 6. Monetam adulterinam cudendo, &c. *l.2.C. de falſ. monet. Perez.hic.*

Quomodo plectuntur criminis læſæ majeſtatis Rei?

Reſp.

Reſp. Gladio, cruce. Alii etiam exilio olim mulctabantur, *l.5.C.ad l.Iul.Maj.* Et hodie quidem ſemper morte; non eâdem, ſed, pro gravitate criminis graviore.

Quæ ſunt in pœna hic notanda?

Reſp. Quod non tantum principalis reus; ſed & conſcius, adjutor, miniſter gladio puniatur; *l. quisquis.pr. & §.pen. C.eod.* memoria ejus, etiam mortui, damnetur, *l.pen. & ult. C.eod.* bonis confiſcatis, filii ejus infamiâ perpetuâ notentur, & à ſucceſſione patris removeantur; filiæ ex bonis matris, ſive teſtatæ, ſive inteſtatæ, Falcidiam tamen detrahant; Emancipationes, donationes à reis factæ, & dotes ab eis datæ revocentur, *d. l. quiſquis per totum*, *Pac. eod. theſ.* 25.

An non evitari pœna ejus legis poteſt?

Reſp. Is eam evitat qui conſiliorum arcana, licet ſerò, patefacit. *Initio factionem ſtudio laudis initam detegens præmio honoratur. d.l.quiſquis, §. ult.*

An non præterea quædam ſunt in ipſo hoc crimine ſingularia?

Reſp. Omninò. 1. Quod in eo non effectus modò, ſed & conatus punitur, licet in actum non exierit, *l.5.6. C. eod.* 2. Quod conſcii reum criminis deferre debeant; nullâ admiſſâ ex conſanguinitate, vel affinitate, quamvis arctâ, excuſatione, *d.l.5.§.pen.* 3. Quod quilibet, etiam aliàs inidoneus, ad accuſationem admittitur. *l.3. & 4.C.d.t.* 4. Quod ſervus in caput domini; item omnes poſtulati, & ad teſtimonium provocati; etiam ipſi accuſatores in caput accuſati torquentur. *l.7.§.1. l.3.4. C.d.t.* 6. Quod in hoc crimine accuſatus ſtatim poſt accuſationem inſtitutam, à bonorum ſuorum adminiſtratione removetur. *l.7. & 8. ff.eod.* 6. Denique quod hoc crimen morte non exſtinguitur, *d.l.5. §.4. & l.fin. C.d t.*

An non eſt crimen læſæ majeſtatis divinæ?

Reſp. Imò *blaſphemiæ*, & *hæreſeos*. *Prioris* rei capi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

talem luunt pœnam, de jure civili, *Nov.77.quæ conſuetudine mitigatur. Poſterioris* de Iure Civili privilegiis omnibus exuti, & ab omni dignitate remoti, vel exilio puniuntur, vel ultimo ſupplicio; *l.1.5.7.& 20.C.de hæret.* Iure Canonico excommunicantur, filii eorum ad ſecundam generationem incapaces ſunt beneficiorum, *l.5. & 13. C.de heret.*

De Adulterio, &c.

Quod eſt ſecundum crimen publicum, & quomodo definitur?

℞. Secundum crimen publicum eſt *Adulterium*. Definitur alieni tori, ſeu matrimonii violatio, *c.35.4.5. §.6. Hoſt. in tit. de adult. in pr.*

An ergo lege Iulia de adulteriis hoc ſolum crimen punitur?

℞. Imò verò non tantum adulterium; ſed & ſtuprum, inceſtus, lenocinium puniuntur, *l. 12. & paſſim. D. ad L. Iul. de adult.*

Adulterium in genere quidem definiiſti; ſed an non variis modis accipitur?

℞. Omninò. Vel enim accipitur. 1. *Anguſtè*, quatenus in nuptam committitur, *l.6.§.1. ff.eod. l.10.11. pr. De V. S. à nobis modò definitum.* Vel *latè*; quatenus in ſponſam, etiam alienam committitur. *Quippe quod tum matrimonii ſpes violetur, l.13. §.Divi & §. ſi minor D.d.t.* 3. Vel *adhuc latiùs*; ita ut ſtuprum etiam comprehendat; ſive cum virgine, viduâ, aut puero commiſſum, ut in lege Iulia de adulteriis, quæ ſtuprum, & adulterium promiſcuè accipit. *l.34.§.1. ff.eod.* 4. Vel *latiſſime*; pro omni illicita conjunctione. *c.nemo c.dicat aliquis.32. q.4. Pac. eod. diſp.hic. theſ. 12.*

Quot modis accipitur ſtuprum?

℞. Stuprum eſt illicitus coitus cum virgine, aut viduâ honeſtè vivente, aut etiam cum puero. Propriè tamen, & ſtrictè accipitur pro virginis defloratione:

Clem.

Clem. illa. §. *ſtuprum*, 36. *q.* 1. Latiſſimè dictum adeò non diſtinguitur ab adulterio, ut etiam comprehendat quemvis illicitum coitum, *d. c. nemo.* 32. *q.* 4. *Pac. eod. th.* 3.

Quid differt à Scortatione, & Concubinatu?

R. Scortatio propriè eſt meretricius coitus; ſtuprum verò coitus cum honeſtè vivente; *c. meretrices.* 31. *qu.* 4. Concubinatus in ſpecie dicitur, quando quis apud ſe detinet mulierem, cum quâ ſe conjungit ſine maritali affectione. *l.* 144. *De V. S. t. t. ff. de Concubinis.*

Inceſtum quid, & quotuplex?

R. Eſt coitus ratione ſanguinis, vel affinitatis illicitus: *l.* 38. *pr.* & §. 1. *ff. ad L. Iul. de adult.* Idque vel *jure gentium*, inter eas perſonas commiſſum, quæ parentum & liberorum locum inter ſe obtinent; Vel *jure civili* inter tranſverſales commiſſum; eoſque cognatos, & affines & quidem *utroque jure. d. l.* 38. §. *quare, l. ult. De Rit. Nupt. Pac. eod. theſ.* 8.

Quot modis committitur?

R. Per qualemcunque coitum, per matrimonium, *d. l.* 38. §. *nonnunquam*, ſtuprum, *d. l.* 38. §. 1. concubinatum, *l.* 11. §. 1. *ff. eod.* ſcortationem, *d. l.* 38. adulterium, *d. l.* 38.

Quid eſt Lenocinium?

R. Eſt crimen turpis coitus adminiſtrum, caſtitatis furtum; ſeu latrocinium à Iuſtiniano appellatum. *Nov.* 14. §. *Sancimus. Puta lenocinium facit qui mulieres quæſtuarias proſtituit*, *l.* 43. §. *lenocinium. De Rit. nupt.*

Quinam omninò eo tenentur?

R. 1. Qui adulterium, aut ſtuprum ſuaſit. *l.* 12. *ff. ad L. Iul. de adult.* 2. Qui quæſtum ex adulterio uxoris vel viri fecit. *l.* 2. §. 4. 8. *l* 29. *ff eod.* 3. Qui, infamandæ uxoris cauſſà, adulterum ſubjecit, ut deprehenderet, *l.* 14. §. 1. *ff. eod.* 4. Qui domum ſuam ſtupro, vel adulterio committendo præbuit. *l.* 8. & *ſeqq. ff. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

5. Is cujus ope, & conſilio, vel dolo malo in adulterio deprehenſi, ut ſe redimerent, factum, *l.14.pr. ff. eod.* Item qui pro comperto adulterio, vel ſtupro celando pecuniam accepit, &c. *l.8. pr. D. quod metus cauſſa, Pac. eod. theſ.11.*

Quæ horum omnium criminum pœna?

℞. *Scortatio* extra pœnam hujus legis eſt, *l.29. C. ad L. Iul. de adult.* (*licet meretrix ſit infamis: Pac. eod. th.6.*) etiam *concubinatus*, tanquam jure civili permiſſus; *l.3. §.1. ff. de concubinis. Licet utrumque crimen damnatum ſit jure Canonico. Adulter* gladio punitur, *l.30. C. d. t. §.4. hic.* Adultera, ex noviſſima Juſtiniani conſtitutione, virgis cæſa in monaſterium detruditur. *Nov.134. c.10. Stuprum,* violentum (*raptum dicunt*) item quod *contra naturam eſt*, gladio punitur. Sed & poſterius, *l.31. C. d. t. §.4. hic. l.1. §.2. De extr. crim.* de conſuetudine, igne. *Clarus. §. eod. n.4.* In pupillam quondam ſuam hoc crimen committens, bonis omnibus confiſcatis, patitur deportationem, *l. un. C. ſi quis eam cujus tut. fu. corru.* Aliàs ſtuprator qui ſine vi viduam honeſtè viventem, vel virginem ſtupravit, ſi honeſtus ſit, confiſcationem dimidiæ partis bonorum; ſi humilior, corporis coercitionem cum relegatione patitur, §. 4. *hic.* Iure Canonico virginem nondum deſponſatam ſtuprans eam dotare tenetur, &, *niſi pater puellæ renuat*, ducere: *c.1. ext. de adult.* De conſuetudine alterutrum tantùm facere tenetur. *Papon. lib.22. tit.9. arreſt. 9. Clar. §. ſtuprum. n.3. Inceſtûs* pœna etiam capitalis eſt. Qui tamen ætate, vel errore id commiſit, ſi eo comperto diſſolvatur conjunctio, excuſatur: *l.38. §.7. ff. d. t. l.4. C. de inceſt. nupt.* Nuptiæ verò inceſtæ omninò diſſolvuntur, *d. d. legibus*; Lenocinium jure civili etiam morte plectitur, *Nov.14. Licet in praxi aliquando mitiùs. Damhoud. pract. crim. cap.91. n.8.*

Permiſſumne eſt patri, vel marito adulterii crimen à filia, vel uxore commiſſum vindicare?

Reſp.

Reſp. Patri olim legibus permiſſum fuit filiam in adulterio deprehenſam unà cum adultero occidere; non marito. Cui tamen quandoque permiſſum adulterum, ita deprehenſum; domi ſuæ occidere; ſed tantùm qui infamis ſit; non uxorem, *l.20. & ſeqq. ff. ad l. Iul. de adult. l.4. C. eod.* Eam tamen ſi occiderit, extra pœnam quidem ultimi ſupplicii eſt; ob juſtum dolorem; non tamen omne ſupplicium evitat; & inſuper lucrum dotis amittit, *l.38. §.8. ff. eod.*

Quibus permiſſa eſt adulterii Accuſatio?

Reſp. 1. Marito; idque vel jure mariti intra 60. dies utiles; *l.2. §.1. l.11. §.6. ff. eod.* Vel, iis tranſactis, jure extranei, computandis à tempore ſoluti matrimonii. *l.6. l.4. t. tit. C. eod.* 2. Patri intra idem tempus. *Quod ei non currit agente marito. l.14. § 12. l.15. ff. eod.* 3. Poſt idem tempus lege Iuliâ permiſſum omnibus: Poſtea verò id reſtrictum ad quinque proximas perſonas; *Vtpote quas ad accuſationem hanc dolor ex admiſſo crimine movere debet, l.3. & 6. C. ad l. Iul. de adult. l.4. ff. eod. l.30. C. eod. Perez. hic.*

An non ceſſat aliquando hæc accuſatio?

℞. 1. Si maritus accuſationem tacitè vel expreſsè recuſet. *d. l.15. §.5. l.2. §.1. ff eod.* 2. Ipſe lenocinii reus ſit. *d. l.2. §.2.* 3. Si uxor ſit extra culpam. *Vtpote vi compreſſa, l.39. ff. eod. vel ſi, juſtâ ignorantiâ, alium pro marito excepit, vel, eum mortuum rata alteri nupſerit.* 4. Si intra ſex menſes à ſoluto matrimonio; *l.4. ff. eod.* Vel intra quinquennium eo durante non proponatur accuſatio, *l.29. §.5. & 6. ff. d. t.*

De Vi publicâ, & privatâ.

Quod eſt crimen Vis publicæ, & privatæ, & quâ lege punitur?

℞. Lex Iulia iſtam vim publicam, & privatam punit, *§.8. hic. ab Imperatore propoſita. Nobis placet ordinem Digeſtorum ſequi.* Dicitur autem, *Publica vis,* 1. Quæ ſit armis, *ita à potiori, §.8. hic.* quod armorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

uſus ſit publicus, non privatus, *l.1. ff.ad L. Iul.de vi publ.l.un.C.ut arm.uſus.* 2. Quæ fit à perſona publica.3.In perſonam publicam, *l.7.ff.ad l.Iul.de vi publ.* 4.Quâ violatur jus publicum: *Puta cum puella invitis parentibus abducitur, aut feminæ per vim ſtuprum infertur, l.3.§.præterea, ff.eod. aut reus vinctus detinetur, ne Romæ ad judicium adſit, l.8.ff. eod. Privata;* quæ fit ſine armis, à perſona privata, in privatam, citra juris publici violationem. *Puta cum quis ſine armis ejicitur poſſeſſione, §.eod. l.5.& t.t.ff.ad L. Iul. de vi priv. Pac.eod.diſp.31.th.23.*

Quæ pœna utriuſque violentiæ?

Reſp. Pœna *violentiæ publicæ* olim aquæ & ignis interdictio; *l.10.§.fin. ff. ad L.Iul. de vi publ.* poſtea deportatio,cum bonorum publicatione, *§.8.hic. l.3. ad l.Iul.pecul. Privatæ*, publicatio tertiæ partis bonorum, cum infamia, *l.1.ff.ad L. Iul.de vi priv.* Hodie utriuſque eſt arbitraria pro ratione circumſtantiarum uſque ad mortem. *Perez. hic.*

De Raptu.

Quid eſt Raptus?

Reſp. Eſt violenta feminæ abductio libidinis explendæ cauſsâ. *Puta, violenta magis eorum reſpectu quibus invitis fit, quàm ejus quæ rapitur. Quod & in volente raptus poteſt committi, l.un. C.de rapt.virg.*

Quæ pœna raptus virginum, ſeu viduarum?

Reſp. Commiſſi in feminam honeſtam cujuſcunque conditionis,deſponſatam, ſeu non, ultimum ſupplicium, *l.5. §.fin. ff ad l.Iul. de vi publ. ut jam dictum*, & bonorum ademtio; *l.un. C.de rapt.* Quæ raptis, ſi ingenuæ ſint; ſi devotæ, monaſterio, ſeu Eccleſiæ addicuntur. Si ancillæ, vel libertinæ; bonorum publicatio ceſſat. *d.l.un.§.1. Vult.com. Inſt. hic.*

℞. Imò verò etiam conſcii, & miniſtri raptus,gladio; Parentes patientiam præbentes, deportatione; mini-

miniſtri ſervilis conditionis, igne; citra ſexus diſcretionem. *d.l.un.* §.2.3. *hic.*

De Homicidio.

Quæ crimina puniuntur lege Cornelia de ſicariis?

Reſp. Hac lege puniuntur crimen homicidii, veneficii, & incendii illati. *l.1.ff. ad L.Corn. de ſicar.*

Quid eſt Homicidium?

Reſp. Eſt violenta vitæ hominis ademtio.

An omne Homicidium violentum?

Reſp. Homicidii tres faciunt ſpecies. 1. *Voluntarium*; quod committitur animi propoſito, & dolo. *Qui facit ut legis Corn. pœnæ locus ſit. l.1. §.3. l.7.14. 16.ff.eod.* 2. *Neceſſarium*; quod fit ob neceſſariam corporis defenſionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ; id eſt, ſolum ad defenſionem corporis, citra vindictæ imaginem. *l.2.3.4. C.eod.* 3. *Non voluntarium*; quod fit caſu, atque ita præter facientis opinionem; aut mentis inopiâ; puta ab infantibus, furioſis, dormientibus. *l.5.C.ad l.Corn. de ſic. Perez. hic.*

In quale homicidium hac lege pœna decernitur?

Reſp. Ex his homicidiis lege Corneliâ tenentur (ut dixi) qui ex dolo, & propoſito hominem occiderunt, *l.1. pr. ff. eod.* aut ejus occidendi, vel furti faciendi cauſsâ cum telo fuerunt, *d.l.1.* ut quis capitis damnaretur, falſum teſtimonium dixerunt, *d. l.1.* §.1. aut mortis alicui cauſſam præbuerunt; quamvis voluntas exitum non habuerit, *l. 1.pr.& l.13.l.14 ff.eod.* §.5. *Item lex Cornelia. hic. Perez. hic.*

Quid juris hîc itaque circa alias homicidii ſpecies?

℟. *Neceſſarium*, nec hac, nec aliâ lege punitur, modò in moderamine inculpatæ tutelæ conſiſtat, *l.1.C. unde vi. Bart. & Dd. in l.3. De Iuſt. & jur. Non voluntarium*, in actu licito veniam meretur; in illicito, vel culpâ non carente, ceſſante pœnâ legis Corneliæ, pro ratione circumſtantiarum, extra ordinem punitur, *Vult. com. Inſt. hic. Conſtit. Carol. art.* 46.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Quæ eſt pœna ſicariorum ex lege Cornelia?

Reſp. Olim fuit aquæ, & ignis interdictio; cui poſtea ſucceſſit deportatio & bonorum ademtio, qua hodie volunt affici gradu ſublimiores; ſequente gradu qui erant, capite puniebantur, id eſt, morte; beſtiis objiciebantur humiliores. Noviſſimo jure pœna gladii eſt; *l.3.§.5 l.16.ff.ad L.Corn. de ſicar.* nobiles, ſive ignobiles homicidium commiſerint. *Clarus. §.homicidium.n.18. arg. l.nemo.C.de Epiſc.aud.l.1. C.ubi Senat. vel Clariſſ.*

Dixiſti inter cætera eos pœna eximi in neceſſaria defenſione, qui intra terminos inculpatæ tutelæ conſiſtunt; ſed quando intra eos Rei conſtitiſſe judicantur?

℞. Statuuntur intra eos terminos conſtitiſſe Rei, quando provocati non aliter ſe ab offenſione tueri potuêre, quàm eo modo, quo ſe defenderunt; & in diſcrimine vitæ conſtituti, ne à provocante occiderentur, omni meliore modo caverunt. *Gayl.2.obſ.110. num.* 13.

De Veneficio.

Quinam dicuntur venefici?

Reſp. Qui venenum hominis necandi cauſſa faciunt. *l.1.§.1. l.3.ff.ad L.Corn.de ſicar.* etſi id ipſi non exhibeant, ſed in eum finem tantùm vendant, *arg. d.l.3.* §.1. Item qui artibus magicis in eundem finem utuntur, §.5. *hic.*

Quæ eſt utrorumque pœna?

℞. Qui venenis ad hominem necandum utuntur, eorum pœnâ gladius eſt. *arg.d.l 1. d.l.3. Clarus. d loc. hic.* Qui magicis artibus, ignis, *l.3.C. de malef. & mathem. Modo vita homini ablata ſit. Non conſummato veneficio (id eſt, non ſecuto homicidio) aliter ſtatuendum videtur, Clarus. §. homicidium. n.74.*

Quid juris, ſi femina partum abigat?

Reſp. Quamvis ex jure noſtro abigentes partum exilio, id eſt, deportatione, ſolum plectantur, ſeu rele-

relegatione in inſulam, amiſsâ parte bonorum, *l. 8. ff. ad l.Corn. de ſic.l.4. ff. de extraor. crim.l.38. §.5. De pœn.* tamen ex novis conſtitutionibus Imperii, ſi poſt dimidium uterum gerentis tempus abigatur partus, capitale eſt crimen, tam danti pharmacum, quàm ſuſcipienti: Aliàs fuſtigatione, & relegatione coërcetur. *Schneiduv.ad §.5. nec ſic. eadem hic.*

De Parricidio.

Parricidium quâ lege coërcetur?

Reſp. Parricidium coërcetur lege Pompeja de Parricidiis; eoque etiam ad eam lex Cornelia de ſicariis pertinet; tanquam de eo primùm lata, *Vult. Com. Inſt. hic.*

Quid eſt parricidium?

R. Parricidium propriè dicitur homicidium commiſſum inter parentes, & liberos utriuſque ſexus; quique eorum loco ſunt; *Quod parricidæ dicantur quaſi parentes cædentes:* Minus propriè inter collaterales, & affines committitur; *puta inter fratres, ſorores, patrueles, conſobrinos, uxorem, virum, nurum, generum, vitricum, privignum, ſocerum, patronum, l.1. ff. de L.Pomp. de parricid. Vult. Iuriſp. eod.n.6.*

Quæ pœna in parricidas ſtatuta?

R. Pœna hujus delicti olim ex lege Pompeja fuit eadem quæ legis Corneliæ de ſicariis: *d l.* 1. Ante eam alia, more majorum recepta, eaque ſingularis; reducta à Conſtantino, hîc approbata ab Imperatore: Vt parricida virgis ſanguineis cæderetur, & poſtea culeo inſutus cum cane, gallo gallinaceo, viperâ & ſimiâ in mare abjiceretur. §.6. *hic. l.9. ff. eod. Quæ tamen non in omnibus parricidis, ſed iis propriè ſic dictis locum habet; l.un.C.de his qui parent. Cæteris legis Corneliæ pœna impoſita. d.l.9.* §.1. Hodie de conſuetudine variè puniuntur, gladio, rotâ, forcipibus; Vel etiam pœnâ ad imitationem veteris Romanæ ordinatâ, *Trent. diſp.3. de ſpecieb. publ. jud. th.7. lit.*f.

An

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

An ſolùm hìc ipſi parricidæ puniuntur?

℞. Imò etiam puniuntur ejuſdem criminis conſcii, & auxiliatores; mitiùs tamen conſcii; auxiliatores ordinariâ pœnâ afficiuntur; ut etiam ipſi parricidæ ad actum proximum deducto conatu; licet eventus non ſit ſecutus. *l.1. in fin. l.2. & 6. ff.d.t. Perez. hic. Bred. hic.*

De Falſo.

Quid eſt Falſi crimen, & quâ lege coërcetur?

℞. Falſi crimen eſt actus doloſus imitandæ veritatis, ejuſque corrumpendæ gratiâ ad proximum decipiendum factus & adhibitus: Et hoc crimen coërcetur lege Cornelia de falſis, §.7. *hic. A Cornelio Sylla Dictatore lata & nominata, & potiſſimum quidem circa falſum in teſtamentis commiſſum. In cæteris inſtrumentis commiſſum ex SC. Liboniano vindicatur. Quod ipſum, ut & cætera leges inſequentes & SC. quibus falſum vindicatum, ad legem Corneliam eſt redactum, Vult. ad §.5.6. hic.*

Quibus modis committitur Falſum?

℞. Modi varii ſunt; qui duobus modis explicari poſſunt. 1. *Secundùm ipſum modum per ſe conſideratum*; puta quod fiat, vel conſenſu; *quando quis alium circumvenit; puta rem alienam, vel eandem, licet propriam, duobus vendendo. l.21. ff. ad l. Corn. de falſ.* Vel verbis; *puta à judice, legibus contrariam ſententiam ex corruptione, ſeu dolo malo ferendo; aut à teſte ſimiliter falſum in judicio deponendo: l 1.§.2.l.3. ff. eod.* Vel ſcriptis; *à Notario; teſtamentum, vel inſtrumentum aliquod falſum componendo, dictando, ſcribendo, &c. l.2. ff. eod.* Vel facto; *quando quis nummos raſit, finxit, percuſſit falſos. l.8. ff. eod.* Vel uſu, ſeu potius abuſu; *quando quis ſciens, & dolo malo rebus, circa quas falſum commiſſum, utitur. l.8. & 19. ff. eod. 2. Ratione objecti circa quod falſum committitur*; quod eſt, vel homo; *quando partus falſus ſupponitur, l.19. §.1. l.30.*

l.30.§.1.ff.eod. 2. Vel nomine; *quando quis inſignibus, & privilegiis, & titulis altioris ordinis utitur, l.13. pr. ff eod. l. un. C. de mut. nom. doloſè facta. d. l. un. l 20. C. ad L. Corn. de falſ.* 3. *quando quis, pecuniâ corruptus, falſum perhibuit, vel verum malitioſè tacuit: d. l. 1. 20.* 3. Vel res; puta 1. *quando quis, ſive veram, ſive adulterinam monetam, cudit, cujus de eâ re non eſt poteſtas, Vel etiam adulterinam ſciens dolo malo expendit: l. 1. 2. 3. C. de falſ. mon.* 2. *Scripturam, ſive privatam, ſive publicam, abolet, radit, immutat, aut alio modo quo minus veritas appareat faciendo, l. 1. 16. 23. 38. ff. l. 21. l. 23. C. ad L. Corn. de falſ.* Vel menſurâ, *quando quis ea injuſtâ utitur, item pondere ſeu bilance: l. 32. §. 1. ff. eod. VVeſ. par. hic.* Sunt verò & aliæ res, quibus circa leges & conſtitutiones falſum committitur. *Vide §. 7. hic. Treutl. eod. th. 8.*

Quomodo falſum committi debet, ut huic legi locus ſit?

℞. Vt in omnibus publicis judiciis; ita in hoc, ut lex locum habeat, dolus adeſſe debet, adeò quidem ut ſine dolo commiſſum eâdem non vindicetur. *l. 20. C. eod.*

Quæ eſt pœna commiſſi falſi?

℞. Ex lege Cornelia olim erat deportatio, & bonorum publicatio in libero homine; in ſervo ultimum ſupplicium, *§. 7. hic. l. 1. §. fin. ff. eod. Noviſſimo jure, ſi heredes ſint aſcendentes, aut deſcendentes, publicatio iſta bonorum non habet locum. Nov. 134. c. 13.* Hodie ferè arbitraria, *Clar. §. falſum. n. 31.* & pro circumſtantiis delicti varia eſt, ut certa in hoc judicio præſcribi non poſſit, *VVeſ. par. hic. n. 12.* & ut ad mortem extendi poſſit, *per. l. 22. C. eod.* Monetæ corruptæ pœna, ob læſam Majeſtatem, ignis eſt. *l. 2. C. de falſ. mon.*

De Peculatu.

An præter adulterium, vim publicam, & privatam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

tam legibus ſuis Iulius Cæſar nullum aliud crimen coërcuit?

℞. Etiam peculatûs crimen; quod eſt furtum pecuniæ publicæ vel fiſcalis, vel ſacræ (*licet rei ſacræ furtum peculiare nomen ſacrilegii acceperit*) vel religioſæ, ab eo factum, cujus ea pecunia non eſt, §. 9. *hic. Perez. eod.*

Quid ergò hac lege Iuliâ prohibetur?

℞. Ne quis ex pecunia ſacra, religioſa, aut publicâ quid auferat, intercipiat, in rem ſuam vertat; aut faciat ut talis id committat cui lege non licet; neve quis aliquid argento, æri, vel auro publico quid indat quo deterius fiat; vel id ab alio fieri patiatur: *l. 1. ff. ad l. Iul. pecul. Vult. ad §. 9. hic. Puta quod in re privata furtum; hoc peculatus in re publicâ eſt.*

Quæ pœna hujus criminis?

℞. Olim quidem fuit litis æſtimatio in quadruplum; cui ſucceſſit, ex lege Iulia, aquæ, & ignis interdictio, & deportatio; *l. un. C. de crim. pecul. Schn. & Vult. ad §. 9. hic.*

Quæ eſt pœna judicis tempore adminiſtrationis publicas pecunias diſtrahentium?

℞. Capitalis. Nec horum tantùm; ſed etiam eorum qui miniſterium ei ad hoc exhibuerunt, vel pecunias ab his ſubtractas ſcientes ſuſceperunt, *d. l. unic.* Aliis qui in hanc legem inciderint, deportationis eſt, *ut dictum*, pœna, §. *eod. Schneidvv. eod. Sed & quorum periculo & adminiſtrationi res eſt tradita non lege hac peculatus; ſed de reſiduis tenentur, Schneid. eod. per ibi allegata, §. 9. hic.*

Sacrilegii meminiſti; dic quot modis ſacrilegium accipiatur?

℞. 1. Propriè quidem, pro furto rei publicæ, & ſacræ, & quidem ex loco ſacro. 2. Minus propriè; idque primo, quando ſurripitur res privatim ſacra; vel profana ex loco ſacro; vel ſacra ex loco profano. 2. Quando ſacræ ædes, vel res Eccleſiaſticæ alio modo

do violantur. In prima autem explicatione ſacrilegi ordinario, id eſt, ultimo ſupplicio, reliqui mitius puniuntur, *l. 4. §. 2. l. 6. 9. & 10. §. 1. ff. ad l. Iul. pecul. Perez. eod.*

De Plagio.

Quid eſt Plagium, & quâ lege coërcetur?

℟. Plagium committitur cum quis hominem ingenuum, vel libertinæ conditionis, vel etiam ſervum alienum invitum ſupprimit, vel vendit, vel iis perſuadet ut à parentibus, & domino aufugiant; idque ſciens, & dolo malo; ut & qui eodem modo emit, & in ea re ſocius fuit, *l. 1. 2. 3. 4. 5. 6. ff. ad l. Fabiam de Plagiariis.*

Quæ eſt pœna hujus criminis?

℟. Plagiariorum pœna olim erat pecuniaria, *l. fin. ff. d. t.* Poſtea, ex criminis frequentia, cœpit eſſe capitalis; & plerumque exilium, ſeu in metallum damnatio, *l. 7. C. eod. l. fin. h. t.* Hodie duobus caſibus eſt ultimum ſupplicium. 1. Quando venditur ſervus alienus, vel liber homo aliò aſportatur. 2. Quando filius alterius ſuperſtite adhuc patre ſupprimitur, *l. 6. & 7. l. fin. C. d. t. Perez. hic.*

Quæ præterea crimina ab Imperatore hic recenſentur?

℟. De ambitu, repetundarum, annonæ, de reſiduis; quæ omnia legibus ſingularibus coërcentur, *§. reſtant præterea, hic.*

De Ambitu.

Quod eſt crimen ambitus, & quâ lege coërcetur?

℟. Ambitus (*quod lege Iulii de ambitu coërcetur*) crimen, eſt ſuffragiorum ad honores impetrandos, vel magiſtrum datâ pecuniâ corruptio; in eo poſitum, quod, cum honores, & magiſtratus petere per ſe apud Romanos eſſet licitum; in vitio poneretur

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

per pecuniam quærendi modus. *VVeſ. par. eod. ad l. Iul. de ambitu.*

Quæ pœna hujus criminis?

℞. Ex lege Iulia. 1. ad quinquennium prohibentur honores petere. 2. etiam pœna eſt deportatio: interdum centum aureorum; gravior ſi vis publica acceſſiſſet. *l.un.ff.& C.ad l.Iul. de amb.*

An non eſt aliud crimen huic affine jure Canonico; & quæ ejus pœna?

℞. Omnino: *Simonia*, dicta à Simone Mago: Eſtque crimen quod committitur, cum aliquid pro ſpiritualibus exigitur & promittitur. Eo tam accipiens, quàm promittens tenetur; imò verò etiam conſentiens. *c.1.& t.t. de Simon.Treut.eod.th.9.lit.*h. Pœna varia eſt: 1. Equidem tam dans quàm accipiens deponitur, & honore ſacerdotii privatur, *c.inſinuatum. eod.* 2. Interdum accipiens ad tempus excommunicatur, aut arbitrariè punitur; ut & is cui propter Simoniam aliquid remittitur. Monachus Simoniacus de uno monaſterio in aliud transfertur. Denique Simoniacus anathemate feritur. *c. 1. & t. t. de Simon. Abb. in c. cum non liceat. n. 4. de præſcript. Vult. ad §. Sunt præterea. hic.*

De Repetundarum crimine.

Quod eſt crimen Repetundarum, & quâ lege coërcetur?

℞. Coërcetur itidem lege Iuliâ. De quo tamen ante Lucius Piſo legem tulit. Eſt verò crimen eorum, qui in publico officio conſtituti pecunias donum, aut munus aliquod, ut officium ſuum impartiantur, vel contra illud faciant, accipiunt. *l.1.3.4.6.7.ff. de L. Iul.repet. Vult.ad d. §.Sunt præterea.*

Quæ pœna hujus judicii?

℞. Ex hoc crimine duobus modis agi poteſt; Vel *civiliter*, in quadruplum; *l.1. l.fin. C.eod.* Vel *criminaliter*; & pœna eſt plerumque exilii; etiam pro delicti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

licti qualitate gravior; atque ita extraordinaria, *l.7. §.fin. ff.eod.*

De Annonæ crimine.

Quod eſt crimen Annonæ; & quæ pæna?

℞. Annonæ crimen, (*quod etiam lege Iuliâ punitur*) eſt, quando aliqui annonam flagellant, id eſt, frumenti, aliarumque rerum ad annonam pertinentium emtionem aut venditionem cariorem reddunt, aut efficiunt quo minus ejus abundans ſit copia. Pœna autem quæ ſit, ex lege Iulia non ſatis conſtat: hodie eſt viginti aureorum; etiam relegatio, vel metalli, extra ordinem pro perſonarum, & delicti qualitate, *l.1.2.pr.& §.1.d.l.3.ff. ad L.Iul. de annon.*

De Reſiduis.

Quod eſt crimen Reſiduorum; quâ lege coërcetur, & quæ pœna?

℞. Coërcetur & hoc crimen lege Iuliâ; & tenentur eo pecuniam publicam uſui publico deſignatam retinentes, vel in eum uſum non referentes, ſed in alium conferentes: Et eam ex publicis rationibus, aliaque ratione apud eos remanentem non reſtituentes, *l. 2. & 4.§.3.l.9.§.6.ff.ad l.Iul.pecul.& de reſiduis.* Pœna eſt in tertiam partem ſummæ reliquatæ. Ita puta, ut damnatus id quod debet ſolvat, & inſuper pœnæ loco tertiam partem quantitatis debitæ: Nonnunquam verò etiam in duplum eſt condemnatio, *l. 4. §.2.ff.ad l.Iul.pecul. l.9. C.de erogat.mil.annon. l.ult. C.de frum.urb. Conſt.lib.*11. Et quidem iſta præter infamiam; *Perez. eod.*

An hæc judicia, peculatus, de reſiduis, repetundarum etiam in heredes dantur?

℞. Omnino, *l.ult.ff.ad l.Iul.pecul. Quia hic ablatæ pecuniæ principalis eſt quæſtio, quæ ad heredes tranſit; hi verò quatenus ex delicto defuncti facti ſunt locupletiores eo tenentur. Sec. ante dicta.*

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

De judiciorum concurſu.

Fuerunt ita judicia criminum diſtincta; annon ſæpe fit, ut de eodem crimine diverſa concurrant judicia?

℞. Omninò, ac indè fit ut idem crimen ad diverſa genera referatur; Vt ſepulchri violati ad extraordinaria, popularia, & publica judicia; puta quod nullum ordinarium crimen ſit, de quo non extra ordinem agi poſſit. *Cujac. in par. ff. de pub. jud.*

Quot ſunt concurſuum genera?

℞. Varia. 1. Privatorum judiciorum inter ſe; *ut furti, & vi bonorum raptorum. in pr. ſup. de vi bon. rapt.* 2. Eorundem cum extraordinariis; *ut furti balnearii. De quo extra ordinem agi poteſt, quatenus vel furtum ſimpliciter, l. ult. ff. de furt. vel quatenus balnearium. l. 1. ff. de furt. balnear.* 3. Publicorum inter ſe; *Si ſeditionis crimen, vel læſa majeſtatis. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Iul. Majeſt. vel ex lege Iulia de vi; l. 3. l. 5. ff. ad leg. Iul. de vi publ. aut eadem de ſicariis l. 3. §. 4. ff. ad leg. Corn. de ſicar. argui poteſt.* 4. Plurimum ex diverſo genere; *puta ſi in atrocibus injuriis, vel privatim, Ex edict. de Injur. vel extra ordinem. l. ult. De injur. publicum inſtituitur judicium, l. 5. ff. eod. ut & de ſepulchro violato, quemadmodum dictum, vel populare, vel extraordinarium, vel publicum inſtituitur judicium. Pac. diſp. 32. th. 11.*

Quando plures concurrunt actiones ſive in civilibus, ſive in criminalibus, an omnibus uti licet?

℞. Quæ ſint Regulæ in concurſu actionum obſervandæ in civilibus, ante explicatum: Quoad prætorias has addimus. 1. Pœnali uti poteſt, qui egit rei perſecutoria actione. Et vice verſa. *l. 7. §. 1. l. 54. §. un. furti. ff. de furt.* 2. Qui unâ pœnali egit, non poteſt agere alia, niſi quatenus plus eſt in poſteriori. 3. Sic qui egit pœnali eatenus poteſt agere mixtâ, quatenus in ea plus eſt quàm in pœnali; *l. 1. ff. vi bon. rapt.* Et,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

vice verſa, qui mixta egit actione, non poteſt agere pœnali, niſi in ea plus ſit quàm in mixta. Denique qui egit mixta, non agit rei perſecutoria, *l.9. §. licet. ff. quod met. cauſ. Pac. eod. th.13. & 14.*

Cum exitum judiciorum publicorum ante dictum, eſſe & corporum condemnationem, & bonorum publicationem; quid juris circa cadavera damnatorum?

℞. In mortuis ex pœna, humanitatis cauſsâ inductum, ut cadavera cognatis non denegentur. Hodie non ſepeliuntur, niſi vel petitum id fuerit, vel à Principe permiſſum; *l.1. & fin. ff. de cadaver. punit.* ſed ad exemplum in furca relinquuntur, aut ad anatomen Medicis conceduntur, Principis authoritate. *VVeſ. par. de cadav. punitorum.*

Quid juris circa bona publicata?

℞. In fiſcum rediguntur, id eſt, ærarium publicum principatus, ſeu principis, *VVeſemb. par. de bon. damn.*

De Fiſci jure.

Quotuplex eſt fiſcus?

℞. Fiſcus, (*qui, ut jam dictum, eſt ærarium Principis, & Reip. patrimonium*) duplex conſtituitur; vel *publicus*; quatenus eſt ærarium principatus, ſeu Reip. Vel *principatus*, qui eſt privatum ejuſdem principis patrimonium, non Reipublicæ, *l.6. De jur. fiſci. Pac. eod. diſp.34.*

Ex quibus cauſſis bona fiſco acquiruntur?

℞. Ex criminalibus quomodo acquirantur, jam dictum. Acquiruntur verò præterea ex aliis; puta 1. ſi fideicommiſſum incapaci in fraudem legum relictum. *l.1. pr. ff. eod.* 2. Si heres hæreditate ſit indignus. *d.l.1.* 3. Si teſtamentum vel codicilli ſurrepti quibus quid Principi relictum. *d.l.* 10. item aliud inſtrumentum ad fiſcum pertinens, ſurreptum ſit. *l.2. §.1. ff. eod.* 4. Si theſaurus inventus in loco publico, principis,

vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

vel religioſo, *d.l.1. l.3.§.10. ff. eod.* aliiſque pluribus modis, de quibus *Pac. diſp.34.*

An non fiſcus multa habet privilegia?

℟. Imò verò in pluribus ſingulari jure utitur. Puta. 1. Privatos ad editionem inſtrumentorum cogit. *d.l.2.§.1.* 2. Conductores rerum publicarum invitos detinet, ſi maximos fecerunt fructus. *l.11.fin. De publican.* 3. Debitores debitorum ſuorum exigit. *l.3.§ 8. De jur fiſci.* 4. Licet duplam evictionem promiſerit, ſimplicem tantum præſtat. *l.5.ff.eod.* 5. Aliis Creditoribus ſoluta aufert, ut ſibi ſatisfiat. *l.18. cum ſeqq ff. eod.* 6. Semper habet jus pignoris *l.46.§.3. ff.eod.*&c. *Pacius.cod.th.26.vide t.t. D.& C. de jure fiſci.*

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 1